

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

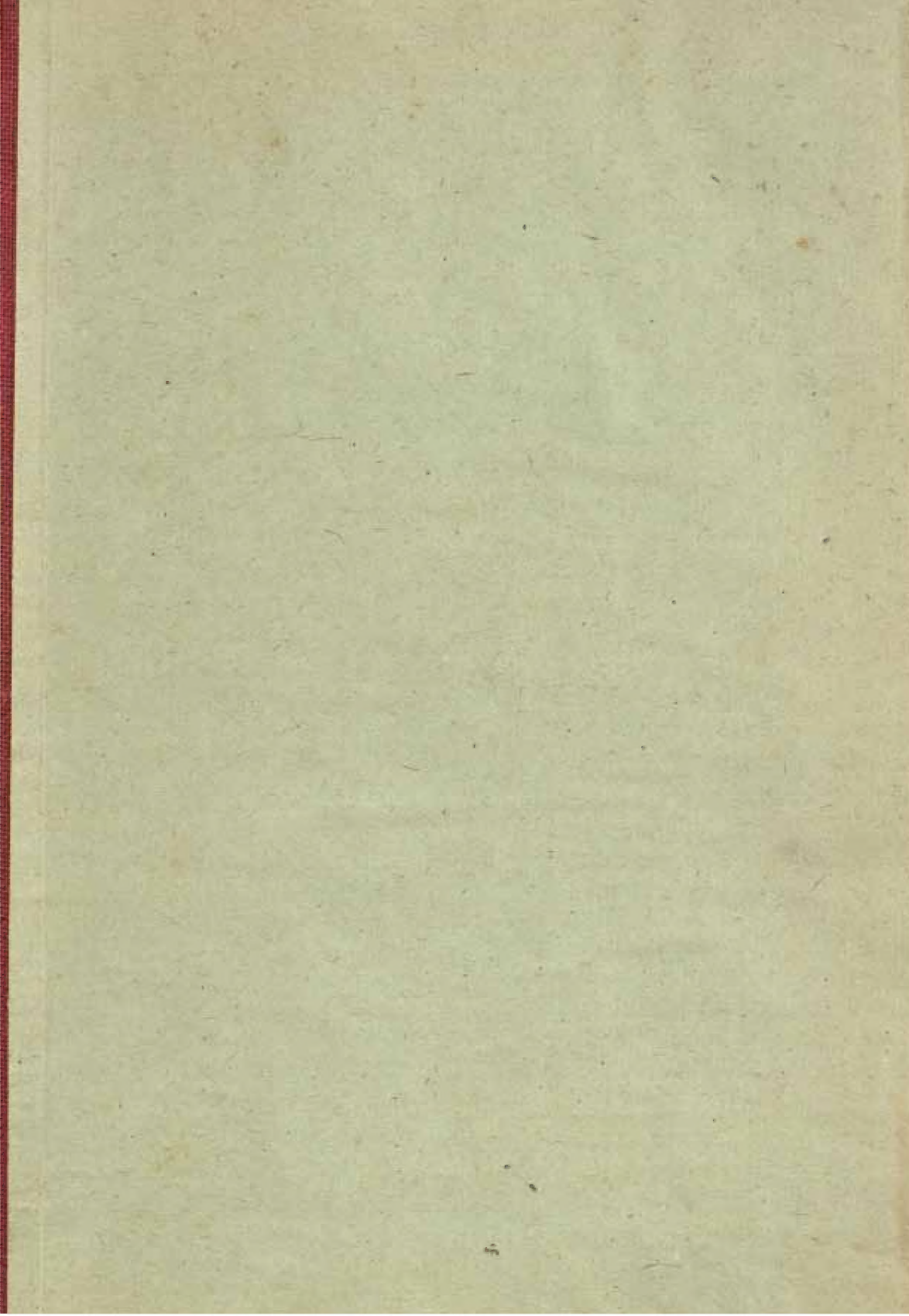
Central Archaeological Library

NEW DELHI

ACC. NO. 65296

CALL NO. Sa.2HS/Bha

D.G.A 79

65276

PUBLICATIONS DE L'INSTITUT FRANÇAIS D'INDOLOGIE N° 18-2

RAURAVĀGAMA

VOL. II

édition critique

par

N. R. BHATT

INSTITUT FRANÇAIS D'INDOLOGIE
PONDICHÉRY

1972

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 65296

CALL No. Sa 2Hs/Bha.

D.G.A. 79

RAURAVĀGAMA

VOL. II

édition critique

par

N. R. BHATT

65296

Sa 2 Hs

Bha

INSTITUT FRANÇAIS D'INDOLOGIE
PONDICHÉRY

1972

RARAYAGAMA

65296
 प्रवर्तन संख्या दिनांक 5-11-79
 निर्देश संख्या SaHs/Bha
 नई दिल्ली
 केन्द्रीय पुस्तकालय

श्रीमद्गुरुदेव
 200
 टी.ए.ए.ए.

अ

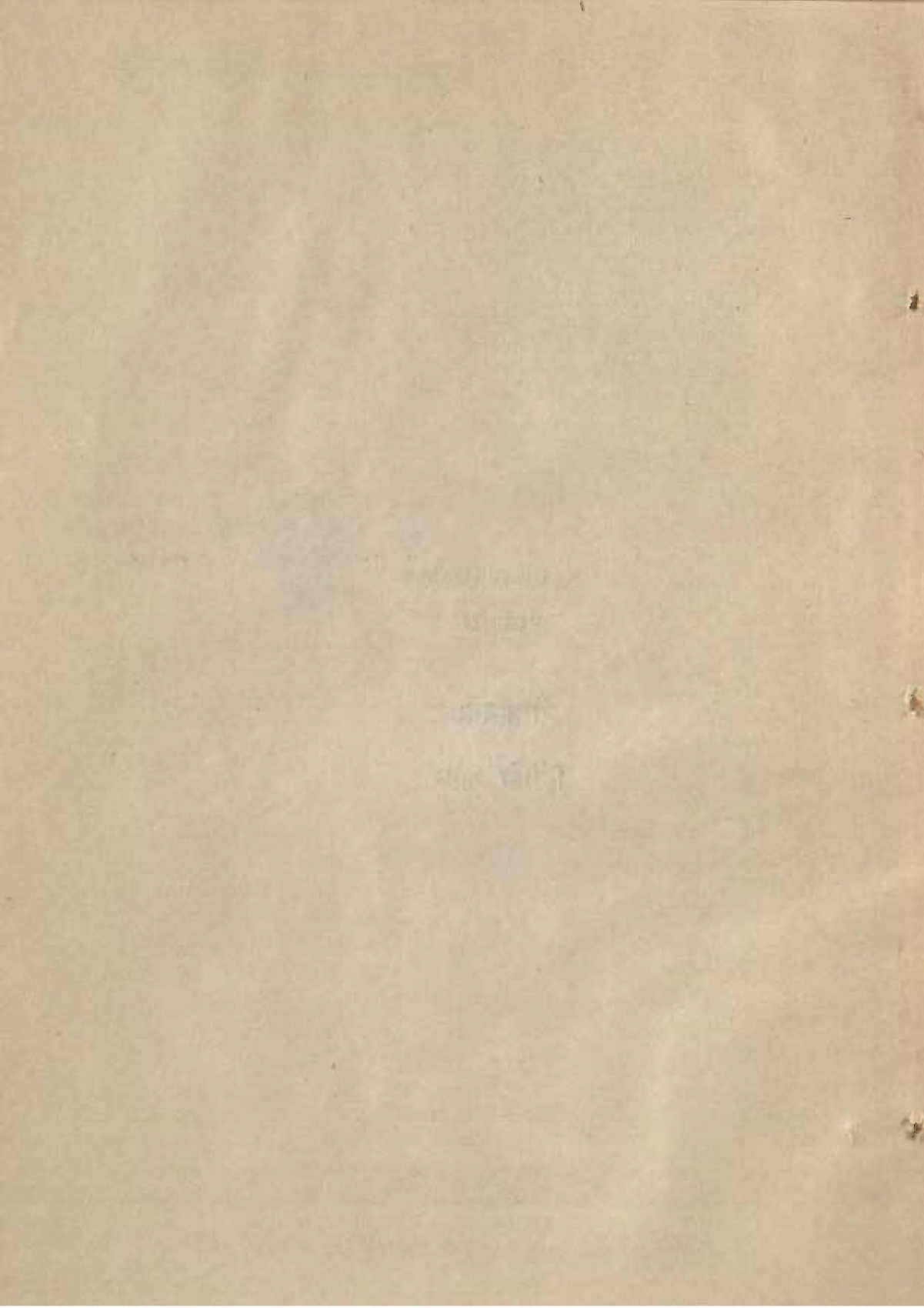

RAURAVĀGAMA

VOL. II

रौरवागमः

द्वितीयो भागः

PREFACE

Avec le présent volume, le *Rauravāgama*, l'un des 28 āgama śivaïtes fondamentaux et ainsi nommé parce qu'il est enseigné par le sage Ruru aux sages tels que Marici etc., comprend maintenant deux parties. Normalement les āgama sont supposés contenir quatre sections, *jñānapāda* (ou *vidyāpāda*) *kriyāpāda*, *yogapāda* et *caryāpāda*; or dans cette version du *Rauravāgama*, nous ne trouvons que deux sections, le *jñānapāda*, qui contient 10 *paśala* sous le titre *Rauravasūtrasaṃgraha*¹ et le *kriyāpāda* qui contient 46 *paśala*. Mais la section *jñānapāda*, comme son titre l'indique semble n'être qu'un abrégé² d'un *jñānapāda* plus détaillé de cet āgama, et, d'après les sujets traités dans cette section, il semble même qu'il s'agisse plus exactement d'une version abrégée non seulement du *jñānapāda* mais aussi du *yogapāda*. Les *paśala* 7 (*dhāraṇāvīdhi*) et 9 (*ātmasaṅkrānti*) traitent du *yoga*. De la même manière le 46ème *paśala* (*antyeṣṭivīdhi*) traite du *caryā* et devrait normalement se trouver dans le *caryāpāda*.

Les deux volumes de notre publication recouvrent la totalité de la version manuscrite que nous avons pu retrouver et si les différents manuscrits intitulés *Rauravāgama* que nous avons consultés jusqu'ici ne contiennent que ces *paśala*, il nous faut présumer, d'après le contenu, que ces textes sont incomplets. Dans différents digests nous trouvons en effet quelques *paśala* de plus cités d'après le *Rauravāgama*; nous sommes en train de les recueillir et nous nous proposons de les publier comme le volume III de cette édition. Les *śloka* du *Rauravasūtrasaṃgraha* publiés dans le volume I sont cités par les mêmes digests comme tirés du *Rauravāgama* (*iād uktaṃ Raurave*): il semble donc que cette version abrégée ait été ainsi acceptée comme partie intégrante du *Rauravāgama* lui-même dès le XIIème siècle³.

Le *Rauravasūtrasaṃgraha*, ou *vidyāpāda* de notre āgama contient 10 *paśala*. Les quatre premiers expliquent la philosophie śivaïte, y compris le système des *śivatattva* et des différents mondes et la source et l'origine

¹ Les *śloka* des āgama sont appelés *sūtra*. Voir *Mṛgendrāgama Vidyāpāda*, upodghātaprakaraṇa śl. 27.

tatrāpi vistaraṃ hitvā sūtraih sārthavācakaiḥ/
vakṣye nirākulam jñānaṃ tad uktair eva bhūyaś||

² Les āgama sont enseignés sous forme abrégée, de maître à disciple; cela est expliqué clairement dans le chapitre d'introduction du *Mṛgendrāgama*. Voir aussi la préface de l'*Ajitāgama* vol. I, pp. x-xi.

³ Voir, par exemple, le *Mṛgendravṛttidīpikā* d'Aghoraśivācārya (A. D. 1158) p. 50 etc.

Rec. from 'Chankhambha Orientalia, Delhi, vide B.M. No. COB/0-145/79 dated 24.7.79 price Rs. 160.00/-

des *śalyāgama*. Le cinquième traite de certains *mudrā*, le sixième des *kalā* ayant trait au corps mantrique de l'être suprême dans sa forme *śakala* sur laquelle on doit méditer durant l'adoration ; le septième du *yoga* avec ses six parties ; le huitième de l'initiation (*dīkṣā*) ; le neuvième de l'*ātmasaṅkṛāntī*, c'est à dire la méthode par laquelle le dévot devenu vieux peut s'unir lui-même à l'être suprême ; et le dixième de l'explication d'un important mantra śivaïte appelé *vyomavyāpīmantra* ou *padamantra*.

Le trait remarquable de cette section est que les deux *pañcāla* 7 et 9 traitent de la section du *yoga*. Dans l'exposition du *yoga* nous ne trouvons que six *aṅga* en face des huit du système de *yoga* de Patañjali. Les noms des six *aṅga* mentionnés ici sont : *pratyāhāra*, *dhyāna*, *prāṇāyāma*, *dhāraṇā*, *tarka* et *śamādhi* (śl.5). Les *yama*, *niyama* et *āsana* de Patañjali¹ ne sont pas mentionnés ici, mais *tarka* se trouve en addition. Le *Mataṅgapārameśvara* (*yogapāda*, *pañcāla* 1) note six *aṅga* qui sont les mêmes que ceux du *Raurava*. Le *Mṛgēdrāgama* (*yogapāda* śl. 3) mentionne sept *aṅga*, dont six sont les mêmes que ceux du *Raurava* et le septième *japa*. Le *Kiraṇāgama* (*yogapāda* sl. 2-3) ne donne que six *aṅga*, mais le *tarka* du *Raurava* est remplacé par *āsana* dans sa liste. Le *Suprabhedāgama* (*yogapāda* 3, 53-55) enfin énumère les huit *aṅga* que l'on trouve dans le système de Patañjali.

En ce qui concerne les *tattva*, la plupart des *āgama* śivaïtes et des digestes mentionnent 36 *tattva*. Mais dans le *Raurava*, nous n'en trouvons que trente (*pañcāla* 10, śl. 98-101) : Sakti, Sadāśiva, Iśvara, Suddhavidyā, Kāla et Niyati sont omis. C'est un trait particulier à cette école².

Les derniers *śloka* du *Rauravasūtrasaṅgraha*, ou *vidyāpāda* du *Rauravāgama*, exposent que cet *āgama* qui a d'abord été révélé sous différentes formes par les cinq faces de Sadāśiva fut reconstitué par Anantapārameśvara sous la forme d'un crore de *śloka*, texte condensé en 12000 *śloka* par le sage Bhṛgu. Son disciple Ruru condensa ces derniers en 1200 *śloka*, puis, pour faciliter encore la tâche de ses disciples, Ruru condensa ce dernier texte une fois encore et en fit une version abrégée, le *Rauravasūtrasaṅgraha*. Le texte du présent *vidyāpāda* contient 339 *śloka*.

Il existe une œuvre de 12 *śloka*, *Śivajñānabodha*. C'est le texte fondamental qui fait le plus autorité dans le système actuel de philosophie śivaïte appelé *śalyasiddhānta*. Or les deux commentateurs de ces *sūtra*, Śivāgrayogin et Sadāśiva Śivācārya, prétendent que ces 12 *śloka* sont tirés du *Rauravāgama*. Certains commentateurs tamouls prétendent même que

¹ Yama - niyama - prāṇāyāma - pratyāhāra - dhāraṇā - dhyāna - śamādhayo aṣṭāv aṅgāni. Pāt. yoga II 29.

² Pour plus de détails sur les *tattva* voir l'introduction du *Somasambhupaddhati* 1ère partie p. xviii. et planche V.

cette portion appartient au 12ème *adhyāya* du 73ème *paṭala*, appelé *pāśavimocana-paṭala* du *Rauravāgama*¹. Dans un manuscrit (IFI Re. No. 25188) contenant un commentaire des *Sivajñānabodhasūtra*, le commentateur discute l'attribution des *sūtra*. Il établit qu'au pays tamoul ces *śloka* sont considérés comme une portion du *Rauravāgama* et qu'ainsi Śiva qui est l'auteur des *āgama* est l'auteur de ces *sūtra*. Mais en pays Kannada court une légende selon laquelle un maître du nom de *Sivajñānabodha* écrivit ces 12 *śloka* pour condenser l'essence de tous les *āgama*.

L'appartenance de ces *sūtra* au *Rauravāgama* est mentionnée pour la première fois dans le commentaire de Sadāśiva Śivācārya du Math de Maṅkarāṅkā, qui appartient à l'école de Vāmadevasivācārya. Śivāgrayogin suit cette école. Les Śivācārya plus tardifs et les commentateurs tamouls répètent la même version. Mais qu'il y ait eu controverse sur l'auteur de ces *sūtra* apparaît clairement dans la discussion du manuscrit que nous venons de citer.

Ces douze *sūtra* manquent dans la version abrégée que nous publions. Nulle part il n'est d'indication qu'ils aient pu appartenir à cet *āgama* et nous n'avons pas davantage trouvé jusqu'ici un *paṭala* intitulé *pāśavimocana-paṭala*. Il n'est pas non plus habituel de trouver dans un *paṭala* une division en *adhyāya*. Enfin, le dernier demi-śloka qui achève le *Sivajñānabodha* déclare : " *evaṃ vidyūc chivajñānabodhe śaivārthanirṇayam* " (qu'ainsi l'on connaisse la décision sur la connaissance relative au Śivaïsme dans le *Sivajñānabodha*). Il semble d'après cela, qu'il s'agisse d'une oeuvre indépendante. Il n'est cependant pas possible d'avoir sur ce point une opinion définitive tant que nous n'aurons pas un manuscrit complet en notre possession.

La seconde section *Kriyāpāda*, contient 46 *paṭala*, 26 publiés dans le tome I et le reste dans le tome II. Les 19 premiers traitent des rituels quotidiens, les *paṭala* 20 à 26 des rites occasionnels et les *paṭala* 27 à 43 des cérémonies de consécration et de données iconographiques. Les *paṭala* 44 et 45 traitent des rites d'expiation et le *paṭala* 46 des rites funéraires d'un initié Śivaïte.

Le *paṭala* 1 traite de la formation des principaux *mantra*. Les différences, quand il y en a, entre les divers *āgama*, ont été expliquées en notes *ad loc*.

Le *paṭala* 2 traite de l'emplacement des 38 *kalā* ou éléments de pouvoir sur le corps de l'être suprême pendant l'adoration. Ce *paṭala*, ainsi que certaines parties des *paṭala* 5 et 7 du *Rauravasūtrasaṅgraha* sont en prose et vers

¹ Cf. page de titre du *Sivajñānabodha* édité par Subrahmanya Śāstri, Madras 1925.

mêlés. En règle normale, tous les *paṭala* sont en vers, mais dans un *upāgama*, l'*Acintyaśivāsādākhya*, ce *paṭala* (*kalānyāsa*) est aussi sous forme mixte, prose et verse. Le 6ème *paṭala* du *Rauravasūtrasaṅgraha* traite le même sujet sous une forme très abrégée. Les différences entre les noms des *kalā* selon les différents textes ont été indiquées en notes.

Le *paṭala* 3 traite de la formation du plus important *mantra* śivaïte *Śiva-pāñcākṣara*.

Le *paṭala* 4 traite des règles de récitation des *mantra* et aussi du rosaire de *rudrākṣa*.

Les *paṭala* 5 et 6 traitent de *śauca* et *ācamana* (évacuation des excréments et rites purificateurs).

Le *paṭala* 7 traite des cérémonies de bain et le *paṭala* 8 du bain de cendres (*bhasma-snāna*). Il est fait mention dans le *paṭala* 10, śl. 3, d'un *mantra-snāna* (bain avec *mantra*); ainsi, trois sortes de bains sont citées dans notre texte. Le *Mrgendra* en mentionne sept sortes, le *Kāmlka* et l'*Ajita* six, les *Kāraṇa*, *Kiraṇa*, *Dipta*, *Makūṭa*, *Yogaja*, *Vira*, *Suprabhedha* et *Kālotṭara* en citent cinq. Le *Cintya* mentionne trois sortes, avec de l'eau, avec des cendres et un bain mental (*vāruṇa*, *āgneya* et *mānasa*).

Le *paṭala* 9 traite des accessoires (*arcanāṅga*) : pâte de santal, fleurs, encens, lampes, pour le culte quotidien (*pūjā*) et aussi des détails de l'horaire convenable pour les rituels à accomplir durant les différentes parties de la journée.

Le *paṭala* 10 traite brièvement du culte de Śiva (*Śivapūjā*). Comparés aux autres *āgama*, le rituel de *pūjā* est très court et les *mantra* beaucoup moins nombreux. Çà et là, apparaissent aussi des différences de détail dans le rituel. Quelques unes sont indiquées en notes, d'autres, avec plus de détails dans la préface sanskrite.

Le *paṭala* 11 traite brièvement du déroulement de la *Śivapūjā* dans un temple ouvert à l'ouest.

Le *paṭala* 12 traite de la nourriture (*naivedya*) offerte au Dieu. Les variantes entre les mesures données par les différents textes sont présentées dans un tableau.

Le *paṭala* 13 traite de l'offrande de nourriture tirée des nouvelles récoltes et célébrée une fois l'an.

Le *paṭala* 14 donne la définition des foyers utilisés pour le culte du feu (*agnikārya*). Les autres *āgama* n'en citent généralement que huit mais le *Raurava* en décrit dix. L'*Ajita*, le *Kiraṇa* et le *Suprabhedha* les décrivent carré (*caturaśra*) en forme d'arc ou de demi-lune (*dhanus* ou *ardhendū*) rond (*vyṭṭa*) lotiforme (*padma*) en feuille de figuier (*yonī*) triangulaire (*trikopa*) hexagonal

(*ṣaṭkoṇa*) et octogona (*aṣṭakoṇa*). Le *Vira* omet *padma* et *ṣaṭkoṇa* mais ajoute *pañcakoṇa* et *saptakoṇa*. Le *Raurava* les définit tous les dix.

Le *paṭala* 15 décrit le rituel du feu (*agnikūrya*).

Le *paṭala* 16 définit les fêtes quotidiennes (*nityotsava*).

Le *paṭala* 17 traite de l'*pañkurāraṇa* (semence des graines pour avoir des pousses), cérémonie accomplie avant la consécration (*sthāpana*), de la rénovation (*Jirṇoddhāra*) et de bains spéciaux (*snapana*).

Le *paṭala* 18 traite des festivals annuels (*mahotsava*) nommés pacificateur (*sāntika*) nourrissant (*paṃṣṭika*) victorieux (*jayada*) riche (*dhanada*) comblant tous les désirs (*sārvakāmika*) et qui sont conduits respectivement en un, trois, cinq, sept et neuf jours. Le festival de neuf jours est défini en détail. Le dernier jour pendant le bain de purification à la fin du festival (*tirthotsava*) le *vaiṣṭhya* (ou *Kalyāṇasundaramūrti*) ainsi que *Mohini* doivent prendre part au bain. Nous n'avons trouvé que dans ce texte une telle prescription.

Le *paṭala* 19 traite des cérémonies appelées *suddhanṛtta*, une danseuse dansant devant le dieu. Cela est prescrit lors de festivals annuels ou pendant la consécration ou à l'occasion d'autres festivals particuliers.

Les *paṭala* 21 à 24 traitent de bains spéciaux (*snapana*) avec 9, 25, 49, 108 et 1008 pots. Il y a des différences avec les autres textes sur les rituels et l'emplacement des pots, que nous indiquons en notes.

Le *paṭala* 25 traite de la cérémonie appelée *Pavitrārōpaṇa*, effectuée chaque année pour compléter ce qui a été omis dans les rituels ou les *mantra*. On se reportera pour plus de détails sur cette cérémonie au vol. II de la *Somaśambhupaddhati*.

Le *paṭala* 26 traite du *Kṛttikādīpa*, festival parfois accompli en novembre-décembre, lors de la pleine lune du mois de *Kārttika*.

Avec ce *paṭala* s'achevait le tome I. En appendice un *paṭala* de plus traite du culte du soleil (*sūryapūjā*). Les raisons de cet appendice ont été fournies en notes.

Le volume II contient les *paṭala* 27 à 46.

Le *paṭala* 27 traite de la consécration d'un *liṅga* temporaire (*bālaliṅga*) qui a lieu avant l'érection d'un temple nouveau ou avant la rénovation d'un vieux temple. Une fois accomplie la consécration du temple neuf ou rénové, ce *liṅga* temporaire doit être démoli. Tandis que le *Rauravāgama* considère ce *liṅga* comme obligatoire, le *Kāmikāgama* considère que la construction d'un nouveau temple peut s'accompagner ou non de la consécration d'un *bālaliṅga*. Dans les mêmes circonstances, l'*Ajitāgama* n'en fait pas mention.

Le *paṭala* 28 traite de l'établissement du *śivaliṅga* principal dans le temple. Sont données les définitions de *liṅga* et de *piṣṭha*. Il y a quatre

sortes de *liṅga* définies; *Samakhaṇḍa* (aussi appelé, dans d'autres textes, *Sarvasama* ou *Sarvatobhadra*) *vardhamāna*, *śivādhika*, *svastika*. Le *Kāraṇāgama* en nomme un de plus, *trairāsika* et d'autres textes deux encore *sārvadeśika* et *āḍhya*. En ce qui concerne la taille du sommet du *liṅga* (*śirovartana*) ce texte ne donne qu'une seule variété, la forme en demi-lune. L'*Ajita* et le *Kāraṇa* connaissent quatre variétés, la forme en œuf (*kukkuṭaṇḍākāra*) en ombrelle (*chatrākāra*) en demi-lune (*ardhacandrākāra*) et en concombre (*trapuṣākāra*). Quelques textes ajoutent une forme de plus, en bulle (*budbudākāra*).

En ce qui concerne le *piṭha* ce texte n'en connaît que deux sortes *bhadrapīṭha* et *padmapīṭha*. L'*Ajita* en définit dix et le *Kirāṇa* huit.

Le *paṭala* 29 traite de la rénovation du piédestal (*piṭha* ou *piṭhikā*) du *liṅga*.

Le *paṭala* 30 traite de l'établissement de *liṅga* sur les tombes des dévots de Śiva. Elles doivent être sur les bords des lacs, des puits, des rivières ou de la mer, ou au sommet des montagnes, dans les forêts ou dans les champs funéraires. Les *liṅga* que l'on installe doivent être ceux qui sont *daivika* (adorés et consacrés par les dieux) *āṣaka* (adorés et consacrés par les sages) *gāṇapa* (adorés par les troupes de Śiva, les *gāṇa*) ou ceux qui sont taillés par des hommes (*mānuṣa*). De tous les emplacements désignés le champ funéraire est considéré comme le meilleur. Le temple pour ce *liṅga* est face à l'ouest. Une image peut tenir lieu de *liṅga*, et dans le cas d'une image, elle doit être face au sud. Un tel *liṅga* peut aussi être établi dans un temple régulier, dans la 3ème, 4ème ou 5ème enceinte (*prākāra*); quand il est établi dans la 3e ou 4e, il n'y a pas de divinités accessoires (*parivāra*), mais s'il est établi dans la 5ème, il peut l'être avec les *parivāra*. Inauspicious à l'est, au sud-est, au sud, au sud-ouest et à l'ouest, il est très auspicious dans les autres directions et procure de bons résultats. Les rites relatifs à l'établissement de *liṅga* sur les tombes des dévots ne sont exposés en détail que dans ce texte-ci.

Le *paṭala* 31 traite de l'établissement de la déesse. Installée séparément elle est appelée *vira* et doit être en station debout; installée avec Śiva on l'appelle *yoga*; installée dans la *śayanāgāra* (chambre à coucher) dans l'enceinte, elle est appelée *krama*. Le *Kāraṇāgama* donne les définitions suivantes: installée seule, la déesse est *kevala* (seule), avec Śiva elle est *sahaja* (normale ou conjointe) et si l'on a installé Śiva d'abord et la déesse plus tard, elle est *paṅṣṭya* (nourrissante). Le *Suprabheda* professe que la déesse seule est *eka* (seule), avec Śiva elle est *saha* (ensemble) et qu'installer Śiva d'abord puis la déesse s'appelle *yukta* (correct ou uni). Tandis que le *Raurava* prescrit que dans les trois variétés de déesse, la cérémonie de mariage doit s'accomplir après l'achèvement de la cérémonie de consécration, le *Kāmika* proscrit la cérémonie de mariage pour les formes *kevala* (ou *vira*) et *sahaja*. Le *Suprabheda* ordonne la cérémonie de mariage pour le type *yukta*, et le *Kāraṇa* établit

qu'elle n'existe que pour le type *pausnya* et non pour les autres. Ainsi, à l'exception du *Raurava*, les autres *āgama* prescrivent la cérémonie de mariage quand la déesse est installée après l'installation de Siva.

Le *paṭala* 32 traite de l'installation des gardiens de porte (*dvārapāla*) dans le temple. Ce texte en définit huit, deux dans chaque direction, respectivement à droite et à gauche de l'entrée. Les *Raurava*, *Dipta*, *Yogaja*, *Vira* et *Suprabhedā āgama* définissent huit gardiens, mais il y a dans chaque texte des variations sur la direction, la place, le nom ou la couleur.

Les directions. Tous les *āgama* s'accordent pour placer à l'entrée qui est à l'est les gardiens Nandin et Kāla. Au sud, les *Raurava*, *Dipta* et *Vira* prescrivent Daṇḍin et Muṇḍin mais le *Yogaja* et le *Suprabhedā Ananta* et Paśupati. A la porte de l'ouest se trouvent Vijaya et Bhṛṅgi selon le *Raurava*, Bhṛṅgi et Vijaya selon le *Dipta*, Bhṛṅgiṇa et Vijaya selon le *Vira*, Daṇḍin et Muṇḍin selon le *Yogaja* et le *Suprabhedā*. Au nord, le *Vira* et le *Dipta* donnent Ananta et Paśupati, le *Raurava* Gopati et Ananta, le *Yogaja* et le *Suprabhedā* Vijaya et Bhṛṅgiśā.

La couleur. Nandin est noir (*śyāma*) dans tous les *āgama*. Kāla est rouge sombre (*kuṅkumābha*) partout sauf dans le *Dipta* où il est dit de la couleur de la fumée (*dhūmrābha*). Daṇḍin est d'un rouge clair (*indragopanibha*) dans le *Vira* et le *Raurava*, couleur d'arc-en-ciel (*indracāpābha*) dans le *Yogaja* et le *Suprabhedā*, et comme une pierre bleue (*indranilābha*) dans le *Dipta*; le *Raurava* ajoute que son cou ressemble au paon. Muṇḍin qui est d'un rouge clair (*indragopanibha*) dans le *Raurava* est blanc dans tous les autres textes. Mais si l'insecte *Indragopa* est normalement d'un rouge clair, on trouve aussi parfois des insectes blancs. Il est donc possible que tous les *āgama* soient ici d'accord pour prescrire le blanc. Tandis que dans tous les autres *āgama* le nom est Muṇḍin (avec -n) le *Raurava* et le *Vira* l'orthographient Muṇḍi (avec -i). Bhṛṅgin, bleu d'après le *Raurava*, a la couleur du paon dans le *Vira* et le *Dipta* et il est noir comme l'abeille d'après le *Yogaja* et le *Suprabhedā*. Son nom est Bhṛṅgi (-i) dans le *Raurava*, Bhṛṅgiṇa dans le *Vira* et Bhṛṅgiśā dans le *Yogaja* et le *Suprabhedā*. Vijaya est rouge dans tous les *āgama* mais seul le *Raurava* précise qu'il a la couleur du rubis (*padma-rāga*). Gopati, blanc dans ce texte, est appelé Paśupati et de couleur bleue partout ailleurs. Ananta est noir dans le *Raurava* et le *Dipta*, couleur d'or dans le *Vira* et rouge selon le *Yogaja* et le *Suprabhedā*.

Les armes. Nandin a un bâton (*daṇḍa*). Mais le *Yogaja* précise qu'il a deux mains et tient une hache (*paraśu*) dans la main gauche et une tige de bambou (*vetra*) dans la droite.

Kāla tient la massue (*gadā*) d'après notre texte, un bananier (*kadali*) d'après le *Vira*, la hache (*paraśu*) d'après le *Suprabhedā* et le *Dipta*. Le

Yogaja dit qu'il doit tenir dans ses deux mains une hache (*paraśu*) à gauche et une tige de bambou (*veṇu daṇḍa*) à droite.

Daṇḍin tient une épée (*khaḍga*), mais selon le *Dipta*, c'est un bâton (*daṇḍa*).

Muṇḍin tient un trident (*triśūla*) d'après ce texte, mais tous les autres prescrivent le *bhīṇḍipāla* (un javelot court).

Bhr̥ṅgin tient un bâton (*vetra*), mais d'après le *Yogaja* et le *Suprabheda* il porte un couteau (*kṣurikā*) et la *Śakti* d'après le *Vira*.

C'est *Vijaya* qui tient ici le *bhīṇḍipāla* alors que les autres textes prescrivent le trident (*śūla*).

Gopati porte la massue (*gadā*). Les autres textes l'appellent *Paśupati* et lui font tenir la corde (*pāśa*) selon le *Dipta* et le *Vira* et la *Śakti* selon le *Yogaja* et le *Suprabheda*.

Ananta tient le *vajra* dans tous les textes.

D'après le *Raurava* et le *Dipta* tous les *dvārapāla* ont quatre bras, mais le *Suprabheda* leur concède indifféremment deux ou quatre bras.

Le *paṭala* 33 traite de l'établissement des divinités accessoires (*parivāra*). Il ne donne de règles que pour l'établissement de huit divinités. Le *Kāraṇa* et le *Yogaja* en prescrivent 8 et 16, l'*Ajita*, le *Kānika* et le *Dipta*, 8, 16 et 32. Notre texte ne définit pas les structures (*ālaya*) pour ces divinités, mais en l'absence des images, il fournit le détail des *piṭha* qui en sont les substituts. Tandis que le *Dipta* compte les *mātrgaṇa* (*saptamātr*) parmi les huit *parivāra*, le *Raurava* ne compte que *Cāmuṇḍi* pour l'une d'entre eux. Le *Raurava* dit qu'ils peuvent être installés dans la première, seconde ou troisième enceinte, mais le *Dipta* et le *Kāraṇa* prescrivent qu'ils doivent être dans la deuxième enceinte, l'*Ajita* les confine dans la première enceinte, le *Yogaja* indifféremment dans la première ou la seconde.

Les 8 parivāra

Raurava : Vṛṣa Durgā Cāmuṇḍi Gaṇeśa Śaṅmukha Jyeṣṭhā Viṣṇu Bhānu

Ajita : Vṛṣa Brahmā Mātrgaṇa Vināyaka Skanda Jyeṣṭhā Durgā Ravi ou Viṣṇu

Kāraṇa : Vṛṣabha Agastya Durgā Vināyaka Brahmā Śaṅmukha Viṣṇu Ravi

Yogaja : Vṛṣabha Durgā Mātrgaṇa Vināyaka Skanda Jyeṣṭhā Viṣṇu Gaṇeśa

Vira : Vṛṣabha Durgā Mātrgaṇa Vināyaka Skanda Jyeṣṭhā Viṣṇu Ravi

Le *paṭala* 34 traite de l'établissement de *Someśa*. Il doit être installé dans le sanctuaire principal (*garbhagṛha*) derrière le *liṅga* principal du temple. Il peut aussi être gravé sur plaque de cuivre, en stuc, peint sur étoffe ou sur le mur. De nombreux temples Pallava comportent un *Somaskanda* derrière

le *liṅga* dans le *garbhagrha*; il doit s'agir d'une école différente. Mais le détail le plus intéressant est l'interpolation d'un demi-śloka après le *śloka* 13a de ce *paṭala* qui prescrit à demi l'inclusion de Skanda entre Umā et Īśa. Cette interpolation paraît l'œuvre d'un copiste influencé par la sculpture Pallava. Sinon ce demi-śloka n'a pas sa place ici, car Somāskanda est défini dans le *paṭala* suivant à titre séparé et Skanda n'a pas place dans ce *paṭala* qui décrit seulement la forme particulière de Someśa. Sous cette forme, Śiva est en *Sukhāsana*, avec la déesse assise aussi à son côté. Dans l'*Ajītāgama* il y a deux types de cette représentation, l'une assise l'autre debout. Quand la forme de Someśa est faite en stuc ou est peinte, les cérémonies de consécration doivent être accomplies sur un miroir qui sert de substitut.

Le *paṭala* 35 définit les images de Śiva. Le texte en annonce quatorze mais il y a des lacunes dans ce chapitre, et l'énumération ne contient que huit noms, la description se limite à treize *mūrti*. Il n'y a aucune indication qui permette de trouver la quatorzième. En fait, nous ne trouvons définies que douze formes, mais le texte rappelle que Someśvara, l'une des quatorze, n'est pas défini ici, car il l'était dans le *paṭala* précédent (paṭ. 34). Comme dans le *paṭala* 37 nous trouvons encore une forme de Śiva, celle de Mohini, nous pouvons supposer que c'est la quatorzième, mais n'avons aucune évidence textuelle pour fonder cette hypothèse de manière définitive. Ces différentes formes ne sont jamais citées dans ce texte avant ou après ce chapitre. Les images ici définies sont :

- (1) Sukhāsana (2) Someśa (3) Somāskanda (4) Vṛṣarūḍha
 (5) Tripurāri (6) Candrasēkhara (7) Kālahāri
 (8) Kalyāṇasundara (9) Nṛttamūrti (10) Bhikṣāṭana
 (11) Kaṅkāla (12) Devyardha (or Ardhanārī) (13) Dakṣiṇāmūrti

Le *Suprabhedāgama* définit 12 formes, le *Dipta* 16, le *Kāraṇa* et l'*Aṅśumatkāśyapa* 18, l'*Ajīta* 20; dans le *Kāmika*, l'énumération s'étend à 23 mais nous trouvons 25 définitions. Enfin le *Vātulasuddhākya* énumère 25 formes mais sans les définir.

Le *Suprabhedāgama* (I, 34, 72-75a) omet Somāskanda, Kalyāṇa, Kaṅkāla et Dakṣiṇāmūrti que l'on trouve dans le *Raurava* mais il ajoute Haryardha (Viṣṇvardha ou Śaṅkaranārāyaṇa) Kāmāri et Liṅgodbhava.

Le *Diptāgama* (16, 117b-121) omet Somāskanda et Kaṅkāla mais ajoute Sadāsiva, Caṇḍeśvaraprasāda, Kāmāri, Haryardha et Liṅgodbhava.

Le *Kāraṇāgama* (I, 11, 150b-155a) omet Somāskanda, mais ajoute Gaṅgādharma, Caṇḍeśvanugraha, Mukhaliṅga, Kāmāri, Haryardha et Liṅgodbhava.

L'*Ajītāgama* (36, 175-181) ajoute Cakraprasāda (Viṣṇvanugraha), Kāmāri, Haryardha, Trimūrti, Liṅgodbhava, Jalendharavadha, Viṣasamharaṇa.

Le *Kāmikāgama* ajoute Cakraprasāda, Kāmāri, Haryardha, Trimūrti, Liṅgodbhava, Sadaśiva, Balibhartṛ, Śarabheśa, Caṇḍeśānugraha, Nandiśānugraha, Bhaktānugraha et Gaṅgādharma.

Le *Vāsulaśuddhākhya* (I, 126b-134) énumère toutes les formes trouvées dans le *Raurava* et ajoute Kāmāri, Jalandharavadha, Gajāri, Virabhadra, Haryardha, Kirāta, Caṇḍeśānugraha, Viṣṇupaharaṇa, Cakradāna, Vighnaśrasāda, Ekapāda et Liṅgodbhava.

L'*Aṃśumatkāśyapa* (55, 17b-22a) énumère et définit ensuite dix-huit images, dont douze des treize mentionnées par le *Raurava*. Seul Someśa est omis ; en addition Gaṅgādharma, Gajāri, Pāsūpata, Haryardha, Caṇḍeśvaraśrasāda et Liṅgodbhava.

La taille des images est décidée en fonction de la hauteur du sanctuaire central (*garbhagrha*) ou du *liṅga* principal ou de la porte du sanctuaire central. Les images de Śiva doivent être faites d'après la mesure *uttama-dada-tāla*. Les détails minutieux de ces mesures pour chaque partie ont été donnés pour la forme en *Sukhāsana*, et pour les autres formes seulement chaque fois qu'il se manifeste une différence. Les mensurations données ici diffèrent largement de la description des autres *āgama*, y compris l'*Aṃśumatkāśyapa*. Tandis que l'*Aṃśumatkāśyapa* établit que l'image de Viṣṇurūḍha peut être soit droite (*sambhaṅga*) soit debout en triple flexion (*atibhaṅga*) le *Raurava* admet aussi qu'elle puisse être en *ābhaṅga* (une jambe droite, l'autre légèrement fléchie). Le *Raurava* donne quatre bras, le *Kāraṇa* et l'*Ajita* quatre ou deux.

La forme Tripurāri peut recevoir l'un quelconque des trois *bhaṅga* et a quatre bras, pour notre texte et le *Suprabheda*. Mais pour l'*Ajita* et le *Kāmika* elle peut aussi n'avoir que deux bras. Pour notre texte la forme de Candrasēkhara est de trois types : *kevala* (Śiva seul) *gaurisahita* (debout avec la déesse) *ālīṅga* (Śiva embrassant la déesse). L'*Aṃśumatkāśyapa* et le *Kāmika* confirment cette prescription, mais le *Kāraṇa*, le *Santāna* et le *Suprabheda* ne connaissent que le type *kevala*, ce dernier étant omis par l'*Ajita*.

Dans le *Raurava* comme dans l'*Aṃśumatkāśyapa*, Kālahāri prend deux formes à quatre ou huit bras. L'*Ajita* et le *Dipta* citent seulement la forme à quatre bras, mais avec la déesse à ses côtés. Le *Kāmika*, le *Kāraṇa* et le *Suprabheda* s'en tiennent à la forme à quatre bras seulement mais sans la déesse.

L'*Aṃśumatkāśyapa* définit neuf sortes de formes dansantes (Nṛtta). Le *Raurava* n'en connaît que trois, *bhujāṅgaśrasa*, *uddaṇḍa* et *aiyuddaṇḍa*. L'*Ajita* définit *bhujāṅgaśrasa*, *sandhyānṛtta* et *daṇḍapādanṛtta* (forme particulière à vingt bras). Le *Kāmika* définit deux formes, *bhujāṅgaśrasa* et *bhujāṅgalālita*, et le *Kāraṇa* une seule, *bhujāṅgaśrasa*.

En ce qui concerne celle-ci, le *Raurava* dit que Gauri et Cāmuṇḍā sont aux côtés de Śiva, mais le *Kāraṇa* et l'*Ajita* prescrivent Gauri seulement, à sa gauche. Le *Kāmika* accepte à sa gauche Gauri, ou Bhṛṅgiriṭi ou Bhadrakālī.

Pour la forme uddaṇḍa notre texte prescrit huit bras et Gauri debout tenant Skanda à son côté. Cāmuṇḍā n'est pas mentionnée ici. La forme atyuddaṇḍa a seize bras, Skanda et Gauri à gauche et Cāmuṇḍā à droite.

En ce qui concerne la forme de Bhikṣāṭana, tandis que l'*Ajita* l'*Aṃśumatkāśyapa*, le *Kāraṇa*; le *Kāmika*, le *Dipta* et le *Suprabheda* prescrivent quatre bras, le *Raurava* décide qu'elle peut avoir deux ou quatre bras.

Pour Ardhanārī, le *Raurava* et l'*Aṃśumatkāśyapa* prescrivent quatre ou deux bras, les autres textes trois : deux à droite du côté de Śiva, un à gauche du côté de la déesse. Ils ajoutent que le taureau se tient derrière. Pour l'*Ajita* le taureau est optionnel; le *Kāraṇa*, le *Dipta* et le *Kāmika* ne le mentionnent pas.

Des types de Dakṣiṇāmūrti, notre texte ne définit que le yogadakṣiṇāmūrti et ne décrit pas les autres variétés. Le *Kāmika* en note trois (vyākhyāna, geya et yoga), le *Kāraṇa* deux (vyākhyāna et yoga) et l'*Aṃśumatkāśyapa* quatre (vyākhyāna, jñāna, vipādhara et yoga). L'*Ajita* distingue deux sortes, un Dakṣiṇāmūrti assis avec la jambe droite pendante et la gauche sur le siège, et un second avec la jambe gauche pendante et la droite courbe reposant sur le siège.

Des lacunes altèrent tous les manuscrits, et il arrive ainsi que nous manquons d'importants passages relatifs aux définitions ou aux rituels. Nous l'avons signalé en notes.

Le *paṭala* 36 traite de l'installation de Viṣṇu et nous donne les localisations possibles pour les temples de Viṣṇu; les définitions de ses formes, les *mantra* et la cérémonie de consécration, les divinités accessoires de Viṣṇu sont aussi mentionnées.

Le *paṭala* 37 est consacré à l'installation de Mohinī. Sa légende, le *mantra* adéquat, la localisation appropriée pour son temple, la définition de la forme de Mohinī et de Śiva tel qu'il doit être à ses côtés sont exposés en détail. Śiva doit être semblable à Someśa, et peut avoir quatre ou deux bras. Mais Mohinī peut aussi être installée seule sans Śiva. On a défini les gardiens du sanctuaire central aussi bien que ceux des portes extérieures et les seize divinités accessoires. Les détails du rituel de consécration de Mohinī et du grand festival (*Mahotsava*) accomplis en 5, 7 ou 9 jours ne sont donnés que sous une forme abrégée. Mais il est un point assez remarquable dans ce chapitre. Pendant le rituel du feu et aussi pendant l'offrande de nourriture, on prescrit de la viande de chèvre. Prescription que nous retrouvons aussi

dans le *Kāraṇa*. Pendant le festival aussi le sang et la viande de chèvre ont été prescrits à titre d'oblation (*bali*). Mais dans le contexte de l'offrande de nourriture, le *Sūkṣmāgama* remplace la viande par *dhūpa* et *dīpa*, et dans le contexte du rituel du feu, il la remplace par un gâteau de farine de blé (*godhūma-apūpa*).

Le *paṭala* 38 traite de l'installation de Nāgarāja et donne le détail des *mantra* et de la définition du serpent à cinq capelles, et aussi de sa forme humaine à deux pieds, deux bras et la tête avec un quintuple capuchon.

Le *paṭala* 39 traite de l'architecture des temples. Il contient une portion très intéressante qui détaille plusieurs types de temples avec des tours allant de 1 à 16 étages, et donne les dimensions telles que la hauteur, le degré de l'inclinaison, les diverses images des dieux et d'autres figures et motifs ornementaux qui doivent embellir chaque étage. Trente-six types d'édifices sont cités, les sept premiers du type *kṣudra*, les sept suivants de type *ābhāsa*, les sept suivants de type *vikalpa*, les sept suivants de type *chandas* et les huit derniers du type *jāti*. De plus, dans chaque bâtiment, selon les différences dans la mesure de la base (*adhiṣṭhāna*) des piliers (*pāda*) du plafond ou de l'entablement (*prostara*) de la gorge (*gala*) du toit (*śikhā*) et du couronnement (*stūpin*), les bâtiments s'appellent *sāntika*, *paustika*, *jayada*, *adbhuta* et *sārvakāmika*. Tandis que dans d'autres *āgama* nous trouvons des définitions pour trois sortes de temples, *nāgara*, *drāviḍa* et *vesara*; nous ne trouvons pas ici de définition du type *drāviḍa*. Nous ne trouvons aussi que deux types d'*adhiṣṭhāna* (base), *pratibandha* et *pādabandha*, et trois sortes de *stambha* (piliers), *brahmakānta*, *Viṣṇukānta* et *Rudrakānta*, en face de la très grande variété pour chaque élément offerte par les autres *āgama* (v.g. *Ajitāgama paṭala* 13 et 14).

Le *paṭala* 40 traite des *maṅṭapa* (pavillons). Nous trouvons une riche variété rangée en deux catégories, carrés et rectangulaires. Des dimensions spéciales sont indiquées pour le *mukhamāṅṭapa*, celui qui est exactement devant le sanctuaire central (*garbhagṛha*).

Le *paṭala* 41 traite des enceintes (*prākāra*) du temple. Nous en trouvons cinq, successivement *antarmāṅḍala*, *antarhāra*, *madhyahāra*, *māryādā* et *mahāmāryādā*. Les dimensions de ces enceintes, en proportion avec le sanctuaire principal, des murs et des toitures autour de ces murs sont indiquées.

Le *paṭala* 42 traite des *gopura* ou portes monumentales de ces enceintes. Elles peuvent avoir des étages comme les temples et être construites avec divers types de sommets.

Le *paṭala* 43 traite des ornements pour les images des divinités. On trouve les définitions des *makuṣa* (couronne) *svarnaṇuṣpa* (la fleur d'or) *golakā* (couverture pour le *liṅga* et le *pīṭha*) *paṭṭa* (ornements frontaux) *karṇavṛtta*

(anneau d'oreilles) *candrakhaṇḍa* (le doigt de lune porté sur la tête) *jāhnavi* (la gaṅgā) *uttariya* (vêtement supérieur) *hāra* (collier) *yajñopavita* (cordon sacré) *prabhā* (le cerceau à l'arrière du liṅga ou des images). Les rituels pour la première utilisation de ces objets sont aussi prescrits.

Le *paṭala* 44 traite des cérémonies d'expiation à effectuer par exemple lorsque le liṅga, une image, un temple ou partie d'un temple s'effondrent, quand les rituels n'ont pas été accomplis correctement, quand les fêtes ne sont pas célébrées en leur temps, ou quand une portion importante d'un rituel est omise, quand les images sont touchées par des intouchables, quand le replâtrage ou le badigeon des murs ne sont pas faits correctement, quand on trouve de la sueur ou des larmes sur l'image, ou une termitière près de l'image, ou quand il y a des fentes ou des dégâts causés par un cyclone, ou quand on trouve un serpent sortant au pied de l'image, ou quand des oiseaux interdits, hiboux, corbeaux, etc. entrent dans le sanctuaire central. Suivent les détails de cérémonies d'expiation telles que *adbhutaśānti*, *diśāhoma* etc., pour se préserver des maux prédits par les mauvais augures tels que voir des étoiles en plein jour, ou un second soleil dans le ciel, ou quand il y a des épidémies, pas de pluie lors de la saison des pluies, ou des pluies de pierres, de boue, de *ghee* ou de sang, ou quand un arbre porte d'autres fruits que les siens propres, quand l'eau coule d'un arbre, ou quand des éclairs frappent un temple.

Le *paṭala* 45 traite du *pavitṛāropaya*, cérémonie de purification accomplie chaque année pour achever l'ensemble des rituels quotidiens dans lesquels une erreur ou une omission, connue ou inconnue, aurait pu se glisser. Dans notre texte, deux *paṭala* traitent du même sujet. Le premier est le *paṭala* 25 publié dans le premier volume. Les citations du *Rauvara* trouvées dans les digestes sont extraites également de ces deux chapitres. Il n'est donc pas possible d'exclure l'un d'eux. Un cas analogue figure dans l'*Aṃśumadāgama* où l'on trouve aussi deux *paṭala* différents (14 et 43) traitant du *pavitṛāropaya*. Le sujet a été discuté déjà dans la note 1 du *paṭala* 25. Il y a aussi quelques différences techniques avec les autres *āgama* dans le déroulement des rituels. Nous les avons indiquées en notes (v.g. p. 193 n. 4). On se reportera aussi pour plus de détails au *Somaśambhupaddhati*, 2ème partie p. 1 à 93.

Le *paṭala* 46 traite du cérémonial funèbre pour un initié (*antyaṣṭi*). Le texte définit comme suit le sens de ce mot: l'entrée de l'âme par la pratique du *yoga* dans la réalité suprême, Śiva, est le dernier rituel (*antya ṣṣṭi*). Suivent les divers rites. Tout d'abord le corps du défunt est baigné et orné. Puis vient la cérémonie dite *cūrṇotsava*, un bain spécial de poudre de safran (*haridrā*) et d'huile. Le corps, placé sur un chariot est conduit en procession dans le village jusqu'au champ crématoire, et placé dans un pavillon (*maṅṣapa*) qui y est érigé spécialement avec cinq creusets (*kuṇḍa*). La crémation se fait à un

emplacement fixe, au nord-est du creuset. Une fois accomplie la *śivapūjā* dans le pavillon, le rite du feu a lieu dans le creuset, puis se déroulent toutes les cérémonies de purification qui sont les mêmes que celles effectuées au cours de l'initiation (*dīkṣā*). La mèche de cheveux est coupée et l'âme (*ātman*) doit rejoindre Śiva. Une fois ces cérémonies achevées, le corps est placé à l'endroit prescrit pour la crémation et les rites accomplis. Les cérémonies que l'on fait du second jour (*aśthisañcayana*, collecte des os) au treizième et dernier jour, ne sont pas mentionnées dans ce *paṭala*.

Après le *paṭala* 26 de notre texte, deux des principaux manuscrits utilisés pour cette édition donnent un *paṭala* intitulé *pañcasādākhyaiddhī*. Nous ne pouvons imaginer la raison de leur interpolation à cet endroit. Mais les vers de ce *paṭala* sont adressés à Śaṅmukha, tandis que les *śloka* de tout notre texte sont toujours adressés à Ruru, d'où le nom de *Raurava* qui en est dérivé. De plus, la plupart de ces *śloka* sont à peu près identiques à ceux du *Vātula-suddhākhya*, un *upāgama*, tandis que ce *paṭala* énumère vingt-cinq formes de Śiva, en contradiction avec les quatorze formes annoncées par le *śloka* 1 *paṭala* 35 de notre texte. Enfin le dernier *śloka* annonce que le *paṭala* suivant traite de *Salvotpati* (la naissance des Saiva) alors que nous ne trouvons pas ce *paṭala* dans la suite, ni où que ce soit dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition. Nous n'avions, dans ces conditions, pas d'autre solution que de l'exclure du texte. Néanmoins, parce qu'il figure dans deux des principaux manuscrits, nous l'avons donné en appendice.

D'une manière générale notre texte apparaît comme un abrégé où les différents sujets sont présentés sous une forme condensée. Nous avons toujours signalé en notes les différences qu'il présente avec les autres *āgama* et les diverses particularités grammaticales. Nous ne croyons pas nécessaire de revenir ici sur l'ensemble des problèmes généraux évoqués dans l'introduction du premier volume de notre série. Enfin, indépendamment des textes de *paṭala* isolés que nous pourrions encore recueillir dans les différents digests inédits dont nous rassemblons les manuscrits et qui constitueront le volume III de cette édition, nous nous proposons de publier séparément l'*upāgama* correspondant, le *Rauravottara* dont nous avons des manuscrits.

Nous avons ajouté au texte quelques illustrations au trait, notamment des dessins d'iconographie destinés plus spécialement à montrer les poses, la place exacte des mains et des attributs selon les termes du *paṭala* 35. Les parures de ces images, bien qu'elles ne soient pas toujours décrites dans le texte, ne sont là qu'en vertu du principe général que les diverses images doivent être parées selon l'usage. Peut-être aurait-on préféré une illustration photographique fondée sur le matériel iconographique réel. Nous avons dû renoncer à trouver dans l'importante photothèque de notre institut des images qui satisfissent en tous points les prescriptions

textuelles. D'ailleurs une telle sélection, qui aurait l'inconvénient de n'être homogène ni dans le temps ni dans l'espace, ne serait donc pas moins artificielle. Il y a plus. Nous avons préféré donner à des prescriptions théoriques une illustration tout aussi théorique et normative, sans vouloir confronter les règles d'un seul texte avec les traditions artistiques ou artisanales attestées par les monuments et les images des temples. Dans l'état présent de nos relevés, lacunaires tant en ce qui concerne les textes que les images ou les monuments, cette confrontation nous est apparue prématurée, et aventureuse ou peu honnête toute démarche qui tendrait à conclure—ou à suggérer une conclusion—sur ce que nous considérons comme un thème de recherche pour un avenir mieux informé.

Nous remercions vivement Sri P. Nilakanta Sarma qui a transcrit le manuscrit de Kīlveḷūr; Sri T. Ramanujam qui a copié le texte pour la presse et nous a assisté dans la lecture des épreuves; Sri Akṣaya Sivacharya de Kīlveḷūr; Sri Svaminatha Sivacharya de Dharmapuram, Sri Subrahmanya Gurukkal de Kuṇṛakkuṭi, le Conservateur de la Madras Government Oriental Manuscripts Library, le Directeur de l'Oriental Research Institute de l'Université de Mysore le Bibliothécaire du Sarasvati Bhavan, Banaras Sanskrit University, pour nous avoir permis d'utiliser leurs manuscrits dans cette édition; Sri R. Subrahmanian qui a fait les premières esquisses des illustrations, et Sri Rajagopalasthapati qui a mis au point les dessins définitifs selon sa tradition de *sthapati*, sous la supervision de Sri R. Nagaswamy, Directeur du Département d'Archéologie du Tamilnāḍu.

MANUSCRITS DU RAURAVĀGAMA UTILISÉS POUR LA PRÉSENTE ÉDITION

Les manuscrits A, B et C ont été décrits dans le volume I de cette édition (voir p xvii)

Le manuscrit D ne contient aucun *paṭala* du volume II.

Les manuscrits E, F, G et H n'ont été découverts qu'après la publication du volume I, et n'ont naturellement pas pu être utilisés pour la préparation du tome I.

4. E: Ms. sur papier; 33 x 21 cm; 84 pages; 26 lignes par page; car. devanāgarī; Possesseur: Government Oriental Manuscripts Library, Madras, R. n° 16840; contenu: 4 *paṭala* de *Vidyāpāda* et 34 *paṭala* de *kriyāpāda*; les *paṭala* 1-4 de *Vidyāpāda*, et les *paṭala* 1 à 11, 13, 18-30, 32-38, 43 et 44, de *kriyāpāda* de notre édition.
5. F: Ms. sur ôles; 40.5 x 4.5 cm; 84 folia (61a à 144b); 10 lignes par page; car. grantha; Possesseur: Government Oriental Manuscripts Library, Madras, R. n° 11362; contenu: 4 *paṭala* de *Vidyāpāda*, et les 44 *paṭala* de *kriyāpāda*; les *paṭala* 1-4 de *Vidyāpāda* et les *paṭala* 1 à 44 de *kriyāpāda* de notre édition.
6. G: Ms. sur ôle; 42 x 4.5 cm; 36 folia (24a à 59b); 8 lignes par page; car. grantha; Possesseur: Sarasvatī Bhavana, Banaras Sanskrit University, Varanasi, n° 74242; contenu: 16 *paṭala*; *paṭala* 3 à 4, 11, 19, 30 à 32, 35 à 43 de *kriyāpāda* de notre édition.
7. H: Ms. sur ôle; 32.5 x 3 cm; 8 lignes par page; car. grantha; folia 20b à 21a; Possesseur: Institut Français d'Indologie, Re n° 15545; contenu: *śloka* 1b à 12a du *paṭala* 30 de notre édition.

श्रीः

उपोद्घातः

अमलकमलवक्त्रप्रस्फुरन्मन्दहासः

सुमसृणकरुणाम्बुस्रावकलोलिताक्षः ।

नगपरिवृढकन्यागाढसंश्लिष्टगात्रो

वितरतु स विभूर्नः सर्वसन्मङ्गलानि ॥

अष्टाविंशतिशैवागमेष्वन्यतमोऽयं रौरवागमो भागद्वयात्मना सांप्रतं प्रकाशितः । भागद्वये रौरवागममातृकासूपलब्धाः सर्वे पटलाः प्रकाशिताः । महर्षिणा रूढ्या मरीच्यादिमहर्षिभ्य उपदिष्टोऽयमागमो रौरव इति प्रथमलभत । सर्वेष्वामेषु ज्ञानपादोऽथवा विद्यापादः, क्रियापादः, योगपादः, चर्चापाद इति प्रत्येकं पादचतुष्टयमस्तीति प्रसिद्धिः । परं सांप्रतमुपलभ्यमानेऽस्मिन्नागमे रौरवसूत्रसंग्रह इत्यभिधीयमानो दशपटलात्मको ज्ञानपादः, ततः परं पट्टचत्वारिंशत्पटलात्मकः क्रियापाद इति पादद्वयमेवोपलभ्यते । ज्ञानपादोऽपि पटलान्तिमवाक्यसूचितरीत्या, ज्ञानपादान्तश्लोकप्रोक्तप्रकारेण विस्तृतस्य रौरवज्ञानपादस्यायं संग्रहरूप इति ज्ञायते । संग्रहरूपत्वास्य विषयपर्यवेक्षणो न केवलं ज्ञानपादस्य, अपि तु ज्ञानयोगपादयोः संग्रहरूपोऽयमिति भाति । यतः संग्रहस्यास्य सप्तमे पटले धारणाविधिः, नवमे आत्मसंक्रान्तिः इति योगसंबन्धिविषयपतिपादनं दृश्यते । तथा क्रियापादे पट्टचत्वारिंशः पटलोऽन्त्येष्टिं प्रतिपादयति । न्यायतः सा चान्येष्टिश्रवणपादसंबन्धिनी । अजितागमस्योपोद्घाते (x—xi पृष्ठेषु) सूचितरीत्या शैवागमा एते पुनः पुनः संगृह्योपादिष्टाः । रौरवसूत्रसंग्रहाख्योऽयं भागो रौरवागमीयविद्यापादस्य, विद्यायोगपादयोर्वा संग्रहरूप इत्युक्ते नास्ति कश्चन दोषः । आगमश्लोकानां सूत्रपदेन व्यवहारः प्रसिद्ध इति, आगमाः विस्तरं हित्वा संगृहीता इति च—

“तत्रापि विस्तरं हित्वा सूत्रैः सारार्थवाचकैः ।

वक्ष्ये निराकुलं ज्ञानं तदुक्तैरेव भूमसा ॥”

इति मृगेंद्रागमे ज्ञानपादे उपोद्घातप्रकरणे सप्तविंशतितमश्लोकात्सपष्टं भवति ।

यद्यप्युपलब्धासु रौरवागमीयमातृकासु एतावानेव भाग उपलभ्यते । अथापि विषयविमर्शने बहवः पटला लुप्ता इत्यभ्यूहितुं शक्यते । अत्रानुपलब्धा बहवः पटला निबन्धेषु तत्र तत्रोदाहृता समुपलभ्यन्ते ।

रौरवसूत्रसंग्रहे उपलभ्यमानाः श्लोकास्तत्र तत्र “तदुक्तं रौरवे” इति शोषिकस्यैव उदाहृता निबन्धकर्तृभिः¹ । अत एवमभ्यूहितुं शक्यते यदौरवसूत्रसंग्रहोऽपि द्वादशशताब्दादवगिव रौरवागम-भागत्वेनाभ्युपगतो निबन्धकर्तृभिरिति ।

अस्यागमस्य विद्यापादे रौरवसूत्रसंग्रहाख्ये दश पटलाः सन्ति । तत्र मुनिवरैर्भार्गवाङ्गि-
रसात्रेयपीलस्त्यमरीचिनामकैः ऋषिपुङ्गवं सर्वज्ञं रुहें प्रति शिवज्ञान-आत्मतत्त्वविज्ञान-याग-संस्कारयो-
गानां यथावत्कथनाय प्रार्थना । मुनिश्रेष्ठेन रुहणा च सदाशिवस्तुतिपूर्वकं तेभ्यः शिवज्ञानादिवोधनप्रक्रमः ।
सर्वेषां परमकारणभूतः परमशिवः शक्तिसहितः स्वेच्छया प्रथममनन्ताद्यष्टविधेश्वरान्, मन्त्रकोटीन्,
वीरभद्राद्यानन्यान् रुद्रांश्च स्थित्यादिपञ्चकृत्यनिर्वाहाय प्रणिनाय । ततो विद्याराजोऽनन्तः शिवेच्छाचो-
दितो मायां विक्षोभ्य कलाध्वनिपर्यन्ततत्त्वानि, ब्रह्मादिस्थावराणां च ससर्ज । विधेशादीनामत्यन्त-
शुद्धमैश्वर्यं दृष्ट्वा तल्लिप्सवो ब्रह्मविष्ण्वन्द्रादयस्ताञ्छरणं प्राप्य तदनुग्रहात् परमनिर्वाणकारणं शैवज्ञान-
मध्यगमन् । तद्वदेव ब्रह्मादिभ्य ऋषयश्च शिवज्ञानमधिगत्य लिङ्गसंशया भूत्वा तज्ज्ञानं मनुष्येभ्य
उपदिदिशुः । एवं शिवज्ञानसृष्टिक्रमः प्रावर्धत ” इति विषयो निरूपितः प्रथमे पटले ।

पूर्वमनन्तेशमुखोद्गतं तत्त्वज्ञानं नन्दिकेश्वरमुखादधिगत्य ब्रह्मणा मुनोनामुपदिष्टम् । शक्त्यष्ट-
कसमन्विताच्छिवतत्त्वाद्विधेशाष्टकाविर्भावः । तदष्टके प्रधानभूतोऽनन्तेश्वरः । स च शिवेच्छाचोदित-
मायां विक्षोभ्य कलारागविद्याव्यक्तगुणानसृजत् । गुणेभ्यो बुद्धिः, बुद्धेरहंकारः, अहंकारात्सूक्ष्माणि
तन्मात्राणि, तेभ्य एकादशेन्द्रियाणि पञ्चभूतानि चेति सर्वं समजनि । एभिस्तत्त्वैरोत्प्रेतमिदं जगत्सर्वं
प्रादुर्बभूव । ततो भगवानोशो निरञ्जनान्साञ्जनानन्यान् रुद्रांश्च, विचित्राणि भुवनानि च ससर्ज ।
ते च रुद्रा मन्त्रतन्त्रविशारदा दीक्षाविच्छिन्नबन्धना महैश्वर्यसंपन्ना भूत्वा तदैश्वर्यबलाद्विधियज्ञकर्तारो
दीनान्पशून्सततद्योग्यताभेदेन देवदानवादियोनियु न्वयोजयन् । तेभ्योऽन्यादिरूपाणि मण्डलानि च
न्यदर्शयन्निति द्वितीयपटलार्थसंग्रहः ।

ऋषिभिः गुरु-तन्त्र-मन्त्र-मण्डल-तत्त्व-भुवनानां स्वरूपं तेषां संख्यां च यथावज्जातुं प्रार्थितः
रुहः क्रमेण तेभ्यस्तद्विषयं विवृणोति—परमेशमुखोद्गतस्य परमस्य शिवज्ञानस्य बोधकः प्रथमो
गुरुरनन्तेशः । स च श्रीकण्ठाय, श्रीकण्ठश्च देव्यै, देवी च नन्दीशस्कन्दाभ्यां, नन्दीशो ब्रह्मणे,
ब्रह्मा शक्राय, शक्र ऋचीकाय, ऋचीको रामाय, रामो रुवे च क्रमेणोपदेशर इति दश
गुरवः समीरिताः । तन्त्रं च शतसहस्रपरिमितत्वेन ब्रह्मणा भार्गवायोपदिष्टम् । भार्गवेण च
द्वादशसहस्रात्मकतया संगृहीतम् । सप्तकोटिमहामन्त्राः साधकमहामायापाशविच्छित्तिहेतवः शिववक्त्रात्प्रादु-
रभूवन् । नवनाभादिमण्डलाष्टकानि गुह्यकानि । तत्र मन्त्रसंख्या परिसंख्यातुमशक्या । यावन्तो

रुद्रदेवाः यावन्तो रक्षोयक्षमहेधरास्तावन्तो मन्त्रा राजन्ते । ते च मन्त्रा दिव्याक्षरपद्युता देशभाषानिवद्धा वा भवेयुः । स्वल्परधियो नरा आगमं प्रमाणीकृत्य तान्प्रति मीमांसां कर्तुमनर्हा इति तृतीयपटलोक-विषयसंग्रहः ।

चतुर्थे पटले पशुपाशविमोचकदीक्षाविध्युपयुक्ताध्वमार्गः, तत्त्वभुवनादिकं च सप्रपञ्चं व्यदर्शि ।

पञ्चमे पूजोपयुक्ता नमस्कारादिनवमुद्राः सलक्षणं विनियोगपुरःसरं प्रकटिताः ।

षष्ठे पञ्चत्रयकलानां यथावलिरूपणम् । सप्तमे योगमार्गस्य सन्त्यबोधनाय तदङ्गभूतधारणाया लक्षणं प्रतिपादितम् ।

अष्टमे मोक्षसाधनभूतदीक्षायाः प्रशस्तिः, दीक्षितस्य पुनर्जन्माभावश्च सदृष्टान्तं प्रत्यपादि ।

नवमे अशुभनिमित्तदर्शने तथास्नाणामप्रसादे दीर्घानारोग्यसंभवे च योगिभिरनुष्ठेयाम्-संक्रान्तिर्न्यदर्शि ।

दशमे व्योमन्यापिपदमन्त्रार्थवर्णनं समाप्तेन प्रपञ्चितम् ।

विद्यापादेऽस्मिन्नस्ति कश्चन विशेषो यत्पटलद्वयं सप्तमो नवमश्च योगपादविषयं प्रतिपादयति । योगविषयप्रतिपादने योगस्य षडङ्गान्येव निरूपितानि । पातञ्जलयोगसूत्रे (II, 29) अष्टाङ्गानि वर्णितानि । योगसूत्रोदितानि यम-नियम-आसनाख्यानि त्रीण्यङ्गान्यत्र नोदाहृतानि । अत्रोक्ततर्काद्यमङ्गं योगसूत्रे न दृश्यते । मतङ्गपारमेश्वरे योगपादे प्रथमपटले रौरवोक्तान्येव षडङ्गानि प्रतिपादितानि । मृगेन्द्रागमे योगपादे तृतीयश्लोके रौरवोक्तानि षडङ्गानि जपाख्यं सप्तममङ्गं च निरूपितानि । किरणागमे योगपादे द्वितीयतृतीयश्लोकयोः षडङ्गानि बोधितानि । किं तु रौरवोदिततर्काख्यमङ्गं न विद्यते । तत्स्थाने चासनाख्यमङ्गं दृश्यते । सुप्रभेदागमे योगपादे तृतीयपटले ५३-५५ श्लोकयोः पातञ्जलोदितान्यष्टाङ्गानि वर्ण्यन्ते ।

सर्वेऽपि शैवागमाः शैविबन्धाश्च षट्त्रिंशत्तत्त्वानि प्रतिपादयन्ति । रौरवे त्रिंशत्त्वान्येवोपलभ्यन्ते । रौरवसूत्रसंग्रहस्य दशमपटले ९८-१०१ तमश्लोकेषु विषयोऽयं सुस्पष्टं व्याख्यातः । शक्ति-सदाशिव-ईश्वर-शुद्धविद्या-काल-नियत्याख्यषट्त्रिंशत्तत्त्वानि नोपसंख्यातानि । आगमान्तरेभ्योऽस्यागमस्यास्मिन्विषये मतभेदः सोऽयं विमर्शनाहः ।

तन्त्रग्रन्थसंख्याविषये तन्त्रावतारे तृतीयपटले—ब्रह्मणा सहस्राणां शतं पोक्तम् । तच्च भार्गवेण द्वादश-सहस्रतया संक्षिप्य वर्णितमिति प्रतिपादितम् । दशमे पटले कारणवक्त्रपद्याद्बहुधा विनिस्तृतस्य तन्त्रग्रन्थविधेश्वरैः कोटिसंख्याकरणमकारि । तदेव भार्गवः द्वादशसहस्रसंख्यात्वेन संक्षिप्तवान् । रूष्ण

तदेव द्विशताधिकसहस्रतया समग्राहि । पुनरपि जगतो हिताय तन्त्रं संक्षिप्य रौरवसूत्रसंग्रहो
रुहणा व्यरचीति भणितमस्ति । उपलभ्यमानेऽस्मिन् रौरवसूत्रसंग्रहे आहत्य ३३९ श्लोका दृश्यन्ते ।

शिवज्ञानबोधाख्यो द्वादशसूत्रात्मको ग्रन्थः कश्चन शैवसिद्धान्तानुगामिभिः प्रमाणत्वेनादिश्यते ।
तद्बोधाख्यात्रा सदाशिवाचार्येण^१ तच्छिष्यपरंपरागतेन शिवाग्रयोगिना^२ च स्वस्वव्याख्याने सूत्राणामेतेषां
रौरवागमान्तर्गतत्वं प्रतिपाद्यते । तदनुसृत्य बहुभिर्द्वाविडदेशीयव्याख्यातृभिः शिवज्ञानबोधो रौरवागमादुद्धृत
इति व्यवह्रियते । कैश्चिद्विशिष्य रौरवागमत्रिसप्ततितमपटले द्वादशाध्यायोक्तद्वादशसूत्रमिति निर्दिश्यते ।
अस्ति कश्चनान्यो व्याख्याता शिवज्ञानबोधस्य^३ । यः स्वीयोपोद्धाते एवं वक्ति—“ तत्र तावदे-
तद्ग्रन्थकर्ता को वेति जिज्ञासायां तावदेतानि शिवशक्तिव्यक्तिभूमिभूतानि सन्ति । परोक्षत्रिपदार्थ-
ज्ञानात्मकमात्मचिच्छक्त्यर्थक्रियाभूतं त्रिपदार्थविषयत्वेऽपि शिवप्रधानत्वाच्छिवविषयं दीक्षायोगाङ्गत्वेन
बोधयन्ति व्यञ्जयन्तीति शिवज्ञानबोधाख्यानि रौरवप्रदेशिकानि द्वादशसूत्राणीति द्वाविडदेशीयलोकवाद-
त्वेन तत्रत्यैः शिवाचार्यैः स ग्रन्थकर्ता रौरवकर्तृत्वाच्छिव इति विवक्षितः ।.....शिवेन
प्रोक्तज्ञानभागमचतुष्पादमध्यविद्यमाने ज्ञानपादे यथाकथंचित्पादादतरेषु च संभूतसाराथसंक्षेपनि-
क्षेपसंग्रहस्वशब्दैः शिवज्ञानबोधाख्येन श्रीमता केनचिदाचार्येण कृतानि द्वादश सूत्राणि । अतः शिवज्ञान-
बोधाख्यानीति कर्णाटकदेशीयलोकवाद्त्वेन तत्रत्यैः शैवाचार्यैः स ग्रन्थकर्ता शिव इत्युक्तिः काल्प-
निकीति शिवज्ञानबोधाख्यः कश्चिदाचार्य इति विवक्षितः । स तु को वा भवतु ” इति ।

अत्र विमर्शने क्रियमाणे सन्ध्येते वक्तव्यांशः—शिवज्ञानबोधसूत्राणि सिद्धान्तसूत्राणि
अथवा शैवसिद्धान्तसूत्राणि इत्यपराभिधेयानि रौरवागमादुद्धृतानीति वामदेवशिवाचार्यसंप्रदायप्रवर्तकमणि-
कर्णिकामठनिवासिसदाशिवाचार्यैः प्रथमतया स्वव्याख्यायां निर्दिशति । तदनु तदनुसृत्य तदीयशिष्यपरंप-
रागतः शिवाग्रयोग्यपि स्वभाष्ये तदनुवदति परचादितरे शैवाचार्याश्च । तथा चैतन्मूलकोऽयं व्यवहारः ।
अस्मिन्त्रिपदे विवाद आसीदित्यवमंशः पूर्वमुल्लिखितातृतीयव्याख्यानभागात्स्पष्टं भवति ।

रौरवागमीयज्ञानपादस्य संग्रहस्यो रौरवसूत्रसंग्रहो दशपटलात्मको रौरवागमप्रथमभागेऽस्माभिः
प्रकाशितः । संपूर्णोऽयं भागः । तत्र शिवज्ञानबोधसूत्राणि न लब्धानि । पाशविमोचनाख्यपटलोऽपि
नास्माभिरुपलब्धः । पाशविमोचनपटले द्वादशाध्याये इत्येतादृशो विभागो मूलागमेषु नैव दृश्यते ।
तत्र चत्वारः पादाः, पादेषु पटलाः इतीदृशो विभागः सुप्रसिद्धः । नैव पटलेष्वध्यायविभागः ।

^१ रौरवागमान्तस्य पञ्चविमोचनपटलपठितानि शिवज्ञानबोधसिद्धान्तसूत्राणि — सदाशिवाचार्यव्याख्या पृ. ३

^२ श्रीकाण्डनाथः.....अनन्तेशेन स्वस्मै बोधितं रौरवतन्त्रान्तर्गतं शिवज्ञानबोधाख्यं शास्त्रमुपदिशति
— शिवाग्रभाष्ये पृ. ७

^३ अस्माकोगागरस्यः Re 25188 इत्यङ्किततात्पर्यकोशः ।

किंच शिवज्ञानबोधस्यान्तिमसूत्रे “ एवं विशाच्छिवज्ञानबोधे शैवार्थनिर्णयम् ।” इति समाप्तिवचनाच्छिवज्ञानबोधाख्योऽर्थं करचन स्वतन्त्र एव ग्रन्थ इत्येव प्रतीतिर्जायते । एवमेतादृशैवंहुभिः कारणैः शिवज्ञानबोधः रौरवागमादुद्धृत इति दृढं वक्तुं न पायेते । सदाशिवाचार्याः केन प्रमाणेनैवं निर्दिशन्तीति न ज्ञायते । किं कर्णपरंपरया श्रुतमुल्लिखितवन्तः उत कुत्रचिदागममातृकाधारेण । इदानीमुपलभ्यमानासु रौरवागममातृकासु न कुत्रचिदपि शिवज्ञानबोधसूत्राण्युपलभ्यन्ते । शिवज्ञानबोधकर्तृविषये प्राक्कालादेवासीद्विवाद इति परमिदानां वक्तुं शक्यते ।

रौरवागमस्य द्वितीये क्रियापादे षट्चत्वारिंशत्पटलाः सन्ति । तेषु षड्विंशतिः पटलाः प्रथमे भागे प्रकाशिताः । अवशिष्टः सप्तविंशत्प्रभृति षट्चत्वारिंशत्पटलान्तोऽंशो द्वितीयेऽस्मिन्भागे मुद्रितः ।

आद्ये भागे प्रथमादारभ्यैकोनविंशतितमान्ताः पटला नित्यक्रियाप्रतिपादकाः । विंशात्मभृति षड्विंशतितमान्ता नैमित्तिकक्रियाबोधकाः । द्वितीये भागे सप्तविंशादारभ्य त्रिचत्वारिंशान्तेषु पटलेषु प्रतिष्ठाभागो वर्ण्यते । चतुरश्रचत्वारिंशत्त्रिचत्वारिंशो प्रायश्चित्तप्रतिपादको । षट्चत्वारिंशो चान्त्येष्टिर्वर्ण्यते ।

तत्र प्रथमे पटले मन्त्रोद्धारः संक्षेपेण प्रोच्यते । आगमान्तरमन्त्रोद्धारस्यात्रत्यस्य च भेदो निरूपितः टिप्पण्याम् ।

द्वितीये पूजाकर्मोपयुक्तोऽष्टत्रिंशत्कलान्यासः प्रतिपाद्यते । अयं पटलस्तथा रौरवसूत्रसंग्रहे पञ्चमसप्तमपटलयोरेकदेशश्च गद्यपद्यात्मकतया विद्यते । अचिन्त्यविश्वसादाख्येऽपि गद्यपद्यात्मकभागो दृश्यते । अत्र पटले प्रतिपाद्यमानो विषयो रौरवसूत्रसंग्रहे षष्ठे पटले पञ्चत्रयकलाविधिरिति पद्यात्मना वर्णितः । आगमान्तरेषु दृश्यमानः कलानामभेदः टिप्पण्यां सम्यग् दर्शितः ।

तृतीये शिवपञ्चाक्षरविधानं संग्रहेण न्यरूपि ।

चतुर्थे मन्त्रजपविधानप्रकारो रुद्राक्षमहिमा च प्रातिपादितौ । पञ्चमे षष्ठे च शौचाचमने समासेन निरूपिते । सप्तमेऽष्टमे च वारुणज्ञानभस्मस्नाने प्रोच्येते । शिवार्चनविधौ प्रसङ्गान्मन्त्रज्ञानस्य च वर्णनं विद्यते । स्नानविषये मृगेन्द्रागमे सप्तविधस्नानं, तथा कामिकाजितयोः षड्विधं, कारणकिरण-दीप्त-मकुट-योगज-वीर-सुप्रभेद-कालोत्तरेषु पञ्चविधस्नानं च वर्णितमस्ति । चिन्त्ये वारुणाग्नेयमानसमिति त्रिविधस्नानं दृश्यते । रौरवे वारुणाग्नेयमन्त्रस्नानरूपस्य त्रिविधस्य परमुक्तिरिति भेदोऽवगन्तव्यः ।

नवमे अर्चनोपयुक्तानां पाद्याचमनार्घ्यगन्धपुष्पधूपदीपद्रव्याणां निर्देशः पतिसंधि कर्तव्यानां कर्मणां कालक्रमश्च प्रत्यपादि ।

दशमे पञ्चशुद्धिपुरस्सरं शिवपूजा कर्तव्येति विहिता । अत्र शुद्धिविषये सर्वत्र क्रिया-
कलापोऽतोव संक्षिप्य बोधितः । मन्त्रविषयेऽपि संक्षेपो दृश्यते । आगमान्तरेषु मन्त्रक्रियाबाहुल्यं वर्ण्यते ।
यथा स्थानशुद्धिविषये रौरवे मार्जनालेपनं शिवाम्भःप्रोक्षणमेव विहितम् । मन्त्रो नोक्तः । कामिके तु
तालत्रयकरणमन्त्रेण प्राकारकल्पनं, तद्बहिः कवचेन परिघाकल्पनं, विघ्नोत्साराणाय अस्त्रजालन्यासः कर्तव्य
इति समन्त्रकं क्रियाकलापो वर्णितः । एवं कारणागमे भूमिदेवीध्यानं, हृदयमन्त्रेण गन्धादिभिस्तस्या
अर्चनमन्त्रेण दिग्विरेचनं च स्थानशुद्धौ प्रोक्तानि । अजितागमे नाराचास्त्रप्रयोगेन दिग्बन्धः, तालत्रयकरणं
कवचेनावकुण्ठनं चाभिहितम् ।

द्रव्यशुद्धौ पाद्यादिपात्रसाधनं, तेषामस्त्रमन्त्रेण प्रोक्षणं परं रौरवे प्रोक्तम् । अजितागमे पाद्याच-
मनाव्यपात्रविषयेऽस्त्रमन्त्रेण तेषां क्षालनं, तेषु गन्धाम्बुपूरणं, मन्त्रसंहितया तत्तद्द्रव्यनिक्षेपः, प्रणवेनाभिमन्त्रणं,
धेनुमुद्राप्रदर्शनं कवचेनावकुण्ठनं च कर्तव्यतया बोध्यते । गन्धपुष्पादिद्रव्येषु हेतिना प्रोक्षणं कवचेनाभ्युक्षणं,
मन्त्रसंहितया लभनं चेति समन्त्रकं क्रियाकलापो विधीयते । कारणागमे पाद्याचमनाव्यपात्राणां पूजोपयुक्तानां
शङ्खादीनां पात्रान्तराणां च अन्त्रेण क्षालनं, हृदयेन निरीक्षणं, कवचेनावकुण्ठनं तेनैवोन्मीलनं च वर्णितम् ।
तथा वर्धन्या शङ्खेन वा पात्रेषु शिवाम्भःपूरणं, तत्र तोये पञ्चव्रत्तपडङ्गन्यासः, दक्षहस्तेन पिधानं, दशबीज-
न्यासः, लिङ्गमुद्रापद्ममुद्रयोः प्रदर्शनं चेति क्रियाबाहुल्यं निर्दिष्टम् । किं च पात्राणां शङ्खतोयेन हृन्मन्त्रेण
सर्वत्र प्रोक्षणं कार्यमिति च प्रतिपाद्यते । क्षीरदधिघृतगन्धपुष्पधूपदीनां पुरुषमन्त्रेण वर्धनीतोयप्रोक्षणं च
द्रव्यशुद्धौ क्रियाकलापो बहुधा विहितो दृश्यते ।

लिङ्गशुद्धौ पूजापर्युषितानां हृदयेन विसर्जनं, सद्योजातेन शिरसि पुष्पन्यासः, निर्माल्यस्य
चण्डेशाय प्रदापनम्, अभिषेक इत्यादिक्रियाकलापो विहितो दृश्यते आगमान्तरेषु । रौरवे तु पूर्वोक्त-
क्रियाविधानं न दृश्यते । शिवाक्षेण लिङ्गशुद्धिः, पाशुपताक्षेण पीठशुद्धिः, विद्याङ्गास्त्रेण लिङ्गपीठस्थल-
शुद्धिरिति परं वर्णितम् । अत्र विषये अजितागमे लिङ्गेऽस्त्रेण क्षालनमिति दृश्यते । पीठस्थलशुद्धिविषये
मन्त्रो विशिष्य न निर्दिष्टः । सुप्रभेदे दीप्ते च अस्त्रेण लिङ्गक्षालनं पाशुपतेन पीठक्षालनं चोदितम् ।
स्थलशुद्धिविषये मन्त्रो न विहितः ।

मन्त्रशुद्धौ अन्यनाधिकवर्णं यथास्वरं मन्त्रोच्चारणमेव रौरवे कर्तव्यतया प्रोच्यते । स्वरहीने
विपत्तिः, वर्णहीने मृत्युः, वर्णाधिक्ये शोकश्च संभवेदिति विशिष्य प्रोक्तं रौरवे । दीप्ते ओंकारदीपिता
नमस्कारान्ताश्च सर्वे मन्त्राः प्रयोक्तव्या इति प्रोच्यते । अजिते च ओंकारदीपितान्नादान्तामन्त्रानुच्चारयेदिति
विधिर्दृश्यते ।

द्वारपूजायां कारण-कामिकाजित-चिन्त्य-सुप्रभेदेषु नन्दिगङ्गयोर्महाकालयमुनयोः सहितयोरेव
पूजा प्रतिपादिता । रौरवे तु केवलयोर्नन्दिकालयोरेव पूजा चोदिता । एवं वृषभस्य पूजागमान्तरेषु

द्वारपूजाविषये दृश्यते । रौरवे वृषभो न निर्दिष्टोऽत्र विषये । सुप्रभेदेऽपि रौरववद्रूपभस्य द्वारपूजायां गणनं नास्ति ।

लिङ्गे सदाशिवध्यानविषये रौरवसुप्रभेदयोः शवितसहितस्य सदाशिवध्यानं दृश्यते । अजिते, वीरेऽचिन्त्यविश्रसादाख्ये च शवितप्रस्तावो न विद्यते ।

पञ्चावरणविषये रौरवे विद्यमानो विशेषः टिप्पण्यां प्रादर्शि ।

अष्टकालेषु पुष्पदानस्य, तथा त्रिषु कालेषु गन्धदानस्य, सप्तसु कालेषु वारिदानस्य च कर्तव्यता कामिकरौरवसुप्रभेदेषु प्रोच्यते । अर्घ्यविलेपनस्नानेषु गन्धदानमित्यागमत्रयेऽपि चोदितम् । तथा आवाह-
नार्घ्य-पाद्य-स्नान-धूप-विलेपन-नैवेद्य-विसर्गेषु पुष्पदानस्य च ब३२२,२३३-३३६ऽ(प १२,२२८) विद्यते । वारिदा-
नविषये परं भेदो विद्यते—

पुष्पदानार्घ्यपाद्येषु स्नाने चाचमने तथा ।

स्नाने प्रोक्षणे चैव वारि सप्तसु योजयेत् ॥ इति कामिके^१ ।

आवाहने तथा चार्घ्ये पाद्ये स्नाने तथैव च ।

आचमने निवेद्ये च विसर्गे सप्त वारि वै ॥ इति रौरवे^२ ।

सुप्रभेदे पुष्पदानोक्तकालः आवाहनस्थाने परिगणितः ।

एकादशे पटले पश्चिममुखद्वारहर्म्ये कर्तव्योऽर्चनाप्रकारो यथाविधि संक्षेपेण कथितः ।

द्वादशे पटले पूजोपयुक्तो नैवेद्यविधिः प्रोच्यते । अत्र धान्यानां मानविषये ग्रन्थान्तरे भ्योऽत्रत्यो भेदो दर्शितः टिप्पण्याम् । अत्र पञ्चमुखेषु हविःप्रदानविषये शुद्धान्न-गुलौदन-कृसरान्न-मुद्गान्न-पायसानि इति पञ्च अजितागमे कारणागमे च प्रोक्तानि । रौरवे पूर्वोक्तेषु कृसरान्नं वर्जयित्वा तत्र हरिद्रान्नं चोदितम् । तथा ईशाने रौरवाजितयोः शुद्धान्नदानं कारणे मुद्गान्नदानं चोदितम् । तत्पुरूपे कारणे शुद्धान्नं, रौरवे हरिद्रान्नं अजिते गुलौदनं च देयमिति विहितम् । अक्षरे रौरवकारणयोः पायसान्नदानं, अजिते कृसरान्नदानमिति भेदो दृश्यते । वामे रौरवकारणयोर्गुलान्नं अजिते मुद्गान्नं च निवेदनीयमिति वर्णितम् । तथा सद्योजाते रौरवे मुद्गान्नदानं, अजिते पायसान्नदानं, कारणे कृसरान्नदा-
नमिति च व्यत्सासो वर्तते ।

^१ पूर्वकामिके 4, 412b-413a

^२ रौरवे कृष्णपाद्ये 10, 58b-59a

त्रयोदशे पटले पतिसर्वत्सरं क्षेत्रादाहृतस्य नूतनधान्यादिकस्य भगवन्निवेदनप्रकारो नवनैवेद्यविधौ प्रोच्यते । अत्र च कश्चन विशेषो वर्ण्यते । समुद्रान्तिके देशे जलशुद्धितानां तण्डुलानां पार्कं विना गुलनालिकेर-फलेकुम्बण्डसहितं निवेदितव्यमन्यत्र पक्वस्य तण्डुलस्योपदंशसहितस्य निवेदनमिति ।

चतुर्दशे पटले पूजाङ्गस्याभिकार्यस्यावश्यकानां कुण्डानां लक्षणं विधीयते । अत्रागमान्तरेषु कुण्डाष्टकमेव प्रायेण प्रोच्यते । रौरवे परं कुण्डदशकस्योक्तिरिति विशेषो दृश्यते । यथा किरणसुम-भेदाजितेषु चतुरश्र-धनुर्वृत्त-पद्म-योनि-त्रिकोण-षट्कोणाष्टकोणानामष्टानां कुण्डानां निर्देशः, वीरे चतुरश्र-योनि-धनु-स्त्रिकोण-वृत्त-पद्मकोण-सप्तकोणाष्टकोणानां कुण्डाष्टकानां वर्णनं दृश्यते । रौरवे वेदाश्र-योनि-खण्डेन्दु-त्रिकोण-वृत्त-पद्म-चाश्र-षडश्र-सप्ताश्राष्टकोण-पद्मानां दशानां निर्देशो विद्यते ।

पञ्चदशे पटले पूर्वोक्तकुण्डेषु पूजादिकार्येषु करणीयस्याभिकार्यस्य कथनम् । अत्रागमान्तरेषु दृश्यमानो विशेषः टिप्पण्यां न्यदर्शि ।

षोडशे पटले पूजायामभिकार्यानन्तरं कर्तव्यत्वेन विहितस्य नित्योत्सवस्य वर्णनम् । अत्र चाक्षमूर्ति-चन्द्रशेखरयोरेव चोत्सवे विनियोगो रौरवे विधीयते । अजिते नवप्रकारतयोत्सवस्य वर्णनं विद्यते । रौरवे अक्षलिङ्गपात्रपतिमादीनां पतनादिसंभवे कर्तव्यस्य पायश्चित्तस्यापि नित्योत्सवपटल एव वर्णनं कृतमिति विशेषोऽवगन्तव्यः ।

सप्तदशे पटले स्थापन-संप्रोक्षण-क्षपनेषु तथान्येषु मङ्गलकार्येषु च पूर्वं कर्तव्यस्याङ्कुरार्पणस्य संक्षेपेण वर्णनम् ।

अष्टादशे पटले महोत्सवविधिवर्ण्यते । अत्र शान्तिक-पौष्टिक-जयद-धनद-सार्वकामिकमिति क्रमेण, एकाह-व्यह-पञ्चाह-सप्ताह-नवाहेषु करणीयतया पञ्चधोत्सवभेदो न्यहपि । एषां प्रत्येकमङ्ग-सेख्या च प्रोच्यते । आगमान्तरेषु प्रायेणैवं न दृश्यते । तत्र सप्तदशाङ्गसहित्य नवाहकर्तव्यस्योत्सवस्य विधिर्विशिष्याभिहितः । अत्र तीर्थे वैवाङ्मूर्तेर्मोहिण्या सह स्नानं कारयितव्यमिति भण्यते । पाषाणैस्तरण-मिति किमप्यपूर्वमङ्गं निर्दिष्टम् । तत्र स्पष्टतया विवृतम् ।

एकोनविंशतितमे पटले स्नाने, नित्योत्सवे, महोत्सवे, क्षपने, स्थापने, प्रोक्षणे च कर्तव्यत्वेन शुद्धनृत्तविधिः प्रत्येकपटलेन वर्ण्यते । आगमान्तरेषु प्रायेणैवं नैवोच्यते ।

विंशत्वारभ्य चतुर्विंशतितमपटलपर्यन्तं पञ्चसु पटलेषु क्रमेण नवकलशरूपन-पञ्चविंशतिकलश-रूपन-एकोनपञ्चाशत्कलशरूपन-अष्टोत्तरशतकलशरूपन-नवाधिकसहस्रकलशरूपनानि चतुरश्रपदेषु कर्तव्यतया विहितानि । तेषां सर्वेषामपि रूपनानां सूत्रपातक्रमः, आवरणक्रमः, द्रव्यक्रमः, देवताक्रमश्चाभिहिताः । नवाधिकसहस्ररूपने परं देवतानामानि केषुचिदावरेणेषु प्रणयानि । रूपनविषये आगमान्तरंभ्योऽत्र विद्यमानो भेदः टिप्पण्यां विशिष्य न्यदर्शि ।

पञ्चविंशतितमे पटले आचार्यसंकरादिदोषनिवारकं मन्त्रलोपादिदोषहरं संवत्सरकृतपापापहरं च पवित्रारोपणाख्यं कर्म विधीयते । पवित्रारोपणमिदं पञ्चत्वारिंशे पटलेऽपि वर्तते ।

षड्विंशे कृत्तिकादीपविधिः सप्तपञ्चं न्यदर्शि ।

अस्मिन्पुस्तके प्रथमे भागेऽनुबन्धतया सूर्यपूजाविधिपटलः संघटितः । तस्यानुबन्धतया षट्ने कारणं तत्रैव टिप्पण्यां निरूपितम् । अत्र च सूर्यपूजाविधौ सूक्ष्मपीठस्थूलपीठात्मकसूर्यचक्रविधानं प्रोच्यते । सूर्यपूजाकरणप्रकारश्च साङ्गं न्यरूपि ।

द्वितीये भागे सप्तविंशपटलात् प्रभृति षट्चत्वारिंशान्ताः पटलाः सन्ति । तत्र सप्तविंशे पटले नूतनप्रतिष्ठायां प्रायश्चित्तार्थके जीर्णोद्धारदौ च कर्तव्यस्य बाललिङ्गस्थापनस्य निरूपणं विद्यते । अत्र बाललिङ्गस्थापनस्य नूतनविषये जीर्णोद्धारदौ चावश्यकर्तव्यता विशिष्य विधीयते । कामिके ग्रामे नूतनप्रतिष्ठायां बाललिङ्गस्थापनस्य वैकल्पिकत्वं प्राच्यते । । अजिते च नूतने लिङ्गप्रतिष्ठाविषये बाललिङ्गस्थापनप्रस्तावो न दृश्यते । स्थापितस्य बाललिङ्गस्य विसर्जनमवश्यं करणीयम् । तत्र पुनः कुत्रापि स्थापनार्हमिति च वर्णितम् । तथा स्थापिते राष्ट्रग्रामनाशो भवेदिति प्रत्यवायश्च बोधितः ।

अष्टविंशे पटले लिङ्गस्थापनं प्रोच्यते । अत्र लिङ्गलक्षणं पीठलक्षणं च प्रतिपाद्यते । समखण्ड-वर्धमान-शिवाधिक-स्वस्तिकानां चतुर्णां लिङ्गानां लक्षणं न्यरूपि । कारणे त्रैशिकमिति भेदान्तरं विद्यते । तथा लिङ्गशिरोवर्तनविषये रौरवेऽर्धचन्द्राकारशिरोवर्तनमेकमेव वर्णितम् । अजिते कारणे च कुक्कुटाण्डछत्राकारार्धचन्द्राकारत्रयुषाकारमिति प्रेकारचतुष्टयं विद्यते । पीठविषये भद्रपद्मपीठयोरेव कथनं रौरवेऽस्ति । अजिते दशधा पीठाकृतिः प्रोक्ता । विरणेऽष्टधा पीठाकृतिरभिहिता । लिङ्गस्थापनप्रकारो विशिष्य वर्णितोऽस्ति ।

एकोनत्रिंशे पटले जीर्णपिण्डकामुत्सृज्य पिण्डकान्तरस्थापनप्रकारो विशिष्य न्यदर्शि ।

त्रिंशे पटले उपरतानां शिवभक्तानां समाधौ करणीयो लिङ्गस्थापनप्रकारो वर्ण्यते । तटाक-वापी-नदी-समुद्रतीरेषु, पर्वताग्र-वनान्तर-शमशानेषु शिवालये चेति स्थानाष्टकेषु दैविकार्पक-गाणप-मानुषेषु चतुर्षु लिङ्गेष्वेकं स्थापनीयम् । एषु च दैविकस्य लिङ्गस्य स्थापने श्रेष्ठता, तथा स्थानाष्टकेषु शमशानस्यो-त्कृष्टत्वं च प्रतिपादितम् । आलयः सार्वकामिको जयदो वा भवेत् । पश्चिमाननतया लिङ्गं स्थापनीयम् प्रतिमा वा स्थाप्या । प्रतिमा चेद्दक्षिणाभिमुखा स्थापनीया । शिवालये यदि लिङ्गं स्थाप्यते तदा मध्यहारायां मर्यादो महामर्यादो च स्थाप्यम् । तत्रापि मध्यहारायां मर्यादो च परिवारं विना स्थापनीयम् । महामर्यादो सपरिवारं लिङ्गं स्थाप्यमिति च वर्ण्यते । शिवालये पूर्वाभिदक्षिणनिर्ऋतिपश्चिमेषु पञ्चसु

भागेषु स्थापने रोगाद्यशुभफलं भवेत् । वायुसौम्येशानभागेषु स्थापने शत्रुनाशादि शुभफलं स्यादिति च प्रोक्तम् । क्षेत्रलिङ्गस्थापने क्रियाभागः समग्रतया विशेषेण रौरवे विहितो वर्तते ।

एकत्रिंशो देवीस्थापनवर्णनम् । तत्र अंशुमदागमे स्वतन्त्रं केवलमिति शक्तिद्वयं प्रोच्यते । परिवारादिभिर्द्युतं वीरं स्वतन्त्रं, परिवारादिहोमं केवलमिति च लक्षणमुच्यते । पूर्वकारणे शम्भुं विना यत्र गौरीस्थापनं तत्केवलम् । भवानीशम्भोः सहैव स्थापनं सहजम् । पूर्वं देवं स्थाप्य पश्चात्काले देवी-स्थापनं पोष्यमिति भेदत्रयं प्रतिपादितम् । सुप्रभेदे शम्भुं विना शक्तेः परं यत्र स्थापनं तदेकम् । पूर्वं देवं स्थाप्य पश्चात्काले देवोस्थापनं युक्तम् । सहैव देवदेव्योः स्थापनं सहेति भेदत्रयं वर्ण्यते । रौरवे तु गौर्याः परं स्थापनं वीरम् । शम्भुना सह गौर्याः स्थापनं योगम् । प्राकारे शयनस्थाने गौर्याः स्थापनं क्रम इति त्रयो भेदाः प्रोक्ताः । रौरवे प्रतिष्ठानन्तरं सर्वासामर्चायां विवाहकर्म कर्तव्यमिति भण्यते । कामिके स्वयं-प्रधानायाः सहजायाश्च कल्याणकर्म निषिध्यते । सुप्रभेदे युक्ते विवाहकर्म प्रोच्यते । पूर्वकारणे पोष्यस्य कल्याणकर्म करणीयं नान्ययोरिति च भणितमस्ति । अत्र पटले गौरीस्थापने क्रियाकलापः समग्रतयोपवर्णितः ।

द्वात्रिंशो पटले द्वारपालानामष्टानां सलक्षणं स्थापनप्रकारो वर्ण्यते । रौरव-दीप्त-योगज-वीर-सुप्र-भेदेषु पञ्चस्वागमेषु पूर्वादिचतुर्दिक्षु स्थापनार्हाणां द्वारपालानां स्थाननामलक्षणादिकं वर्णितमस्ति । तत्र प्रतिविषयं व्यत्यासो विद्यते । यथा—सर्वत्रापि पूर्वद्वाराधिपौ नन्दिमहाकालावेव । दक्षिणद्वारे दीप्तरीरववीरेषु त्रिषु दण्डिसुण्डो इति, योगजसुप्रभेदयोरेनन्तः पशुपतिरिति च प्रोक्तौ । पश्चिमद्वारे रौरवे विजयो भृङ्गिरिति, दीप्ते भृङ्गी विजय इति, वीरे भृङ्गिणो विजय इति च निर्दिश्यते । योगजसुप्रभेदयोर्दण्डिसुण्डो इति निर्दिष्टौ । उत्तरद्वारे वीरे दीप्ते च अनन्तः पशुपतिरिति प्रोक्तौ । रौरवे गोपतिरेनन्त इति निर्दिष्टौ । योगजसुप्रभेदयोः विजयो भृङ्गीश इति प्रोच्येते । इत्थं स्थाने नाम्नि च भेदो वर्तते । नन्दी श्यामाभः सर्वत्र । कालः कुङ्कुमाभ इति दीप्तं विना चतुर्षु प्रोक्तः । दीप्ते परं धूम्राभ इति कथ्यते । दण्डी इन्द्रगोपनिभ इति वीरे रौरवे च भण्यते । किं तु रौरवे कण्ठे मयूराभ इति विशेषो निर्दिष्टः । योगज-सुप्रभेदयोरेन्द्रचापाभ इति, इन्द्रनीलाभ इति दीप्ते च प्रोच्यते । दण्डिरिति इकारान्तत्वेन वीररीरवयोर्नि-र्देशोऽस्य विद्यते । सुण्डी अयं रौरवं विना चतुर्षु श्वेतवर्ण इति भण्यते । रौरवे परमिन्द्रगोपनिभः, कण्ठे मयूराभ इति च निर्दिश्यते । सुण्डिरिति इकारान्तत्वेन निर्देशोऽस्य वीररीरवयोर्विद्यते । भृङ्गी अयं मयूरमीवाभ इति वीरे दीप्ते च वर्णितः । भृङ्गवर्ण इति योगजसुप्रभेदयोः प्रोक्तः । नीलाभ इति रौरवे दृश्यते । अयं वीरे भृङ्गिण इति, भृङ्गिरिति रौरवे च व्यपदिश्यते । भृङ्गीश इति योगजसुप्रभेद-योर्व्यवहियते । विजयः रौरवे पद्मरागाभ इति रक्तवर्ण इति परत्र चतुर्षु च वर्णितः । पशुपतिः रौरवं विना चतुर्षु नीलवर्ण इति व्यपदिष्टः । रौरवे परमयं गोपतिरिति श्वेताभ इति च निर्दिष्टः । अनन्तः

रौरवदीप्तयोः कालाभ इति वर्ण्यते । वीरे कनकाभस्तथा योगजसुप्रभेदयो रक्तवर्ण इति च व्यवहियते । इत्थं वर्णविषये भेदोऽवगन्तव्यः । तथायुधविषये भेदो निरूप्यते । नन्दी योगजं विनान्यत्र चतुर्षु दण्डहस्त इति प्रोक्तः । योगजे तु वामे परशुहस्तो दक्षिणे वेणुदण्डयुगिति हस्तद्वयेऽपि प्रोक्तमायुध-मस्य । कालः अयं वटवृक्षायुध इति वीरे, परशुहस्त इति सुप्रभेदे दीप्ते च, गदाहस्त इति रौरवे च प्रोक्तः । योगजे परं नन्दिवदस्य परशुवेणुदण्डयुगिति हस्तद्वयेऽपि प्रोक्तमायुधमिति ज्ञेयम् । दण्डी दीप्तं विनान्यत्र चतुर्षु खड्गायुध इति व्यपदिश्यते दीप्ते परं दण्डहस्त इति निर्दिष्टः । मुण्डी भिण्डि-पालहस्त इति रौरवं विना चतुर्षु निर्दिश्यते, रौरवे त्रिशूलहस्त इति भण्यते । मृङ्गी योगजसुप्रभेदयोः सुरिकायुध इति, वीरे शक्त्यायुध इति, रौरवे वेत्रहस्त इति दीप्ते खड्गहस्त इति च प्रोच्यते । विजयः अयं रौरवं विनान्यत्र चतुर्षु शूलहस्त इति प्रोक्तः । रौरवे परं भिण्डिपालायुध इति व्यपदिश्यते । पशुपतिः दीप्तवीरयोः पाशायुध इति, योगजसुप्रभेदयोः शक्तिहस्त इति च वर्ण्यते । रौरवे परमयं नाम्ना गोपतिरिति गदाहस्त इति च व्यवहियते । अनन्तः अयं पक्षस्वपि वज्रहस्त इत्येव वर्णितः । इत्यायुधविषये भेदो निरूपितः ।

सर्वे द्वारपालाश्चतुर्भुजाः । तत्र द्वारपार्श्वहस्ते आयुधं परेऽञ्जलिः, परहस्तयोः पूर्वे सूची, अपरे हरपल्लव इति स्पष्टं चतुर्भुजानामुपपादनं दृश्यते रौरवे । एवं सर्वे सदृष्टकाः अतिरोद्रा इति च प्रोक्तं रौरवे । वीरे आयुधमेकं व्यपदिष्टम् । नैव स्पष्टतया हस्तसंख्योदिता । सुप्रभेदे चतुर्भुजा वा द्विभुजा वा स्युः, सर्वे निर्देशहस्तकाः हलपल्लवहस्ता इति परं भणितम् । अत्रापि न स्पष्टतया प्रतिपादनं दृश्यते । योगजे नन्दिकालयोः परं हस्तद्वये निक्षेप्यमायुधं निगदितम् । अन्येषामेकमेवायुधं प्रोक्तमिति नात्रापि स्पष्टता हस्तविषयेऽस्ति । दीप्ते सर्वे चतुर्भुजा इति परं प्रोक्तम् । प्रत्येकमायुधमेकं निर्दिष्टमिति हस्तविषये स्पष्टतात्रापि न विद्यते । एवं द्वात्रिंशत्पटलार्थसंक्षेपः ।

त्रयस्त्रिंशो पटले परिवारस्थापनं वर्ण्यते । रौरवे परिवाराष्टकस्यैव विधानं दृश्यते । अजित-कामिकदीप्तेषु परिवाराष्टकषोडशकद्वात्रिंशत्कानां विधानं दृश्यते । तथा कारणयोगजवीरेषु परिवाराष्टक-षोडशकयोरेव वर्णनमिति भेदो ज्ञेयः । परिवाराणामालयकरणप्रकारो वर्ततेऽजितकारणादिषु । रौरवे तत्प्रकारो नोक्तः । परिवाराणां प्रतिमाभावे कल्पनीयस्य पीठस्य लक्षणं वर्णितम् । द्वितीयेऽन्तर्हारा-ख्यपाकारे परिवाराष्टकस्थापनं कल्पनीयमिति दीप्तकारणयोरुदितम् । रौरवे तु अन्तर्मण्डलमध्ये बाह्ये वा, अन्तर्हारमध्ये बाह्ये वा, अन्तर्हारमध्ये वा मध्यहारे वा परिवाराष्टकं स्थाप्यमिति दृश्यते । योगजेऽपि अन्तर्मण्डले वा अन्तर्हारे वा कल्पनीयमिति भणितम् । अजिते अन्तर्मण्डले परिवाराष्टकं भवेदित्यभिधीयते । रौरवे वृषभ-दुर्गा-चामुण्डी-गणेश-वण्मुख-ज्येष्ठा-विष्णु-भानूनां गणनं परिवाराष्टके दृश्यते । दीप्ते मातृगणस्य परिगणनं विद्यते । रौरवे मातृगणो न परिगणितः । परं तु मातृगण-

स्थचामुण्डायाः परं ग्रहणमिति दीप्तरीरकयोः परिवाराष्टकविषये भेदोऽवगन्तव्यः । अजिते वृष-ब्रह्म-
मातृगण-विनायक-स्कन्द-ज्येष्ठानां तथा दुर्गाविष्णुबोरन्यतरो रविश्चेति परिवाराष्टककथनं दृश्यते । कारणे
वृषभागस्त्य-दुर्गा-विनायक-ब्रह्म-वामुख-विष्णु-रवीनां परिवाराष्टकेषु गणनमिति व्यत्यासोऽधिगन्तव्यः ।
एवं योगजे वृषभ-दुर्गा-मातृगण-विनायक-स्कन्द-ज्येष्ठा-विष्णु-चण्डेशानां परिगणनमिति विशेषो दृश्यते ।
एवं वीरे योगजप्रोक्तेषु चण्डेशं विनाग्येषां गणनं चण्डेशस्थाने भास्करस्योक्तिरिति च भेदो ज्ञातव्यः ।
अत्र पटले वृषभ-त्रिशूल-महापीठानां त्रयाणां लक्षणं प्रतिपादितम् । सर्वेषां च स्थापनप्रकारोऽतीव
संक्षेपेण बोधितः । इति त्रयस्त्रिंशत्पटलविषयसंग्रहः ।

चतुस्त्रिंशे पटले सोमेशस्थापनं प्रोच्यते । गर्भगेहे लिङ्गस्य पश्चाद्भागो भद्रपीठे सोमेशः
स्थापनीय इति कथनमागमान्तरेषु प्रायेण न दृश्यते । इदानीं दृश्यमानेषु पल्लवकालीन-देवालयेषु
कुत्रचिद्विष्णुपश्चाद्भागो भित्तौ सोमास्कन्दबिम्बमुपलभ्यते । न सोमेशबिम्बम् । तस्मान्मतान्तरमिदमिति
भाति । अत्र विमर्शनीयोऽयमंशः । यदत्र पटले त्रयोदशतमश्लोकानन्तरं लेखकेन श्लोकार्धोपक्षेपः कृतः
यत्रोच्यते उमेशयोर्मध्ये स्कन्दोऽपि स्यादिति । श्लोकार्धमिदं मतान्तरदर्शनेन वा पल्लवकालीनदेवालय-
दर्शनेन वाकृष्णेन लेखकेन कृतमिति भाति । अन्यथा सोमेशलक्षणप्रतिपादकेऽत्र पटले का वा
प्रसक्तिः स्कन्दस्य । सोमास्कन्दलक्षणमुत्तरत्र पञ्चत्रिंशे पटले सम्यक्प्रतिपाद्यते । सोमेश्वरलक्षणमत्र पटले
वर्णितम् । अस्मिन्पटले शूल-रज्जुबन्ध-कल्कबन्ध-पटाच्छादन-वर्णलेपनानि पश्चाद्दृश्यन्ते इति भणितम्
परं तु परत्र नोदितानि । सोमेश्वरस्थापनक्रियाकलापो सम्यक्वर्णितः । अत्र बिम्बस्य वर्णलेपनमार्गेण
कर्तव्यतोक्ता । तदनुसारेण जलाधिवासादिकर्माणि दर्पणे करणीयतया विहितानि । प्रतिमालक्षणोक्त-
प्रकारेण परमेश्वरः करणीय इत्युच्यते । समनन्तरपटले सुखासनमूर्तेर्विषये सर्वं लक्षणं विस्तरेण प्रतिपा-
दितमस्ति । उमेशमूर्त्याः अजिते आसीने स्थिते च प्रकारद्वयं प्रतिपादितम् । रौरवे आसीनप्रकार
एव वर्णित इति चतुस्त्रिंशत्पटलार्थसंक्षेपः ।

पञ्चत्रिंशे प्रतिमालक्षणं वर्ण्यते । अत्र चतुर्दशप्रतिमानां प्रतिज्ञा विद्यते । परं तु नामनिर्देशो
विग्रहाष्टकस्यैव विद्यते । ते च सुखासन-सोमेश-सोमास्कन्द-वृषारूढ-त्रिपुरारि-चन्द्रशेखर-कालहारि-कल्या-
णसुन्दरा इति अष्टावेव नाम्ना निर्दिष्टाः । लक्षणकथने नृतमूर्ति-भिक्षाटन-कङ्काल-देव्यर्ध-दक्षिणामूर्तीनां
नाम दृश्यते । एवं च त्रयोदश विग्रहा एवाभिहिताः । एकः षणष्टः । स च क इति ज्ञातुं न
शक्यते । सुप्रभेदे द्वादश प्रतिमाः, दीप्ते षोडश, अंशुमत्काश्यपे कारणे चाष्टादश, अजिते विंशति-
रिति प्रत्यागमं भेदो दृश्यते । कामिके त्रयोविंशतिप्रतिमाः परिगणिताः । पञ्चविंशतिरूपाणां
लक्षणं दृश्यते । वातुलशुद्धाद्ये पञ्चविंशतिरूपाणां गणनमस्ति । सुप्रभेदागमे (1, 34, 72-75a)
रौरवे द्वाः सोमास्कन्द-कल्याण-कङ्काल-दक्षिणामूर्तयो न विद्यन्ते । परं हर्यर्ध-कामरि-लिङ्गोद्भवाख्यमूर्ति-

त्रयमधिकं वर्तते । दीशगमे (16, 117b-121) सोमास्कन्द-कङ्कालौ न स्तः । सदाशिव-
चण्डेश्वरप्रसाद-कामारि-हर्यर्ध-लिङ्गोद्भवख्याः पञ्च मूर्तयोऽधिका दृश्यन्ते । कारणागमे (I, 11,
150b-153a) सोमास्कन्दमूर्तिर्नास्ति । गङ्गाधर-चण्डेशानुग्रह-मुखलिङ्ग-कामारि-हर्यर्ध-लिङ्गोद्भव-
वाख्यपण्मूर्तयोऽधिकाः । अंशुमत्काश्यपे (55, 17b-22a) रौरवोक्तसोमेशमूर्तिर्नास्ति । गङ्गाधर-
गजारि-पाशुपत-हर्यर्ध-चण्डेश्वरप्रसाद-लिङ्गोद्भवख्याः षडधिकाः । अजितागमे (36, 175-181)
चक्रप्रसाद-कामारि-हर्यर्ध-त्रिमूर्ति-लिङ्गोद्भव-जलंधरवध-विषसंहरणाख्यमूर्तिसप्तकमधिकम् । कामिकागमे
चक्रप्रसाद-कामारि-हर्यर्ध-त्रिमूर्ति-लिङ्गोद्भव-सदाशिव-बलिभर्तृ-शरभेश-चण्डेशानुग्रह-नन्दीशानुग्रह-भक्तानुग्रह-
गङ्गाधराख्यमूर्तिद्वादशकमधिकम् । बातुलशुद्धाख्ये (1, 126b-134) कामारि-जलंधरवध-गजारि-
वीरभद्र-हर्यर्ध-किरात-चण्डेशानुग्रह-विषापहरण-चक्रदान-विघ्नप्रसाद-एकपाद-लिङ्गोद्भवख्यमूर्तिद्वादशकम-
धिकम् ।

प्रतिमालक्षणेऽस्मिन्प्रतिमानां गर्भगेहतो लिङ्गवशाद्दारुतश्च त्रिधा मानभेदो न्यरूपि । जाल्यंशयोजन-
प्रकारः, आयादिविधिश्च दर्शितः । आयादिविधिकथने व्यय-योनि-नक्षत्र-वारशुद्धिप्रतिपादको ग्रन्थो नष्टः ।
उत्तमदशतालमनुसृत्य सुखासनमूर्तिलक्षणं प्रत्यवयवं सम्यग्वर्णितम् । अंशुमत्काश्यपोक्तमूत्रपातक्रमस्य
रौरवोक्तमूत्रपातक्रमस्य च प्रमाणविषये भेदो वर्तते ।

वृषारूढविग्रहे आभङ्गसमभङ्गातिभङ्गेष्वन्यतमप्रकारेण कार्यमिति विकल्पो गदितः । अंशुम-
त्काश्यपे समभङ्गातिभङ्गयोरन्यतरप्रकारतया कल्पनीयमिति भणितम् । चतुर्भुजो द्विभुजो वा देवः कल्पनीय
इत्यप्यभिहितम् । एवमजिते उत्तरकारणे च दृश्यते । त्रिपुरारिमूर्तेरपि भङ्गत्रयेष्वन्यतमेन प्रकारेण प्रतिमा
कार्येत्युक्तम् । अस्मिन्विषये भङ्गत्रयस्यापि लक्षणसुषुवर्णितम् । रौरवे त्रिपुरारिश्चतुर्भुजोऽपेततया एकप्रकार
एव वर्णितः । एवमेव कारणसुषुभेदयोरपि वर्तते । अजिते कामिके च चतुर्भुजो द्विभुजो वा कार्य इति
विकल्पोऽभिधीयते । चन्द्रशेखरे केवल-गौरीसहितालिङ्गमिति भेदत्रयं रौरवे विद्यते । एवमंशुमत्काश्यप-
कामिकयोरपि दृश्यते । कारण-सन्तानसंहिता-सुषुभेदेषु केवलस्यैव कथनं, तथाजिते गौरीसहितस्यैकस्यैवेति
भेदोऽवगन्तव्यः । कालशारिमूर्तेः अंशुमत्काश्यपे रौरवे च चतुर्भुजाष्टभुजभेदेन द्वैविध्यं दृश्यते । अजिते
दोप्ते च देवीसहितस्य चतुर्भुजस्यैकस्यैव वर्णनं, तथा देवीरहितस्य चतुर्भुजस्यैकस्यैव कथनं कामिककारणसुषु-
भेदेष्विति विशेषो ज्ञेयः । नृत्तमूर्तेः अंशुमत्काश्यपे नवधा नृत्तमूर्तिभेदवर्णनं विद्यते । अजिते भुजङ्गत्रास-संख्या-
नृत्त-दण्डपादनृत्तमिति भेदत्रयं वर्णितम् । रौरवे तु भुजङ्गत्रासनृत्तम् उद्दण्डनृत्तम् अत्युद्दण्डनृत्तमिति मूर्तित्रय-
मिति विशेषोऽभिगन्तव्यः । कामिके भुजङ्गत्रास-भुजङ्गललितमिति मूर्तिद्वयमेव दृश्यते । तथा कारणे
भुजङ्गत्रासमित्येकमेव कथितम् । भुजङ्गत्रासविषये देवस्य वामे गौरी कल्पनीयेति परं कारणजितयो-

दृश्यते । रौरवे तु गौरी-दुर्गीयोरुभयोरपि स्थितिरुच्यते । कामिके तु गौरी यथाविधि वामेः कल्पनीया । अथवा भृङ्गिरिटिर्भद्रकालो वा कल्पनीयेति विकल्प उच्यते । उदण्डनृत्ते भुजाष्टकमुक्तम् । अत्र स्कन्दयुक्तगौर्याः परं स्थितिरुक्ता । चर्ममुण्डायाः कथनं नास्ति । अत्युदण्डनृत्ते षोडशभुजाः प्रोक्ताः । अत्र स्कन्दयुक्तगौर्याश्चर्ममुण्डायाश्च वामे दक्षिणे च स्थितिरुच्यते । अजिते परं विंशतिहस्तयुक्तनृत्तरूपं दण्डपादनृत्तमिति वर्तते । भिक्षाटनमूर्तौ अजितेऽंशुमत्कारश्यपे, कारणे, कामिके, दीप्ते, सुप्रभेदे च चतुर्भुज एक एवोक्तः । रौरवे परं चतुर्भुजो द्विभुजो वा कल्पनीय इति विकल्पो दृश्यते । अर्धनारीश्वरे चतुर्बाहुर्द्विबाहुरिति द्विविधत्वकथनमंशुमत्कारश्यपे रौरवे च वर्तते । अम्यत्रैवं प्रकारद्वयकथनं नोपलभ्यते । अंशुमत्कारश्यपे, सुप्रभेदे, रौरवे चार्धनारीश्वरमूर्तौ वृषस्य निवेशः प्रोच्यते । अजिते वृषयुक्तो वा वृषहीनो वेति विकल्पो वर्ण्यते । कारणदोतयोर्वृषस्योक्तिर्न विद्यते । एवं कामिकेऽपि वृषो नोक्तः । दक्षिणामूर्तौ रौरवे योगमूर्तिर्वणिता । कामिके व्याख्यायुग्, गेयी, योगी चेति त्रिधा दक्षिणामूर्तिभेदो वर्ण्यते । तथा कारणे व्याख्यान-गेयमूर्तिद्वयमुच्यते । अंशुमत्कारश्यपे तु व्याख्यान-ज्ञान-बीणाधर-योगमूर्तानां चतुर्णां प्रतिपादनमिति विशेषो ज्ञेयः । अजिते दक्षिणपादस्य लम्बनं वामपादस्य लम्बनमिति पादव्यत्यासेन भेदद्वयमुपपादितम् ।

एवमत्र पटले प्रतिमानां लक्षणमुक्त्वा सर्वासां स्थापनप्रकारश्च वर्णितः । तत्र रत्नन्यासनेत्रोन्मीलनयोः कर्मणोरुक्तिर्वर्तते । तदनन्तरं कर्तव्यस्य क्रियाभागस्य प्रतिपादको भागो मातृकासु प्रणष्टः । कुम्भाभिषेकप्रतिपादकभागः परमुपलभ्यते ।

षट्त्रिंशो विष्णुस्थापनं वर्ण्यते । अत्र ग्रामादिषु विष्णुवालय-योग्यस्थानं, विष्णुमूर्तिलक्षणं, प्रतिमामानं, प्रतिमाकरणद्रव्यकथनं च प्रदर्शितानि । ततः स्थापनप्रकारः कथ्यते । तत्र प्रथमं विष्णुमन्त्रवर्णनं ततो रत्नन्यासादिकुम्भाभिषेकान्तः क्रियाकलापश्च प्रोच्यते । विष्णोः परिवाराश्च निर्दिष्टाः ।

सप्तत्रिंशो मोहिनीस्थापनम् । अत्र प्रथमतो मोहिन्युत्पत्तिकथनं ततस्तन्मन्त्रवर्णनं, ग्रामादिषु मोहिनीस्थापनयोग्यस्थाननिरूपणं, प्रतिमामानं, प्रतिमाकरणयोग्यद्रव्यकथनं च प्रदर्शितानि । मोहिनीलक्षणं तस्या दक्षिणभागे स्थापनीय-देवलक्षणे च प्रत्यपादि । देवस्य सोमेश्वरवदाकृतिर्द्विभुजत्वं चतुर्भुजत्वं वा भवितव्यमिति वर्ण्यते । देवरहितापि केवला मोहिन्यपि स्थापनीयेत्यपि चोक्तम् । केवलमोहिनीस्थापनप्रकार एवात्र निरूप्यते । गर्भगृहद्वारे बाह्यद्वारे च पार्श्वयोः स्थापनीया द्वारपालिकाः सलक्षणं प्रतिपादिताः । तत्र षोडशपरिवारदेवतानां नामानि चोपवर्णितानि । ततो यागमण्डपप्रकारो रत्नन्यासादिकुम्भाभिषेकान्तः क्रियाकलापश्च संग्रहेण न्यरूपि । अत्र होमे कुम्भाभिषेकान्तरनिवेदने च अजमांसस्य कथनं रौरवकारणयोर्विद्यते । सूक्ष्मागमे होमे मांसस्य स्थाने गोधूमो विहितः । निवेदनविषये तत्स्थाने धूपदानं विहितमस्ति । प्रतिष्ठानन्तरं विशेषतो नवाहं सप्ताहं पञ्चाहं वा उत्सवः करणीय इति

तदुत्सवप्रकारश्च वर्ण्यते । तत्र मोहिन्यायुधानि पञ्च, तथा संधिदेवताश्च विशिष्य प्रदर्शिताः । उत्सवे बलिविधावपि वस्तरुधिरमांसयोर्विधानं दृश्यते ।

अष्टत्रिंशो पटले नागराजस्थापनम् । अत्र प्रथमं नागराजमन्त्रवर्णनं ततो विशिष्य प्रतिमालक्षण-प्रतिपादनं च विद्यते । तत्र पञ्चफणावृतपञ्चमूर्धादिसहितनागराजप्रतिमालक्षणं, ततो पादद्वययुक्तमभयवरद-सहितभुजद्वययुक्तं नागपञ्चफणशिरस्कं प्रतिमान्तरमपि भण्यते । रत्नन्यासादिकुम्भाभिषेकान्तः क्रियाभागश्च प्रादर्शि ।

एकोनचत्वारिंशो प्रासादलक्षणम् । पटलेऽस्मिन् प्रथमतलादारभ्य षोडशतलान्तानां विविधानां प्रासादानां तुङ्गविस्तारादिमाननिरूपणादि, तथा षट्त्रिंशलकाराणां प्रासादानां प्रकारः, तत्र प्रथम-द्वितीय-तृतीय-तुरीयसप्तकानां क्षुद्र-आभास-विकल्प-छन्दा इत्याख्या, अवशिष्टानामष्टानां सदनानां जातिरित्याख्या च बोध्यते । तथा अधिष्ठान-पाद-प्रस्तर-कण्ठ-शिखा-स्तूपीनां मानव्यत्सासेन शान्तिक-पौष्टिक-जयद-अद्भुत-सार्वकामिकमित्यभिधानमित्यादि संक्षेपेण प्रतिपाद्यते । प्रासादालंकाराणां गृहपिण्डादीनां नामानि परं निगद्यन्ते । न लक्षणं प्रोक्तम् । तेषां स्थानानि गतिपादितानि । गर्भगृहवर्णनं, प्रतितलं षड्ग-निरूपणं चातीव संक्षेपेण प्रादर्शि । आगमान्तरेषु नागरवैसरद्राविडानां त्रयाणां विमानानां निरूपणं विद्यते । रौरवे द्वाविडविमानलक्षणं न दृश्यते । अधिष्ठाने प्रतिबन्धपादबन्धद्वयमेव नामतो निर्दिष्टम् । तथा स्तम्भविषये ब्रह्मकान्त-विष्णुकान्त-रुद्रकान्ताख्यानां त्रयाणामेव नामतो लक्षणं विना निर्देशो वर्तते । आगमान्तरेषु विषयोऽयं बहुधा निरूप्यते । अजिते १३, १४ पटलयोः टिप्पण्यामयं विषयो न्यदर्शि । प्रस्तरापरि वृषाणां भूतानां च कल्पनप्रकारो, विमाने दिशामूर्तिकल्पने हर्म्यमुखे स्कन्दस्य विनायकस्य वा कल्पनं कार्यमिति रौरवे वर्ण्यते । अंशुमत्काश्यपे मण्डपे दक्षिणे पार्श्वे विनायककल्पनमिति, मण्डपपार्श्वे तथा कल्पनमिति च सामान्येन दोससुप्रभेदयोर्दृश्यते ।

चत्वारिंशो मण्डपलक्षणम् । मुखमण्डपसमाश्रमण्टपायताश्रमण्टपानां कल्पनप्रकारो न्यरूपि । मण्डपेषु कल्पनीयस्यान्तरालाख्यस्य विशिष्य कथनं विद्यते ।

एकचत्वारिंशो अन्तर्मण्डल-अन्तर्हार-मध्यहार-मर्यादा-महामर्यादाख्यानां पञ्चविधानां प्राकाराणां प्रासादमानेन हस्तमानेन च कल्पनारीतिः प्रकाशिता । भित्तिकल्पनप्रकारः मालिकाकल्पनप्रकारश्च वर्णितः । तत्र छत्राभं बुहुदाकारम्, अर्धचन्द्राकृति च शिरः कर्तव्यमिति प्रोच्यते । तदुपरि वृषो वा भूतो वा ओजस्संख्यया कल्पनीय इति च प्रादर्शि ।

द्विचत्वारिंशो पटले गोपुरविधानम् । पञ्चसु सालेषु गोपुरकल्पने मानं निरूपितम् । प्रासादबदनेकभूम्यादयः करणीया इति भृशं संक्षेपतो लक्षणकथनं विद्यते । गोपुरालंकारतया शालाकारं, हर्म्याकारं, लुपारोहशिरः, सहारकमण्टपाकारं, छत्राकारं वा शिरः कार्यमिति वर्णितम् ।

त्रिचत्वारिंशे प्रतिमासु योजयितव्यानां भूषणानां विधिरुच्यते । तत्र मकुटलक्षणं तथा स्वर्ण-
पुष्प-गोलका-पट्ट-कर्णकुण्डल-चन्द्रखण्ड-गङ्गानां च लक्षणं प्रतिपादितम् । एवं प्रतिमासोऽग्न्यानामुत्तरीयहार-
यज्ञोपवीतानां च लक्षणं दर्शितम् । ततः प्रभाया लक्षणं विशिष्य वर्णितम् । एतेषां भूषणादीनां
प्रतिमासु योजने कर्तव्यः शुद्धिप्रकारः शान्तिहोमः, देवानां तदा कर्तव्यं स्नपनं च वर्ण्यन्ते ।

चतुरचत्वारिंशे लिङ्गप्रतिमाप्रासादानां तदज्ञानां च पतनादिसंभवे, जीर्णोद्धारणे, चण्डला-
दिस्पर्शदोषे, पूजादीनां वैकल्यसंभवे, उत्सवविषये संजातवैकल्यादौ च कर्तव्यप्रायश्चित्तविधिर्वर्णितः ।
उत्पातविषये कर्तव्यं प्रायश्चित्तं चाभिहितम् ।

पञ्चचत्वारिंशे पटले पवित्रारोपणविधिः प्रतिपाद्यते । अयं पञ्चविंशे पटलेऽपि विद्यते । एवं
पटलद्वयमस्मिन्विषयेऽशुभदागमेऽपि दृश्यते । पटलद्वयोदाहृतश्लोका अपि “ तदुक्तं रौरवे ” इति
निबन्धेषूदाहृता दृश्यन्ते । विषयमेकमधिकृत्य कुतो वा पटलद्वयमित्यत्र समीचीनकारणमभ्यूहितुं नास्ति
काचन सूची । विषयोऽयं पञ्चविंशे पटले टिप्पण्यां विमर्शितः ।

अत्र पवित्रारोपणकालः प्रथमं निरूप्यते । कुण्डवेदीसहितयागमण्डपकल्पनं तदलंकारश्च
प्रोक्तः । ततोऽङ्कुरार्पणविधानं, पवित्रसूत्रादानं, तच्छुद्धिर्गन्धपवित्रकरणप्रकारश्च वर्ण्यन्ते । ततः
पवित्राधिवासस्तत्र कर्तव्यहोमविधानं च प्रदर्शितम् । ततो यागधामानलकुण्डादीनामन्यानां देवानां
सुकुसुवाणां, सौरादिगुर्वन्तानां च गन्धपवित्रारोपणप्रकारो देवदेवे गन्धपवित्रारोपणप्रकारश्च न्यदर्शितः ।
पवित्ररक्षादिप्रकारः, पवित्राधिवासानन्तरकर्तव्यक्रियाप्रकारश्च वर्णितः । गङ्गावतारपवित्रारोपणप्रकारादिः,
चण्डेशे निर्माल्यपवित्रारोपणप्रकारश्च निरूपितः । अन्ते चाचार्यपूजा प्रोक्ता ।

अत्र शिवाय पवित्रारोपणविषये भुक्तिकामे आत्मतत्त्वाच्छिवान्तमन्त्रः, तथा मुक्तिकामे
शिवतत्त्वाद्यात्मतत्त्वान्तमन्त्र इति रौरवे प्रोच्यते । कामिके, अचिन्त्यविश्वसादाख्ये च आत्मतत्त्वाच्छिवान्त-
मन्त्रो मुक्तिकामे, शिवतत्त्वाद्यात्मतत्त्वान्तमन्त्रो भुक्तिकामे प्रोक्त इति च विशेषोऽवगन्तव्यः ।

षट्चत्वारिंशे पटलेऽन्त्येष्टिविधानं वर्ण्यते । तत्रादौ जीवात्मनो योगमार्गेण परतत्त्वे शिवे
प्रवेशनमेवान्त्येष्टिशब्दाथि इति निर्वचनं कृतम् । ततो विपन्नस्य स्नानालंकारादिकरणं, चूर्णात्सवविधानं च
निगद्यते । चूर्णात्सवो गृहद्वारागतो वा चितास्थाने वा विधातव्य इति चिन्त्यागमे वर्ण्यते । रौरवे तथा
विकल्पो न दृश्यते । ततो विपन्नमासन्दिकामारोप्य श्मशानप्रापणविधिरुच्यते । श्मशाने कुण्डवेदीसहितया-
गमण्डपविधानं, तत्र कुण्डानेयभागे चिताकल्पनं, तत्र मण्डलकल्पनं च भणितम् । ततस्तिलसर्षपकुशा-
दिद्रव्याणां संपादनं, तेषां शुद्धीकरणं वैदिकायामहर्षनीपूजनं च विधायते । तथा चितायो वास्तुपूजाविधानं
च निगदितम् । मण्डपे करणीयः शिवपूजाविधिः सप्तपदं न्यरूपि । ततोऽग्निकार्यविधानवर्णनं च

भणितम् । समर्थिनं विनान्येषामाचार्यसाधकपुत्राणामध्वशुद्धिसहितान्त्येष्टिकथनं विहितम् । अध्वशुद्धिमकारो विस्तरेण प्रोक्तः । तत्र शान्तिकलाशोधनकथनभागे मातृकायां ग्रन्थपातो दृश्यते । ततः शिखाच्छेद-विधिरात्मयोजनविधानादिकमुक्तम् । तथा दहनविधिस्तदनन्तरकरणीयवर्धनीताडनादिकं च कर्माभिहितम् । एतावानेव क्रियाभागोऽत्रान्त्येष्टिविधावुच्यते । अस्थिसंख्यनादिकमत्र नोपपादितम् ॥

अस्मिन्द्वातीये भागे अनुबन्धतया पञ्चसादाख्यविधिः संघटितः । उपलब्धासु मातृकासु पूर्णप्राये मातृकाद्वये षड्विंशपटलानन्तरं पञ्चसादाख्यविधिरिति पटलः कश्चनोपलभ्यते । कुतः कारणादयमत्र प्रक्षिप्त इत्यभ्यूहितुमपि नास्ति सूचना काचित् । रौरवागमीयोऽयं पटलो नेति परं सुष्ठु ज्ञायते । यतो रूद्रप्रोक्तत्वादयं रौरवागमः । श्लोकेषु तत्र तत्र रूद्रेव संबोधितः । पटलेऽस्मिन् षण्मुखः संबोधितः । अत्रत्याः श्लोकाः प्रायेण वातुलशुद्ध्यादुद्धृताः । मूर्तिपरिसंख्यायां च वातुलशुद्ध्यानुसारेण पञ्चविंशतिरूपाणि संख्यातानि । रौरवे चतुर्दशरूपाण्येव संख्यातानीति पूर्वापरविरोधः । पटलान्त्ये “शैवोत्पत्तिविधिं शृणु” इत्यनन्तरपटलसूची दत्ता । रौरवे शैवोत्पत्ति-पटलो न दृश्यते । इत्येतैः कारणैः पटलोऽयं रौरवागमीयो नेति निश्चित्य मातृकाद्वयोपलब्धतया अनुबन्धत्वेन घटितः ।

प्रकाशितोऽयमागमो नूनं बृहतो रौरवागमस्य संग्रह इति भाति । यस्मात्सर्वेषु पटलेषु विषया अतीव संग्रहेणैव निरूपिताः । आगमेऽस्मिन्साधारणतया विशिष्टा विषयाः प्रथमभागस्योपोद्घाते दत्ता इति नात्र पुनर्निर्दिष्टाः । आगमन्तरेभ्यो व्यत्यासे तत्र तत्र टिप्पण्यां तादृशव्यत्यासः सूचितः ।

उपलब्धासु रौरवागममातृकासु यावन्तो पटला उपलब्धास्ते सर्वेऽधुना भागद्वये प्रकाशिताः । एतासु मातृकास्वनुपलब्धाः केचन पटला निबन्धेषु तत्र तत्र उदाहृता दृश्यन्ते । तादृशांस्तान्संकलय्य तृतीयभागे प्रकाशयिष्यामः ।

रौरवागमस्योपागमत्वेन प्रसिद्धस्य रौरवोत्तराख्यस्य ग्रन्थस्य मातृका उपलब्धाः । सोऽयं ग्रन्थोऽचिरादेव प्रकाशयिष्यते ।

अन्येष्वस्मत्संपादितपुस्तकेष्विवात्राप्यालेख्यानि दत्तानि । तत्र शिवमूर्तिविषये दत्तेष्वालेख्येष्वेतद्ग्रन्थोक्तमानाद्यनुरोधेन मूर्तेः स्थित्यासीनाद्यवस्थाया हस्तेष्वायुधादिस्थितेश्च प्रदर्शनं मुख्यतयाभिमतम् । आभरणाधलंकारसामग्री संप्रदायानुगतमूर्तिशिल्पानुयायिनी । नात्र विषये ग्रन्थस्याधारता ।

अस्य ग्रन्थस्य मातृकादानेनोपकृतवद्भयो कीळ्वेलूरुअक्षयशिवाचार्य-धर्मपुरस्वामिनाथशिवा-चार्य-कुठक्कृतिसुब्रह्मण्यशिवाचार्यवर्येभ्यस्तथा अडयार्मन्शागार-मद्रपुरीराजकीयप्राच्यकोशागार-महिषूरपुरी-प्राच्य-

कोशागार-वाराणसीसंस्कृतकलाशालासंबन्धिसरस्वतीभवनानामध्यक्षमहाशयेभ्यस्तथा मातृकाप्रतिलिप्यादिकरणेन
ग्रन्थस्यास्य प्रकाशने उपकृतवद्भ्यो ब्रह्मश्रीनीलकण्ठशर्म-रामानुजाय्यङ्गार्वर्येभ्यः, आलेख्यपर्यवेक्षणेनोपकृतवद्भ्यो
ब्रह्मश्रीनागस्वाम्यार्येभ्यस्तथा आलेख्यप्रतिलिप्यादिकरणेनोपकृतवद्भ्यो सुब्रह्मण्यशर्म-राजगोपालस्थपतिवर्येभ्यश्च
हार्दिककृतज्ञतां समर्पयामः ।

परतो मास्तु मतिर्मे

निरता सास्वनिशमीश ! तव पदभ्योः ।

पुरतः स्फुर मे सततं

परितः करुणामृतं समावर्षन् ॥

श्रीः

रौरवागमः

[क्रियापादः]

[सप्तविंशः पटलः]¹[बाललिङ्गस्थापनविधिः]²[बाललिङ्गस्थापने द्वैविध्यम्]³

अतः परं प्रवक्ष्यामि बालस्थानविधिं परम्¹ । द्विविधं² तद्विनिर्दिष्टमाद्यं चैत्रं द्वितीयकम् ॥ १ ॥
 आद्यमादौ³ तु बालस्य⁴ स्थापनं मुक्तिहेतुकम् । प्रायश्चित्तार्थकं यत्तु स्थापितं⁵ तद्वितीयकम् ॥ २ ॥

[बालस्थापनस्यावश्यकता]⁶

¹ मूलालयं तु निश्चित्य बालस्थानं ततः कुरु । बालस्थानं विना मूलस्थापनं मृत्युहेतुकम् ॥ ३ ॥
 आदौ तु⁷ तरुणं कल्प्य मूलं पश्चात्प्रकल्पयेत्⁸ । भोगमोक्षप्रदं विद्यात्तयोस्त्विष्टं⁹ समाचरेत् ॥ ४ ॥

¹ A la suite du *paṭala* 26, et avant le *paṭala* 27, tous les manuscrits utilisés pour cette édition, à l'exception de deux, E et F (manuscrits R No 16840 et R No 11362 déposés à la Madras Government Oriental Manuscripts Library), contiennent deux *paṭala* intitulés *Pañcasādākhyaividhiḥ* et *Piṇḍikāsthāpanam*. Le premier d'entre eux sera publié comme Appendix No 1, et nous donnerons alors en note les raisons de ce rejet. Le second sera placé après le *paṭala* suivant, *Liṅgasthāpanavidhiḥ*. En effet le premier *śloka* de ce *paṭala* contient la déclaration suivante : प्रागुक्तलक्षणोपेतं पीठं कुर्यात्तु शैलजम्. Or la définition de *piṭha* se trouve dans les *śloka* 71a-80 du *Liṅgasthāpanavidhipaṭala*. Il apparaît donc que le *Piṇḍikāsthāpanavidhipaṭala* doit venir après le *Liṅgasthāpanavidhipaṭala* et non avant.

² Pour बाललिङ्गस्थापनविधिं voir *Aṃśumadāgama*, *paṭala* 46, *Kāmika* I 32, *Kāraṇa* I 135, *Cintya*, *paṭala* 20, *Yogaja*, *paṭala* 18, *Vira*, *paṭala* 90, *Suprabheda* I 26, et *Sūkṣma*, *paṭala* 58

³ Cf. *Aṃśumadāgama* 26, 1-4a:

बालस्थानविधिं कल्पे श्रूयतां रविसत्तम । आद्यं द्वितीयमेवं तु द्विविधं तरुणालयम् ॥
 आद्यं बालगृहं कल्प्य मूलगेहमतः परम् । मूलविम्बं प्रतिष्ठाप्य पश्चाद्बालगृहं त्यजेत् ॥
 एवमाद्यगृहं प्रोक्तं द्वितीयं चाधुना शृणु । प्रायश्चित्तार्थकं यत्र स्थाप्यते बालविम्बकम् ॥
 द्वितीयमिति विज्ञेयम् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 135, 1-5a:

बालस्थानप्रतिष्ठां तु प्रवक्ष्यामि विशेषतः । द्विधा बालालयं प्रोक्तं प्रथमं च द्वितीयकम् ॥
ग्रामे वा नगरे वापि पत्तने राजधानिके । एतेष्वन्येषु देशेषु मूलस्थानस्य यत्पुरा ॥
बास्तुनिर्देशनादन्ते कल्पितं प्रथमं भवेत् । विच्छिद्ये च तथा पीठे लिङ्गे च पतिते तथा ॥
शिल्पिना कारिते हर्म्ये भिन्ने च पतितेऽपि च । यज्ञवीकरणार्थं तु कर्तव्यं बालहर्म्यकम् ॥
द्वितीयमिति विषयात् बालालयं प्रजापते ।

cf. *Yogajōgama* 18, 1-5a:

द्विधा बालालयं प्रोक्तं प्रथमं च द्वितीयकम् । ग्रामे वा नगरे वापि पट्टणे राजधानिके ॥
एतेष्वन्येषु देशेषु बास्तु निश्चित्य कालके । देवालयं तु निश्चित्य सद्यो बालालयं कुरु ॥
प्रथमं तरुणाक्ष्यं च द्वितीयं सौम्यं वक्षते । विच्छिद्ये च तथा पीठे लिङ्गे तु चलिते तथा ॥
बीर्णोद्दारे तु कर्तव्यं लिङ्गपीठविहीनके । शिल्पिकर्मान्तरे हर्म्ये भिन्ने च पतितेऽपि वा ॥
एतेष्वन्यतमे तेषु द्वितीयं तरुणालयम् ।

* B (manuscrit de Dharmapuram) विधिकमम् pour विधि परम्

* B et F (manuscrit n° 11362 de Madras Government Oriental Manuscripts Library)

तत्समुद्दिष्टम्

* C (manuscrit de Kunrakuḍi) omet व dans चैव

* A (manuscrit de Kīlvelūr): आशौ pour आदौ

* C: बालक्षय

* A et B: स्थापनस्य विशेषतः

¹⁰ C et F omettent le demi-*śloka* 2b.

¹¹ B: स्वाद् pour तद्

¹² Cf. *Kāmikāgama* I 32, 1b-3a:

बाललिङ्गं विना विद्वान्मूलस्थानं न कारयेत् । बाललिङ्गादिहीनं तु मूललिङ्गादिकं न हि ॥
अयं विभागो ग्रामस्य प्रारम्भेऽन्यत्र चान्यथा । बाललिङ्गादिहीनं वा तद्युक्तं वा समाचरेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I.135, 8-9:

निश्चित्य मूलहर्म्यं तु कारयेत्तरुणालयम् । बाललिङ्गं प्रतिष्ठाप्य मूलं तु स्थापयेत्ततः ॥
बालहर्म्यं विना पूर्वं मूलस्थानं न कारयेत् । विना चेद्बालहर्म्येण पुत्रपौत्रविनाशनम् ॥

cf. *Cintyāgama* 20, 11b-13a:

लिङ्गसंस्थापनार्थं स्थापयेद्बाललिङ्गकम् । बाललिङ्गं विना कुर्यान्मूललिङ्गं न कारयेत् ॥
अन्यास्तां देवतानां च हर्म्ये चाङ्गविहीनके । शिल्पिकर्मप्रवृत्ते तु स्थापयेद्बाललिङ्गकम् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 26, 4-6a :

मूलस्थानं विनिश्चित्य बालस्थानं तु कारयेत् । बाललिङ्गं प्रतिष्ठाप्य पश्चान्मूलं प्रतिष्ठयेत् ॥
बालस्थानं विना पूर्वं मूलस्थानं न कारयेत् । बालस्थानं विना यत्र पुत्रपौत्रविनाशनम् ॥
तस्मात्सर्वप्रवृत्तेन बालस्थानं तु कारयेत् ।

¹³ C et F omettent le *śloka* no 3

¹⁴ A et E: तरणं

¹⁵ A, C, E, F: प्रकल्पितम्

¹⁶ A: तयोः स्विष्टं pour तयोस्त्विष्टं

[तरुणालयस्थानं तल्लक्षणं च^१]

मूलालयाग्रतो वंशे^२ कल्पयेत्तरुणालयम् । त्रिचतुःपञ्चहस्तं वा^३ तरुणालयविस्तृतम् ॥ ५ ॥

'समाश्रं' तत्समं तत्र^४ त्रिपादं^५ वाग्रमण्डपम् । विस्तारसममुत्सेधं त्रिपादं^६ वाघंमेव वा^७ ॥ ६ ॥

मृदा^८ पक्वैष्टकाभिस्तु कल्पयेदेवमेव तु । उच्चाघं^९ कुड्यतुङ्गः^{१०} स्यात्तत्समं^{११} तु तुपोदयम् ॥ ७ ॥

तरुणाघैरुर्ध्वमाच्छाद्य कवाटागलसंयुतम् ।

^१ Cf. *Kāmkāgama* I 32, 3b-8a:

मूलस्थानस्य चैशान्वासुतरे पूर्वैशान्वासोः । आग्नेश्यामिच्छदेशे वा कुर्याद्वालगृहं गुरुः ॥
नवदण्डं व्यपोहयैव कुर्याद्दाम महान्तरम् । त्रियुगेन्द्रियपञ्चदस्तैः सप्तहस्तेन वा गृहम् ॥
यदा करद्वयेनैव मूलस्थानं प्रकल्पयेत् । बालस्थानमथाधेन गर्भगोहातथा भवेत् ॥
मूलभागविशालेन भित्तिर्द्वित्रिगुणा मता । शेषं तु गर्भगोहस्य मण्डपं वा सभाकृति ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 135, 10-12:

मूलस्थानाग्रके कुर्यादीशाने वाथ सौम्यके । प्राकारे तु गृताये वा चतुर्थे पञ्चमेऽपि वा ॥
मध्यमे तु प्रकर्तव्यं बालस्थानं कर्मणः तु । त्रिहस्ताभ्यां [धातुः] समारभ्य द्वादशाङ्गुलवर्धनात् ॥
सार्धसप्तकारान्तं तु बालालयमिति स्मृतम् । तेष्वेकं तु समारभ्य कारयेत्तरुणालयम् ॥

cf. *Cintyāgama* 20, 13b-14a:

मूलहर्ण्यस्य चैशान्वाये पावके याम्यसौम्ययोः । बालविम्बस्य हर्म्यं तु लक्षणोक्तं तु कारयेत् ॥

cf. *Virāgama* 90, 10-12a:

प्रासादस्यैशदिरभागे आग्नेश्यां पुरतोऽपि वा । वाक्ये वापि कर्तव्यं बालस्थानमिदोच्यते ॥
कर्तं वा मण्डपं वापि प्रासादं वाथ कारयेत् । त्रिहस्तं पञ्चहस्तं वा सप्तहस्तमथापि वा ॥
समं त्रिपादमर्धं वा मुखमण्डपमिच्यते ।

cf. *Suprabhedāgama* I 26, 6b-7, 13b:

यस्मिन्काले यदा क्षेत्रे कृते भूमिपरिग्रहे । तस्यामे चोत्तरे वापि अग्ने कामेऽग्रदक्षिणे ॥
ईशाने वा विशेषेण कारयेत्तरुणालयम् । सप्तपञ्चत्रिहस्तं वा कर्तव्यं तरुणालयम् ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 58, 4:

प्रासादपूर्वदिभागे दक्षिणे चोत्तरेऽथ वा । ईशाने पावके वाथ बालगोहं प्रकल्पयेत् ॥

^२ A, B, E: अग्रतश्चैव pour अग्रतो वैशे

^३ B: त्रिचतुः

^४ A: तरुणालयमिति स्मृतम्; B: तरुणालयमुच्यते

^५ A: समन्तात्तत्समं; B: तत्समन्तारक्षमं; C, G: (manuscript de Vāraṇasī) समग्रं तत्समं

^६ B: त्रिपादं; B: च pour वा; A: विस्तारं सममुत्सेधं; C, F, G: वा स एव वा

^७ A: च pour वा

^{१०} B: पक्वैष्टकाभ्यां तु; C, F, G: पक्वैष्टकाभ्यां तु

^{११} A, B: तुङ्गकुण्डं pour कुड्यतुङ्गः

^{११} B: तु pour स्यात्

^{१२} A: तुल्यपोदयम्; B: कल्पयोदयम्

[बाललिङ्गम्¹]

सन्ताड्गुलं समारभ्य द्विद्वयङ्गुलविवर्धनात् ॥ ८ ॥

त्रयोविंशतिमात्रान्तं लिङ्गोच्चं नवधा भवेत् । आयामसदृशं नाहं² सुवृत्तं छत्रशीर्षकम् ॥ ९ ॥याज्ञिकैस्तरुभिर्वाथ³ शिलाभिर्वाथ कारयेत् । तत्राहसदृशं पीठं व्यासं चैवोच्छ्रयं समम् ॥ १० ॥"पीठोच्चदीर्घभागं वा"⁴ भूमिनिम्नं तु मध्यतः । "लिङ्गव्याससमव्यासं दारुजं सौधजं तु वा ॥ ११ ॥⁵"किञ्चिन्नालसमायुक्तं छादितं तु"⁶ दलादिभिः ।[मण्डपः⁷]

चतुर्द्वारसमायुक्तं चतुस्तोरणभूषितम् ॥ १२ ॥

¹ Cf. *Kāraṇāgama* I 135, 13-18 :

शिलादारुमृण्मयं वा लिङ्गं बालगृहस्य तु । अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षैः शमीधुसैश्च वादिरैः ॥

मधुकैनाथ वा कुर्याद्बाललिङ्गं सलक्षणम् । विकाराङ्गुलिमायामधमाधममुच्यते ॥

अङ्गुलाङ्गुलपृथक् तु रन्ध्रलिङ्गानि कल्पयेत् । लिङ्गोदरं तु नाहं² स्यात्सर्ववृत्तमिहोच्यते ॥

शिरसो वर्तनं कुर्याच्छत्राकारं विशेषतः । सतुर्याभाञ्जकृतं वा त्रिधा पीठाङ्कलिः स्मृता ॥

लिङ्गनाहं³ तु विस्तारमुत्सेधं स्यात्तदर्धकम् । इष्टकाभिः सुपक्वाभिः पीठं कुर्यात् तद्द्वयोः ॥

रत्नन्यासं प्रकर्तव्यं पादशैलादिवर्जितम् । ब्रह्मसूत्रं विना कुर्याद्दिवस्य प्रथमतस्तु ॥

cf. *Virāgama* 93, 3b 9:

शैलजं दारुजं वापि बाललिङ्गं करोतिह । द्वारोच्चं नवधा भवेत् एकैकं प्रतिमोच्छ्रयम् ॥

पूजांशोच्चं न वा कुर्याद्विष्णुभागान्कितै तु वा । तालमानं प्रवक्ष्यामि चतुस्तालं तु चोत्तमम् ॥

त्रितालं मध्यमं प्रोक्तमधमं तु द्वितालकम् । एवमेव प्रकारेण बाललिङ्गं तु कारयेत् ॥

तेन मानेन कर्तव्यं लिङ्गस्य भागमुत्तमम् । लिङ्गतारत्रिभागस्तु पीठविस्तार उच्यते ॥

अधमो ब्रह्मभागः स्वान्माध्यमो विष्णुरुच्यते । ऊर्ध्वं तु शिवभागः स्याच्छत्राकारः शिरो भवेत् ।

लिङ्गसूत्रं तु कर्तव्यं नालं चैव तु कल्पयेत् । अश्वत्थोदुम्बरं वापि बिल्वं चैव शमी तथा ॥

बाललिङ्गं प्रकर्तव्यमेवमेव क्रमेण तु ।

² A, B, E : सुवृत्तं च त्रिशोर्षकम्³ C : भुरुहैः pour तरुभिः⁴ C : तत्राह pour तत्राह⁵ A : पीठव्यासं ; C : व्याससमं ; F : व्यासं चैवाच्छ्रयसमं भवेत्⁶ A : पीठोच्चे pour पीठोच्च⁷ B : दीर्घभागं स्याद् ; K, G : दीर्घभासं वा pour दीर्घभागं वा ; F : दीर्घभागोऽं⁸ B : भूमिनिम्नान्तमध्यतः ; F : भूमिनिम्नान्तमध्यतः⁹ C, F, G : लिङ्गं व्याससमं व्यासं¹⁰ E : कश्चिन्नालं pour किञ्चिन्नालं¹¹ A : तलादिभिः ; E : अलादिभिः¹² Cf. *Kāraṇāgama* I 135, 21-26a1

बालालयामे कर्तव्यं मण्डपं चतुरश्रकम् । विकारस्तम्भसंयुक्तं मानुस्तम्भयुतं तु वा ॥

पञ्चतन्त्रसमायुक्तं चतुर्द्वारं सतोरणम् । दर्भमालासमायुक्तं त्रितानध्वजसंयुतम् ॥

दर्शमालासमायुक्तं वितानध्वजभूपितम् । मण्डपं तु त्रिधा भज्य मध्ये 'वेदिविशालकम् ॥ १३ ॥
'तत्तिभागैकमागं तु तुङ्गं रपणसन्निभम् । 'वेदाम्निविस्तृतोच्चं' तु मात्रं स्यादुपवेदिका ॥ १४ ॥
'तुर्थांशं तु धनुर्वनं' त्रिकोणं पञ्चमेव वा । 'इन्द्राद्यैशानपर्यन्तमग्निकुण्डानि कल्पयेत्' ॥ १५ ॥

मध्यांशे वेदिकां कुर्यात्तत्रतुर्थांशकोभ्रताम् । वेदिकायाश्च परितश्चोपवेदिं प्रकल्पयेत् ॥
वस्वङ्गुलं तु विस्तारमुत्सेधं चतुरङ्गुलम् । तस्याश्च परितश्चष्टदिक्षु कुण्डानि कल्पयेत् ॥
दिक्षासु चतुराणि कोणेष्वञ्जामि कल्पयेत् । ईशानशक्तयोर्मध्ये प्रधानं वृत्तकुण्डकम् ॥
मण्डपस्योत्तरे पार्वे नानध्वजं प्रकल्पयेत् ।

cf *Virāgama* 90, 12b-13:

बालस्थानस्य चाप्ये तु प्रयां कृत्वा तु पूर्ववत् । मध्यमे वेदिकां कुर्यात्परितः कुण्डमुच्यते ॥
वृत्तं वा चतुरश्रं वा अष्टकुण्डानि कारयेत् ।

cf. *Sūktmāgama* 58, 14-17a:

बालघामाप्रके कुर्यान्नमण्डपं चतुरश्रकम् । षोडशस्तम्भसंयुक्तं चतुर्द्वारसमन्वितम् ॥
चतुस्तोरणसंयुक्तं दर्शमालाभिरावृतम् । मण्डपं पश्चाद्वा भज्य मध्यभागेन वेदिकाम् ॥
अग्निमात्रमुत्सेधं दर्शगादरसन्निभम् । उपवेदीं ततः कृत्वा चतुरङ्गुलतः समाम् ॥
नवपञ्चैककुण्डं वा स्थण्डिले वापि होमयेत् ।

¹ B : वेदी pour वेदि

² C : तं विभागं तु . . . तुङ्गं ; E : तत्रिभागं तु . . . तुङ्गं ; F : तत्तिभागं तु तुङ्गेच्च मध्यं

³ C, G : वेदाम्नि pour वेदामि ⁴ C, G : ऊर्ध्वं pour उर्ध्वं ; F : ऊर्ध्वं

⁵ A : तुर्थांशं ; B : तुर्थांशं ⁶ A, B : धनुर्वनं ⁷ A, B : च pour वा ⁸ A : इन्द्राद्यैशानं

⁹ Les vers qui donnent la définition du *jalādhipāsa* manquent dans les manuscrits.
Nous donnons ici en note des passages correspondants d'autres āgama.

cf. *Kārikāgama* I 32, 31-35 :

पश्चाच्छिल्पिनमुद्रास्य पुण्याहं वाचयेत्ततः । जलमध्ये प्रयां कुर्यात्सर्वालक्षणसंयुताम् ॥
प्रक्षाल्य पश्चाद्भ्येन लिङ्गं चास्त्रेण देशिकः । शुद्धतोयेन गन्धाद्यैः संस्नाप्य च द्वादशैवेत् ॥
वस्त्रयुग्मेन संवेष्ट्य लम्बकूर्चसमन्वितम् । जले तु शाययेत्लिङ्गं सद्येनैव कुशोपरि ॥
त्रिरात्रं द्वये करारं वा वेदकामावसानकम् । ग्रभूतपद्मगन्धेन क्षणं वा समाचरेत् ॥
परितः कलशानष्टौ लोकमालाधिदैवतान् । सवस्त्रान्सहिरण्याश्च समुद्रान्साविधानकान् ॥

cf *Kāraṇāgama* I 135, 26b-30a :

ततः शिल्पिनमुद्रास्य पुण्याहं तत्र कारयेत् । जलमध्ये प्रयां कुर्यात्सर्वालक्षणसंयुताम् ॥
प्रक्षाल्य पश्चाद्भ्येन लिङ्गं चास्त्रेण देशिकः । शुद्धतोयेन संस्नाप्य गन्धादिभिर्द्वादशैवेत् ॥
वेष्टयेद्द्वययुग्मेन लम्बकूर्चसमायुताम् । जलेषु शाययेत्लिङ्गं सद्येनैव कुशोपरि ॥
त्रिरात्रं चैकरारं वा वेदकाममथापि वा । जलाधिवासनं कुर्यात्काष्ठमात्रजलेषु च ॥

cf *Suprabhedāgama* I 26, 24b-25a, 28b:

पीठस्य मध्यमे न्यस्त्वा काष्ठभागे जले तथा । त्रिरात्रमेकरारं वा जले चैवाधिवास्य च ॥
उपितं लिङ्गम्¹

[शयनाधिवासः, कुम्भस्थापनं च¹]

पर्यग्निकरणं कृत्वा पुण्याहं कारयेत्ततः । स्थण्डिलं शालिभिः कृत्वा तण्डुलैः समलंकृतम् ॥ १६ ॥

cf. *Sūksmāgama* 58, 20b-21 :

बालबिम्बं समादाय जले चैवाधिवासयेत् । पञ्चरात्रं त्रिरात्रं वा एकरात्रमथापि वा ॥
यामं वा चार्धयामं वा जले स्नानमथापि वा ।

¹ Cf. *Kāmikāgama* I 32, 36-51:

ब्राह्मणान्भोजयेत्त्र मण्डपे समलंकृते । वास्तुहोमं ततः कुर्यात्प्रासादे मण्डपेऽपि वा ॥
पर्यग्निकरणं कृत्वा वास्तुहोमस्वयङ्किना । जलादानाय लिङ्गं तु स्थानत्रयोपरि न्यसेत् ॥
वस्त्रं विद्युज्य लिङ्गे तु पूर्ववच्छुद्धिमाचरेत् । कौतुकं बन्धयेद्धीमान्हुदयेन तु मन्त्रतः ॥
वस्त्रेण वेष्टयेत्लिङ्गं वाग्देवेन देशिकः । शालिभिर्वेदिकामध्ये अष्टद्रोणाधं निर्मितैः ॥
तण्डुलैश्च तिलैर्दूर्धैः पुष्पैश्च सुपरिस्तरेत् । शयनं कल्पयेन्मध्ये चर्मजायैरनुकमात् ॥
सर्वतोऽधसमायुक्तं स्तोत्रमङ्गलवाचकैः । सर्वलक्षणसंयुक्तत्वादिशैवैः सशिष्यकः ॥
दिव्यगन्धानुलिताद्यैः पुष्पमालाभिर्भूषितः । शुक्लवस्त्रश्च सौम्याथः शुक्लवस्त्रोत्तरीय 6: ॥
पद्माङ्गभूषणोपेतः सकर्त्तृकृतविग्रहः । ईदृशीर्लक्षणैर्युक्तस्त्वाचार्यश्चोत्तराननः ॥
वेद्युधैः शययेत्लिङ्गं प्राक्शिरस्कमधोमुखम् । अभ्यर्च्य हुदयेनैव गन्धाद्यैरुपचारकैः ॥
द्रोणाम्बुपूरितं सूत्रवेष्टितं कर्चसंयुतम् । पञ्चरात्रसमायुक्तं सापिधानं सवस्त्रकम् ॥
शिवकुम्भं न्यसेत्तस्य मूर्ध्निदेशे तु वर्मणा । वर्धनीं वामतः स्वाप्य सूत्रकादिभिरन्विताम् ॥
शिवमन्त्रं न्यसेद्धयात्वा देवदेवं सदाशिवम् । अष्टत्रिंशत्कलोपेतं पूजयेन्मूलमन्वतः ॥
पूजयेत् स्वमन्त्रेण वर्धनीं तु मनोन्मनीम् । मुकुलीं पद्माम्बुं च लिङ्गमुदां प्रदर्शयेत् ॥
अभितस्तु घटान्त्री द्रोणाधोदिकपूरितान् । सूत्रादिभिः समोपेतान्हेमडङ्कसमायुतान् ॥
इन्द्रादिषु कर्मणैव स्थापयेद्देशिकोत्तमः । अनन्तादिशिष्यव्यन्तान्स्वस्वमन्त्रैर्घटेषु च ॥
विन्ध्यस्य गन्धपुण्याद्यैर्नैक्यान्तं हुदार्चयेत् । परिवारघटान्छौ चोपवेशुपरि न्यसेत् ॥

cf. *Sūksmāgama* 58, 17b-25a :

गोमयालेपनं तत्र भूसुरान्भोजयेत्ततः । वास्तुहोमं ततः कृत्वा पर्यग्निकरणं नयेत् ॥
पुण्याहप्रोक्षणं कुर्यान्मण्डपं संग्रपूजयेत् । वेद्युधैः स्थण्डिलं कृत्वा चाष्टद्रोणैश्च शालिभिः ॥
तदर्धैस्ताण्डुलैर्भूष्य तदर्धैश्च तिलैरपि । लाजैः पुष्पैः परिस्तीर्य शयनं संग्रकल्पयेत् ॥
बालबिम्बं समादाय जले चैवाधिवासयेत् । पञ्चरात्रं त्रिरात्रं वा एकरात्रमथापि वा ॥
यामं वा चार्धयामं वा जले स्नानमथापि वा । कौतुकं बन्धयेद्धीमान्शयने चाधिवासयेत् ॥
नवकुम्भान्समादाय तन्तुना वेष्टयेद्बुधः । शालयेदस्त्रमन्त्रेण जलेनैव तु पूरयेत् ॥
सहिरण्यं सवस्त्रं च सकूर्चं पल्लवान्वितम् । कुम्भान्विन्यस्य वेद्युधैः पूजयेद्देशिकोत्तमः ॥
मध्यकुम्भे शिवं यथा वर्धन्यां च मनोन्मनीम् । अभितः कलशान्छौ विद्येशावरणान्यजेत् ॥

¹ A : तण्डुलैश्च सार्धं करेत ; B : तण्डुलैश्च सगं कुत ; C, F, G : तण्डुलैः समलंकृते

अर्चयित्वा तु गन्धाद्यैः 'पञ्चब्रह्मेण मन्त्रतः । 'अण्डजाद्यैः सुसंस्तीर्य' प्रोक्षयेद्दोरमन्त्रतः ॥ १७ ॥
 लिङ्गं 'गन्धैः कुशाद्भिश्च क्षालयेद्द्रव्येन तु । 'कूर्चवस्त्रसमायुक्तं गन्धैः पुष्पैरलंकृतम्' ॥ १८ ॥
 शयने शाययेत्लिङ्गं प्राक्शिरश्चोर्ध्ववक्त्रकम् । 'शिरोऽन्ते शिवकुम्भं तु वस्त्रकूर्चसमन्वितम् ॥ १९ ॥
 'पञ्चरत्नसमायुक्तं सूत्रयुक्तं सुपूरितम् । नानागन्धसमायुक्तं सापिधानं निघापयेत् ॥ २० ॥
 वर्धनीं तस्य सौम्ये तु^{१०} तद्देव विशेषतः । परितश्च^{११} घटानष्टौ विन्यसेत्सहिरण्यकम् ॥ २१ ॥
^{१२}सवस्त्रं कूर्चसंयुक्तं^{१३}सतोयं गन्धसंयुतम् ।^{१४}पद्ममुद्रां प्रदर्शयिष्य^{१५}लिङ्गमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ २२ ॥
^{१६}शिवं ध्यायेच्छिवे कुम्भे गन्धादिमिहसमर्चयेत् ।^{१७}वर्धन्यां चाप्युमां ध्यात्वा^{१८}विधेशानामृते घटे ॥ २३ ॥
 ध्यात्वा गन्धादिभिः पूज्य^{१९}तत्तन्मूलमुदाहरेत् ।^{२०}दिशास्वध्ययनं कुर्याद्व्यजुस्सामाथर्वणः ॥ २४ ॥

^१ La forme grammaticale correcte est पञ्चब्रह्मेण ; mais le mètre ne serait pas respecté. La meilleure lecture semble être पञ्चब्रह्माख्यमन्त्रेण.

^२ Pour अण्डजादि voir *Rauravāgama, kriyāpāda, paṭala 28 śloka 39b-40* et *Ajitāgama paṭala 18 śloka 117-121*.

^३ A : अण्डजापस्तु तर्तीर्य

^४ A, B, C, G : गन्धकुशाद्भिश्च

^५ A : कूर्चं चैव pour कूर्चवस्त्र ; B : कूर्चैव

^६ A : अलंकरेत् ; F : अलंकृते

^७ A, F : शिरोन्तिके pour शिरोन्ते ; C : शिरन्त्ये

^८ Pour पञ्चरत्न voir *Ajitāgama, paṭala 22, śloka 49b-50a*

^९ A : सूत्रयुक्त्वान्मुपूरितान् ; B : सूत्रयुक्तं प्रपूरितम् ; सूत्रयुक्त्वान्मुपूरितम्

^{१०} A : च pour तु

^{११} A : तु pour च

^{१२} B : सवस्त्रकूर्चं

^{१३} A : सतोयं सहिरण्यकम् ; B : सतोयं च सरत्रकम्

^{१४} Pour la पद्ममुद्रा voir *Ajitāgama, paṭala 27 śloka 16-17*

^{१५} Pour la लिङ्गमुद्रा voir *Ajitāgama, paṭala 27, śloka 23-25*

^{१६} B : शिवकुम्भे शिवं ध्यायेद्

^{१७} A, B : वर्धन्यां तु उमा

^{१८} A : विधेशानामृते घटे

^{१९} A : तत्तद्ब्रह्ममुदाहरन् ; B : तत्तन्मूलमुदाहरन्

^{२०} Cf. *Kāmikāgama I 32.35* :

ऋगात्पयनं कुर्युः संस्कृता वेदवितमाः । एकं वा सर्ववेदोद्य पठेत्स्वस्वदिशि स्थिताः ॥

तद्भावे त्वज्जाताया अप्तव्या मूर्तिपैः सह । सद्योजातस्तु ऋग्वेदो वामवेदो यजुः स्मृतः ॥

अधोरः सामवेदस्तु अधर्वः पुरुषः स्मृतः । अष्टोत्तरशहस्रं वा तदर्धं वा तदर्धकम् ॥

अष्टोत्तरशतं वापि अपेहैदिकमिहमे । मूर्तिधाराणलाभे तु देशिकः सर्वमाचरेत् ॥

¹ पञ्चब्रह्म शिवस्याङ्गं ² क्षुरिकाबीजमुद्ध्यकम् । कोणेध्वज्ययनं कुर्याच्छिवव्रतं शिवद्विजाः ॥ २५ ॥

[होमः^६]

ततो होमं प्रकुर्वीत पञ्चसंस्कारपूर्वकम् । समिदाज्यचरुं पलाजान् सक्तुबिल्वतिलांस्तथा ॥ २६ ॥

⁷ सर्वपांश्च यव⁸ व्रीहीन्कदलीफलमेव च । हृदावीशानपर्यन्तैः⁹ प्रत्येकं तु शताहुतिः ॥ २७ ॥

¹⁰ व्याहृतीश्च ततो हुत्वा बीजमुद्ध्येन संस्पृशेत् । क्षुरिकेण ततो हुत्वा द्रव्यान्ते पञ्चविंशतिः ॥ २८ ॥

¹ पञ्चब्रह्ममन्त्राः—ओं ह्रीं ईशानगुर्धाय नमः, ओं ह्रीं तत्पुरुषकत्राय नमः, ओं हुं अचोरहृदयाय नमः, ओं हिं वामदेवगुह्याय नमः, ओं हूं सद्योजातमूर्तये नमः

² शिवस्याङ्गमन्त्राः—ओं हां हृदयाय नमः, ओं ह्रीं शिरसे नमः, ओं हुं शिवायै नमः, ओं हूं कनकाय नमः, ओं ह्रीं नेत्रेभ्यो नमः, ओं ह्रः अस्त्राय नमः ।

³ क्षुरिकाबीजम्—ओं शिं छिं क्षुरिकात्राय फट् ।

⁴ B : शिवमन्त्रं pour शिवव्रतं

⁵ Cf. *Kārapāgama* I 135, 50-56 :

अन्याधानादिकं सर्वमशिक्षार्योक्तमाचरेत् । खादिराश्वत्थ विल्वाद्योदुम्बरश्च वटस्तथा ॥
मायूरार्कपलाशाश्च पूर्वादिसमिधः कमात् । पलाशाश्च प्रधानस्य सर्वेषामिधममुच्यते ॥
समिदाज्याश्वत्थार्थं तिललाज्यवांस्तथा । सक्तुं माषं च शालिं च वैभवं च क्रमेण तु ॥
सथादीशानपर्यन्तं मन्त्रैरेव कमाचरेत् । शतमर्धं तदर्धं वा प्रत्येकं होममाचरेत् ॥
द्रव्यं प्रति विशेषेण व्याहृत्याहुतिमाचरेत् । त्रयम्बकेण मन्त्रेण हुत्वा सृष्ट्या तु लिङ्गकम् ॥
आपो राजेतिमन्त्रेण हुत्वा लिङ्गं सृशेत्ततः । पूर्णाहुतिं च शिरसा स्विष्टमग्नेति होमयेत् ।
स्तोत्रमन्त्रणपठ्यानां रात्रिशेषं व्यपोह्य च ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 26, 37b-42b :

नव पञ्च तथा व्रीणि एकहोममथापि वा । कृत्वाभिमुखसंस्कारं पूर्वोक्तविधिना ततः ॥
खादिरं वटबिल्वी च प्लशाश्वत्थाबुदुम्बरम् । शमीवैकटवै चैव समित्पूर्वादितः कमात् ॥
पलाशास्तु प्रधानस्य होमयेद् दयेन तु । औदुम्बरसमिध्निर्वा सर्वेषां चैव कारयेत् ॥
समिदाज्याश्वत्थैर्मन्त्रैर्होमं कृत्वा पृथक् पृथक् । समिधं हृदयेनैव भूलेनैव घृतं हुनेत् ॥
शिवगायत्रिमन्त्रैश्च चरुं हुत्वा विशेषतः । स्पर्शाहुतिं शिवाङ्गेन हुत्वाङ्गानि च संस्पृशेत् ॥
शिवाश्रियजनं कुर्यात्समिदाज्याश्वत्थलाजकैः । माषशालितिलैर्विद्वान्हुत्वा सथाच्छिरोऽन्तिकम् ॥
खादिरं बिल्वमश्वत्थं पलाशां वक्षिशाशिकम् । पूर्वादिषु चतुर्दिक्षु समिद्धोमं प्रकल्पयेत् ॥
आग्नेय्यां वटवृक्षं स्यान्नैर्हृत्यां प्लशाशाश्वथा । औदुम्बरं वायुदेशे त्वर्कमीशानगोचरे ॥
औदुम्बरसमिध्निर्वा सर्वहोमं समाचरेत् । द्रव्यं प्रति विशेषेण पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥
सर्वद्रव्यैः सहहुत्वा हव्यवाहेति मन्त्रतः ॥ रात्रौ आगरणं कुर्यात् ॥

⁶ A : सक्तुं pour सक्तुं

⁷ B : तिलैः सह pour तिलांस्तथा

⁸ B : सर्वेषैश्च

⁹ B, C, E : व्रीहिं pour व्रीहीन्

¹⁰ A : पर्यन्ते pour पर्यन्तैः ; B : पर्यन्तं

¹¹ A : व्याहृतिं च

पूर्णाहुतिस्तु कर्तव्या कवचेन तु मन्त्रतः । 'प्रासादाभ्यन्तरे पूर्वं वास्तुहोमं' समाचरेत् ॥ २९ ॥

[वास्तुहोमः]

स्थण्डिलं पांसुमिः कुर्याद्वस्तमात्रप्रमाणतः । संप्रोक्ष्य 'व्योमव्याप्यासि हृदयेनैव निक्षिपेत् ॥ ३० ॥

समिधो 'हृदयेनैवाप्याज्यं वै शिरसा विदुः । चरुं वै 'शिष्या हुत्वा प्रत्येकं तु शताहुतिः ॥ ३१ ॥

ततो ब्रह्मादिदेवानां पापराक्षसिकान्तकम् । पूजयेद्गन्धपुष्पाद्यैः 'स्वस्वनाम्नैव मन्त्रतः ॥ ३२ ॥

स्वस्वानम्नैव मन्त्रेण 'प्रतिसप्ताहुतिं चरेत् । ततः पूर्णाहुतिं कुर्यात्पर्यङ्गिकरणं ततः ॥ ३३ ॥

[अधिवासानन्तरकृत्यम्¹⁰]

एवं जागरणं रात्रौ प्रमाते स्नानमाचरेत् ।

² A : प्रासादाभ्यन्तरे पूर्वं ; B : प्रासादाभ्यन्तरे पूर्वं वा C, E, F : तु कारयेत्

³ Cf. *Aṅgumadāgama* 7, 24-34a:
 बलिमण्डलपूर्वं तु अमिष्यै समाचरेत् । आधानादि विवाहान्तममिष्येण सर्गातः ॥
 वह्निमध्ये विशेषेण कल्पयेदालनं कर्मात् । ब्रह्मादिवास्तुदेवानां समभ्यर्च्य विशेषतः ॥
 दशाहुतिं प्रधानस्य अन्येष्वेकैकमाहुतिम् । पलाशसमिधेनैव हुत्वा ब्रह्मादिमन्त्रतः ॥
 त्रयाधिकं च पक्षाशदेवानां स्वस्वनामतः । घृतं तत्संख्यया हुत्वा चरुं तत्संख्यया तथा ॥
 तण्डुलं तिलमिश्रेण हुत्वा तत्संख्यया जुषः । द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा महास्त्रेण शतं हुनेत् ॥
 सर्वदेव्यं तु संगृह्य स्विष्टकृदौममाचरेत् । जयादिरभ्याधानं च राष्ट्रभूष्य कमादुनेत् ॥
 समिदाहुतिं च जुहुयाद्दद्यादतिभिश्च होमयेत् । यदस्य कर्मणश्चेति हुनेत्पूर्णाहुतिं पुनः ॥
 अधस्त्योङ्गुम्बरान्नामत्राङ्गुष्कान्सदर्भकैः । तद्वास्तु शोचयेद्दृष्ट्वा सिद्धार्थं तिलसंयुतम् ॥
 वह्निस्य च पदस्य च कुम्भस्य हृदये यजेत् । तद्वास्तुशोधनं कृत्वा संप्रोक्ष्य हृदयेन तु ॥
 तदग्रे वह्निसरोप्य संप्रज्वालयाग्निबीजतः । प्राकारनगरादीनां भवनं यागमष्टपम् ॥
 जयषष्ठारवोपेतं पर्यङ्गिकरणं कुरु ।

voir aussi *Ajītāgama*, *patala* 8, *śloka* 35-33.

⁴ La forme grammaticale correcte est व्योमव्यापिन्या ; mais le mètre ne serait pas respecté.

⁵ A : हृदयेनैव वाज्यं B : शिरसा C : अन्तिकम् pour अन्तकम्

⁶ A : स्वस्वनाम्नैवमन्त्रतः ; C : स्वनाम्नैव तु मन्त्रतः ; E, F : स्वनाम्नैव मन्त्रतः

⁷ Il semble qu'une meilleure lecture pourrait être प्रतिसप्ताहुतीचरेत् au lieu de प्रतिसप्ताहुतिं चरेत्

¹⁰ cf. *Kārikāgama* I 32, 62b-70a :

अपरे दिवसे धीमान्मुक्तातो मूर्तिपैः सह । सकलीकृतवेहस्तु द्वारद्वाराधिपान्यजेत् ॥
 संपूज्य देवकुम्भाम्रीन्दुग्धमस्त्रेण चाचरेत् । संस्कृत्य क्षुब्धवाभ्यां तु ब्रह्मादीन्परिधौ यजेत् ॥
 पूर्णाहुतिं ततो दत्त्वा मन्त्रानावाहय तर्पयेत् । प्रायश्चित्तास्त्रमन्त्रैस्तु होमं सम्पन्नसमाचरेत् ॥
 अचोरेण शतं हुत्वा जयाद्यैरुदितवाये । पूर्णाहुतिं ततः कुर्यादेषिके मूर्तिपैः सह ॥
 आचार्यं पूजयेत्तत्र वस्त्रहेमाङ्गुलीयकैः । अधमा पञ्चनिष्कं वा द्विगुणा मध्यमा भवेत् ॥

मस्मस्नानं ततः 'कुर्यात्सकलीकृतविग्रहः ॥ ३३ ॥
 लिङ्गं च कलशं चाग्निं गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् । जयादिरभ्याधानं च^१ राष्ट्रभूच्चैव होमयेत् ॥ ३४ ॥
 आचार्यं पूजयेत्प्रधाद्वस्वहेमाङ्गुलीयकैः । देवतां पूजयेत्त्राप्यध्येतुन् पूजयेत्ततः^२ ॥ ३६ ॥

[वाललिङ्गस्थापनम्, कुम्भामिषेकश्च^३]

गर्भगेहे^४ तु पुण्याहं कारयेत्प्रोक्षयेत्तदा । पीठमध्ये हिरण्यं तु विन्वसेद्बुधयेन तु ॥ ३७ ॥

त्रिगुणा चोत्तमा प्रोक्ता लघुमन्त्रयकल्पने । द्विगुणा मध्यमे कल्पे त्रिगुणा चोत्तमे भवेत् ॥
 दशभागैकभागं तु मूर्तिधारकदक्षिणा । तदर्धं मन्त्रजप्तृणां वैदिकानां तु तत्समम् ॥
 दैवज्ञे तत्समं विद्याद्विगुणं वास्तुहोमिनः । आचार्यस्य चतुर्थांशच्छिलिपने दक्षिणा मता ॥

cf. *Suprabhedāgama*, I 26, 42b-43 :

प्रभाते विमले होमं कृत्वा पूर्णां शिवेन तु । आचार्यं पूजयित्वा तु मूर्तिपानथ पूजयेत् ॥
 दैवज्ञं पूजयित्वा तु अध्येतुन्परिचारकान् ।

cf. *Sūksmāgama* 58, 30b-41a :

“ प्रभाते ज्ञानमाचरेत् ।

तोरणान्कलशान्कुम्भान्यजेत् पूर्ववर्त्मना । अग्निमभ्यर्च्य गन्धार्घ्यैर्हृत्वा चित्रादिमन्त्रतः ॥
 यदस्य कर्मभन्त्रेण पूर्णाहुतिमयाचरेत् ॥

^१ B : कृत्वा pour कुर्यात् ^२ A : अभ्युधानैश्च pour अभ्याधानं च ; C, F, G : अभ्याधानैश्च

^३ B : राष्ट्रभूच्च हुनेत्कामात् ^४ B : अध्येतारं च पूजयेत्

^५ cf. *Kāraṇāgama* I 135, 62b-76:

सुदुर्तनाडिकापूर्वं लिङ्गस्थापनमारभेत । उत्थाप्य शयनान्लिङ्गं बालस्थानं प्रवेशयेत् ॥
 पीठस्यावष्टके देशे नवरत्नानि विन्वसेत् । स्थापयेत्पिण्डिकामध्ये ईशानेन तु पूजयेत् ॥
 लिङ्गायानं त्रिधा कृत्वा भग्नं पीठे प्रदर्शयेत् । स्थापने तु विशेषेण लिङ्गं तु द्वारदिग्मुखम् ॥
 शर्करासर्जवर्णं च समं संग्राह्य देशिकः । माहिषं नवनीतं च यथायुक्तमा तु योजयेत् ॥
 प्रक्षिप्योलुचले धीमान्निवरे तस्य योजयेत् । सुदुर्तं समनुप्राप्ते गुरवे सन्निवेदयेत् ॥
 शङ्खदुन्दुभिनादैश्च गीतशतसमाकुलम् । श्रद्धापोषसमायुक्तं नानाभक्तजनैर्युतम् ॥
 छत्रध्वजवितानैश्च वीणापटहनादयुक्तं । ढक्कापणवार्धैश्च पटमइलनादयुक्तं ॥
 क्षत्तलीजर्जरिनादैर्धूपदीपसमायुतम् । वर्धनीस्त्रावसहितं मञ्जलाङ्गरसंयुतम् ॥
 कुम्भानुदृत्य शिरसा बाह्यधामप्रदक्षिणम् । कृत्वा तु गर्भगेहे तु स्थापयेत्स्थण्डिलोपरि ॥
 आसनं कल्पयेत्त्र पूर्वेकनिर्दिष्टना सह । अष्टत्रिंशत्कलान्यासां कृत्वा लिङ्गं विशेषतः ॥
 ध्यायेत्सदाशिवं तत्र ईशानेनार्चयेद्बुधः । कुम्भाङ्गीर्जं समादाय लिङ्गमध्ये तु विन्वसेत् ॥
 पिण्डिकायां न्यसेच्छक्तिवीजं लिङ्गस्य गोचरे । लिङ्गं कुम्भोदकैः क्षाप्य पिण्डिकां करकोदकैः ॥
 अष्टनियेत्रोस्तात्र पीठे पूर्वादिषु न्यसेत् । अर्चनीकं समभ्यर्च्य शेषं कुत्वा समाचरेत् ॥
 परिवारघटेभ्यस्तु स्वस्थानेषु कमान्यसेत् । स्तपनं कारयेत्प्रधात्प्रभूतहमिषं ददेत् ॥
 निर्योत्सवाधिकान्शर्वाङ्गालस्थाने तु कारयेत् ॥

गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च 'दीपैरर्घ्यैश्च पूजयेत् । 'धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च चतुष्टयम् ॥ ३८ ॥
 'सिंहपादं तु 'तत्रैवाप्यधर्माद्यलिका' न्यसेत् । 'अनन्तासनादियोगान्तं विष्टरैः कल्पयेद्बुधः ॥ ३९ ॥
 तदूर्ध्वं स्थापयेत्लिङ्गं सधेनैव तु मन्त्रतः । स्थापितान्वेदिकायां तु कुम्भानानीय देशिकः ॥ ४० ॥
 लिङ्गाग्रे स्थापयेत् 'प्राग्वद् गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् । 'घृतशिरोऽर्पणं कुर्याद्भृदयेन तु देशिकः ॥ ४१ ॥
¹⁰कुम्भाद्देवं समानीय मूलमन्त्रमनुस्मरन् । योजयेत्लिङ्गमध्ये ¹¹तु ¹²'हृदयेन समन्वितम् ॥ ४२ ॥
¹³'वर्धन्या गौरीमादाय पिण्डिकायां तु धामके । अनन्तादिशिखण्डयन्त ¹⁴'प्रागाद्यावरणं न्यसेत् ॥ ४३ ॥
 पञ्चब्रह्मशिवाङ्गैश्च ¹⁵कुम्भाजिरभिषेचयेत् । ¹⁶'गौरीगायत्रिमन्त्रेण ¹⁷'गौरी पीठेऽभिषेचयेत् ॥ ४४ ॥
 अनन्तादिशिखण्डयन्तांस्तन्मन्त्रेणाभिषेचयेत् ¹⁸ । अर्चनोक्तं समभ्यर्च्य परिवारगणैः सह ॥ ४५ ॥
 एवं तु विधिना कुर्यात्प्रथमं तरुणालयम् ।

cf. *Sūksmāgama* 58, 30b-40a, 41b:

शङ्खनिस्सामुक्तं त्रय्योपसमन्वितम् । छत्रचामरसंयुक्तं वाद्यध्वनिसमन्वितम् ॥
 बालबिम्बसमोपेतं प्रदक्षिणमथाचरेत् । बालवर्धगर्हं गत्वा पुष्पाहं वाचयेत्ततः ॥
 शुद्धैः समनुप्राते स्थापयेद्दालमूर्तिनम् । अष्टवन्धं त्रिवन्धं वा योजयेत्पीठरन्ध्रके ॥
 शिवकुम्भं समादाय कृत्वा धामप्रदक्षिणम् । विन्यस्य बालबिम्बमे स्पण्डिलोर्ध्वं निचक्षणः ॥
 मन्त्रन्यासं ततः कृत्वा चलमार्गेण मन्त्रयित् । कुम्भाद्देवं समादाय लिङ्गमध्ये प्रकल्पयेत् ॥
 कुम्भोदकेन संस्त्राय पायसान्नि विवेदयेत् । स्थापितैः सर्वकलशैरभिषिच्येन्दुशेखरम् ॥
 नैवेद्यं दापयेद्दिहान्यानीयाचमनं दयेत् । पीठान्तं वा कृत्वा वा बलिदानं समाचरेत् ॥
 धूपदीपं ततो दत्त्वा ताम्बूलं दापयेद्दुधः । कृतगीतादिभिस्तोष्य प्रणम्य परमेधरम् ॥
 बाललिङ्गनिधिस्त्वेवम् ¹⁹

⁶ A : गर्भगेहं

⁷ B : कृत्वा pour कारयेत्

¹ A : अर्घ्यैश्चापूजयेत्ततः ; B : अर्घ्यैः संपूजयेत्ततः

² B : धर्मं pour धर्म

³ C : सिंह पादं

⁴ C, G : तत्रैव अधर्मं तु दले न्यसेत् ; F : तत्रैव अधर्मादि दलान्वजेत्

⁵ Pour plus de détails au sujet de l'आसन voir *Rauravāgama*, vol. I, p. 38-39.

⁶ B : अनन्तासादि

⁷ A : विष्टरे

⁸ C : पश्चाद् pour प्राग्वद्

⁹ A, B : घृत शिरोऽर्पणं

¹⁰ C : कुम्भाद्देवंसमानीय

¹¹ F : मूर्तिनं pour मध्ये

¹² C, F, G : सधेनैव तु मन्त्रतः

¹³ A : वर्धन्यां गौरीमादाय ; B : गौरीमादाय वर्धन्यां ; C, F, G : वर्धन्यां गौरीमादाय

¹⁴ F : प्रागाद्यावरणान् वजेत् ¹⁵ B : पञ्चानि ; pour कुम्भाजिः C : कुम्भाद्देवः

¹⁶ C : गौरि pour गौरी ; गौरीगायत्री = ओ महादेव्यै च विद्महे रुद्रजी च धीमहि । ततो गौरी प्रचोदयात्

¹⁷ B ; F : गौरीपीठे pour गौरी पीठे ; गौरी ici est un terme technique pour le mot वर्धनी

¹⁸ C, F, G : मन्त्रेणैवाभिषेचयेत् pour तन्मन्त्रेणाभिषेचयेत्

[द्वितीयतरुणालये विशेषः^१]प्रासादे पतिते भिन्ने पीठे स्थानादिभिन्नके^२ ॥ ४६ ॥एवमादिसमुत्पन्ने द्वितीयं तरुणालयम् । पूजाभागसमोत्सेधं^३ बाललिङ्गं गोदयं भवेत् ॥ ४७ ॥^१ cf. *Kāmikāgama* I 32, 85-94a :

“ विशेषः कश्चिदस्ति हि ।

द्वितीये स्थापनाईस्तु पूर्वरात्रौ मुनीश्वराः । मूलगेहाग्रके तत्र पूर्ववत्स्वण्डिलोपरि ॥
कुम्भं तु स्थाप्य पूर्वोक्तविधिना देशिकाधिपः । मूललिङ्गं तु संपूज्य गन्धार्घ्यैर्हविषा सह ॥
प्रणम्य देवदेवेशं कर्ता कर्मविचक्षणः । एकवत्सरमारभ्य यावत्स्याद्वादशाब्दकम् ॥

तेष्वन्तरे नवीकृत्य पुनः संस्थापयाम्यहम् । इति विश्राप्य तत्कर्ता देशिकेन सहैव तु ॥
लिङ्गैर्न समावाह्य कुम्भमध्ये न्यसेद्गुरुः । पीठार्थैर्वा समावाह्य वर्षान्या मध्ये न्यसेत् ॥
तदग्रे स्वण्डिलं कृत्वा प्राग्बहिर्मुखं भवेत् । समिदाज्याजलाजैश्च तिलैरशोत्तरं शतम् ॥
मूलेन होमयेद्द्विद्वानजानां च दशांशतः । निर्मधुप्लुतदूर्वाभिर्मत्सुजिन्नन्त्रमुच्चरन् ॥
सहस्रं वा तदर्धं वा शतमशोत्तरं तु वा । एवं हुत्वा तदन्ते तु क्षणहोमं समाचरेत् ॥
कारैश्च रविपूर्वैश्च नक्षत्रैस्तुरगादिभिः । मेधादिमासकैश्चैव तिथिभिः प्रथमादिभिः ॥
जुहुयादेक्या हुत्वा प्रतिवत्सराचरेत् । वत्सरे वत्सरे कार्यमथवान्ते समाचरेत् ॥
पूर्णाहुतिं ततो दत्त्वा देवे सर्वं समर्पयेत् । कुम्भानुकृत्य केषां तु स्थापयेत्सर्वमज्ञतैः ॥
सकलानां तु सर्वेषां कर्तव्यं बालबिम्बकम् । प्रतिभावां तु कुम्भे वा पीठे वा चैष्टकामये ॥
परिवारेऽपि चैवं स्नाद्बालबिम्बं प्रकल्पयेत् । अन्यत्सर्वं समानं स्थाप्यपूर्वैर्न समाहितः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 26, 2b-3 ; 14-19 ; 32b-34 ; 48b-49 :

पुनः प्रासादकरणे भिन्ने छिन्ने नवीकृते । यत्कृतं तद्वितीयाद्यर्थं तरुणालयमुत्तमम् ॥
अन्यानि सर्वकर्माणि समानानिति भाषितम् ॥

द्वितीये तरुणालये । पूजायामसमायामं त्रिपादं कार्धमेव वा ॥

आयामसदृशं नाहं लक्षणोद्धारणं विना । नतौ विष्णुकिरिञ्चांशौ तच्छिरो मूललिङ्गवत् ॥
लिङ्गमेवं समापाद्य मूलगर्भाधिमानतः । त्रिपदां वा चतुर्धाशं श्रेक्तं बालगृहं त्विह ॥
बालगेहान्तरे पीठं बाललिङ्गसमोजतम् । उच्छ्रावणमन्त्रितारं शावटं सप्रणालकम् ॥
लिङ्गयामं त्रिधा कृत्वा भागं पीठे निवेशयेत् । कृतं वा चतुरथं वा षोडशांशेन योजितम् ॥
रत्नन्यासं न कर्तव्यं पादशैलादिकाणि च । प्रतिलिङ्गं न कर्तव्यं सूत्रं चैव तथा भवेत् ॥
मूललिङ्गे तु देवेशं द्वितीयरन्तेसमावधेत् । विश्राप्य देवदेवेशं क्षणकालं विचक्षणः ॥
एकवद्वादशाब्दान्तं बालस्थाने स्थिरो भव । एतयोरब्दयोर्मध्ये कुर्मान्मूलप्रवेशनम् ॥
निशापयेद्वितीये तु नाद्ये निशापने विना । . . .

.....द्वितीये तरुणालये । बल्पन्तं पूजयेजित्यमुत्सवं न समाचरेत् ॥
बालस्थानविधिः श्लोकः”

^२ A : स्थाभ्यादिभिन्नके ; B : स्थानादिदीनके ; C : स्थलादिभिन्नके ; G : स्थलविभिन्नके^३ A, B : समुत्सेधं pour समोत्सेधं

¹तत्तुङ्गसदृशं नाहं सुवन्तं ²छत्रशीर्षकम् । ³तन्नाहसदृशं ⁴पीठविस्तारं चोदयं समम् ॥ ४८ ॥

⁵शेषं प्रागिव कर्तव्यं सकलेऽपि तथैव च । ⁶द्वितीयस्थे घटस्थे वा ⁷मासान्ते तु नवीकृते ॥ ४९ ॥

नित्यनैमित्तिकं सर्वं कर्तव्यं तरुणालये । द्वादशाब्दात्तु पुरतो ⁸मूलगोहं प्रवेशयेत् ॥ ५० ॥

[बाललिङ्गविसर्जनम्]

तरुणाख्यं विसृज्याथ दारुमग्नौ निघापयेत् । शूलजं तरुणं लिङ्गं समुद्रे तु निघापयेत् ॥ ५१ ॥

तद्बाललिङ्गं ⁹संगृह्य न स्थाप्यं मूललिङ्गके । कृतं चेद्राजं ¹⁰राष्ट्रं च ग्रामं ¹¹नश्यत्यसंशयः ॥ ५२ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन बाललिङ्गं विसर्जयेत् ॥ ५३ ॥

इति ¹²श्रीमद्भौतवतन्त्रे [क्रियापादे] ¹³बाललिङ्गस्थापनविधिर्नाम सप्तविंशः पटलः

¹ A : उत्तुङ्ग pour तत्तुङ्ग ² A, B : च त्रिशोर्षकम्

³ B : तदीयं pour तन्नाह ⁴ C : पीठं pour पीठ

⁵ cf. *Kāraṇḍgama* I 135, 91-97a:

सकलानां तु सर्वेषां कर्तव्या बाललिङ्गके । दारुणा प्रतिमा वापि पीठं वा चैष्टकाभयम् ॥

जान्वन्तं कन्यसं प्रोक्तं बाह्वन्तं मध्यमं भवेत् । तन्मानमुत्तमं प्रोक्तं बाललिङ्गस्य कीर्तितम् ॥

षोडशाब्दगुलमानेन पीठं चैत्संप्रकल्पयेत् । विस्तारं तत्परं क्षेत्रं मेखलात्रयसंयुतम् ॥

एकैकं श्यङ्गुलं तारमुत्सेधं तु शराब्दगुलम् । वेदाब्दगुलेन पयोचक्रं द्व्यब्दगुलं कर्णिकोच्छ्रयम् ॥

कारयेदिष्टकामिथ्य मुक्तिरघसुधया सह । द्वितीयस्थोक्तवत्सर्वं कुर्वन्तं पङ्क्तिशेषकम् ॥

प्रतिमां वाथ पीठं वा दैविके स्थापयेद्दुधः । मन्त्रभेदो भवेदत्र क्रियाभेदो न विद्यते ॥

एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ।

⁶ A : द्वितीयस्थघटस्थं वा ; B : द्वितीयस्थं घटस्थं वा ; C : द्वितीयस्तघटस्थं वा

⁷ A : वासान्ते ⁸ C : मूले गोहं

⁹ cf. *Suprabhedāgama* I 36, 70b-71a :

तरुणं लिङ्गमुत्थाप्य शैवालीये जले क्षिपेत् । दारुजं चाग्निना दग्धमथवाप्तुं विनिक्षिपेत् ॥

¹⁰ A, B, C, E, F, G : संग्राह्य ¹¹ A : राजं pour राज

¹² A : नश्यत्यसंशयः ; F : नश्यन्ति संशयः ¹³ B omet श्रीमद्भौतवतन्त्रे

¹⁴ B : बाललिङ्गस्थापनं नाम एकोनविंशः पटलः ; C : बालस्थापनविधिर्नाम तृतीयः पटलः ; F : बालस्थापनपटल-

स्तृतीयः

[अष्टाविंशः पटलः]

[लिङ्गस्थापनविधिः¹]

[लिङ्गस्थापनफलम्²]

अतः परं प्रवक्ष्यामि लिङ्गस्थापनमुत्तमम् । सर्वयज्ञेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत्फलम् ॥ १ ॥

तत्फलं लभते तेन भोगमोक्षफलप्रदम्³ । राजराष्ट्राभिवृद्धिश्च धनधान्यसुखावहम् ॥ २ ॥

[लिङ्गमानम्⁴]

नवाष्टसप्तहस्तं चाप्युत्तमं त्रयमानकम् । षट्पञ्चचतुर्हस्तं च मध्यमत्रयमुच्यते⁵ ॥ ३ ॥

त्रिहस्तं द्व्येकहस्तं च कन्यसत्रयमानकम् । प्रासादे गर्भगोहस्य विशालं नवघा ११ भजेत् ॥ ४ ॥

¹ Pour लिङ्गस्थापनविधि voir *Aṃsumatkāśyapa, paṭala 51, 52 et 54, Ajita, paṭala 4, 16 et 18, Kāmika I 62 et 64 et II 35, 37 et 42, Kāraṇa I 9 et 59 et II 7 et 21, Kīraṇa III 21, 23 et 26, Cīntya, paṭala 20, Dipta, paṭala 13, 14, 20 et 21, Makuṭa, paṭala 10, Mataṅga-pārameśvara, kriyāpāda, paṭala 39, Yogaḥ, paṭala 4, Vira, paṭala 61, Saṅgānasamhitā, paṭala 19, Suprabheda I 33 et 36, Sūkṣma, paṭala 42 et Svāyambhuva, paṭala 51.*

² Pour लिङ्गस्थापनफल voir *Ajītāgama, paṭala 18, śloka 1a*; voir aussi *Mataṅgapārameśvara, kriyāpāda, 39, 1-2*:

अथातः सर्वमन्त्रादीर्लिङ्गसंस्थापनं शुभम् । अस्मिन्मनिहितः शिष्टं फलं यच्छत्यनिन्दितम् ॥

भगवान्परमेशानो मन्त्राद्यमोषशक्तयः । स्वरूपाराधनाविष्टाः साधकस्य वरप्रदाः ॥

³ B : फलादिकम् pour फलप्रदम्

⁴ Pour लिङ्गमानं voir *Ajītāgama, paṭala 4 śloka 5-10*; cf. *Kāraṇāgama, I 9, 100-108a* :

गर्भं विशतिभार्गैश्च भजेद्दशाधमं भवेत् । सर्वांशं मध्यमं ज्ञेयं रज्यं चोत्तमं भवेत् ॥

ज्येष्ठकन्यसयोर्मध्ये एतद्गर्भमिति स्मृतम् । विभजेद्दृष्ट्वा गर्भं समं सूत्रविचक्षणः ॥

एवं कृते भवेद्यत्र नव लिङ्गानि सुव्रत । गर्भमानमिति प्रोक्तं हस्तमानमथ शृणु ॥

एकादि नवहस्तान्तं पञ्चगुलविवर्धनात् । आध्यामास्तु त्रयस्त्रिंशत्संख्यया परिशीर्तितः ॥

एकहस्तप्रमाणं तु हीनलिङ्गं न कारयेत् । पञ्चहस्तं समारभ्य हर्म्यमानं विशेषतः ॥

हस्तमानेन लिङ्गं तु कारयेद्देशिकोत्तमः । एवं लिङ्गोच्छ्रयं प्रोक्तं वक्ष्ये लिङ्गस्य विस्तरम् ॥

लिङ्गस्योत्तरेप्रमानार्धमष्टघा विभजेत्ततः । विष्कम्भः पञ्चभागः स्यादधस्ताच्चतुरधकम् ॥

अधस्ताच्चतुरधं तु ब्रह्मभारं तदुच्यते । अष्टधं मध्यमे ज्ञेयं विष्णुभारं तदुच्यते ॥

ऊर्ध्वं सुव्रतभारं तु सर्वाशमिति कीर्तितम् ॥

⁵ C, G : वा pour च

⁶ A : उत्तमं pour उत्तम ; B : उत्तत

⁷ A : मध्यमं pour मध्यम ; B : कन्यस

⁸ A : कन्यसं pour कन्यस

⁹ B : त्रयमानकम् pour त्रयमुच्यते

¹⁰ A : भवेत्

श्रेष्ठान्तरकनिष्ठाशां प्रत्येकं त्रिभिर्मानकम् । एवं नवविधं ख्यातं लिङ्गमानं करो विदुः ॥ ५ ॥

^१श्रेष्ठत्रीणि द्विजानां च नृपाणां चाभिवृद्धये । द्वयन्तराणि ^२विशां चैव शूद्राणां कन्यसत्रयम् ॥ ६ ॥

^३परेषामपरं शस्तमपरेषां परं विना ।

[समखण्डलिङ्गम्^४]

^५लिङ्गोच्चे तु गुणांशे तु ब्रह्मविष्णुवीश्वरान्तकम् ॥ ७ ॥

^६तुङ्गं प्रत्येकभागेन ^७वेदाश्राष्टाध्वत्तकम् । ब्रह्माद्यानां क्रमात्कल्प्य ^८लिङ्गोच्चसमनाहकम् ॥ ८ ॥

भागत्रयेऽपि कर्तव्यं समखण्डं तदुच्यते ।

[वर्धमानलिङ्गम्^९]

लिङ्गायामे चतुर्विंशद्भागं तत्र प्रकल्पयेत् ॥ ९ ॥

^{१०}पूजाभागो नवांशः स्यान्मध्ये त्वष्टांशमुन्नतम्^{११} । अथस्तात्सप्तभागं तु ^{१२}तेषां भूतांशतारकम्^{१३} ॥ १० ॥

^{१४}षोडशांशपरीणाहं वर्धमानमुदाहृतम् ।

^१ A : श्रेष्ठं त्रीणि

^२ A : विशानां तु

^३ A, B : परेषां परमं शस्तं परेषां परमं विना

^४ cf. *Amśumatkāśyapa* 51, 122b-123:

लिङ्गायामत्रिभागे तु एकांशं चतुरधकम् । मध्ये व्योमं तु वस्वधममे वृतां शिवांशकम् ॥

समलिङ्गमिति ख्यातं विप्रादीनां तु वृद्धिर्म् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 33, 83b-84:

चतुरधमघो भागमष्टांशं मध्यमं तथा । तदूर्ध्वं वृत्तमेवं स्याद्विभागं सर्वतः समम् ॥

समलिङ्गमिति श्लोकम् ॥

voir aussi *Ajitāgama*, *paṭala* 4, *śloka* 34a

^५ A : लिङ्गोच्चं तु गुणोच्चं तु ; B : लिङ्गे चतुर्णांशे तु ; C : लिङ्गोनर्चगुणांशे तु ; F : लिङ्गं चतुर्गुणांशे तु

^६ B omet le *śloka* 8 ; C, G : तुङ्गं pour तुङ्गं

^७ C, G : वेदाश्च pour वेदाश्च

^८ C, G : लिङ्गोच्चाद्यसमनाहकम् ; E : लिङ्गोच्चास्पमनाहकम् , F : लिङ्गोच्चार्थं भनाहकम्

^९ cf. *Kāraṇāgama* I 9, 118b-119a:

चतुष्पद्वर्धंशं तु पञ्चषट्सप्तभागिकम् । वर्धमानमिति श्लोकं विप्रादीनामनुकृमात् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 33, 85-86a:

चतुर्विंशती चायामे सप्तांशं चतुरधकम् । अष्टाधमघभागेन नवांशेनैव वृत्तम् ॥

वर्धमानमिदं लिङ्गम् ॥

voir, aussi *Ajitāgama*, *paṭala* 4, *śloka* 34b

^{१०} A, B : पूजाभागं नवांशं

^{११} B : उन्नतम् pour उन्नतम्

^{१२} B, C, G : तेषु pour तेषां

^{१३} C, F, G : भूतांशतारकम्

^{१४} A : षोडशांशं pour षोडशांशं

[शिवाधिकलिङ्गम्¹]

'लिङ्गोच्चे तु कलांशे तु पञ्चपञ्चदशकैः' ॥ ११ ॥

'ब्रह्मविष्ण्वीश्वरांशोच्च' 'वेदांशं लिङ्गविस्तरम् । एवं समासतः प्रोक्तं लिङ्गमेतच्छिवाधिकम् ॥ १२ ॥

[स्वस्तिकलिङ्गम्²]

'नन्दांशे ह्यभिवेदांशं स्वस्तिकं तदुदाहृतम् ।

[शिरोवर्तनम्¹⁰]

लिङ्गोदये चतुर्थांशं विशालं परिकीर्तितम् ॥ १३ ॥

¹ cf. *Kāraṇāgama* I 9, 119b-120:

सप्तसप्ताष्टभागं तु पञ्चपञ्चदशकम् । वेदवेदशरांशं तु गुणानलयुगांशकम् ।

एवं शिवाधिकं प्रोक्तं द्विजार्दीनां कमाद्गृहे ।

cf. *Suprabhedāgama* I 33, 86b-87 :

आयामं दशधा कृत्वा चतुरर्धं त्रिभागतः । अष्टार्धं च त्रिभागेन चतुरंशेन वृत्तकम् ॥

शिवाधिकमिदं शास्त्रं भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणाम् ।

voir aussi *Ajitāgama*, paṭala 4, śl. 35.

² B : लिङ्गे चतुःकलांशे तु ; C, F, G : लिङ्गाच्चतुष्कलांशे तु

³ A, B, E : पञ्चकैः pour पञ्चशकैः ⁴ C, G : विष्णुशर pour विष्ण्वीश्वर

⁵ B : अंशाच्च pour अंशोच्चे ⁶ C, F, G : वेदाङ्गं ⁷ C, F, G : समांशतः

⁸ cf. *Aṃśumadāgama* 51, 128b-129:

लिङ्गायामे नवांशे तु चतुरर्धं द्विभागधा । वस्त्रं तु गुणांशेन वेदांशं वृत्तमुच्यते ॥

स्वस्तिकं ह्येवमाख्यातम् ॥

voir aussi *Ajitāgama*, paṭala 4, śl. 36.

⁹ A : नन्दांशेष्वभिवेदांशं ; B : नन्दांशे त्वभिवेदांशं

¹⁰ cf. *Kāmikāgama* I 62, 52-61:

शिरोवर्तनमेतेषां कस्ये तद्बहुधा मतम् । पुण्डरीकं विशालार्ध्यं श्रीवर्तनं शत्रुमर्दनम् ॥

काष्ठांशके चतुर्भक्तौ भागभागविवर्धनात् । भवन्ति पुण्डरीकादिभेदा भिन्नफलाप्तये ॥

पुण्डरीकावशः प्राप्तिं विशालादिपुला भियम् । प्राप्नोति सर्वान् श्रीवत्साद्विजयं शत्रुमर्दनात् ॥

कुक्कुटाण्डशिरोमूर्तिश्चतुर्थांशविवर्धनात् । प्रजावृद्धिकरं यस्मात्प्रजालार्थं प्रजापतिः ॥

त्रिभागवर्धनादर्धचन्द्रं चन्द्रसमो यतः । प्राप्तमायुः परं प्राप्तलोकं सौभाग्यमुत्तमम् ॥

षड्भागवर्धनाद्भूमिनिमित्तं त्र्युपाकृतिः । साध्याः सिद्धाश्च मरुतो यस्माद्भूमिं परां गताः ॥

अथवान्यप्रकारेण शिरोवर्तनमुच्यते । अष्टधा विभजेत्तारमध्यधेन विवर्तनात् ॥

छत्रशीर्षमिति प्रोक्तं त्र्युपाधं निगद्यते । षडंशैः त्र्युपाधं वा स्यात्सार्धद्वयंशेन वर्तनम् ॥

कुक्कुटाण्डशिरोः प्रोक्तं विस्तारार्धप्रवर्तितम् । चन्द्रखण्डनिर्भं प्रोक्तं विस्तारार्धवर्तितम् ॥

तुहुंदाभं शिरः सार्धार्धेनाष्टविभाजिते । एतानि सर्वलिङ्गानां सनातनशिरांसि हि ॥

विस्तारं तु त्रिधा कृत्वा द्विभागेन तु 'वर्तितम्' । अर्धचन्द्रं तु तत्प्रोक्तं 'सर्वजात्यहंकं भवेत् ॥ १४ ॥

[लक्षणोद्धारः^३]

'शिरसो' वर्तनं 'प्रोक्तम्' ; लक्षणोद्धारणं ततः । 'पूजांशोच्चे कलांशे तु 'द्वयंशाद्यस्ताद्विसृज्य च ॥ १५ ॥
नवांशं नालमित्युक्तमेकांशं मुकुलं भवेत् । एकांशं तु त्रिधा कृत्वा 'द्वयंशं नालस्य विस्तृतम् ॥ १६ ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 33, 122b-127:

शिरसो वर्तनं कार्यं तच्चतुर्विधमुच्यते । छत्राकारं तु पूर्वं च द्वितीयं त्रयुपाकृतिः ॥
कुक्कुटाण्डं तृतीयं तु चतुर्थं त्वर्धचन्द्रकम् । कृत्वा तारं तु षड्भागं लिङ्गस्य च शिरस्त्वथ ॥
भागेन वर्तनं कृत्वा यावन्निर्मितं तु मध्यमम् । छत्राकारमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥
तारं कृत्वा तु षड्भागं द्विभागाधेन वर्तितम् । त्रयुपाकृतिरेवं स्याद्भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ।
कुक्कुटाण्डं तु तथैव विस्ताराधेन वर्तितम् । लिङ्गतारं त्रिधा कृत्वा द्विभागेन तु वर्तितम् ॥
अर्धचन्द्रमिदं तत्र भुक्त्यर्थं प्रोच्यते क्मात् ॥

voir aussi *Ajitāgama*, *pāṭala* 4 *śl.* 39b-47.

^१ C : वर्धितम्

^२ A : सर्वमृद्यमहं भवेत् ; B : सर्वमृद्यं महाभवेत् ; C, G : सर्वजात्यहंकं भवेत्

^३ Cf. *Cintyāgama*, 20, 49b-61 ; 64a :

प्रभाते सूत्रविन्यासं सुमुहूर्ते समाचरेत् । रुद्रभागस्य चायानं षोडशंशेन भाजयेत् ॥
चतुर्थांशं द्वितीयं च ऊर्ध्वे मूले त्यजेत्कमात् । एकांशं मुकुले न्यस्ता रत्नप्रांशं नालमालिषेत् ॥
कृशाती कल्पयेद्दीनान्पत्तसूत्रद्वयं लिषेत् । तयोः सूत्रद्वयं चैव साधयेत् रुद्रदेशके ॥
प्रथमं लक्षणं प्रोक्तं द्वितीयं लक्षणं शृणु । पूजाभागे तु भान्वेशे ऊर्ध्वे त्यक्त्वा गुणांशकम् ॥
एकांशं मुकुले न्यस्ता वस्वंशं नालमुच्यते । पक्षसूत्रद्वयं चापि पूर्वोक्ताविधिना कुरु ॥
द्वितीयं लक्षणं प्रोक्तं तृतीयं लक्षणं शृणु । रुद्रांशे रुद्रभागे तु त्यक्त्वाप्यूर्ध्वे गुणांशकम् ॥
एकांशं मुकुलं कृत्वा नालं सप्तशकं भवेत् । रुद्रांशं नवधा कृत्वा त्यक्तोर्ध्वे च द्वयां [त्रयां?]शकम् ॥
मुकुलमेकभागं तु पञ्चांशं नालमिष्यते । नालायाममधस्तस्य मुकुलं कृत्वा तु मूलतः ॥
पार्वथ्योरुभयोः सूर्यं बन्धयेत् रुद्रदेशके । रुद्रलोमुकुले वापि पद्मं वा युगलं तु वा ॥
लिङ्गं वा शूलरूपं वा छत्रं वा लक्षणं न्यसेत् । सर्वेषां चैव लिङ्गाणां मुकुलं चोत्तमोत्तमम् ॥
त्रियम्बकेन मन्त्रेण नालमूर्धं तु विन्यसेत् । ब्रह्मज्ञानमन्त्रेण लेखयेद्ब्रह्मसूत्रकम् ॥
नेत्रेण मुकुलं लिख्य लेखयेत्स्वर्णमूर्चिना । मधुवातेति मन्त्रेण मधुना तर्पयेत्ततः ॥
घृतं मिमिक्षमन्त्रेण तर्पयेत् घृतं ततः । दर्शयेद्दान्यराशिं तु गोवत्सां ब्रह्मकन्यकाम् ॥

Voir aussi *Ajitāgama* *pāṭala* 18, *śl.* 49-89.

^४ C : शिरसा

^५ B : वर्धनं

^६ A : प्रोक्तो

^७ A : पूजांशोच्चेकलांशे तु ; B : पूजांशे तु कलांशे तु

^८ A : द्वयंशा शस्ताद्विसृज्य च ; B : द्वयंशास्ताद्विसृज्य च

^९ A : द्वयंशं नालं तु विस्तृतम् ; B : द्वयंशनालं तु विस्तृतम्

पार्श्वयोरपरि चाधो रेखां नालस्य कल्पयेत् । नालध्यासार्धभागं तु मुकुलस्य समानकम् ॥ १७ ॥
परितो मुकुलस्यापि रेखां संकल्पयेद् बुधः । दलाग्रपार्श्वयोर्नालध्यासतुल्यं विसृज्य च ॥ १८ ॥
नालायामसमं नालमूलपार्श्वद्वयोरपि । नीत्वा तु मणिरेखे द्वे कल्प्ये पृष्ठे तु बन्धयेत् ॥ १९ ॥
स्वर्णसूच्या लिखेत्पश्चाद्द्वयेन तु मन्त्रतः । क्षीरं घृतं मधु चैव बीजमुख्येन लेखयेत् ॥ २० ॥
सद्योजातेन मन्त्रेण सर्वत्सां गां प्रदर्शयेत् । वामदेवेन मन्त्रेण ब्राह्मणान्दर्शयेत्ततः ॥ २१ ॥
१० तत्पुरुषेण ११ मन्त्रेण जनसंघान्प्रदर्शयेत् ।

[लिङ्गाशुद्धिः^{१२}]

मृकस्मना^१ शकृच्चूर्णं पञ्चगव्यकुशाम्मसा ॥२२॥

क्षालयेदस्त्रमन्त्रेण शुद्धवारियुक्तेन च । पञ्चगव्याधिवासश्च^{१३} पञ्चब्रह्मादिमन्त्रतः ॥ २३ ॥

[जलाधिवासः^{१४}]

ग्रामप्रदक्षिणं कृत्वा लिङ्गं पिण्डिकया सह । सर्वालंकारसंयुक्तं जलमध्ये तु^{१५} शाययेत् ॥ २४ ॥

^१ C : भागेऽव pour चाधो ; E, F : चाधो

^२ Le ms. B omet la portion entre le premier pāda du śloka 17a et le second pāda du śloka 18a et se lit : पार्श्वयोरपरि चाधो रेखां संकल्पयेद्बुधः

^३ A : ताल pour गाल ; B : नाल

^४ B omet तु

^५ A : त्वे pour द्वे

^६ B : पृष्ठेऽव pour पृष्ठे तु

^७ C, G : सामूत्राव लिखेत ; F : स्वसूत्रं विलिखेत

^८ A : घृतं मधु चैव ; B, F : घृतमधुश्चैव

^९ B : ब्राह्मणैर्दर्शयेद्बुधः ; C, F, G : ब्राह्मणान् दर्शयेद्बुधः

^{१०} B : तत्पुरुषेण

^{११} A ajoute तु après तत्पुरुषेण

^{१२} cf. *Kāraṇāgama* I 59, 77-81:

ज्ञानधर्मं नयेत्लिङ्गं दलमोलेपरि न्यसेत् । कौशेयोपरि विन्वस्य ततः ज्ञानं समारभेत् ॥

सर्वशोचसमायुक्तं दत्तमेवसमाकुलम् । ज्ञापयेत्पञ्चगव्यैश्च पवमानमुदीरयेत् ॥

अशकृत्सलिलेनैव यवगोधूमसर्षपैः । रात्रिचूर्णशकृच्चूर्णभस्मतथुक्ततोयकैः ॥

ज्ञापयेत् विशेषेण शुद्धैरुदैरिति ज्वन । पाद्यमाचमनं चार्धं वक्त्रमन्त्रेण दापयेत् ॥

गन्धपुष्पादिभिः पूज्य हृदयेन तु मन्त्रतः । पुण्याहं वाचयेत्तत्र रक्तमन्त्रेण वेष्टयेत् ॥

voir aussi *Ajliāgama*, *pātala* 18, *śloka* 90-94.

^{१३} B : द्वि pour ना ^{१४} F : कालं च pour वासश्च

^{१५} cf. *Suprabhedāgama* I 36, 17-22a:

ग्रामप्रदक्षिणं कृत्वा देशिकः क्षितिपसंयुतः । कण्ठमात्रे जले शुद्धे प्राणं कृत्वा विचक्षणः ॥

वितानध्वजमालयादिदर्भमालाभिराकृतम् । कर्त्तुरावेष्टयेत्लिङ्गं दर्भैरवेष्टेय यज्ञतः ॥

फलकाणां तु पीठे वा प्राकिशरस्तं तु शाययेत् । ऊर्ध्वसूत्रं यथा कृत्वा पीठं तत्पार्श्वयोस्ततः ॥

कलशानष्ट संस्थाप्य रक्षार्थं परितस्तादा । लोकमालाधिदैवत्यान्सकूर्वान्वस्त्रवेष्टितान् ॥

पञ्चरात्रं त्रिरात्रं वा एकरात्रमथापि वा । पञ्चगव्ये तु तद्विलिङ्गमेकरात्रोपि तथा ॥

अथवा ज्ञापयेद्गन्धैरादकैस्तु पृथक् पृथक् ।

voir aussi *Ajliāgama*, *pātala* 18, *śloka* 95-98.

^{१६} B : योजयेत्

आपादलभ्यतं कूर्चं 'वस्त्रद्वयसमायुतम् । 'पुष्पमालां च संवेष्टय हृदा गन्धादिभिर्यजेत् ॥ २५ ॥
'प्राङ्मस्तकमघःसूत्रं 'प्रपामध्ये तु शाययेत् । एकरात्रं द्विरात्रं वा त्रिरात्रवाधिसयेत् ॥ २६ ॥

[मण्डपः]

प्रासादस्याग्रतः कुर्यान्मण्डपं चतुरश्रकम् । सप्तहस्तं समारभ्य यावत्पक्षकरावधिं ॥ २७ ॥
नवधा मण्डपव्यासं कलास्तम्भसमन्वितम् । वितानाधैरलंकृत्य मण्डपं तु विधा मजेत् ॥ २८ ॥
'मध्यांशं' वेदिकाव्यासं रत्निमात्रं तदुन्नतम् । दर्पणोदरसंकाशं कृत्वा ^{१०}रत्नमृदा ^{११}बुधः २९ ॥
भूताक्षमात्रविस्तारमुत्सेधमुपवेदिका^{१२} । ^{१३}तुर्याश्रकुण्डं ^{१४}प्राच्यां तु दक्षिणे त्वर्धचन्द्रकम् ॥ ३० ॥
वारुणे ^{१५}वृत्तकुण्डं तु सौम्ये चैव त्रिकोणकम् । पञ्चकुण्डमध्यांशान्यां ^{१६}सर्वं वेदाश्रमेव वा ॥ ३१ ॥
^{१७}हस्तव्यासं च खातं च तालं गार्धमयाधि वा । मेघलात्रयं ^{१८}संयुक्तमेकैकं तु ^{१९}त्रयाङ्गुलम् ॥ ३२ ॥
शोषणं ^{२०}पाचनं कृत्वा पर्यङ्गकरणं ^{२१}तथा । पुण्याहं वाचयित्वा तु प्रोक्षयेत्पञ्चगव्यैः ॥ ३३ ॥

^१ A : वलं यस्य समायुतम् ; B : वस्त्रद्वयसमन्वितम्

^२ A : पुष्पमालां च संवेष्टय ; B : पुष्पमालयादिभिर्भूम्यै

^३ B : प्राङ्मस्तकमघं सूत्रं

^४ A : प्रभा pour प्रा

^६ cf. *Suprabhedāgama* I 36, 22b-30:

आलयस्याग्रतो भागे मण्डपं चतुरश्रकम् । दशद्वारशहस्तं वा त्रयोदशकरं तु वा ॥
दशपक्षकरं वापि विशदस्तमयापि वा । षोडशस्तम्भसंयुक्तं चतुर्द्वारसमायुतम् ॥
चतुस्तोरणसंयुक्तं दर्भमालासमाहृतम् । वितानध्वजसंकीर्णं पुष्पमालालम्बितम् ॥
नानावस्त्रैरलंकृत्य नानालंकारसंयुतम् । तन्मध्ये वेदिकां कुर्यात्त्रिमासैकविल्लुताम् ॥
हस्तमालसमुत्सेधां दर्पणोदरसंनिभाम् । तस्याथ परितः कृत्वा कुण्डानि च विधातवः ॥
पूर्वं तु चतुरश्रं तु याम्ये चैतार्धचन्द्रकम् । पश्चिमे वृत्तकुण्डं तु उत्तरे पद्ममेव च ॥
शौन्याकारं तथाग्नोर्ध्यां त्रिकोणं चैव वैकुण्ठे । षट्कोणं वारुणिभागे ऐशान्यामष्टकोणकम् ॥
ऐशान्येन्द्रयोर्मध्ये वृत्तकुण्डं तु कारयेत् । त्रिस्तरे नवहोमः स्यात्संशेषे पञ्चहोमकम् ॥
पश्चाभिरचेन्महाशासु मूर्तिरीशे शिवाश्रिकम् ।

voir aussi *Ajitāgama*, *paṭala* 18, *śloka* 34-43.

^७ C, F, G : अवधिः pour अवधि

^८ Les mots *amśa* et *vyāsa* se trouvent au neutre au lieu du masculin ; cf. *Rauravāgama*,

vol I, p. 69 note 6.

^९ A : मध्यांशं ; C : मध्येर्धं

^{१०} A : रत्निमात्रं समुन्नतम् ; B : रत्निमात्रसमन्वितम्

^{११} B : रत्नमृदा ; C : रत्नमृदा

^{१२} B : युतम् pour बुधः

^{१३} Une meilleure lecture semble être भूताक्षमात्रविस्तारोत्सेधा वात्रोपवेदिका

^{१४} B : श्रुत्यत्र pour तुर्यांश

^{१५} C, F, G : प्राच्यान्तं pour प्राच्यां तु

^{१६} C : कृदं pour कृत

^{१७} B : सर्वं ; C, F, G : ५४'

^{१८} C : हस्तं व्यासं च खातं च

^{१९} A, B : गार्ध pour गार्ध ^{२०} A : संयुक्तं pour संयुक्तं

^{२१} A : त्रियाङ्गुलम्

^{२२} B : पाचनं

^{२३} B : कृदं pour तथा ; C, F : ततः

[ज्ञानमण्डपः^१]

गोमयालेपनं कृत्वा रजांसि विनिपातयेत् । तस्योत्तरे प्रपायां तु स्नानश्वभ्रं प्रकल्पयेत् ॥ ३४ ॥
 'हस्तव्यासं' 'युगाश्रं' तु मेखलात्रयसंयुतम् । नालमुत्तरतः 'कुर्याद्द्विधासाग्न्यंशसमायुतम् ॥ ३५ ॥

[शयनाधिवासः^२]

गोमयालेपनं कृत्वा 'फलकं' तत्र निक्षिपेत् । 'जलादानीय लिङ्गां' तु स्नानश्वभ्रे निधापयेत् ॥ ३६ ॥
 पूर्ववत्लिङ्गशुद्धिं तु कृत्वा गन्धादिभिर्यजेत् । बध्वा प्रतिसरं पश्चाद्द्वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् ॥ ३७ ॥
 स्थण्डिलं कारयेद्देवामष्टद्रोणैश्च शालिभिः । अष्टपत्राम्बुजं लिख्य 'शालितण्डुलमेव वा ॥ ३८ ॥

^१ cf. *Suprabhedāgama* I 36, 31-34:

गोमयालेपनं कृत्वा पिष्टचूर्णैरलंकृतम् । तस्यैकोत्तरपारश्वे तु कर्तव्यं स्नानमण्डपम् ॥
 साप्ताह्ननवहस्तैर्वा कृत्वा लंकृत्य पूर्ववत् । ज्ञानवेदिं तु तन्मध्ये श्वभ्रं सम्यक्तयोत्तरे ।
 चतुरश्रं भ्रमं कृत्वा चतुस्त्रिनवहस्ताकम् । विमेखलाश्रमायुक्तमेकालसमुत्तरम् ॥
 चतुस्त्रिदशचतुर्लं तारमथवा चैकमेकलम् । उत्तरे जलमार्गं च मण्डपाद्वाह्यनिर्गमम् ॥

^२ B : हस्तव्याप्तं ; C : हस्तं व्यासं ^३ B : युगलं तु

^४ A : कुर्याद्द्विधासाग्न्यंशं समायुतम् ; B : कुर्याद्द्विधासाग्न्यंशं समायुतम् ; C, G : व्यासाग्न्यंशं समायुतम्

^५ cf. *Kārikāgama* I 64, 91-101a et 110-111 :

जलाधिवासनस्थानादानीय परमेश्वरम् । मण्डपे स्नपनाख्ये तु प्राग्ब्रह्मपनमारभेत् ॥
 सृष्टिः कथायत्नोप पञ्चगव्यफलोदकैः । पुण्यादैः पत्रतोयैश्च गन्धोदैश्चतितोयकैः ॥
 पञ्चाभूतैः कुशोदैर्वा स्नापयेद्दशमध्वजम् । एतमेव भवान्याद्य कुर्यात्स्नपनमुत्तरम् ॥
 आच्छाद्य वस्त्रयुग्मेन गन्धोदैर्वचैकमात् । कृत्वा कौतुकमूर्त्तं तु शम्भोर्देव्याः कमेण तु ॥
 शय्यां च कल्पयेद्द्विधाशालितण्डुलकादिभिः । अष्टद्रोणैः सञ्चालीभिस्तदर्धैश्चण्डुलैरपि ॥
 तिलैस्तदर्धैर्लाजैश्च दर्भैः पुष्पैः परिस्तरेत् । चर्मजं रोमजं तूष्णं मुण्डजं चाण्डजं तथा ॥
 कार्पासजं कमेणैव कल्पयेदुपधानकम् । अलाभे पञ्चवह्नैस्तु मिश्रैः शय्यां प्रकल्पयेत् ॥
 संपूज्यासनमन्त्रैश्च शक्तिं शय्याधिपान्थयेत् । शिविकादौ समारोप्य भवान्यानुगतं नयेत् ॥
 द्वारदेशे तु संप्राप्ते दद्यादर्घ्यं कमेण तु । आरोप्य शयने देवं प्राङ्मुखस्तकसमन्वितम् ॥
 लिङ्गास्योत्तरतो देवीं क्रियाख्यां पीठविग्रहाम् । लिङ्गमूले न्यसेद्देवीं नवगर्तसमन्विताम् ॥
 मूर्तिमूर्तेश्वरन्यासं तन्वतस्त्वेधरान्वितम् । संपूज्य गन्धपुण्याद्यैर्देवानध्वपतीन्कम्बलम् ॥
 अव्यक्तमूर्तिं प्रकृष्टिं विद्यादेहं शिवं ततः । शिवाङ्गानि च संपूज्य गन्धपुष्पादिभिः कमात् ॥
 आच्छाद्य नववस्त्रेण प्रतिभार्गं च पूजयेत् ।

voir aussi *Ajītāgama* 18, 99-103a; 114-121; 131-137

^६ B : फलकं तत्र ; C, F, G : फलकायां तु C, F et G omettent les sloka 36b et 37

^७ B : शालितण्डुल एव च ; C, F : शालितण्डुल एव वा

'लाज'पुष्पतिलैर्दर्मैरलंकृत्य विशेषतः । शयनं कल्पयेत्तस्मिन्चर्मजाण्डजरोमजैः^१ ॥ ३९ ॥

'मुण्डजैर्बामजैश्चैव कल्प्यं वस्त्रैरथापि वा । गन्धादिभिः समम्यर्च्यं सर्वालंकारसंयुतम् ॥ ४० ॥

'शयने शाययेल्लिङ्गं प्राक्क्षिरस्कमधोमुखम् । रक्तवस्त्रेण सवेष्टथ गन्धाद्यैरर्चयेद्बद्धा ॥ ४१ ॥

[कुम्भस्थापनम्^२]

वारिभिः पूरितं कुम्भं ससृजं सापिधानकम् । सहिरण्यं सरत्नं च सवस्त्रं कूर्चसंयुतम् ॥ ४२ ॥

नानागन्धाम्बु^३संपूर्णं स्थापयेत्तु शिरोऽन्तिके । वर्धनीं तस्य सौम्ये तु परितोऽष्टघटान्यसेत्^४ ॥ ४३ ॥

तानि^५ "सूत्रादिभिर्युक्तं प्रागिवैव विशेषतः । "मूलमन्त्रं न्यसेत्कुम्भे ध्यायेत्सर्वेश्वरं प्रभुम् ॥ ४४ ॥

[कुम्भमध्ये सदाशिवध्यानम्^६]

पञ्चवक्त्रयुतं देवं^७ पञ्चमूर्धसमन्वितम् । दिव्याम्बरधरं देवं दिव्यगन्धानुलेपनम् ॥ ४५ ॥

यज्ञसूत्रसमायुक्तं^८ कटिसूत्रयुतोद्गमम् । कर्णिकाहारवलयं^९ कर्णपुष्पोत्तरीयकम् ॥ ४६ ॥

^१ cf. *Suprabheda*, I 22, 145b-150 :

अण्डजं मुण्डजं चैव रोमजं चर्मजं तथा । वामजं शयनं पञ्च तल्पारस्त्रैर्बं विशेषतः ॥

अण्डजं चात्र बोद्धव्यं पक्षिपिण्डसमुद्भवम् । कापत्तिनं कृत्वा यत्तु मुण्डजं च प्रकीर्तितम् ॥

आविकादिसृगाणां तु रोमजं रोमजं स्मृतम् । चर्मजं व्यापत्तिहयोः कौशेयं वामजं स्मृतम् ॥

५४ चापि प्रकीर्तय्यं सद्देशेन समन्वितम् । अण्डजं श्वेतरूपं स्नान्मुण्डजं पीतवर्णकम् ॥

रोमजं कृष्णवर्णं तु रत्नवर्णं तु चर्मजम् । वामजं सितवर्णं तु शुक्लरूपं तु पट्टकम् ॥

अथार्द्धकं तथा कृत्वा ह्यपिधानं तथा भवेत् ॥

Voir aussi *Ajītāgama*, *paṭala* 18, *śl.* 117-121 et *paṭala* 40 *śl.* 51-55.

^२ B : पुष्पतिलैर् pour पुष्पतिलैर्

^३ C, F, G : चर्मजालौघ रोमजैः

^४ C : अण्ड pour मुण्ड

^५ C, F, G : शाययेच्छयने लिङ्गं

^६ cf. *Kāmika*, I 64, 112-114a et 117-118a :

वेद्युद्धं परितः कुम्भान्यसेत्सहिरवधरात्मकम् । निद्राकुम्भं शिरोदेशे वर्धनीमुतरे न्यसेत् ॥

कुम्भान्वरुणैः समावेष्ट्य हेमपद्मसमन्वितान् । पिधानकूर्चसंयुक्तान्मूलस्त्रयैवपञ्चोभितान् ॥

निचेव भूरि नैवेद्यं ताम्बूलार्थं च मन्त्रयत् । . . . चतुर्भेदविदो विप्राश्चतुर्दिक्षु व्यवस्थिताः ।

पठन्तो देवतालिङ्गमन्त्रान्तंविधिहेतवे । भवन्ति मूर्तिपा नाम संस्कृताः शिवशम्भरैः ॥

Voir aussi *Ajītāgama* 18, 138-147.

^७ A, B : समृजं

^८ C : गन्ध्याम्बु pour गन्ध्याम्बु

^९ B : यजेत् pour न्यसेत्

^{१०} C : सूत्राणिभिर्युक्तं ; E : सूत्राणिभिर्युक्तं ; F : सूत्रैः समायुक्तं

^{११} A : मूलमन्त्रं

^{१२} cf. *Sūkṣmāgama* 42, 143b-148a :

ज्ञात्वा सदाशिवं रूपं पञ्चमूर्ति[मूर्त्त]समन्वितम् । पञ्चवक्त्रसमायुक्तं दशहस्तोपशोभितम् ॥

दिव्याम्बरधरं देवं दिव्याभरणपूषितम् । शुद्धस्फटिकसंकाशं कुन्देन्दुवलयप्रभम् ॥

कुण्डलैः कर्णकैर्हरिर्वेशसूत्रभिपूषितम् । शूलं परशुवज्रं च खड्गं चाभयं दक्षिणे ॥

पाशाङ्गुलां च बलिं च खेटकं वरदे परे । कुम्भे ध्यात्वा विशेषेण पञ्चमूर्धं प्रदर्शयेत् ॥

आवाहनदिकं सर्वं पूर्वांकविधिना कुरु । शिवमन्त्रं समुच्चार्य गन्धपुष्पादिनार्चयेत् ॥

Voir aussi *Ajītāgama* 20, 158-164

^{१३} C, F, G : पञ्चमूर्त्तौ pour पञ्चमूर्धं

^{१४} A, B : कटिसूत्रोद्गमधनम्

^{१५} C : कण्ठ pour कर्ण

'नूपुरैः पादयोर्युक्तं पद्मपीठोपरि स्थितम् । 'दशभुजं चैकदेहं च दिव्याभरणभूषितम् ॥ ४७ ॥
शूलं परशुखड्गं च 'वज्रं 'वलिं च दक्षिणे । पाशाङ्कुशं च नागं च घण्टाभयं च वामके ॥ ४८ ॥
जटामकुटसंयुक्तं रक्तवर्णसमायुतम् । पुष्पमालासमायुक्तं भस्मोद्भूतविग्रहम् ॥ ४९ ॥

'धुत्तरपुष्पसहितं बालेन्दुकृतशेखरम् । ध्यात्वैवं कुम्भमध्ये तु हृदा 'मूलमुदाहरन् ॥ ५० ॥

[वर्धन्यां मनोन्मनीध्यानम्]

वर्धन्यां 'मनोन्मनी ध्यायेदेवमेव विचक्षणः । 'त्रिनेत्रां चतुर्भुजां शान्तां पीनोरुजघनस्तनाम्^{१०} ॥ ५१ ॥
तप्तकाञ्चनसंकाशां किरीटमकुटान्विताम्^{११} । दुकूलवसनोपैतां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ ५२ ॥

^{१२}त्रिमङ्गामम्बुजे संस्थां^{१३} 'वरदाभयसंयुताम् । उत्पलं दक्षिणे हस्ते^{१४} 'वामहस्ते धृताम्बुजाम् ॥ ५३ ॥
देवस्य वामपाश्वे तु^{१५} 'देवमीपक्षिरीक्षिताम् ।^{१६} 'ईषद्वलितवक्राड्यां बीजमुख्यमुदाहरन् ॥ ५४ ॥

[विश्वेश्वरध्यानम्]

अनन्तादिशिखण्डयन्तान्शकादिषु शटेषु वै । 'व्यक्षाञ्चतुर्भुजाञ्चान्तान्^{१७} 'वरदाभयसंयुतान् ॥ ५५ ॥

- १ A : नूपुरं २ B : सौम्यदेहं दशभुजं ; C, G : दशभुजं चैकदेशं च ३ B : यज्ञं pour वज्रं
४ C : करे pour वलिं ५ A, B : सवूर्ध्वं pour धुत्तर ; F : धुत्तर ६ C omet मूल
७ cf. *Kāraṇāgama* I 90, 6-10:

“ मनोन्मन्याकृतिं शृणु ।

शशिवर्णं त्रिनेत्रं च जटामकुटमण्डितम् । सर्वाभरणसंपूर्णं चतुर्भुजसमन्वितम् ॥
पद्मत्राभयं दक्षे तु वरदोत्पलं वामके । अपवा कटकं वापि द्विहस्तं वा विशेषतः ।
उत्पलं सब्यहस्ते तु वामहस्तं प्रलम्बयेत् । इन्दुशेखरसंयुक्तं नफकुण्डलधारिणम् ॥
बालिककर्णपुष्पेण शोभनाम्बरभूषितम् ।
कुन्दनिभवेदकरवह्निनयनं स्यात् । पद्मजवराभयकरोत्पलचतुष्कम् ।
अङ्गुष्ठिमभूषणविविचित्रनयनं स्यात् । तुङ्गमकुटोऽङ्गुलमनोन्मनिस्वरूपम् ॥

- ८ B : पूजयेद्देवीं ध्यायेदेवं ; C, F : मनोन्मनी ध्यायेदेवमेवं ९ A : त्रिनेत्रां
१० B : रथताम् pour स्तनाम् ११ C, G : उज्ज्वलाम् pour अन्विताम्
१२ C, G : त्रिमङ्गामम्बुजे ; F : त्रिमङ्गामम्बुजे ; १३ A, C : अभयं वरदान्विताम्
१४ A : वामहस्ताम्बुजोदताम् ; C, F, G : वामहस्तेऽम्बुजं धृताम्
१५ : देवीम् pour देवम् ; une meilleure lecture semble être re देवैनेपक्षिरीक्षिताम्
१६ A : ईषद्वलितवक्राड्यां ; B : ईषद्वलितवक्राड्यां ; C : ईषस्मितयुतां देवीं
१७ cf. *Kāraṇāgama* I 30, 291-294a:

अनन्तेशस्तथा मुकुटः शिबोत्तमरचैकनेत्रकः । एकद्वस्त्रमूर्तिश्च श्रीकण्ठश्च शिखण्डिकः ॥

अष्टनिवेशरा हृषीके त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाः । अभयवरदोपैताश्च शूलसमन्विताः ॥

रक्तं श्वेतं तथा नीलपीतं कर्णं च कुञ्जुमम् । शोणं पित्राञ्जनप्रकृत्यं कमाद्विशेषवर्णकम् ॥

अनन्तादिशिखण्डयन्तान्शकादिलेषु प्रकल्पयेत् ।

voir aussi *Ajitāgama pātala* 36, sl. 344.

- १८ A, C : त्रिनेत्रान् pour त्र्यक्षाम

- १९ A, F : अभयं वरदान्वितान्

टङ्कशूलसमायुक्तान्दक्षिणेऽदक्षिणे करे । 'ध्यायेच्च परमेशान्' निरीक्ष्यतो द्विजोत्तम ॥ ५६ ॥
गन्धाचरचयेत्सम्यग्हविष्यान्तं' विशेषतः । दिशास्वध्ययनं' कुर्यान्मन्त्राणि विदिशास्तु वै ॥ ५७ ॥

[होमः^१]

पश्चाद्गोमं^२ तु कर्तव्यमनेन विधिना क्रमात् । 'अग्न्याघानादिकं सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् ॥ ५८ ॥

^१ A, C, F : ध्यायेत् pour ध्यायेच्च * A : निरीक्ष्यन्त pour निरीक्ष्यतो ; B : वीक्षणं च ; C : निरीक्षन्तां

^२ B : हविष्यन्तं ; C, F, G : हविषान्तं

^३ Pour plus de détails au sujet d'*adhyayana* voir *Ajītāgama* 18, 148.

^४ cf. *Diptāgama* 20, 168b- 172:

आचार्यो मूर्तिषुः सार्धं होमं कुर्याद्विशेषतः । समिदाज्यचक्र लाजाः सकुसिद्धार्धमापकाः ॥
यवनीवारभीपत्रतिलास्त्वेकदशा इमे । अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षवदं पूर्वादिदिक्षु च ॥
शमीबदिरभीवृक्षमयूराश्च विदिक्षु च । पलाशं तु प्रधानस्य सर्वेषामिधममुच्यते ॥
स्वदिकस्या मूर्तिषाः सर्वे सर्वसंभारसंयुताः ।

voir aussi *Ajītāgama* 18, 149-165.

^५ Le mot होम se trouve au neutre au lieu du masculin ; cf. *Rauravāgama* vol I, p. 69 note 6.

^६ cf. *Diptāgama* 20, 195-214:

शिवार्तिं जनयेत्पूर्वमाचार्यो विधिना सह । सोष्णीपः सोत्तरीयश्च दिव्यगन्धातुलेपनः ॥
शिवार्त्री जनिते हृषेवं पश्चाजिक्षिप्य विष्टरम् । आवाहनादि यत्कर्म पूर्वोक्तविधिना सह ॥
शिवार्त्री शिवभावाहय पञ्चावरणसंयुतम् । भवश्च पूर्वदिग्भागे आग्नेध्यामुग्र एव च ॥
शर्वश्च दक्षिणे कुण्डे वामस्तु नैर्ऋते ततः । रुद्रश्च पश्चिमे भागे भीमो वै वायुगोचरे ॥
पशुपतिश्चोत्तरे कुण्डे ऐशान्यामीश एव च । त्रिणेत्राश्चतुर्भुजाश्चैव जडामकुटधारिणः ॥
कुण्डमध्ये न्यसेत्तांस्ताद्वाद्ये वसवः स्थिताः । तद्वाद्ये मास्तरचैव लोकपालाश्च तद्बहिः ॥
लोकपालविहीनं स्यान्मध्ये होमकर्मणि । मरुतो वसवो हीनाः कन्यसे होमकर्मणि ॥
कुण्डाधिदेवताः सर्वे विन्यसेत्कुण्डमध्ये । पाथादिदीपपर्यन्तमर्चयेत् विधानतः ॥
शिवमन्त्रं समुच्चार्य शिवार्त्री जुहुयाच्छतम् । अन्येषां देवताणां च तत्तन्मन्त्रैर्दशाहुतिः ॥
ब्रह्माज्ञैश्च ततो हुत्वा प्रत्येकं तु शताहुतिः । त्रियम्बकेन मन्त्रेण समिदाहुतिमाचरेत् ॥
सहस्रं वा तदर्धं वा तदर्धाधमेषापि वा । शतमष्टोत्तरं वापि प्रत्येकं जुहुयात्क्रमात् ॥
आज्यं हुत्वा हृदा मन्त्री पूर्वसंख्याक्रमेण तु । ष्टमिक्षेति मन्त्रेण जुहुयात्संख्यया षट् ॥
चक्रं हुत्वा तु सद्येन देवस्य त्वा चक्रं हुनेत् । शिरसा लाजं हुत्वा तु एषामीशेति मन्त्रतः ॥
सक्तुं नामेन मन्त्रेण आपो राजैति मन्त्रतः । भिद्यार्थाग्निशय्या हुत्वा यो रुद्रस्तदनन्तरम् ॥
माषं हुत्वा तु घोरेण एष ते रुद्र मन्त्रतः । कवचेन यवं हुत्वा त्रियम्बकेनैव मन्त्रतः ॥
नीवारं पुरुषेणैव जाप्यायस्त्वेति मन्त्रतः । जस्त्रेण जुहुयात्पत्रमधु मे सोम इत्यपि ॥
तिलान्हुत्वेशमन्त्रेण यतयतेति [वदस्येति च?] मन्त्रतः । श्वयान्ते व्याहृतिं हुत्वा सृष्टेशिलज्ञस्य मस्तकम् ॥

समिदाज्य'चकैल्लाजान्सक्तु'मापतिलानपि । 'सिद्धार्थं गुलमुद्गं च कदलीफलमेव च ॥ ५९ ॥
'सद्यायस्त्रान्तकैर्मन्त्रैः प्रत्येकं तु शताहुतिः । 'त्रियम्बकेन मूलेन 'त्वाज्येनैव शताहुतिः ॥ ६० ॥
पञ्चाशद्बीजमुखयेन हुत्वा लिङ्गं तु संस्पृशेत् । स्तोत्रमन्त्रं जपयोग्यं रात्रिशेषं व्यपोह्य च ॥ ६१ ॥

[पूर्णाहुतिः^१]

आचार्यो मूर्तिपैः साधं प्रमाते ज्ञानमाचरेत् । भस्मचन्दनलिप्ताङ्गः सकलीकृतविग्रहः ॥ ६२ ॥
लिङ्गं च कलशानभिं पूजयेत्तु क्रमाद्भृदा^{१०} । जयादिरभ्याधानं च^{११} राष्ट्रभृच्चैव होमयेत् ॥ ६३ ॥
ब्रह्माङ्गैश्चैव विद्याङ्गैराज्येनैव दशाहुतिः । 'स्विष्टमग्नेतिमन्त्रेण पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥ ६४ ॥

[आचार्यपूजा^{१२}]

आचार्यं पूजयेत्तत्र गो^{१३}भूमिकाश्चनादिभिः । 'मूर्तिपान्पूजयेत्पश्चाद्देवज्ञं पूजयेत्ततः ॥ ६५ ॥

तदन्ते होमयेद्दीमान्गौरौब्रह्माङ्गविद्यया । गौरीगायत्रिमन्त्रेण गौरीमिमायेति मन्त्रतः ॥
हुत्वा हुत्वा स्पृशेत्पीठं पञ्चविंशतिसंख्याया । ब्रह्मज्ञानमन्त्रेण हुत्वा ब्रह्मशिलां स्पृशेत् ॥
गर्भगेहस्य तन्मध्ये वास्तुहोमं समाचरेत् । पुण्याहं वाचयित्वा तु दद्याद्धर्मं विशेषतः ॥
एकरात्रं द्विरात्रं वा त्रिरात्रं वाधिवाक्येत् । एवं जागरणं रात्री कृतमेवसमन्वितम् ॥

- १ A : चकै pour चकत् १ A : सकयु pour सक्तु
२ B : समिदाज्यगुलमुद्गं च ; C, G : सिद्धार्थं गुलपूर्णं च ; F : सिद्धार्थं गुलपूर्णं च
३ C, F, G : सद्यायस्त्रान्तकैर्मन्त्रैश्च प्रत्येकशतं शतम् ४ C : त्रियम्बकेन ५ A omet तु
६ C, F, G : मन्त्रैर् pour मन्त्र

७ Cf. *Suprabhedā* I 36, 106b-109a et 114b-115a:

आचार्यस्तु पुनः ज्ञात्वा मन्त्रसंनद्धविग्रहः । पुण्याहं वाचयित्वा तु ज्ञापयेत्पवणव्यक्तैः ।
गन्धपुष्पादिना पूज्य कल्पयित्वा तथासनम् । आवाहयाराध्य मन्त्रज्ञः सकलीकरणं शिवम् ॥
मन्त्रसंतर्पणं कृत्वा पूर्णाहुतिमथाचरेत् । कुम्भपूजां विशेषेण कृत्वा विज्ञाप्य पूर्वकम् ॥
होमशेषं ततो नैवं हृदयेन विचक्षणः । कुम्भस्थदेवदेवेशं विज्ञाप्य विधिपूर्वकम् ॥

voir aussi *Ajita* 18, 166-170a.

८ A, B : अन्नो pour अग्नि ९ B : हृदि pour हृदा १० B : अभ्याधानैश्च

११ *Taittirīyabrāhmaṇa* 2, 4, 1, 4

१२ cf. *Suprabhedāgama* I 36, 109b-114a:

आचार्यं पूजयेत्तत्र यथा विभवसंयुतम् । उष्णीषमुत्तरीयं च परिधानं तथैव च ॥
हेमाङ्गुलीवकैश्चैव गन्धपुष्पं तथैव च । मञ्जुष्टं कुण्डलं चैव द्वारकेयूरकं तथा ॥
कटकं कटिमुत्र च आचार्यस्य प्रदापयेत् । आचार्यदक्षिणा हेम कम्पसं दशनिष्कम् ॥
मध्यमं द्विगुणं तस्य उत्तमे त्रिगुणं भवेत् । एकं संपूज्य विधिवत्सन्तसा गात्र दापयेत् ॥
आचार्यमनसस्तुष्टिर्देवस्व प्रीतिकारणम् । मूर्तिपानां पृथग्बस्त्रैर्हेमनिष्कं च दापयेत् ॥

voir aussi *Ajita*gama, 18, 269-276.

१३ B, C, G : भूमि pour भूमि

१४ C, G : मूर्तिमान्

[लिङ्गस्य गर्भगेहानयनम्¹]

मुहूर्ते समनुवाणे वेद्या² लिङ्गं समुद्धरेत् । सर्वालंकारसंयुक्तं सम्यक्कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥ ६६ ॥

³प्रविश्य⁴ गर्भगेहं च स्थाप्य लिङ्गं विशेषतः । घृतशिरोऽर्पणं कुर्याद्गर्भगेहं समाश्रयेत् ॥ ६७ ॥

[आधारशिलास्थापनम्⁵]

गर्भगेहस्य मध्ये तु किञ्चिदोशनमाश्रिताम् । स्थाप्याधारशिलां सम्यक्सुधया बन्धयेद्दृढम् ॥ ६८ ॥

[रत्नादिन्यासः⁶]

⁷माणिक्यादीनि रत्नानि मध्यादीनि क्रमान्वयेत् । सुवर्णकलशान्पुष्पं¹⁰ ¹¹लोहधान्यादि धापयेत्¹² ॥ ६९ ॥

¹ cf. *Kāraṇāgama* I 59, 195b-201a :

मुहूर्तात्प्राप्तकाले तु सर्वातोद्यममन्वितम् । शङ्खदुन्दुभिनादैश्च गीतरुतसमायुतम् ॥
ब्रह्मघोषसमायुक्तं तानामक्तिसमन्वितम् । छत्रध्वजवितानैश्च धूपदीपैश्च सयुतम् ॥
वर्धन्याः स्नावसाहितं मङ्गलाङ्कुरसंयुतम् । उद्धृत्य गयनाह्लिङ्गं कृत्वादीनि व्यपोह्य च ॥
घृतं शिरोऽर्पणं कुर्याद्देवदूर्वाङ्कुराधतैः । रथे वा शिबिकायां वा रज्जुबन्धनेण वा पुनः ॥
उत्कालंकारसंयुक्तं कृत्वा धामप्रदक्षिणम् । पृष्ठतो यजमानस्तु पुत्रभ्रातृसमान्वितः ॥
आचार्यस्त्वप्रतो गच्छेद्धर्महस्तः समाहितः । विभ्राम्य द्वारदेशे तु अर्घ्यं दत्त्वा विशेषेद्गृहम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 18, 202b-206.

² A : वेद्या³ C, F, G : प्रवेशं⁴ B : गर्भगेहस्य⁵ A, B : घृतं pour घृत

⁶ B : समाचरेत् ; C, F, G : समविशेत्

⁷ cf. *Suprabhedāgama* I 33, 114b-118:

समन्तान्चतुरभ्रास्तु ब्रह्मभागसमोज्जताः । अथवा चतुरभ्रस्य चाष्टांशास्तप्तमोच्छ्रितः ॥
गर्भस्य नवभागैकं पादाधारशिला शुभा । तदर्धमैकमेवं वा तज्जवांशैकमुच्छ्रितिः ॥
चतुरभ्रस्य चाष्टांशदेकांशं मध्यमित्रगम् । लिङ्गताप्रमाणेन स्वातवित्स्तरमानकम् ॥
नवनिम्नं तु तन्मध्ये रत्नयासार्थमुच्यते । ब्रह्मोपला समोत्तुङ्गा तत्ताराध्यर्धविस्तृता ॥
एवं कूर्मशिला सिद्धा सुदृढा चतुरभ्रका ।

cf. *ibid.*, I 36, 87-88a:

आदी कूर्मशिलां न्यस्त्वा ब्रह्मभागान्वितां दृढाम् । न्यसेद्ब्रह्मशिलामूर्ध्नि नन्द्यावर्तशिलान्विताम् ॥
स्थले सम्यक् प्रकुर्वीत स्नेहद्रव्यान्वितं दृढम् ।

voir aussi *Ajitāgama* 18, 172-188

⁸ cf. *Suprabhedāgama* I 36, 88b-93:

माणिक्यं चैव वैदूर्यं नीलं मरकतं तथा । मौक्तिकं चैव गोमेदं वर्ज्यं पुष्पं प्रवालकम् ॥
प्लानि नवरत्नानि मध्यमादि विनिक्षिपेत् । यवनीवारमुद्राश्च तिलो वै सर्वप्लथा ॥
शालिग्रियङ्गुरयामाश्च कुतुल्पा नवबोजकम् । हरितालं तथा श्यामं चन्दनं चःमनःशिलाम् ॥
सीराष्ट्रं पारतं सोसं गैरिकं हेममाक्षिकम् । एवं स्मृत्वा क्षिपेद्ब्रह्मप्राणधातुनिद्रियादिकम् ।
रत्नानि प्राणसंज्ञानि सुवीजान्निद्रयाणि च । धातूनि धातवः प्रोक्ता वीजमुच्येन विन्यसेत् ॥
गन्धपुष्पादिनाभ्यर्च्य नन्द्यावर्तशिला न्यसेत्

voir aussi *Ajitāgama* 18, 189-199.

⁹ B, E, F : माणिक्यादीनि¹⁰ A : पुष्पान् pour पुष्पं

¹¹ A : लोहं pour लोह

¹² B : धान्यादिकं न्यसेत् ; C, F : धान्यानि धापयेत्

हृदयेन तु मन्त्रेण गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ।

[लिङ्गस्थापनम्^१]

मुहूर्ते समनुप्राप्ते चैवा लिङ्गं समुद्धरेत् ॥ ७० ॥

मूलमन्त्रेण लिङ्गं तु स्थापयेद्द्वार^२दिङ्मुखम् । नन्द्यावर्तशिलां योन्य पिण्डिकां चैव योजयेत् ॥ ७१ ॥

[पिण्डिकालक्षणम्^३]

पिण्डिकाश्रमयं वायु मिश्रं सौधमथापि^४ वा । मिश्रे त्वघोऽम्बुजं सौधमुपर्यंश्रमयं^५ भवेत् ॥ ७२ ॥

'सुघ्रा चेदिष्टकागर्भं कारयेत्लक्षणान्वितम् । मोक्षदं^६ शैलजं पीठं मिश्रं स्याद्भोगमोक्षदम् ॥ ७३ ॥

^१ cf. *Kāraṇāgama* I 59, 201b-202 :

कालं निरीक्ष्य दैवज्ञो गुरवे संनिवेदयेत् । आचार्यो मूर्तिर्षेः सार्धं लिङ्गस्थापनमारभेत् ॥
पुहूर्ते तु संस्थाप्य लिङ्गं तु द्वारसंमुखम् ।

cf. *Suprabheda* I 36, 101b :

नन्द्यावर्तशिलाभिस्तु कषवा पीठं तु योजयेत् ।

voir aussi *Ajitāgama* 18, 206b-215 .

^२ A : वैशाल्लिङ्गं

^३ B : द्वारि pour द्वार

^४ cf. *Aṅśumatkāśyapa* 52, 2-3a:

शैलजे तु शिलापीठं सुघ्रच्छेकयापि वा । दाहजे दाहर्जं वाथ इष्टकामयमेव वा ॥
रत्नलोहादिलिङ्गानां स्वयोनिं लोहजं तु वा ।

cf. *Kārikāgama* II 35, 1-9a :

पीठसंस्थापनं वक्ष्ये तत्कलक्षणपुरःसरम् । लिङ्गायामविशालं तु पीठं सर्वार्थसाधकम् ॥
विष्ण्वंशसमतुङ्गं च छायादोषनिवर्जितम् । पूजाभागोदयश्रान्तपीठनिर्गमनान्वितम् ॥
इदंशं पीठमापाद्य को न सिद्ध्येत मानवः । लिङ्गायामसमं वापि लिङ्गायामार्धमेव वा ॥
सप्तविंशतिमानानि षड्विंशत्यंशकेऽन्तरे । लिङ्गस्य तारत्रिगुणं भवेत्पञ्चगुणं तु वा ॥
तदन्तरे तदा भक्ते सप्तविंशतिमानकम् । लिङ्गमानवशात्पीठविस्तारं परिकीर्तितम् ॥
तिष्यद्भुजं समारभ्य व्योमाब्जुलनिवर्धनात् । षोडशाब्जुलसंयुक्तं विशकाब्जुलकावचि ॥
हस्तादिनवहस्तान्तं लिङ्गानां पीठविस्तृतिः । लिङ्गायामाधिकः पीठविस्तारो नेष्यते द्विजाः ॥
अग्रमूलसमं वास्य हीनमूलं तु नेष्यते । षडंशात्षोडशांशान्तं कृत्वा मूलविशालकम् ॥
एकांशेनाप्रविस्तारं पीठं वा परिकीर्तितम् ।

voir aussi *Ajitāgama* 16, 1-8.

^५ A : अयोपि pour अयापि

^६ Comet वा

^७ A : मिश्रे हृद्योऽम्बुजं ; B : मिश्रे हृद्येऽम्बुजं

^८ C : अथमयं pour अरममयं

^९ B : सुघ्रा चेदिष्टिकागर्भं ; C, G : सर्वं चेदिष्टिकागर्भं ; F : सौधवेदीष्टिकागर्भं

^{१०} B : मोक्षजं

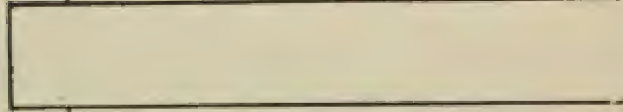
BHADRAPĪṬHA.

GHR̥TAVĀRI

1

PAṬṬIKĀ

2

KAMPA

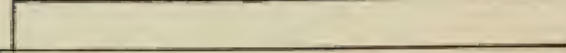
1

KANṬHA

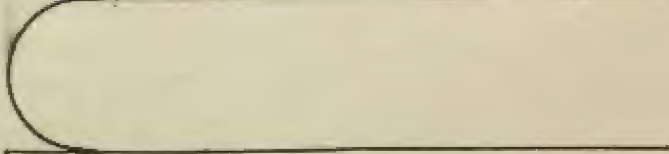
3

KAMPA

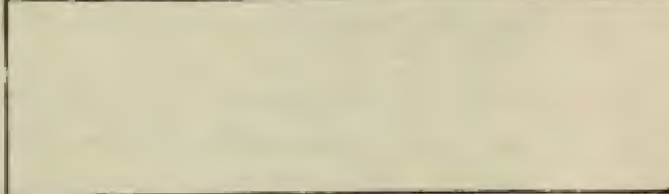
1

KUMUDA

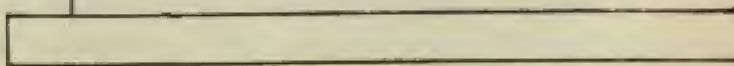
3

JAḠATĪ

4

UPĀNA

1

सौधजं भोगदं ख्यातं विष्णुभागसमोन्नतम्¹ । लिङ्गतरत्रयं व्यासं लिङ्गनाहसमं तु वा ॥ ७४ ॥
ब्रह्मांशेतरलिङ्गानां लिङ्गनाहं² तथोन्नतम् । मद्रपीठं पद्मपीठं द्विविधं पीठलक्षणम् ॥ ७५ ॥

[मद्रपीठम्³]

पीठोदये कलांशे तु व्योमांशं स्यात्पुरोदयम्⁴ । जगत्सुच्यं तु वेदांशं गुणांशं⁵ कुमुदोदयम् ॥ ७६ ॥

⁶ कम्पमंशेन कर्तव्यं गलमानं गुणांशकम् । ऊर्ध्वकम्पं⁷ शिवांशं स्याद्दिग्भागं⁸ पट्टिकोदयम् ॥ ७७ ॥

व्योमांशं घृतवारि⁹ स्यादुत्तुच्चं¹⁰ नीलवेशकम् । पीठव्यासेऽग्निभागं¹¹ नालव्यासं च नीलकम् ॥ ७८ ॥

¹² तत्तिपादं घनं विद्यान्मध्ये¹³ धारासमन्वितम् । मद्रपीठमिदं ख्यातम् ;

[पद्मपीठम्¹⁴]

पद्मोच्चं तु कलांशकम् ॥ ७९ ॥

¹ B : समन्वितम् pour समोन्नतम्

² C, F et G omettent les demi-sloka 74b et 75a

³ B : वाय

⁴ B : ततो नतम्

⁵ A : पद्मपीठं द्विविधं विविधं पीठलक्षणम् ; B : पद्मपीठं च द्विविधं विविधं पीठलक्षणम् ; C, F, G : पद्मपीठं महापीठं विविधं पीठलक्षणम्

cf. *Suprabhedā* I 32, 97 :

पद्मपीठं मद्रपीठं वेदिका परिमण्डलम् । पीठं चतुर्विधं श्रेष्ठम्¹⁵

voir aussi *Ajīta* 16, 9-10.

⁶ cf. *Anīsumatkāśyapa* 52, 33-38:

“मद्रपीठमथोच्यते ।

कृत्वा तु षोडशोर्ध्वं भागेनोपालमुच्यते । जगत्सुच्यं तु वेदांशं गुणांशं कुमुदोदयम् ॥

शिवांशं पट्टिकामानं कण्ठमानं गुणांशकम् । तदूर्ध्वकम्पमेकांशं द्विभागं पट्टिका भवेत् ॥

शर्यंशं घृतवारि स्यादेतत् पद्ममुच्यते । पीठोच्चे तु कलांशे तु द्विभागं पट्टिकोदयम् ॥

गुणांशं जगतीमानं कुमुदोच्चं तु तत्समम् । व्योमांशं कम्पमानं तु कण्ठमानं द्विभागधा ।

तस्योर्ध्वकम्पमेकांशं गुणांशा पट्टिका भवेत् । एकांशं घृतवारि स्यादेतद्भद्रकमुच्यते ॥

भद्रमेवं द्विधा ख्यातम्¹⁶

voir aussi *Ajītagama* 16, 11-13.

⁷ A : व्योमांशं ; C, F, G : व्योमांशः

⁸ C, G : पुरोमतम् ; E : पुरोमदम् ; F : पुरोऽक्षः ;

⁹ A : गजसुच्यं ; B : गजसुच्ये

¹⁰ C, E, F, G : वेदाङ्गं

¹¹ A : कम्पतोदयम् ; B : कन्तोदयम् ; C : कुमुदोदयम्

¹² A : कूपदंशेन ; B : तुपदंशेन ; C, F, G : कूपमंशेन

¹³ C, F, G : गुणांशः स्यात्

¹⁴ B : यार्ग pour भार्ग

¹⁵ A : वारि pour वारि

¹⁶ B : नित्र pour नीत्र ; CE : पीत्र

¹⁷ A : भागंशं pour भागांशं ; B : भागे तु

¹⁸ A : च नित्रकम् ; B : निवृत्तकम्

¹⁹ F : तारा pour भारा

²⁰ cf. *Kāmikāgama* II 35, 37-38:

षोडशांशे तदुत्सेधे द्विपादं पादुकं भवेत् । शरांशं पद्ममानं स्याद्दिभागं इत्युच्यते ॥

वेदांशान्ूर्ध्वपद्म स्यादक्षिन्त्यंशेन पट्टिका । घृतवार्यंशमानं स्यात्पद्मपीठमिदं मतम् ॥

voir aussi *Ajītagama* 16, 30b-32.

कृत्वाक्षांशमुपानोच्यं 'सौधपद्यं' 'रसांशकम्' । 'कर्णवेशो द्विकांशः स्यादूर्ध्वपद्यं शरांशकम्' ॥ ८० ॥
शिवांशं 'घृतवारि स्याच्छेषं प्रागिव 'कल्पयेत् । 'कृत्वा तु पिण्डिकामेवमष्टबन्धं' सुयोजयेत् ॥ ८१ ॥

[लिङ्गपीठशुद्धिः^१]

लिङ्गपीठस्थलं चैव ^२शुद्धिं कृत्वास्त्रमन्त्रतः । ^३पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा ^४ततोऽपि स्नानमाचरेत् ॥ ८२

[कुम्भामभियेकः^५]

'वेद्यास्तु' ^६कुम्भानुद्धृत्य ^७बाह्यधामप्रदक्षिणम् । लिङ्गाग्रे स्थापयेत्कुम्भानुपूर्ववत्स्थापनकमात्^८ ॥
प्रागेव तु घटे ^९तस्मिन्बालं^{१०} लिङ्गान्महेश्वरम् । मनोन्मनीं च विधेशानावाह्यार्चनमाचरेत् ॥ ८४ ॥

^१ Une meilleure lecture semble être अधःपद्यं au lieu de सौधपद्यं

^२ B : शरान्तकम्

^३ A : कर्णं वेशभद्रोऽक्षां स्याद् ; B : कर्णं वेश द्विकांशं स्याद् ; C : कर्णवेश द्विकांशं स्यात् ; E : कण्ठनेत्रं द्विकांशं स्यात्

^४ B : ऊर्ध्वपद्यं शरान्तकम् ; C, E : ऊर्ध्वपद्यं शरांशकम् ; F : ऊर्ध्वकर्म शरांशकम्

^५ A : कृत pour घृत

^६ A : पिण्डिकामेव कृत्वा तु मुष्टिबन्धं ; E, F : पिण्डिकामयमेव च अष्टबन्धं

^७ Pour plus de détails au sujet d'*aṣṭabandha* voir *Kāraṇāgama* I 136. 16-19:

आर्द्रोत्थाह्वयन्धं तु बन्धयेत्लिङ्गपीठयोः । कार्पासतुलकं चैव महिषाज्यं तु शर्करा ॥
लाक्षाचूर्णं मधुच्छिष्टं कुन्दुरुक्षक्य चूर्णकम् । कापायचूर्णं गौतं च द्रव्यं स्यादष्टबन्धने ॥
एकभागं तु कार्पासं महिषाज्यं तु तत्तमम् । शिलाचूर्णं चतुर्भागं लाक्षा च द्वेकभागकम् ॥
भागार्धं तु मधुच्छिष्टं कुन्दुरुक्षकं द्विभागकम् । कापायचूर्णमेकधर्मैकाधर्मं गुलमुच्यते ॥

voir aussi *Ajītāgama* 18, 216-218.

^८ cf. *Kārikāgama* I 64, 161b-162:

पुण्याहं वाचयित्वा तु लिङ्गपीठे तु शोधयेत् । शान्तिं कुम्भस्य तोयैश्च देवेशमभियेचयेत् ॥
शिल्प्यादिस्यशांसात्पर्यं भवेदेतद्द्विजोत्तमाः ।

^९ cf. *Ajītāgama* 18, 220-223a.

^{१०} C, F, G : शुद्धिं pour शुद्धं

^{११} A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^{१२} B : तत्तत्प्रथमाचरेत्

^{१३} cf. *Kārikāgama* I 64, 172-173 et 183-181a:

कुम्भान्तरान्तरमानीय वैदिकोपरि संस्थितान् । सर्वमङ्गलसांयुक्तं कृत्वा प्रामप्रदक्षिणम् ॥
स्वच्छित्ते लम्बकल्पते तु पूर्वदिशिनेशनम् । कुम्भाद्भिर्जं समादाय लिङ्गपूर्वनि विन्दयेत् ॥
जलेन कुम्भबर्धन्योः स्नापयेत्लिङ्गपिण्डिके । विशेषरपटस्थाण्णीठे पूर्वदितो न्यसेत् ॥
तत्कुम्भस्यतोयेन स्नापयेत्परिधेरम् ।

voir aussi *Ajītāgama* 18, 223b-237.

^{१४} A : वेद्यां तु

^{१५} C : कुम्भम् pour कुम्भान्

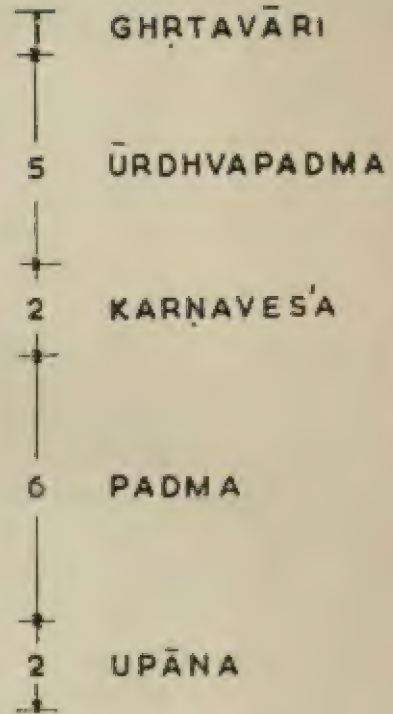
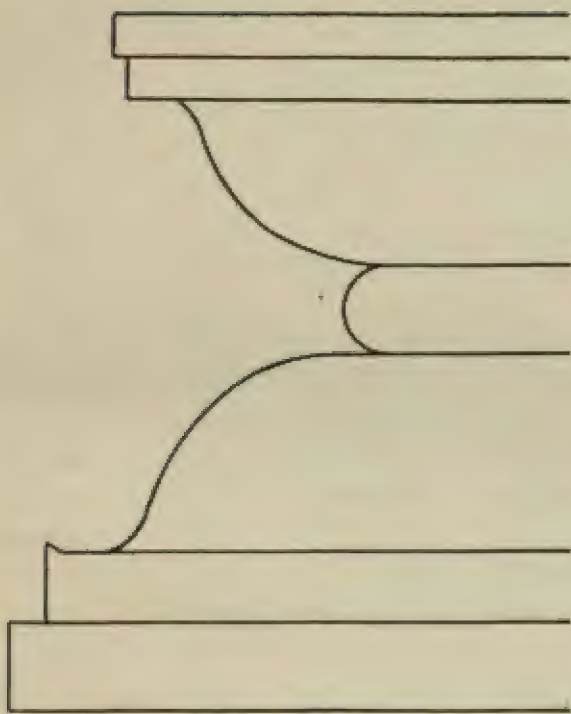
^{१६} C : बाह्यधामं pour बाह्यधाम

^{१७} A : स्थापनं कमात् ; B : अर्पणं कमात्

^{१८} C, F, G : तस्मिन्

^{१९} B : लिङ्गं pour लिङ्गाद्

PADMAPIṬHA

तद्दद्याद्बीजमानीय लिङ्गमध्ये तु योजयेत् । तदा ध्यानसमायुक्तं हृदा मूलं सुयोजयेत् ॥ ८५ ॥
 मनोन्मनीं च वर्धन्यां वामपीठे तु योजयेत् । ततो 'विद्येशकलशे विद्येशान्परितो न्यसेत् ॥ ८६ ॥
 तत्तद्द्राम्बुमिस्तत्तन्मूर्तिं मेवाभिषेचयेत् । परिवारं ततः स्थाप्य महापीठं च विन्यसेत् ॥ ८७ ॥
 आसनावाहनादीनि चार्चनोक्तवदाचरेत् । महाहविश्च दत्त्वा तु ताम्बूलं च निवेदयेत् ॥ ८८ ॥
 स्नापनं तत्र कुर्वीत यथाविधिपुरःसरम् ।

[लिङ्गप्रतिष्ठाफलम्]

एवं यस्तु विधानेन स्थापयेद्वलिङ्गमादरात् ॥ ८९ ॥

'कुलैकविंशमुक्तात्मा शिवलोके स मुच्यते ॥ ९० ॥

इति 'श्रीमद्भौरवतन्त्रे[क्रियापादे]'लिङ्गस्थापनविधिर्नाम अष्टाविंशः पटलः

^१ A : विद्येशकलशान्निवेशान् सकलान् यजेत् ; C, G : विद्येशान् कालान् विद्येशान् परितो यजेत्

^२ A : तत्र मूर्तिं pour तत्तन्मूर्तिं ^३ A : परिवार ^४ A omet च

^५ Cf. *Kāraṇāgama* I 59, 1-2a :

अथ वक्ष्ये विद्येशेण लिङ्गस्थापनमुत्तमम् । घन्यं यशस्करं चायुर्वर्धनं पुनश्चिद्विदम् ॥
 भुक्तिर्दं मुक्तिर्दं सर्वदानयज्ञफलप्रदम् ॥

cf. *ibid* II 21, 1 :

अथातः संप्रवक्ष्यामि सर्वलोकहिताय च । राजरुद्राभिनृदधर्यं शिवस्थापनमुत्तमम् ॥

cf. *Cintyāgama* 20, 64a :

एवं यः स्थापयेद्वलिङ्गं स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ।

Voir aussi *Ajītāgama* 18, 288b-292.

^६ A, B : कुलैकविंशमुक्ताभिः ; une meilleure lecture semble être कुलैकविंशमुक्तात्मा शिवलोके महीयते

^७ B omet श्रीमद्भौरवतन्त्रे

^८ A : लिङ्गस्थापनविधिपटलविंशः ; B : लिङ्गस्थापनविधिर्नाम विंशः पटलः ; C, G : लिङ्गस्थापनविधि-

र्नाम चतुर्थः पटलः ; E : लिङ्गस्थापनविधिश्चतुर्थः ; F : लिङ्गस्थापनपटलश्चतुर्थः

[एकोनविंशः पटलः]

[पिण्डिकास्थापनम्¹]

अतः परं प्रवक्ष्यामि पिण्डिकास्थापनं परम् । प्रागुक्तलक्षणोपेतं पीठं कुर्यात्तु शैलजम् ॥ १ ॥

[आधारशिला²]

तत्पीठव्याससदृशं नन्द्यावर्तं³ शिलोदयम्⁴ । लिङ्गव्याससमं मध्ये गाढं युक्तं तु कल्पयेत् ॥ २ ॥
नन्द्यावर्तशिलाश्चैव⁵ चतस्रः⁶ परिकल्पयेत् । ईशानाग्रानलाग्रं च⁷ वारुणे सौम्यकेऽग्रकम्⁸ ॥ ३ ॥

¹ Pour पिण्डिकास्थापनविधिं voir *Aṅsumatkāśyapa* 96, *Aṅsumadāgama* 56, *Acintyaviśvasā-dākhyā* 71, *Kāmikāgama* II 32 et 35, *Kārapāgama* I 134, *Diptāgama* 59, *Virāgama*, 70, *Suprabhedāgama* I 54 et *Sūksmadāgama* 64.

² Pour पिण्डिकालक्षणं voir le dernier *paṭala* (लिङ्गस्थापनविधि) *sl.* 72-81.

cf. *Kārapāgama* I 9, 140b-146 et 165-166:

“पीठमथ शृणु ।

स्त्रीशिलां तु परिप्राह्वय पीठं कुर्याद्विशेषतः । लिङ्गविस्तारमानेन त्रिगुणे पीठविस्तृतम् ॥
कर्णाद्विगुणमेष वा त्रिगुणे पीठविस्तृतम् । कर्णस्य द्विगुणार्धं वा लिङ्गदैर्घ्यसमं तु वा ॥
गर्भगेहं त्रिधा भज्य भागैकं पीठविस्तृतम् । लिङ्गमानेन हर्म्यं स्थालितङ्गमानेन पिण्डिका ॥
पूर्वाकृतिर्यथा पीठं तथा कुर्यात्पुनः । अन्याकृतिर्न कर्तव्या कृता चेत्कर्तुं नाशिनौ ॥
वेदाभ्यासध्रमानं तु विभजेदष्टधा ध्रुवः । गुणभागमधस्थक्त्वा वाणांशं पीठिकोच्छ्रयम् ॥
ब्राह्मणवैष्णवमानं तु षोडशांशेन भाजयेत् । सप्तभागमधो मुक्त्वा षोडशं पिण्डिकोच्छ्रयम् ॥
भागार्धं तत्रिपादं वा समं वा शेषनिर्गमम् । मूलादष्टांशममे तु हीनं स्थापयत्पीठके ।
सर्वेषामेव पीठानामुपानात्पीठविस्तरम् । पीठिकालक्षणं पोकम्”

voir aussi *Ajitāgama* 16, 1-10 et 46-52

³ cf. *Suprabhedāgama* I 33, 111-119a:

लिङ्गस्य पीठिका चेत्तु मध्येऽष्टाग्रकमान्वितम् । अवटे कारयेद्वीमान्विष्णुभागसमं यथा ॥
ब्रह्मभागप्रवेशार्थं तन्मानाच्चतुरग्रकम् । घृतवारिषटाशालं सकले त्वासर्नं विना ॥
नन्द्यावर्तशिलां वक्ष्ये पीठाधस्ताच्चतुरशिला । परितस्तालमात्रं वा षडङ्गुलमथापि वा ॥
पीठविस्तारतोऽधिकया नन्द्यावर्तशिलाः शुभाः । समन्ताच्चतुरधास्तु ब्रह्मभागसमोऽज्ञताः ॥
अथवा चतुरग्रस्य चाष्टांशास्तप्तमोच्छ्रितिः । गर्भस्थे नवभागैकं पादाधारशिला शुभा ॥
तद्दर्भमेकमेवं वा तत्रवांशैकमुच्छ्रितिः । चतुरग्रस्य चाष्टांशादेकांशं मलयनिम्नगम् ॥
लिङ्गात्प्रमाणेन खातविस्तारमानकम् । नवनिम्नं तु तन्मध्ये रजभ्यासार्थमुच्यते ॥
ब्रह्मोपलासमोत्तुङ्गा तत्ताराध्यर्धविस्तृता । एवं कूर्मशिला सिद्धा सुहृदा चतुरग्रका ॥
एवमुक्तास्तु सर्वाङ्गाः किञ्चिन्मानाधिकास्तु वै ।

voir aussi *Ajitāgama* 18, 172-179

⁴ B : नन्द्यावर्तं pour नन्द्यावर्तं

⁵ C, F, G : शिलोरकम् pour शिलोदयम्

⁶ C, F et G ajoutent le demi-*śloka* : ब्रह्मभागोच्चसदृशं नन्द्यावर्तशिलोदयम्

⁷ A : समो pour समं ⁸ A, B : गाढं ⁹ C, F, G : युक्त्या ¹⁰ A, B : शिलां चैव pour शिलारश्चैव

¹¹ A : चतस्रः । B : चतुरः

¹² B : पारणे

¹³ A, B : गृहम् pour अग्रकम्

नन्द्यावर्तशिलादेवाः^१ प्रोच्यन्ते^२ स्थापनक्रमात् । तद्व्याससदृशं ब्रह्म शिलाव्यासमुदाहृतम् ॥ ४ ॥
 'तद्व्यासाग्न्यंशकेशं स्याद्वेदांशेऽशं तु चोच्यते । लिङ्गव्याससमं मध्ये निम्नमर्धाङ्गुलं तु वा ॥ ५ ॥
 'गुणाक्षयवमानं वा 'गाद्यं तु समतां नयेत् । 'रत्नन्यासार्धमन्त्रैव निम्नं रत्निप्रमाणतः' ॥ ६ ॥

[जलाधिवासः^{१०}]

^{११} कृत्वैवं^{१०} पञ्चगव्यैश्च स्नाप्य ^{११} पीठादि संस्कृतम् । जलाधिवासनं कुर्यान्नाभिमात्रे जले बुधः ॥ ७ ॥
 चतुर्गात्रसमायुक्तां^{१४} प्रपां^{१५} कृत्वा तिसुन्दराम्^{१६} ।

[मण्डपः^{११}]

प्रासादस्याग्रतो ^{११} वैशे सौम्ये वा मण्डपं कुरु ॥ ८ ॥

नवहस्तविशालं तु कलास्तम्भसमन्वितम् । सर्वालंकारसंयुक्तं ^{११} मध्येऽग्न्यंशेन वेदिका ॥ ९ ॥
^{१०} विशालं ^{११} तत्रिभागेकमुत्सेधं सोपवेदिकम् । ^{१२} महाशास्त्रीशकोणे ^{१३} च योनिकुण्डानि कल्पयेत् ॥ १० ॥
 उत्तरे स्नानवेदिं^{१३} च युक्त्या तु परिकल्पयेत् । गोमयालेपनं कृत्वा पुण्याहप्रोक्षणं कुरु ॥ ११ ॥

^१ C, F, G : वेदाः pour देवाः ^२ A, B, C : प्रोच्यते ^३ A : तिल pour शिला

^४ A : तद्वद्वर्षशकेशं स्याद् ; B : तद्वर्षशकं प्रशस्यं स्याद् ^५ B : निम्नं मध्याङ्गुलं तु वा

^६ B : गुणाक्षयवमानं वा ; C : गुणाक्षयसमानं वा ; F : गुणाक्षयसमानं वा

^७ A : भार्गं pour गाद्यं ^८ A : कर्तव्या सार्धमन्त्रैश्च ; C, G : रत्नन्यासार्धमन्त्रैर्वा

^९ F : प्रमाणकम् pour प्रमाणतः

^{१०} cf. *Kāmikāgama* II 35, 121-124 :

प्राप्तवर्त्सन्नाय देवी तु वस्त्रगन्धादिनार्चयेत् । प्रदक्षिणं नयेद्ग्रामे जलतीरे निवेश्य च ॥

स्वण्डिलं तत्र निक्षिप्य स्थापयेत्तत्र पिण्डिकाम् । कलशान्स्थापयेदष्टौ लोकपालाधिपान्क्रमात् ॥

देवीं च कलशानिष्टु लम्बकूर्चसमन्वितान् । नववस्त्रपरिच्छन्नां फलकोर्ध्वं जलान्तरे ॥

स्थापयेदभितोऽष्टौ तु कलशान्मूर्त्तसंयुतान् । पिधानाम्बरहैमास्तान्सकूर्वाञ्छिप्यधिष्ठितान् ॥

^{११} B : कृत्वा तु ^{१२} C, G : पञ्चगव्यैश्च स्नाप्य ; F : पञ्चगव्यैर्त्सन्नाय

^{१३} A : पीठादयो स्मृताः ; B : पीठादयः स्मृताः ; C, G : पीठादयो स्मृताः

^{१४} A, B : युक्तं pour युक्तां ^{१५} B : कृत्वा तु pour कृत्वाति ^{१६} F : सुन्दरम् pour सुन्दराम्

^{१७} cf. *Virāgama* 70, 2b-5a et 17:

प्रासादस्याग्रतः कुर्यान्मण्डपं चतुरभकम् । पञ्चसप्ताष्टहस्तां वा नवहस्तमथापि वा ॥

स्तम्भैः षोडशभिर्युक्तं चतुर्भिरसमन्वितम् । मध्यमे वेदिकां कुर्यात्तालमात्रसमुच्छ्रयाम् ॥

वितानध्वजनाच्छाद्य दिग्ध्वजैश्च प्रलम्बितम् । दर्भमालाभिरावेष्ट्य तोरणैश्चशोभितम् ॥

यावदर्थं भवेत्पीठं तावदर्थं तु कुण्डकम् । वृत्तपीठस्य हे ब्रह्मन्वृत्तकुण्डमिहोच्यते ॥

^{१८} B : वाशे pour वैशे ^{१९} A : मध्येऽग्न्यंशोपवेदिका ^{२०} B omet le demi-*śloka* 10a

^{२१} A : तत्र pour तत्रि ^{२२} A : महेशा pour महारा ^{२३} A : कोणेश pour कोणे च

^{२४} B, F : वेदीं pour वेदिं

[शयनाधिवासः¹]

स्थण्डिलं शालिमिः कुर्यात्तण्डुलैस्तिललाजकैः । दभैः पुष्पैः परिस्तीर्य² फलकां चोपरि न्यसेत् ॥ १२ ॥

शयनं कल्पयेत्तस्मिन्प्रववर्षैर्विशेषतः । जलात्पीठं समानीय स्नानवेद्यां निधापयेत् ॥ १३ ॥

गव्यैर्गन्धोदकैश्चैव त्वमिषिच्यास्त्रमन्त्रतः । हृदा गन्धादिभिर्यन्त्रा³ कण्ठे प्रतिसरं कुरु ॥ १४ ॥

शयने शाययेत्पीठं प्राङ्मुखोत्तरयोनिकम् । शांकरादिषु तद्वाह्ये नन्द्यावर्तशिला⁴ न्यसेत् ॥ १५ ॥

¹ गन्धाद्यैस्तु हृदाभ्यर्च्य रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ।

[कुम्भस्थापनम्¹²]

नवसंख्याध्वान्कुम्भान्स्त्रादिभिः समन्वितान् ॥ १६ ॥

नानागन्धाम्बुसंपूर्णान्वेद्यां तु स्थापयेत्क्रमात् ।¹³ पीठस्य¹⁴ शांकरे प्राच्यां¹⁵ पृष्ठे प्रधानकुम्भकम् ॥ १७ ॥

शक्रादिषु क्रमात्¹⁶ स्थाप्य चान्यकुम्भानि¹⁷ देशिकः । गौरी प्रधानकुम्भे तु¹⁸ वामादीनन्यकुम्भके ॥ १८ ॥

¹ Cf. *Virāgama* 70, 5b-6a :

शालिभिर्विकिरेत्तत्र तण्डुलैश्च तिलैस्ताषा । पद्मभिः कम्बलैर्युक्तं पीठं तस्योपरि न्यसेत् ॥

² A : स्थण्डिलैस् pour तण्डुलैस्

³ A : फलकां च परिन्यसेत् ; le mot फलक se trouve ici au féminin au lieu du masculin.

⁴ B : कल्पयेदीमान्

⁵ A omet तु

⁶ voir *Ajītāgama*, vol I, p. 218 note 3.

⁷ A : कण्ठे ⁸ B : शयने ⁹ B : नन्द्यावर्त pour नन्द्यावर्त ¹⁰ A : शिलां pour शिलाः

¹¹ A, B : गन्धाद्यैः स्वहृदाभ्यर्च्य

¹² cf. *Kāmikāgama* II 35, 146-153:

“ तद्देशे करकं न्यसेत् ।

सूत्रवस्त्रपरिच्छन्नं नवरजोदरं भवेत् । सहैमगृह्णन् कूर्चफलपल्लववक्रकम् ॥

तन्मध्ये साप्तनां देवीमर्चयेद्गन्धसंमुखैः । वर्धनीरष्टवर्क्याताः कूर्चवस्त्रससूत्रकाः ॥

सहैमाः पल्लवोपेताः साभिधानाः फलोद्बहाः । वाभाद्यधिष्ठिता वाह्ये परितो विनिवेशयेत् ॥

गन्धाद्यैरर्चयित्वा तु पिण्डिकां वर्धनीमपि । तत्त्वतरुशिसंदुक्तां मूर्तिमूर्तीधरीं न्यसेत् ॥

कर्णस्थाधो गले कर्णादूर्ध्वं तत्तत्रयं स्यसेत् । क्रिया ज्ञानं तथेच्छेति त्रितरुशेषाः प्रकीर्तिताः ॥

घोरिका दीप्तिमयुषा ज्योत्स्ना चेत्ता बलोत्कटाः । धात्रीविधौति मूर्तिमथः परिभाष्य क्रमेण तु ॥

पद्मपक्षेऽथवा प्रार्थ्यं तत्रास्तुक्तं तु यद्भवेत् । लिङ्गसंस्थापनप्रोक्तविधिनास्त्रिलमाचरेत् ॥

चन्दनाद्यैः समभ्यर्च्य होमकर्म समारभेत् ।

¹³ C, G : पिण्डस्य

¹⁴ A : शांकरो

¹⁵ A : कृष्टे ; E, F : त्रिष्टे

¹⁶ A : स्थाप्य मर्त्यं pour स्थाप्य चान्य ; B : स्थाप्य मध्ये ; C : स्थाप्यमन्य ; F : स्थाप्यान्य

¹⁷ Le mot कुम्भ se trouve ici au neutre au lieu du masculin

¹⁸ A : वामादीनान्यकुम्भकैः ; B : वामादीनां तु कुम्भकैः ; C : वामादीशान्यकुम्भकैः

ध्यानमन्त्रसमायुक्तं 'हविरन्तं' समर्चयेत् ।

[होमः^१]

'पश्चाद्धोमं प्रकर्तव्यमनेन विधिना क्रमात् ॥ १९ ॥

अग्न्याधानाधिकं 'सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् । वज्रुलं^२ खादिराश्वत्थचटं^३ शकान्महादिशि ॥ २० ॥

'पालाशं स्यात्प्रधानस्य 'कथ्यन्ते समिधः क्रमात् । समिदाज्यौदनं^४ मुद्गतिलसर्पंपमापकम्^५ ॥ २१ ॥

अपूपं^६ लाजाः सक्तुश्च^७ क्षौद्रं यथाक्रमेण तु । गौर्यास्तु^८ पञ्चप्रह्वान्नैः^९ प्रत्येकं तु शताहुतिः ॥ २२ ॥

'गौरीमिमायमन्त्रेण गौरीगायत्रिमन्त्रतः^{१०} । घृतेन जुहुयाद्दीमान्प्रत्येकं पञ्चविंशतिः ॥ २३ ॥

'बीजमुख्येन मन्त्रेण स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा दशाहुतिः । एवं तु जागरं^{११} रात्रौ प्रभाते विमले शुभे ॥ २४ ॥

आचार्यो मूर्तिपैः^{१२} स्नात्वा सकलीकृतविग्रहः । 'पिण्डिकां^{१३} कलशानग्निमभ्यर्च्य विधिना ततः ॥ २५ ॥

ततो जयादिभिर्हृत्वा ब्रह्माङ्गैश्च दशाहुतिः । 'गौरीगायत्रिमन्त्रेण पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥ २६ ॥

[जीर्णपिण्डिकाविसर्जनम्^{१४}]

आचार्यादीन्समभ्यर्च्य ब्रह्मघ्नान्यैर्घनैरपि । गर्भगोहं प्रविश्याथ विसृजेज्जीर्णपिण्डिकाम् ॥ २७ ॥

^१ B : हविषान्तं

^२ cf. *Virāgana* 70, 48b-57a:

ततो होमं प्रकुर्वीत लक्षणैः समन्वितम् । पलाशखादिराश्वत्थलक्षन्यप्रोधमेव च ॥

उदुम्बरमपागार्यं खदिरं च विशेषतः । पूर्वादिशानपर्यन्तं क्रमेण परिकीर्तितम् ॥

ईशान इन्द्रयोर्मध्ये शमी चैव तु विन्यसेत् । अष्टोत्तरशतं चैव पश्चात्पञ्चविंशतिः ॥

सर्वेषां चैव होमानां पलाशोऽधममिहोच्यते । समिदाज्यचरुलानान्मुद्गमापांश्च सर्षपांश्च ॥

समिधं सद्यमन्त्रेण वक्त्रेणाज्यं तथैव च । अघोरेण चर्तं हुत्वा लाजान्वायेन होमयेत् ॥

नेत्रेणैव तु मुद्गं स्वान्नापे शुदयत्युच्यते । ईशानेन तु मन्त्रेण सर्षपं चैव होमयेत् ॥

प्रासादेन तु मन्त्रेण प्रत्येकं पञ्चविंशतिः । गौरीबीजेन मन्त्रेण प्रत्येकं पञ्चविंशतिः ।

सर्षपद्रव्यसमायुक्तं हव्यवाहं समुच्चरन् । त्विष्टमग्नेति मन्त्रेण जुहुयात्तदनन्तरम् ॥

अयादिरभ्याधानं च राष्ट्रभुञ्चैव होमयेत् । हुत्वान्ते तु यदस्त्विति त्विष्टकृद्भूयते क्रमात् ॥

^३ C, F, G : पश्चाद्धोमं तु कर्तव्यम् ; le mot होम se trouve ici au neutre au lieu du masculin

^४ B : सर्वमग्निकार्यक्रमाचरेत् ^५ A : खदिर pour खादिर ^६ B : शक pour शकान् ; C : शंख

^७ B : पलाशं ^८ B : कथिताः ^९ A : मुद्गं pour मुद्ग ^{१०} A : मापकाः pour मापकम्

^{११} A : लाजसक्तुश्च pour लाजाः सक्तुश्च ^{१२} B : क्षौद्रं चैव यथाक्रमम् ^{१३} A, B, C : ब्रह्मपञ्चाङ्गैः

^{१४} गौरीमिमाय cf. *Taittiriyaṛanyaka* I 1, 37 ; गौरीगायत्री ओं महादेव्यै च विचधे रुद्रपत्नी च धीमहि

तत्रो गौरी प्रबोदयत् (*Yogajāgama* T. No. 161, p. 38)

^{१५} L'ordre des *śloka* dans le ms. B est le suivant: 24b, 25, 23, 24a, 26 etc.

^{१६} A, B : बीजमन्त्रेण मुख्येन ^{१७} "हृत्वा" इति शेषः ^{१८} C, G : सार्धं pour ब्राल्वा

^{१९} A : पिण्डिकात् ^{२०} C, F, G : कलशानग्निं ^{२१} C : गौरि pour गौरी

^{२२} cf. *Virāgama* 70, 26b-29:

ततः प्रभाते विमले सुसुद्धं सुलप्रके । आचार्यं पूजयित्वा तु शिल्पिनं पूजयेत्ततः ॥

पश्चाद्गर्भगृहं गत्वा आचार्यः शिल्पिना सह । सृष्टमयं रूपं कुर्यात्सुवर्णवृत्तं चक्रम् ॥

वृषगायत्रिमन्त्रेण प्रासादेन समन्वितम् । वृषभस्य तु शृङ्गेण कर्षयेत्पीठमेव च ॥

पीठं विसर्जयेत्तत्र कलमध्ये तु निक्षिपेत् ।

[पिण्डिकास्थापनम्¹]

'वज्रबन्धाष्टबन्धं वा' 'सुधापाकं परिस्तरेत् । नद्यावर्तशिलां योज्य 'बन्धोर्ध्वं पङ्कमालिपेत् ॥ २८
मुहूर्ते समनुमाने सर्वालंकारसंयुतम् । 'वेद्यास्तु पीठमुद्धृत्य शनैर्गर्भगृहं विशेषत् ॥ २९ ॥

युक्त्या पीठं समुद्धृत्य लिङ्गस्य 'मूर्धमार्गतः । शनैः सुयोजयेत्पीठं नालमुत्तरगं विदुः ॥ ३० ॥ १.६
गन्धद्रव्येण सुदृढं विवरं तु 'निवर्तयेत् । शिलाभिर्वेष्टकाभिर्वा¹⁰ स्थलं दृढतरं कुरु ॥ ३१ ॥

[कुम्भामिपेकः¹¹]

शुद्धिं कृत्वा तु ¹²गव्यैश्च पुण्याहप्रोक्षणं कुरु । ¹³वेद्यास्तु कुम्भानानीय पीठाग्रे तु निघापयेत् ॥ ३२ ॥

कुम्भाद्वीजं समानीय ¹⁴पीठकण्ठे तु योजयेत् । तज्जलैरभिषिष्याथ परितोऽप्टघटैरपि ॥ ३३ ॥

संस्नाप्य रूपनं कृत्वा चाचनोक्तं ¹⁵समाचरेत् । ¹⁶प्रभूतं च हविर्दत्त्वा ताम्बूलं च निवेदयेत् ॥ ३४ ॥

इति ¹⁷श्रीमद्रीरवतन्त्रे [क्रियापादे] ¹⁸पिण्डिकास्थापनविधिर्नामैकोनत्रिंशः पटलः

¹ cf. *Virāgama* 70, 31-34 :

लिङ्गे पीठं समायोज्य मुक्तिर्घं कारयेत्ततः । अष्टबन्धं प्रकर्तव्यं लक्षणेन समन्वितम् ॥
लाक्षा चैव मधुच्छिष्टं शर्करा सर्जरं तथा । बालुकेनेटकाचूर्णं सदृशं घनतैलकम् ॥
समं कृत्वा तु विष्ट्रेन्द्र तैलमर्धं निर्धीयते । ताम्भ्रमणे विशेषेण पाचयेच्छिल्पिना सह ॥
लिङ्गपीठकयोर्मध्ये पक्वद्रव्यं विनिक्षिपेत् । एवं यः कुरुते मर्त्यः क्षिप्रलोके महीयते ॥

² Pour plus de détails au sujet du वज्रबन्ध et de l'अष्टबन्ध voir *Ajītāgama* 18, 216-218

³ B : वज्रबन्धाष्टबन्धं वा ; C, E : वज्रहस्ताष्टबन्धं वा ⁴ C, F, F : सुधापङ्क

⁵ A : बन्धार्थे ; B : बन्धार्थे ⁶ A : वेद्यां तु ; F : वेद्यां तु ⁷ B : शुद्धिं pour मूर्धं

⁸ A : उत्तरणं pour उत्तरगं ⁹ A, E, F : निवर्तये ¹⁰ B : इष्टिकाभिर्वा pour इष्टकाभिर्वा

¹¹ cf. *Virāgama* 70, 54-59:

ततः प्रभाते विमले ज्ञानं कृत्वा तु देशिक । गववस्त्रपरीधानः सौण्डीयः सौतरीयकः ॥
कुण्डलैः कर्णिकाहारैरर्ध्याङ्गुलीयकमैव च । प्रशान्तनानसो भूत्वा आपयेत्लिङ्गमूर्धनि ॥
गौरीबीजेन वर्धन्वा आपयेत्पिण्डिकोपरि । पूर्वदिशानपर्यन्तं विद्येशान्नापयेत्ततः ॥
अष्टोत्तरशतेनैव पञ्चाशत्पञ्चाविंशतिः । रूपनं कारयेत्तत्र यथाविभवविस्तरम् ॥
गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैश्चैव सुपूजयेत् । हविर्निवेदयेत्पश्चात्ताम्बूलं दापयेत्ततः ॥
ब्राह्मणानभोजयेत्तत्र शैवान्तं भोजयेत्ततः । पीठस्थापनमेवोक्तम् ॥

¹² B : गव्येन ¹³ A : वेद्यां तु ¹⁴ A : पीठं कर्णे तु ; B : पीठकर्णे तु ¹⁵ A : समचयेत्

¹⁶ B, C, F : प्रभूतहविर्घं दत्त्वा ¹⁷ A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रीरवतन्त्रे

¹⁸ A : पिण्डिकास्थापनविधिपटलोःश्रविंशः ; B : पिण्डिकास्थापनं नाम अष्टत्रिंशः पटलः ; C : पिण्डिकास्थापनविधिर्नाम

पञ्चमः पटलः ; E : पिण्डिकास्थापनविधिः पञ्चमः पटलः ; F : पिण्डिकास्थापनपटलः पञ्चमः

[त्रिंशः पटलः]

[क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः]

[क्षेत्राष्टकम्]

उभयाथं तु कर्तुंश्च मोक्षार्थं जन्मवेदनात्¹ । तदाकतीरे² वाप्यास्तु नद्यास्तीरे³ समुद्रके ॥ १ ॥

तीरे तु सागराणां⁴ तु पर्वताग्रे वनान्तरे । श्मशाने⁵ चेश्वरे⁶ हर्म्ये⁷ स्थापयेत्क्षेत्रलिङ्गकम् ॥ २ ॥

¹⁰क्षेत्राष्टका इमे प्रोक्ता दशचतुष्टयं फलम् ।¹¹पौष्पादार्षकं श्रेष्ठमार्षाद्गणपकं वरम्¹² ॥ ३ ॥

¹ Le manuscrit sur ôles n° 15545 de l'Institut Français d'Indologie renferme quelques citations des *Rauravāgama*, *Acintyaviśvasādākhyā* et *Kāmikāgama* relatives à la *kṣetrālīṅgapraṭiṣṭhā* notamment les *śloka* 1b à 12a dont le texte nous a été très utile pour le rétablissement des passages corrompus. Ce manuscrit est représenté en note par le symbole H.

² Pour क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठा voir *Acintyaviśvasādākhyā*, *samādhillīṅgasthāpanapaṭala*, *Ajīta* 18, *Kāmika* I 64 et II 66, *Kāraṇa* I 59 et II 21, *Kirāṇa* III 26, *Cintya* 20, *Dīpta* 20, *Makuta* 10, *Mataṅgaqārāmeśvara*, *kriyāpāda* 39, *Yogaja* 4, *Santānasamhitā* 19, *Suprabheda* I 36, et *Sūkṣma* 42.

³ cf. *Acintyaviśvasādākhyā*, n° 15545, folio 1a :

वस्ये समाधिलिङ्गस्य प्रतिष्ठां द्विजसत्तमाः । द्विविधं तत्सुसंशोक्तमालये वा बहिस्त्वले ॥

आकारचतुरस्यान्ते (चतुर्थस्यान्ते!) पञ्चमस्य सुमध्यमे । स्थापितं विधिना लिङ्गं परं शृणुत सांप्रतम् ॥

नदीतीरे तदाके वा उद्याने स्वमठेऽपि वा । अन्यत्र च मनोयोग्ये स्थापितं द्विविधं भवेत् ॥

cf. *Kāmika* II 66, 5b-7a :

स्वप्रधानं पराङ्गं च द्विविधं स्थापनं मतम् । ग्रामादी वा नदीतीरे पुष्करिण्यास्तटेऽपि वा ॥

वने चोपवने वापि पर्वते वा मनोरमे । स्थानेऽन्यत्र च कर्तव्यं स्वप्रधानस्य मन्दिरम् ॥

⁴ B : वेदनम् pour वेदनात्

⁵ B : वाप्यां तु

⁶ B : समुद्रके

⁷ B : च pour तु

⁸ A : दशाने ; E : ईशाने ; G : मशाने

⁹ A, G : चेश्वरो

¹⁰ A : क्षेत्राष्टकानुमे ; C : क्षेत्राष्टका इमे

¹¹ A : पौष्पादार्षं श्रेष्ठमार्षाद्गणपकं वरम् ; B : पौष्पादार्षश्रेष्ठमास्ताद् गणपकं स्मृतम् ; C : पौष्पादार्षं श्रेष्ठं माप-
मुद्गणपः परम् , E : पौष्पादार्षं श्रेष्ठमार्षाद्गणपः परम् ; le ms. H ajoute : गाण्णादौदिकं श्रेष्ठं देवे स्वायंमुने वरम्

¹² Pour les détails relatifs aux liṅga tels que पौष्प, आर्षं, गाण्ण et दिव्य voir *Aṅgumat-
kāśyapa* T. n° 1, pp. 430-431:

लिङ्गं चतुर्विधं ज्ञात्वा स्थावरं शास्त्रचोदितम् । दैनिकं चार्षकं चैव गाण्णं मानुषं तथा ॥

चतुर्विधेषु भेदेषु दैनिकं लक्षणं शृणु । दीर्घाकारं भवेत्लिङ्गं निम्नोन्नतविवर्जितम् ॥

रेखाकोटरपञ्चुषं मुखे धारा वनोन्नता । पर्वताग्राहकं लिङ्गं बह्वर्षं त्वयतः शिखा ॥

तस्मान्मुख्यं तु दिव्यं यद्देवालयस्थलाशयम्^१ । साधारणं श्मशानं तु मरुत्तानां परं भवेत् ॥ ४ ॥

[श्मशाने क्षेत्रलिङ्गस्थापनम्^२]

'तस्माद्देदीक्षितानां तु 'योगिनां तु वरं ततः । सर्वेषां 'च श्मशानं तु वरं 'ब्रह्मविदां विदुः ॥ ५ ॥
श्मशानं' भुवनादूर्ध्वं नेत्राग्नियुगतः' स्थलम्^३ । शिलाभिर्वेष्टकामिर्वा स्थलोच्चं परिकल्पयेत् ॥ ६ ॥
तदूर्ध्वं स्थापयेद्विलिङ्गं प्रतिमां वा विशेषतः । लिङ्गं चेत्प्राङ्मुखं स्थाप्यं पश्चिमाननमेव वा^४ ॥ ७ ॥

कराभ्यां संयुक्ताकारं ब्रह्मसूत्रविर्जितम् । इत्येतैर्लक्षणैर्युक्तं लिङ्गं दैविकमुच्यते ॥
मूलस्थूलं भवेद्विलिङ्गमभ्रमूलं तथैव च । मध्यस्थूलं तु लिङ्गानां नातिक्रम्यफलाकृति ॥
कदलीफलाकृति श्रीर्षित्वस्यैव फलाकृति । लिङ्गमार्पकमाख्यातां ब्रह्मसूत्रविर्जितम् ॥
कृष्णाण्डस्य फलाकारं मानुषुङ्गफलाकृति । उर्वाककफलाकारं कपित्थस्य फलाकृति ॥
तालफलवदाकारं गाणपं लिङ्गमुच्यते । द्वारं वा गर्भमानं वा हस्तमानमथापि वा ॥
शिल्पशास्त्रोक्तमानं वा छत्राकारशिरोजतम् । एकवर्णं सुसंक्षिप्तं ब्रह्मसूत्रसमन्वितम् ॥
इत्येतैर्लक्षणैर्युक्तां लिङ्गं मानुषमुच्यते ।

^१ C, G ; स्थलाशयनम् pour स्थलाशयनम्

^२ cf. *Acintyaśivasādākhya*, fol. 1a-3a:

महात्मानश्च सर्वज्ञा नानाश्रयसमन्विताः । अनेकजन्मजन्मैश्च[न्मभिः?]कृतकृत्या मदाज्ञया ॥
मदंशभाजिनः प्रीत्या मत्स्वरूपपरायणाः । दयादाक्षिण्यसंयुक्ता निरपेक्षाणिमादिषु ॥
सर्वांगमज्ञाः सर्वज्ञा लोकरक्षार्थमागताः । समयादिज्ञानपर्यन्तदीक्षया संयुक्ताश्च ये ॥
येषां मृतस्य काले तु दहनं न प्रयास्यते । यदि मोहेन कुर्वाञ्चैद्राजराष्ट्रस्य दोषकृत् ॥
तस्मात्समाधिमेतेषां कारयेद्विजसतमाः । पश्चात्प्राण्मासकान्ते तु लिङ्गं संस्थापयेत्सुधीः ॥
सामान्याभिदनाख्यातं विशेषं तु वदान्यहम् । आचार्यः शिल्पिसंयुक्तः कर्ता कारयिता तथा ॥
वनाद्ब्रह्मान्तरं गत्वा पर्वतात्पर्वतान्तरम् । येषोक्तं ग्राहयेच्छैलं शुचिं गर्भादिवर्जितम् ॥
निश्चित्य देशिकायैस्तु गृहीत्याहुपलं तथा । लिङ्गं समं वा प्राचिं [प्राज्यं?] वा शिवाधिक्रमवापि वा ॥
स्वस्तिकं मुखलिङ्गं वा धारालिङ्गमथापि वा । तेषां विशेषं लिङ्गानां शिवाधिक्रमं महाफलम् ॥
समाधिस्थापने लिङ्गमिदमेव महामतम् । तस्माच्छिवाधिकं लिङ्गं स्थानयेद्विधिना द्विजाः ॥
अलाभे अन्यलिङ्गं वा प्रतिष्ठाप्य सुपूजयेत् । प्रासादं नामरं वापि शक्तिं कैसरं तु वा ॥
पद्मप्रकारसंयुक्तमालयं कारयेद् बुधः । विभक्त्यानुसारेण अथवा कारयेत्ततः ॥
लिङ्गं संस्थापयेत्पश्चात्पूर्वांशविधिना द्विजाः ॥

^३ A : तस्माद्देदिक्षितानां तु * A : योगिनीनां वरं ; B : योगिनां च वरं ; C, E, F, G : योगिनां तु परं ततः

^४ A : तु pour च * A, C, F : ब्रह्मविदो विदुः * A, F : मदन pour भुवन

^५ B, E, G : युगतो pour युगतः * B : फलम् pour स्थलम्

^६ cf. *Kānika* II 66, 12b-15a:

तदर्थं शिवलिङ्गं वा प्रतिमां वा शिवस्य तु । स्कन्दनन्यादिरूपं वा मृतप्रतिकृतिं तु वा ॥
कुर्यादायादिसंयुक्तं शिलाद्यैस्त्वजस्तुभिः । शैलं लोहं तथा वाक्शं सृण्वयं मणिजं तु वा ॥
अर्धचित्रमथाभासं पटादिपरिकल्पितम् । लिङ्गं चेत्प्रतिमा चेद्वा लिङ्गभैरोक्तवर्णम् ॥

प्रतिमा वेदवाच्यां तु 'मुखं पीठं तु वा शुभः । सर्वकामप्रदं वापि जयदं बालयं कुरु' ॥ ८ ॥
लिङ्गं च पिण्डिकादींश्च^१ 'नागराद्युक्ताहरेत्' ।

^१ G, H : मुखपीठं तु

^२ Pour les détails relatifs aux *liṅga* tels que सर्वकामप्रद et जयदं voir *Aṅsumatkāśyapa* 28, 21-24a et 14-17a:

प्रासादस्योच्चतुत्रे तु षष्ठ्यांशैर्विभाजिते । अधिष्ठानं युगांशं तु वर्त्तनं चरणोदयम् ॥
मन्थमानं तु वेदांशं तल्लिपं सार्धसप्तकम् । सार्धत्रिभागमन्थोच्चं सप्तांशं चरणोदयम् ॥
प्रस्तरोच्चं गुणांशं तु शिवांशं वेदिकोदयम् । गलमानं द्विभागं ह्यष्टांशं शिखरं भवेत् ॥
द्विभागं तु शिखरालनेषं स्यात् सार्वकामिकम् ।
सप्तत्रिंशतिभागं तु कृत्वा तु सदोदयम् । द्विभागं धरातलोत्सेधं युगांशं चरणोदयम् ॥
मन्थमानं द्विभागेन वेदांशं चरणोदयम् । पादोन्नतद्वयंशमन्थोच्चं तल्लिपोच्चं तु तद्दयम् ॥
सार्धांशं प्रस्तरोत्सेधमेकांशं वेदिकोदयम् । द्विभागं ग्रीवमानं तु वेदभागं तु शीर्षकम् ॥
शेषं स्तूप्युदयं क्वयात् जयदं तदुदाहृतम् ।

voir aussi *Ajītāgama*, 12, 72b-47.

^३ C, G : पिण्डिकादिषु

^४ A : नाहरेत्युक्ताहरेत् ; B : नाहरयुक्ताहरेत् ; C, G : नागरेत्युक्ताहरेत्

^५ Pour les détails relatifs aux *liṅga* tels que नागर, द्राविड et वैसर voir *Aṅsumatkāśyapa* 51, 88b-97 :

नागरं द्राविडं लिङ्गं वैसरं च वदान्यहम् । लिङ्गोदये तु वेदांशं एकांशं कन्यसं तल्लि ॥
तुत्रे त्र्यंशे शिवांशं तु विस्तारं श्रेष्ठमुच्यते । तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा तारमुच्यते ॥
अधोदये कलांशे तु पञ्चांशं शान्तिकं भवेत् । वेदांशं पीठिकं क्वयात् गुणांशं जयदं भवेत् ॥
आभिचारं [अभिवारं?] द्विभागं स्याद्द्वयासमेवं चतुर्विधम् । एवं त्रयोदशव्यासं नागरे तु विधीयते ॥
लिङ्गोच्चे द्विर्नवांशे तु रसभूतगुणांशके । गुणांशे शान्तिकादि स्याद्द्राविडे तु चतुर्विधम् ॥
वैसरे लिङ्गतुत्रे तु विंशत्यंशविभाजिते । अष्टांशसप्तपट्पञ्चभागैर्व्यासं प्रकल्पितम् ॥
शान्तिकं पीठिकं चैव जयदाद्भुतकं भवेत् । वैसरं च चतुर्भेदं हर्म्यं लिङ्गस्य पिण्डिका ॥
पादाधारशिला चैव एकजातिस्त्वसंकरम् । यत्रैव कल्पितं लिङ्गं वृद्धिहेतुमुदाहृतम् ॥
अन्योन्यसंकरश्चेत् राशौ मुखभवावहम् । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन संकरं न समाचरेत् ॥
लिङ्गानां नागराद्येषु क्वयातम् ॥

Pour les détails relatifs aux पीठ ou पिण्डिका voir *Aṅsumatkāśyapa* 52, 1—23 :

अथातो नागरादीनां लिङ्गानां पीठलक्षणम् । लिङ्गोत्सेधसमं पीठविस्तारं चोत्तमं भवेत् ।
पूर्वांशोच्चसमं पीठतारं कन्यसमुच्यते । तयोर्मध्येऽष्टभागे तु उत्तमादित्रयं त्रयम् ॥
पीठव्यासं त्रिधा भज्य द्विभागं चोत्तमोन्नतम् । व्यासार्धमधमोत्तुङ्गं तयोर्मध्येऽष्टाजिते ॥
नवधा पीठगुणं तु उत्तमादित्रयं त्रयम् । क्रमेण कथिता विप्र नागरा श्रेष्ठमुच्यते ॥

[शिवालये क्षेत्रलिङ्गस्थानम्^१]

'शिवालये मध्यहारायां स्थापयेदधमान्तरम्' ॥ ९ ॥

'मध्यमं चैव मर्यादौ^२ वरं स्याद्वाह्यसालके । परे वावरणोपेतं मध्ययोस्तु विना हि तत् ॥ १० ॥

'रोगापमृत्यू मृत्युश्च^३ विपच्च रिपुवर्धनम् । शत्रुनाशो^४ महासंपद्भिजयः शिवहर्म्यके ॥ ११ ॥

'शकादिशांकरान्तासु^५ स्थापनात् फलं शुभम् । अन्यक्षेत्रेषु सर्वत्र^६ जयदं प्रविधीयते ॥ १२ ॥

लिङ्गसोच्चसमं व्यासं क्षेत्रं तत्रवधानिते । सप्तौशं कन्यसं व्यासं तयोर्मध्येऽष्टभाजिते ॥
नवधा विस्तृतं क्वातं ब्राह्मिष्णवशयोरपि । उदरं वसुधा भज्य द्विभार्गं बानलांशके ॥
एकांशं वा विशेषेण स्थलाग्रे तु निवेशयेत् । गोपं पीठोदयं क्वातमेवं त्रविडमाचरेत् ।
पूर्वांशपरिणाहेन समं श्रेष्ठविशालकम् । परिणाहं कलाग्रे तु भान्बंशमधर्मं ततः ॥
तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा पीठविस्तृतम् । विष्णुभागसमोच्चं तु पीठं कन्यसमुच्चते ॥
सपादं श्रेष्ठमाख्यातं तयोर्मध्येऽष्टभाजिते । नवधा पिण्डिकोत्तुङ्गं नैसरे शोवमाचरेत् ॥
अथवा लिङ्गविष्कम्भत्रिगुणं पीठविस्तृतम् । अथवा लिङ्गविष्कम्भे चतुरश्रीकृते सति ॥
तत्सर्गाद्विगुणं वाथ सार्धद्विगुणमेव वा । त्रिगुणं वा विशालं तु पीठानां तु विशेषतः ॥
गर्भगेहत्रिभार्गैकं चतुर्भार्गैकमेव वा । पीठव्यासं समाख्यातं विष्णुभागसमोच्चतम् ॥
सामान्यं नागरादीनां लिङ्गानां पिण्डिका इमाः । उपानबाह्यविस्तारं सर्वेषां तु विशेषतः ॥
तदङ्गनवदशांशेन हीनमत्रविशालकम् । विष्णुभागसमोत्तुङ्गं सपादं सार्धमेव वा ॥
सामान्यं पिण्डिकानां तु नागरादिसमुच्चतम् । लिङ्गानां सकलानां च सामान्यं पीठलक्षणम् ॥
सकलोदये नवांशे तु व्योमार्गं कन्यसोदयम् । गुणांशं श्रेष्ठानां तु तयोर्मध्येऽष्टभाजिते ॥
नवधा पीठतुङ्गं तु तस्य विस्तारमुच्चते । पीठतुङ्गसमव्यासमधर्मं पीठमुच्चते ॥
द्विगुणांशोत्तमव्यासं तयोर्मध्येऽष्टभाजिते । नवधा विस्तृतं क्वातं सकलानां विशेषतः ।
पिण्डिका गोमुखोपेता लिङ्गानां तु विधीयते । गोमुखीरहितं पीठं सकलानां विशेषतः ॥
समाधे समद्वृतं वा लिङ्गानां तु विधीयते । सायताभायतद्वृतं प्रतिमानां विशेषतः ॥

^१ cf. *Kāmika* II 66, 7b-9a:

देवालयान्तः सालादौ तत्र कल्पितमन्दिरे । परिवारसमोपेतं स्वप्रधानं प्रकीर्तितम् ॥

देवालयादौ सर्वत्र मालिकामष्टपादिषु । परिकारविहीनं यत्कल्पितं तत्रमिष्यते ॥

^२ A, B : शिवालये pour शिवालये ; H : शिवालपत्य मध्ये तु

^३ A, B : दशमान्तरम् pour अधमान्तरम् ;

^४ A : मध्यमं मर्यादौ तु ; C : मध्यं मर्यादौ तु ; E, G : तन्मध्यमर्यादौ तु ; H : मध्यमं मध्यमर्यादौ

^५ B : परं pour वरं ; H : वारं^५ A, B : रोगापमृत्युमृत्युश्च ; G : रोगापमृत्युमृत्युश्च

^६ H : विपदध्वार्यवर्धनम्^६ A, H : शत्रुनाशं^७ A, H : महत्संपद्भिजयं^८ H : शकादीशानपर्वकं^९

^{१०} A : स्थापना तु फला इमे ; B : स्थापनात् फलं शुभे ; H : स्थापनाफलमेव तु

^{११} A : जयं प्रविधीयते ; B : जयं प्रतिविधीयते

[क्षेत्रलिङ्गविषये बालस्थापननिषेधः^१]

^२विनास्य बालनिर्माणं स्थापयेन्मूलमेव तु ।

[मण्डपः^३]

प्रासादाभिमुखे कुर्यात्प्रपां वा मण्डपं तु वा ॥ १३ ॥

नवहस्तप्रमाणेन षोडशस्तम्भसंयुतम् । मध्ये तु वेदिकांशेन 'रत्निमात्रं समुच्चतम् ॥ १४ ॥

परितस्त्वन्निकुण्डानि महाशासु युगाश्रकम् । सौम्ये तु स्नानवेदी च^४ हस्तमानेन कल्पयेत् ॥ १५ ॥

तोरणाद्येस्तरङ्गैश्च^५ वितानाद्यैरलङ्कुर^६ । स्थण्डिलं कारयेद्वेद्यां^७ शालिभिस्तिष्ठतण्डुलैः ॥ १६ ॥

^८लाजपुष्पैश्च^९ दर्भैश्च स्तीर्य^{१०} ब्रह्माणमर्चयेत्^{११} । लिङ्गं तु^{१२} शाययेत्तत्र लक्षणोद्धारमाचरेत्^{१३} ॥ १७ ॥

^१ cf. *Acintyavāśvasādākhya* fol. 3b:

रत्न्यासादिकं सर्वं पूर्वेक्षेन समाचरेत् । सर्वेषां शिवलिङ्गानां स्थापनं तु यथाविधि ॥

तथा सर्वं समाप्त्वाय विनाकर्षणमात्रकम् । प्रतिष्ठाप्य मुनिश्रेष्ठाः पूजयेत्परमेधरम् ॥

^२ A : विनास्य बालनिर्माणं ; C : विनास्य.....निर्वर्णं ; G : विनाशस्य विनिर्माणं

^३ cf. *Yogajāgama* 4, 37b-48:

वागममण्डपालंकारो वक्ष्यते विविधा युतः । आलयस्थापतः कुर्याद्दक्षिणे चोत्तरेऽथ वा ।

प्रतिष्ठाभण्डपं कुर्यान्नवाष्टमष्टहस्तकैः । षोडशस्तम्भसंयुक्तं द्वादशस्तम्भमेव वा ॥

वितानध्वजसंयुक्तं पताकध्वजसंयुतम् । पूर्णकुम्भैरलङ्कृत्य वखाद्यैः स्तम्भवेष्टितैः ॥

दर्भमालासमायुक्तं पुष्पनाल्यैरलङ्कृतम् । चतुस्तोरणसंयुक्तमष्टमज्जलशोभितम् ॥

क्रमुकैर्नरिकेलैश्च ऋदत्तौफलसंयुतम् । चित्रबन्धेण संवेष्ट्य मुक्तादामैरलङ्कृतम् ॥

चतुपल्लवसंयुक्तं पताकध्वजसंयुतम् । पूर्णकुम्भैरलङ्कृत्य नानादीपैः समायुतम् ॥

द्वर्ताङ्कुरलमायुक्तं फलपल्लवशोभितम् । एवं मण्डपलंकारं सर्वदर्व्यैर्विचक्षणः ॥

कन्यसत्रयलिङ्गानां कन्यसं मण्डपं भवेत् । मध्यमत्रयलिङ्गानां मध्यमं मण्डपं भवेत् ॥

उत्तमत्रयलिङ्गानां मण्डपं चोत्तमं भवेत् । कूर्टं चापि प्रयां चापि सर्वत्र परिकल्पयेत् ॥

मण्डपलक्षणमार्गेण कुण्डं वेदिं च कल्पयेत् । तस्य पश्चिमभागे तु उत्तरे वायु कल्पयेत् ॥

स्नानध्वजं प्रकर्तव्यं लिङ्गानुरूपं कारयेत् । दारुपीठं तु संकल्प्य उत्तरे जलमार्गकम् ॥

एवं मण्डपालंकारम् ॥

voir aussi *Ajītagama*, 18, 34-48 et *Rauravāgama* 28, 27-33.

^४ A : मध्यसान्तं ; G : मध्यपान्तं

^५ A, B : अत्रकम् pour अश्रकम्

^६ G : वेदिं च pour वेदीं च ; G : वेदिश्च

^७ C : अनङ्गैश्च pour तरङ्गैश्च ; F, G : च तरङ्गैश्च

^८ A : अलङ्करेत् pour अलङ्कृतं ; G : अलङ्कृतम्

^९ B : शालिभिः स्थण्डिलं कुरु

^{१०} B omet le *śloka* n° 17.

^{११} C : तिर्यक् ब्रह्माणमुच्चरेत् ; G : स्तीर्य ब्रह्माणमुच्चरेत्

^{१२} C : साधयेत्तत्र

^{१३} Pour plus de détails au sujet du *lakṣapoddhāra* voir *Ajītagama* 18, 50-89 et

Rauravāgama 28, 15-22a.

[जलाधिवासः^१]

जलाधिवासनं कुर्यात्स्थण्डिलं कुरु पूर्ववत् । जलादानीय लिङ्गं तु स्नानवेद्यां निधापयेत् ॥ १८ ॥

[लिङ्गशुद्धिः^२]

व्यपोह्य वल्लकूर्चादीन्स्नापयेच्छुद्धतोयकैः । गन्धैर्गन्धोदकैश्चैव ब्रह्माङ्गैरभिषेचयेत् ॥ १९ ॥

[शयनाधिवासः^३]

गन्धादिभिर्हृदाभ्यर्च्य वध्या प्रतिसरं ततः । गन्धमाल्यैः समावेष्ट्य लम्बकूर्चं तु बन्धयेत् ॥ २० ॥

^१ cf. *Yogajāgama* 4, 26b-31a:

जलाधिवासनं प्रोक्तं पञ्चसप्तधिराप्रकम् । प्रथां कृत्वा वितानैस्तोरणैस्तरङ्गवेष्टिताम् ॥
दर्भमालासमायुक्तां पुष्पमाल्यैरलंकृताम् । वृत्तगेष्यसमायुक्तां स्तोत्रमङ्गलवाचकैः ॥
विच्छवानरसंयुक्तां पताकच्छत्रसंयुताम् । तालवृन्तसमायुक्तां हरशब्दसमायुताम् ॥
जलमध्ये फलकं स्थित्वा साधयेत्तिलज्जपीठकम् । दर्भैरावेष्ट्य तल्लिङ्गं पीठं ब्रह्मशिलायुतम् ॥
नववस्त्रेण संवेष्ट्य ब्रह्मकूर्मसमायुताम् । त्रिसंध्यायां हविर्दिन्वा ताम्बूलं दापयेत्ततः ॥

voir aussi *Ajitāgama* 18, 95-133 et *Rauravāgama* 28, 24-26,

^२ cf. *Yogajāgama* 4, 31b-37a:

प्रतिष्ठादिनपूर्वं तु जलादुतीर्य यजतः । लिङ्गं पीठं ब्रह्मशिलां कूर्मैर्गैर्ब समायुताम् ॥
जलादुतीर्य देवेशं सर्वतीर्थैः समावेष्टेत् । कुम्भोदके तथाभ्यर्च्य पीठवर्धनिकां यजेत् ॥
गन्धपुष्पादिभिः पूज्य मूलमन्त्रेण संयुताम् । अष्टसूत्रलिलेनेषु बिल्वपत्रैश्च षपयेत् ॥
गन्धतोयं समभ्यर्च्य रजन्वामलकादिभिः । हविर्निवेदेत्पश्चात्ताम्बूलं च निवेदेयेत् ॥
ब्रह्माभरणं संवेष्ट्य सर्वालंकारसंयुताम् । रथे वा शिबिकार्यां वा यानयेत्कमण्डः पुनः ॥
सर्वालंकारसंयुक्तां कुर्याद्वास्तुप्रदक्षिणम् । सर्वातोयसमायुक्तां प्रविशेदालयं पुनः ॥

voir aussi *Ajitāgama* 18, 114-121.

^३ B ; गन्धैर्गन्धाम्बुभिः पश्चाद्

^४ cf. *Yogajāgama* 4, 52b-63a:

वेदिकोपरि विन्यस्य अष्टोपौथ शालिभिः । तदर्धैस्तपडुलैर्भूष्य तदर्धैश्च तिलैरपि ॥
लाजपुष्पैश्च दर्भैश्च विकिरेत् विशेषतः । अण्डजं मुण्डजं चैव रोमजं व्रीहिलं [चर्मजं?] तथा ॥
दुकूलपट्टवेद्याङ्गैः कार्पासवस्त्रमेव वा । पञ्चवर्णं प्रकल्प्याथ श्वेतं रक्तं च कृष्णकम् ॥
नीले पीतनिभं चैव पञ्चवर्णं प्रकल्पयेत् । पुण्याहं वाचयित्वा तु रक्षाबन्धं प्रकल्पयेत् ॥
सुवर्णसूत्रं तु संवेष्ट्य त्रियम्बकेन मन्त्रतः । लिङ्गं पीठं समभ्यर्च्य ब्रह्मकूर्मशिलायुताम् ॥
रक्षासूत्रं तु संवेष्ट्य मूलमन्त्रं समर्चयेत् । ईशानेन तु मन्त्रेण शयने शाययेद्बुधः ॥
प्रत्नश्चिरबोधैर्भवक्त्रं च शयने शाययेद्ददा । मुकुली पद्ममुद्रा तु सुरमी नालमुद्रका ॥
लिङ्गमुद्रा च कर्त्या पञ्चवक्त्रं च दर्शयेत् । रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य कूर्चपुष्पैर्युतेन च ॥
गन्धपुष्पादिभिः पूज्य सर्वातोयसमायुताम् । पीठं च नन्दिकावर्तं कूर्मशिलां च स्थापयेत् ॥
वेद्याङ्गं लिङ्गमूले तु स्थापयेत्कमण्डशस्तथा । वेष्टयेत्पीतवस्त्रेण गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ॥
शक्तिबीजमनुस्मृत्य गन्धपुष्पादिनार्चयेत् । ब्रह्मबीजमनुस्मृत्य ब्रह्मकूर्मशिलां यजेत् ।

voir aussi *Ajitāgama* 18, 131-137 et *Rauravāgama* 28, 36-41,

^५ C ; प्रतिसराङ्गकः ; G ; प्रतिसराङ्गकम्

नववस्त्रेण संवेष्टय नृत्तगोयादिधिर्युतम् । वेद्यां तु स्थण्डिले मध्ये शयनं पञ्च कल्पयेत् ॥ २१ ॥
 'अण्डजं मुण्डजं चैव चर्मजं रोमजं तथा । शालमलं शयनं वाथो उपर्यपरि कल्पयेत् ॥ २२ ॥
 अलाभे पञ्चवस्त्रेण कल्पयेच्छयनं हृदा । द्वात्रिंशदर्भकं कूर्चं प्रागग्रं विन्यसेद् हृदा ॥ २३ ॥
 गन्धादिभिः समभ्यर्च्य सर्वातोद्यसमन्वितम् । लिङ्गमानीय वेद्यां तु शाययेच्छयनोपरि ॥ २४ ॥
 प्राक्शिरश्चोऽर्धवक्त्रं च छादयेद्रक्तवस्त्रतः ।

[कुम्भस्थापनम्]

ससूत्रं सापिधानं च सकूर्चं सहिरण्यकम् ॥ २५ ॥

'सवितानं सवस्त्रं च 'गन्धाम्भःपूरितं घटम् । 'लिङ्गमूर्धान्तिके स्थाप्य मूलमन्त्रं तु विन्यसेत् ॥ २६ ॥

1 C, G : वेद्यास्तु

2 Une meilleure lecture semble être पञ्चशयनं ; mais le mètre ne serait pas respecté.

3 voir supra p. 21 note 1 4 A : वाथ ; G : वायोर्

5 A : शयनं कल्पयेद्दिधा ; B : कल्पयेच्छयनं द्विधा 6 B : दर्भतः pour दर्भकं

7 C : शाधयेदुक्तवस्त्रकम् ; E : शाययेद्रक्तवस्त्रकम् ; G : छादयेद्रक्तवस्त्रकम्

8 cf. *Yogajāgama* 4, 63b-78:

निष्कलङ्कानमुषिरान्दोषतोयेन पूरितान् । त्रिमूर्तवेष्टितान्कुम्भाज्जवस्त्रैश्च शोभितान् ॥

विधाय चक्रपात्राणि सूत्रेणैव विचित्रयेत् । स्वर्णपुष्पसमायुक्तं कूर्चगन्धसमायुतम् ॥

शिवकुम्भं तु संपूज्य वर्धनीं चैव पूजयेत् । नववस्त्रेण संवेष्टय युग्मवस्त्रपुतेन च ॥

देवस्यैव शिरोभागे कल्पयेदासनं तथा । गन्धादिभिः समभ्यर्च्य शिवकुम्भं च विन्यसेत् ॥

पश्चरत्नसमायुक्तं ध्यानं सदाशिवस्य तु । सद्यमन्त्रेण चावाह्य स्तगतं हृदयेन तु ॥

स्थापयेद्दामदेवेन अक्षरेण निरोधयेत् । ईशानेन तु सानिध्यं पुरुषेण तु संमुखम् ॥

पाद्यमाचमनं चार्घ्यं शिरोमन्त्रेण दापयेत् । गन्धपुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च ॥

दापयेद्दुदयेनैव ताम्बूलं दापयेत्ततः । दशयेद्दशमुद्राश्च लिङ्गमुद्रां तथैव च ॥

पश्चवक्त्रं प्रदर्शयथ ईशानेन पिधाय च । अक्षरेणैव तु मन्त्रेण दिग्बन्धं च ततः कुरु ।

तस्यैव वामभागे तु वर्धनीं चैव विन्यसेत् । वर्धनीमध्यमे न्यस्त्वा मनोन्मन्यास्तु मन्त्रकम् ।

अह्वयमुद्रां प्रदर्शयथ सुरभीं तालमुद्रिकाम् । स्वर्णवक्त्रसमायुक्तं चक्रपात्रं पिधाय च ॥

दिग्बन्धं तु ततः कुर्वादिस्त्रमन्त्रेण दिक्षु च । अभितस्तु घटानष्टौ स्थापयेदष्टदिक्षु च ॥

इन्द्रादीशानपर्यन्तमष्टविधेश्वरान्व्यसेत् । सकूर्चान्सापिधानांश्च सवस्त्रान्हेमसंयुतान् ॥

अष्टमङ्गलरूपाणि ततस्स्थानेषु विन्यसेत् । योगविशेषरूपं च गन्धपुष्पादिनाचयेत् ।

शिवकुम्भादिकुम्भानां वर्धन्यभिमुखं चरेत् । विशेषेश्वरस्य कुम्भानि अष्टविशेषधारकान् ॥

अष्टमङ्गलरूपाणि उपवेश्यपरि न्यसेत् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 18, 138-147 et *Rawavāgama* 28, 42-57a.

9 A, C, F, G : सापिधानं 10 B, C, F, G : गन्धाम्भु pour गन्धाम्भः 11 A : लिङ्गमूर्धान्तिके

'लिङ्गाधेयां च मूर्तिं तां ध्यात्वाभ्यर्च्य हृदा यजेत् । तथैव वर्धनीं पश्चादुत्तरे शक्तिमन्त्रतः ॥ २७
चिद्वेश्वरघटानष्टौ परितः स्थाप्य पूजयेत् । परिवारघटांश्चैव वेदिबाहो न्यसेत्कमात् ॥ २८ ॥

[होमः']

'पूजयेद्विरन्तं तु ; ततो होमं समाचरेत् । दिशास्वध्ययनं 'कुर्युश्चत्वारस्तु' द्विजोत्तमाः' ॥ २९ ॥
विदिशासु 'जपस्तोत्रं चत्वारश्चानुशैवकाः' । 'आचार्य' लक्षणोपेतस्त्वाचार्यो 'मूर्तिपास्तथा ॥ ३० ॥
ज्ञानद्वयसमायुक्ताः' सकलीकृतविग्रहाः' । 'आचार्यश्चेत्शकुण्डे तु शेषकुण्डेषु मूर्तिपाः ॥ ३१ ॥
अन्याधानादिकं सर्वमभिकार्योक्तमाचरेत् । 'समिधः सद्यमन्त्रेण 'चाज्यं वामेन होमयेत् ॥ ३२ ॥
'अधोरेण चरुं हुत्वा 'लाजांस्तत्पुरुषेण तु । 'सक्तुमीशेन जुहुयात्तिलं च हृदयेन तु ॥ ३३ ॥
सिद्धार्थं शिरसा हुत्वा 'शिखया तु फलाहुतिः । अपूपं कवचेनैव मुद्रं नेत्रेण होमयेत् ॥ ३४ ॥
'मधु चास्त्रेण जुहुयात्क्षीरं मूलेन होमयेत् । शतं वाधं तदधं वा प्रत्येकाहुतिमाचरेत् ॥ ३५ ॥

¹ A, C, G : लिङ्गाधेयं तु मूर्तिं तु तां ध्यात्वाभ्यर्चयेद्दृदा

² cf. *Cintyāgama*, 2, 123-132:

होमकर्म समारभ्य चाचार्यो मूर्तिपैः सह । आचार्यानुज्ञया सर्वे होमं कुर्युश्च मूर्तिपाः ॥

प्रधाने देशिके हुनेदन्यकुण्डेषु मूर्तिपाः । अन्याधानादिकं सर्वमभिकार्योक्तमार्गतः ॥

पद्यां च नवार्णं च दशार्णं चैव देशिकः । बिल्वाधत्पशमीर्हत्वा कमात्तदर्णसंख्यया ॥

पलाशोदुम्बराधत्पवटं पूर्वादि दिक्षु वै । शमीसदिरबिल्वाकामानेयादिविदिक्षु वै ॥

प्रधानस्य पलाशं च सर्वेषां होममाचरेत् । समिदाज्यचर्कललाजस्तिलसिद्धार्थकान्धवान् ॥

मार्गं मुद्रं च शालिं च सक्तुमेकादश कमात् । ईशानादीनि चास्त्रान्तं स्वस्वबीजेन होमयेत् ॥

शचीनां होमके मन्त्री स्त्रीलिङ्गान्तामि योजयेत् । ततद्देवस्य गायत्रीः सप्तसंख्या हुनेदुष्टम् ॥

क्षीरं गुलैः फलैः पत्रैः पुष्पैश्चैव हुनेत्ततः । द्रव्यं प्रति विशेषेण मूलमन्त्रं हुनेत्कमात् ॥

द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा सहस्रं वाधमेव वा । अष्टोत्तरशतं चैव अथवा होममाचरेत् ॥

ततः सप्तार्हतिं हुत्वा विम्बे द्रव्यं प्रति प्रति । कुण्डे सप्तार्हतिं हुत्वा सृष्ट्वा अन्ता च बुद्धिमान् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 18, 148-165 et *Rauravāgama* 28, 57b-61.

³ B : पूजयेद्विरन्तार्थः ; C, G : पूजयेद्विरन्तं तु

⁴ B, E : कुर्यात् pour कुर्युः ; ⁵ C : अर्चयत्तु pour चत्वारस्तु ; ⁶ B : द्विजातयः ; C, G : द्विजोत्तमः

⁷ A, G : जपस्तोत्रान् ; B : जपस्तोत्रं ; C : जपस्तोत्रान्

⁸ A, B, G : शैवकान् pour शैवकाः ; ⁹ C : आचार्यो pour आचार्यः ; E : आचार्य

¹⁰ E : दक्षिण pour लक्षण ; ¹¹ B : मूर्तिपैः सह ; C, E, G : मूर्तिपैस्तथा

¹² B, C : युक्तः pour युक्ताः ; ¹³ B, C : विग्रहः pour विग्रहाः ; ¹⁴ A : आचार्यः शक्तुकुण्डेषु

¹⁵ C, G : समिधा ; ¹⁶ A, C et G omettent च

¹⁷ C omet les *śloka* 33, 34 et 35a

¹⁸ G : लाजं pour लाजान् ; ¹⁹ A : सक्तुं pour सक्तु ; ²⁰ G : शिखायां तु

²¹ A, B : मधुमन्त्रेण ; G : मधुमन्त्रेण

द्रव्यान्ते व्याहृतिं कृत्वा 'स्वस्वमन्त्रैस्तमाहुतिः । मनोन्मन्यास्तु मन्त्रेण 'चाज्येनैव शताहुतिः ॥ ३६ ॥
अनन्ताद्याघतानां तु 'प्रतिमन्त्रं दशाहुतिः । एवं 'जागरणं रात्रौ ; प्रमाते सुसुहूर्तके ॥ ३७ ॥

[भाधारशिलादिन्यासः^१]

पुरस्ताद्धोम^२ घटिकादाधारादिशिला^३ न्यसेत् । लिङ्गं प्रासादमध्ये तु^४ किञ्चिद्दीशानमश्रितम् ॥ ३८ ॥
'योज्यं ब्रह्मशिलामध्यं'^५ युक्त्या न्यस्य तु देशिकः ।^६ शिलाभिरिष्टकभिर्वा^७ सुधया सुदृढीकृतम् ॥ ३९ ॥

[रत्नादिन्यासः^८]

पश्चात्स्नानद्वयं कृत्वा सकलीकृतविग्रहः^९ । अन्तर्यागं च कृत्वा तु सादाख्यं हृदि^{१०} चिन्तयेत् ॥ ४० ॥

^१ A : सुबलेण सप्तहुतिः ; G : लब्रेण सप्तहुतिः

^२ A omet च ; B : तु pour च

^३ A : प्रतिमन्त्रं pour प्रतिमन्त्रं

^४ C, G : जागरकं

^५ Cf. *Cintyāgama*, 20, 133-139 :

देशिकः शिल्पिभिः सार्धं गर्भगृहं प्रवेशयेत् । मध्यसूत्रं न्यसेद्वीमान्पीठविस्तारसूत्रकान् ॥
न्यस्ता प्रागुदगमणि तन्मध्ये विन्यसेच्छिवम् । कूर्मशिलाकटाशोध्य प्रोक्षयेत्सुशयेन तु ॥
पश्चाच्छिल्पि विद्युज्याथ स्नानादि सर्वमाचरेत् । सकलीकरणं कृत्वा प्रोक्षयेत्पद्मगन्धकैः ॥
स्वस्वबीजेन मूलेन स्वर्णरत्नं सुपूजयेत् । अवयुषु न्यसेद्वीनं प्रणवाद्यं प्रतिप्रति ॥
कूर्मं वा पद्मपुष्पं वा तत्तद्वाहनमेव वा । तन्मध्ये विन्यसेद्वीमान्पद्मरागेण संयुतम् ॥
वज्रं मरुतकं नीलं पुष्परामं प्रवालकम् । मौक्तिकं चैव वैडूर्यं गोमेदं च दिशि क्मात् ॥
परिवारे तु बीजैश्च विन्यसेत् यथाकमम् । धेनुमुद्रां प्रदर्याथ नववस्त्रेण वेष्टयेत् ॥

Voir aussi *Ajītāgama*, 18, 170b-188 et *Rauravāgama* 28, 68.

^६ Le mot घटिका se trouve au masculin au lieu du féminin.

^७ B, C : शिलां

^८ A : मध्यां तु pour मध्ये तु ; C : मध्यस्थं ; G : मध्यास्तु

^९ A : योग्यं

^{१०} C : युक्तं न्यस्ता तु

^{११} B : शिलाभिरिष्टकभिर्वा

^{१२} C, G : सुधा वा

^{१३} cf. *Kāraṇāgama* I 59, 172b-185a:

कूर्मशैलेऽवकाशोध्य प्रोक्षयेत्सुशयेन तु । चन्दनेनानुलिप्याथो रत्नानि विविधान्यसेत् ॥
वज्रं मरुतकं पुष्परामं नीलं प्रवालकम् । मौक्तिकं चैव वैडूर्यं स्फटिकं च महामणीन् ॥
इन्द्रादि मध्यपर्यन्तं विन्यसेन्मूलविधया । सुवर्णं राजतं ताम्रमायसं त्रयु चीसकम् ॥
आरकूटं च विपुलं देवलोहं क्मात्तथा । हरितालं त्रयं चैव गन्धकं दरदाञ्जनम् ॥
सौराष्ट्रं गैरिकं चैव माक्षिकं पूर्ववन्त्यसेत् । यवगोधूमनीवारशालिवैणवकीनं च ॥
प्रियङ्गुतिलमुद्गानि निष्ठातं च क्मात्तथा । चन्दनं कुङ्कुमं चैव लोहं पर्णं फलत्रयम् ॥
कर्पूरुशिरं चैव पूर्ववद्विन्यसेत्ततः । वैष्णवं वज्रपाणिं च रूपमध्वजमेव च ॥
लक्ष्मीं च सहशैवीं च शङ्खपुष्पं सुवर्चलाम् । इक्ष्वां चतुर्मुखं चैव विन्यसेद्देशिकोत्तमः ॥
पृथिवीं शालकुम्भेन समुद्रं रजतेन तु । ताम्रेण रूपमं कृत्वा तोमरं चामरं गजम् ॥
श्रीवर्तं कलशं भेरीं दर्पणं पद्मपुष्करम् । महामेढं सुकर्णेन कृत्वा रज्ज्वेऽवटे न्यसेत् ॥
दक्षिणे मध्यमे सौम्ये त्वष्टेषु क्मान्पसेत् । मुकुलीं पद्ममुद्रां च शोधनीं च प्रदर्शयेत् ॥
पूजयित्वा तु रत्नानि गन्धपुष्पादिभिर्हृदा । पायसेन तु लिप्याथ सद्यं ब्रह्मशिलावटम् ॥
आसनं कल्पयेत्पद्म तस्य मध्ये क्रमेण तु । गन्धपुष्पादिना पूज्य वस्त्रेणावेष्टय सर्वतः ॥

Voir aussi *Ajītāgama* 18, 189-199 et *Rauravāgama* 28, 69.

^{१४} C, G : चेतसः pour विग्रहः

^{१५} A : सद्भवेत् ; G : सन्धवेत्

'माणिक्यं मध्यमे न्यस्य प्रवालं शक्रगोचरे । स्फटिकं चानले देशे नीलं वै याम्यगोचरे ॥ ४१ ॥
नैऋत्यां मौक्तिकं न्यस्य वज्रं वारुण्यगोचरे । पुष्परामं तु वायव्ये वैडूर्यं च तथोत्तरे ॥ ४२ ॥
शांकरे पद्मरामं तु हृदा मूलेन विन्यसेत् । मनोन्मन्यादि^{११}शक्तीनां मन्त्रेणैव क्रमान्यसेत् ॥ ४३ ॥
यवनीवारमुद्रं च^{१२} सर्पं तिलमेव च । शालीप्रियङ्गुश्यामं च^{१३} कुतुस्थं च विशेषतः ॥ ४४ ॥
एतानि नव वीजानि रत्नानीव क्रमान्यसेत्^{१४} । श्यामं च हरितालं चाप्यञ्जनं च^{१५} मनःशिला ॥ ४५ ॥
सौराष्ट्रं^{१६} पारदं चैव माक्षिकं गैरिकं तथा । प्रणवेनैव तान्यस्य^{१७} जीवितान्विदधस्त्रिभे ॥ ४६ ॥

[लिङ्गस्थापनम्^{१८}]

शयनाल्लिङ्गमुद्धृत्य वस्त्रादीनि व्यपोह्य च । अर्घ्यं दत्त्वा हृदा मन्त्री पुष्पाङ्कुरसमन्वितम् ॥ ४७ ॥
आचार्यं पूजयेत्तत्र वस्त्रहेमाङ्गुलीयकैः । नानाविधैश्च विमर्षराचार्यं तोषयेत्तदा^{१९} ॥ ४८ ॥
मूर्तिपान्पूजयेत्^{२०} पश्चाद्द्वैवशं पूजयेत्ततः । भक्तांश्च परिवारांश्च पूजयेत्तु यथोचितम् ४९ ॥
ततो लिङ्गं समुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुतम् । हर्म्यं प्रदक्षिणं कृत्वा गेहद्वारे निधापयेत् ॥ ५० ॥

^१ B, E, F, G : माणिक्यं ^२ A, B : न्यस्ता ^३ A : शक्र pour शक्र ; C : चक्रगो चरेत्

^४ B : वै यमगोचरे ; C, G : वैडूर्यदेशके ^५ A : न्यस्ता

^६ B : वज्रं pour वारुण्य ; G, E, F, G : वारुण्य ^७ C : गोचरेत् pour गोचरे

^८ A : वायव्यां ^९ B : च pour तु ^{१०} A : तु pour यदि ^{११} B : मुद्रांश्च pour मुद्रं च

^{१२} B : शाली प्रियङ्गुं चैव ; E, F, G : शाल्याः प्रियङ्गुश्यामं च ^{१३} A : कुतुस्थं च

^{१४} A : भक्तेनेव कृता न्यसेत् ; B : हुनेद्भक्तानिपु क्रमात् ; C : ...कृता न्यसेत् ; F : ...न कृता न्यसेत् ; C : गिन्वक्षत न्यसेत्

^{१५} C, G : मनोशिला ^{१६} C : पारतं ^{१७} A : तान्यस्ता ; B : तान्यस्य

^{१८} A : जीवितान्वितयास्त्रिभे ; B : जीवितान्वितयास्त्रिभे ; C : जीवितान्वितयास्त्रिभे

^{१९} cf. *Cintyāgama* 20, 142-151:

समुद्धृत्य पूर्वं तु सर्वातोद्यसमन्वितम् । शङ्खध्वनिसमायुक्तं वाद्यबोधसमन्वितम् ॥

धूपदीपसमायुक्तं छत्रचामरसंयुतम् । उद्धृत्य शयनाल्लिङ्गं पिण्डिकया समन्वितम् ॥

पते शिरोऽर्पणं कुर्याद्विमदूर्वाङ्कुराक्षतैः । रत्नसहायाने वापि शिबिकारज्जुधन्त्रके ॥

वामप्रदक्षिणं कृत्वा द्वारे दत्त्वाऽर्घ्यपाद्यके । सुस्थिते सुस्थिरे लगने स्थाप्य द्वारभिसंमुखम् ॥

नन्द्यामर्तशिला योज्य पीठं पश्चात्प्रवेशयेत् । लिङ्गोऽर्घ्योऽज्येऽपीठं योजयेत् शनैः शनैः ॥

स्वस्वमूलेन संयोज्य बालुकाभिः प्रमूर्धं च । लिङ्गमूर्धितं च संस्पृशेत्स्वयङ्कुराङ्गुलित्रयम् ॥

स्वाप्य चन्द्रकैवलिष्ठ दशवीजं नपेद्ग । तादासार्जुनपापार्णं मधुच्छिष्टं च गुग्गुलुम् ॥

शङ्खधूलिं गुलं चैव महिपाज्येन संयुतम् । गुलवत्तद्वेदीमालिङ्गखले मुसलेन तु ।

त्रियम्बकेन मन्त्रेण कन्धयेद्व्यन्धनम् ।.....पूर्वाकविधिना नैव वेरशुद्धिं समाचरेत् ॥

एवं क्रमेण विधिवत् षट्षण्ड्यासमाचरेत् ।

Voir aussi *Ajītāgama* 18, 202b-213a.

^{२०} A : नानावैविधैश्चैव ; C, G : नानावैविधैश्चैव ^{२१} C, F, G : ततः pour तदा

^{२२} C, F, G : तत्र pour पश्चात् ^{२३} C, F, G : हर्म्यप्रदक्षिणं ^{२४} C, F, G : गेहे द्वारे

गन्धादिभिः समं यं घृतशिरोऽर्पणं कुरु । मुहूर्ते लिङ्गमुद्धृत्य गर्भगोहं समाविशेत् ॥ ५१ ॥
 आचार्यः सुप्रसन्नात्मा मूलमन्त्रमुदाहरन् । लिङ्गं सदाशिवं चिन्त्य स्थापयेद्द्वारदिङ्मुखम् ॥ ५२ ॥
 'अधिष्ठानसमाप्तौ तु' पुरतो 'द्वारबन्धतः । 'मूर्धेष्टकायाः पूर्वे वा लिङ्गस्थापनमाचरेत् ॥ ५३ ॥
 नन्दावर्तशिलां योज्य परितः शांकरादिषु । 'कल्केनैवाष्टबन्धैर्वा बन्धयेत्तदृढं 'यथा'^{१०} ॥ ५४ ॥

[पिण्डिकायोजनम्]

मनोन्मन्यास्तु मन्त्रेण योजयेत्पिण्डिकां तथा^{११} । शिलालाभे^{१२} ष्टकागर्भं^{१३} सुप्रया पिण्डिकां कुरु ॥ ५५ ॥
 'स्थलं च समतां कृत्वा ततः शिल्पिविसर्जनम् । 'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा^{१४} गन्ध्याभिषेचनं कुरु ॥ ५६ ॥
 गन्धोदकेन^{१५} संस्नाप्य पुण्यं^{१६} मूर्धनि चिन्त्यसेत् । पश्चासनं च संकल्प्य समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ ५७ ॥

^१ A : घृतं pour घृत ; C : घृते ^२ A : चान्यत् pour चिन्त्य ^३ G : दिङ्मुखः pour दिङ्मुखम्

^४ voir *Ajitāgama* 18, 31b-33a et *Suprabhedāgama* I, 36, 3-4a

^५ C, F : अधिष्ठानं समाप्तौ तु ; G : अधिष्ठानं समाप्ते तु ^६ C : द्वारबन्धनः ; G : द्वारबन्धनम्

^७ A : मूलेष्टकायाः ; C, G : कुलेष्टकायाः

^८ A : कल्केनैवाष्टबन्धैः ; B : कनकेनाष्टबन्धैर्वा ; C, F, G, : कल्केनैवाष्टबन्धैर्वा

^९ B : गुरुः pour यथा

^{१०} Pour les détails relatifs au *kalka* voir *Aṅsumatīkāśyapa* 87, 1-7:

अथ कल्कविधानं तु वक्ष्ये संक्षेपतः क्रमात् । नद्यां वापि तटाके वा दीर्घिकायामथापि वा ॥
 सस्यक्षेत्रे तथा त्रिषु निरूपरजले शुभे । मुहूर्ता चूर्णतुल्याभा स्तूलवालुकमिश्रिता ॥
 संघ्राह्या शर्करा होषा फेस्य प्रक्षालनं कुरु । शर्कराशोषणं कृत्वा मुहूर्तचूर्णं तु तदुचुः ॥
 त्रिफलोदके संमृज्य पिण्डं कृत्वा तु शोषयेत् । कपित्थनिर्यासस्यैव जलं त्रिविधमुच्यते ॥
 पक्षांशकं तु निर्यासं शार्दूलं वा पक्ष षड्गुणम् । सूर्तं स्वच्छजलं चैव सेकं चेति क्रमोदितम् ॥
 स्वच्छसेकजलेः पिण्डं पेषयेन्नवनीतवत् । पश्चात्कापशित्तुलैश्च मिश्रं कृत्वा सुषेपयेत् ॥
 कल्के भिन्ने तु यत्तन्तु बदलीदण्डतन्तुवत् । एतत्कल्कं समालप्य प्रथमं कल्कमेव हि ॥

Pour les détails relatifs à l'*aṣṭabandha* voir *Ajitāgama* 18, 216-218.

^{११} C, G : पिण्डिका यथा pour पिण्डिकां तथा

^{१२} Nous constatons ici le chute de la voyelle initiale d'*līṣṭakā* qui ne correspond à aucun

saṃdhi Pāṇinien. Le sens ne permet pas d'y voir un composé.

^{१३} C, G : मुखायां ^{१४} C : सुस्थलं च समतां कृत्वा ^{१५} A : पुण्याहं pour पुण्याह

^{१६} B : कुरु गन्ध्याभिषेचनम् ^{१७} B : संस्नाप्य ^{१८} C : मूर्धनि ; E : मूर्धनि च ; G : मूर्धनि तु

[पूर्णाहुतिः, कुम्भाभिषेकश्च¹]

पश्चादग्निं समभ्यर्च्य² 'करीरान्स्थापितान्यजेत्³ । ज्यादिरभ्याधानं⁴ च राष्ट्रभूच्चैव⁵ होमयेत् ॥ ५८ ॥
स्विष्टमग्नेर्तमन्त्रेण⁶ पूर्णाहुतिं समाचरेत्⁷ । कुम्भानुद्धृत्य शिरसा⁸ बाह्यधामप्रदक्षिणम् ॥ ५९ ॥
कुत्वालंकारसंयुक्तं लिङ्गाग्रे⁹ 'स्थापयेत्क्रमात्¹⁰ । पडध्वानं न्यसेत्लिङ्गे सूक्ष्मदेहस्य देहकम् ॥ ६० ॥
कुम्भाद्देवं समादाय मूललिङ्गस्य मध्यमे¹¹ । हृदा मूलं समुच्चार्य¹² 'ध्यानयुक्तः समाहितः ॥ ६१ ॥
योजयेत्सूक्ष्मदेहे तु¹³ 'मयूराण्डे मयूरवत् । मनोन्मनीं च वर्धन्यां पिण्डिकायां च योजयेत् ॥ ६२ ॥
अनन्तादि¹⁴ 'शिखण्डघन्तानानीयावृतके¹⁵ न्यसेत् । तत्कुम्भस्थोदके¹⁶ 'स्नाप्य¹⁷ 'चार्वनोक्तं समर्चयेत् ॥ ६३ ॥
'परिवारघटाद्दीजान्परितो विष्टरे¹⁸ न्यसेत् । हविष्यं दापयेत्पश्चाद्द्रो मद्रपरः पुरे¹⁹ ॥ ६४ ॥
एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥ ६५ ॥

इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे²⁰ [क्रियापादे] ²¹क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठाविधिर्नाम त्रिंशः पटलः

¹ cf. *Cintyāgama* 20, 152-164:

ततः कुम्भाभिषेकाय रक्षासूत्रं तु धारयेत् । लिङ्गं च पिण्डिकां कृत्वा गन्धपुष्पावगाहनम् ॥
श्वेतवस्त्रेण संकेष्टप दिग्बन्धं चाब्रमन्त्रतः । कुण्डस्थाने समाधित्य पूर्ववत्परिषेचयेत् ॥
ज्यादिरभ्याधानं च राष्ट्रभूच्च कमाद्गुनेत् । पूर्णाहुतिं च शिरसा हुनेत्कुम्भेषु योजयेत् ॥
नैवेद्यं धूपदीपं च उपचारिदि संयजेत् । उद्धृत्य शिरसा बाह्ये शिवकुम्भं तु देशिकः ॥
अन्यकुम्भान्समादाय मूर्तिपास्तु चिरःसु च । सर्वातीक्ष्णमायुक्तं कृत्वा धामप्रदक्षिणम् ॥
लिङ्गाग्रे विन्यसेत्कुम्भान्क्रमेण दक्षिणेपरि । श्रुतिकुम्भान्गृहीत्वा च स्नापयेत्परमेष्ठिनम् ।
मुमुहूर्ते विशेषेण न्यसेन्मन्त्रस्वरूपकम् । धूपदीपं समाधित्य यजेत्पराजनादिभिः ॥
अर्चयेद्गन्धपुष्पैश्च कल्पयेत्पद्मसासनम् । मन्त्ररूपं समादाय कुम्भाद्दिग्भ्यो मुञ्चयेत् ॥
कुम्भाम्भोक्तहृदमध्याच्च बिम्बस्य हृदि पद्मके । न्यस्ता वस्तुमयं वीजं प्रोक्ष्य मन्त्रस्वरूपकम् ॥
बिम्बमूर्ध्नि समापूर्य साङ्गं मन्त्रस्वरूपकम् । कुम्भतोयाभिषेकेन दक्षिणाम तु कल्पयेत् ॥
तस्य वामे तु विन्यस्य वर्धन्याच्च मनोन्मनीम् । वीजं विशेषराणां च आकृते विन्यसेत्सुधीः ॥
मूलेन विन्यसेत्दीमान्कुम्भैः स्नात्वाचैत्क्रमात् । पायसाब्जादिनैवेद्यं पञ्चवक्त्रे निवेदयेत् ॥
ताम्बूलं दापयेत्पश्चादुपचारैश्च संयजेत् । एवं यः स्थापयेत्लिङ्गं स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥

voir aussi *Ajītāgama*, 18, 165-170 et 223b-268, et *Rauravāgama* 28, 62-64 et 83-90.

² C, F, G : अग्निं pour अग्नि ³ C, F : करीरान् ⁴ A : न्यसेत् pour यजेत्

⁵ A, C, E, G : अभ्याधानैः pour अभ्याधानं ⁶ C : अग्निं pour एव ; E : चक ; G : अत्र

⁷ A, B : मूलेन pour मन्त्रेण ⁸ B : अथाचरेत् pour समाचरेत्

⁹ B : बाह्ये धाम pour बाह्यधाम ¹⁰ C, F, G : स्थापयेद्दुधः ¹¹ C : पडध्वने

¹² A : ध्यानयुक्तसमाहितम् ; C, G : ध्यानयुक्तं समाहितम् ¹³ A : मयूराण्डे

¹⁴ C, E : शिखण्डघन्ता चा pour शिखण्डघन्ताना ¹⁵ C, F : आवृतके pour आवृतके

¹⁶ C : उदके pour उदके ¹⁷ A omet च ¹⁸ C omet le *śloka* n° 64

¹⁹ A, G : मद्राभ्या परा पुरे ; C : मद्राभ्या परापुरे ²⁰ A : श्रीरौरवतन्त्रे ²¹ A ajoute संहितायां

²² A : क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठाविधिपटल एकत्रिंशः ; B : क्षेत्रलिङ्गविधिर्नाम एकत्रिंशः पटलः ; C : लिङ्गप्रतिष्ठाविधिर्नाम एकवत्परिशिष्टलः ; E : लिङ्गप्रतिष्ठाविधिरेकवत्परिशिष्टलः ; F, G : क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठाविधिपटलः एकवत्परिशिष्टलः

[एकत्रिंशः पटलः]

[गौरीस्थापनविधिः¹]

[गौरीप्रतिष्ठात्रैविध्यम्²]

अथ 'गौरीप्रतिष्ठां च वक्ष्येऽहं शृणु सुव्रत । त्रिविधं तत्समाख्यातं 'वीरयोगकर्म' तथा ॥ १ ॥

गौरीमेव³ स्थितां⁴ यत्र केवलं तदुदाहृतम् । तदेव 'वीरमाख्यातं शम्भुना सह योगकर्म ॥ २ ॥

'प्राकारे'⁵ शयनस्थाने⁶ 'स्थाप्यं'⁷ यानं कर्म विदुः । मृदा वाशममयं वीरं योगं लोहजमुच्यते ॥ ३ ॥

⁸मृण्मयं लोहजं⁹ वाथ¹⁰ 'दृषद्वाप्युभयं तथा । 'संपातस्थानकं वीरं'¹¹ योगकर्म त्रिमङ्गिकम् ॥ ४ ॥

¹ Pour गौरीस्थापनविधिं voir *Aṃśumadāgama* 80, *Acintyaśaiśvasādākhya* 59, *Kāmika* II 44, *Kāraṇa* I 89 et II 84, *Yogaja* 13, *Vīra* 65, *Santāna* 35, *Sahasra* 41 et *Suprabhedā* I 38.

² cf. *Aṃśumadāgama* 80, 2b-3:

स्वतन्त्रं केवलं चेति द्विविधं परिकीर्तितम् । स्वतन्त्रं वीरमित्युक्तं परिवारादिभिर्युतम् ॥
परिवारादिहीनं यत्केवलं चेति कथ्यते ।

cf. *Kāraṇāgama* II 84, 1-3:

अपातः संप्रवक्ष्यामि सर्वलोकहिताय च । सर्वज्ञानप्रदं चैव शक्तित्रयमिहोच्यते ॥
योगं पीठसामान्युक्तं भोगं वामसमन्वितम् । वीरं स्वतन्त्रमित्युक्तं शक्तित्रयमिहोच्यते ॥
मूललिङ्गसमीपे तु वामभागेऽर्धमण्डपे । आसनं स्थानकं प्रोक्तं द्विविधं भोगशक्तिका ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 38, 4b-6 et 14b:

त्रिभेदमन्यच्छतौनामेकं युक्तं सहेति च । शक्तिस्तु केवलं यत्र स्थाप्यते त्वैकमुच्यते ॥
पूर्वं शम्भुं प्रतिष्ठाप्य शक्तेस्तु स्थापनं तथा । कृतं युक्तं विधानेन युक्तं तत्परिकीर्तितम् ॥
शक्तिं शंभुमथैकत्र स्थापयेत्सहैव तु । मृण्मयं शैलजं चैकं श्रेष्ठं लोहजमुच्यते ॥

³ A : गौरीप्रतिष्ठाया pour गौरीप्रतिष्ठां च ; C, F, G : गौरीप्रतिष्ठायां ⁴ A, B : वीरो pour वीर

⁵ G : एव pour एव ⁶ C, F, G : स्थितं ⁷ F : स्तूपं pour यत्र

⁸ C, F, G : बीज pour वीर ⁹ A : प्रकारे ; C : प्राकारा ; G : प्रकार ¹⁰ B : शयने स्थाने

¹¹ C : स्थाप्य ¹² B, C, G : यानकर्म ¹³ B : मृण्मयं लोहजं ; C, F, G : कामं लोहजकं

¹⁴ F : च pour वा

¹⁵ A : कृतं दृषद्वाप्युभयं तु वा ; B : प्रपञ्चाप्युभयं तु वा ; C : दृष्टवाप्युभयं तथा ; F : दृष्ट्वाप्युभयं तु वा

¹⁶ C, G : संसद pour संपात ¹⁷ C, G : योगं कामं

[गौरीलक्षणम्^१]

द्विपादं 'द्विभुजं शान्तं द्विनेत्रं श्यामसंनिभम् । करण्डमकुटं वापि केशवन्धमथापि वा ॥ ५ ॥
उत्पलं दक्षिणे हस्ते धृत्वा 'वामं प्रलम्बयेत् । ईपत्समीक्ष्य तं देवं 'सूत्रयुक्त्वा तु कल्पितम्' ॥ ६ ॥
संपातस्थानकं चेत् समसूत्रेक्षणं तथा । 'नासान्तोमयहस्तं चाप्युभयोरुत्पलं भवेत् ॥ ७ ॥
उभयोरम्बुजं वाथ 'सिंहकर्णकरेण धृत् । एवं कृत्वा विधानेन ततः स्थापनमाचरेत्' ॥ ८ ॥

[रत्नादिन्यासः^{१०}]

^{११}मण्डपं भूपयित्वा तु गोमयालेपनादिभिः । स्थण्डिलं शालिभिः कृत्वा ^{१२}दर्भपुष्पादिभिः स्तरेत् ॥ ९ ॥
निधाय पीठं तत्रैव रत्नहेमाम्बुजं^{१३} न्यसेत् । देव्यास्तु कवचैर्नैव देवीं पीठोपरि न्यसेत् ॥ १० ॥
सुस्त्रिगंधं सुदृढं कृत्वा ^{१४}गन्धैः कृत्वाभिषेचनम् । गन्धादिभिः समभ्यर्च्य ^{१५}'स्थण्डिलेऽन्ये'^{१६} तु विन्यसेत् ॥ ११ ॥

^१ cf. *Amśumadāgama* 80, 6b-7 :

द्विहस्ता च द्विनेत्रा च किरीटमकुटान्विता । नीलोत्पलं दशहस्ते वामहस्ते प्रसारितम् ॥
गौरीह्रवमिदं प्रोक्तं स्त्रीमानवगतः कमात् ।

cf. *Virāgama* 65, 4-6:

देव्या रूपमहं बह्व्ये शृणुष्व कमलासन । द्विनेत्रां चारुनदनां सुस्तनां च सुवीवनाम् ॥
द्विहस्तां च द्विपादां च नीलोत्पलयुतौ करौ । करण्डमकुटां चैव सर्वाभरणभूषिताम् ॥
शुकुलपद्ममनच्छत्रवीरसमन्विताम् । पादनुपुरसंयुक्तां देव्या रूपमिहोच्यते ॥

^२ C, G : त्रिभुजं

^३ C : सुकुटं pour सकुटं

^४ C : वामं

^५ A : सूत्रं धृक्त्वापनुकल्पितम्

^६ B, C, F : कल्पितम् pour कल्पितम्

^७ A : ताशान्तं pour नासान्तं

^८ B : सिंहकर्णं करेण धृत् ; G : सिंहकण्ठकरेण धृत्

^९ B : आश्रयेत् pour आचरेत्

^{१०} cf. *Kāraṇāgama* 1 89, 6b-10:

रत्नन्यासं ततः कुर्वन्मण्डपे समलंकृते । स्थण्डिलं शालिभिः कुर्वन्तिलदर्भैः परिस्तरेत् ॥
तन्मध्ये विन्यसेत्पीठं नवकोष्ठसमायुतम् । इन्द्रनीलं न्यसेदन्त्रे वैदूर्यं वस्त्रिगोचरे ॥
याम्मातां तु महानीलं सुक्तां निर्ऋतिगोचरे । वाङ्मणे स्फटिकं चैव वायव्ये पुष्परागकम् ॥
प्रवालं सौम्यदेशे तु वज्रमीशानगोचरे । माणिक्यं मध्यमे न्यस्त्वा दिक्पालानां तु वीजकैः ॥
प्रतिमां तत्र विन्यस्य सुस्त्रिगंधं कारयेत्ततः ।

^{११} A : मण्डपं

^{१२} B : दर्भैः pour दर्भ

^{१३} A : अम्बुजे pour अम्बुजं

^{१४} C : शर्वैश्चैवाभिषेचयेत् ; F : गन्धैश्चैवाभिषेचयेत्

^{१५} B : स्थण्डिले विन्यसेद्बुधः

^{१६} La forme attendue normalement pour le loc. sing. du pronom *anya* devrait être

[नेत्रोग्मीलनम्¹]

- समन्वच्यं हृदा मन्त्री गन्धैः पुष्पैश्च धूपकैः । 'स्वर्णसूचिप्रहाराभ्यां' भूरेखादीन्समालिखेत् ॥ १२ ॥
 'भूरेखां पद्मरेखां च कृष्णमण्डलरेखिकाम्' । ज्योतिर्मण्डलमालिख्य गौरीनेत्रमुदाहरन् ॥ १३ ॥
 'मधुवाता' कृतायेति मधुना तर्पयेद्बुधः । 'वृतं' भिमिक्षेतिमन्त्रेण 'नेत्रयोस्तु घृतार्पणम्' ॥ १४ ॥
¹⁰ गौर्धेनुमध्यमन्त्रेण सवत्सां गां प्रदर्शयेत् । ¹¹ ब्रह्मजज्ञानमन्त्रेण ¹² ब्राह्मणान्दर्शयेत्ततः ॥ १५ ॥
¹³ गौरीप्रिमायमन्त्रेण कन्यासङ्घं¹⁴ प्रदर्शयेत् । ¹⁵ छन्नवस्त्रं परित्यज्य गव्यैः कृत्वाभिषेचनम्¹⁶ ॥ १६ ॥

¹ cf. *Kāraṇāgama* I 89, 11-18:

नेत्रद्वययुतसं तु नेत्रमोक्षणमारभेत् । मण्डपे स्थण्डिलं कृत्वा अष्टद्वेषैश्च शालिभिः ॥
 तन्मध्ये नलिनं लिख्य साष्टयत्वं सकर्णिकम् । तरङ्गच्छेदनं कृत्वा बेरं तु प्राङ्मुखं कुरु ॥
 हेमसूचिप्रहाराभ्यां पद्मरेखां समालिखेत् । अशितं मण्डलं लिख्य दृष्टिमण्डलमालिखेत् ॥
 ज्योतिर्मण्डलकं पश्चान्नेत्रमुचचार्यं लेखयेत् । वक्रहेमाङ्गुलीयाद्यैः संपूज्योद्वास्य शिल्पिनम् ॥
 हिरण्यदूर्ववा विद्वान्मध्वाज्याभ्यां तु तर्पयेत् । सौवर्णमुत्तमं पात्रं ताजपात्रं तु मध्यमम् ॥
 मृण्मयं चाधमं पात्रं प्रस्थेनैव तु पूरितम् । मध्वाज्याभ्यां प्रपूर्याथ तत्सूक्ताभ्यां प्रदर्शयेत् ॥
 धेनुं गौर्धेनुहृद्व्येति ब्रह्मसूक्तेति भूसुरान् । प्रच्छन्नपटमावर्ज्यं जनसङ्घान्प्रदर्शयेत् ॥
 पञ्चमृत्पद्मगव्यैश्च क्षापयेत्पुरुषेण तु । शुद्धतोयेन संक्षाप्य गन्धादिभिर्यजेद्बुध ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 38, 17-24a:

पूर्ववद्वज्रविन्यासं कृत्वा तदनु विन्धकम् । मुद्गिर्धं कारयित्वा तु नेत्रमोक्षणमारभेत् ॥.....
 हेमसूचिप्रहाराभ्यां नेत्रमन्त्रेण देशिकः । भूरेखां प्रथमं लिख्य पद्मरेखां द्वितीयकम् ॥
 रवेतमण्डलमालिख्य ततो वै कृष्णमण्डलम् । ज्योतिर्मण्डलं मध्ये तु कर्तव्यं शिल्पिना बुधः ॥
 शिल्पिमुदास्य शुशुका कर्तव्यं कर्म चोत्तरम् । हिरण्यनखसंप्रोततर्जनीमण्डयमाङ्गुलिः ॥
 नासां नेत्रेऽप्यसौ धीमान्छक्तिमन्त्रेण संस्तुशेत् । कांस्ये मधुघृताभ्यां तु सौवर्णया तु दूर्ववा ॥
 हुन्मन्त्रेण तु संशिष्य सवत्सां गां पयस्विनीम् । गौर्धेनुहृद्व्यमन्त्रेण देशिको गां प्रदर्शयेत् ॥
 ब्राह्मणादीन्जनान्सर्वास्वीक्षयित्वाक्षिमन्त्रतः । विम्बशुद्धिं ततः कृत्वा शुद्धतोयैर्विचक्षणः ॥

² A : हिरण्य pour स्वर्ण ³ B : मधुरेखां समालिखेत् ; C, F : भूरेखादि समाचरेत् ; G : भूरेखादीन् समाचरेत्

⁴ A : भूरेखा पद्मरेखा च ; B : भूरेखा पद्मरेखां च ⁵ A : रेखकान् pour रेखिकाम्

⁶ cf. *Taittirīyasaṃhitā* 4. 2. 9. 3 et 5. 2. 8. 6 ⁷ A : रतायेति

⁸ cf. *Taittirīyāranyaka* 10. 10. 2.

⁹ A : नेत्रयोरन्नतर्पणम्

¹⁰ cf. *Āpastambamantrapāṭha* 2. 10. 9 ; A, G : गौर्धेनुर्मध्यमन्त्रेण ; B : गौर्धेन भव्यमन्त्रेण

¹¹ cf. *Taittirīyasaṃhitā* 4. 2. 8. 2.

¹² A : ब्राह्मणान् भोजयेततः ¹³ cf. *Taittirīyāranyaka* 1. 9. 4

¹⁴ A : सोम्यां pour सङ्घं ¹⁵ G : जिह्वा pour छन्न ¹⁶ A : अभिषेचयेत् pour अभिषेचनम्

[ग्रामप्रदक्षिणम्, जलाधिवासश्च¹]

'वज्रैराभरणैर्माल्यैर्भूषयित्वा सुगन्धकैः । सर्वालंकारसंयुक्तं ग्रामं कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥ १७ ॥

जलाशयं ततः प्राप्य जलाधिवासनं कुरु ।

[मण्डपः²]

देवेश्वरालयाग्रे वा 'देव्यालयाप्रकेऽपि वा ॥ १८ ॥

नवाष्टसप्तहस्तं वा मण्डपं तु 'समाश्रमम् । पञ्चत्रयसमायुक्तं कलाचरणसंयुतम् ॥ १९ ॥

'मण्डपं वाथ कूटं वा प्रपां वा शक्तिः कुरु । द्वारतोरणसंयुक्तं चितानाद्यैरलंकृतम् ॥ २० ॥

'मध्येषां वेदिकाव्यासमुत्सेधं मुष्टिमात्रकम् । 'गुणाक्षकरजव्याससमोत्सेधोपवेदिका ॥ २१ ॥

शांकरे च महाशासु पञ्चकुण्डाम्बुजाकृति¹⁰ । योनिकुण्डानि वा कल्प्य गोमयालेपनं कुरु ॥ २२ ॥

¹ cf. *Virāgama* 65, 26-30 :

अलंकृत्य च तां देवीं कुर्याद्ग्रामप्रदक्षिणम् । नदीतटाकर्तारे वा गोमयेनानुलेपिते ॥

पीठं तत्रैव निक्षिप्य गौरीं तत्रोपरि न्यसेत् । भ्रापयेत्पद्मगन्धेन जलाधिवासनं कुरु ॥

नवपद्मेण संवेष्ट्य कूर्चैर्नैव समन्वितम् । जलमध्ये न्यसेद्देवीं गौरीर्वाजेन देशिकः ॥

पूर्वादीशानपर्यन्तं वर्धनीं विन्यसेत्ततः । सवस्त्रां सापिधानां च वामाधारचैव विन्यसेत् ॥

तस्योर्ध्वे च प्रपां कृत्वा दीपयुक्तं निर्धायते । एकरात्रं त्रिरात्रं वा पञ्चरात्रमयापि वा ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 38, 24b-27a :

सर्वालंकारसंयुक्तं कृत्वा ग्रामप्रदक्षिणम् । जलाधिवासनं पश्चात्त्रिरात्रं वैकरात्रकम् ॥

चतुरभ्रां प्रपां कृत्वा दर्पमालाविभूषिताम् । वज्रैरावेष्टयित्वा तु पुष्पैर्दर्भैर्निजेष्वाः ॥

कण्ठमात्रे जले शुद्धे शक्तिं तत्राधिवासयेत् । दिक्पालाधिपकुम्भानि विन्यसेत्परितो जले ॥

² B : वज्रैश्च pour वज्रैर्

³ cf. *Aṃśumadāgama* 80, 15b-18a :

पूर्वं वा चोत्तरे वापि मण्डपं कारयेद्बुधः । मण्डपं नवधा भज्य मध्ये वेदीं प्रकल्पयेत् ॥

कुण्डानि परितः कल्प्य पञ्चकुण्डं चतुर्दिशि । पाषाणदिषु शोणेषु सोम्याकाराणि कल्पयेत् ॥

इन्द्रेशानयोर्मध्ये प्रधानं कृतकं कुरु । मण्डपं भूषयेत्पश्चात् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 34, 27b-31a et 45 :

प्रतिष्ठामण्डपं कृत्वा सर्वालंकारसंयुतम् । षोडशस्तम्भसंयुक्तं चतुर्द्वारिसमायुतम् ॥

चतुस्तोरणसंयुक्तं दर्पमालाभिजोषितम् । तन्मध्ये वेदिकां कृत्वा तत्रिभार्गवकल्पिताम् ॥

हस्तामात्रसमुत्सेधां दर्पणोदरसंनिधाम् । तालमात्रसमुत्सेधास्तुपवेदीं प्रकल्प्य वै ॥

तस्योत्तरार्वागे तु तद्वद्वै ब्रानमण्डपम् । तन्मध्ये ब्रानवेदीं च तिलो वा हयैकमेखला ॥

नवपश्चादिकं वापि त्रयं वा चैकमेव वा । सोम्याकाराणि विधिध्वस्तः कुण्डं प्रकल्पयेत् ॥

⁴ A : देव्याचार्यामकेऽपि वा ⁵ C : कृतं pour हस्त ⁶ A : समाश्रमम् ⁷ A : मण्डपं

⁸ A : मध्येषां ; C, F, G : मध्येसं ⁹ A : गुणाक्षकरजं व्यासमुत्सेधं सोपवेदिका ; C : गुणकर्षकरं जग्या-
समुत्सेधं सोपवेदिका ; F : गुणकर्षकरव्याससमुत्सेधं सोपवेदिका

¹⁰ La forme grammaticale correcte est पञ्चकुण्डाम्बुजाकृति ; mais le mètre ne serait pas respecté.

¹ मण्डपस्योत्तरे देशे ज्ञानभवनं प्रकल्पयेत् । देव्यास्तु ² पीठविस्तारत्रिगुणं श्रद्धाविस्तृतम् ॥ २३ ॥

³ त्रिद्वयमेखलं वाथ ⁴ वेदान्मन्त्राङ्गुलं ततम् । उन्नतं ⁵ चैकं कर्तव्यं मेखलात्रयसंयुतम् ॥ २४ ॥

अधस्तान्मेखलाहीनं ⁶ चैकमेखलायामि वा । नालमुत्तरतः ⁷ कुर्यात्त्रिभागैकमानतः ॥ २५ ॥

व्यासायामसमं कुर्याद्वाहो ⁸ मेखलमन्तरे ⁹ । जल ¹⁰ धारासमायुक्तं गुणमात्रविशालतः ॥ २६ ॥

[शयनाधिवासः¹¹]

ततः शिल्पिनमुद्रास्य पुण्याहप्रोक्षणं कुरु । स्थण्डिलं वेदिकायां तु ¹² शालिभिर्विमलैः कुरु ॥ २७ ॥

तस्मिन्नलिनमालिख्य तण्डुलैस्ति ललाजकैः । दमैः पुष्पैः परिस्तीर्य ¹³ शयनं पञ्च कल्पयेत् ॥ २८ ॥

जलादौरी ¹⁴ समानीय ज्ञानभवने निधापयेत् । व्यपोह्य वस्त्रकूर्वादीन् ¹⁵ गर्भ्यैः कृत्वामिषेचनम् ¹⁶ ॥ २९ ॥

¹⁷ शुद्धाग्निः ज्ञापयेत्पश्चाद्दौरीया ¹⁸ मन्त्रमुदाहरन् । ¹⁹ गन्धादिभिर्हृदाभ्यर्च्य नववस्त्रं धरेत्ततः ॥ ३० ॥

वस्त्रां प्रतिसरं पश्चात्कूर्चमालभ्य ²⁰ मूर्धनि । शयने शाययेत्पश्चात् ²¹ प्राक्शिरश्चोर्ध्वं वक्त्रकम् ॥ ३१ ॥

¹ C, G : मण्डप pour मण्डप

² A : पीठविष्टता त्रिगुणं ; B : पीठविरलेत्रिगुणं C, F, G : पीठविस्तारं त्रिगुणं

³ B : वितृति pour वितृतम्

⁴ A : त्रिद्वयमेखलं ; B : त्रिद्वयमेखलां ; C : त्रिद्वयमेखलं ; F : तद्वयं मेखलं ; G : त्रिद्वयमेखलं

⁵ A : देव्यामन्त्राङ्गुलास्तृतम् ; B : देव्यामन्त्राङ्गुलास्तथा ; C, F : वेदान्मन्त्राङ्गुलस्तृतम्

⁶ A, B : चैव pour चैकं ; F, G : चैक

⁷ A, B : चैकमेखलपौरमि ⁸ A, B : कुर्यात्त्रिभागैकभागतः ⁹ B : वाथ pour वाधे

¹⁰ C : अन्तरे pour अन्तरे ¹¹ B, C, G : धार pour धारा

¹² cf. *Kāraṇḍgama* I 89, 31-40 :

गोमयालेपनं कृत्वा कुर्याच्छिल्पिविसर्जनम् । मण्डपं भूषयेत्पश्चाद्दुदिक्षु ध्वजान्वितम् ॥

वितानदर्भमालाभिः संयुक्तं वाहनजलैः । नालिकेरफलैश्चैव सुतादारमैः प्रलम्बितम् ॥

गात्रवेष्टनसंयुक्तं सुगतोरणभूषितम् । मूर्धुरान्भोजयेत्तत्र उच्छिष्टोद्धारणं कुरु ॥

गोमयालेपनं कृत्वा यागमण्डपशुद्धये । पञ्चगव्येन संशोध्य पूर्वं वा पश्चिमे तथा ॥

वास्तुहोमं ततः कृत्वा पर्यागि धरणं कुरु । पुण्याहं वाचयित्वाथ अष्टश्रेणैश्च शालिभिः ॥

वेगुर्ध्वं स्थाण्डिलं कुर्यात्तदधस्तण्डुलैरपि । तदधस्तिलसंयुक्तैर्दमैः पुष्पैः परिस्तीरेत् ॥

तन्मध्ये शयनं कल्प्य चर्मजाचौरनुकमात् । द्वारपूजादिकं सर्वं स्थापनकमवस्तुधीः ॥

जलादुत्तीर्य गौरीं तु ज्ञानभवनेपरि न्यासेत् । वस्त्रकूर्चं विसृज्याथ पूर्ववच्छुद्धिमाचरेत् ॥

नवान्तरेण संशय गन्धपुण्यादिभिर्हृदा । कौतुकं कन्धयेत्पश्चाद्दौरीयावत्रिगन्त्रतः ॥

आरोप्य समुद्धृतं तु प्राक्शिरश्चोर्ध्वं वक्त्रकम् । शयने शाययेद्दौरीं रक्तकोणे वेष्टयेत् ॥

¹³ G : शालिपिष्टमलेकुरु ¹⁴ voir *supra* p. 41 note 2

¹⁵ B : समादाय ¹⁶ C : कूर्वादि pour कूर्वादीन् ¹⁷ A, G : कृत्वामिषेचनेत्

¹⁸ C : शुद्धां च ¹⁹ B : गौरी pour गौर्या ²⁰ B : गन्धादिभ्यः pour गन्धादिभिः

²¹ C, G : कूर्चमाला च कूर्चमाला च ²² B : प्राक्शिरां pour प्राक्शिरः

[कुम्भस्थापनम्^१]

नववस्त्रेण संवेष्ट्य कवचेन तु मन्त्रतः । नवसंख्या^२ श्रवान्कुम्भान्त्रादिभिः समन्वितान् ॥ ३२ ॥
गौर्यास्तु^३ गौरीकुम्भं तु स्थापयेत् शिरोऽन्तिके । वामादिवसुकुम्भं तु शक्रादिषु निधापयेत् ॥ ३३ ॥
तत्तन्मन्त्रं न्यसेतोपु^४ हविरन्तं समाचरेत् । दिशास्वध्ययनं कुर्याद्भोमकर्म समाचरेत् ॥ ३४ ॥

[होमः^५]

अग्न्याधानादिकं सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् । पलाशोदुम्बराश्वत्थवटाः पूर्वादिषु क्रमात् ॥ ३५ ॥

^१ cf. *Kāraṇḍgama* I 89, 41-45a:

देव्याश्च दक्षिणे भागे गौरीकुम्भं तु विन्यसेत् । समुत्तान्ताभिधानांश्च सवस्त्रान्कूर्चसंयुतान् ॥
हेमपङ्कजसंयुक्तान्द्रोणोदकसुपूरितान् । गौरीकुम्भं ततो ध्यात्वा तदूर्ध्वं तु षटे न्यसेत् ॥^१
परितोऽष्टौ घटान्यस्त्वा सूत्रादिभिः समन्वितान् । इन्द्रादिषु क्रमेणैव वामादिवसुशक्तिकाः ॥
स्वस्त्वोजसमायुक्तं न्यस्त्वा संपूजयेद्भृदा । सुकुली पद्ममुद्रां च विम्बमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥
दिशास्वध्ययनं कुर्यात्ततो होमं समाचरेत् ।

^२ C : नव pour नवान्

^३ B : गौरि pour गौरी * B : हविषान्तैः ; C, G : हविषान्तं * C, G : दिशामध्ययनं

^४ cf. *Virāgama* 65, 47:

चतुर्दिशु चतुर्वेदैः कुर्यादध्ययनं ततः । गौरीमूलं जपेत्तत्र आग्नेयादि चतुर्दिशि ॥

^५ cf. *Kāraṇḍgama* I 89, 45b-52:

अग्न्याधानादिकं सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् । कुण्डमध्ये यजेद्देवीं रक्तवसोपरि द्विषताम् ॥
आश्वत्थाश्वत्थवदिरवटाः पूर्वादिदिषु वै । औदुम्बरमपामार्गं शम्भकं पावकादिषु ॥
पलाशं तु प्रधानं स्थापयन्नुद्यादंशिकोत्तमः । समिधो जुहुयाद्धीमान्मयोजनेन मन्त्रतः ॥
गौरीगायत्रिमन्त्रेण घृतं हुत्वा विशेषतः । अघोरेण चक्रं हुत्वा लाजं वागेन होमयेत् ॥
तिलमन्त्रेण जुहुयात्सर्वपं कवचेन तु । यावत्कं पञ्चमेनैव द्रव्यान्ते व्याहृति हुनेत् ॥
शतमर्धं तदर्धं वा प्रत्येकं जुहुयात्क्रमात् । गौरीमिमाष्यमन्त्रेण होमयेत्स्वविश्रान्तिः ॥
गौरीबीजमगुस्मृत्य होमयेच्छतसंख्यया । द्रव्यान्ते तु स्पृशेद्गौरीं गौरीमिमाष्यमन्त्रतः ॥
गेयवृतादिभिर्सुक्तं रात्रिशेषं व्यपोष्य च ॥

cf. *Virāgama* 65, 40b-46:

ततो होमं प्रकुर्वीत नव वा पञ्च एव वा । समिदाज्यचक्रं ललाजान्मुद्रमापयवांस्तथा ॥
गौरीमूलेन मन्त्रेण समिधो हूयते क्रमात् । आर्ज्यं गायत्रिमन्त्रेण हृदयेन चकस्तथा ॥
शिरोमन्त्रेण लाजश्च मुद्रं वागेन हूयते । मार्पं सघेन होतव्यं यवमीशानमन्त्रतः ॥
एवमेव क्रमेणैव प्रत्येकं तु शताहुतिः । घृतमिश्रंति मन्त्रेण धृतेनैव शताहुतिः ॥
शैवस्य त्वेति मन्त्रेण अत्राहुतिमवाचरेत् । द्रव्यान्ते व्याहृति हुत्वा स्पर्शयेत्प्रतिमां ततः ॥
हृन्वावाहेति मन्त्रेण सर्वद्रव्यसमन्वितम् । त्विष्टमग्नेति मन्त्रेण जुहुयात्तदनन्तरम् ॥
वृत्तनोयसमायुक्तं रात्रौ जागरमुच्यते ।

* A : सर्वं कर्मानिकार्यमाचरेत् ; B : सर्वं कर्म पूर्णान्तमाचरेत्

* A : पलाशोदुम्बराश्वत्थवटाः ; B : पलाशोदुम्बराश्वत्थवटं

शांकरे च 'पलाशः स्यात्समित्परिधयस्तथा । 'गौरीगायत्रिमन्त्रेण' समिद्धोमं समाचरेत् ॥ ३६ ॥
'गौरीमिमायमन्त्रेण' हृदा च घृतहोमकम् । शिखया चरुहोमं तु प्रत्येकं तु शताहुतिः ॥ ३७ ॥
पञ्चाशत्पञ्चविंशद्वा प्रत्येकं होममाचरेत् । द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा ततो वै स्पर्शमाहुतिम् ॥ ३८ ॥
'ब्रह्माङ्गैस्तत्तद्गानि स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा दशाहुतिः ।

[कुम्भामिपेकः]

एवं जागरणं रात्रौ स्नापयेदथ ऋक्षके ॥ ३९ ॥

आचार्यो मूर्तिपैः सार्धमात्मशुद्धिं समाचरेत् १० । विम्बकुम्भानलान्सर्वान्समभ्यर्च्य विधानतः ॥ ४० ॥

¹ B : फलाशस्य pour पलाशः स्यात्

² C : गौरि pour गौरी

³ Pour गौरीगायत्री voir *Suprabhedāgama* I 38, 12b-14a:

उच्यते गौरीगायत्री गणाम्बिकायै विद्महे । इत्युच्चार्य तदन्ते तु महातपार्थं धीमहि ॥

एवमुक्त्वा तदन्ते तु तत्रो गौरी प्रनोदयात् । गौरीगायत्रिसंज्ञाया चतुर्विंशतिकाक्षरा ॥

voir aussi *supra* p. 33 note 14.

⁴ voir *supra* p. 33 note 14 ⁵ A : हृदार्थं pour हृदा च

⁶ G, F, G : आहुतिः pour आहुतिम् ⁷ B omet le demi-sloka 39a

⁸ cf. *Kāmikāgama* II 44, 86b-96:

ततः प्रभाते शुद्धस्तु मूर्तिपैः सह देशिकः । उत्थाप्य देवीं कुम्भाथ प्राग्बद्धिं च तर्पयेत् ॥

दत्त्वा पूर्णाहुतिं पश्चात्त्रयशोद्धवनं ततः । मानुषे दैविके वापि प्राग्वत्संस्कृत्य विन्यसेत् ॥

कशिलां पूर्वमन्त्रेण रजहेमादिगमिताम् । प्राग्बद्धात्रीधरीं नीत्वा मूलमुच्चार्य विन्यसेत् ॥

सुमुहूर्ते सुलग्ने तु मन्त्रन्यासं च कारयेत् । चला चैलानवेद्यां तु मन्त्रन्यासं समाचरेत् ॥

देव्यमे तु घटान्यस्व कुम्भद्धीनं तु तदृदि । विन्यसेदनुकुम्भेभ्यः पीठस्य परितो मुनून् ॥

तत्तन्मूर्त्यादिविन्यासं पूर्ववत्कारयेत्ततः । ततस्कुम्भोदकैश्चैव ततश्शोऽभिषेचयेत् ॥

अपनं कारयेदन्ते नैवेद्यं चोत्सवं गुरुः । स्तुत्वानेकविधैः स्तोत्रैरसुं शोकं पठेत्ततः ॥

बावचन्द्रश्च सूर्यश्च यावत्तिष्ठति मेदिनी । तावदत्र त्वया देवि स्यात्तव्यमिह मन्दिरे ॥

संपूज्य देशिकादींश्च दक्षिणां दापयेत्ततः । उतमादिविमिनां तु लिङ्गस्थापनचोदिताम् ॥

ततः कन्याणकर्म स्याच्चतुर्थे कर्मविततः । देव्याः स्वनं प्रधानायाः सहजायाश्च कर्जेत् ॥

कर्म वैवाहिकं विद्याः प्रतिष्ठैवं समीरिता ।

cf. *Suprabhedāgama* I 38, 48-63 :

प्रभाते सुमुहूर्ते तु सर्वातोयसमानुत्तम् । आचार्यमूर्तिपात्रचैव दैवज्ञं संपूजयेत् ॥

पूर्णाहुतिं ततो दत्त्वा बीजमुख्येन मन्त्रतः । शक्तिविम्बं ततोत्थाप्य स्नानकेशुपरि न्यसेत् ॥

वर्धनीं तु ततोत्थाप्य देशिकश्रोतराननः । विम्बस्य हृदये मूर्ध्नि नाभौ मूले तु विन्यसेत् ॥

न्यस्त्वा ब्राह्मणमन्त्राणि विन्यसेत्सर्वमातृकाः । वर्षकुम्भस्थशक्तौश्च विम्बे संशोज्य मूलतः ॥

बीजमुख्येन मन्त्रेण तज्जलेनाभिषिच्य वै । वामादिशक्तिकुम्भाद्भिः संज्ञाप्य स्वस्वमन्त्रकैः ॥

स्नानक्षेपादिभिरद्भिः स्वस्वमन्त्रीविशेषतः । पादमाचमनं चार्थ्यं दद्याद्देव्यै हृदादिभिः ॥

अभ्यर्च्य गन्धपुष्पशैः सर्वात्मकारसंयुतम् । पावनं हविर्षं तत्र हृदयेन प्रदापयेत् ॥

'गौरीगायत्रिमन्त्रेण 'चाज्येनैव दशाहुतिः । गौर्यास्तु मूलमन्त्रेण पूर्णाहुतिं समाचरेत् ॥ ४१ ॥

गौरीविम्बं 'ततोद्धृत्य खानधेयां निघापयेत् । व्यपोह्य ब्रह्मकूर्चादीन्हृदा गन्धादिभिर्यजेत् ॥ ४२ ॥

'घृतशिरोऽप्यं कृत्वा पादयोर्वाहुमूर्धनि । कुम्भानानीय 'वेद्यास्तु 'विम्बाग्रे स्थण्डिले न्यसेत् ॥ ४३ ॥

'कुम्भाद्वीजं समादाय 'प्रतिमाहृदि विन्यसेत् । कलान्यासं ततः कृत्वा 'कुम्भाङ्गिरभिर्यजेत् ॥ ४४ ॥

'आम्लपांसुहरिद्वैश्च 'गन्धाङ्गिरभिर्यजेत् । बर्हिरामरणमाल्यगन्धैर्घृपैश्च दीपकैः' ॥ ४५ ॥

'हविरन्तं समभ्यर्च्य 'गौरीगायत्रिमन्त्रतः । 'सर्वासां चैव शक्तो नामर्चायां' तु विशेषतः ॥ ४६ ॥

कल्याणं कारयेद्दीमान्विघाहविधिमारगतः ॥ ४७ ॥

इति 'श्रीमद्गौरीवतन्त्रे [क्रियापादे] 'गौरीस्थापनविधिर्नाम एकत्रिंशः पटलः

एकमेकं समाख्यातं युक्तं तत्र वदामि ते । मण्डपं विधिना कृत्वा तन्मध्ये वेदिकां कर्मात् ॥

सर्वाङ्कारसंयुक्तां चित्तान्धवज्भूमिताम् । तन्मध्ये स्थण्डिलं कृत्वा वह्निं तत्रैव संयजेत् ॥

तत्र मानुषनाहे तु उमाकद्वी तु वाहणे । वामभागे ह्युमां न्यस्ता सर्वाङ्कारसंयुताम् ॥

नववज्रैरुमाकद्वी प्रशान्तामेति भूषयेत् । आचार्यो ब्रह्मकृदात्वा विवाहे सर्वकर्मणि ॥

पूर्वोक्तेन विधानेन अग्न्याधानादिकं तथा । विष्णुं तत्रैव चाह्वय देवीमुदकपूर्वकम् ॥

रुद्रस्य दक्षिणे हस्ते वीजमुद्धयेन दापयेत् । वामेऽश्मन्तं तु संस्थाप्य गौरीगायत्रिमन्त्रतः ।

श्रेण्याः पादं च रुद्रेण स्पर्शयित्वाश्रमनि न्यसेत् । शिवमन्त्रेण मन्त्रशो लाजं हुत्वा त्रयं बुधः ।

शक्तियुक्तां ततः सर्वं प्रभूतं हविर्षं ददेत् । युक्तमेवमिदं प्रोक्तं सहैव स्थापनं शृणु ।

आरम्भस्थापनान्तं यत्सर्वं कर्तुं सहैव तु । सहैव इति विख्यातं चोत्सवो विधिचोदितः ॥

^१ C, G : अपकृशकैः pour अथ कृशके

^{१०} A : अघाचरेत् pour समाचरेत्

^२ C : गौरि pour गौरी

^१ A omet च dans चाज्येनैव

^३ La forme grammaticale correcte est ततो उद्धृत्य ; mais le mètre ne s'en est pas respecté

^४ A : घृतं pour घृत

^५ A, B : वेद्यां तु

^६ F : शिवाग्रे

^७ C : कुम्भाङ्गिरं

^८ B : प्रतिमां हृदि ; C, G : प्रतिमे हृदि

^९ C : कुम्भायाः pour कुम्भाङ्गिरः

^{१०} C, F, G : अत्र pour आत्र ; une meilleure lecture semble être आम्लपांसुहरिद्वैश्च (आम्लपांसुः =

दिल्लीसी ७७५५)

^{११} C : गन्धायाः pour गन्धाङ्गिरः

^{१२} C, F, G : गन्धैश्च घृपदीपकैः

^{१३} B, C, F, G : हविषान्तं

^{१४} C : गौरि pour गौरी

^{१५} cf. *Pirāgama* 65, 57-63 :

कल्याणं कारयेत्प्रथममण्डपे सविशेषतः । गौमवालेपनं कृत्वा शक्तिना विकिरिततः ॥

ज्ञानानुपरि सुसंस्थाप्य मानुषे तु पदे तथा । स्थण्डिले स्थापयेद्देवीं दिग्भिः दक्षिणतो न्यसेत् ॥

तस्मात्प्रे स्थण्डिलं कृत्वा अभिमुखं च कारयेत् । तत्र विष्णुं समाह्वय दद्याद्दुदकपूर्वकम् ॥

गौरीपीजेन संयुक्तं ब्रह्मज्जेन समस्तुतम् । हृदयेनादिष्टमन्त्रेण अश्मन्तं स्पर्शयेत्ततः ॥

आचार्यहस्ते संपूर्णं लाजान् हृदयमन्त्रतः । ईशानेन तु मन्त्रेण लाजहोमं तु कारयेत् ॥

श्रद्धाक्षिणं ततः कृत्वा लाजहोमं पुनः पुनः । निःकृत्वा तु विशेषेण हुत्वा चित्तादिभिस्तथा ॥

हुत्वान्तं तु यदस्येति ब्रह्मवातदनन्तरम् । भिन्नाश्रममिदं प्रोक्तम् ॥

^{१६} A : अग्न्याया pour आचार्यायाः ; B : अज्ञानां ; G : अज्ञायाः

^{१७} A : श्री pour श्रीमद् ; B omet श्रीमद्गौरीवतन्त्रे

^{१८} A : गौरीस्थापनविधिपटलो द्वित्रिंशः ; C : गौरीस्थापनविधिर्नाम एकत्रिंशत्पटलः ; F, G : गौरीस्थापनविधिपटलः

एकत्रिंशत्

[द्वात्रिंशः पटलः]

[द्वारपालस्थापनविधिः¹]

[द्वारपालस्थानं तन्मानं च²]

लक्षणं द्वारपालानां स्थापनं³ ऋणुं वक्ष्यते । द्वारेषु मूलहर्म्यस्य⁴ मण्डपे वान्तरालके ॥ १ ॥

शोमादिगोपुरान्तेषु⁵ द्वारस्यैव तु पार्श्वयोः । स्तम्भोदय⁶समं श्रेष्ठं⁷ द्वारोदयमथाधमम् ॥ २ ॥

तयोर्मध्येऽष्टभागे तु⁸ नवधोच्चं⁹ परावरे । तस्मादायांश¹⁰संयुक्तमायादि¹¹ शोपनार्थकम् ॥ ३ ॥

रात्रः¹² कर्तुं राष्ट्रस्य¹³ वास्तोश्चैवानुकूलतः । यत्तन्मानं गृहीत्वा तु¹⁴ कुर्याद्वैशद्येन तु ॥ ४ ॥

¹ Pour द्वारपालस्थापनविधिं voir *Aṃśumadāgama* 23, *Kāraṇa* II 86, *Dipta* 67, *Vira* 41, *Sahasra* 44 et *Suprabhedā* I 39.

² cf. *Aṃśumatkāśyapa* 44, 1b-2:

अन्तर्मण्डलशालादिस्वधुना प्रोच्यते कर्मात् । द्वारशोभा द्वारशाला द्वारप्रासादहर्म्यके ॥
द्वारगोपुर इत्येते कमान्नाम्ना प्रकीर्तिताः ।

cf. *Aṃśumadāgama* 23, 6-10:

³ स्थानं वक्ष्ये द्विजोत्तम ।

द्वारस्योभयपार्ष्वे तु स्वाधिष्ठानस्य चोर्ध्वतः । भित्तिवृत्तं वितुक्तं वा स्थापयेद्द्वारपालकान् ॥

द्वारमन्तर्मुखं विद्याद्द्वारपालान्वह्निमुखे । स्तम्भोत्सेधांशमानेन द्वारपालोदयं विदुः ॥

स्तम्भोत्सेधसमं वाच त्रिपदं वाच संघट्टे । तयोर्मध्येऽष्टभागं च एकांशेन तु हासयेत् ॥

एवं विम्बोदयं कुर्यात् शुभायादी तु संभवे । शालादिगोपुरान्तानां स्तम्भमानेन कल्पयेत् ॥

मण्डपद्वारदेशे तु द्वारपालांश्च कल्पयेत् ।

cf. *Suprabhedāgama* I 39, 20b-21:

द्वारोत्सेधसमा भद्राः किरांटावक्रदोञ्चलाः । प्रासादे मण्डपे द्वारे द्वारे द्वारे च कीर्तिताः ॥

महामर्यादिभित्तिषु द्वारगोपुरपार्ष्वयोः ।

⁴ B : स्थापने

⁵ C, G : वचिन् ते

⁶ C : हर्म्यस्य pour हर्म्यस्य

⁷ C, G : मण्डपे च pour मण्डपे वा

⁸ E : गोपुरं तेषु pour गोपुरान्तेषु

⁹ A : द्वारस्यै चतुः पार्श्वयोः ; B : द्वारमस्य तु पार्श्वयोः

¹⁰ C, F : सहस्रेषु pour समं श्रेष्ठं

¹¹ A : द्वारोदयाधमम् ; C, F, G : द्वारोदयाधमं भवेत्

¹² A : भागेन pour भागे तु ; F : भागं तु

¹³ A : परे वरात् ; B : वरं वरात् ; G : परोऽवरात्

¹⁴ D : आयागं pour आयांश

¹⁵ A : माषादि pour व्याषादि ; C, F, G : आपादि

¹⁶ A : कर्तव्यं pour कर्तुंश्च

¹⁷ A : वास्तोश्चैवानुकूलितम् ; D : वासेच्छावानुकूलतः ; C : वस्तोश्चैवानुकूलितम् ; F : तस्योच्चेवानुकूलितम्

¹⁸ B : कुर्याद्वै शद्येन तु

[प्रतिमाद्रव्यम्]

लोहजं शैलजं वापि सौधजं धातुजं तु वा^१ । लोहजं 'सुधनं वापि सगर्भं वा सुवादिभिः ॥ ५ ॥
'सौधजं 'चेष्टकारागर्भं' शिलाधातु नगर्भकम् ।

[द्वारपाललक्षणम्]

नन्दिकालौ तु पूर्वे तु^१ दक्षिणेऽदक्षिणे स्थितौ ॥ ६ ॥

^१ cf. *Aṅsumadāgama* 23, 1:

द्वारपालविधिं नक्ष्ये श्रूयतां रविमत्तम् । शिलादाविष्टकादीनि कारयेत्लक्षणांनितम् ॥

^२ B : तथा pour तु वा ^३ A : सुधसं वापि ; B : सुधदं वापि ; C, F, G : सुधनं वापि

^४ E omet les *śloka* 6, 7 et 8 ^५ A : ज्येष्ठं pour चेष्टका

^६ A : शिलायां तु न गर्भकम् ; C, G : शिलादारू न गर्भकम्

^७ cf. *Diptāgama* 67, 1b-8:

पूर्वद्वाराधिपौ सेयी नन्दिकालादुभौ तथा । दण्डी मुण्डी महावीर्यौ दक्षिणद्वारपालकौ ॥

भृङ्गी च विजयरचैव पश्चिमद्वारपालकौ । अनन्तः पशुपतिरचैव उत्तरद्वारपालकौ ॥

नन्दीशो दण्डहस्तः स्यात्कालः परशुधारकः । दण्डीशो दण्डहस्तः स्यान्मुण्डी वै भिण्डपालधृत् ॥

भृङ्गी वै खड्गहस्तः स्याद्विजयः शूलधारकः । अनन्तो वज्रहस्तः स्यात्पशुपतिः पाशधारकः ॥

नन्दीशः श्यामवर्णः स्यात्कालो वै धूमवर्णकः । इन्द्रनीलनिभो दण्डी मुण्डी वै रचेतवर्णकः ॥

भृङ्गी मयूरमीवाभो विजयो रक्तवर्णकः । अनन्तः कालवर्णः स्यात्पशुपतिर्नील एव च ॥

त्रिणेत्राश्वतुर्भुजाः सर्वे सर्वभिरणभूषिताः । किञ्चित्त्रिभङ्गिकं कार्यं वामपादे तु कुञ्चितम् ॥

इत्येवं लक्षणं कृत्वा ततः स्थापनमारभेत ।

cf. *Yogajāgama* 6, 244b-252a:

नन्दीशः श्यामवर्णस्तु द्विहस्तः परशुसंयुतः । परशुं वामहस्ते तु दक्षिणे वेणुदण्डकम् ॥

कालेशः कुङ्कुमाभस्तु परशुवेणुदण्डधृत् । द्विनेत्रौ द्विभुजौ चैव नन्दिकालौ वयोधरौ ॥

पूर्वद्वारे स्थितौ यत्र नन्दिकालौ महात्मनः । अनन्तः पशुपतिश्चैव दक्षिणद्वारपालकौ ॥

अनन्तो रक्तवर्णस्तु वज्रायुधसमन्वितः । पशुपतिर्नीलवर्णस्तु शक्तिहस्तोऽप्रलोचनः ॥

पश्चिमद्वारपाली च दण्डी मुण्डी तथैव च । दण्डी घनेन्द्रचापामः खड्गहस्तोऽप्रदंष्ट्रकः ॥

मुण्डी कुन्देन्दुवर्णश्च भिण्डपालयुतस्तथा । विजयरचैव भृङ्गीश्च उत्तरद्वारपालकः ॥

विजयरचेन्द्रगोपामः शूलहस्तो भयंकरः । भृङ्गीशो भृङ्गवर्णस्तु धुरिकायुधहस्तधृत् ॥

त्रिभङ्गं कुञ्चितं पादमुधर्दंष्ट्रसमन्वितम् । प्रासादमण्डपद्वारे द्वारे चैव प्रकीर्तितः ।

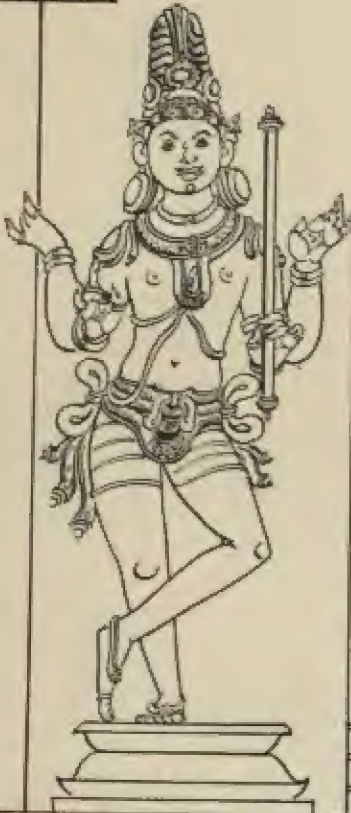
cf. *Suprabhedāgama* I 39, 18b-20a:

सर्वे त्रिभङ्गियुक्ताश्च सर्वे कुञ्चितपादकाः । उग्रदंष्ट्राः सुकृताश्च सर्वे निर्देशहस्तकाः ॥

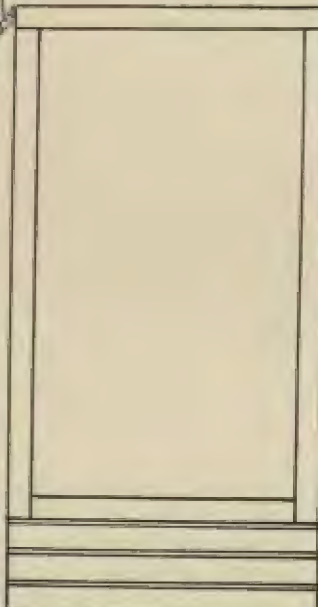
सर्वे चतुर्भुजोपेता द्विभुजा वा त्रिणेत्रकाः । द्विनेत्राश्वोऽग्रदंष्ट्राश्च हलपल्लवहस्तकाः ॥

^१ B : पूर्वे च ; C, F : पूर्वौ तु

DVĀRĀPĀLA

NANDĪ

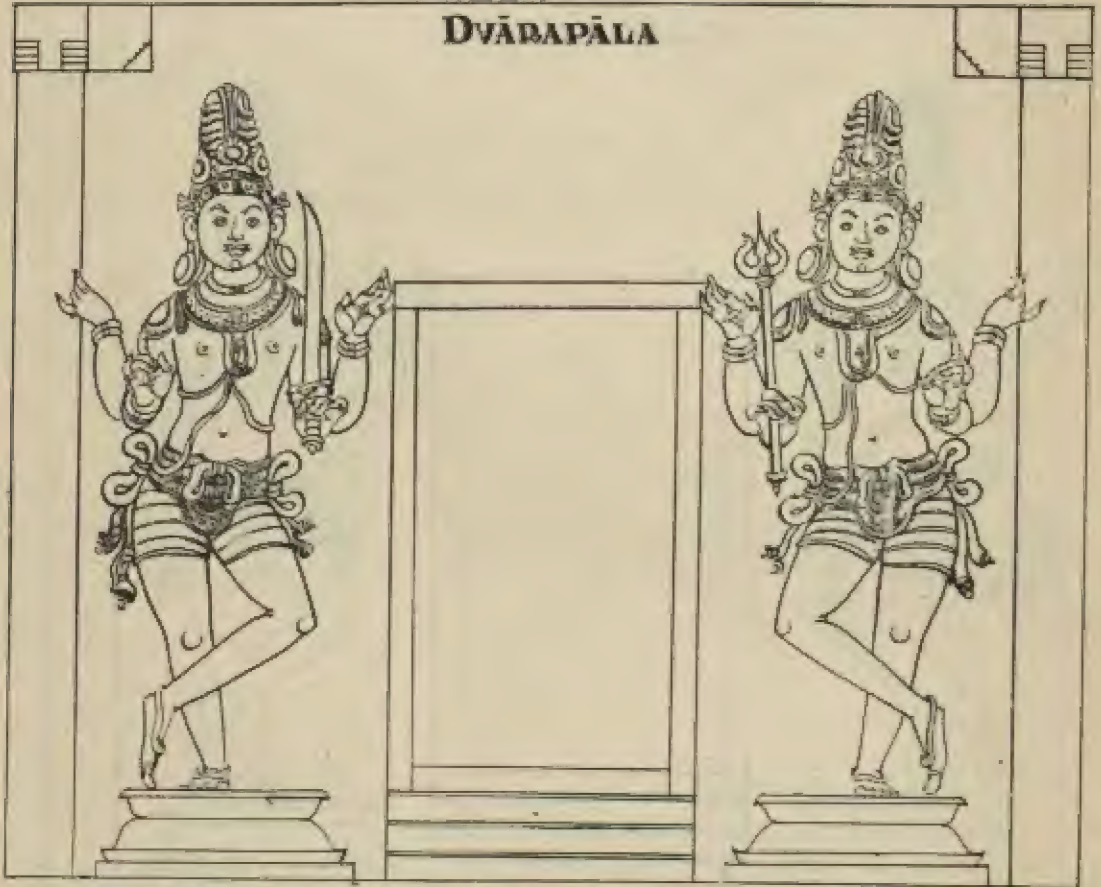
PŪRVA - DVĀRA

MAHĀKĀLĀ

DVĀRAPĀLA

DANḌĪ

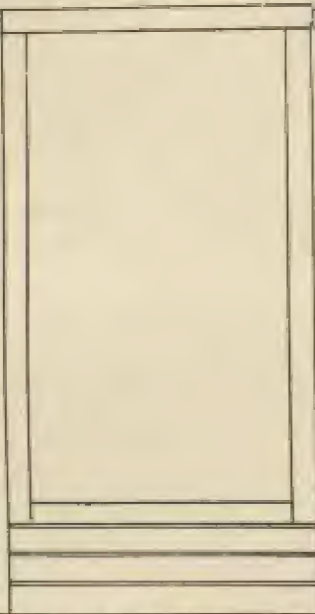
DAKṢIṆA-DVĀRA

MUṆḌĪ

DVĀRAPĀLA

GOPATI

UTTARA - DVĀRA

ANANTA

'दण्डिमुण्डौ अवाच्यां तु 'विजयो वृद्धिरेव च । वारुणे 'रक्षकावेतौ 'गोपत्यनन्तकाविमौ ॥ ७ ॥
 उत्तरद्वाररक्षार्थं दक्षिणेऽदक्षिणे न्यसेत् । 'श्यामामकुङ्कुमाभौ च नन्दिकालौ 'क्रमास्त्वितौ ॥ ८ ॥
 'इन्द्रगोपनिमौ' चैव मयूरस्येव' कन्धरम्^{१०} । 'अवाच्यां द्वारिकौ भासा^{११} पद्मरागाभनीलकौ ॥ ९ ॥
 वारुणे द्वारपालौ तु^{१२} 'सितकालाभावुत्तरे । 'दण्डं गदा च खड्गश्च त्रिशूलं^{१३} 'भिन्दिपालकः ॥ १० ॥
 'वेजं गदा च वज्रं च नन्द्यादीनां तु^{१४} 'चिह्नकम् । त्रिनेत्राश्चतुर्भुजाः सर्वे त्वतिरौद्राः सर्वंष्टकाः ॥ ११ ॥
 जटा^{१५} 'मकुटयुक्ताश्च^{१६} 'करण्डं वा किरीटकम् । 'द्वारपार्श्वंकहस्तौ द्वौ^{१७} 'पूर्वे चिह्नं परेऽञ्जलिः ॥ १२ ॥
 'अग्रहस्तद्वयोः^{१८} 'पूर्वे सूच्यन्ते^{१९} 'हरपल्लवम् । हस्तानां वेशनीत्रं^{२०} चाप्युद्धृतालम्बनं तथा ॥ १३ ॥

^१ A B : दण्डमुण्डमवाच्यां तौ ; le forme grammaticale correcte est दण्डिमुण्डिनी

^२ A : विजयो भिकिरीभि च ; B : विजयो रभिकारितौ ^३ A : शोकरापेतौ ; C, F : रक्षकाले तु

^४ A : गोपानश्वान्तकाविमौ ; B : गोपानश्वान्तकाविमौ ; F : गोपनश्वान्तकावुभौ ; G : गोपानश्वान्तकावुभौ

^५ C, F, G, : श्यामार्थं कुङ्कुमार्थं च ^६ A : क्रमान्तितौ ; B : क्रमान्तिकौ ; C : त्वसन्निभौ ; F : ह्यमानिभौ

^७ E omet le *śloka* 9.

^८ A : निर्भं pour निर्भौ

^९ A : मयूरस्य तु

^{१०} Le mot कन्धरा se trouve ici au neutre au lieu du féminin.

^{११} A : अवाच्युद्धारकाभासमौ ; B : अवाच्युद्धारकाभासौ ; C : अवाच्युद्धारिकाभासौ ; G : अवाच्यां द्वारिकौ भासौ

^{१२} A : पद्मरागाभनीलकम् ; B : पद्मरागाभनीलकौ ; C : पद्मरागान्तरालकम् ; G : पद्मरागाभरालकम्

^{१३} A : शीतकालाभमुत्तरे ; C, F : सितं कालाभमुत्तरे ^{१४} A : दण्डं गदा च खड्गं च

^{१५} A : भिन्दिपालकम् ^{१६} A : वेजं pour वेजं ^{१७} G : शक्तिकम् ^{१८} C : मुकुटं pour मुकुट

^{१९} A : करण्डा वा किरीटिका ; B : सकरण्डकिरीटकाः ^{२०} A : द्वारपार्श्वं च हस्तौ द्वौ ; B : द्वारपार्श्वे च हस्तौ द्वौ

^{२१} A : पूर्वे चिह्नपराञ्जलि ^{२२} A : अग्निं pour अग्र

^{२३} A : पूर्वं सूच्यन्तं ; cf. *Nāṭyaśāstra* 9, 64 : षट्काद्ये गदा हस्ते तर्जनी संप्रसारिता । हस्तः सूचीमुखो नाम तदा शेषः प्रयोक्तृभिः ॥

cf. *Saṅgītaratnākara* 7, 147:

ऊर्ध्वप्रसारिता यत्र षट्कामुखतर्जनी । हस्तः सूचीमुखः स स्यात् ।

^{२४} La forme grammaticale correcte est अन्यस्मिन्

^{२५} C : हरपल्लवम् ; une meilleure lecture semble être अलपल्लवम् cf. *Nāṭyaśāstra* 9, 91:

आवर्तिताः करतले यस्याङ्गुल्यो भवन्ति हि । पार्वणतविकीर्णाश्च स भवेदलपल्लवः ॥

cf. *Ibid.* le commentaire d'Abhinavagupta:

अलपल्लवमाह—आवर्तिता इति । कनिष्ठदिक्रमेण वर्तना परिवर्तनं वा कुर्वन्त्यः । इयतीत्यरः चलः चलस-

ल्लवाकारत्वाद् अलपल्लवः । अलपयक इति च तजाम ।

cf. *Saṅgītaratnākara* 7, 144-145:

व्यावर्तिताकथं करणं कृत्वा समवस्थिताः । यस्याङ्गुल्यः करतले पार्वणाः सोऽलपल्लवः ॥

अलपयः स एव स्यादङ्गुलीनां च केचन । अस्य व्यावर्तितस्थाने परिवर्तितमूर्चिरे ॥

^{२६} A : नीलं pour नीत्रं

'शृङ्गारं युक्तिः कुर्यात्सर्वाभरणवासयत्' । 'सुस्थितो द्वारपाश्वीङ्गिरन्याङ्गि' तलमुद्धृतम् ॥ १४ ॥
चिह्नदण्डे निघातव्यमुद्धृताङ्गितलं हरो । अन्यद्गङ्गात्रयं 'त्विष्टमङ्गस्थानकमेव वा ॥ १५ ॥

'सुस्थितो द्वारपाश्वेऽङ्गिरस्यत्कुञ्चितमाचरेत् ।

[नेत्रोन्मीलनं कुम्भस्थापनादि च']

स्थापयित्वाकदेशेषु हृदा कृत्वाक्षिमोचनम् ॥ १६ ॥

गव्याभिपेचनं कृत्वा स्नापयेद्ब्रह्मण्येनैः । 'संछाद्याहस्तवस्त्रेण वेदी' 'कृत्वाग्रतो बुधः ॥ १७ ॥

'हस्तवितस्तिविस्तारोत्सेधां दर्पणसंनिभाम्' ^{११} । 'वृत्तकुण्डं तदग्रे तु गोमयालेपनं कुरु ॥ १८ ॥

स्थण्डिलं शालिभिः कुर्यादर्थैः पुष्पैः परिस्तरत् । द्रोणाभ्युपूरितं कुम्भं सूत्रादिमिरलंकृतम् ॥ १९ ॥

गन्धाम्बु पूरये' 'तस्मिन्स्थापयेत्स्थण्डिलोपरि' ^{१०} । मूलमन्त्रं न्यसेत्तस्मिन्स्तद्रूपं तु विचिन्तयेत् ॥ २० ॥

गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैरर्घ्यैः ^{११} 'सुपूजयेत् । 'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा ततोऽहोमं समाचरेत् ॥ २१ ॥

[होमः ^{१२}]

समिदाज्यौदनैः पञ्चाहृदा मूलेन मन्वतः । प्रत्येकं शतमर्घं वा जुहुयात्तु क्रमेण वै ^{१०} ॥ २२ ॥

^१ A : शृङ्गारयुक्तिः

^२ C : वाङ्मथक ; ; F : वङ्मथक

^३ A : सुस्थित pour सुस्थितो ; C, G : संस्थितं

^४ A, B : गत pour तल

^५ A : त्विष्ट pour त्विष्ट ; C : त्वष्ट ; G : त्विष्ट

^६ A : सुस्थित pour सुस्थितो ; B, C, G : सुस्थितं

^७ cf. *Diptāgama* 67, 15-21:

नेत्रबीजं समुच्चार्य नेत्रमोक्षणमारभेत् । तर्पयेन्मधुनाज्येन तत्तद्बृहदयमुच्चरन् ।

संछाद्य पञ्चगव्येन पञ्चगव्यमुदाहरन् । स्वमग्ने रुद्रमन्त्रेण शुद्धतोयेन सेनयेत् ॥

गन्धादिना समाभ्यर्च्यं हृदयमन्त्रं समुच्चरन् । तेषामग्रे शु कर्तव्यं स्थण्डिलं शालिना कुरु ॥

तन्मध्ये पद्ममालिक्य साष्टवचं सर्वाङ्गिकम् । घृतलैः शोभितं कृत्वा तिलदर्भैः परिस्तरत् ॥

द्वारपालाधिदैवत्वं कुम्भं तन्मध्ये न्यसेत् । द्रोणतोयेन संपूर्णं समूहां सापिधानकम् ॥

सकलं पल्लवोपेतं तच्छांजसमन्वितम् । दर्भमालासमामुत्तानष्टौ च कलशान्यसेत् ॥

समूहान्सापिधानांश्च सकलान्वारिपूरितान् । अर्चयित्वा विधानेन नैवेद्यान्तं स्वनमितः ॥

^८ C, F, G : मोक्षणम् pour मोचनम्

^९ B : संछाद्य हस्तवस्त्रेण

^{१०} B : कृत्वा गतो बुधः

^{११} A : हस्तं वितस्तिविस्तारं ; B : हस्तविस्तारमुत्सेधां

^{१२} B : दर्पणोदरसंनिभम्

^{१३} C : घृतं कुण्डं

^{१४} B : पञ्चान् pour तस्मिन्

^{१५} A : तण्डुल pour स्थण्डिल

^{१६} G : अन्यैः pour अर्घ्यैः

^{१७} B : सु pour सु ; C : श्व

^{१८} A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^{१९} cf. *Diptāgama* 67, 22-25 :

तस्याग्रे स्थण्डिलं कृत्वा बालुर्कैर्हस्तमानकम् । अन्याधानादिकं सर्वमभिकार्योक्तमाचरेत् ॥

तत्तद्बृहदयमन्त्रेण समिदाहुतिमाचरेत् । घृतमिक्षे घृतं कृत्वा शिरसा च चरुं हुनेत् ॥

स्वमग्ने रुद्रमन्त्रेण कृत्वा लाजं विचक्षणः । अक्षतं तिलसंमिधं क्षीरं मन्त्रेण होमयेत् ॥

प्रत्येकं शतमर्घं वा जुहुयात्कमघ्नः पुनः । एवं जागरणं रात्रौ ॥

^{२०} A : वा pour वै

[कुम्भामिपेकः^१]

मुहूर्ते समनुप्राप्ते 'पूर्णाहुतिं समाचरेत् । विसृज्याच्छाद्य 'ब्रह्मं तु गव्यैः' कृत्वाभिपेचनम् ॥ २३ ॥
शुद्धाद्विरमिपिच्यथा 'सब्रह्माङ्गकला' भ्यसेत् । 'वेद्या आदाय कुम्भं तु विम्बामे तु निघापयेत् ॥ २४ ॥
कुम्भादीजं समादाय 'विम्बस्य हृदि योजयेत् । तद्द्विरमिपिच्यथा हविरन्तं हृदाचयेत् ॥ २५ ॥
एवं दौवारिकाष्टानां' स्थापनं प्रोच्यते तथा' ॥ २६ ॥

इति 'श्रीमद्वैरवतन्त्रे [क्रियापादे]' द्वारपालस्थापनविधिर्नाम द्वात्रिंशः पटलः

^१ cf. *Dīptāgama* 67, 25b-31a :

“ प्रभाते स्थापनं भवेत् ॥

पूर्णाहुतिं तु शिरसा स्विष्टान्तं हि समाचरेत् । तत्तत्कुम्भं समुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुतम् ॥
समुद्धर्ते सुलग्ने च नक्षत्रकरणान्विते । कुम्भादीजं समादाय हृदिशे तु न्यसेत्कमात् ॥
दशकुम्भं समुद्धृत्य पूर्वादितः प्रदक्षिणम् । पिण्डिकायां न्यसेद्धीमान्दुर्गपालकबीजकान् ॥
तेनोदकेन संप्रोक्ष्य तत्तद्गुदबसुच्चरन् । गन्धपुष्पादिना पूज्य स्वस्वबीजमुदाहरन् ॥
शुद्धान्नं दापयेत्स्वादुपदंशसमन्वितम् । पश्चादाचमनं दद्यात्तान्मूलं च निवेदयेत् ॥
द्वारपालाधिपानां तु स्थापनं प्रोच्यते कमात् ।

^२ B : पूर्णाहुतिमाचरेत्

^३ G : वस्त्रेण

^४ A : कृत्वाभिपेचयेत्

^५ A : सब्रह्माङ्गं कलां न्यसेत्

^६ A : वेद्यामादाय

^७ A : विम्बे हृदि विन्यसेत्

^८ A : अष्टौ च pour अष्टानां

^९ A : अथवा pour तथा

^{१०} A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्वैरवतन्त्रे

^{११} A : द्वारपालस्थापनविधिपटलत्रयत्रिंशः ; B : द्वारपाल-स्थापनं नाम त्रयत्रिंशः पटलः ; C : द्वारपालस्थापनविधिर्नाम चतुश्चत्वारिंशः पटलः ; E : द्वारपालस्थापनविधिश्चतुश्चत्वारिंशत्पटलः ; F : द्वारपालस्थापनपटलश्चतुश्चत्वारिंशत् ; G : द्वारपालस्थापनविधिपटलश्चत्वारिंशत्

'शृङ्गारं युक्तिः कुर्यात्सर्वाभरणवासघृत' । 'सुस्थितो द्वारपाश्वीङ्गिरन्याङ्गि' तलमुद्धृतम् ॥ १४ ॥

चिह्नदण्डे निघातव्यमुद्धृताङ्गि तलं करो । अन्यद्वङ्गत्रयं 'स्विष्टभङ्गस्थानकमेव वा ॥ १५ ॥

'सुस्थितो द्वारपाश्वेऽङ्गिरन्यत्कुञ्चितमाचरेत् ।

[नेत्रोन्मीलनं कुम्भस्थापनादि च']

स्थापयित्वाकदेशेषु हृदा कृत्वाक्षिमोचनम् ॥ १६ ॥

गव्याभिषेचनं कृत्वा स्नापयेद्दन्धतोयकैः । 'संछाद्याहृतवस्त्रेण वेदी' 'कृत्वाप्रतो बुधः ॥ १७ ॥

'हस्तवितस्तिविस्तारोत्सेधां दर्पणसंनिभाम्'^{११} । 'वृत्तकुण्डं तदग्रे तु गोमयालेपनं कुरु ॥ १८ ॥

स्थण्डिलं शालिमिः कुर्यादर्धैः पुष्पैः परिस्तरेत् । द्रोणाम्बुपूरितं कुम्भं सूत्रादिभिरलंकृतम् ॥ १९ ॥

गन्धाम्बु पूरये'त्तस्मिन्स्थापयेत्स्थण्डिलोपरि'^{१२} । मूलमन्त्रं न्यसेत्तस्मिन्स्तद्रूपं तु विचिन्तयेत् ॥ २० ॥

गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैरर्घ्वैः'^{१३} 'सुपूजयेत् । 'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा ततो.होमं समाचरेत् ॥ २१ ॥

[होमः'^{१४}]

समिदाज्यौदनैः पञ्चाद्धृदा मूलेन मन्वतः । प्रत्येकं शतमर्घं वा जुहुयात्तु क्रमेण वै'^{१५} ॥ २२ ॥

^१ A : शृङ्गारयुक्तिः

^२ C : वासधृक् ; ; F : वसधृक्

^३ A : सुस्थित pour सुस्थितो ; C, G : संस्थित

^४ A, B : गत pour तल

^५ A : स्विष्ट pour स्विष्ट ; C : स्वष्ट ; G : स्विष्ट

^६ A : सुस्थित pour सुस्थितो ; B, C, G : सुस्थितं

^७ cf. *Diptāgama* 67, 15-21:

नेत्रवीजं समुच्चर्य नेत्रमोक्षणमारभेत् । तर्पयेन्नधुनाज्जेन तत्तद्द्वयमुच्चरन् ।

संज्ञाप्य पञ्चगव्येन पञ्चगव्यमुदाहरन् । त्वमग्ने रुद्रमन्त्रेण शुद्धतोयेन सेचयेत् ॥

गन्धादिना समम्भरर्घ्वं हृदयमन्त्रं समुच्चरन् । तेषामग्रे तु कर्तव्यं स्थण्डिलं शालिना कुरु ॥

तन्मध्ये पद्मशालिष्य साष्टमर्घं सर्कार्णिकम् । सुतलैः शोभितं कृत्वा तिलदर्भैः परिस्तरेत् ॥

द्वारपालाधिदैवत्यं कुम्भं तन्मध्ये न्यसेत् । द्रोणतोयेन संपूर्णं ससूत्रं सापिधानकम् ॥

शवशं पल्लवोपेतं तत्तद्दीजसमन्वितम् । दर्भमालासमामुत्तानश्रीं च कलशान्न्यसेत् ॥

ससूत्रान्सापिधानांश्च सवस्त्रान्धारिपूरितान् । अर्चयित्वा विधानेन नैवेद्यान्तं स्वनामतः ॥

^८ C, F, G : मोक्षणम् pour मोचनम्

^९ B : संछाद्य हस्तवस्त्रेण

^{१०} B : कृत्वा गतो बुधः

^{११} A : हस्तं वितस्तिविस्तारं ; B : हस्तविस्तारमुत्सेधं

^{१२} B : दर्पणोदरसंनिभम्

^{१३} C : वृत्तं कुण्डं

^{१४} B : पश्चात् pour तस्मिन्

^{१५} A : तण्डुल pour स्थण्डिल

^{१६} G : अन्यैः pour अर्घ्वैः

^{१७} B : सु pour सु ; C : श

^{१८} A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^{१९} cf. *Diptāgama* 67, 22-25 :

तस्याग्रे स्थण्डिलं कृत्वा वालुकैर्दस्तामानकम् । अग्न्याधानादिकं सर्वसमिकार्योक्तमाचरेत् ॥

तत्तद्द्वयमन्त्रेण समिदाहुतिमाचरेत् । भृतामिक्षे घृतं हृत्वा शिरसा च चर्चं हुनेत् ॥

त्वमग्ने रुद्रमन्त्रेण हुत्वा लाजं विचक्षणः । अक्षतं तिलसंमिश्रं क्षीरं मन्त्रेण होमयेत् ॥

प्रत्येकं शतमर्घं वा जुहुयात्कमशः पुनः । एषं जागरणं रात्रौ ॥

^{२०} A : वा pour वै

[कुम्भामिषेकः^१]

मुहूर्ते समनुप्राप्ते 'पूर्णाहुतिं समाचरेत् । विसृज्याच्छाद्य 'वस्त्रं तु गव्यैः 'कृत्वामिषेचनम् ॥ २३ ॥
शुद्धाद्विरमिषिच्याथ 'सत्रह्यार्द्रकला न्यसेत् । 'वेद्या आदाय कुम्भं तु विम्बामे तु निघ्रापयेत् ॥ २४ ॥
कुम्भाद्वीजं समादाय 'विम्बस्य हृदि योजयेत् । तद्द्विरमिषिच्याथ हविरन्तं हृद्दार्चयेत् ॥ २५ ॥
एवं दौवारिकाष्टानां^२ स्थापनं प्रोच्यते तथा^३ ॥ २६ ॥

इति ^{१०}श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे]^{११}द्वारपालस्थापनविधिर्नाम द्वात्रिंशः पटलः

^१ cf. *Dīptāgama* 67, 25b-31a :

"प्रमते स्थापनं भवेत् ॥

पूर्णाहुतिं तु शिरसा स्निह्यन्तं हि समाचरेत् । तत्तत्कुम्भं समुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुतम् ॥
समुहूर्ते सुलग्ने च नक्षत्रकरणान्विते । कुम्भाद्वीजं समादाय हृद्देशे तु न्यसेत्कमात् ॥
दशकुम्भं समुद्धृत्य पूर्वदितः प्रदक्षिणम् । पिण्डिकायां न्यसेद्धीमान्दूर्ध्वपालकवीजकान् ॥
तेनोदकेन संश्रोष्य तत्तद्दृश्यमुच्चरन् । गन्धपुष्पादिना पूज्य स्वस्वनीजमुदाहरन् ॥
शुद्धान्नं दापयेत्पश्चात्पुर्दशसमन्वितम् । पश्चादाचमनं दद्याताम्बूलं च निवेदयेत् ॥
द्वारपालाधिपानां तु स्थापनं चोच्यते क्रमात् ।

^२ B : पूर्णाहुतिमथाचरेत्

^३ G : वस्त्रेण

^४ A : कृत्वामिषेचयेत्

^५ A : सत्रह्यार्द्रं कलां न्यसेत्

^६ A : वेद्यामादाय

^७ A : विम्बे हृदि विन्यसेत्

^८ A : अष्टौ च pour अष्टानां

^९ A : अथवा pour तथा

^{१०} A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

^{११} A : द्वारपालस्थापनविधिपटलस्रवस्त्रिंशः ; B : द्वारपालस्थापनं नाम त्रयस्त्रिंशः पटलः ; C : द्वारपालस्थापनविधिर्नाम
चतुश्चत्वारिंशः पटलः ; E : द्वारपालस्थापनविधिश्चतुश्चत्वारिंशत्पटलः ; F : द्वारपालस्थापनपटलश्चतुश्चत्वारिंशत् ; G : द्वारपा-
लस्थापनविधिपटलश्चत्वारिंशत्

[त्रयस्त्रिंशः पटलः]
[परिवारस्थापनविधिः]
[परिवाराष्टकस्थानम्¹]

¹अतः परं प्रवक्ष्यामि परिवारविधिक्रमम् । अन्तमण्डल²मध्ये वा बाह्ये चान्तरहारके³ ॥ १ ॥
मध्ये⁴ 'बाम्यन्तरे बाह्ये मध्यहारे तथैव च । 'उक्षं दुर्गां च 'चामुण्डौ गणेशं चैव पण्मुखम् ॥ २ ॥
ज्येष्ठां चैव हरिं भानुं⁵ पूर्वोदिक्रमशो न्यसेत् । 'मूलहर्म्यं निरीक्ष्यास्ते कल्पयेद्विम्बविष्टरम् ॥ ३ ॥

[उक्षस्थानं विम्बविष्टरस्थानं च¹⁰]

त्रिचतुर्दण्डमारभ्य द्विद्विदण्डविषधनात् ।¹¹त्रिचतुस्त्रिंशद्दण्डैर्वा यावत्तावद्विशेषतः ॥ ४ ॥
¹²उक्षस्थानमयुग्मे च¹³ युग्मे स्याद्विम्ब¹⁴विष्टरम् । प्रतिषोडशभेदं स्यादुक्तदण्डे तु¹⁵ मध्यमे ॥ ५ ॥
¹⁶उक्तदण्डावसाने¹⁷ वा तयोः¹⁸ ¹⁹पीठावसानकम् ।

¹ Pour परिवारस्थापनविधि voir *Aṃsumathkāśyapa* 50, *Ajita* 39 et 46, *Kāmika* 1, 72 et 74 et 11 69, *Kāraṇa* I 60, 61 et 68 et 11 87 et 88, *Dipta* 68 et 69, *Yogaja* 17, *Vira* 41 et 72 et *Suprabhāḍa* I 39, 40 et 51.

² cf. *Diptāgama*, 68, 1-2:

परिवारस्थापनं वक्ष्ये शृणु बह्वे विशेषतः । इषः कल्याणनी चैव मातरो गणनायकः ॥
सुव्रह्मण्यस्तथा उच्छेद्य केशवो भास्करस्तथा । पूर्वोदिक्रमशो न्यसेत्तन्मन्तरं हरिं स्थिता इमे ॥

voir aussi *Ajitāgama*, *paṭala* 39 *śl.* 1-3 et 7-10

³ Dans le ms. F ce *paṭala* se trouve après le *paṭala* suivant.

⁴ A : मध्यप pour मण्डल ⁵ A : भारके pour हारके ⁶ A : बाह्यान्तरे ; F : चान्तरे

⁷ La forme grammaticale correcte est उक्षार्णं ; mais le mètre ne saurait pas respecté.

⁸ C : चामुण्ड ⁹ A, C : मूलहर्म्यानिरीक्ष्यास्ते

¹⁰ cf. *Kāraṇāgama* I 60, 38b-40 et 49-51a:

“ पीठस्थानं विधीयते ॥

मूलप्रासादविस्तारं यत्तदण्डमिद्वोच्यते । प्रासादं तु समारभ्य रसदण्डान्तिकेऽपि वा ॥

रसदण्डान्तिके चैव मनुदण्डान्तिकेऽपि वा । कारयेत्तत्र पीठानि..... ॥

“ इषभस्थानमुच्यते ॥

पीठाण्डद्वयं त्यक्त्वा तस्याग्रे स्थापयेद्द्वयम् । जयचान्दप्रकारेण इषभस्थानं विधीयते ॥

शुण्डहस्तान्तरं वापि पद्महस्तान्तरं तु वा । पीठाग्रे तु प्रकर्तव्यम् ”

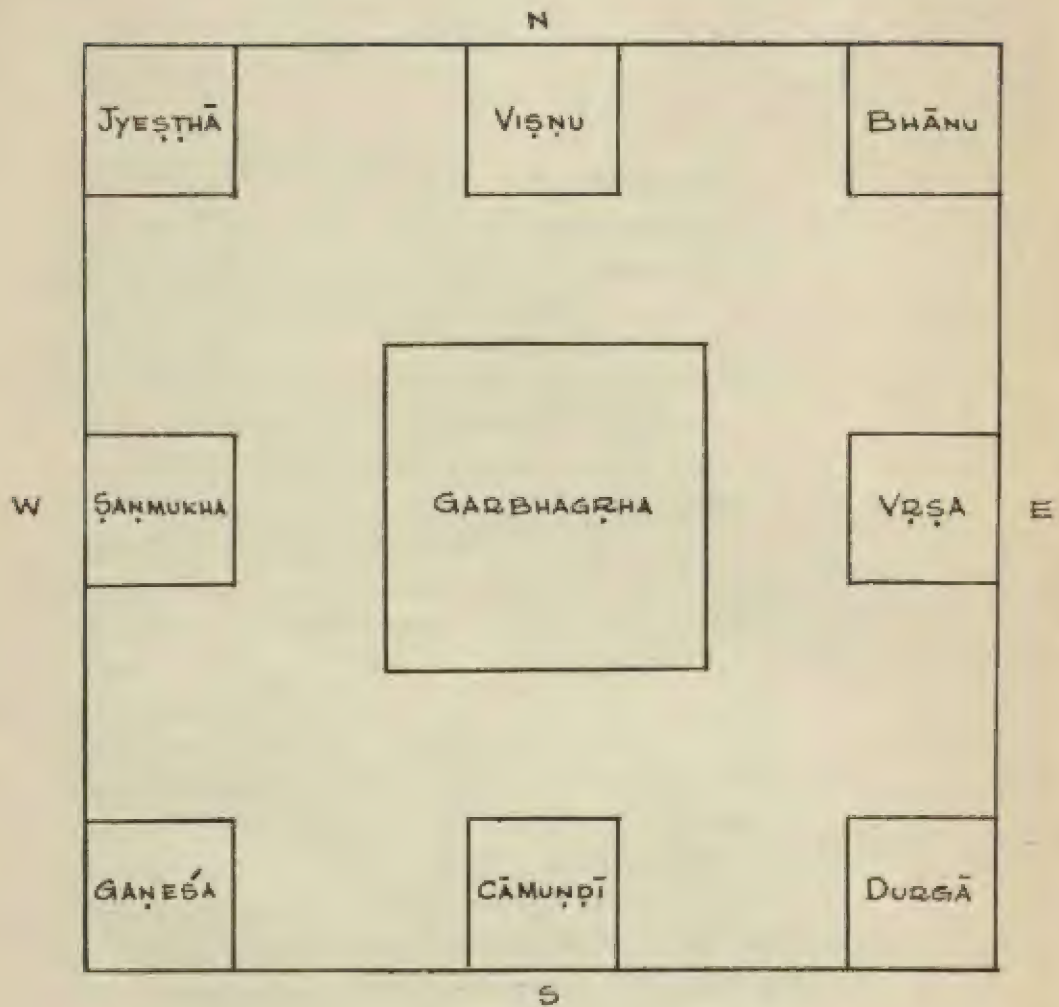
¹¹ B omet le *śloka* 4b ; C : त्रिचतुस्त्रिंशत्तिर्दण्डं

¹² B : युग्मे pour उक्ष ¹³ C, F : तु pour च ¹⁴ A, B, C : ब्रह्मा pour विम्ब

¹⁵ C, F : मध्यमम् ¹⁶ A, B : युक्त pour उक्त ¹⁷ A : अवसानं pour अवसाने

¹⁸ A : वा भवो ; B : वा यवो : ¹⁹ C : विष्ट pour पीठ

PARIVĀRĀṢṬAKA.

[पीठलक्षणम्^१]

'चतुर्विंशङ्गुलं वाथ त्रिषडङ्गुलमेव वा ॥ ६ ॥

'मान्वङ्गुलविशालं' वा 'तत्तुल्यतुङ्गविष्टरम् । मेखलात्रयसंयुक्तं कर्तव्यं तत्सर्णिकम् ॥ ७ ॥

भ्रमजं सौधजं वापि 'चेष्टजं वाथ कल्पयेत् । प्रतिमां चापि 'तन्माने 'स्वेष्टमुच्चं तु गृह्यताम् ॥ ८ ॥

[वृषभः^{१०}]

'द्वारोच्चे गर्भगेहे तु नवभागविभाजिते ।

^१cf. *Aṅsumatkāśyapa*. 50, 150-153a:

"पीठं चैलक्षणं शृणु ॥

मानुद्रयाङ्गुलं तारमुत्सेधं मानुनावकम् । मेखलात्रयसंयुक्तं वेदमात्रविशालकम् ॥
गुणाङ्गुलं तदुत्सेधं पञ्चोर्च्चं तु गुणाङ्गुलम् । पञ्चशं पञ्चविस्तारं शोचोर्ध्वकम्पनीवकम् ॥
शिलाभिवेष्टकाभिर्वा सुधया वा प्रकल्पयेत् । परिवाराधानं शोचन्"

cf. *Kāraṇāgama* I 60, 25-28:

प्रतिमानामभावे तु पीठं वा कल्पयेत्पुत्रीः । विमानेन युतं वापि हीनं वा स्थापयेत्पुत्रीः ॥
पक्षतालप्रविस्तारमुत्सेधं तु तदर्धकम् । द्विमेखलासमायुक्तमेकैकं चतुरङ्गुलम् ॥
उत्सेधं तत्सर्वं श्रेयं तन्मध्येऽङ्गुलं तु कारयेत् । षडङ्गुलप्रमाणेन पञ्चं कुर्यादिलाष्टकम् ॥
अग्न्यङ्गुलप्रमाणेन तन्मध्ये कर्णिकां कुरु । इतं वा चतुरर्धं वा एवं पीठं तु कारयेत् ॥

voir aussi *Ajitāgama*, paṭala 39 śl. 16-21

^२ B : चतुर्विंशङ्गुलं ^३ A : मानुद्रयाङ्गुलं pour मान्वङ्गुलं ^४ C : विलेपं pour विशालं

^५ A : तत्तुल्यं pour तत्तुल्यं ; B, C, F : तत्तुल्यं ^६ B : पीठजं ; C : तेषां

^७ A, B : तन्मध्ये ^८ C, F : विष्टमुच्चं तु ^९ B : गृह्यती

^{१०} cf. *Suprabhedāgama* I 40, 6-16:

वृषभस्य तु उत्सेधं द्वारमानेन वै शृणु । द्वारोत्सेधचतुर्विंशतर्धं पादोनैकं तथा ॥
सर्वं वा द्विगुणं वापि त्रिगुणं वा विशेषतः । तत्काले वृषभायामं द्विसप्तत्यङ्गुलं स्मृतम् ॥
चतुर्भाग्यमुच्चं तत्र त्रिभागं नासिका तथा । द्वयङ्गुलं तु तथा नेत्रमन्तः पादमुविस्तरम् ॥
शृङ्गायामं द्विभागं तु तन्मूर्धं भागविस्तरम् । तीक्ष्णायौ तु अर्द्धोच्चौ चागुपूर्वार्द्धेण तु ॥
कर्णायामं दशाङ्गुल्यं तद्विस्तारं तदर्धता । कला तु कर्णमूलं हि तदन्तथा तदेव तु ॥
त्रिभागं नेत्रयोर्मध्ये तद्वच्छृङ्गौ तु मध्यमम् । अक्षिकर्णान्तरं भागं कर्णाच्छृङ्गान्तरं तथा ॥
द्वयङ्गुलं नासिकाद्वारं तद्वर्धं भागमानतः । जिह्वास्थौ दन्तपङ्क्तौ च यथायुक्त्या च कारयेत् ॥
अष्टदशाङ्गुलं चोर्ध्वं तन्मूर्धं त्रिगुणं तथा । जङ्घायाः पश्चिमं पादं कलोर्ध्वं तु चतुष्कला ॥
षडङ्गुलं ततः पादं तदर्धं चतुरमुच्यते । जङ्घायाः पश्चिमं पादं कलोर्ध्वं तु कलाधिकम् ॥
पुच्छं स्थादग्रमूलान्तं चतुरङ्गुलविस्तृतम् । मध्यमं द्वयङ्गुलं तारगभमेकाङ्गुलं स्मृतम् ॥
वृषणौ द्विकलायामौ विस्तारं स्याच्च द्वयङ्गुलम् । वृषस्य लक्षणं प्रोक्तम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 36, 363b-375a:

^{११} A, B : द्वारोच्चगर्भगेहं तु

नवधा वषभस्योच्चं तस्योच्चान्वयंशमासनम् ॥ ९ ॥

उन्नतं कुक्षिं विस्तारादग्न्यंशाधिकविस्तरम् । आयामोच्चघनाधिक्यं भद्रं वा पञ्चपीठकम् ॥ १० ॥

उपपीठाकृतिर्वापि कल्पयेद्भूपविष्टरम् ।

[त्रिशूलम्]

तदग्रे द्वारतुल्योच्चं वषोच्चं वा त्रिशूलकम् ॥ ११ ॥

शूलोच्चे भूतपट्सप्तभागोऽंशं वा विशालकम् । विस्ताराद्यं त्रिपाद्यं वाप्यग्न्यंशेऽंशं तु वा घनम् ॥

¹ A : नवधा वषभः सोच्चं ; C : नव वा वषभस्योच्चं

² A : तस्योच्चान्वयंशमासनम् ; B : तस्योच्चान्वयंशमानकम् ; C : तस्योच्चान्वयंशमासनम्

³ A : विस्तारं pour विस्ताराद् ⁴ C : अन्यान्यं pour अग्न्यंशा ; E : अन्याशा

⁵ A : आयामोच्चघनाधिक्यं ; C : आयामोच्चघनाधिक्यं ; F : आयामोच्चघनताधिक्यं

⁶ cf. *Kāraṇāgama* I, 68, 2-5 et 7b-25:

सर्वैवेमथे शूलं महाह्वं परमं शुभम् । हैमराजतताज्ञेण आधसेचैव वा कुम् ॥

गर्भद्वारे च हस्ते च तुङ्गानि योजयेततः । गणदिधिक्रमादाय शूलमुत्तममुच्यते ॥

मध्यमे समगमं तु तद्भूतं भूतभागकम् । त्रिभागमध्वनं श्रेयं कनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥

अष्टधा विभजेतत्र उतमादि त्रयं त्रयम् । द्वारोत्सेधसमं मानमुत्तमं शूलमुच्यते ॥.....

आयामं भूतभागैकं पत्रायाममिति स्यूतम् । नाडिकांशं भजेतत्र एकांशं पत्रविस्तरम् ॥

संगूलं पत्रमानं तु चतुरर्थं समं कुम् । पत्राधारं विद्युज्याय पार्वयोऽथभयोरपि ॥

वृत्ताकारं यथा तत्र कर्तयेतदनु कमात् । तथोर्वाद्यान्तरं ग्राह्यं भ्रामयेद्विमुखं तु तत् ॥

पार्वपत्रद्वयं ह्येवं भवेत्तद्दत्तुलद्वयात् । पत्रतारेण चापे तु धारानिशितसंयुतम् ॥

ताराद्यं मुकुलं कुर्यान्मध्यमूलाद्यतः कमात् । पत्रविस्तारमुद्दिष्टं भागैकं घनमुच्यते ॥

ताराधृताप्रके मूले चान्तरं पार्वपत्रयोः । पत्रायामं च नवधा भज्य भागेन मूलतः ॥

पादाभ्याममिति श्रेष्ठं तदर्थं पादविस्तरम् । द्विगुणं मध्यपादस्य विस्तारं पार्वपत्रवत् ॥

पत्राणां पादमूले तु कुर्याद्वै कुण्डलीकृतम् । विवित्रपत्रविहितं पत्रलेखेन कारयेत् ॥

तस्याधः पालिका कार्या पत्रायामत्रिभागतः । ततारं नवधा भज्य व्योमांशं पालिकायतम् ॥

व्यंशेनाब्जं तु तस्याधः कोणेऽथत्पत्रवत् । कर्तव्या पालिका ह्येवं तदधः कल्पयेद्भूलम् ॥

पालिकायास्तु विस्तारं विभजेतु दशांशकम् । एकांशं गलविस्तारमुत्सेधं तस्मिन् भवेत् ॥

पालिकाद्यं घटाकारमुत्सेधं स्यात्तदधतः । तस्याधः कर्णिकारेण कर्णं कुर्यात्तु बुद्धिमान् ॥

पादेन कुम्भकारेण तस्याधो नाडिका भवेत् । पट्टवन्नाडिकामानं तन्मानं युगमाजितम् ॥

एकभागान्तरं कुर्यात्तद्व्यभागेन हीरिका । हीरिकाय प्रकर्तव्या शेषं दण्डमिहोच्यते ॥

नाडिकायास्तु विस्तारचतुर्भागत्रिभागिकम् । दक्षदण्डस्य विस्तारं तदर्थं लोहदण्डकम् ॥

दण्डमूले तु पत्रं स्याद्विस्तारं पालिकासमम् । तदधर्माणामित्युक्तं तन्मानं गुणभाजितम् ॥

एकांशं पट्टिका ज्ञेयं शेषांशेन कुशेशयम् । कृतं वा चतुरर्थं वा कारयेत् कुशेशयम् ॥

हीरिकासममानेन पत्रोर्ध्वं पट्टिकां कुम् । मध्यपत्रस्य मध्ये तु लिखेदब्जं तु तन्मुखम् ॥

एवं तक्षणमाख्यातम् ॥

¹ A : वा विन्यसेशं तु ; B : वा विन्यसेशं तु ; C : वा विन्यसेशं तु

² B : वामके pour वा घनम्

‘हस्तं वृथाप्रतो नीत्वा ‘हस्तं पीठोच्चविस्तृतम् । त्रिमेखलासमायुक्तं तस्योर्ध्वं शूलसंस्थितिः’ ॥१३॥

‘विस्ताराद्यं त्रिपादं ‘वाप्यध्वंशोऽंशं तु वा घनम् । शूलोच्चैः भूतभागैकं ‘पत्रोच्चं तु विशालकम् ॥१४॥

‘पत्रादधोऽर्धमग्न्यंशं ‘वा स्यात्पालिघटोदयम् । शेषं युक्त्या तु’ कर्तव्यं ‘महापीठं समुच्यते ॥ १५ ॥

[महापीठम्¹¹]

एकहस्तं समारभ्य बह्वधुलविवर्धनात् । अक्षहस्तावधिर्यावन्नवधा पीठविस्तरम् ॥ १६ ॥

विस्तारसदृशोत्सेधं¹² तत्तुङ्गं ‘युगपद्भजेत् । ‘उपानोदयेमेकांशं भूतांशं¹³ जगती भवेत् ॥ १७ ॥

¹ A : हत्वा pour हस्तं ² A : हसं pour हस्तं ; B : हंसम्

³ A : संस्थितः pour संस्थितिः ; B : संयुतम्

⁴ C et F omettent le demi-sloka n° 14a

⁵ B : वाप्यध्वंशोऽंशं ⁶ B : पत्रोच्चं

⁷ A : पत्रादयोर्ध्वंशं ; B : पत्रादयोर्ध्वंशं ; C : पत्रादयोर्ध्वंशान्शं ; F : पत्रादयोर्ध्वमग्न्यंशं

⁸ A : वाभ्यपारपटोदयम् ; B : वाभ्यपारं घटोदयम् ⁹ A : तु pour तु ¹⁰ A : महापीठसमोच्यते

¹¹ cf. *Aṅśumatīkāśyapa* 5), 156b-171a:

महापीठं प्रकर्तव्यं तस्य लक्षणमुच्यते । मूलाधामस्य द्वारोच्चमुत्तमं पीठविस्तृतम् ॥
त्रिपारं मध्यमं प्रोक्तं द्वारतुङ्गाधिकन्यसन । शुद्धद्वारस्य विस्तारमध्यमं पीठमुच्यते ॥
द्विगुणं मध्यमं प्रोक्तं त्रिगुणं श्रेष्ठमुच्यते । अथवा व्योमहस्तं तु अधमं पीठविस्तृतम् ॥
द्विहस्तं मध्यमं प्रोक्तं विहस्तं श्रेष्ठमुच्यते । तद्विस्तारमग्नं तुङ्गं हत्वा चैवाष्टविंशतिम् ॥
उपानोच्चं द्विभागं स्यात्पदंशं जगती भवेत् । कुमुदोच्चं तु भूतांशं कर्ममेकांशमुच्यते ॥
वेदांशं कर्णमानं तु कर्णकोदयम् । महापट्टी गुणांशं वा द्विभागं वा विशेषतः ॥
वेदांशं पद्मपुङ्गुं तु द्विभागं कर्णिकोदयम् । अथवा कर्णिकोत्सेधं गुणांशं द्विजसतम् ॥
पत्रोच्चं पत्रभागं तु महापट्टी द्विभागधा । उपानोच्चं शिवांशेन शेषं पूर्ववदेव हि ॥
अथ पीठोदये विधु धरातलं यथा कुरु । तदूर्ध्वं पद्ममानं तु पीठोच्चोऽग्न्यंशमुच्यते ॥
अधिष्ठानोक्तमार्गेण वैशनिष्कान्तिमाचरेत् । पद्यतारे युगांशं वा भूतांशं कर्णिका भवेत् ॥
पीठाकारं युगांशं वा इत्तं वाष्टाधमेव वा । कलात्रं वाप्य कर्णव्यं तदूर्ध्वं मण्डलाम्बुजम् ॥
लोहजं शैलजं वाप्य इष्टकामयमेव वा । सुभवा वेष्टकागर्भं नानाचित्रैर्विचित्रितम् ॥
भूतैश्च मकरैर्व्यालैर्नृपमैश्च विभूषितम् । नानावर्णैर्विचित्रं वा भूषयेद्देवराजतैः ॥
पीठव्यासे तु पट्टसप्तवसुनन्दांशकेऽपि वा । अंशमस्योपपीठोच्चमुपपीठोक्तवत्कुरु ॥
तदूर्ध्वं तु महापीठमुक्तव्यासोदयान्तिम् । उपपीठं विना पीठं कर्तव्यं वा द्विजोत्तमम् ॥

voir aussi *Ajītrāgama* 39, 43-52

¹² C, F : सदृशोत्सेधं तु pour सदृशोत्सेधं

¹³ A : युगपद्भजेत् ; B : युगपटककम्

¹⁴ C : उपानोदयेनेकांशं ; E : उपानोदये दशोकांशं

¹⁵ B : जगती pour जगती

'युगांशं कुम्भतुङ्गं स्यात्कम्पमंशेन कल्पयेत् । अम्यंशं कण्ठमानं तु कम्पमेकांशमुन्नतम् ॥ १८ ॥
'द्विभागां पट्टिकामानं कम्पमेकेन कल्पयेत् । वेदांशेन दलोच्चं तु पक्षांशं कर्णिकोदयम् ॥ १९ ॥
'अङ्गानां वेशनिष्कान्तमधिष्ठानोक्तवत्कुरु । युगाष्टकोणयुक्तं वा मध्यमद्रयुतं तु वा ॥ २० ॥
'कोणेष्कयुतं वापि ^{१०}कर्णं वा ^{११}नालकान्वितम् । भूतेश्वरं तु विष्णं तु कर्णिकायां प्रतिष्ठयेत् ^{१२} ॥ २१ ॥

[स्थापनम्^{१३}]

तत्तत्स्वनाममन्त्रेण^{१४} ^{१५}मन्त्रे कुम्भाधिवासनम्^{१६} ।

^१ E omet le demi-sloka n° 18a

^२ A : कर्म pour कण्ठ ; F : कर्म

^३ E : पत्र pour कर्म

^४ A : विभागं

^५ B : कम्पकेन प्रकल्पयेत्

^६ A : वेदांशं pour वेदांशेन

^७ C : वृक्षांशं

^८ C, F : अंशानां

^९ A : कोणे सूक्ष्मयुतं ; F : कोणेषु भवितं

^{१०} C : कण्ठं pour कर्णं

^{११} A : नालकान्वितम्

^{१२} A : कर्णिकायाः प्रतिष्ठये ; B : कर्णिकायां प्रतिष्ठये ; C : कर्णिकायां प्रतिष्ठयेत्

^{१३} Pour plus de détails au sujet du परिवारस्थापन voir *Kāmikāgama* I 72, 1-14a:

स्थापनं परिवारणां संक्षेपाच्छृणुत द्विजाः । त्रिहस्तं तु समारभ्य करस्वैस्त्य वर्धनात् ॥
मण्डपस्यास्य विस्तारो नवहस्तान्तमेव हि । तन्मध्ये वेदिकोपेतं षोडशस्तम्भसंयुतम् ॥
रविस्तम्भयुतं वापि चतुःस्तम्भयुतं तु वा । कुण्डं वा स्थण्डिलं वापि शरवेदैः करं क्यया ॥
वृत्तं वा चतुरश्रं वा कुण्डं कुर्याद्विगणकम् । मातृणां नवकुण्डं वा चैककुण्डमथापि वा ॥
योग्यानां रत्नविन्यासं नेत्रोन्मीलनमेव च । पद्मगव्यादिभिस्तोषां शुचिं तोषाधिवासनम् ॥
ततो मण्डपसंस्कारं ततो विन्वादिशोचनम् । कौतुकं शयनारोहं कुम्भविन्यासमेव च ॥
कृत्वा तु पूर्ववत्सर्वं स्वनामाद्यक्षरेण तु । तत्तद्वर्णादि संस्थाने यजेत्सम्यक्शिवद्विजाः ॥
तेषां मूर्धादिविन्यासं कृत्वा होमं समाचरेत् । पलाशोदुम्बराष्टवर्षैः पूर्वादिदिशु च ॥
समिदाज्यवर्षललाजंरितलं च जुहुयात्कमात् । ततः प्रभाते विन्वाद्यां कुम्भानम्रीथ पूजयेत् ॥
दक्षिणां दापयेत्पञ्चादाचावर्दिर्विधानतः । निष्कादिदशनिष्कान्ता गुरावन्धेषु पूर्ववत् ॥
सुहृत्तनाडिकापूर्वं मन्त्रन्यासं समाचरेत् । कुम्भाद्भिर्जं समादाय विन्वसेत्स्वदेशके ॥
आसादतारपादं वा तदर्धं वा त्रिपादकम् । समं सपादं सार्धं वा सजगत्पादुका बहिः ॥
न्यस्त्वा संस्थापयेत्प्रीठानथवादी विधाय तान् । प्रतिष्ठां कारयेन्मुक्त्वारज्जन्त्यासं प्रदक्षिणम् ॥
जलाधिवासनं कुर्याद्वन्यत्कर्म समाचरेत् ।

Pour plus de détails au sujet du वृषभस्थापन voir *Kāmikāgama* I 74, 63b-79:

“ स्थापनं अयतीं द्विजाः ॥

कालोऽपि पूर्ववज्ज्येस्तद्वेवाहुरारपणम् । मण्डपं परिवारोक्तमार्गेणैव समाचरेत् ॥
पञ्चैककुण्डे होमः स्यात्तथैव स्थण्डिलेऽपि वा । रत्नन्यासं प्रकर्तव्यं शैले वा लोहजेऽप्यथ ॥
रत्नार्थं हेमपत्रं वा मृगमयादौ विवर्जयेत् । ततोऽशिमोचनं शुद्धिप्रामादीनां प्रदक्षिणम् ॥
तोषाधिवासनं प्राप्य ततो मण्डपसंस्कृतिः । द्विजसंभोजनं पुण्यतोषसेचनमेव वा ॥
वास्तुहोमं तथा शब्दा स्तपनं कौतुकं तथा । वृषस्य दक्षिणे षष्ठे कौतुकं बन्धयेद्गुरुः ॥

शयनारोपणं कुम्भस्थापनं पूर्ववन्नयेत् । सप्तवर्गाच्चतुर्थान्तं सप्तस्वरविभूषितम् ॥
 विन्दुनादसमायुक्तमादौ प्रणवसंयुतम् । वृषभाय नमश्चान्ते तस्मिन्ब्रह्माज्ञकल्पना ॥
 मध्यकुम्भे वृषः प्रोक्तः परितोऽष्टसु लोकपाः । अथ विद्येश्वरान्नापि वृषस्व परितो न्यसेत् ॥
 उक्षा च गोपतिश्चापि शङ्खुर्गर्गस्तथैव च । तीक्ष्णगृहस्तथा नन्दी विषाणी पशुभूतथा ॥
 महोदरोऽष्टमश्चैतान्स्वस्वबीजेन विन्यसेत् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मुद्गान्नं तु निवेदयेत् ॥
 चरकल्पे तथैव स्यात्स्वमूर्त्यादिकं न्यसेत् । अग्निकार्थं ततः कुर्यात्प्रागुक्तविधिना सह ॥
 समिदाभ्यचर्हँदलाजान्मुद्गभाषान्कमाद्भनेत् । प्रभाते देशिकः शुद्धः पूजां होमं च कारयेत् ॥
 आचार्यपूजा स्यादन्ते होतृभ्यश्चापि दक्षिणा । सुमुद्गैर्लुलुगने तु मन्त्रन्यासं समाचरेत् ॥
 चलं चेद्द्वेषमस्थानं वेद्यन्ते च स्वदेशके । मूलमन्त्रेण संस्थाप्य गन्धपुष्पादिभिर्भजेत् ॥
 ततः कुम्भान्समाहृत्य वृषाग्ने स्थण्डिले न्यसेत् । कुम्भाद्धीजं समादाय वृषस्य हृदये न्यसेत् ॥
 अन्येभ्यो बीजमादाय तर्फीठे परितो न्यसेत् । ततः कुम्भोदकेनैव आपयेद्द्वेषमादरात् ॥

voir aussi *Ajitāgama paṭala 46*.

Pour plus de détails au sujet du शूलस्थापनं voir *Suprabhedāgama I 51, 15b-24a*:

“ततः स्थापनमारभेत् ।

जलाधिवासनं ज्ञानं कृत्वा मण्डपसंस्कृतम् । बह्वैराच्छाद्य शूलं तु स्थण्डिले शयनोपरि ॥
 न्यस्ता शूलाधिपान्देवानर्चयित्वा यथाक्रमम् । कलशान्विन्यसेत्तत्र शूलास्त्राधिपसंयुतान् ॥
 सकूर्वान्स्त्रसंयुक्तास्तदासुधांश्च वैजिकान् । ततश्चोर्तुं हुतं हुत्वा ततश्चमन्त्रैस्तु बुद्धिमान् ॥
 सुमुद्गैर्लुलुगने तु ततश्चमन्त्राणि संस्मरन् । मध्यपत्राधिपो खो दक्षिणे तु पितामहः ॥
 वामपत्रे तथा विष्णुस्त्रिपत्राणां तु देवताः । वामा ज्येष्ठा च रौद्री च शूलमूले तु देवताः ॥
 फलका स्फुरदवैवत्या कुम्भे तु वरुणः स्थितः । तदर्धं चाग्निदेवत्यं दण्डे चैव सरस्वती ॥
 पीठे चैवसुमादेवी भूमिभागे वसुंधरा । स्थापयेत्कमशो विद्वान्गन्धपुष्पाक्षतान्वितम् ॥
 स्वनामाद्येन बीजेन कलशैरभिषेचयेत् । अभ्यर्च्य हृदयेनैव हवित्थं तु निवेदयेत् ॥
 शूलसंस्थापनं प्रोक्तम् ॥”

Pour plus de détails au sujet du महापीठस्थापनं voir *Kāmkāgama I, 72, 14b-32a*:

महापीठप्रतिष्ठाया विघ्नलमधुनोच्यते । पूर्वपश्चिमसोमेषु मण्डपं पूर्ववन्न्यसेत् ॥
 वेदैकसंख्यया कुण्डं वेदाद्यं स्थण्डिलं तु वा । पञ्चगव्यादिभिः पीठशुद्धिं कृत्वा च कौतुकम् ॥
 स्थण्डिले वैदिकार्यां तु कुम्भन्यासं तु कारयेत् । मध्यपूर्ववर्गमावेन्दुर्गकरस्थपटेष्वथ ॥
 अविर्णं च तथाभोर्दं प्रभोर्दं प्रमुखं तथा । दुर्मुखं विप्रकर्तारं न्यस्ता कर्णास्तु भावयेत् ॥
 अविर्णो विद्रुमप्रख्य आमोदः श्यामवर्णकः । प्रभोदः कृष्णवर्णश्च प्रसुखः स्फटिकप्रभः ॥
 दुर्मुखः कुङ्कुमाभय [विप्रकर्ताञ्जनप्रभः । क्रमादेतांश्च सर्वास्तु] ध्यात्वैवं पूजयेद्गुरुः ॥
 पीठं तत्त्वैशमूर्त्यादिन्यासं होमं समाचरेत् । ब्रह्माण्डकमपान्तमात्मस्तत्त्वादिकं न्यसेत् ॥
 समिदाभ्यचर्हँदलाजान्सर्वेषु च यत् तिलम् । कमेण लुहयाद्धीमान्पलाशोदुम्बरी वटम् ॥
 अधत्थं प्राग्दिगारभ्य पूर्ववद्वत्समाचरेत् । संपूज्य पीठं कुम्भांश्च प्रभाते पावकं तथा ॥
 दक्षिणां पूर्ववद्वत्सा मन्त्रन्यासं समाचरेत् । अविर्णं कर्णिकामध्ये विन्यसेत्कुम्भमध्यगम् ॥
 आमोदादीन्न्यसेद्धीमांश्चतुर्दिक्बीजाकोणके । तत्तत्कुम्भोदकेनैव स्थापयेत्पीठमादरात् ॥

समिदाज्यौदनैस्तेन प्रत्येक तु^१शताहुतीः ॥ २२ ॥

हुत्वा पूर्णाहुतिं^२ कृत्वा कुम्भाद्वीजं^३ हृदि न्यसेत् । अभिषिच्य घटाद्विध्वं^४ हविष्यान्तं समर्चयेत् ॥२३॥

इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] परिवारस्थापनविधिर्नाम त्रयस्त्रिंशः पटलः ॥

एवं स्याद्भूतपीठस्य पैशाचेऽप्येवमाचरेत् । किं तु मध्यमकुम्भस्य मध्यमे नीललोहितम् ॥
नक्षत्रं पूर्वदिग्भागे राशिं चैव तु दक्षिणे । पश्चिमे क्षेत्रपालं च सोमे विन्नगणान्वसेत् ॥
रुद्राश्च पूर्वदिक्कुम्भे याम्ये मानुगणान्वसेत् । गणान्वक्षिमादिग्भागे यक्षानुत्तरदिग्गते ॥
ग्रहानीशानदिग्भागे ब्रह्मवसुरसंज्ञकान् । राक्षसान्पितृदेशे तु वायौ नागगणान्वसेत् ॥
तद्वायो कलशान्स्थान्य लोकपालाधिदैवतान् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्नैवेद्यान्तं हि देशिकः ॥
एतदेव विशेषं स्थादन्यस्तर्कं समानकम् । कर्णिकार्यां न्यसेत्पक्षगणानष्टौ दलेषु च ॥
दलबाह्ये न्यसेद्दीर्घालोकेशान्स्वस्वदिग्गतान् । मन्त्रन्यासविशेषोऽयं पिशाचबलिपीठके ॥
अनुक्तं श्रुयेत्सर्वं प्रतिमास्थापनोक्तवत् ।

^१ A, B : मन्त्रैस्तु pour मन्त्रेण

^{११} A : मुखे pour मध्ये ; B : कुम्भे

^{१०} A : कुम्भाधिवासयेत् ; C : कुम्भे निवासयेत्

^१ A : शताहुतिः

^{१२} A : हुत्वा pour कृत्वा ; B : पश्चात्

^२ B : न्यसेद्दृदि ; C, F : हुदा न्यसेत्

^{१३} A : घटातोयैः ; C, F : घटैस्तोयैः

^३ A : हविष्यान्तं

^{१४} A : श्रीं pour श्रीमद् ; B cmet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

^४ A : परिवारस्थापनविधिपटलश्चतुस्त्रिंशः ; B : परिवारस्थापनं नाम चतुस्त्रिंशः पटलः ; C : परिवारस्थापनविधिर्नाम

सप्तमः पटलः ; E : परिवारस्थापनविधिः सप्तमः पटलः ; F : परिवारस्थापनपटलः सप्तमः

Handwritten text in a non-Latin script, possibly Indic or Southeast Asian, located in the upper left quadrant of the page.

Handwritten text in a non-Latin script, possibly Indic or Southeast Asian, located in the lower left quadrant of the page.

UTTAMADĀSĀTĀLA

MADHYMADĀSĀTĀLA

- 100
 90
 80
 70
 60
 50
 40
 30
 20
 10
 0
- Kīṣka yama
 Uṣṣiṣa
 Pāṇavakāda
 Ākṣiṣṭa
 Duṭṭa
 Hanu
 Hikaḷṣṭa
 Hiraṇyāṣṭa
 Nābhīṣṭa
 Jānu
 Jānu
 Jānu
 Pādāṣṭa
 Pādāṣṭa

- 100
 90
 80
 70
 60
 50
 40
 30
 20
 10
 0
- Kīṣka yama
 Uṣṣiṣa
 Pāṇavakāda
 Ākṣiṣṭa
 Duṭṭa
 Hanu
 Hikaḷṣṭa
 Hiraṇyāṣṭa
 Nābhīṣṭa
 Jānu
 Jānu
 Jānu
 Pādāṣṭa
 Pādāṣṭa

SOMEŚA

[चतुर्विंशः पटलः]

[सोमेश्वरस्थापनविधिः¹]

[सोमेश्वरस्थानम्, तन्मानं च²]

अतः परं प्रवक्ष्यामि सोमेशस्थापनं परम् ।³ लिङ्गस्यापरभागे तु गर्भगेहे विशेषतः ॥ १ ॥
मर्त्यपैशाचयोश्चैव कर्तव्यं मद्रपीठकम् । लिङ्गस्य त्रिगुणायामं साधं वेदगुणं तु वा ॥ २ ॥
‘देवोदयेऽग्निभागैकचतुर्भागं तु चोन्नतम् । प्रासादे मूलभूमौ’ तु ‘स्तम्भमानसमोन्नतम् ॥३॥
देवस्योदयमुत्कृष्टं त्रिपादं कन्यसोदयम् । तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा देवतोन्नतम् ॥ ४ ॥
‘तेष्विष्टं कर्तुर्यम्भानमानुकूल्यं नृपादिनाम् । तन्मानं तु परिप्राह्य युक्त्या शूलं तु कारयेत् ॥ ५ ॥

¹ Pour सोमेश्वरस्थापनविधि voir *Ajita* 41, *Kāmika* I 68 et II 47, *Kāraṇa* I 79, II 58 et 67
Vira 67 et *Suprabhedā* I 34 et 37

² cf. *Suprabhedāgama* I 34,5-14:

पूजाभागसमायामं तद्दूर्ध्वं प्रतिमोच्छ्रयम् । द्विगुणं त्रिगुणं तत्र मध्यमं चोत्तमं त्विह ॥
एकैकस्य त्रिभिर्भेदैर्नवमानमुदाहृतम् । गर्भं तु नवधा कृत्वा नवधा दीप्यमुच्यते ॥
द्वारस्योच्छ्रयमाने तु षोडशांशविभाजिते । भुवङ्गं च पतङ्गं च ऊर्ध्वाधोऽशद्वयं त्यजेत् ॥
शुद्धद्वारमिदं शेषमेतन्मानेन चोत्तमम् । तत्रिभागद्विभागं च मध्यमं त्विति कीर्तितम् ॥
तत्रिभागैकमधमैकैकं त्रिभिर्भाजितम् । प्रोक्तं हि नवधा मानं स्तम्भमानमथ शृणु ।
स्तम्भायामार्धभागेन कर्तव्यं कन्यसं बुधैः । त्रिपादं मध्यमं प्रोक्तं समं चैवोत्तमं भवेत् ॥
प्रत्येकं त्रिविधैर्भाभिर्नवमानं पुरोक्तवत् । उत्तमं तु चतुस्तालं त्रितालं मध्यमं तथा ।
द्वितालमधमं विद्धि हस्तमानमथ शृणु । एकहस्तं समारभ्य नवहस्तान्तमेव च ।
नवमानं करणैव त्वङ्गुलीनां वशाच्छृणु । यजमानसमं ज्येष्ठं त्रिपादं चैव मध्यमम् ।
अधमं त्वर्धमित्युक्तं यजमानानुकूलतः । एतान्युक्तानि मानानि मानाङ्गुलेन भाजिते ॥

voir aussi *Ajita* 36, I-17a

³ B : लिङ्गव्यापारभागे तु

⁴ Pour plus de détails au sujet du प्रतिमापीठ voir *Suprabhedāgama* I 34, 17-19a :

यदुत्तमोत्सेधमानं तु त्रिभागं संविभज्य वै । उष्णीषात्सादपर्यन्तं द्विभागेनैव कारयेत् ॥
पीठमानमथैकांशं त्रिविधं पद्ममेकतः । द्विभागं पीठमानं स्यादसने तु विशेषतः ॥
विन्वायामचतुर्थांशं पीठोर्ध्वं स्थानकस्य तु ।

voir aussi *Ajita* 36, 17b-19a.

⁵ B : वेदाङ्गुलं तु वा ⁶ B : देवादृशानभागैक ; C : देवादयोऽग्निभागैक ; F : देवातयोऽग्निभागैक

⁷ B : भीमं pour भूमौ ⁸ A : स्तम्भमासनमोज्ज्वलम् ; B : स्तम्भमानं न यौतकम्

⁹ A : तेषु विष्टम्भकं तु न्यासमनुकूलरूपादिनम् ; B : तेषु विष्टम्भकन्यासमनुकूलं रूपादियम् ; cf. *Suprabhedāgama*

I 34,20b: आचार्यशिल्पकर्तृणामिष्टमानं प्रगृह्य च ।

[ईश्वरप्रतिमालक्षणम्]

'प्रतिमालक्षणोक्तेन कारयेत्परमेश्वरम् । शूलं च 'रज्जुबन्धं' च 'कल्कबन्धं' तथैव च ॥ ६ ॥

¹ Pour प्रतिमालक्षण voir le *patala* suivant

² Pour plus de détails au sujet du रज्जुबन्धं voir *Aṃsumatkāśyapa* 85, 1-2a, 6b-7 et 27b-33a :

अथ बन्धे विशेषेण रज्जुबन्धं शृणु द्विज । सर्वास्तु शूलसंध्यास्तु तावपत्रैस्तु केश्येत् ॥
 शूलेऽष्टबन्धमालिष्य रज्जुबन्धं ततो विदुः ।..... रज्जुबन्धं तु नामेस्तु मध्यस्थादूर्ध्वगात्रिज्या ॥
 सुपुत्रा मध्यमा श्याता पित्रला तस्य दक्षिणा । इवा वै तस्य वामस्था प्रधाना नाड्यस्त्वित्मे ॥.....
 द्विसप्ततिसहस्राणि नाड्यः परिकीर्तिताः । नाडिभिः स्वावृतं शूलं जीर्णकाश्चत्पत्रवत् ॥
 नालिकेरफले पक्वे त्वत्यल्पसलिलान्विते । चर्मसारं गृहीत्वा तु सारादन्धं व्यपोष्य च ।
 नाड्यस्ता अभिसंकल्प्य पश्चादावृतनाडिकाः । पञ्चमं तु परीणाहं रज्जुमापादयेद्बद्धम् ॥
 पश्चान्निर्न्नमं रज्जुभ्यां बन्धयेदक्षिणाकृतम् । हृत्पत्रं साष्टपत्रं तु रज्जुना कारयेद्बुधः ॥
 तस्य नालं तु नाम्यन्तं सुपुत्रासहवन्धितम् । जीवस्थानं तु तपत्रमिस्तुकिं हि मया तव ॥
 मूलमन्त्रमनुस्मृत्य रज्जुबन्धमिदं कुरु । रज्जुबन्धमिदं ज्ञायतम् ॥

voir aussi *Ajītagama* 35, 185-205a.

³ Pour plus de détails au sujet du कल्कबन्धं voir *Aṃsumatkāśyapa* 87, 1-17a :

अथ कल्कविधानं तु बन्धे संक्षेपतः कर्मात् । तथा वापि तटाके वा दीर्घिकायामयापि वा ॥
 सस्यक्षेत्रे तथा विप्र निरुपरजले शुभे । सुरदारचूर्णतुल्याभाः स्थूलवातुकमिश्रिताः ॥
 संप्राद्य शर्करा शोषां पेय्य प्रक्षालनं कुरु । शर्कराशोषणं कृत्वा सूक्ष्मचूर्णं तु तत्कुरु ॥
 त्रिफलोदकेन संयुज्य पिण्डं कृत्वा तु शोषयेत् । कपित्थनिर्यासस्यैव जलं त्रिभिधसुच्यते ॥
 पद्मांशं चैव निर्यासात्साधं वा पत्र षड्गुणम् । शृतं स्वच्छजलं चैव सेकरचेति कर्मादिताः ॥
 स्वच्छसेकजलैः पिण्डं पेययेज्जनीतवत् । पश्चात्कार्पाणतुलैश्च मिश्रं कृत्वा सुपेपयेत् ॥
 कल्कमिन्नं तु यतन्तु कदलोदण्डतन्मुषत् । एतत्कल्कं समालिष्य प्रथमं कल्कमेव हि ॥
 निर्यासाद्विगुणं सार्धत्रिगुणं वा चतुर्गुणम् । मरौचित्रिफलं शोषं त्रियवं परिपठवते ॥
 तेषु चान्यजलाभ्यां तु मर्दयेत् पुनः पुनः । क्रमेण लेपयेत्कल्कं द्वियवं त्रियवं चनम् ॥
 शनैः शनैः कर्मादिलिष्य भिन्नच्छिद्रनिर्वाहितम् । द्विमासं सार्धमासं वा मासं वा शोषयेत्ततः ॥
 कूर्चं न्यस्ता ततो विप्र पेयथा पेययेत्कर्मात् । ततः स्वच्छजलैः कल्कं प्रमाणान्तं तु पूरयेत् ॥
 बहु कृत्वा प्रमाणं तु शोध्यमानं समानयेत् । अत्रोपाङ्गं च प्रत्यङ्गं कल्पयेत्लक्षणान्वितम् ॥
 हस्तपादोदरादीनि अङ्गमित्यभिधीयते । उपाङ्गं भूषणं कर्वातं प्रत्यङ्गं चिह्नवाहनम् ॥
 कपित्थस्यैव निर्यासात्सार्धत्रिगुणान्भसा । पटाच्छादं तु कर्त्तव्यं कल्कमालेपयेत्ततः ।
 तत्कल्कं तु यवाद्यांशदशभागपरं ततः । निर्यासतोयं कूर्चेन सेच्य पेय्या तु पेपयेत् ॥
 मण्डनानि तद्बुधैः तु मण्डयेत्लक्षणान्वितम् । पश्चाद्द्वै विष्कणं लिष्य श्वेतवर्णं ततो लिपेत् ॥
 इत्येवं कल्कसंस्कारलक्षणं सकलस्य तु ।

'पटेनाच्छादनं चैव वर्णलेपनमेव च । 'पश्चाद्दामि ते युक्त्या कर्तव्यः परमेश्वरः ॥ ७ ॥

[देवीमानम्]

'नासान्तं वास्यसीमान्तं चिबुकान्तं विशेषतः । द्विकान्तं वा स्तनान्तं वा देवे देव्युन्नतं भवेत् ॥ ८ ॥

[सोमेश्वरलक्षणम्]

शूलादीन्स्थापयित्वा तु देवीं चैव तु कारयेत् । ^{१०}आसीनौ देवदेव्यो च प्रागुक्ते भद्रपीठके ॥ ९ ॥

^१ Pour plus de détails au sujet du पटाच्छादन et du वर्णलेपन voir *Amśumatkāśyapa* ५०, 1-8.

अथ वक्ष्ये विशेषेण वर्णलेपनमुत्तमम् । शैलदाविष्टिकागर्भं त्रिधा वै वर्णलेपनम् ॥
शैलजे वर्णपक्षे वै अज्ञोपाङ्गं शिलाभयम् । उपरिच्छात्पटमाच्छाद्य तस्योर्ध्वे शर्करां लिपेत् ॥
तद्दूर्ध्वं चिक्र्णं लिप्य श्वेतवर्णादियस्ततः । बिम्बोचितनिर्भं लिप्य प्रतिष्ठां सम्यगाचरेत् ॥
अथवा शैलजे बिम्बे पटाच्छाद्यं विनोर्ध्वतः । शर्करां यकमानं च लिप्य चिक्र्णलेपनम् ॥
श्चेत् च बिम्बवर्णं च क्रमेणैवोचितं लिपेत् । शिलागर्भमिति ख्यातं वर्णहीनारथमेव वा ॥
शूलस्थापनकर्मादि दारुगर्भं तु पूर्ववत् । चित्रं वाप्यर्धचित्रं वा पक्वेष्टकासुधान्वितम् ॥
आहसंपूर्णं कृत्वा पटमाच्छादयेत्ततः । शर्करादीनि सर्वाणि शैलजे तु यथा तथा ॥
कर्तव्यमिष्टिकागर्भं दारुमिथितमेव वा । एवं त्रिभिधरीत्या तु वर्णगर्भमुदाहृतम् ॥

^२ Bien qu'il soit indiqué ici que les quatre sujets रज्जुबन्ध, कलकवन्ध, पटाच्छादन et वर्णलेपन seraient traités plus loin, nous n'en trouvons pas trace dans le *paṭala* suivant (प्रतिमालक्षणविधि) où ils sont ordinairement traités, ni dans aucun autre *paṭala* des manuscrits utilisés pour cette édition. Il est très probable qu'ils étaient compris dans les lacunes que nous constatons dans le प्रतिमालक्षणविधिपटल.

^३ cf. *Amśumatkāśyapa* 57, 3b-6a:

शम्भोर्वासप्रसीमान्तं शक्त्युच्चं ह्युत्तमोत्तमम् । शम्भोर्वा स्तनसीमान्तमधमाधममुच्यते ॥
तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा शक्तिमानकम् । शम्भोर्द्विकान्तान्तमुत्कृष्टं स्तनान्तमधमाधमम् ॥
तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा शक्तिमानकम् । एवमष्टादशोत्सेधं पादादुष्णीपसीमकम् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 34, 67b-68a:

ईश्वरस्य च ह्रन्वन्तं बाह्वन्तं वा स्तनान्तकम् । ईश्वरीति समाख्यातम् ॥

^४ A : नास्यान्तं ; B : नाह्वन्तं ^५ E : वाप्य pour वास्य ; C, F : वास्य ^६ C omet वा

^७ A : देव्यो देव्योन्नतं ; B i देव्या देव्यन्तकं ; C, F : देवदेव्योन्नतं

^८ cf. *Kāmikāgama* II 47, 1-5a et 13:

वक्ष्यामि सोमोमास्कन्दसुबेष्टस्थापने परम् । तल्लक्षणसनायुक्तं तच्चेदानीं प्रकथ्यते ॥
चतुर्भुजस्त्रिनेत्रश्च जटामुकुटमण्डितः । सर्वाभरणसंयुक्तो वरदामयहस्तकः ॥
कृष्णापरशुसंयुक्तोर्ध्ववामेतरकरान्वितः । असव्यसव्यकर्णस्वपत्रिकानकहृत्पङ्कलः ॥
सोपवीतः प्रसवाह्मा शयितासव्यपातलः । सालम्बदक्षपादेन वामे गौर्या च संयुतः ॥
सर्वलक्षणसंयुक्तः सर्वाभरणभूषितः ।वामे देव्या समायुक्तस्तदध्यायप्रसिद्ध्या ॥
स सोमः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 37, 114b1-16:

देव्यस्तु लक्षणं वक्ष्ये समासाच्छृणु साम्प्रतम् । ह्रन्वन्तं बाहुरसीमान्तं स्तनान्तं वा समुच्छ्रयम् ॥
द्विभुजां श्यामवर्णां तु सर्वाभरणभूषिताम् । दक्षिणे चोत्पलं प्राप्य वामहस्तं प्रसारयेत् ॥
किरीटं वा करण्डाख्यं तुङ्गपीनपयोधराम् ।

voir aussi *Ajītāgama* ३६, 212b-213a.

^९ C omet तु ^{१०} A : आसीनो देवदेवी च ; B : आसीनो देवो देवी च ; G : आसीनौ देवदेवी च

लम्बयेदक्षिणं पादं वामं पीठे तु शाययेत् । "अभयं दक्षिणं पूर्वं वरदं वाममुच्यते ॥ १० ॥

दक्षिणे 'त्वपरे टङ्गं वामे कृष्णमृगं धरेत् । शुद्धं श्वेतनिभो द्वेचः सर्वाभरणभूषितः ॥ ११ ॥

वेध्यास्तु दक्षिणं पादं पीठे तु शाययेत्कमात् । वामपादं प्रलम्ब्याथ 'चोत्पलं दक्षिणे करे ॥ १२ ॥

वरदं वामहस्ते तु किञ्चित्प्रहसिताननाम् । दुकूलवसनोपेतां करण्डमकुटान्विताम् ॥ १३ ॥

¹¹ सस्यश्यामनिमाकारां देवीं कुर्याद्यथोचितम्¹¹ ।

[नेत्रोन्मीलनम्¹²]

¹² नेत्रद्वययुते त्वक्षं नेत्रमोक्षणमाचरेत् ॥ १४ ॥

¹ A : वामपीठे

² B omet le *śloka* n° 10b à 12a

³ A : पूर्वं pour पूर्वे

⁴ C, F : तु करे pour त्वपरे

⁵ C, F : रेत pour श्वेत

⁶ A omet च dans चोत्पलं

⁷ A : हस्तं pour हस्ते

⁸ A, B : आननम् pour आननाम्

⁹ A, B : उपेतं pour उपेतां

¹⁰ A, B : अन्वितम् pour अन्विताम्

¹¹ A : तस्या pour सस्य ; B : तस्य

¹² Après ce *śloka*, les mss. C, E et F ajoutent un demi-vers तयोर्मध्ये तु पीठोर्ध्वं सेनापतिं च कल्पयेत् । Mais dans le *paṭala* suivant (प्रतिमालक्षणविधि) nous voyons Someśvara et Somāskanda mentionnés séparément ; de plus 127b du même *paṭala* déclare सोमेश्वरः पुरोपवत् । L'inclusion de सेनापति ici n'est donc pas justifiée.

¹³ cf. *Suprabhedāgama* I 37, 15-29:

ततोऽक्षिमोचनार्थं तु स्पण्डिले पूर्ववत्कृते । विम्बं विन्यस्य तस्योर्ध्वं पटेन महतावृते ॥

अभितः कलशानष्टौ कूर्वाकृतसपुष्पकान् । विन्यस्य तेषु दिक्पालान्मगभ्यर्च्य यथाविधि ॥

आचार्यः शिल्पिना सार्वं नेत्रमन्त्रमनुस्मरन् । हेमसूचिप्रहाराभ्यां शैलजे लोहजे तथा ॥

वर्णयेत्तनु संलिख्य विज्राभासे तु मृगमे । भूरेखां प्रतिमां कृत्वा पद्मरेखातृतीयकम् ॥

श्वेतमण्डलमालिख्य तन्मध्ये कृष्णमण्डलम् । कृष्णस्याभ्यन्तरे धीमाञ्ज्योतिर्मण्डलमालिखेत् ॥

सुष्यकं शिल्पिना कार्यं नेत्रे मन्त्रं जपेद्गुरुः । स्वापकः स्वपतिं पूज्य वस्त्रसौवर्णभूषणैः ॥

संपूज्य तोपयित्वा तु कृत्वा शिल्पिसंज्ञनम् । मध्वाज्याभ्यां तु संतर्प्य सौवर्णया तु दूर्वका ॥

नेत्राणि नेत्रमन्त्रेण क्षीरेणैवं समाचरेत् । पात्रत्रयं तु संग्राह्य ताम्रवर्णं कांस्यमेव वा ॥

तेषु क्षीराज्यमधुभिः सौवर्णं राजतैः सह । पात्राभ्यामूर्ध्वं तैरेव प्रत्येकं प्रस्थमानतः ॥

मधुना दक्षिणे नेत्रे दर्शयेद्भस्करात्मके । सर्पिणा गवि वामे तु चन्द्रात्मकमिति स्मरन् ॥

पयसा चोर्ध्वनेत्रे तु दर्शयेदनलात्मकम् । तत्तन्मन्त्राण्यनुस्मृत्य तैस्तु संप्रोक्षयेद्गुरुः ॥

सौवर्णनखतुच्छास्तु मध्यतर्ध्वनामिकाः । तर्जनीदक्षिणे चोर्ध्वं मध्यमानामिकायुक्ते ॥

संयोज्य हृदयावैश्व सिच्य गन्धाम्बुना ततः । प्रच्छन्नपटमावर्ज्यं सुपुष्टं गां सुदीननाम् ॥

गौर्ध्वं तु हृदयमन्त्रेण हुण्वाक्षीरां सवस्यकाम् । गां समाभ्यर्च्य सावित्र्या दर्शयेत्तु विचक्षणः ॥

दर्शयेत्तु द्विजान्यश्वादिवादन्यान्विशेषतः । एवं सकलविम्बानां समभेतत्पर्वकृतितम् ॥

voir aussi *Ajṭāgama* 41, 9-19.

¹⁴ A : नेत्रत्रययुते ऋषैः ; B : नेत्रत्रययुते ऋक्षे

'स्वर्णतुल्या तु 'नेत्रेणोन्मेषं' संलेखयेद्बुधः । 'मधुवाता क्रतायेति मधु' संतर्पयेत्ततः ॥ १५ ॥

'घृतं मिमिक्षेति मन्त्रेण घृतं सम्यक्प्रतर्पयेत्' । 'ब्रह्मजज्ञानमन्त्रेण ब्राह्मणान्दर्शयेत्ततः ॥ १६ ॥

'गौर्धेनुमव्यमन्त्रेण सवत्सां गां प्रदर्शयेत्' । 'जनौघं दर्शयेत्पश्चात्प्रच्छन्नपटमाव्रजेत् ॥ १७ ॥

[जलाधिवासः¹¹]

देवस्याग्रे च¹² देव्याग्रे¹³ त्रिपादीं विन्यसेत्ततः ।¹⁴ तदूर्ध्वेऽम्बुपूरिते पात्रे विन्यसेद्बृद्येन तु ॥ १८ ॥

¹ A, B : स्वर्णं कुर्यात्तु pour स्वर्णतुल्या तु

² A : नेत्रेण मयी ; B : नेत्रेषु मयी

³ A, B : संतर्पयेद्बुधः

⁴ voir supra p. 49 note 6

⁵ A : संदर्शयेत्ततः

⁶ voir supra p. 49 note 8

⁷ A, B : प्रदर्शयेत् pour प्रतर्पयेत्

⁸ voir supra p. 49 note 11

⁹ voir supra p. 49 note 10 ; A, B : गौर्धेनुमव्यमन्त्रेण

¹⁰ A : जनान् संदर्शयेत् ; B : जनं संदर्शयेत्

¹¹ cf. *Kāraṇāgama* I 75, 36-47:

मृगमये त्वर्धचित्रे च भित्तिचित्रे पटे तथा । प्राग्प्रदक्षिणं नोक्तमेतेषां तु प्रभापते ॥

जलाधिवासनं चैषामग्रे तु शालिभिः कुरु । अङ्कतालप्रविस्तारमुत्तरे¹⁵ तु युगाङ्गुलम् ॥

स्वर्णिकलं चतुरर्धं तु तन्मध्ये नलिनं लिखेत् । तदूर्ध्वे जलभाण्डं तु विन्यसेत्सूत्रवेष्टितम् ॥

बह्वेणास्तीर्य तदूर्ध्वे दर्पणं विन्यसेत्ततः । प्रतिबिम्बयुतं तत्र स्थापनेर्दर्पणं हृदा ॥

त्रिंशत्काशैः समस्त्युक्तमयं तु चतुरङ्गुलम् । प्रन्थि व्योमाङ्गुलं दैर्घ्यं प्रतिमाङ्गुलमात्रकम् ॥

तत्कूर्चं हृदयेनैव विन्यसेद्दर्पणोपरि । चतुष्पादं न्यसेत्तत्र याज्ञिकैर्नृशंसंभवेः ॥

रत्निमात्राधिकं बिम्बमाने गात्रस्य दैर्घ्यकम् । युगाधं वाथ वृत्तं वा द्वादशाङ्गुलनाहकम् ॥

पञ्चतालप्रमाणेन तदूर्ध्वे फलकां कुरु । अच्यङ्गुलेन सुधिरं कृतं मध्ये प्रकल्पयेत् ।

द्वात्रिंशत्स्थसंपूर्णं कुम्भं बिम्बसमप्रभम् । सूत्रेण वेष्टयेत्कुम्भं वचान्तरकमेण तु ॥

एवमेवोपकुम्भं तु कल्पयेत्कल्पवित्तमः । चतुष्पाद्युपरि न्यस्ता वृष्टे तु सुधिरं कुरु ॥

वेदतारप्रमाणेन नालं हेमेन संयुतम् । तज्जालं तत्र तोर्यैश्च क्रापयेद्दर्पणोपरि ॥

कुम्भास्यःशोषणालपूर्वमुपकुम्भं तु पूरयेत् । जलाधिवासनं ह्येवम्¹⁶

cf. *Suprabhedāgama* I 37, 3b-5:

रत्नन्यासं जले नासं शसनं तु प्रदक्षिणम् । चित्राभासे तु कर्ज्यं हि रत्ने तु समाचरेत् ॥

चित्राभासे तु कर्तव्यं दर्पणोपरि यज्ञतः । त्रिपाद्यूर्ध्वे जलद्रोण्यां स्थापयेद्दर्पणोपरि ॥

जलाधिवासं कृपणमेवमेव समाचरेत् ।

Voir aussi *Ajitāgama* 40, 124-132.

¹² C : तु pour च

¹³ A : त्रिपादीन् pour त्रिपादी

¹⁴ A : तदूर्ध्वे पूजितां शनी ; B : तदूर्ध्वे विन्यसेत्सानी

तयोस्तु 'दर्पणं न्यस्य लम्बकूर्चसमन्वितम् । गन्धादिभिः समभ्यर्च्य तत्तन्मूलेन देशिकः ॥ १९ ॥

[मण्डपः^१]

मण्डपे 'चालयाग्रे तु 'मध्ये वेदीं प्रकल्पयेत् । रत्निद्वयविशालेन तद्विभागेन तुङ्गकम् ॥ २० ॥

दर्पणोदरसंकाशं कर्तव्यं सोपवेदिकम् । अग्रे वेदाश्रुकुण्डं च शांकरे योनिकुण्डकम् ॥ २१ ॥

[शयनाधिवासः^२]

कृत्वा गोमयमालिव्य पुण्याहप्रोक्षणं कुरु । स्थण्डिलं कारयेद्विद्वान्शालितण्डुललाजकैः ॥ २२ ॥

'तिलैश्च पुष्पैर्दग्धैश्च गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् । शयनं कल्पयेत्तस्मिन्मण्डजाद्यैर्विशेषतः ॥ २३ ॥

जलाद्दर्पणमानीय 'शाययेच्छयनोपरि ।

[कुम्भस्थापनम्^३]

सूत्रादिभिः ^४'समायुक्तं शिवकुम्भं च वर्धनीम् ॥ २४ ॥

^१ A : दर्पणो न्यस्ता ; F : दर्पणं न्यस्ता

^२ cf. *Virāgama* 67, 6-8a:

प्रतिष्ठामण्डपं कृत्वा लक्षणेन समन्वितम् । वेदिका ब्रह्मभागे तु मानुषे कुम्भमुच्यते ॥

पुत्रं वा चतुरश्रं वा सर्वकुण्डानि कारयेत् । देव्याश्चेद्विभु विप्रैर्न योनिरश्वत्थपत्रवत् ॥

एकैस्तनगतदेव्याश्वत्थकोणेषु योनिकम् ।

voir aussi *Ajitāgama*, 40, 4-12a:

^३ A : वा pour च

^४ A : मध्यवेदी

^५ cf. *Kāraṇāgama* I 75, 77b-80a:

मृण्मये त्वर्धचित्रे च आभासे च पटेऽपि वा । व्यपोह्य दर्पणं कूर्चं संगृह्य शयनोपरि ॥

संस्थाप्य पूज्य गन्धाद्यैर्बन्धयेत्कौतुकं बुधः । मृण्मये त्वर्धचित्रे च तदस्ते च प्रबन्धयेत् ॥

आभासे च पटे चैव कौतुकं भावयेद्बुधः । दर्पणं वापि कूर्चं वा पूर्वोक्तं शाययेद्बुधः ॥

cf. *Virāgama* 67, 9b 12:

^६'शायने शाययेत्ततः ।

वास्तुहोमं दिवा कुर्वाणलक्षणेन समन्वितम् । भारशालिसमायुक्तं वेदिमध्ये परिस्तरेत् ॥

शाल्यर्धतण्डुलं न्यस्य तदर्धं तु तिलं न्यसेत् । परिस्तरेत्तु दर्भैश्च अष्टपत्रं सर्वाणिकम् ॥

तत्तन्मन्त्रेण संस्कृत्य शयनं पत्र कल्पयेत् । दर्पणं शाययेत्तत्र प्रच्छन्नपटसंयुतम् ॥

^७ C, F : तिलैः पुष्पैश्च दर्भैश्च

^८ A : शयने pour शयनं

^९ C : शाधयेत् pour शाययेत्

^{१०} cf. *Kāraṇāgama* II 58, 13-15a:

वेदिकामध्यमे चैव दशकुम्भं न्यसेत्ततः । शिल्पादिकुटिलाप्रान्तं विद्याङ्गं नेत्रमुद्रया ॥

अण्वं पूर्वमुच्चार्य पुंसौमुच्यतेत्परम् । नीलकण्ठाय ते चैव शर्वादीन्यरिकल्पयेत् ॥

पञ्चानुरगमार्गेण पूजयित्वा विशेषतः ।

voir aussi *Ajitāgama*, 41, 32b-35.

^{११} A : समायुक्ते

परितोऽष्ट'घटांश्चैव 'नानागन्धाम्बुपुरितान् । स्थापयित्वा शिवे कुम्भे शिवमन्त्रं 'निष्ठापयेत् ॥ २५ ॥

'अनन्ताद्यष्टविधेशघटानिन्द्रादिषु न्यसेत् । सोमेश्वरं च विद्येशान्ध्यात्वा गन्धादिभिर्यजेत् ॥ २६ ॥

[होमः^१]

ततो होमं प्रकुर्वीत 'हानेन विधिना बुधः । अन्याधानादिकं 'सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत्' ॥ २७ ॥

समिदाज्यचरुक्षीरतिलसर्पपमापकैः । प्रियङ्गु'मुद्गगुलैश्चैव पनसस्य फलैरपि ॥ २८ ॥

^{१०}सद्याद्यज्ञैः शतं हुत्वा ^{११}देवदेव्योश्च कुण्डयोः । मूलेनाज्यशतं हुत्वा रात्रिशेषं व्यपोह्य च ॥ २९ ॥

[कुम्भामिषेकः^{१२}]

^{१३}प्रातराचार्यः संस्नात्वा सकलीकृतविग्रहः । 'दर्पणं च करोरादीनचंयेद्रन्ध्रपुष्पकैः ॥ ३० ॥

^१ B, C, F : अष्टौ pour अष्ट

^२ B : नानागन्धसुपूजितान्

^३ B : तु विन्यसेत्

^४ A, F : विद्येशानमनन्ताद्या शक्यादिषु चटान्धसेत् ; C, E : विद्येशानाननन्ताद्याश्चक्यादिषु घटे न्यसेत्

^५ cf. *Virāgama* 67, 16-20a:

ततो होमं प्रकुर्वीत पलाशसमिधा सह । समिदाज्यचरुहोलाजान्तसर्पाम्बुद्रमेव च ॥

माषं चैव तु विप्रेन्द्र सप्तद्रव्याणि होमयेत् । सद्येन समिधा हुत्वा हृदवेनाज्यमेव च ॥

चरुमिनं होतव्यः शिरोमन्त्रेण लाजकम् । सर्पं नेत्रमन्त्रेण मुद्गमीशानमन्त्रतः ॥

माषं नेत्रेण हुत्वा तु प्रयेकं तु शताष्टकम् । सर्वद्रव्यसमायुक्तं हव्यवाहं समुच्चरन् ॥

स्विष्टमग्नेति मन्त्रेण जुहुयात्तदनन्तरम् ।

voir aussi *Ajīṭāgama* 41, 36-47

^६ A omet हि dans हानेन

^७ A, B : कर्म pour सर्वम्

^८ B : मार्गतः pour माचरेत्

^९ A : मुद्गलैश्चैव ; C : मुद्गुलैश्चैव

^{१०} B : सद्येत्यज्ञैः

^{११} B : देवदेव्याश्च

^{१२} cf. *Virāgama* 67, 20b-30a:

ततः प्रभाते विमले ज्ञानं हुत्वा तु देशिकः । मन्त्रन्यासोक्तमार्गेण स्वदेहे विन्यसेत्ततः ॥

तताऽनसानहोमं तु आज्येन चरुणां युतम् । अष्टोत्तरशतं हुत्वा द्रव्यं प्रति विशेषतः ॥

पशुर्दिक्षु चतुर्भेदैः कुर्यादध्ययनं ततः । प्रायश्चित्तं तु होतव्यं चित्तादिभिर्कुर्यादिभिः ॥

हुत्वान्ते तु यदस्वेति जुहुयात्तदनन्तरम् । आचार्यदक्षिणां दद्यात्पञ्चाङ्गभूषणैर्युतम् ॥

होमीनां तु पदार्थानां पूजयेत् विशेषतः । प्रतिमस्याप्रतरचैव जलभाण्डं न्यसेत्ततः ॥

तस्योर्ध्वं दर्पणं स्थान्य मूलमन्त्रेण संयुतम् । प्रोक्षयेच्चित्रकर्मं तु दर्पणे स्नापयेत्ततः ॥

प्रधानकलशं चैव स्नापयेत् विशेषतः । पूर्वादिशानपर्यन्तं स्नापयेत्स्वस्वमन्त्रतः ॥

हृदिनिवेद्येत्स्नात्मान्बुलं दापयेत्ततः । ब्राह्मणान्भोजयेत्त्र शैवान्संभोजयेत्ततः ॥

सर्वांशां देवतानां च स्थापनकममेव हि । ततन्मन्त्रेण कर्तव्यं क्रियाभेदो न विद्यते ॥

प्रतिष्ठापकरणं सर्वमाचार्याणि प्रदापयेत् । चित्रस्थापनमेकोक्तम्''

cf. *Kāraṇāgama* I 75, 133b-138a:

“सृभ्ये त्वर्धचित्रके ॥

आभासे च पटे चैव विशेषोऽस्ति शृणुष्व हि । शयनात्कूर्चमुत्तीर्य प्रतिमाहृदि विन्यसेत् ॥

विन्धं पूर्वं प्रतिष्ठाप्य कर्माचार्यां स्नापयेज्जलैः । कर्माचार्याणांत्वभावे तु पाठं चैवाभिषेचयेत् ॥

आचार्यं पूजयेत्तत्र वस्त्रकाञ्चनभूषणैः । मुहूर्ते समनुप्राप्ते कृत्वा 'घटशिरोऽर्पणम् ॥ ३१ ॥
 देवं चैव तु देवीं च 'कलान्यासैः' समर्चयेत् । 'वेद्यास्तु दर्पणं चैव 'करीरंश्च समुद्धरेत् ॥ ३२ ॥
 'हर्म्यप्रदक्षिणं' कुर्यात्सर्वालंकारसंयुतम् । गर्भनेहं प्रविशयाथ बिम्बाग्रे तु निघापयेत् ॥ ३३ ॥
 'घटाद्वीजं समादाय प्रतिमाहृदि विन्यसेत् । 'वर्धन्या बीजमादाय देव्यास्तु हृदि विन्यसेत् ॥ ३४ ॥
 'परितोऽष्टघटाद्वीजान्' परितस्त्वासने न्यसेत् । 'जलद्रोण्यां' 'त्रिपाद्यूर्ध्वं' 'दर्पणं तु निघापयेत् ॥ ३५ ॥
 तद्वटस्थोदकेनैव 'त्वभिषेकं समाचरेत् । अर्चनोक्तं समभ्यर्च्य प्रभूतं च हविर्ददेत् ॥ ३६ ॥
 उत्सवं कारयेत्पश्चाच्छ्रद्धामक्तिसमन्वितः ॥ ३७ ॥

इति "श्रीमद्वैश्वतन्त्रे [क्रियापादे] "सोमेश्वरस्थापनविधिर्नाम चतुस्त्रिंशः पटलः

अर्चनोक्तं समभ्यर्च्य वस्त्राभरणपुष्पकैः । भस्म दत्त्वा हृदा मन्त्री दर्पणं दर्शयेत्ततः ॥
 पायसं दापयेत्तत्र ताम्बूलं दापयेत्ततः । चलाचलविभागं तु ज्ञात्वा पूर्वोक्तवर्तिक्रमा ॥
 तत्तत्स्थापनोक्तं च मार्गैर्नैव समाचरेत् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 41, 48-61.

- 12 B : प्रातराचार्यकः स्राप्य 13 C : दर्पणं चाग्निदादीनि अर्चयेद् ; E, F : दर्पणं चाग्निदादीनि अर्चयेद्
 1 B : कृत pour घृत 2 A : कलान्यासं 3 C, F : समर्चयेत् 4 A : देवीं तु
 5 C : करं चैव समुद्धरेत् ; F : करीरं चैवमुद्धरेत्
 6 A : हर्म्यं pour हर्म्यं ; F : हर्म्यं 7 B : प्रदक्षिणां कृत्य pour प्रदक्षिणं कुर्यात्
 8 B : कुम्भाप्राद्वीजमादाय प्रतिमाहृदि विन्यसेत् 9 A : वर्धन्यां
 10 A : परितोऽष्टघटां बीजां ; B, C : परितोऽष्टघटान् बीजान् 11 A : परितः स्वासने
 12 A : जलद्रोण्यां ; E : जलद्रोण्यान् 13 A : त्रिपाद्यूर्ध्वं ; B, C : त्रिपाद्यूर्ध्वं 14 B, C, F : दर्पणे
 15 A omet त् in त्वभिषेकं 16 A : श्री pour श्रीमद् ; B omet श्रीमद्वैश्वतन्त्रे
 17 A : सोमेश्वरप्रतिष्ठाविधिपटलः पञ्चत्रिंशः ; B : सोमेश्वरप्रतिष्ठा नाम पञ्चत्रिंशः पटलः ; C : सोमेश्वरस्थापनविधिर्नाम
 षष्ठ पटलः ; E : सोमेश्वरस्थापनविधिः षष्ठः ; F : सोमेश्वरस्थापनपटलः षष्ठः

[पञ्चत्रिंशः पटलः]
[प्रतिमालक्षणम्]
[विग्रहभेदाः^१]

अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रतिमालक्षणं परम् ।^२ द्विसप्त विग्रहे भेदाः स्यात्तदादौ सुखासनः ॥ १ ॥
सोमेश्वरो द्वितीयः स्यात्सोमास्कन्देश्वरस्ततः ।^३ उक्षारूढश्चतुर्थश्च पञ्चमः स्यात्पुरारिकः ॥ २ ॥
चन्द्रशेखरमूर्तिस्तु षष्ठस्तु परिकीर्तितः । सप्तमः कालहारी स्यात्कल्याणश्चाष्टमो भवेत् ॥ ३ ॥

^१ Pour प्रतिमालक्षण voir *Aṃśumatkāśyapa* 55 et 56, *Aṃśumadāgama* 1, *Ajita* 36, *Kāmlka* I 65, *Kāraṇa* I 11, *Kīraṇa* III 22, *Dīpta* 16, *Makūṭa* 10, *Yogaja* 6, *Vīra* 62-64, *Santānasaphitā* 16, *Suprabhedā* I 34 et *Sūkṣma* 56.

^२ cf. *Kāmikāgama* I 65, 23-27:

आदौ सदाशिवः प्रोक्तो नृत्तमूर्तिरतः परम् । उमोमास्कन्दसहितः स्थितः स्यादिन्द्रशेखरः ॥

त्रिपुरप्रस्ततः प्रोक्तो लिङ्गोद्भूतस्त्वनन्तरम् । ततः स्यादक्षिणामूर्तिर्गणेशमूर्तिरतः परम् ॥

चण्डेशाधिपतिः पश्चात्कालकामादिनाशकः । सुखासनस्ततः प्रोक्तस्ततः कल्याणसुन्दरः ॥

उमानिष्कवर्धरूपं च ब्रह्मनिष्णुसमन्वितः । कृषारूढस्ततः प्रोक्तो गङ्गायुगपरस्तथा ॥

ततः कङ्कालमूर्तिः स्याद्वलिभर्ता त्वनन्तरम् । नन्दीश्वरप्रसादश्च ऊर्ध्वपादसमन्वितः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 34, 72-75a:

आद्यं सुखासनं चैव द्वितीयमुभया सह । कृषारूढं तृतीयं तु त्रिपुरारि चतुर्थकम् ॥

नृत्ताख्यं पञ्चमं रूपं षष्ठं सोमार्धशेखरम् । सप्तमं चार्धनारीशं हरेरर्धं तु चाष्टमम् ॥

भिक्षाटनं च नवमं दशमं कामनाशनम् । एकदशं तु कालधनं ततो लिङ्गपुरारिकम् ॥

द्वादश प्रतिमा शोवम्”

voir aussi *Ajitāgama* 36, 175-180.

^३ A : द्विसप्तविग्रहा भेदं स्यात्तदादौ ; B : द्विसप्तविग्रहभेदं स्यात्तदादौ तु ; C, F, G : सप्तविग्रहभेदं स्यात्तदादौ तु

^४ F : वा pour स्यात्

^५ B : दक्षारूढ pour उक्षारूढ

^६ A : पञ्चमं स्यात्पुरारि वै ; B, C : पञ्चमं स्यात्पुरारिकम्

^७ A : षष्ठं परिकीर्तये ; B : षष्ठं तु परिकीर्तितम् ; C : षष्ठमः परिकीर्तितः ; F, G : षष्ठं परिकीर्तितम्

^८ A : तु pour स्यात्

^९ Ce texte déclare qu'il y a quatorze *mūrti* (voir śloka 16), mais dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition, l'énumération des noms cesse après le huitième, et le texte enchaîne sur un autre thème : il doit y avoir une lacune de deux *śloka*. Plus loin, lors des définitions des *mūrti*, après la définition de la huitième, *Kalyāṇasundaramūrti*, (śl. 221a) on ne trouve pas la formule qui clôt chaque définition précédente. Il semble qu'il y ait là encore une lacune avant la définition de *Nṛttamūrti*, qui apparaît comme la neuvième mais devrait être la dixième. Au total on ne trouve donc énumérées que treize *mūrti* au lieu des quatorze annoncées. Malheureusement, aucune indication dans le texte présent ni dans les autres *paṭala* ne permet de restituer le nom de la *mūrti* manquante: comme le nombre des *mūrti* varie avec chaque *āgama*, même une étude comparative ne peut résoudre ce problème.

[गर्भगेहृतः प्रतिमामानम्¹]

गर्भगेहृविशालं तु 'वेशत्रयविमाजितम्' । 'अधमान्तरोत्कृष्टैर्हि' प्रत्येकं नवधा भवेत् ॥ ४ ॥

[लिङ्गवशात् प्रतिमामानम्²]

लिङ्गोच्चमावनाहं वा 'विशाले वोदये तु वा । प्रत्येकाष्टद्वयांशे तु 'शिवाग्निभूतसप्त वा ॥ ५ ॥

नव'रुद्रत्रयाधिक्य'दर्शांशं¹⁰ वा त्रिपञ्चकम् । सदशाधिकं वापि हीनं¹¹ पञ्चांशमेव च ॥ ६ ॥

[द्वारतः स्तम्भतश्च प्रतिमामानम्¹²]

द्वारोच्चे स्तम्भमाने च¹³ गर्भमानवदाचरेत् ।

[जात्यंशायांशयोजनम्¹⁴]

तस्माज्जात्यंशमायांशं योजयेदनुकूलितम् ॥ ७ ॥

¹ cf. *Diptāgama* 16, 7b-11:

गर्भमानप्रमाणेन द्विविधं चोच्यते मया । यस्य गर्भगृहस्यार्धं कन्यसं प्रतिमोच्छ्रयम् ॥

पञ्चभागसमे गर्भे त्रिभागं मध्यमं भवेत् । त्रिभागे द्वयमित्युक्तं प्रतिमोत्सेवमुत्तमम् ॥

अथवा गर्भगानेन तद्वन्ते कन्यशोऽधुना । गर्भगेहं तथा भज्य एकैकं तु त्रिधा पुनः ।

अथस्तात्कन्यसावीणि मध्यमत्रीणि मध्यमम् । उत्तमत्रीणि चापे तु एकैकं प्रति मानसम् ॥

नवधा मानमित्युक्तं कनिष्ठादि त्रयं त्रयम् ।

voir aussi *Ajitāgama* 36, 2b-5.

² A : वश pour वेश ; B : युग ³ C, F, G : विमाजिते pour विमाजितम्

⁴ A : अधमान्तरकृष्टं हि ; B : अथ मान्तरकृष्टं हि ; C, F : अधमान्तरकृष्टाभिः ; C : प्रथमान्तरकृष्टाभिः

⁵ cf. *Kāmikāgama* I 65, 1b: लिङ्गतारोच्चनाहैर्वा तैश्च द्वित्रिपुणैस्तु वा ।

voir aussi *Ajitāgama* 34, 11b-17a.

⁶ A : विशालं वोदये तु वा ; C : विशालं वोदयं तु वा ; F, G : विशालं वो वयं तु वा

⁷ C : शिवाग्निभूत सप्त वा ⁸ B : सूत्र pour रुद्र

⁹ B, C, G : आधिक्यं pour आधिक्य ¹⁰ B : वात्र पञ्चकम्

¹¹ C : पञ्चांशकेऽपि च ; E, F, G : पञ्चांशकेव च

¹² cf. *Kāraṇāgama* I 11,1¹-11a et 16-17a:

द्वारस्य सममानं तु उत्तमं तद्वर्कितम् । ग्रहभागेकहीनं तु मध्यमं प्रतिमोच्छ्रयम् ॥

अष्टभागेकहीनं स्वादधमम्..... । प्राचीरुत्तर[पारदुत्तर?]मीमान्तं स्तम्भमानमथोत्तमम् ॥

रुद्रभागेकहीनं यन्मध्यमं समुदाहृतम् । अष्टांशहीनमधमं स्तम्भमानं वर्कितम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 36, 6-9.

¹³ A, B : स्तम्भमानेन

¹⁴ cf. *Aṅgumārakāśyapa* 55, 47b-54:

अत्रुत्तारदन्वयमानं वेदाशीति विभज्य च । एकांशं रोपयेत्समाज्जात्यंशं तद्दिगार्हकम् ॥

द्विभागाधिकपञ्चदशं भज्यैकारसमन्वितम् । रुपजात्यंशकं होवं रुपणामृद्धिकारणम् ॥

सप्तविंशतिभागं तु कूलैकांशसमन्वितम् । वैश्यजात्यंशकं स्वर्गात् वैश्यानामभिशुद्धिदम् ॥

अशीतिषष्टिविंशांशाद्दश'भागाद्विशेषतः । 'वेदाक्षयुगपद्भागो 'त्वधिके तु विभाजिते ॥ ८ ॥
तस्मादेकांशमाधिक्यं 'द्विजजात्यंशमुच्यते । तज्जात्यंशयुतोच्चं तु दशभागाच्छतान्तकम् ॥ ९ ॥
भागं कृत्वा तु 'सकलमेकांशमधिरोपयेत् । नृपतेरपि वास्तोस्तु 'कर्तुं ध्वानुकूलं हि यत् ॥ १० ॥

[आयादिशुद्धिः']

तन्मानं तु गृहीतव्यमायात्' पट् शुद्धिमीक्षयेत् । ^{१०}तुङ्गांशेऽष्टगुणेऽकांशहृते ^{११}शोषायमुच्यते^{१२} ॥ ११ ॥

षोडशांशेऽशमारोप्य शुद्धकृदिकरं भवेत् । एवं जाल्यंशसंयुक्तमंशमष्टगुणीकृतम् ॥
सप्तविंशतिभिहसि शेषमश्वादिभं भवेत् । तदिनं जातिकृषं स्वान्द्रपास्तुदिनान्वितम् ॥
सुरशोभनेन युक्तं चैकर्तावास्तुत्पादिनाम् । त्रिंशत्ताशतभागान्तं विन्बोच्चे तु विभाजिते ॥
शशयंशं रोपयेद्यन्त्रभूमायादिकसंभवम् । तन्मानं कौतुकोच्चं स्यात्पादादुष्णीषकावधि ॥
आयांशकमिदं ध्यातं चैकांशत्वादि कल्पयेत् ।

cf. *Kārikāgama* I 65, 8b-13a:

अष्टपष्टकर्मण्युक्तवृद्धे वेदद्वियुगपद्विधम् । भागं कृत्वाकभागेन युक्तं जाल्यंशान्वितम् ॥
वसुभिर्गुणिते तस्मिन्सप्तविंशतिभिर्हृते । त्राहणादिदिनं प्रोक्तं तेषामेतच्छुभावनहम् ॥
त्रिष्वङ्गलप्रमाणेषु जाल्यंशकं न रोपयेत् । शुभमानं न युक्तं चेदाज्जामादिवास्तुषु ॥
उत्सेधं पञ्चकपक्यादि भजेत्यथ षडंशकम् । व्योमभागः सदा योज्यो यावानस्य शुभोदयः ॥
आयांशरचैव नेष्टः स्यात्त्रिविधेष्वङ्गुलेषु च । यवमानेऽपि जाल्यंशमायांशं नैव रोपयेत् ॥

- ^१ G : भागो pour भागाद् * B : वेदाक्षयुगपद्भागं ; C : वेदाक्षयुगपद्भागं ; E, F : वेदाक्षयुगपद्भागं
^२ A, B : अधिकं pour त्वधिके * C, E : द्विजजात्यंशमुच्यते * B : शतांशकम् pour शतान्तकम्
^३ A : तुगलम् pour सकलम् ; B : लगुलम् ; C : तुगुलम् * B : कर्तुं यदनुकूलकम्
^४ cf. *Ansumatkāśyapa* 55, 55-67:

अष्टभिर्वर्धयेदंशं भावुभिर्हसियेद्विज । शेषमात्यमिति ध्यातमंशमष्टगुणीकृतम् ॥
सप्तविंशतिभिहसि शेषमश्वादिभं भवेत् । नवभिर्गुणिते त्वंशं नादिभिर्हसियेततः ।
शेषं व्ययमिति ध्यातमंशं वै त्वनलेन तु । वर्धयेद्वसुभिहसि शेषं ध्वजादि योजयेत् ॥
नवभिर्वर्धयेत्सप्तहोमे वारमुदाहृतम् । वर्धयेद्वेदसंख्यया हासयेन्नवसंख्यया ॥
शेषमंशकमित्युक्तमेवमायादिपद् भवेत् । आयाधिक्यव्यये क्षीणं पुष्कलायं सुरशोभनम् ॥
ध्वजो धूमश्च सिंहश्च ध्वजौ चरहस्तिनी । काकश्च योनयथाष्ट तेषु केतुदरी इषः ॥
गजश्च शुभदा ज्ञेया गर्हिताः शेषयोनयः । विपत्तिः प्रत्यरं चैव वधो वैनाशिकस्ताथा ॥
षष्ठाष्टद्वादशं लनं वर्ज्यं शेषाः शुभावहाः । कर्तुंश्च प्रामनक्षत्राद् द्रवपास्तुदिनं तथा ॥
गणवेद्विन्बकृशान्तं शोभनं तु परिग्रहेत् । वारे सौम्यादि सौख्यं तु भौमवारं विवर्जयेत् ॥
सूर्यस्य वारं सौरेश्च नक्षत्रं चैति संस्मृतम् । भानुवारादिसंयुक्तं विशाखादि चतुर्वतुः ॥
योगं तु मरणं नाशममृतादि ध्यातकम् । तस्करो मुक्तिशक्ती च धनं राजा च षण्डकः ॥
अमयं निर्धनः प्रेष्यं नवांशकमुदाहृतम् । तेषु तस्करपण्डं च कृपणं चैव तु वर्जयेत् ॥
गणेषु सुरमातुष्वं योग्यमन्यं विवर्जयेत् । एवं परीक्ष्य शोभाढयमायामं तु सुयोजयेत् ॥

'वेदध्या दशभिर्हासे' तस्कराद्यंशकं भवेत् । आयाधिकं व्ययक्षीणं' नृपस्य चातुकूलकम् ॥ १२ ॥

'भौमवारविनिर्मुक्तं' शुभयोन्यंशकान्वितम् । यन्मानं तद्गृहीतव्यं' विम्बाङ्गेर्मूर्धकान्तकम् ॥ १३ ॥

[अङ्गमानम्]

¹⁰ सवेदपटशते भागे तन्माने तु ¹¹ विभाजिते । एकांशं देहमात्रं ¹² स्यात्तद्वस्वंशं ययं भवेत्¹³ ॥ १४ ॥

¹⁴ शिवांशक्रियवोपेतमुष्णीषोच्चमुदाहृतम् । ¹⁵ गुणांशं पूर्वकेशान्तं तस्मादक्रियवान्वितम् ॥ १५ ॥

cf. *Kārikāgama* I 65, 13b-18:

वसुभिर्गुणितेष्वर्कहृते चायं विनिर्दिशेत् । अष्टावदिनं प्रोक्तं षड्विंशतिभिर्द्वितम् ॥
नवभिर्गुणिते षाट्शते वारं तु निर्दिशेत् । नन्दसंगुणिते दिग्भिर्भाजिते व्ययमादिशेत् ॥
गुणने वसुभिन्ने तु योनिरित्यभिधीयते । वेदवसुगुणिते नन्दहृते त्वंशक इष्यते ॥
वायोर्दक्षफलं प्रोक्तं राशिरंशव ककतः । त्रिंशद्भिन्ने तिथिः प्रोक्ता योगो वारर्कवोर्भवेत् ॥
वात्यंशयोजिते वैभिर्युक्तं चेतःप्रगृह्यताम् । नो वेदायांशयुक्ते तु सशुभं तु समारभेत् ॥
गृहीतप्रतिमोत्तुङ्गमानमात्रेण वा भवेत् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 36, 375-389.

¹⁰ Une meilleure lecture semble être आयादि pour आयात्

¹⁰ A : तुष्टाष्टं च गुणेऽर्कशहृदे शोषायमुच्यते ; B : तुष्टाष्टमगुणैकांशं हृदेशोयनमुच्यते ; C : तुष्टाष्टांशगुणैकांशहृतो षोषायमुच्यते

¹¹ La forme grammaticale correcte est शेष आय उच्यते

¹² La partie du texte consacrée à la définition de व्यय, योनि, नक्षत्र et वार qui est normalement attendue ici semble perdue.

¹³ A : वेदाद्यादशभिर्हासे ; B : वेदाद्यर्धाशभिर्हासे ; C : वैशुद्धवार्दशभिर्हासे ; une meilleure lecture semble être: त्रेदध्या नवभिर्हासे

¹⁴ A : तस्कराद्यं करं भवेत् ; C, G : तस्कराद्यकरं भवेत् ¹⁵ C F G : आयाधिक्यं

¹⁴ A : क्षीण pour क्षीणं ¹⁵ A : नृपस्य तु च तक्षणम् ; C, E, F : नृपस्थानु च कूलकम् ; G : नृपस्थानु-कूलकम्

¹⁰ A : भौमे वारे विनिर्मुक्तिः ; B : भौमवारे विनिर्मुक्तिः ; C, F, G : भौमवारे विनिर्मुक्तं

¹⁴ C, G : शुभयोन्यंशकान्वितम् ¹⁵ A, B, C : विम्बाङ्गेर्मूर्धकान्तकम्

¹⁶ cf. *Aṅsumatkāṭyapa* 56, 1-10a:

उत्तमं दशतालं तु शृणु वक्ष्ये द्विजोत्तम । सवेदविंशदंशं च शतं विम्बोदयं कुह ॥
तेष्वेव तालमात्रं स्यात्तन्मात्रे वसुभाजिते । उष्णीषात्पादपर्यन्तामङ्गमानं प्रमीयते ॥
त्रियवाधिकवन्द्याशमुष्णीषोच्चमुदाहृतम् । तस्मादपूर्वकेशान्तमङ्गं भागमुदाहृतम् ॥
केशान्तादक्षिसृष्टान्तं युगांशं त्रियवाधिकम् । अक्षिसृष्टाहृष्टान्तं च पट्टादन्वन्तमानकम् ॥
प्रत्येकं त्रियवाधिक्यं युगांशोदयमिष्यते । हन्वादिगलमानं तु चतुर्थवमुदाहृतम् ॥

युगांशमक्षसूत्रांशं 'पुटान्तं च तथैव च । हन्वन्तं चैव तत्तुल्यं गललम्बं 'चतुर्यवम् ॥ १६ ॥

यवैकोनचतुर्भागां 'श्रीवामानमुदाहृतम् । द्विककादिद्वयान्तं च ततो नाम्यवसानकम् ॥ १७ ॥

नाभेलिङ्गस्य 'मूलान्तं 'तुल्यमग्नियवान्वितम् । त्रयोदशाङ्गुलं 'प्रोक्तमूर्धदीर्घं त्रिवेशकम् ॥ १८ ॥

'वेदांशं जानुदीर्घं ¹⁰स्याज्जहोच्चं चोरुकांशकम् । जानुदीर्घसमं ¹¹पादतलस्योच्चमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

¹²'अङ्गुष्ठाभ्रात्तु ¹³पाण्यन्तं तलं सप्तदशाङ्गुलम् । द्विककासूत्रादधो बाहुदीर्घं त्रिनवमात्रकम् ¹⁴ ॥ २० ॥

¹⁵'कूर्परोच्चं द्विमात्रं स्यात्त्रिसप्तांशं प्रकोष्ठकम् । तस्मान्मध्याङ्गुलाभ्रान्तं सार्धत्रयोदशाङ्गुलम् ॥ २१ ॥

¹⁶'सार्धत्रयोदशाङ्गुलं ¹⁷प्रोक्तं मुखस्य तु विशालकम् । ¹⁸मुखान्तस्य तु विस्तारं सार्धत्रयोदशाङ्गुलम् ॥ २२ ॥

यवैकोनमुदांशं [युगांशं][तु कण्ठोच्चमिति कथ्यते] । कण्ठमूलाद्युःसूत्रं [दधःसूत्रं?][द्विककासूत्रमुदाहृतम् ॥

द्विककादा[या?][द्वयान्तं च द्वयं [याद?]नाभिशीमकम् । नाभेस्तु मेढ्रमूलान्तं तु समं गुणयवाधिकम् ॥

त्रयोदशांशमुत्सेधं प्रत्येकं द्विजसप्तम् । अग्र[मेढ्र?]मूलात्सूत्रमध्यं [तु यत्सूत्रं?] अर्धसूत्रं तदुच्यते ॥

अर्धसूत्रादधधोरुदीर्घं नक्षत्रमायतं [मानकम्?] । तस्माद्देदाङ्गुलं जानु जहोस्तदशाप्यता ॥

युगं पादतलोत्सेधमेवमुत्सेधमुच्यते ॥

voir aussi *Ajitāgama* 36, 45-52a.

¹⁰ A, B : सवेदं षट्शतभागं तन्मानं ; C : सवेदषट्शतभागस्तु तन्मानं ¹¹ B : विभाजितम्

¹² A : स्यात्तद्वत्संज्ञद्वयं भवेत् ; C : तद्वत्स्योरी द्वयं भवेत् ; G : तद्वत्सोरां यवं भवेत्

¹³ cf. *Kāraṇāgama* I 11, 60b-61a:

यल्लब्धोत्सेधमानं तु चतुर्विंशच्छतं कुरु । अङ्गुलं तेषु भागैकं त्वस्वरीकं ततो यवम् ॥

¹⁴ A : शिवांशाभिमतोपेतम् ; C G : शिवांशाभिमतोपेतम् ¹⁵ A : गणांशं ; B : गणेशं

¹⁶ C : प्रदान्तं च ; G : शुदान्तं च ¹⁷ C, F, G : च तुल्यवत् ¹⁸ A : श्रीव pour श्रीवा

¹⁹ C, F, G : अवधानकम् pour अवसानकम् ²⁰ B : मूलं तु ²¹ C, F : तन्तु pour तुल्य

²² C : प्रोक्तं दीर्घं ; G : प्रोक्तमूलदीर्घं ²³ G : त्रिवेदकम् ²⁴ A, B : वेदाङ्गं

²⁵ A : स्याज्जहोच्चाकर्षांशकम् ; B : जहोच्चं खरुकांशकम् ; C : जहोच्चं खरुकांशकम् ; F, G : जहोच्चं खरुकांशकम्

²⁶ A : पादे pour पादे

²⁷ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56 9b-11a:

अङ्गुष्ठाभ्रात् पाण्यन्तं तलं सप्तदशाङ्गुलम् । द्विककासूत्रादधो बाहुदीर्घमूलाङ्गुलं भवेत् ॥

कूर्परोच्चं द्विभागं स्यादेकविंशत्प्रकोष्ठकम् । सार्धत्रयोदशाङ्गुल्यं मध्यमाङ्गुलिशीमकम् ॥

²⁸ A, B : अङ्गुष्ठाभ्रात् तु ²⁹ A : मात्रिकम् pour मात्रकम् ³⁰ A, G : कूर्परोच्चं

³¹ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 11b-14a:

ततो वै मुखविस्तारं सार्धमान्यङ्गुलं भवेत् । मुखान्तस्य तु विस्तारं सार्धत्रयोदशाङ्गुलम् ॥

श्रीवार्धं सार्धनन्दोशं श्रीवामूलं दशाङ्गुलम् । द्विककाधो बाहुशीमान्तं चत्वारिंशच्छिवाधिकम् ॥

सार्धद्विंशदंशं तु कक्षयोरन्तरे ततम् । नवांशं चतुर्विंशोपेतं बाहुमूलविशालकम् ॥

³² B : सार्धमन्यङ्गुलं ³³ A : मुखं तस्य तु ; G : मुखान्तस्यानु

श्रीवाघ्रं^१ सार्धनन्दांशं^२ श्रीवामूलं दशांशकम् । द्विककाघो बाहुपयन्तं चत्वारिंशद्द्वयाधिकम् ॥ २३ ॥
 त्रयोविंशतिमात्रं स्यात्कक्षयोरन्तरं खरो^३ । सार्धनन्दाङ्गुलं प्रोक्तं बाहुमूलं विशालकम् ॥ २४ ॥
 'स्तनदेशे' तु विस्तारं त्रिःसप्तंशमुदाहृतम्^४ । 'कटिपाश्चान्तिविस्तारं त्रिःसप्ताङ्गुलमिष्यते ॥ २५ ॥
 'ऊरुमूलविशालं तु मनुमात्रमुदाहृतम् । 'मान्वङ्गुलमितं प्रोक्तमूरुमध्यविशालकम् ॥ २६ ॥
 'घर्मांशं जानुविस्तारं जङ्गामूलविशालकम् । सार्धवस्वङ्गुलं प्रोक्तं^५ 'मध्यं सप्ताङ्गुलं भवेत् ॥ २७ ॥
 'तयोर्मध्यविशालं तु नवमात्रमुदाहृतम्^६ । 'नलकाविस्तृतं पश्चान्मात्रमित्यभिधीयते ॥ २८ ॥
 'सार्धपञ्चाङ्गुलं^७ 'चैवं गुल्फाक्षस्य विशालकम् । 'अक्षदातलतुङ्गं तु 'सार्धवेदाङ्गुलं भवेत् ॥ २९ ॥
 'पार्णितारं च^८ 'तत्तुल्यं तलमध्यं षडङ्गुलम् । तलाग्रस्य तु विस्तारं सप्तमात्रमुदाहृतम् ॥ ३० ॥

^१ A, E, F, G : श्रीवाघ्रं

^२ A, B : नन्दाङ्गं pour नन्दांशं

^३ A : घौव pour घ्रीवा

^४ A : द्विककां यो pour द्विककाघो

^५ A : खरो pour खरो, E, G : खोः

^६ A : सार्धं pour सार्धं ; B : सन्धि

^७ B : मूलं pour मूलं

^८ C, F, G : स्तनदेशं तु

^९ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 14b: एकविंशतिभागं स्यात्स्तनदेशे तु विस्तारम् ।

^{१०} cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 16b-17a:

कटेरप्रविशालं तु द्विर्नवाङ्गुलमुच्यते । तदधः कटिपाश्चान्तिं विस्तारः सार्धविंशतिः ॥

^{११} cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 17b-20:

पादोनमनुभागं तु ऊरुमूलविशालकम् । सपादद्वादशांशं तु ऊरुमध्ये विशालकम् ॥

पादोनघर्माभागं तु जानुव्याप्तमुदाहृतम् । सपादत्रयभागं तु जङ्गामूलविशालकम् ॥

पादोनसप्तभागं तु जङ्गामध्यविशालकम् । तयोर्मध्यतलं त्रिप्र नवभागमुदाहृतम् ॥

पादोनअक्षभागं तु नलकाविस्तृतं भवेत् ।

^{१२} C, F : भागं मान्वङ्गुलं ; G : भद्रं मान्वङ्गुलं

^{१३} B : घर्मांशं

^{१४} A : मध्ये pour मध्यं ; C, C : मध्य

^{१५} F : तयोर्मध्ये विशालं तु

^{१६} C, F, G : उदाहरन् pour उदाहृतम्

^{१७} A : नलकाविहितं ; C, F : नलकापि हितं

^{१८} cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 21-23a:

त्रियवाधिकावांशं गुल्फाक्षव्याप्तमुच्यते । अक्षदातलतुङ्गं तु सार्धवेदाङ्गुलं भवेत् ॥

पार्णितारं च तत्तुल्यं पार्णैरुच्यं तदेव हि । तलमध्यं षडंशं स्याद्यत्रद्वयसमायुतम् ॥

तलाग्रविस्तृतं सप्तभागमित्यभिधीयते ॥

^{१९} A omel चैवं

^{२०} C : अक्षदातलतुङ्गं ; F : अक्षदातलतुङ्गं ; G : कक्षान्तरतलतुङ्गं

^{२१} C : सार्धं pour सार्धं

^{२२} A : पार्णं pour पार्णि ; C : पार्णी

^{२३} A : तुल्यमध्यषडङ्गुलम् ; C : तुल्यमध्यषडसालम् ; E : तुल्यमध्यषडसालम् ; F : तुल्यमध्यषडसालम्

¹द्विषाधिकं वेदांशमङ्गुलायाममुच्यते । यवोपेतद्विंशतिं तदङ्गुलस्य विशालकम् ॥ ३१ ॥

²तद्व्यासार्धं नखव्यासं तत्रिंशत्तुल्यं । पञ्चत्रिंशद्यवं प्रोक्तं पादे तर्जनीदीर्घकम् ॥ ३२ ॥

³मध्यमायास्तु दीर्घं ¹⁰स्यादेकत्रिंशतिकं यवम् । पञ्चत्रिंशतियावं ¹¹स्यादनामिकायां तु दीर्घकम् ॥ ३३ ॥

⁴विंशद्यवं कनिष्ठायां नवसप्तार्धं ¹²सप्तपट् । यवव्यासमिति प्रोक्तं देशिन्यादि ¹³कमाद्विदुः ॥ ३४ ॥

⁵तद्व्यासे तु त्रिपादं ¹⁴स्यादङ्गुलाभोदयं विदुः । विस्तारसदृशोत्सेधं ¹⁵नखदेशोदयं विदुः ॥ ३५ ॥

⁶बाहुमूलविशालं तु नवभागमुदाहृतम् ¹⁶ । सार्धं ¹⁷ वस्वङ्गुलं प्रोक्तं ¹⁸मध्यं सप्त सपादकम् ॥ ३६ ॥

¹ cf. *Amṣumatkāśyapa* 56, 23b-28:

द्विषाधिकवेदांशं पादाङ्गुलायाम् भवेत् । यवोपेतद्विंशतिं तु तस्य विस्तारमुच्यते ॥
तारार्धं नखविस्तारं पादोनायतवर्तुलम् । त्रियवोपेतवेदांशं तर्जन्यायाममुच्यते ॥
पादोनवेदभागं तु मध्याङ्गुल्यायाम् भवेत् । यवोपेताभिभागं तु अनामिकायामनियते ॥
सार्धपक्षांशभागं तु कनिष्ठाङ्गुलिदीर्घकम् । देशिन्यादिकमात्तारं नवसप्तार्धसप्तपट् ॥
यवमानं स्वतारार्धं नखं पूर्वोक्तवद्विदुः । तत्तदङ्गुलिनिस्तारं वेदांशं विभजेदुधः ॥
त्रिभागमङ्गुलाभोच्चं शेषं स्यात् नखोदयम् ।

² A, B : द्विषाधिक ; C : द्वयमाधिक

³ F : अयोपेत pour यवोपेत

⁴ A : तु pour तद्

⁵ B omet le *śloka* n° 32

⁶ A : नव pour नख

⁷ A : तत्रिंशदाय pour तत्रिंशत्तुल्यं

⁸ La forme grammaticale correcte est तर्जनीदीर्घकम् ; mais le mètre ne serait pas respecté.

⁹ A : मध्यमार्गां तु

¹⁰ B : स्यादुत्सेधं विशदियवम्

¹¹ B : स्यादीर्घं चानिकास्थके ; C : स्यादनाकाशं तु दीर्घकम् ; G : स्यादनाकाशां तु दीर्घकम् ¹² B : विंशत्यावं

¹³ B : अष्ट pour अर्धं

¹⁴ B : कर्मात् pour कमाद्

¹⁵ A : तद्व्यासात् ; B, C, G : तद्व्यासं तु

¹⁶ G : स्यादङ्गुलाभोदयं ;

¹⁷ A : तवदेशोत्तरं विदुः ; C : नखदेशे नरं विदुः ; G : नखदेशे नरं विदुः

¹⁸ cf. *Amṣumatkāśyapa* 56, 29-32:

त्रिषाधिकवस्वशां बाहुमध्यविशालकम् । सपादसप्तभागं तु कूर्परवक्ष्याममुच्यते ॥
पादोनरसभागं तु प्रकोष्ठमध्यविस्तरम् । पादोनचतुरशं तु मणिकन्धविशालकम् ॥
सप्तार्शं तु तलायाम् सार्धषण्मध्यमाङ्गुलम् । सपादभूतभागं स्वात्वनामिकायाममुच्यते ॥
यवाधिकं तु पक्षांशं तर्जन्यायाममुच्यते । सपादवेदभागं तु कनिष्ठाङ्गुलिदीर्घकम् ॥

¹⁹ voir *supra* *śloka* n° 24b

²⁰ A : सस्य pour सार्धं

²¹ A : मध्यपादं सपादकम् ; B : मयपादं विपादकम् ; C : मध्यपादं स्वपादकम्

'कूर्परस्य' विशालं स्यात्पादोन'रसभागकम्' । प्रकोष्ठविस्तृतं' प्रोक्तं मध्यमे तु विशेषतः ॥ ३७ -
 'चतुर्दशयवं प्रोक्तं मणिबन्धविशालकम् । सप्तमात्रं 'तलायामं' सार्धपण्णमध्यमायतम् ॥ ३८ ॥
 चत्वारिंशद्द्वयाधिक्य'^{१०}यवमाना त्वनामिका । ^{११}तत्समे तु ^{१२}यवोनं स्यात्तर्जन्यायाममुच्यते ॥ ३९ ॥
 सपादवेद'^{१३}भागं तु ^{१४}दीर्घोऽङ्गुष्ठकनिष्ठयोः । ^{१५}अङ्गुष्ठ'^{१६}मूलविस्तारं ^{१७}पादाधिकाङ्गुलं भवेत् ॥ ४० ॥
^{१८}अष्टौ यवास्तु तर्जन्यां ^{१९}नवयावा तु मध्यमा । अनामिकाष्टयावा'^{२०} स्यात्कनिष्ठा व्यासपडयवा'^{२१}॥ ४१ ॥
^{२२}तत्तन्मूलं ^{२३}द्विरष्टांशे त्वंशहीनाप्रविस्तरम् । अप्रव्यासे रसांशे तु भूतांशं ^{२४}नखविस्तरम्'^{२५} ॥ ४२ ॥

^१ A : कूर्परस्य ^२ A : विशालस्य pour विशालं स्यात् ^३ B, C, G : पादेन pour पादोन

^४ A : भागिकम् pour भागकम् ^५ B : विस्तरं pour विस्तृतं

^६ Le *Kāraṇāgama* I 11, 117a donne pour la largeur de *maṇibandha* quatre aṅgula (ou 32 yava), le *Dipta* 16, 91b donne 3 1/2 aṅgula plus 1 yava (soit 29 yava) l'*Ajita* [36, 87b 3 aṅgula plus 6 yava (soit 30 yava) et l'*Aṅsumatikāśyapa*, 56, 30b, 3 3/4 aṅgula (soit 30 yavas). Mais ici, les lectures de tous les manuscrits utilisés pour cette édition donnent une largeur de 14 yava, ce qui est très probablement une mauvaise leçon. Il vaudrait mieux lire 'चतुर्दश' च पादोनं मणिबन्धविशालकम्.

cf. *Kāraṇāgama* I 11, 117a: मणिबन्धस्य विस्तारं भागमेकं प्रकीर्तितम् ।

ibid 11, 63a: भागं स्याच्चतुरङ्गुलम् ; cf. *Diptāgama* 16, 91b: मणिबन्धस्य विस्तारं त्रिमात्रार्धं

यवाधिकम्''

cf. *Ajitāgama* 36, 87b: मणिबन्धस्य विस्तारं त्रिमात्रं षडयवाधिकम्''

cf. *Aṅsumatikāśyapa* 56, 30b: पादेनचतुरंशं तु मणिबन्धविशालकम्''

^७ A : तिल pour तल ^८ A : सार्धं pour सार्धं ^९ G : यव pour द्वय

^{१०} B : यवमानानामिका ^{११} G : तत्सर्वं तु ^{१२} A : यवा न स्यात् pour यवोनं स्यात् ; C, G : यवानातां

^{१३} A, B : दर्भांशं pour भागं तु ^{१४} A, B : दीर्घाङ्गुष्ठचतुष्टयम्

^{१५} cf. *Aṅsumatikāśyapa* 56, 33-34

अङ्गुष्ठमूलविस्तारं सपादांशमुदाहृतम् । तर्जन्यष्टयवा क्थ्याता नवसंख्या तु मध्यमा ॥

अनामिका चाष्टयवा सप्तसंख्या कनीयसी । अङ्गुष्ठयङ्गुलीनां तु मूलविस्तारमेव हि ॥

^{१६} B : पाद pour मूल ^{१७} G : पादाधिक्य pour पादाधिक

^{१८} A : अष्टौ यवं तु ; B : अष्टयवं तु ; C : अष्टा यवं तु

^{१९} A : नवयवं तु मध्यमा ; B : मध्यमायां यवा नव ; C : नवा यवं तु मध्यमा

^{२०} A : अनामिकाष्टयवं स्यात् ; B : अनामिक्यामष्टयावा ^{२१} B : कनिष्ठयां तु षडयवाः

^{२२} cf. *Aṅsumatikāśyapa* 56, 35-36:

तत्तन्मूलकलांशोऽशहीनमप्रविशालकम् । अप्रताररसांशे तु पञ्चांशं नखविस्तृतम् ।

पादर्वयोर्मांसलं शेषं कृतायतं नखाकृति । सपादं नखतारं तु नखायानमुदाहृतम् ॥

^{२३} A ; B : त्रि pour द्वि

^{२४} C : नव pour नख

^{२५} A : विस्तरा pour विस्तरम्

- पार्श्वयोर्मांसलं^१ शेषं^२ वृत्तायता नखाकृतिः । नखव्यासे तु भूतांशे^३ रसांशं स्यान्नखायतम् ॥ ४३ ॥
 'नखदीर्घद्वयं^४ चाप्रपर्वायाम्^५ मुदाहृतम् । अङ्गुष्ठमूलपर्वस्य^६ दीर्घं^७ सप्तदशं यवम् ॥ ४४ ॥
 तर्जन्यास्त्वादिपर्वे^८ १० चाप्यनाम्याश्च^{११} द्वियङ्गुलम्^{१२} । मध्याङ्गुल्यास्तु मूले तु दीर्घमष्टांशकं यवम् ॥ ४५ ॥
 ११ कनिष्ठायास्तु मूले तु त्रयोदशयवायतम् । तयोस्तु शेषं^{१३} सर्वासां मध्यपर्वायतं भवेत् ॥ ४६ ॥
 १० अङ्गुष्ठस्तु द्विपर्वः^{१४} स्यादन्यास्सर्वास्त्रिपर्वकाः । ११ सार्धपञ्चांशकं^{१५} हस्ततलाप्रस्य विशालकम् ॥ ४७ ॥
 १० पदंशं मध्यविस्तारं सार्धपञ्चमूलविस्तृतम् । तर्जन्यङ्गुष्ठयोर्मूलान्तरं^{१६} ११ सार्धशिमात्रकम् ॥ ४८ ॥
 १० अङ्गुष्ठमूलमारभ्य मणिवन्धावसानकम् । ११ शुकदीर्घं तु^{१७} वेदांशं^{१८} द्व्यधर्शं तु घनं भवेत् ॥ ४९ ॥

१ C, G : मण्डलं pour मांसलं २ A, G : वृत्तायानं ; C : वृत्ताधारं ३ B : भूतांशं

४ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 56, 37-40a:

नखायामद्वयं चाप्रपर्वदीर्घं प्रशस्यते । अङ्गुष्ठमूलपर्वस्य दीर्घं सप्तदशं यवम् ॥
 तर्जनीमूलपर्वं तु अनामिकोच्चद्वयाङ्गुलम् । मध्यमामूलपर्वस्य दीर्घमष्टदशं यवाः ॥
 कनिष्ठमूलपर्वस्य त्रयोदशयवाः स्मृताः । मूलाप्रपर्कयोर्मध्यदीर्घं मध्यस्थपर्वसु ॥
 अङ्गुष्ठं तु द्विपर्वं स्याच्छेषास्त्रिपर्वसंयुताः ।

५ B : चात्र pour चाप्र ६ A : पर्वायाम् pour पर्वायाम् ; C : पर्यायाम्

७ La forme grammaticale correcte est पर्वणः ८ A : दीर्घं pour दीर्घं ९ C : सप्तदशांशकम्

१० Le forme grammaticale correcte est पर्वणि ११ C : चाप्यनाड्याश्च १२ A : द्वयङ्गुलम्

१३ A : मध्याङ्गुलस्य मूलं तु १४ A : कनिष्ठायां तु मूलं तु १५ A, B : सर्वेषां

१६ A : अङ्गुष्ठं तु द्विपर्वं १७ A : स्यादन्याः सर्वत्रिपर्वकम् ; B : स्यादन्याः सर्वे त्रिपर्वकम्

१८ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 56, 40b-42a:

सार्धं भूताङ्गुलं विप्र तलाप्रविपुलं भवेत् । रसांशं मध्यविस्तारं हस्तस्यैव तलस्य तु ॥
 तलमूलविशालं तु सार्धपञ्चभागमुच्यते । अङ्गुष्ठमूलमारभ्य तर्जनीमूलमात्रकम् ॥
 सार्धं तु द्वयङ्गुलं प्रोक्तम् ॥

१९ A : हस्तं pour हस्त २० A : विडङ्ग pour पदंशं ; G, G : पदंश

२१ A : मूलान्तं pour मूलान्तरं ; B : मूलान्तं २२ G : स्वादिभिः pour सार्धाभिः

२३ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 56, 42-46a:

शुकोदरमथोच्यते ॥

अङ्गुष्ठमूलमारभ्य मणिवन्धावसानकम् । दीर्घं वेदाङ्गुलं प्रोक्तं द्व्यधर्शं तु घनं भवेत् ॥
 पार्णिहस्तधनान्यं शमप्रमङ्गुष्ठवत्क्षयम् । अङ्गुलीनामधस्तात् द्व्यधर्शं मांसलं ततः ॥
 द्विभागं पार्णिहस्तस्य शुकोदरविशालकम् । शेषं मध्यतलं निम्नं भूतवेदाभि वा यवम् ॥
 सूक्ष्मरेखां लिखेतस्मिन्शङ्खं वा चक्रशूलवत् । पद्मार्धं वा कुशार्धं वा तलरेखां प्रकल्पयेत् ॥

२४ A : शुकं pour शुक ; G : शुकै २५ A : वेदांशं pour वेदांशं ; C : वेदास्य

२६ A : द्व्यधर्शं घनत्वं भवेत् ; C, G : शुकोदरविशालकम्

पाणिहस्तघनान्यं शमममङ्गुलवत्क्षयम्^१ । अङ्गुलीनामघस्तात् द्व्यर्ध्राङ्गुलं च मांसलम् ॥ ५० ॥
 "द्विभागं पाणिहस्तस्थशुकोदरविशालकम् । शेषं मध्यतलं^२ निम्नं मूतवेदाग्निं चायतम् ॥ ५१ ॥
 सूक्ष्मरेखां लिखेत्स्मिन्शङ्खं वा चक्रगूलवत्^३ । पञ्चामां^४ वा कुशामां वा^५ तलरेखां प्रकल्पयेत्^६ ॥
 मूताङ्गुलं भ्रुवायामं मध्यतारं यवद्वयम् । बालचन्द्रात्र^७ वत्क्षीर्णं^८ भ्रुवाग्रौ तु नताङ्गुलौ ॥ ५३ ॥

^१ A : अममङ्गुलवक्षयम् ; B : अममङ्गुलमांसलम्

^२ B omet le demi-śloka n° 50b

^३ A : द्विताई ^४ A : हस्तस्थ pour हस्तस्थ ^५ B, C : तरं pour तलं

^६ A : शेषतम् ; E : नाथमम् ; C, G : मायमम् ^७ B : लिखेत्त्र ; G : लिखेदस्मिन्

^८ A : शङ्खवशकगूलवत् ; C, G : शङ्खा वा चक्रगूलवत् ^९ G : वक्राभं

^{१०} A : वा कुशोभं वा ; B, G : वा कुशार्थं वा ^{११} G : तलार्थं वा

^{१२} Après le śloka 52 et avant 53a, il semble qu'il y ait une lacune, les mensurations au dessus des oreilles, tête, front etc. manquent. La méthode de description du pratimā dans ce paśala semble le parallèle de la description trouvée dans le paśala 56 de l'Amśumat-kāyapa. A ce titre nous donnons ci-dessous la partie correspondante de cet āgama. cf. Amśumatkāyapa 56, 46b-53:

यवद्वयान्तं निम्नं रेखाणां तु द्विजोत्तम । वृत्ताभेऽपेक्षितान्नेषु व्यासे पञ्चविभक्तिः ॥

एकांशं तु परिमार्द्धं विलारं त्रिमुणान्वितम् । यत्तवाहमिति क्वार्तं नाहृत्स्तारकल्पितम् ॥

कर्णोर्ध्वं शिरसो नाहं शार्धत्रिशाङ्गुलं भवेत् । कर्णोर्ध्वं तु शिरस्तारं यवोनद्वादशाङ्गुलम् ॥

कर्णयोः पूर्वनालान्तं ह्यविशदङ्गुलं भवेत् । कर्णयोः पृष्ठनाहं तु मान्ब्रजुलमुदाहृतम् ॥

तयोर्मध्यस्थभागं तु कर्णस्थितिरुदाहृतम् । शिरसो मध्यतो मूर्धमण्डलं चतुरङ्गुलम् ॥

तस्मात्तदमकेशान्तं नवाङ्गुलमुदाहृतम् । ततो वै मण्डलात्कर्णकेशान्तं च नवाङ्गुलम् ॥

मण्डलात्पृष्ठकेशान्तं सार्धमध्याङ्गुलं भवेत् । ललाटे तु तिरश्चीनं नवाङ्गुलमुदाहृतम् ॥

केशान्तादक्षिसूत्रस्य द्वयोर्मध्ये भ्रुवोः स्थितिः ।

^{१३} cf. Amśumatkāyapa 56, 54-64:

भ्रुवाग्रौ तुजतौ चैन चापाकारं यथा कुक् । द्वयन्तरं तु भ्रुवोर्विप्र सार्धवेदयवं भवेत् ॥

पञ्चाङ्गुलं भ्रुवायामं मध्यतारं यवद्वयम् । बालचन्द्रात्रवत्क्षीर्णं भ्रुवाग्रौ तस्य मध्यमम् ॥

कर्णनिकायान्वितस्तारं यवमानमुदाहृतम् । कृष्णमण्डलविलारं चोत्तेर्धं षडयवं भवेत् ॥

सितांशं तत्समव्यासं कृष्णमण्डलभार्वयोः । शफराकृतिकं वापि धनुराकृतिमेव वा ॥

अर्धचन्द्राकृतिं वाप नैत्राकारं प्रकल्पयेत् । तदाकारलुकूलोर्ध्वं सितमण्डलयोर्द्विज ॥

नेत्रान्तेऽर्धयवं रक्तं मण्डलं तु सितांशके । कृष्णमण्डलमध्ये तु ज्योतिर्मण्डलकं यवम् ॥

तददृशैकभागं तु तन्मध्ये दृष्टिमण्डलम् । साधार्शियवमानं तु ऊर्ध्ववर्मततं भवेत् ॥

अधोवर्मं च तत्तुल्यां दीर्घमष्टदशं यवम् । नेत्रयोस्तरं विप्र सपादह्यङ्गुलं भवेत् ॥

ऊर्ध्ववर्मभ्रुवोरन्तः सार्धषट्कयवं भवेत् । अधोवर्मस्थितिर्विप्र नेत्रमूत्रे विधीयते ॥

कर्तृनाशमधोदृष्टिर्ऊर्ध्वदृष्टिर्विपत्करी । बन्धुनाशो भवेत्पार्वदृष्टिरचेद्रामवासिनाम् ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सममेव निरीक्षणम् । नेत्रमेवं समाख्यातम् ॥^{१४}

^{१४} A, B : अर्कं pour अग्र

^{१५} A, B : भ्रुवाग्रौ तु हुताङ्गुलम् ; C : भ्रुवाग्रौ हुताङ्गुलम् ; G : भ्रुवाग्रौ तु

तनाङ्गुलम्

¹यवं कनीनिकायामं विस्तारं चैव तत्समम् । ²असितमण्डलव्यासमुत्सेधं चापि ³पडयवम् ॥ ५४ ॥

अर्धचन्द्राकृतिं कुर्यान्नेत्राकारं विशेषतः । नेत्रान्ते द्वियवं रक्तं ⁴मण्डलं तु सितांशके ॥ ५५ ॥

⁵कृष्णमण्डलमध्ये तु ज्योतिर्मण्डलकं ⁶यवम् । ⁷ज्योतिर्मण्डलकाष्टांशं ⁸मध्ये तु दृष्टिमण्डलम् ॥

⁹अत्यर्धयवमानं ¹⁰तु ¹¹ऊर्ध्ववर्मविशालकम् । अधोवर्मं च तत्तुल्यं दीर्घमष्टादशा यवाः ॥ ५७ ॥

नेत्रयोरन्तरं चैव षष्टादशयवं भवेत् । ऊर्ध्ववर्मं भुवोरन्तः ¹²सार्धपडयवमुच्यते ॥ ५८ ॥

¹³अधोवर्मस्थितिं ¹⁴विद्यान्नेत्रसूत्रे विशेषतः । ¹⁵समदृष्टिस्तु कर्तव्या ¹⁶चान्यथा तु न कारयेत् ॥ ५९ ॥

¹⁷अधोर्ध्वपार्श्वयोर्दृष्टिः कर्तव्याशविपत्करी । बन्धुनाशस्तथा ¹⁸भ्रामनाशः स्यात्तु यथाक्रमम् ॥ ६० ॥

¹⁹नासिकापुटं ²⁰बाह्यं तु तारं स्यात्तु यथाक्रमम् । ²¹यवं मध्यविशालं तु वैशमूलं तदर्धकम् ॥ ६१ ॥

²²गोजीमूलान्तु ²³नासाप्रतुङ्गः स्यात्तु ²⁴कला यवाः । ²⁵तदूर्ध्वं नासिकाग्रस्य तारं नव यवास्तथा ॥ ६२ ॥

²⁶नासिकायाः ²⁷पुटे ²⁸निम्नं ²⁹सन्धिव्योमयवं भवेत् । द्वारयोर्वसतौ ³⁰तिर्यक् ³¹प्रतिसंध्योर्कविर्यवम् ॥ ६३ ॥

¹ A : यवके निनिकायामविस्तारं ; B : यवके तिनिकायामविस्तारं ; G : यवकेन निकायामं विस्तारं

² A, B : असितं मण्डलव्यासम् ; C : असितं मण्डलव्यासम् ³ B : पडयवम्

⁴ B : आकारं pour आकारं ⁵ G : मण्डली ⁶ B, C : सितांशकम्

⁷ B : कृष्णं pour कृष्ण ⁸ C : यवम् ⁹ A : ज्योतिर्मण्डलकोऽष्टांशं

¹⁰ B : मध्यमे pour मध्ये तु

¹¹ A : अत्यर्धं pour अत्यर्धं ; B : अत्यर्धं ; C : अर्धवर्धं ¹² C : यमसानं pour यवमानं ; G : यमसाने

¹³ A : ऊर्ध्वं pour ऊर्ध्वं ¹⁴ A, B : भवोरक्तं ; C, G : भुवो रक्तं ¹⁵ C : अथो pour अधो

¹⁶ B, C, G : स्थितिः pour स्थितिं ¹⁷ G : गम्या नेत्रं pour विद्यान्नेत्र ¹⁸ G : समुद्रस्तु

¹⁹ A, G : कर्तव्यं

²⁰ La forme grammaticale correcte est अध ऊर्ध्वपार्श्वयोर्दृष्टिः ; mais le mètre ne serait pas respecté.

²¹ A : दशा pour तथा

²² cf. *Ambumatkāśyapa* 56, 65-69:

नासिकापुटबाह्ये तु तारमष्टादशं यवम् । तदर्धं मध्यविस्तारं तस्यार्धं मूलविस्तृतम् ॥

द्वारस्यान्तर्गतं व्यासं सार्धसप्तयवं भवेत् । पुटतारं पञ्चयवं पुटं निष्पात्तवञ्जवत् ॥

तिलपुण्यवदाकारं नासिकाकारमेव हि । एकांशं नासिकोत्सेधं तदर्धनं तु यवं भवेत् ॥

पुटयोर्मध्यभित्तिस्तु पुण्करं चेति कथ्यते । सार्धवेदयवं गोजीदीर्घं तस्यार्धविस्तृतम् ॥

ऊर्ध्वोर्ध्वोर्ध्वनिम्नं तु गोभिनात्रा प्रकीर्तितम् । यवमाननतं गोत्रि तदूर्ध्वं नासिकास्थितिः ॥

²³ A, B : अम्बुद pour पुट ; C : अर्बुद ²⁴ A : यव pour यवं

²⁵ B : गोजीमूलं तु ; C : गोजिमूलं तु ²⁶ B : नासायं तुङ्गं ; C : नासायं तुङ्गः ²⁷ C : कलां यवाः

²⁸ E, G : ततोर्ध्वं ²⁹ A : रसासिकायाः ³⁰ A : पुट्टे pour पुटे ; C, G : स्फुटे

³¹ C : नित्यं pour निन्न ³² A, C : सार्धौ pour सन्धि ; B : सान्ध्री

³³ A : वसतं pour वसतौ ; B : वसति ³⁴ A, B : प्रतिसान्धि pour प्रतिसंध्योः

तदुच्चं^१ भूतयाचं स्यात्पुटं^२ निष्पावबीजवत् । मूर्तिर्यवं पुष्करोच्चं पुष्करस्य घनं यवम् ॥ ६४ ॥
 ३अर्धद्वयमानं तु पुटनासाप्रनिर्गतिः । सार्धवेदयचं गोजीदीर्घं तस्यार्धविस्तृतम् ॥ ६५ ॥
 नतं स्याद्यवमात्रं तु ह्यधस्तात्पुष्करस्य तु । चतुस्त्रिंशद्यवायाममास्यस्य तु विशेषतः ॥ ६६ ॥
 उत्तरोष्ठायतं चास्य^४ दीर्घतुल्यमुदाहृतम् । उत्तरोष्ठस्य मध्ये तु तारं सार्धयवत्रिकम्^५ ॥ ६७ ॥
 ६आनुपूर्व्या कृशं तारमास्यसीमावसानकम् । ऊर्ध्वोपरि च पाल्यास्तु घनं व्योमयचं भवेत् ॥ ६८ ॥
 ७त्रिवक्रोपनता पाली तदोष्ठसदृशायता । अधरोष्ठायतं^८ विद्यादष्टादश यवाः स्मृताः ॥ ६९ ॥
 तस्य मध्यविशालं तु सयवैकाङ्गुलं भवेत् । चिबुकान्तु^९ हनोर्वेशं सार्धयाचं शिवाङ्गुलम् ॥ ७० ॥

^१ A : क्त pour भूत ; B : क्त ^२ A, B : स्फुटं pour पुटं

^३ A : अर्धद्वयं च मानं तु ^४ A : पुटं pour पुट ^५ A : सार्धं pour सार्धं

^६ Le manuscrit B omet la portion entre le premier pāda du śloka 65b et le second pāda du śloka 67a et lit: सार्धवेदयचं गोजीदीर्घं तुल्यमुदाहृतम् ^७ A : अधः स्यात् pour ह्यधस्तात्

^८ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 56, 70-75a:

सपादचतुरंशं तु आस्यदीर्घं त्रिर्यन्वितुः । उत्तरोष्ठायतं चास्यदीर्घतुल्यमुदाहृतम् ॥

उत्तरोष्ठस्य मध्ये तु तारं सार्धत्रयं यवम् । आनुपूर्व्या कृशं तारमास्यसीमावसानकम् ॥

यवमानघना पाली उत्तरोष्ठस्य चोपरि । त्रिवक्रा चोत्तरा पाली तदोष्ठसदृशायता ॥

अष्टादशयवाः प्रोक्ता अधरोष्ठस्य दीर्घकम् । यवाधिकङ्गुलं तस्य विस्तारं द्विगुणतम् ॥

अधरपालिकासार्धयवमानमयोच्यते । चिबुकदधरोच्चं तु सार्धषडयवमुच्यते ॥

किञ्चित्प्रहसिताकारमास्यं कुस्त्या तु कारयेत् ॥

^९ B : चास्यं pour चास्य ^{१०} A : दीर्घं pour दीर्घं ^{११} G : ताराः सार्धं

^{१२} C, G : त्रयम् pour त्रिकम् ^{१३} B : अनुपूर्वात् क्मं तारं

^{१४} B : ऊर्ध्वोपरि क्येत्स्यं तु ; C : ऊर्ध्वं च परिपालस्तु ; E : ऊर्ध्वं च परिपालस्तु ; G : ऊर्ध्वोपरि क्येत्स्यु

^{१५} A : व्योममयं ; G : सोममयी ^{१६} A : त्रिवक्रा घनता पालि ; B : त्रिवक्रघनता पालि

^{१७} A : ततोष्ठ pour तदोष्ठ ; B : तथाष्ट ; C : ततोष्ठु ; G : ततोष्ठु ^{१८} G : सदृशायते pour सदृशायता

^{१९} A : अधरोष्ठधरं ; C, G : अधरोष्ठतरं ^{२०} C : मध्ये pour मध्य

^{२१} cf. *Aṅsumatkāśyapa* 56, 75b-78a:

अधरचिबुकालम् सार्धपञ्चाङ्गुलं भवेत् । चिबुकान्तु हनोर्वेशं सार्धषडयवमुच्यते ॥

सार्धद्वयङ्गुलकं तस्य तारमाकतवृत्तवत् । हनोः संख्याः कर्णवन्धनान्तं त्वन्तरं द्वादशाङ्गुलम् ॥

ह्योर्वाङ्गं समारभ्य पादोन्युगमानकम् । कर्णवेशमिति ख्यातम्^{२२}

^{२२} A : चिबुकं तु ; B, C : चिबुकां तु ; E : विप्रकान्तु ^{२३} C : सार्धं याचं

¹अत्यर्धगुणमात्रं तु ²तारमायतवृत्तवत् । कर्णबन्धाद्बन्धोःसंघेरन्तरं³ तु दशाङ्गुलम् ॥ ७१ ॥

'हनोर्वाह्यं' समारभ्य 'कर्णे द्वाविंशतिर्यथाः' । 'अक्ष्यन्ताच्छ्रोत्रबन्धान्तं' सप्तमागमुदाहृतम् ॥

⁴अष्टादशयवं प्रोक्तं श्रोत्रस्य तु विशालकम् । नेत्रसूत्रोपरि श्रोत्रतुङ्गश्चाष्टादश यथाः⁵ ॥ ७२ ॥

⁶ऊर्ध्वबन्धात्तु तस्यार्धं ⁷मध्यं वृत्तं तु मूर्धतः । नेत्रसूत्रादधः ⁸'कर्णबन्धं स्यादङ्गुलद्वयम् ॥ ७३ ॥

⁹'सयवं' ¹⁰'सार्धवेदांशं' ¹¹'नालस्योल्लङ्घनं भवेत् । पूर्वं' ¹²'नालविशालांशं सार्धमात्रापरं'¹³ विदुः ॥ ७४ ॥

तयोरर्धाङ्गुलं नीत्रं त्रिपादं ¹⁴'नालकान्तरम् । नालान्तरायतं ख्यातं' ¹⁵'चतुर्मात्रं हरो विदुः ॥ ७५ ॥

¹⁶'श्रोत्रोदयमशेषं'¹⁷ तु ¹⁸'यवहीनं' ¹⁹'नवाङ्गुलम् । पिप्पलीघनमर्धांशं'²⁰ द्विगुणं ²¹'हितदायतम् ॥ ७७ ॥

¹ B. अत्यर्धगुण ; C. अक्ष्यर्धगुण ; G. आस्यत्रिगुण

² A : ताल pour तार

³ B : उदरं pour अन्तरं

⁴ C et F omettent le *śloka* n° 72

⁵ A : अनोवाह्यं ; B : अन्नवाह्यं

⁶ A : कर्णं pour कर्णे

⁷ A : यवम् pour यथाः

⁸ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 78-80:

“ ततः कर्णं वदामि ते

नेत्रान्तात्कर्णबन्धान्तं द्वयन्तरं सप्तमात्रकम् । कर्णस्य तु विशालं तु अष्टादश यथाः स्मृताः ॥

अक्षिमूर्त्रोर्ध्वतः कर्णात्तुङ्गं चाष्टादशं यवम् । तदर्धं चोर्ध्वबन्धात्तु शेषं वृत्तं तु मूर्धतः ॥

नेत्रसूत्रादधः कर्णबन्धं सप्तदशा यथाः ।

⁹ B : अक्ष्यन्ताच्छ्रोत्रबन्धान्तं ; G : पदमान्ताच्छ्रोत्रबन्धान्तं

¹⁰ C omet les *śloka* n° 73 et 74

¹¹ A : अष्ट यथायथा pour अष्टादशा यथाः ; B : अष्ट यथायतम् ; G : अष्टादशं यवम्

¹² A : ऊर्ध्ववर्धं तु ; B : ऊर्ध्वादर्धं तु ; E, G : ऊर्ध्वबन्धं तु

¹³ A : अर्धं विविधमूर्ध्वतः ; B : मध्यं विविधमूर्ध्वतः ; G : मध्यमे विप्रमूर्ध्वतः

¹⁴ E, G : कण्ठं pour कर्णं

¹⁵ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 81-82:

सार्धवेदाङ्गुलं तस्मात्तस्य नालं प्रलम्बयेत् । पूर्वनालततं व्योमभागं सार्धांशकं परम् ॥

नालयोर्व्वासमाख्यातं घनमर्धाङ्गुलं तयोः । नालान्तरं त्रिपादं च वेदांशं वित्तुलायतम् ॥

¹⁶ C : सर्वं pour सार्धं ¹⁷ A : नालस्यालङ्घनं भवेत् ¹⁸ B : नाशो pour नाल

¹⁹ A : सार्धमात्रापरे ; B : सार्धमात्रापरो ²⁰ A : नालयोत्तरम्

²¹ C : छत्रं pour चतुर् ; E : त्रिज

²² cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 83-87a:

कर्णतुत्रमशेषं तु यवैकोननवाङ्गुलम् । पिप्पलीघनमर्धांशं द्विगुणं हितदायतम् ॥

उत्सेधं सार्धमात्रं स्यान्मूलादर्धं शयानुगम् । द्विभागं पिच्छुषोदीर्घं द्वियथाधशिवित्स्तुतम् ॥

अक्षसूत्रादधः कर्णद्वारमर्धाङ्गुलं भवेत् । कर्णद्वारततं निर्म्मं सममेव हि वर्तुलम् ॥

कर्णपालीघनं सार्धयवं नीत्रं चतुर्यवम् । पुष्टकर्णस्य विस्तारमध्यर्धाङ्गुलमुदाहृतम् ॥

केशान्तात्पुष्टकर्णात्तु द्वयन्तराध्यर्धमात्रकम् ॥

²³ A : श्रोत्रोदयमशेषं ; B : श्रोत्रोदयमशेषं

²⁴ G : नव pour यव

²⁵ B : यव pour नव

A : अर्धांशं pour अर्धांशं

²⁶ A : हितदायकम् ; G : हीनं तदायतम्

'तुङ्गं चतुर्युधं' ख्यातं मूलादग्रं क्रमात्कृशम् । 'पिञ्चुपीदीर्घमक्षांशमध्यर्धांशविशालकम् ॥ ७८ ॥
 'नेत्रसूत्रादधः कर्णद्वारमर्धाङ्गुलं भवेत् । तत्तुल्यं निम्नमाख्यातं 'समवृत्तं प्रकल्पयेत् ॥ ७९ ॥
 'कर्णपालीघनं सार्धं 'यवं नीवं' चतुर्युधम् । 'पृष्ठकर्णस्य'^{१०} 'विस्तारमध्यर्धाङ्गुलमुच्यते ॥ ८० ॥
 'केशान्तात्पृष्ठकर्णात्तु'^{११} द्वयन्तरं सार्धमात्रकम् । 'पृष्ठ'^{१२} केशवसाने तु 'कृष्णाट्यर्धांशकोवता ॥ ८१ ॥
 'तदधः पृष्ठप्रीवोच्चं'^{१३} युगांशं च यवत्रयम् । सवेदयवधर्मांशं '^{१४}प्रीवामूलविशालकम् ॥ ८२ ॥
 अग्रध्यासं प्रवेशांशं मूलादग्रं क्रमात्कृशम् । 'हिककोर्ध्वे स्कन्धसन्ध्युच्चं'^{१५} युगाङ्गुलमुदाहृतम् ॥ ८३ ॥
 कर्णवन्धादधस्तात्तु '^{१६}सार्धमृत्वङ्गुलं भवेत् । स्कन्धसन्ध्यास्तु '^{१७}सीमास्यात्सप्ताङ्गुलघनं भवेत् ॥ ८४ ॥
 'हिककान्तं स्कन्धसन्ध्यग्रान्क्रमेण कृशतां नयेत् । दशाङ्गुलं '^{१८}ककुन्मानं '^{१९}पृष्ठप्रीवादधो बुधः ॥ ८५ ॥

^१ A : तुङ्गः pour तुङ्गं ^२ B : यातं pour ख्यातं ^३ C : कृशः pour कृशम्

^४ B : पिञ्चुली pour पिञ्चुपी ; C : पक्षी ; G : पक्षवद् ^५ A : नेत्रसूत्रादधः ; C : नेत्रसूत्रनयं

^६ E : सव्यहृतं ^७ C, G : कण्ठ pour कर्ण ^८ A : यवनीवं च तयवम्

^९ A : पृष्ठ pour पृष्ठ ; B : घृष्ट ^{१०} E, G : कण्ठस्य pour कर्णस्य

^{११} A, B : विस्तारं मध्यस्याङ्गुलमुच्यते

^{१२} B : केशान्तान् pour केशान्तात् ^{१३} C, G : कण्ठात् pour कर्णात्

^{१४} cf. *Aṁśumatkāśyapa* 56, 87b-89:

पृष्ठकेशवसाने तु कृष्णाट्यर्धांशमुन्नतम् । तस्याधः पृष्ठप्रीवोच्चं युगांशं त्रियवाधिकम् ॥

कृष्णाटिकादधः पृष्ठप्रीवार्थं तु नवाङ्गुलम् । पृष्ठप्रीवस्य मूलस्य तारं सार्धं दशाङ्गुलम् ॥

मूलादग्रं क्रमात्क्षीणं श्रीवं वृताममुच्यते ।

^{१५} A : इव pour पृष्ठ ^{१६} A, B : कृष्णाट्यर्धांशकं नवम् ^{१७} A : तदधो परतो वच्चं ; G : तदधो परयोर्ध्वं

^{१८} A, B : युगांशं यवमात्रकम् ^{१९} A : श्रीवा pour श्रीवा ; E : श्रीमन्

^{२०} cf. *Aṁśumatkāśyapa* 56, 90-91:

हिककास्योपरि स्कन्धसन्धिदुङ्गं युगाङ्गुलम् । कर्णवन्धादधः सार्धं कर्मात्रं स्कन्धसीमकम् ॥

सप्ताङ्गुलघनं स्कन्धं हिककान्तविक्रमात्क्षयम् । पृष्ठप्रीवादधस्तात्तु ककुन्मानं दशाङ्गुलम् ॥

^{२१} A : सन्ध्युच्चं pour सन्ध्युच्चं ; B : सधच्यां ; C : सज्यव ; E : सन्ध्यव

^{२२} B, E, G : सार्धं pour सार्धम् ^{२३} B : सन्धिस्तु pour सन्ध्यास्तु

^{२४} A : हिककान्तात् pour हिककान्तं ; C, G : हिककान्तान्

^{२५} A : तु तन्मानं ; C : ककुन्मानं ; G : कण्ठमानं

^{२६} A : प्रति pour पृष्ठ

'तस्मादाकटिसन्ध्यन्तं' वंशमृक्षांशमायतम् । वंशस्य नतविस्तारमर्धमक्षाङ्गुलं भवेत् ॥ ८६ ॥

'तदधो वंशमूलं तु बह्व्यङ्गुलमुदाहृतम् । अष्टाविंशतिमात्रं तु कक्षान्तरविशालकम् ॥ ८७ ॥

'तदधस्त्वंसफलकं सप्ताङ्गुलमुदाहृतम् । तदुच्चमुपरिष्टाच्च सप्तांशं बाहुसीमकम् ॥ ८८ ॥

'सप्तदशाङ्गुलं प्रोक्तं' मध्यकायविशालकम् । एकविंशतिमात्रं स्यान्नाभिसूत्रस्य मानकम् ॥ ८९ ॥

कटिसन्धौ' तु विस्तारमेकोनविंशद्द्व्यङ्गुलम् । सिक्किपिण्डं प्रति विस्तारं दशमात्रमुदाहृतम् ॥ ९० ॥

'तौ सुवृत्तौ प्रकर्तव्यौ' चतुर्थं तदन्तरम् । कक्षाध्रे तु विशालं तु^{१०} सप्तभागमिति स्मृतम् ॥ ९१ ॥

'सार्धभागं तु विस्तारं' स्तनसूत्रे तु विस्तृतम् । सार्धद्वादशमात्रं तु मध्यपार्श्वविशालकम् ॥ ९२ ॥

'श्रोण्यास्तु मध्यविस्तारं सार्धसप्ताङ्गुलं भवेत् । रुरो तत्रैव श्रोण्युच्चं सप्तभागमुदाहृतम् ॥ ९३ ॥

^१ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 56, 92-95a:

तस्मादाकटिसंध्यन्तं वंशमृक्षांशमायतम् । तदंशनतविस्तारं सार्धषोडशकं भवम् ॥

वंशमानादधस्तात् वंशमूलं गुणाङ्गुलम् । अपरे तुङ्गमेवं स्यात्स्मिन्व्यासं वदामि ते ॥

सार्धमृक्षाङ्गुलं प्रोक्तं कक्षधोरन्तरं द्विज । कक्षाधस्त्वंसफलकमुङ्गं सप्ताङ्गुलं भवेत् ॥

कक्षोर्ध्वं बाहुसीमान्तं सप्ताङ्गुलमुदाहृतम् ।

^२ A, B : तस्मात्कृतकसन्ध्यन्तं ; G : तस्मात् करसन्ध्यन्तं

^३ A : वंशमाक्षान्तमायतम् ; G : वंशमक्षान्तमायतम्

^४ C : वंशस्यानत pour वंशस्य नत

^५ B : तदधं pour तदधो

^६ A : तदधस्त्वंशर्षकोच्चं ; B : तदधस्त्वंशर्षकोच्चं

^७ A : तमुच्चम् pour तदुच्चम्

^८ C, G : सीमगम् pour सीमकम्

^९ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 56, 95b-99:

सार्धषोडशमात्रं तु मध्यव्यासमुदाहृतम् । नाभिसूत्रे तु विस्तारं सार्धविंशद्द्व्यङ्गुलं भवेत् ॥

कटिसन्धौ तु विस्तारं त्रिपदंशमुदाहृतम् । पादोनधर्मभागं तु सिक्किपिण्डं प्रति विस्तृतम् ॥

सुवृत्तौ तौ समाख्यातौ तयोर्मध्ये चतुर्थं भवम् । अपरे तारमेकोक्तं पार्श्वव्यासमवोच्यते ॥

कक्षस्याधविशालं तु सप्तमात्रमुदाहृतम् । सपादषोडशमात्रं स्यात्स्तनसूत्रे तु विस्तृतम् ॥

सन्धेद्वादशांशं तु मध्यपार्श्वधनं भवेत् ।

^{१०} G : अर्धं pour मध्य

^{११} A : सूत्रकमेतकम् pour सूत्रस्य मानकम् ; B : सूत्रस्य मितकम्

^{१२} C : धन्वौ pour सन्धौ

^{१३} A : तौ सुवृत्ते ; C : ते तु रुरौ ; E : ते सुवृत्तौ

^{१४} C : चतुर्थांशं ततोन्नतः ; E : चतुर्थांशं तथोन्नतम् ; G : चतुर्थं तथोन्नतम्

^{१५} B : च pour तु

^{१६} Une meilleure lecture semble être : सार्धषोडशमात्रं तु

^{१७} A, B : स्तनसूत्रेऽतिविस्तृतम्

^{१८} cf. *Aṃsumatkāśyapa* 56, 100-103:

श्रोणीमध्यधनं पार्श्वं सप्तदशाङ्गुलं भवेत् । ततः श्रोण्युदधं विप्रं सप्तमात्रमुदाहृतम् ।

नाभिसूत्रादधश्रोर्ध्वं चतुर्थं त्र्यङ्गुलं हि तत् । श्रोण्यधस्तात्कटेरुर्ध्वं सार्धभूताङ्गुलं भवेत् ॥

तत्कटेस्तु धनं धीमान्तसार्धमान्वाङ्गुलं भवेत् । सिक्किपिण्डं चौरमूलात् नीत्रं सार्धयुगाङ्गुलम् ॥

तत्पिण्डालम्बनं सार्धसूत्रादधो युगाङ्गुलम् । कक्षमाधरनिर्नं तु सार्धद्वयङ्गुलकं भवेत् ॥

मान्वंशं 'श्रोणिविस्तारं नामिसूत्रादधोर्ध्वकम्' । कटेरुचं तु 'श्रोण्याधः षण्मात्रं पादहीनकम् ॥९४॥
 तत्कटेस्तु घनं तत्र 'सार्धमान्वङ्गुलं भवेत् । स्फिक्पिण्डं चोरुमूलात्' नीवं भूतांशमङ्गुलम् ॥ ९५ ॥
 'स्फिक्पिण्डालम्बनं' चार्धसूत्राधो वेदमात्रकम् । 'कक्षाप्राधरनिम्नं' तु पादहीनाक्षिमात्रकम् ॥ ९६ ॥
^{१०}सुवृत्तं ^{११}श्रीघमाख्यातं ^{१२}रेखाद्विपरिवेष्टितम् ^{१३} । ^{१४}कण्ठमूले ^{१५}पुरो ^{१६}निम्नतारोच्चं च चतुर्यवम् ॥
^{१७}द्विक्रपायास्त्वक्षमात्रं तु ^{१८}जत्रसूत्रमुदाहृतम् । द्विक्रमध्यात् कक्षान्तं द्वादशाङ्गुलमिष्यते ॥ ९८ ॥
^{१९}द्विक्रपायाः स्तनसूत्रान्तं स्तनयोरन्तरं समम् । हृदयस्तनयोरन्तर्निम्नं भानुयवं भवेत् ॥ ९९ ॥
^{२०}कण्ठमूले च ^{२१}निम्नं तु चतुर्यवमुदाहृतम् । अध्यर्धायामकं ^{२२}तियं कल्पयेत् ^{२३}त्रिपुण्ड्रवत् ॥ १०० ॥
^{२४}कण्ठमूले नतं द्विक्रसूत्राधस्तात्प्रकल्पयेत् । द्विक्रसूत्रोपरिष्ठात्तु नीलपुण्ड्रं प्रकल्पयेत् ॥ १०१ ॥

^१ A : स्तीत्र pour श्रोणि

^२ La forme grammaticale correcte est अध ऊर्ध्वकम्

^३ La forme grammaticale correcte est श्रोण्या अधः ou श्रोण्याधः

^४ A : सार्धं मान्वङ्गुलं ; B : सार्धतन्त्रङ्गुलं ^५ A, B : मूलं तु pour मूलात्

^६ A : अहिमा pour अङ्गुलम् B : अहिमा ; C : जत्रमा ^७ B : स्फिक्पिण्डालम्बनं

^८ A : चार्धं सूत्रतो चेतमात्रकम् ; B, C : चार्धं सूत्राधो चेतमात्रकम्

^९ A : कक्षाप्राधर pour कक्षाप्राधर ; B : कक्षाप्राधर

^{१०} cf. *Aṁśumatkāśyapa* 56, 104-106:

श्रीवासुवृत्तनाहे तु रेखाद्विपरिवेष्टितम् । कर्ण[कण्ठः] मूले नतं तारं तुत्रं चैव चतुर्यवम् ॥

द्विक्रपायास्त्वक्षमात्रं तु जत्रसूत्रमुदाहृतम् । द्विक्रमध्यात् कक्षान्तं मान्वंशात्पादहीनकम् ॥

द्विक्रपादास्तनसूत्रान्तं स्तनान्तरसमं भवेत् । हृदयस्तनयोर्मध्ये निम्नमध्यर्धमात्रकम् ॥

^{११} C : सुवृत्तं ; G : सवृत्तं ^{१२} A : आख्याप्रे pour आख्यातं

^{१३} A, B : रेखाद्वौ परिवेष्टितौ ; C, G : रेखा द्वौ परिवेष्टितम् ^{१४} A, B : कर्णं pour कण्ठं

^{१५} A : पुरे pour पुरो ^{१६} A : निम्नो तारोच्चं ; B : निम्न तारोच्चं ; C : निम्ने तारोपं

^{१७} Le ms B omet la portion entre le premier *pāda* du *śloka* 98a et le second *pāda* du *śloka* 98b et lit : द्विक्रपायास्त्वक्षमात्रं तु द्वादशाङ्गुलमिष्यते

^{१८} A : जर pour जत्र ^{१९} A : द्विक्रमधनसूत्रान्तं ; B : द्विक्रम तु घनसूत्रान्तं

^{२०} cf. *Aṁśumatkāśyapa* 56, 107-108:

नीलं [निम्नं] वै कण्ठमूले तु यत्रसूत्रमुदाहृतम् । अध्यर्धायामसंयुक्तं कल्पयेत् त्रिपुण्ड्रवत् ॥

कण्ठमूले नतं द्विक्रसूत्राधस्तात्प्रकल्पयेत् । द्विक्रसूत्रोपरिष्ठात्तु नीलवर्णं प्रकल्पयेत् ॥

^{२१} A, B : कर्णं pour कण्ठं ^{२२} B : तु pour च ^{२३} A, B : तियं ; C, G : तिस्र्यं

^{२४} A, B : त्रिपुण्ड्रवत् ^{२५} A et B omettent कण्ठं

^{२६} L' *Aṁśumatkāśyapa* qui donne des mensurations à peu près identiques ajoute après ce *śloka* un *śloka* et demi décrivant les seins (stana) dont la description manque ici.

cf. *Aṁśumatkāśyapa* 56, 109-110a:

हृदयस्तनपीठोच्चं द्व्यङ्गुलं समुदाहृतम् । सप्तदशयवं दयातं स्तनमण्डलविस्तृतम् ॥

तन्मध्ये तुचकोच्चं तु व्यासं चैव यद्वयम् ।

'नाभेर्निम्नं च' विस्तारं समं रुद्रयचं भवेत् । नाभिवै दक्षिणावर्तो मूलव्यासं यवद्वयम् ॥ १०२ ॥

नाभेरवटमध्यस्थं नाभिसूत्रं रुरो विदुः । 'ओण्युच्चं नाभ्यधस्तात्तु सार्धभूताङ्गुलं भवेत् ॥ १०३ ॥

तदधस्तात्कटिः श्रोणी^१ 'सार्धवद्वयङ्गुलं भवेत् । तस्मादुदरं मेढं च मेढपीठं युगाङ्गुलम् ॥ १०४ ॥

यवद्वयसमायुक्तं भूतांशं लिङ्गदीर्घकम् । सपादाक्षाङ्गुलं लिङ्गमूलव्यासमुदाहृतम् ॥ १०५ ॥

'लिङ्गायाम' त्रिभागीकमग्रपर्यायतं भवेत् । अग्रपर्यस्य^{१०} 'मूलं तु^{११} 'विंशतियवविस्तृतम् ॥ १०६ ॥

मूलादग्रं क्रमात्क्षीणमुत्पलं^{१२} मुकुलोपमम् । 'मुक्कयामविशालं च^{१३} 'सार्धवेदाङ्गुलं भवेत् ॥ १०७ ॥

घनमग्न्यङ्गुलं प्रोक्तं^{१४} 'मूलात्तूरुर्विर्धिता । 'मेढपीठस्य मूलस्य व्यासं सप्तार्धमात्रकम् ॥ १०८ ॥

'लिङ्गमूलस्य^{१५} पीठान्तमूरुमूलस्य मांसलम् । जानुमण्डलविस्तारं सपादचतुरङ्गुलम् ॥ १०९ ॥

^१ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 110b-114a:

नाभेस्तु नतविस्तारं व्योमांशं द्वियवाधिकम् । तत्राभि दक्षिणावर्तं मूलतारं यवद्वयम् ॥

तत्राभ्यवटमध्यस्थं नाभिसूत्रं द्विजोतम् । नाभेरधस्तात्त्वादीनां ओण्युच्चं पञ्चमात्रकम् ॥

तदधस्तात्कटिः श्रोणी सार्धवद्वयङ्गुलकं भवेत् । तस्मादामेढमूलान्तं मेढपीठं युगाङ्गुलम् ॥

सपादपञ्चमात्रं तु लिङ्गदीर्घमुदाहृतम् । लिङ्गमूलविशालं तु सप्तदश यवाः स्मृताः ॥

^२ B : निम्नस्य pour निम्नं च ^३ A : ओण्युच्चयोभ्यधस्तात्तु ; B : ओण्युच्चयोरधस्तात्तु

^४ A : कटिश्रोणी pour कटिः श्रोणी

^५ A : सार्धवद्वयङ्गुलं ; B : सार्धवद्वयङ्गुलं ; C : सार्धवद्वयङ्गुलं ; G : सार्धद्वयङ्गुलं

^६ A : तरस्मादुदरं मेढं ; B : तस्योदरं.....मेढं ; C : तरस्मादरमेढं च ; G : तस्मादरमेढं तु ; *Aṃśumatkā-*

śyapa: तस्मादामेढमूलान्तं मेढपीठं युगाङ्गुलम्

^७ C : सपाद pour सपाद

^८ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 114b-117a:

लिङ्गायामत्रिभागीकमग्रमाण्या[कं तदग्रस्था?] यतं भवेत् । तदग्रमन्यिमूलं तु यत्रमानं वृहतरम् ॥

रजोत्पलस्य मुकुलाकारं लिङ्गाग्रमुच्यते । मुक्कयामं विशालं च सार्धवेदाङ्गुलं भवेत् ॥

घनं सार्धपुणांशं तु तन्मूलोत्थोरुर्वर्धनम् । मेढपीठस्य मूलस्य व्यासं सप्तार्धमात्रकम् ॥

^९ A : लिङ्गायामं pour लिङ्गायाम ^{१०} La forme grammaticale correcte est अग्रपर्यस्य:

^{११} C : मूलस्य ; G : मूलस्य

^{१२} A : विंशतियवं pour विंशतियव

^{१३} A : उत्पले pour उत्पल ; B : उत्पलो

^{१४} A : सुषकार्या विशालं च

^{१५} B : सार्धं pour सार्ध

^{१६} A : मूले रु...वन्धितम् ; B : मूले बहू विवर्धितम् ; C : मूला ध्रुतूरवन्धितम् ; G : मूले दधूरवन्धितम्

^{१७} A : मेढं पीठस्य

^{१८} cf. *Aṃśumatkāśyapa* 56, 117b-119:

मेढपीठस्य मूलान्तमूरुमूलस्य मांसलम् । जानुमण्डलविस्तारं सपाद चतुरङ्गुलम् ॥

सार्धम्यङ्गुलकं प्रोक्तं जानुमण्डलनीचकम् । सार्धद्वयङ्गुलकं प्रोक्तं षष्ठमान्वोर्नतं भवेत् ॥

मध्ये तु पार्वयोः शेषं यथासौन्दर्यमाचरेत् ।

^{१९} A : मूलं तु pour मूलस्य

साधं द्व्यङ्गुलविस्तीर्णं तत्समं च परे नतम् । मध्ये तु पाश्वर्योः शेषं यथासौन्दर्यमादिशेत् ॥ ११० ॥

[सुखासनलक्षणम्]

भद्रासनस्थमासीनमाजंघं राजसान्वितम् । वामाङ्घ्रिं शाययेत्पीठे त्वन्यपादं प्रलम्बयेत् ॥ १११ ॥

स्फुक्किरण्डोर्ध्वं तु चत्वारि विष्टरोपरिमानके । आसनात्पूर्वकेशान्तं जान्वोर्बाह्यावसानकम् ॥ ११२ ॥

जानूध्वत्पूर्वकेशान्तं जान्वोर्बाहूप्रवाहकम् । परतो मणिबन्धस्व मध्यमं च समं भवेत् ॥ ११३ ॥

[सूत्रन्यासः^{१२}]

मूर्धमध्यां च नासाप्रास्तनयोर्नाभिमध्यमात् । वामाङ्घ्रिगुल्फमध्ये तु पूर्वसूत्रं प्रलम्बयेत् ॥ ११४ ॥

^१ B : वित्तिारं pour वित्तीर्णं

^२ A : परेतनम्

^३ B, G : उखेष्टं pour शेषं

^४ cf. *Amṣumarkāśyapa* 64, 1-4:

अथ वक्ष्ये विशेषेण सुखासनविधिं परम् । आजंघं राजसं भावं भद्रपीठे सुखासनम् ॥

वामाङ्घ्रिं शाययेत्पीठे दक्षिणाङ्घ्रिं तु लम्बयेत् । ऊर्ध्वकायोपरिष्ठत् साधं वेदङ्गुलाधिकम् ॥

स्फुक्किरण्डमालभेत्तद्धि आसनोर्ध्वं विशेषतः । आसनात्पूर्वकेशान्तं जान्वोर्बाह्यावसानकम् ॥

जानूध्वत्पूर्वकेशान्तं जानुबाहूप्रवाहकम् । परदृष्टे मणिबन्धनम्यमं च समं भवेत् ॥

^५ A : भद्रासनाधम् pour भद्रासनस्थम्

^६ A : राजसाद्विकम्

^७ C : साधयेत् pour शाययेत्

^८ C : चतुरं ; G : चत्वारं

^९ B : जान्वोर्बाहूप्रवासानकम्

^{१०} A : जान्वोर्धात् pour जानूध्वत् ; B : जान्वर्धात्

^{११} A : जान्वोर्बाह्याववाहकम्

^{१२} cf. *Amṣumarkāśyapa* 64, 5b-20a:

मौलिमध्ये तु नासायं स्तनान्ते नाभिमध्यमे । वामाङ्घ्रिगुल्फमध्ये तु त्राम्भूर्ध्रं प्रलम्बयेत् ॥

सूत्रादक्षिणजान्वन्तमेकविंशङ्गुलं भवेत् । अथवा त्रिंशद्द्व्यङ्गुलमेकोनत्रिंशमेव वा ॥

सूत्रात्तद्विन्तलकादन्तरं द्वादशाङ्गुलम् । त्रयोदशाङ्गुलं वापि मन्वङ्गुलमथापि वा ॥

पीठात्तद्विदपाण्योस्तु नीचं द्विच्यङ्गुलं तु वा । तत्सूत्रादभये हस्ते मध्यरेखावसानकम् ॥

चतुर्दशाङ्गुलं प्रोक्तं त्वन्तरं तु द्विजोतम । अभये मध्यमाग्रान्तं त्रिभुकोर्ध्वसमं भवेत् ॥

तत्सूत्रात्कटकं हस्ते मणिबन्धस्य मध्यमा । पञ्चदशाङ्गुलं प्रोक्तं त्वन्तरं तु द्विजोतम ॥

जरोस्तु मणिबन्धान्तं नीचं द्विच्यङ्गुलं तु वा । कटकं सिंहकर्णं वा तद्वर्तं प्रविधीयते ॥

तर्जनीयादिकनिष्ठान्तं तत्तन्मूलान्तवक्रिता । ईषद्वर्के तद्द्व्यङ्गुलमेवं स्यात्कटकाकृतिः ॥

मध्या मध्यतलान्तं तु अर्धमर्धं त्वनामिका । वक्रा शेषाङ्गुलाः प्राग्बल्लिहर्णमिदं परम् ॥

द्विक्रमासूत्रसमं कुर्यात्कर्तार्यवौ करौ परौ । वक्रौ त्वनामिकाङ्गुली तलमध्यावसानकौ ॥

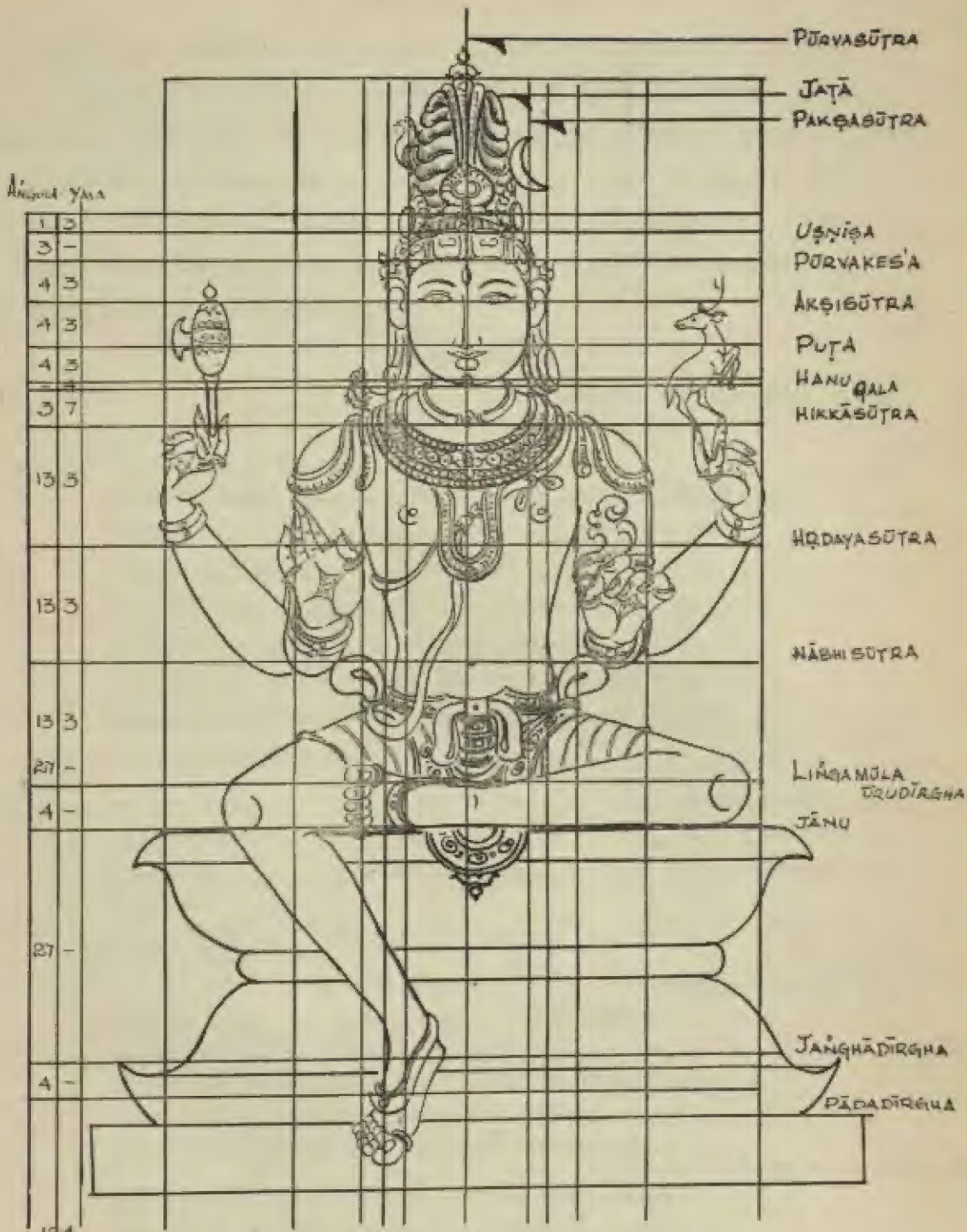
कृचिद्वर्कं कनिष्ठं तु शेषौ द्वौ तु कञ्जुक्रियौ । कर्तार्याकृतिरेवं स्यात्तलक्षणं चातिसुन्दरम् ॥

चोपरं शोणिवार्धत् पञ्चदशतमात्रकम् । कुक्षिमध्ये च नासाये पूर्वसूत्रं तु संसृशेत् ।

मेढ्रमूलात् वामाङ्घ्रिगुल्फमध्ये रसाङ्गुलम् । अथवा सप्तमाधं तु पञ्चमात्रमथापि वा ॥

नाभिमध्यात् वामाङ्घ्रिनलकामध्वं चतुर्दश । त्रयोदशाङ्गुले वापि मन्वङ्गुलमथापि वा ॥

मौल्यग्रं मध्यमात्सूत्रान्तरं मनुमात्रकम् । सार्धत्रयोदशांशं वा त्रयोदशाङ्गुलमेव वा ॥

UTTAMADASĀTĀLA

- 'सूत्रादक्षिणजान्वन्तमेकत्रिंशति' मात्रकम् । सूत्रात्तदङ्गिनलकादन्तरं 'मानुमात्रकम् ॥ ११५ ॥
 पीठात्तदङ्गिनलकादन्तरं' रसमात्रकम् । प्राक्सूत्रादभये' हस्ते 'मध्यरेखावसानकम् ॥ ११६ ॥
 मनुमात्रं तु मध्याग्रं 'चूचुकोर्ध्वसमं भवेत् । तत्सूत्रात्कटकके हस्ते 'मणिबन्धस्य' मध्यमम् ॥ ११७ ॥
 "त्रिपञ्चमात्रमित्युक्तं षोडशाङ्गुलमेव वा । कटकं "सिंहकर्णं वा तद्वस्तं" प्रविधीयते ॥ ११८ ॥
 हिक्कासूत्रसमं कुर्यात्कर्तव्यं" विशेषतः । "कूर्परं श्रोणिपार्श्वान् रसमात्रमुदाहृतम् ॥ ११९ ॥
 "मेढूमूलात्तु वामाङ्गिगुल्फमध्यं रसाङ्गुलम् । नाभिमध्यात्तु वामाङ्गि' 'नलकान्तरार्कमात्रकम् ॥ १२० ॥
 "मौलेस्तु मध्यमात्सूत्रादन्तरं मनुमात्रकम् ।

[सुखासनमूर्तिरूपम् ११]

त्रिनेत्रं प्रसन्नवदनं प्रवालसदृशप्रभम् ॥ १२१

cf. *Kāṁikāgama* II 47, 5b-12:

ललाटासिक्कानाभिमेढ्राङ्गुलफमध्यमे । शोणिसूत्र[सिक्क?]संस्मितं मूत्रं मध्यसूत्रमिति स्थितम् ॥
 मुखान्तास्त्रिपलीमूलाद्गीवापार्श्वान्तर्ध्वे च । चूचुकस्याथ मध्यात्तु कटिस्थं पारर्वयं मतम् ॥
 उष्णीषात्तु ककुदंशकण्ठसिक्कमध्वमाङ्गुलम् । पृष्ठमूत्रमिति प्रोक्तं पारर्वस्थात्सार्धमात्रकम् ॥
 हित्वा पारर्वद्वयोश्चैव ततः स्याद्दुर्ध्वकम् । आनुः पञ्चाङ्गुलं नामे लम्बितस्य गुणाङ्गुलम् ॥
 सूत्रात्तु वामजान्वन्तमूर्ध्वकार्धमानकम् । ऊरुमूलात्तु षण्मात्रं नालकान्तं द्विजोतमाः ॥
 तलापाम्बुक्रमध्याच्च द्वयन्तरं तु गुणाङ्गुलम् । सूत्रालम्बनाङ्गिपार्श्वान्तं सार्धविधाङ्गुलं भवेत् ॥
 कटकान्मणिबन्धाधोदेशे कटयप्रसीमकम् । नाभेस्तु माणिक्यन्तं षोडशाङ्गुलमीरितम् ॥
 वरदं चेत्तु तत्पृष्ठान्नाभ्यन्तसममिष्यते ।

- १ G : सूत्र pour सूत्राद् २ B : त्रि pour त्रि ३ B : रस pour मनु
 ४ A : उत्तरं pour अन्तरं ५ C, G : उभये pour अभये ६ A : मध्ये pour मध्य
 ७ B : चूचुकोर्ध्वं समं ८ C, G : मणिमध्यस्य ९ A : मध्यमात् १० G : आ pour त्रि
 ११ B : सिंहहस्तं वा

१२ Le mot हस्त se trouve ici au neutre au lieu du masculin.

- १३ B : अग्रे pour अग्री १४ A : कोर्परं श्रोणिपार्श्वं तु १५ A : मध्यमूलं तु ; C : मध्यं मूलं तु
 १६ A : नलकान्तरार्धमात्रकम् ; B : नलकार्धमात्रकम् १७ C : मौल्यं तु
 १८ cf. *Aṁśumatkāśyapa* 64, 20b-33a:

ऋज्वागतं [कृतिः] सुखालीनं प्रवालसदृशप्रभम् । त्रिनेत्रं प्रसन्नवदनं संपन्नं राजसौम्यैः ॥
 व्याघ्रानिनाम्बरधरं दुकूलवसनान्वितम् । कर्तरीपरतृप्तौ द्वौ बाहौ भाभ्यन्तराननी ॥
 दक्षिणे परशुं नामे कृष्णं न्यस्य करद्वये । अर्धं दक्षिणे नामे कटकं सिंहकर्णवत् ॥
 वामकर्णे विशेषेण शङ्खग्रं निधापयेत् । त्रिचतुष्पञ्चमात्रं वा पञ्चमण्डलविस्तृतम् ॥
 कर्णनालधनं चैव त्रिगुणं पत्रविस्तृतम् । यत् पत्रधनं प्रोक्तं श्वेताभं चातिमार्दवम् ॥
 दक्षिणे मकराक्षयं तु कुण्डलं सिंहमेव वा । कुण्डलभ्यासतुष्टं तु त्रिचतुष्पञ्चमात्रकम् ॥

व्याघ्राजिन्मम्बरोपेतं दुकूलवसनान्वितम् । 'कर्तरीपरहस्तौ च 'बाह्यौ 'वाभ्यन्तराननौ ॥ १२२ ॥
 दक्षिणे परशु 'कृष्णमृगं वामे तु धारयेत् । अमयं दक्षिणे पूर्वमितरत् सिंहकर्णकम् ॥ १२३ ॥
 वामकर्णे तु 'पत्रं स्यादन्ये' सिंहाख्यकुण्डलम् । 'मकुटे' 'मुखद्वयं तुङ्गमष्टादशाङ्गुलं' तु वा ॥ १२४ ॥
 'एकविंशतिमात्रं' 'स्याल्ललाटपट्टसमन्वितम् । ज्यालं चैवार्कपुष्पं च मकुटे दक्षिणे न्यसेत् ॥ १२५ ॥
 दक्षिणेऽदक्षिणे वाथ तरुणेन्दुं निघ्रापयेत् । जटामकुटमेवं 'स्याच्चतुष्पूरिमसंयुतम् ॥ १२६ ॥
 सर्वाभरणसंयुक्तं युक्तया शोभनमाचरेत् । एवं सुखासनः प्रोक्तः सोमेश्वरः पुरोक्तवत्^{१०} ॥ १२७ ॥

[सोमास्कन्दः^{११}]

देवः सुखासनोक्तः स्याद्देवीमात्रं वदामि ते । 'तद्विष्टरेन्दुपञ्चाशदङ्गुलं तु परं भवेत् ॥ १२८ ॥
 साक्षविंशद्दशांशं^{१२} तु कन्यसं विष्टरोदयम् । अङ्गुलाङ्गुलहीनेन नवधा पीठमानकम् ॥ १२९ ॥
 तन्मानसदृशव्यासमुपाप्नेऽप्रेऽष्टहीनकम् । 'विस्तारत्रिगुणायामं परं' 'द्विगुणिताधरम् ॥ १३० ॥

युक्तं वै कुण्डलं कृत्वा कर्णे स्कन्धोपरि न्यसेत् । अथवा कर्णयोर्विप्र वृत्तकुण्डलकं न्यसेत् ॥

वृत्तकुण्डलविस्तारमष्टादशांशं भवेत् । वेदाङ्गुलं तु तप्तुत्रं कुम्भाच्चनमुकुलोत्पलम् ॥

अन्यं वा सुन्दरोपेतं कल्पयेद्दुसकुण्डलम् । जटामकुटसंयुक्तं युग्मसंख्याजटान्वितम् ॥

मकुटस्योदयं विप्र चतुर्विंशाङ्गुलं भवेत् । त्रिःसप्ताङ्गुलपुत्रं वा द्विर्नवाङ्गुलमेव वा ॥

केशान्तान्मकुटोर्ध्वं तु ललाटे पट्टसंयुतम् । सुखान्तसदृशं विप्र मकुटमूलविशालकम् ॥

तत्सप्ताष्टनवांशैकहीनमप्रविशालकम् । चतुष्पूरिमसंयुक्तं मानवंशं पूरिमोदयम् ॥

सन्ध्ये नागार्कपुष्पं च वामे त्वर्धशशि न्यसेत् । दक्षिणेऽर्धशशी वाथ वामे नागार्कपुष्पवत् ॥

^१ C : कर्तारं pour कर्तरी ^२ A : बाह्यं pour बाह्यौ ^३ A : वाभ्यन्तराननम् ; G : बाह्यान्तराननम्

^४ A : कृष्णे वामे पुत्रं धरे ^५ G : कण्ठकम् pour कर्णकम् ^६ A : पारवौ ; C, G : पारवं

^७ La forme grammaticale correcte est अन्यस्मिन् ^८ A : मण्डलम् pour कुण्डलम्

^९ A : मकुटं pour मकुटे ^{१०} G : मुख pour मुख ; cf. *Kāraṇāgama* I II, 63b-64a:

"स्वङ्गुलं मुखं भवेत् । मुखतालं मुखं चैव पर्यायवचनानि च ।"^{११} voir aussi *Ajlitāgama* 36, 40b.

^{११} B : अष्टमांशाङ्गुलं pour अष्टादशाङ्गुलं ^{१२} A : एवं pour एक

^{१३} A : स्याल्ललाटपट्ट pour स्याल्ललाटपट्ट ^{१४} B : स्याच्चतुष्पूरिसमायुतम्

^{१५} voir *supra* paṭala 34 (सोमेश्वरस्थापनविधिः)

^{१६} cf. *Aṅśumatkāśyapa* 65, 1-12a:

अथ वक्ष्ये विशेषेण सोमास्कन्देश्वरं द्विज । सुखासनं यथा प्रोक्तं तथा देवो विधीयते ॥

देवस्य वामपार्श्वं तु पार्वती च सुखासने । शाययेद्दक्षिणं पार्श्वं वामपार्श्वं प्रलम्बयेत् ॥

आसनस्योपरिष्ठात् सिक्कमानं चतुरङ्गुलम् । ऊर्ध्वं कायसमायुक्तमासनोपरि कल्पयेत् ॥

किञ्चिद्देवाहितं वक्त्रं ललितं भङ्गसंयुतम् । वरदं वामहस्तं तु उत्पलं दक्षिणे करे ॥

किञ्चिद्दक्षिणाः सर्वं वामहस्ततलोर्ध्वगाः । वरदं त्विति विधयात् पुण्यधूसिंहकर्णवत् ॥

SKANDA
PAÑCATĀLA

श्रीमद् योग	
१	पञ्चमूर्त्तयः
२	अथैकैकैः
३	५
४	५
५	५
६	५
७	५
८	५
९	५
१०	५
११	५
१२	५
१३	५
१४	५
१५	५
१६	५
१७	५
१८	५
१९	५
२०	५
२१	५
२२	५
२३	५
२४	५
२५	५
२६	५
२७	५
२८	५
२९	५
३०	५
३१	५
३२	५
३३	५
३४	५
३५	५
३६	५
३७	५
३८	५
३९	५
४०	५
४१	५
४२	५
४३	५
४४	५
४५	५
४६	५
४७	५
४८	५
४९	५
५०	५

SOMĀSKANDA

'तयोर्मध्येऽष्टभागे तु नवधा 'विष्टरायतम् । भद्रासनाङ्ग'संयुक्तं 'कर्तव्यमतिमुन्दरम् ॥ १३१ ॥
तस्योर्ध्वे दक्षिणे देवं वामे देवीं 'निघापयेत् । विष्टरे शाययेत्सर्व्यं पादमन्यं 'प्रलम्बयेत् ॥ १३२ ॥
उत्पलं दक्षिणे हस्ते धरदं वामहस्तके । किञ्चिद्देवं 'समीक्ष्येव 'युक्त्या देवीं निघापयेत् ॥ १३३ ॥
दुक्लवसनां श्यामां सर्वाभरणभूषिताम् । 'वामोरुवाहो पीठे तु ^{१०}'वामहस्ततलं न्यसेत् ॥ १३४ ॥
पीठात्तु दक्षिणं ^{११}'जानुमुद्धृतं सुन्दरं यथा । स्फिक्पिण्डमानमायाधं ^{१२}'विष्टरोपरिमानकम् ॥ १३५ ॥
[स्कन्दलक्षणम् ^{१३}]

देव्यास्तु लक्षणं ह्येवं स्कन्दलक्षणमुच्यते । विष्टरोपरि देव्यास्तु द्विककान्तं वा स्तनान्तकम् ॥ १३६ ॥
तयोर्मध्येऽष्टभागे ^{१४} तु नवधा स्कन्दतुङ्गकम् । ^{१५}'स्कन्दस्य लक्षणं युक्त्या कुर्याद्वै पञ्चतालकम् १३७
केशान्ते ^{१६}'वा शिखोपेतं करण्डं ^{१७}'मकुटान्वितम् । ^{१८}'मुद्रिकादिपरिच्छाद्य ^{१९}'वालभूषणभूषितम् ॥ १३८ ॥

सस्यश्यामनिभा देवी सर्वाभरणभूषिता । रक्ताम्बरधरा देवी छत्रवीरसमन्विता ॥
अथवान्यप्रकारेण देवीभङ्गं वदामि ते । वामोरुवाहोपीठे तु वामहस्ततलं न्यसेत् ॥
प्राग्नुत्पलसंयुक्तं दक्षिणं हस्तमुच्यते । पीठात्तु दक्षिणं जानु किञ्चिदुद्धृतसंयुतम् ॥
त्रिचतुष्पञ्चमार्जं वा पीठाञ्जान्वन्तरं भवेत् । षट्सप्ताष्टश्रुलं वाथ पीठाञ्जान्वन्तरं भवेत् ॥
एवं द्विविधरीत्या तु देवीभङ्गं निघोषते । स्त्रीमानस्योक्तमार्गेण देवीमानं तु गृह्यताम् ॥
स्थानकार्णां तु देवानां देवी च स्थानका भवेत् । आसने चासनं क्वातं विपरीतं विपत्करम् ॥
देवीलक्षणमेवोक्तम् ॥

voir aussi *Ajītāgama* 36, 268-272.

- ^{१७} A : सविष्टरेन्दु pour तद्विष्टरेन्दु ^{१८} A : द्वांशं pour द्वयोर्शं ^{१९} A : विस्तारात् pour विस्तार
^{२०} A : द्वियुगितावरम् ; B : द्वियुगितं परम्
^१ B : तयोर्मध्याष्टभागे तु ^२ C : विष्टरांशतः ^३ G : अन्त pour अङ्ग
^४ A : कर्तव्यं तिथिमुन्दरम् ^५ B : प्रकल्पयेत् ^६ A : प्रलम्बिता ; G : प्रलम्बितम्
^७ B : समीक्ष्यैव ; G : समीक्ष्यैव ^८ A : युक्त्यैव युक्त्या ; C : युक्त्या
^९ A : वामोरुवाहो पीठे ; C : वामरं वाहोपीठे ^{१०} A : वामहस्ते तलं
^{११} A : जानुमुद्धृता ; C : जानुमध्यता ^{१२} B : आद्यात्तं pour आयाधं
^{१३} cf. *Amṛumaitkāśyapa* 65, 12-36:

“स्कन्दलक्षणमुच्यते ।

देवीदेवेशयोर्मध्ये स्थापयेत्स्कन्दमूर्तिनम् । देव्या द्विककान्तानान्तं स्कन्दमानं तदुत्तमम् ॥
स्तनान्तान्तं कनिष्ठं स्थापयेत्तयोर्मध्येऽष्टभाजिते । नवधा स्कन्दमानं तु उतमादि त्रयं त्रयम् ॥
जात्यंशकसुतं वापि हीनं वापि प्रकल्पयेत् । वेदपञ्चमर्माणे तु तन्माने तु-विभाजिते ॥
एकशमश्रुलं क्वातं तदद्यांशं यत्नं भवेत् । एकाश्रुलं शिरोमानं केशान्तं चैव तत्समम् ॥
द्विभागं नेत्रसूत्रान्तं पुटान्तं चैव तत्समम् । गुणोषां हनुसोमान्तं प्रीवोचनं तु गुणाश्रुलम् ॥

'आसीनं वा स्थितं वापि नमं वा स्कन्दमाचरेत् । आसीनं चेत् पीठोर्ध्वं देवदेव्योस्तु मध्यमे ॥
'चरणौ शाययित्वा तु हस्तयोस्तपलं धरेत् । स्थिते कुञ्चितपादौ चोभयजान् च नीवकौ ॥१४०॥

[वृषारूढलक्षणम्]

उमास्कन्दयुतं प्रोक्तं वृषारूढमथोच्यते । उक्षाकूढमहं वक्ष्ये शृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ १४१ ॥

आमङ्गं सममङ्गं वाप्यतिमङ्गमथापि वा । सुस्थितं सव्यपादं तु कुञ्चितं वामपादकम् ॥ १४२ ॥

द्विक्रामुशास्तनान्तं तु नवभागमुदाहृतम् । स्तनान्तान्नाभिशीमान्तं वस्त्रजलमुदाहृतम् ॥

नाभेस्तु मेढमूलान्तं सप्तभागमिति स्मृतम् । भान्वंशमूर्ध्नीर्ध्वं स्वाग्जानुदीर्घं द्वियङ्गुलम् ॥

अङ्गुदीर्घं कनुल्वं स्वाग्शं पादतलोजतम् । दशाङ्गेषु तलायामं बाहुदीर्घं चतुर्दश ॥

कोष्ठायामं दशांशं तु तलं वेदाङ्गुलायतम् । युगांशं मध्यमायां तु सार्धहीनमनामिका ॥

तस्यमं तर्जनीदीर्घं कनिष्ठोर्ध्वं युगाङ्गुलम् । अङ्गुलायाममग्नवीशं युगांशं तलविरस्तुतम् ॥

प्रकोष्ठायं युगांशं तु तन्मूलं चतुरङ्गुलम् । भूतांशं बाहुमूले तु विस्तारं द्विभसतम् ॥

साधुशिशं मुखव्यासं सप्तशांशं कर्णविरस्तुतम् । कक्षयोरन्तरव्यासं त्रयोदशाङ्गुलं भवेत् ॥

भान्वंशं हृदयविरतारं श्वांशं मध्यविरस्तुतम् । श्लेष्मिस्थाने तु भान्वंशं कटिस्थाने त्रयोदश ॥

कक्षमूलविशालं तु वस्त्रजलमुदाहृतम् । पदंशं जानुविरतारं जङ्गामूलं युगाङ्गुलम् ॥

युगांशं नलकातारं पदंशं तलविरस्तुतम् । पाण्णिव्यासं युगांशं स्वाग्शैथं युक्त्या तु कल्पयेत् ॥

केशान्ते वा शिकोपेतं करणमकुटान्वितम् । उभयोर्हस्तयोः पुष्पं वायं वरदेभे वा ॥

कटकं वाच तदहस्ते सिद्धकर्णमथापि वा । दक्षिणं पुष्पहस्तं वा कपित्थामफलं तु वा ॥

कृदिसुतयुतं नमं अन्नवीरधमन्वितम् । मुद्रिका चोपमीकादिवालभूषणभूषितम् ॥

आसीनं वा स्थितं वापि सतं वा स्कन्दमाचरेत् । आसीने चरणौ द्वौ तु विशरोपरि शाययेत् ॥

स्थिते पादतलौ द्वौ तु सममङ्गमिति स्थितौ । चरणौ कुञ्चिताभौ तु युक्त्वा जानु च नीवकौ ॥

द्वौ पादौ कुञ्चितौ किञ्चित्किञ्चिन्नमनेभ वा । सतं चेत्सुस्थितं सव्यपादं वक्ष्यमन्वितम् ॥

उद्वृत्य चान्यपादं तु पीठात्स्तनाङ्गुलावधि । षण्मात्रमथवा षड्मात्रान्तं वा समुद्धरेत् ॥

फलेन वरदं वामहस्तमन्वं तु सूचिकम् । अथवा वामहस्ते तु फलं न्यस्ता प्रसारयेत् ॥

द्विक्रामुत्रसमोद्वृत्य मणिकन्धोर्ध्वशीमकम् । हृदयन्तरं लम्बसूत्रं च सतमतिवदाचरेत् ॥

उमास्कन्दसहितं प्रोक्तम्'

* B : भागं pour भागे

18 A : स्कन्दलक्षणयुक्त्या तु

16 A : वाचिकोपेतम्

17 A : मुकुटं pour मकुट

19 A : मुद्रिकाद्विपरिच्छादि

12 B : बाल्य pour बाल

1 B : आसीनो वा स्थितो वापि ; C : अस्तिर्नावस्तिलो वापि

2 A : आसनं

3 A : देवं देव्यास्तु

4 B : चरणे

5 B : स्थितौ

6 B : वा pour च

7 B : निवृत्तिकौ

* cf. *Antumaiśādyapa* 67, 1-6:

वृषावहनगर्हस्तु लक्षणं वक्ष्यतेऽधुना । सममङ्गमतिमङ्गं वा कल्पयेत्कल्पयित्तमः ॥

दक्षिणं सुस्थितं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् । उन्वीषमध्यमाङ्गमे ललाटाङ्गानके तथा ॥

कामनेत्रावसाने च वामनासापुटान्तके । दक्षिणे स्तनपीठस्य वामे नाभे च मध्यमे ॥

कामोदमध्यमे पाण्ण्यर्धे मूत्रं प्रलम्बयेत् । एवं तु सममङ्गं स्वात्मनानं युगाङ्गुलम् ॥

मुखे पूर्ववद्विष्टे दक्षिणे तु काने तथा । नाभेवामे युगांशे तु कामोरोर्मध्यमे तथा ॥

सुस्थिताहो तु युगफस्य मध्ये मूत्रं प्रलम्बयेत् । अतिमङ्गमिति खयातं नतं षष्ठाङ्गुलं भवेत् ॥

voir aussi *Ajlitāgama* 36, 279-282.

* B : श्लोच्यते pour अयोच्यते

VRṢĀRŪDHA

- ¹ ललाटमध्याद्रामे तु नेत्रान्ते ² तद्युगान्तके । दक्षिणस्तनवामे तु नाभिमध्ये तथैव च ॥ १४३ ॥
 वामोहमध्यामे चैव पादपाण्यर्धश्च मध्यमे । ³ उक्षस्य 'मस्तकोर्ध्वे तु न्यस्तव्यं वामकूर्परम्' ॥ १४४ ॥
 कलांशं ⁴ द्विनवांशं वा द्विकलाधो लम्बितं ⁵ हितम् । ⁶ तत्कूर्पात् पीठान्तमुत्सव्योदयमोरितम् ॥ १४५ ॥
 उक्ष¹⁰ मूर्धस्थइस्ते तु ¹¹ मध्याङ्गुलाप्रतीनकम् । नाभिसूत्रसमं कुर्यादङ्गुलं वा नतोन्नतम् ॥ १४६ ॥
¹² तद्वस्ततलमध्ये तु ¹³ ब्रह्मसूत्रं यवद्वयम् । अधोमुखं प्रकर्तव्यं ¹⁴ तद्वस्तं तु ¹⁵ प्रसारयेत् ॥ १४७ ॥
¹⁶ सव्ये तु पूर्वदस्तात् ¹⁷ पाण्येर्नाभिरधो गतम् । त्रिपञ्चाक्षरमात्रं वा लम्बं ¹⁸ तत्सिंहकर्णवत् ॥ १४८ ॥
¹⁹ गदां वा वक्रदण्डं वा बाणं ²⁰ तत्तत्करे धृतम् । ²¹ तत्करे मणिबन्धात् चोहमूलावसानकम् ॥ १४९ ॥
²² मूर्तिमात्रं प्रवेशं वा दशमात्रान्तरं तु वा । ²³ परद्वस्तद्वयोः सव्ये ²⁴ टङ्को वामे मृगो भवेत् ॥ १५० ॥

¹ C : ललाटमध्यभागे तु ; G : ललाटमध्यवामे तु ² G : तद्युगान्तके

³ Il semble y avoir une lacune entre les sloka 144a et 144b ; on ne trouve en effet aucune description de सूत्रपात pour आभङ्ग, समभङ्ग et अतिभङ्ग ; à ce sujet voir *Aṃsumatkāśyapa* 67, 4-6.

⁴ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 67,7-10:

वृषस्य मस्तकोर्ध्वे तु न्यसेद्वै वामकोर्परम् । द्विकलासूत्रादधो विप्र कला वा द्विनवाङ्गुलम् ॥
 वामकोर्परलम्बं स्यात्समादासनसीनकम् । वृषभस्योदयं कुर्यात् वृषलक्षणवत्कृतम् ॥
 इयमूर्त्ति तु इस्ते तु मध्याङ्गुलाप्रतीनकम् । नाभिसूत्रसमं कुर्यादङ्गुलं वा नतोन्नतम् ॥
 तद्वस्ततलमध्यात् पूर्वसूत्रं यवद्वयम् । अधोमुखं प्रकर्तव्यं तद्वस्तं तु प्रसारयेत् ॥

⁵ A, B : मध्यकोर्ध्वे ⁶ A, C : कोर्परम् pour कूर्परम् ⁷ B, G : द्विनवांशं वा ; C : छिन्नपाण्यं वा

⁸ A : हितम् ⁹ A : तत्कोर्पात् ; C : गोपुरान्तान्त ¹⁰ A : मूर्त्तिस्थ pour मूर्धस्थ

¹¹ C : दक्षिणे परशुं धरेत् ¹² A : तद्वस्ततलमध्ये तु ; G : तस्यास्तु तलमध्यात्

¹³ B : ब्रह्मसूत्रान्वयद्वयम् ¹⁴ A : तत्तर्न तु ¹⁵ G : प्रधारयेत्

¹⁶ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 67, 11-14:

दक्षिणे पूर्वदस्तात् पाण्येर्नाभिरधो बुधः । पक्षयोऽशमात्रं वा नतं तत्सिंहकर्णवत् ॥
 वक्रदण्डपुर्षं तस्मिन्कल्पयेत् चलाचलम् । स्थिताङ्गुलान्ध्वंसीमान्ताद्विकलासूत्रान्तमुन्नतम् ॥
 कनिष्ठाङ्गुलिपरीणाहममे वक्रान्वितं भवेत् । लोहजं दागजं वाथ वक्रदण्डं तु कारयेत् ॥
 तद्वस्तमणिबन्धात् ऊहमूलात् इयन्तरम् । पञ्चपट्सप्तमात्रं वा वसुनन्दाङ्गुलं तु वा ॥

¹⁷ A : सव्येन पूर्वहस्तं तु ¹⁸ C : तत्सिंहकर्णवत् ; G : तत्सिंहकर्णवत्कम्

¹⁹ A : गदा वा वक्रदण्डं वा ; B : गदा वा वक्रदण्डं वा

²⁰ A : तत्तद्वरेद्धृतम् ; C : तत्तत्करे धृतम् ; G : तत्तत्करे कृतम्

²¹ C, G : तत्करे मणिबन्धं तु ²² G : मूर्तिमात्रप्रवेशं वा

²³ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 67, 15-16:

परद्वस्तद्वयोश्चैव टङ्कं कृष्णमृगं धरेत् । टङ्कं दक्षिणइस्ते तु वामइस्ते मृगो भवेत् ॥
 परद्वस्तद्वयोश्चैव द्विकलासूत्रसमं भवेत् । एकद्वित्रिचतुष्पञ्चमात्रं वाथ नतं तु वा ॥

²⁴ A, B, G : टङ्कं वामे मूर्धं

'द्विकान्तं तद्दयोश्चैव कर्तयिषौ प्रकल्पयेत् । त्रिचतुष्पञ्चमात्रं वा द्विकाम्बुचान्ततो नतम् ॥ १५१ ॥
'जटामकुटयुक्तं वा' जटाबन्धेन वा युतम् । 'पार्वती' तस्य वामे तु दक्षे वामे प्रकल्पयेत् ॥ १५२ ॥
सुस्थितं दक्षिणं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् । 'आमङ्गं समभङ्गं' वाप्यतिभङ्गमथापि वा ॥ १५३ ॥
अथवा वामपादं 'तदुद्धृतं' तिर्यग्गञ्चितम् । दक्षिणे 'सव्यपादस्य' 'पीठे' मात्राधके न्यसेत् ॥ १५४ ॥
यथासौन्दर्ययुक्त्या 'तु' ह्यन्तरं परिकल्पयेत् । 'पूर्ववत्पूर्वहस्तं तु परहस्तौ विना तु वा ॥ १५५ ॥

[त्रिपुरारिलक्षणम्^{१७}]

'उक्षारुदभिर्दं खयातं त्रिपुरारिरथोच्यते । 'आमङ्गं समभङ्गं' वाप्यतिभङ्गमथापि वा ॥ १५६ ॥
विभ्योच्चादग्निमात्रं तु 'ह्यामङ्गस्य नतं भवेत् । 'समभङ्गे' चतुर्मात्रं पञ्चमात्रातिभङ्गके ॥ १५७ ॥

[आमङ्गादिष्वन्तरम्^{१८}]

वामङ्गे तु कलामात्रं 'समभङ्गेऽधिकद्वयम् । अतिभङ्गे तु 'विंशत्यात्पादाङ्गुष्ठद्वयान्तरम् ॥ १५८ ॥

^१ C द्विकान्ततो द्वयोश्चैव

^२ B : कर्तव्याय ; C : कर्तव्यां द्वौ

^३ B : द्विकाम्बुत्रां तर्षव च ; C, G : द्विकाम्बुत्रं ततोन्ततम्

^४ cf. *Amṣumatkāśyapa* 67, 17-18a:

जटामकुटयुक्तं वा जटामात्रं तु लम्बितम् । जटाबन्धविरो वापि कर्तुरिच्छावशाजयेत् ॥
सर्वाभरणसंयुक्तं रक्षाभं रक्षतासभूत् ।

^५ C : संयुक्तं pour युक्तं वा

^६ A : जटाबन्धनवानतम् ; B : जटाबन्धेन वामनम् ; C : जटाबन्धनवायुतम्

^७ cf. *Amṣumatkāśyapa* 67, 18b-20:

वामपादं वामे दक्षिणे वा विशेषतः । सुस्थितं दक्षिणं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् ॥
उत्पलं दक्षिणे हस्ते वामहस्ते प्रसारितम् । स्त्रीमानोक्तविधानेन उमादेवी तु कारयेत् ॥
वृषवाहनमाख्यातम् ॥

^८ B : पार्वती pour पार्वती

^९ C : त्रिभङ्ग pour आभङ्गं

^{१०} C : वा व्यतिभङ्गम् pour वाप्यतिभङ्गम्

^{११} A : तु उद्धृतं

^{१२} A : तिर्यक्तं गतम् ; C : तिर्यक्कागतम् ; G : तिर्यगतम्

^{१३} C, G : वाम pour सव्य

^{१४} A : पीठे मात्राधक न्यसेत् ; B : पीठमात्राधकं न्यसेत् ; G : पीठे मात्राधका न्यसेत्

^{१५} B : लम्बन्तरं pour तु ह्यन्तरं

^{१६} B : परि pour पूर्वं

^{१७} cf. *Amṣumatkāśyapa* 71, 1-2:

त्रिपुरान्तकमूर्तेस्तु लक्षणं वक्ष्यतेऽधुना । त्रिचतुष्पञ्चमात्रं स्यात्तमानं यथाकामम् ॥

आभङ्गं समभङ्गे वाप्यतिभङ्गं इति त्रिधा । प्रतिमोच्चततं भङ्गमानमेवं हि कल्पयेत् ॥

^{१८} A : कृष्णकमिर्दं स्यात्

^{१९} B : त्रिभङ्गं pour आभङ्गं

^{२०} G : वा प्रति pour वाप्यति

^{२१} A : आभङ्गस्य

^{२२} B : वाम pour सम

^{२३} cf. *Amṣumatkāśyapa* 70, 3-4:

फदाङ्गुष्ठयोश्चैव ह्यन्तरं षोडशाङ्गुलम् । आभङ्गं तद्विशर्मापादशदशाङ्गुलं समम् ॥

विंशत्याङ्गुलमाख्यातमतिभङ्गमिति त्रिधा । तदतिभङ्गायैकभागं तु माप्यर्थोक्तं ह्यन्तरं भवेत् ॥

^{२४} A, B : समभङ्गे यवद्वयम्

^{२५} A, B : विन्यस्य pour विशाल्यात्

'तत्रिभामैकभागं तु तत्तत्पाण्यन्तरं' रुरो ।

[आमङ्गम्⁹]

'उष्णीषमध्यमाद्दामे' नेत्रान्ते तत्पुटान्तके ॥ १५९ ॥

'स्तनाक्षादक्षिणे वामे' लम्ब्यं नाभेस्तु दक्षिणे । वामोक्तं सव्यपार्श्वे तु 'सव्याङ्घ्रिपाणिं वामतः ॥ १६० ॥

'आमङ्गस्याप्रसूत्रं तु' ह्येवमेव प्रलम्बयेत् ।

[समभङ्गम्¹¹]

समे¹⁰ तूष्णीषमध्यात्तु नासाभ्रात्पाणिंमध्यमे ॥ १६१ ॥

लम्बयेत्पूर्वसूत्रं तु¹² ह्यन्तरं तु वदाम्यहम् । द्विक्रामध्यं तु¹³ तत्सूत्राद्दामपार्श्वे तु¹⁴ मात्रकम् ॥ १६२ ॥

सूत्राद्द्वयवामं तु वामपार्श्वे चतुर्यवम् । सूत्रात्तु दक्षिणे¹⁵ 'नाभि' मध्यमं त्वक्षिमात्रकम् ॥ १६३ ॥

सव्यपार्श्वे तु¹⁶ सूत्रात्तु¹⁷ मेढूमूलस्य मध्यमम् । वेदमात्रमिति¹⁸ प्रोक्तं वामजान्वन्तरेऽर्ककम् ॥ १६४ ॥

यवमानं प्रकृतंयं समभङ्गस्य¹⁹ सुव्रत ।

¹ C : तत्र pour तत्ति

² cf. *Aṃśumakāśyapa* 70, 5-7a:

उष्णीषाद्दामपार्श्वे तु नेत्रान्ते तत्पुटान्तके । हनोवामि समालम्ब्यं दक्षिणस्तनवामके ॥

नाभेर्दक्षिणपार्श्वे तु वामोरोः सव्यपार्श्वके । दक्षिणाङ्घ्रौ तु पाण्योस्तु वामपार्श्वे तु लम्बयेत् ॥

आमङ्गसूत्रमाख्यातम् ॥

³ C : सोष्णीष pour उष्णीष

⁴ B : वाम pour वामे

⁵ A : स्तनाक्षादक्षिणे ; B : स्तनान्तादक्षिणे

⁶ A : लम्ब्य pour लम्ब्यं

⁷ A : पर्वं pour सव्य ; B, C, G : पर्वं

⁸ B : सव्याङ्घ्रिः pour सव्याङ्घ्रिः ; G : सव्यपात

⁹ A : आमङ्गस्य तु सूत्रं तु ; B : त्रिभङ्गस्य च सूत्रं तु

¹⁰ B : एवमेवं प्रलम्बयेत्

¹¹ cf. *Aṃśumakāśyapa* 70, 7-11a

“समभङ्गमथ शृणु ।

ललाटमध्ये नाभाये पादयोः पाणिंसध्वने । लम्बयेत्पूर्वसूत्रं तु ह्यन्तरं तु वदाम्यहम् ।

तत्सूत्राद्दामपार्श्वे तु द्विक्रामध्यं शिवाङ्गुलम् । अर्धाङ्गुलं तु तत्सूत्राद्दामे हृदयमध्यमम् ॥

तत्सूत्रादक्षिणे नाभिमध्यमं तु ह्यङ्गुलम् । तत्सूत्रादक्षिणे मेढूमूलमध्यं युगाङ्गुलम् ॥

तत्सूत्राद्दामतो जानोरन्तरं द्वादशं यवम् । समभङ्गमिति ख्यातम् ॥”

¹² B : तत्पाणिं pour तूष्णीष

¹³ A : व्यन्तरालं pour ह्यन्तरं तु ; B, C : व्यन्तरं तु

¹⁴ : A : तत्सूत्रं pour तत्सूत्राद् ; C : तत्सूत्र

¹⁵ B : मन्त्रकम्

¹⁶ G : नाभि pour नाभि

¹⁷ C : मध्यमध्यक्ष pour मध्यमं त्वक्षि ; B : मध्यमत्वेष ; G : मध्यमं वाक्ष

¹⁸ A : सूत्रं तु ; B : सूत्रं च

¹⁹ A : मेढु pour मेढु

²⁰ A : प्रोक्तं जानुनन्तरात्कार्कम् ; B : प्रोक्तं जानुनन्तरात्कार्कम् ; C : प्रोक्तं वामजान्वन्तरात्परम् ; G : प्रोक्तं वामजान्वन्तरात्परम्

²¹ A : संव्रतम्

[अतिभङ्गम् ^१]

ललाटमध्याह्नमे तु 'नेत्रान्ते तत्पुटान्तके ॥ १६५ ॥

'दक्षिणस्तनमध्ये तु वामपार्श्वं गुणाङ्गुलम् । नाभिमध्यात्तु 'वामेऽग्निमात्रं 'स्यात्तु चतुर्यवम् ॥ १६६ ॥

'वामजान्बन्तरं 'विद्याद्वामपार्श्वं तु दक्षिणे । लम्बयेत्पूर्वसूत्रं तु वेशादीनि समोक्तवत् ॥ १६७ ॥

[त्रिपुरारिमूर्तिस्वरूपम् ^२]

दक्षिणं सुस्थितं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् । दक्षिणे पूर्वहस्तं तु नाभिसूत्रसमोद्धृतम् ॥ १६८ ॥

तत्करं ^३सिंहकर्णं स्याद्वाणमध्यं तु ^४पीडितम् । ^५पूर्वहस्तस्थसन्ध्ये तु ^६धनुर्धृत्वा तु मुष्टिना ॥ १६९ ॥^७तन्मुष्ट्यध्वं तु ^८कक्षान्तप्रग्न्यंशं वा ^९नतोन्नतम् । ^{१०}कर्तरी ^{११}परहस्तौ तु द्विकृष्णसूत्रसमोद्धृतौ ॥ १७० ॥^१ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 70, 11-14a:

"अतिभङ्गं ततः शृणु ।

उष्णीषद्वामपार्श्वं तु नेत्रान्ते च पुटान्तके । दक्षिणस्तनमध्ये तु तत्सूत्रं तु गुणाङ्गुलम् ॥

नाभिमध्यात्तु वामे तु सूत्राशीर्षं गुणाङ्गुलम् । तत्सूत्राद्वामजान्बन्तमर्धमात्रं विधीयते ॥

वामाङ्घ्रिपार्श्वसन्ध्ये तु पार्वसूत्रं प्रलम्बयेत् । स्वर्गानं वेद्यानं नीतं सममादस्थानकोक्तवत् ॥

^२ B : नेत्रान्ते तत्पुटान्तरम् ; G : नेत्रमेतत्पुटान्तके^३ A : दक्षिणस्तनमध्यात्तु ; G : दक्षिणे स्तनमध्ये तु ^४ B : मध्याग्निं pour मध्यात्तु^५ C : धामे pour वामे ^६ A : यस्याच्चतुर्यवम् ; B : ये स्याच्चतुर्यवम्^७ G, C : वामजान्बन्तरं ^८ A : विद्याद्वामपार्श्वेऽस्तु ; C : विद्याद्वामपार्श्वस्तु^९ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 70, 16-26:

दक्षिणं सुस्थितं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् । दक्षिणे पूर्वहस्तोर्ध्वं नाभिसूत्रावसानकम् ॥

सिंहकर्णं तु तद्वत्तं वाणमध्यं तु पीडितम् । ...वामहस्ते धनुर्धृत्वा कक्षान्तं तत्करध्वं कम् ॥

एकद्विच्यङ्गुलं वापि तस्य नेत्राद्धृतं तु वा । ...कर्तरीपरहस्तौ द्वौ दृक्कृष्णसृगान्वितौ ॥

दृक् दक्षिणहस्ते तु वामहस्ते मृगं धृतम् । जटामकुटसंयुक्तं सर्वाभरणभूषितम् ॥

प्रवालसदृशप्रस्थं वामे गौरीसमायुतम् ॥

cf. *Sīlparatna* II, 72 74b-76:

अथाष्टवा प्रवक्ष्यामि त्रिपुरान्तकमूर्तिनम् । दक्षिणं सुस्थितं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् ॥

दक्षिणे पूर्वहस्तं तु नाभिसूत्रावसानके । सिंहकर्णं तु तद्वत्तं वाणमध्यनिपीडितम् ॥

वामहस्ते धनुर्धृत्वा कक्षान्तोर्ध्वं समुद्धृते । कर्तरी परहस्तौ द्वौ दृक्कृष्णसृगान्वितौ ॥

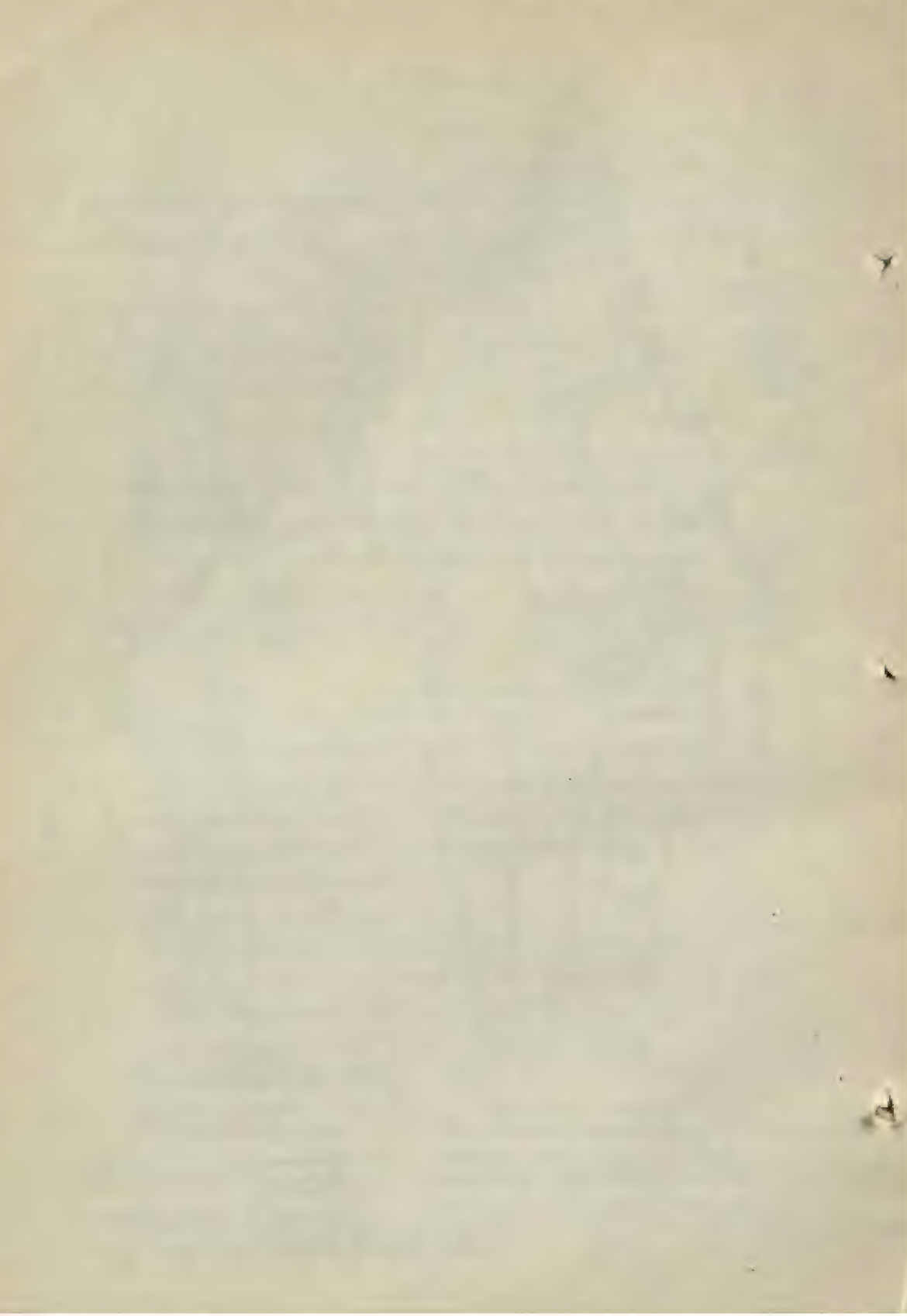
दृक् तु दक्षिणे वामे कृष्णसारप्रभेव हि । जटामकुटसंयुक्तं सर्वाभरणसंयुतम् ॥

प्रवालसदृशप्रस्थं वामे गौरीसमायुतम् ॥

voir aussi *Ajltāgama* 36, 283-285.^{१०} B : सिंहकर्णं ; C, G : सिंहकर्णं ^{११} A : पीडितम् ^{१२} B : पूर्वहस्तास्य सन्ध्ये तु ; C : पूर्वहस्तास्य सर्वे तु^{१३} B : धनं कृत्वा ^{१४} B : तन्मुष्ट्यध्वं तु ; C : तन्मुष्ट्यध्वं तु ^{१५} A : कक्षान्तम् pour कक्षान्तम् ; B : कर्काडम्^{१६} B : वनोन्नतम् ; C, G : ततोन्नतम् ^{१७} A : कर्तरी pour कर्तरी ^{१८} A : परहस्ते तु ; B : परहस्तास्ते^{१९} A : धनोद्धृता pour समोद्धृता ; B : समोद्धृतम्

TRIPURĀRĪ

तयोः 'सव्ये तु टङ्कः स्यादितरे' मृगमुद्धरेत् । जटामकुटसंयुक्तं सर्वाभरणभूषितम् ॥ १७१ ॥

प्रवालसदृशप्रख्यं वामे गौरीसमायुतम्^१ । त्रिपुरान्तकमाख्यातं वक्ष्येऽहं चन्द्रशेखरम् ॥ १७२ ॥

[चन्द्रशेखरलक्षणम्]

केवलं 'गौरीसहितमालिङ्गं च' त्रिधा भवेत् । केवलं तमपादं तु स्थानकं परिकीर्तितम् ॥ १७३ ॥

[सूत्रन्यासः]

मकुटस्य तु 'मध्याच्च ललाटस्य' तु 'मध्यमात्' । 'नासाग्रमध्यमाच्चैव'^२ हनोर्मध्ये तथैव च ॥ १७४ ॥

^१ C : सर्वे pour सव्ये

^२ La forme grammaticale correcte est इतरस्मिन् ; mais le mètre ne serait pas respecté.

^३ C, G : समन्वितम् pour समायुतम्

^४ cf. *Amśumatkāśyapa* 66, 1-4a:

अथ वक्ष्ये विशेषेण चन्द्रशेखरलक्षणम् । केवलं गौरीसहितमालिङ्गं त्रिविधं भवेत् ॥

केवलं गौरीरहितं सदृशं गौरिसंयुतम् । आलिङ्गमेकहस्तेन देवीदेवी परत्परम् ॥

उमालिङ्गमिति ख्यातमेवं त्रिविधमुच्यते । केवलं तमपादं तु स्थानकं सहितं तु वा ॥

सममङ्गं वातिभङ्गं वालिङ्गं चन्द्रशेखरम् ।

^५ B, C : गौरि pour गौरी ^६ B : उमालिङ्गं च pour आलिङ्गं च

^७ cf. *Amśumatkāśyapa* 66, 9-20:

सीमासूत्रं विनिश्चित्य प्रलम्बफलकोपरि । पूर्वे परे च पार्वणे च मानसूत्रं प्रसारयेत् ॥

तदन्ते सुषिरं कल्प्य सूत्राण्यालम्बयेत्ततः । सूत्रस्यानुगुणं चिन्मं कारयेद्दिग्जलतम ॥

पूर्वे च पार्वण्योः पृष्ठे कायमध्ये च लम्बयेत् । एतानि पञ्च सूत्राणि वज्रसूत्रमुदाहृतम् ॥

कक्षान्तरे मुखान्ते च द्वे सूत्रे च प्रलम्बयेत् । एवं हि नवसूत्रादप्यं स्थानकं चासनं तथा ॥

मकुटस्य तु मध्ये च ललाटस्य तु मध्यमात् । नासाग्रमध्यमे चैव हनोर्मध्ये तथैव च ॥

ह्रिककाङ्क्षन्मध्यमाच्चैव नाभेरचैव तु मध्यमात् । लिङ्गमध्योरुमाध्यात् पादयोश्च तलान्तरे ॥

लम्बयैवं पूर्वसूत्रं स्यादपरस्थमप्युच्यते । मकुटस्य मध्यमाच्च कुक्कटिकायास्तु मध्यमात् ॥

ककुब्जध्याद्वंशमध्यास्तिफण्डियोरन्तरे तथा । ऊरुजान्धोश्च जहान्ते पाणिद्वयान्तरे तथा ॥

एवमालम्बयेत्सूत्रमपराश्रितमेव हि । पार्वण्योः कर्णपालयन्ताहीवामध्यात्तथैव च ॥

बाहोस्तु मध्यमालम्ब्य गुल्फमध्ये तु लम्बयेत् । देहमध्यगतेनैव पञ्चसूत्रं प्रलम्बयेत् ॥

श्रोत्राम्बन्तरंगं सूत्रं स्तनचूचकमध्यगम् । पादमध्यप्रदेशिन्यां मध्यमे तु प्रलम्बयेत् ॥

ऊरुजान्धोश्च जहान्ते पाणिद्वयान्तरे तथा । अक्षमध्ये कटीपार्वणे मध्ये चैव तु लम्बयेत् ॥

cf. *Kāmikāgama* II 48, 14-20a:

“ ततः सूत्राणि लम्बयेत् ।

पार्वण्योः स्मृतिःसूत्राणि मुखकर्णभुजावधि । पुरः पृष्ठे च मध्ये च नव तान्यवलम्बयेत् ॥

प्रलम्बफलशङ्खिनि स्यात्परित्यक्तलम्बयेत् । ललाटवृण्णुपाभिनेवाङ्घ्रिगुगमध्यमे ॥

'द्विककाद्दृश्यनाभीनां मध्याच्छिन्नस्य मध्यमात् । ऊर्ध्वोर्जान्वोश्च मध्ये तु पादयोश्च तलान्तके ॥ १७५ ॥
 'लम्बयैवं पूर्वसूत्रं स्यादपरे 'मध्यमे तथा । 'पूर्वसूत्रात्' 'मौल्यप्रमध्यमर्काङ्गुलं भवेत् ॥ १७६ ॥
 मौल्यप्रादपरे सूत्रं रसमात्रमुदाहृतम् । 'पूर्वसूत्राललाटाटस्थमक्षाङ्गुलमुदाहृतम् ॥ १७७ ॥
 द्विककासूत्रान्तरं पूर्वं रसमात्रमुदाहृतम् । 'उरःपूर्वसूत्रान्तरज्ञाङ्गुलसमं भवेत् ॥ १७८ ॥

सूत्रं पुरः स्थितं नासाकुक्षित्पशौ यथा भवेत् । मुचान्तं पिप्पलीकर्णमूलचूचुष्पातले ॥

कर्णकण्ठस्तनानां तु बाहो श्रोणिस्तुगेव च । मुखान्मुचान्तं नीत्वादी दोःसुर्यपरं मतम् ॥

एवं पादवै त्रिसूत्राणि लम्बयैरेकिकोत्तमः । कृत्वाटिकापरसूत्रार्णसिक्कपाष्णीनां तु मध्यमे ॥

मस्तकाललम्बनीयं स्यात्वाष्टाङ्गककुङ्कतम् । देहस्यान्तर्गतं मध्यसूत्रं स्वान्मुनिपुङ्गवाः ॥

^१ C, G : मध्यात्

^२ B : च pour तु

^{१०} A : मध्यमा ; B : मध्यमे

^{११} A : नासाग्रं मध्यमं चैव ; G : नासाग्रस्य तु मध्यमात्

^{१२} G : तद्देशे

^१ A : द्विककाद्दृश्य pour द्विककाद्दृश्य

^२ B : ऊर्ध्वान्वोश्च ; G : ऊरोर्जान्वोश्च

^३ C, G : विन्धयैवं

^४ A : मध्यमं तथा

^५ cf. *Amṣumatkāśyapa* 66, 21-42a:

पूर्वसूत्रात् मौल्यप्रमध्यं द्वादशमात्रकम् । अपरसूत्रात् मौल्यप्रमध्यं कर्मात्रमुच्यते ॥

पूर्वसूत्राललाटान्तमन्तरं तु द्विमात्रकम् । अपरसूत्राच्छिरःपृष्ठं पादोनं तु युगाङ्गुलम् ॥

पूर्वसूत्रात् हन्वन्तं सयवद्वयं च मुच्यते । कृत्वाटिकापरसूत्रात् यवोनाग्न्यङ्गुलान्तरम् ॥

पूर्वसूत्रात् द्विकान्तं लम्बन्तरं रसाङ्गुलम् । ककुद्दः परसूत्रात् षोडशं तु यवान्तरम् ॥

उरसः पूर्वसूत्रात् द्वयन्तरं तु द्विमात्रकम् । ककुन्मध्यात्परसूत्राद्द्वयन्तरं मनुष्यवार्धकम् ॥

मधोदरं स्युशेत्पूर्वसूत्रं वै तत्समं परे । केशनिम्नापरं सूत्रं पादोनद्वयङ्गुलान्तरम् ॥

प्राक्सूत्राभिसूत्रात् त्वन्तरं सार्धमात्रकम् । नाभिसूत्रसमे पृष्ठे सार्धपेशाङ्गुलं भवेत् ॥

प्राक्सूत्रान्मेढ्रमूलान्तं युगाङ्गुलमुदाहृतम् । तत्समे लपरे सूत्रान्तरं सार्धमात्रकम् ॥

करमध्ये तु पुरतो जानुमध्ये तथैव च । जह्वामध्ये च तलकामध्ये चैव पुरोगतम् ॥

तिर्यक्सूत्रं तु संकल्प्य त्वन्तरं तु प्रमीयते । ततस्स्थाने परे चैव तिर्यक्सूत्रं प्रकल्पयेत् ॥

ऊरुमध्यमसूत्रात् पूर्वसूत्राद्याङ्गुलम् । तत्रैवापरसूत्रान्तं यवोतचतुरङ्गुलम् ॥

जानुमध्यमसूत्रात् पूर्वसूत्राद्रसाङ्गुलम् । तत्रैव परसूत्रान्तात्पादोनपञ्चमात्रकम् ॥

जह्वामध्यं तु प्राक्सूत्रादस्वङ्गुलमुदाहृतम् । तत्रैवापरसूत्रान्तं षडङ्गुलमित्येवं भवेत् ॥

प्राक्सूत्रात्तलकामध्यं सार्धपेशाङ्गुलं भवेत् । तलकापरसूत्रान्तं पादोनपञ्चमात्रकम् ॥

द्वयधर्मङ्गुलधोरं पूर्वसूत्राद्विशेषतः । तासूत्रात्वाष्णिगधन्तं सार्धमन्वंशमिष्यते ॥

प्राक्सूत्रात्कायमध्यस्थसूत्रं स्याद्विनवाङ्गुलम् । तत्कायमध्यसूत्रात् शिरःपृष्ठं युगार्धकम् ॥

तत्कायमध्यसूत्रात् ककुद्दपञ्चाङ्गुलार्धकम् । उरोमध्यप्रवेशे तु पृष्ठे सार्धपेशाङ्गुलम् ॥

सूत्रान्मधोदरे पृष्ठे सार्धपेशाङ्गुलं भवेत् । नाभिप्रवेशे पृष्ठे तु सार्धपेशाङ्गुलं भवेत् ॥

कडीनीवं पदार्थं स्यात्सार्धषोडशं द्विकमात्रकम् । ऊरुमध्यापरं वेदो जानुपृष्ठं तथैव च ॥

CANDRASEKHARA

जानुस्त्रान्तरं पदस्थान्जङ्गामध्याच्चतुर्थं चम् । 'सूत्रात् नलकादन्तः सार्धं च स्वङ्गुलं भवेत् ॥ १७९ ॥
सार्धं द्विमात्रमित्युक्तमङ्गुष्ठाप्रात्' सूत्रकम् ।

[केवलम्]

कर्तरी परहस्ते च 'हिक्काम्बसमा भवेत् ॥ १८० ॥

अभयं दक्षिणे 'पूर्वे वामे वरदहस्तकम् । सूत्रादमयहस्तस्य मध्यं भूतत्रियङ्गुलम् ॥ १८१ ॥

अधोमुखं वामहस्तं 'तलमूलं कटिं स्पृशेत् । तत्करे 'मध्यमाप्रं तु 'मेढ्राग्रान्तं' प्रलम्बकम् ॥ १८२ ॥

अङ्गामध्ये शुण्ठीं तु नलका द्वयङ्गुलं भवेत् । शुल्फात्पार्श्विण्युगाङ्गुल्यं परासूत्रे समासुतम् ।
पार्ष्णीसूत्रे च मध्यस्थं समसूत्रे तु संस्थिताः । पार्ष्णीसूत्रात्पुरो बाहुपर्यन्तं चतुरङ्गुलम् ॥
तत्सूत्रादपरे बाहुपर्यन्तं वसुमानकम् ॥

- ^१ C, G: पूर्वसूत्रान्तं pour पूर्वसूत्रात् ^१ A: मौल्यप्रं pour मौल्यप्र ^१ B: सूत्रं pour मात्र
^२ B omet le sloka 177b ; A: पूर्वसूत्रं pour पूर्वसूत्राद् ^{१०} G: उरःपूर्वकसूत्रान्तं गरमक्षान्गुलं भवेत्
^१ C: सूत्रान्तं pour सूत्रात् ^१ B: नलका pour नलक
^१ A: अङ्गुष्ठात् तु pour अङ्गुष्ठात् ; C: अङ्गुष्ठात् तु ; G: अङ्गुष्ठात्
^१ cf. *Aṅgumātākāśyapa* 66, 42b-57:

पूर्वापरकर्तरी मध्ये कोर्परान्तं तु लम्बकम् । तत्करवाह्यमित्युक्ती चतुरङ्गुलमित्युक्ते ॥
कर्तरी परहस्ताये हिक्काम्बसमा भवेत् । मध्याङ्गुलामसुभयोः स्तनसूत्रसमां भवेत् ॥
अभयं दक्षिणं हस्तं वरदं वाममुच्यते । प्राक्सूत्रादभये हस्ते मध्यं पञ्चदशाङ्गुलम् ॥
वरदं वामहस्तं तु अधोमुखं तु कल्पयेत् । तलमूलं कटिं स्पृशेत् मेढ्रान्तं च तत्करे ॥
मध्याङ्गुलाममालम्ब्य जरोनीत्रं युगाङ्गुलम् । ऊरुवन्त्रं तु वरदं पृष्ठं वभित्तमोद्धृतम् ॥
वरदहस्ततले मध्यात्पूर्वसूत्रात्कलाङ्गुलम् । कर्तरीमणिकन्धात् बाहुबाधे मुखं भवेत् ॥
अथवा हृदयं तु दशाङ्गुलमथापि वा । कोर्परान्तं सूत्रान्तं नीत्रं सप्तदशाङ्गुलम् ॥
अष्टादशाङ्गुलं वाप एकोनविंशत्येव वा । ऊरुमूलाद्धारन्तरेकङ्गुलमुदाहृतम् ॥
जरोर्मध्यान्तरं विंशत्यवमानमुदाहृतम् । जानन्तरं चतुर्मात्रं बहुयोः पञ्चमात्रकम् ॥
नलकान्तरं रसांशं तु भूतांशं शुल्फयोर्भवेत् । पार्श्वन्तरं चतुर्मात्रं रसांशं पादतलान्तरम् ॥
पादाङ्गुलामोरन्तर्द्वयन्तरं वसुमानकम् । आर्जवं राजवं भावं चतुर्थैर्बं द्विजसतम् ॥
कर्तरीपरहस्ती द्वौ ङ्गुलं वै दक्षिणे करे । हरिणीं वामहस्ते तु ङ्गुलं कृत्वा बहिर्मुखम् ॥
हरिणीं बाह्यपार्श्वं [मूलं] वायन्तराननमेव वा । जटामकुटसंयुक्तं दक्षिणेऽर्धेन्दुशोचरम् ॥
शार्धेन्दुशोचरं वाप प्रकालसदृशप्रथमं । त्रिणेत्रं सौम्यवदनं सर्वाभरणभूषितम् ॥
पीताम्बरधरं देवं वज्राश्वं नलकान्तकम् । उभयोः पार्ष्णीशोरेवमम्बरं चौरुमध्यमे ॥
केवलं शोभमाख्यातम् ॥

cf. *Kāṁikāgama* II 48, 1-14a:

इन्दुनीलिप्रतिष्ठां तु वक्ष्ये लक्षणपूर्विकम् । आवाह्यं च शिलादीनि तैः कुपतिप्रतिमां युग्मं ॥
चतुर्भुजत्रिणेत्रश्च समपास्त्यानके स्थितः । वराभयहस्तसमायुक्तः पूर्वस्थकरपल्लवः ॥

शैलजं मृगमयं दाह कर्तव्यं 'लोहजेऽन्यथा । वेदमूत्रलांशं वा ह्युद्धमूलात्करान्तकम् ॥ १८३ ॥
 तत्करे 'मध्यमाग्रान्तं कटिसूत्रसमं भवेत् । तत्करं 'धोत्रवक्त्रं वा 'नाभिसूत्रसमोद्धृतम् ॥ १८४ ॥
 तत्करे 'मध्यमात्सूत्रं कलाङ्गुलमिति स्मृतम् । कर्तरीमणिवन्धात् 'बाहुमानं गुणं भवेत् ॥ १८५ ॥
 नवद्वयाङ्गुलं प्रोक्तं 'कूर्परान्तपूर्वसूत्रकम् । ऊरुमूलद्वयोरन्तर्व्योमाङ्गुलमुदाहृतम् ॥ १८६ ॥

वरदं वामहस्ते ह्यादभयं दक्षिणे करे । वरदं यदि तं कुर्वादिथान्यस्तिहृकर्णकम् ॥
 ऊरुसृष्टकरो वापि कटकौ वा विधीयते । मृगदहकरान्वयौ दोःसीमान्तं व्यवस्थितौ ॥
 मृगदहौ तु कर्णान्तौ कर्तरीसंबन्धस्थितौ । पराङ्मुखोऽभिमुखयो वा मृगदहपराङ्मुखः ॥
 दिव्भात्रं कर्तरीबाहुमध्यमं परिकीर्तितम् । हिवन्धायाः कर्तरीमध्यमेकत्रिगदधाङ्गुलम् ॥
 मणिवन्धकवाह्यैस्तु मध्यमं द्वादशाङ्गुलम् । श्रोम्यन्तात्कूर्परान्तर्वागन्तरं पूर्वहस्तयोः ॥
 हरिणी कौशिकैर्वापि साध्याङ्गुलरसैस्तु वा । स्तनान्तमभयान्तोच्चं नाभ्यूर्ध्वं पुष्करोदयः ॥
 नाभेरभयहस्तान्तं गुणाङ्गुलमुदाहृतम् । स्तनान्तादभयाग्रान्तं द्वादशाङ्गुलमिष्यते ॥
 कटकधःप्रदेशं तु मेढूमूलसमं भवेत् । ऊरुमूलं कटकान्तं स्पृष्टं वाथ गुणान्तरम् ॥
 साधुभागद्वयेनाथ भागाभ्यां वाथ कल्पयेत् । ऊर्वादिमध्यमात्राणां जन्वोरप्यन्तरः फलात् ॥
 पृक्तेनार्धेन साध्याभ्यां त्रिविधं परिकल्पयेत् । अथवा जानुमध्यात् साध्याङ्गुलमिति स्मृतम् ॥
 जङ्घयोर्मूलमध्यायं वेदभूतरसान्तकम् । अङ्गुष्ठयोर्द्वयोर्मध्यं विद्येशाङ्गुलमीरितम् ॥
 भागं पार्श्वन्तरं प्रोक्तम् ॥

cf. *Silparatna* II 22, 17-21:

केवलं गौरिसहितनालिङ्गं च विधा भवेत् । केवलं समवर्दं च स्थानकं परिकल्पयेत् ॥
 अथयं दक्षिणं हस्तं वरदं वाममुच्यते । हरिणी वामहस्ते तु दहं वै दक्षिणे करे ॥
 जटामकुटसंयुक्तं दक्षिणेऽधेन्दुशेखरम् । धानेन्दुशेखरं वाथ प्रवालसदृशप्रभम् ॥
 त्रिनेत्रं सौम्यवदनं सर्वाभरणभूषितम् । पीताम्बरधरं देवं वज्राधौ नलकान्तगी ॥
 उभयोः पार्ष्वयोरेव मध्यतत्रोक्तमध्यमम् । केवलं त्वेवनाख्यातम् ॥

^१ A : परहस्तौ च ^२ A : द्विक्रमासूत्रं समं ; B, C : द्विक्रमासूत्रसमं ^३ A : पूल

^४ La forme grammaticale correcte est आङ्गुलम् ^५ C : स्पृष्टं pour तल

^६ C : मध्यममं ; G : मध्यमूलं ^७ G : मेढ्रकान्तं ^८ A, C : प्रलम्बय

^९ A : लोहजे त्वजेत् ^{१०} A : देव pour वेद ^{११} C : मध्यनिग्रान्तं ; G : मध्यमे प्रोक्तं

^{१२} La meilleure lecture semble être उक्त्रवक्त्रं ^{१३} B : नाभिसूत्रसमोद्धृतम् ^{१४} B : मध्यमासूत्रं

^{१५} A : बाहुमान्यगुणं भवेत् ; G : ; बाहुनाथ गुणं भवेत् ; la meilleure lecture semble être : बाहुनाथ

मुखं भवेत्

^{१६} A : ऊर्परान्तं ^{१७} C : व्योमाङ्गुलमिति स्मृतम् ; G : सोमाङ्गुलमुदाहृतम्

'ऊरुमध्यान्तरं सार्धंयद्यन्तरं' युगम् । भूतांशं 'जङ्घयोरन्ता रसांशं नलकान्तरम् ॥ १८७ ॥

गुल्फान्तरं 'च भूतांशं पाण्यन्तं चतुरङ्गुलम् । पादाङ्गुष्ठाग्रयोरन्तर्वसुमात्रमुदाहृतम् ॥ १८८ ॥

कर्तरीमणिवन्धान्तमूर्ध्वं 'करसमं भवेत् । 'कर्तयंत्रं तु हिक्कान्तं' दक्षिणेऽदक्षिणेऽपि च ॥ १८९ ॥

'टङ्कं कृष्णमृगं घृत्वा' बाह्येऽबाह्ये तु वाग्रके । आज्ञवं राजसो भावो जटामकुटमण्डितम् ॥ १९० ॥

¹¹ 'मकुटे दक्षिणे कृत्वा' प्रवालाद्यङ्गसाधनम् । सर्वाभरणसंयुक्तं पीताम्बराग्निनेत्रकम् ॥ १९१ ॥

[गौरीसहितम् गौर्यालिक्रितं च¹²]

एवं केवलमाख्यातम् ; वामे गौरीसमायुतम् ¹³ । "सहितं तदिति" ख्यातमालिक्रं" वक्ष्यतेऽधुना ॥ १९२ ॥

¹ A : ऊरुमध्यान्तरं सार्धं pour ऊरुमध्यान्तरं सार्धं

² B : युतम्

³ B : जङ्घयोरन्तः सांशुजं नालकान्तरम्

⁴ B : तु pour च

⁵ B : पादाङ्गुष्ठाग्रयोरन्तः ; G : पादाङ्गुष्ठाग्रयोरन्तं

⁶ A : करसमं ; G : कापरसं

⁷ B omet le demi-sloka 189b

⁸ A : कर्तयंत्रं न तु हिक्कान्तं

⁹ A, G : बाह्यबाह्यं तु वाग्रके ; B : बाह्यबाह्यं तु वाग्रके

¹⁰ cf. *Kāmikāgama* II 48, 20b-25a:

उष्णीषभूषणं कुर्वात्त्रिमात्रेण विशेषतः । पार्व्वयोः पुरतः पृष्ठे चतुर्भूरिसमन्वितम् ॥

मध्ये मकरकूटं स्यात्सप्तकोटरत्सुतम् । पार्व्वयोः पत्रकूटं स्यात्पृष्ठे स्यात्प्रकूटकम् ॥

अग्रे दशाङ्गुलं तस्म मूले तु मुञ्चविस्तरम् । तत्तत्त्रिगुणनाहं तु वामेऽवामेऽर्धचन्द्रकम् ॥

वामे महाफणिं तस्म सर्वालंकारभूषितम् । जटाभिः पञ्चभिर्मूर्त्ति त्रिमात्रेण विशेषतः ॥

एकधा तु त्रिधावृत्त्य शेषाभिः पार्व्वलम्बनम् । जटामकुटमेतद्धि सर्वालंकारसंयुतम् ॥

¹¹ A : मकुटे

¹² A : प्रवालाभ्यंगसाधनम् ; B : प्रवाला भङ्गसाधनः ; C : प्रवालभगसाधनः ; G : प्रवालद्विगसाधनः

¹³ cf. *Aṁsumatkāśyapa* 66, 56-62a:

वामे गौरीसमन्वितम् ।

तद्गौरीसहितं ख्यातं मित्रपीठैक एव वा । तदेव भङ्गसंयुक्तं देवीदेवौ परस्परम् ॥

देववरदहस्तेन देव्या बाह्यपराश्रितम् । स्तननाभ्यन्तरे वामपार्व्वमालिक्रितं क्रुक् ॥

पार्व्वसूत्रात्परे वामबाहुमालिक्रितं तु वा । देवीदक्षिणहस्तेन शम्भोर्दक्षिणपार्व्वतः ॥

कटिमूर्त्तौपरि सृष्ट्वा पुष्पं वामकरोद्धतम् । अथवा प्राग्बदेवेशो देव्यास्तु दक्षिणे करे ॥

रणोत्पलं परिमात्रा वामहस्तं प्रलम्बितम् । एवमालिक्रमूर्त्तिं तु त्रिधा मार्गेण कल्पयेत् ॥

सर्वाभरणसंयुक्तं प्रभामण्डलसंयुतम् । चन्द्रशेखरमाख्यातम् ॥¹⁴

देवस्य 'वामहस्तेन' 'गौरीमालिङ्गितां कुरु । 'देव्याः सव्यकरेणैव 'देवदेवं तथा कुरु ॥ १९३ ॥
 संस्थितौ 'पद्मपीठे तु 'ह्यालिङ्गं चासनेऽपि वा । 'देवं यथासुखासीनं तथा 'मद्रासने कुरु ॥ १९४ ॥
 तस्य वामकरोऽर्थे तु 'देव्यासीनाङ्गिसारिका । उपलं दक्षिणे हस्ते "धृतं वरद्वामकम्" ॥ १९५ ॥
 देवस्य वामहस्तेन^{११} 'देवीमालिङ्गितां कुरु । 'विनाभयं तु देवस्य करं विज्ञेयमुद्रया ॥ १९६ ॥
 [कालहारिलक्षणम्^{१०}]

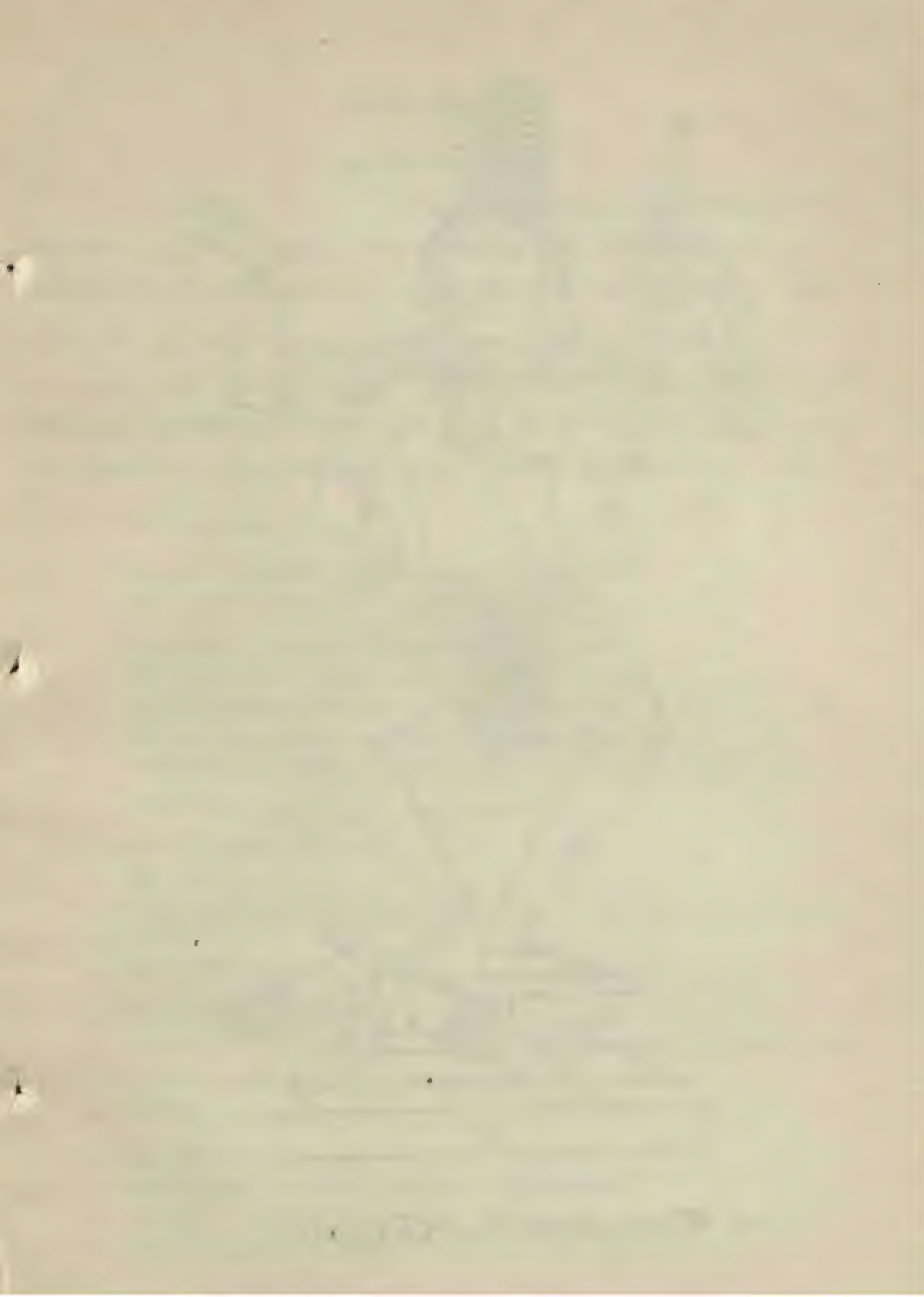
^{११} "चन्द्रशेखरमेवं स्यात् ; "कालहारी त्वथोच्यते । वसुप्रवेशधर्मांशं^{१२} "रुद्रार्काङ्गुलमानतम् ॥ १९७ ॥
 ललाटमध्यतः^{१३} "सव्यनेत्रमध्ये^{१४} तथैव च । हिक्रामध्यस्य वामे तु "वामस्तनाक्षदक्षिणे ॥ १९८ ॥
^{१५} "वामे तु नाभिमध्यस्य^{१६} "सूत्रान्तरं शिवाङ्गुलम् । वामे तु "मेढूमूले^{१७} तु सूत्रं^{१८} भूताङ्गुलं भवेत् ॥ १९९ ॥
 स्थिताङ्गुलकमध्ये तु पूर्वसूत्रं^{१९} प्रलम्बयेत् ।

cf. *Kāmikāgama* II 48, 32-34a:

चन्द्रशेखर एवं स्याद्देव्या च सहितो न वा । सर्पाहाभिरुपीठा वा देवीमालिङ्गिताथवा ॥
 तथालिङ्गितदेवो वा अन्योन्यालिङ्गितस्तु वा । आलिङ्गनयुतो वा स्वानिराभजोऽथ वामतः ॥
 एवं लक्षणमाख्यातम्^{१०} ।

voir aussi *Ajñāgama* 36, 245-246.

- ^{११} C, G : समन्वितम् pour समायुतम् ^{१२} B : विहितं pour सहितं ^{१३} G : इह pour इति
^{१४} B : ह्यमालिङ्गं pour आलिङ्गं
^१ G : वामहस्ते तु ^२ A : गौरीमालिङ्गनं कुरु ; B : गौरीमालिङ्गनं कुरु ; C, G : गौरीमालिङ्गितं कुरु
^३ A : देवस्थास्य करेणैव ; B : देवस्थापि करेणैव ^४ A : देवदेवी ^५ A : पद्मपीठं तु
^६ A : मूललिङ्गं वामनेऽपि वा ; B : मूललिङ्गासनेऽपि वा ^७ C, G : देवी pour देवं
^८ C, G : भद्रासनं कुरु
^९ G : देव्यासीनं प्रसारिका ^{१०} A : धृता pour धृतं ^{११} B : वामके pour वामकं ^{१२} A : वामहस्ते तु
^{१३} A, B : देवीमालिङ्गनं कुरु ; C : देवीमालिङ्गनं कुरु ^{१४} C : विना भावं तु
^{१५} cf. *Apīśumatkāśyapa* 80, I 4:
 अथ वक्ष्ये विशेषेण कालदाहस्य लक्षणम् । वसुतन्द्रदर्शांशं वा नतमानं द्विजोत्तम ॥
 रुद्राभान्गुलं वाथ भलमानमथोच्यते । ललाटदक्षिणे सव्यनेत्रमध्ये तथैव च ॥
 हिक्रामध्यस्य वामे तु वामस्तनाक्षदक्षिणे । नाभिमध्यात् वामे तु सूत्रान्तरं यवाष्टकम् ॥
 मेढूमूलस्य मध्यात् वामे षडङ्गुलं भवेत् । स्थिताङ्गुलकमध्ये तु पूर्वसूत्रं प्रलम्बयेत् ॥
^{१६} C, G : इन्दु pour चन्द्र ^{१७} A : कालहारीमथोच्यते ; C : कालहारिरथोच्यते
^{१८} A : रुद्रार्काङ्गुलवानकम् ; B : रुद्रार्काङ्गुलमेनकम् ; C : रुद्रार्काङ्गुलवानतम् ^{१९} A : तर्कं pour सव्यं
^{२०} B : वामनेत्रे pour नेत्रमध्ये ^{२१} A : वामहस्तेन दक्षिणे
^{२२} C omet le demi-*śloka* 199a ^{२३} A : सूत्रान्तरं शिवाङ्गुलम् ^{२४} C : बाहु pour मेढु
^{२५} B : च pour तु ^{२६} B : मूल pour भूत ^{२७} C : प्रकल्पयेत्

CATURBHUJA-KĀLĀRI

[चतुर्भुजकालारिरूपम् ¹]

सव्यपादं स्थितं पीठे नृतस्य स्थितपादवत् ॥ २०० ॥

उद्धृतं वामपादं तु कुञ्चितं तलमुद्धृतम् । तदङ्गुष्ठं स्पृशेदीपकालस्य हृदयं विदुः ॥ २०१ ॥

सर्दंष्ट्रां त्रिनेत्रं च जटामकुटमण्डितम् । युगं वा मूर्तिहस्तं वाप्येवमेव प्रकल्पयेत् ॥ २०२ ॥

त्रिशूलं दक्षिणे पूर्वे कर्णान्तं तत्समुद्धरेत् । परशुं परहस्ते तु सूचिं वामे तु योजयेत् ॥ २०३ ॥

वामपार्श्वेऽपरं हस्तं ¹⁰ कर्तव्यं ¹¹ हलपल्लवम् । सूच्यघ्रातपूर्वसूत्रान्तं चतुर्दंशाङ्गुलं भवेत् ॥ २०४ ॥

¹² कर्णमूलधृते हस्ते मणिवन्धान्तरं तथा । हिककासत्रात्तु मुष्टिस्थं ¹³ परशोद्धर्षन्तरं मुखम् ॥ २०५ ॥

¹⁴ हलपल्लवहस्ते त्वनामिकोष्णीपमन्विता । कर्णान्तमणिवन्धान्तं शूलहस्तसमान्तरम् ॥ २०६ ॥

¹ cf. *Amṣumatkāśyapa* 80, 5-12:

वेवस्य दक्षिणं पादं पद्मपीठेपरि स्थितम् । प्रथमनृतमूर्तेस्तु दक्षिणस्थितपादवत् ॥

वामपादं तयोद्धृत्य कुञ्चितं तलमुद्धृतम् । अङ्गुष्ठमुद्धृताङ्गुस्तु कालस्य हृदये न्यसेत् ॥

सर्दंष्ट्रास्यं त्रिनेत्रं च जटामकुटमण्डितम् । चतुर्हस्तसमाधुक्तमण्डस्तमथापि वा ॥

दक्षिणे पूर्वहस्ते तु शूलं कर्णान्तमुद्धृतम् । दक्षिणे परहस्ते तु परशुं वरदं तु वा ॥

वामे पूर्वैकरं नाभिर्सीमान्तं सूच्यधोमुखम् । सूच्यघ्रातपूर्वसूत्रान्तं कला मन्त्रङ्गुलं तु वा ॥

कर्णाच्छूलधरे हस्ते मणिवन्धान्तरं तथा । वामे तु परहस्तं तु विस्मयं परिकल्पयेत् ॥

हिककासूत्रसमं टङ्ककरं तद्वन्तरं मुखम् । उष्णीपान्तं समुद्धृत्य विस्मयेऽनामिकाद्यम् ॥

कर्णान्तमणिवन्धान्तं शूलहस्तसमान्तरम् । चतुर्दंस्तं समाख्यातम् ¹⁵

voir aussi *Ajitāgama*, 36, 258-259.

² B : स्थिति pour स्थित

³ A : तदङ्गुष्ठसमं स्पृशेदीपकालस्य ; B : तदङ्गुष्ठसमं सर्वो कालस्य ; C : तदङ्गुष्ठे समं दीर्घकालस्य ; G : तदङ्गुष्ठसमं स्पृशेत्कालस्य

⁴ A : सर्दंष्ट्रा भ्रान्तिनेत्रं च ; B : सर्दंष्ट्रा भ्रान्तनेत्रं च

⁵ A : वा एवमेव ; C : वा एवमेवं

⁶ A : पूर्वं pour पूर्वे ; B : पूर्वे ; C : पुण्यं ; G : पूर्वं

⁷ B : कर्णान्ते ; G : कण्ठान्तं

⁸ B : तत्समुद्धरेत्

⁹ A : सूचिवामिन योम्यकम् ; B : सूचिं वामेन योम्यकम् ; C, G : शुचिवामिन योगतम्

¹⁰ Le mot हस्तं se trouve ici au neutre au lieu du masculin

¹¹ A : हलपल्लवम् ; voir *patala* 32 *śloka* 13a ; ¹² C : सुच्यघ्रात् pour सूच्यघ्रात्

¹³ B : कर्णमूले धृते ; C, G : कण्ठमूलं धृते

¹⁴ A : हिककामन्दासुष्टिस्थ ; B : हिककामन्दासुष्टिस्थ ; C : हिककामदाङ्गुष्टिस्थ

¹⁵ C : परशुवज्रकम् ; ¹⁶ A : हलपल्लवहस्ते तु ; B : फलपल्लवहस्तेषु ; G : फलं पल्लवहस्ते तु

¹⁷ G : कण्ठान्तं pour कर्णान्तं

[अष्टभुजकालारिरूपम्¹]

अन्यदष्टभुजं² वक्ष्ये शूलं परशुवज्रकम् । खड्गं दक्षिणहस्ते तु विस्मयं खेटपाशकम् ॥ २०७ ॥
 सूचिर्वाभकरेपकं³ विद्रुमाभासरीद्रकम् । अधस्ताच्छयितः कालः पादौ हस्तौ द्विनेत्रयुक्⁴ ॥ २०८ ॥
 'सदंष्ट्रं' पाशपाणिं च⁵ करण्डमकुटान्वितम् । असुग्धाराश्च⁶ निष्क्रान्ता महाभीतिसमन्वितम् २०९
 शाययेदूर्ध्ववक्त्रं तु⁷ सपाशं हृदयेऽञ्जलिः¹⁰ ।¹¹ कालारिमूर्तिराख्याता कल्याणमथ वक्ष्यते ॥ २१० ॥
 [कल्याणमूर्तिः¹⁰]
 ललाटमध्यमाङ्गमे तन्नेत्रस्यावसानके । वामनासापुटान्ते च हिक्कामध्ये तु लम्बयेत् ॥ २११ ॥

¹ cf. *Amṣumatkāśyapa* 80, 12-16:

“ अष्टहस्तमथ शृणु ॥

शूलं च परशु वज्रं खड्गं दक्षिणहस्तके । विस्मयं खेटकं पाशं सूचिहस्तं च वामके ॥
 विद्रुमस्य निभाकारं सर्वाभरणभूषितम् । कालहा मूर्तिराख्याता अधस्तात्काल उच्यते ॥
 द्विभुजं च द्विपादं च सदंष्ट्रं पाशपाणिनम् । करण्डमकुटोपेतमसुग्धारासुनिर्गमम् ॥
 महाभयसमायुक्तं सपाशहृदयाञ्जलिम् । विकीर्णपादं मां दृष्ट्वा शाययेदूर्ध्ववक्त्रकम् ॥
 कालहा मूर्तिराख्याता ”

- ² A : अष्टभुजं pour अष्टभुजं ³ A : सूक्तं pour युक्तं ; C : युक्तं ⁴ B : विद्रुमासन्नरीद्रकम्
⁵ G : धृक् pour युक् ⁶ A : सदंष्ट्रं pour सदंष्ट्रे ⁷ B : करण्डं कुक्कुटान्वितम्
⁸ G : निष्क्रामत् pour निष्क्रान्ता ⁹ A, B : सपादं pour सपाशं
¹⁰ B : हृदयाञ्जलिः pour हृदयेऽञ्जलिः ¹¹ A : कालहा pour कालारि
¹² cf. *Amṣumatkāśyapa* 71, 1-19:

अथ कल्याणमूर्तिस्तु लक्षणं वक्ष्यतेऽधुना । ललाटमध्यमाङ्गमे वामनेत्रावसानके ॥
 वामनासापुटान्ते च हिक्कामध्ये तु लम्बयेत् । दक्षिणे नाभिमःपातु वेदवहवज्रलं तु वा ॥
 नीत्वा हिक्काङ्घ्रिगुल्फमध्ये मध्ये मूत्रं प्रलम्बयेत् । अन्तरं मानसूत्रं च समभङ्गं यथा तथा ॥
 सुस्थितं वामपादं तु दक्षिणं कुम्भिलं भवेत् । दक्षिणे पूर्वहस्तं तु गौरीदक्षिणहस्तधृत् ॥
 वरदं वामहस्तं तु परहस्तद्वये ततः । दक्षिणे परशुं वामे परे कृष्णमृगीधरम् ॥
 अटमकुटसंयुक्तं सर्वाभरणभूषितम् । देवं प्रनालवर्णाभं देवेशस्य विशेषतः ॥
 अस्परवामनिभा देवीं प्राग्भन्मानादिसंयुता । उत्पलं वामहस्तेन धृतं दक्षिणहस्तकम् ॥
 शम्भोर्हस्तेन संपाद्य सञ्जया लम्बनाम्बिता । पार्श्वस्यानुगता श्रीभूः सर्वाभरणभूषिता ॥
 हस्ताभ्यां संस्तुष्टोर्वैते गौर्यास्तु[हि]र्कटं द्विज । देवाद्ये कारयेत्कुण्डे होमकर्म प्रजापतिः ॥
 शम्भोर्वं स्तनसोमान्तं प्रवेशस्योदर्यं युधः । चतुर्भुजं चतुर्वक्त्रं सर्वाभरणभूषितम् ॥
 कुण्डिकां साधमाळां च वामेऽवामे धरेत्परि । स्रक्स्तवी पूर्वहस्ते तु धरेद्दामेत्तरे कर्मात् ॥
 कुंभरभिमुखासीनं पद्मसेठं प्रजापतिम् प्राण्यै देशदेवेशौ देवी देवस्य दक्षिणे ॥

AṢṬABHUJA - KĀLĀRĪ

KALYĀṆAMŪRTI

सव्ये 'च नामिमध्ये तु सूचान्तं गुणमात्रकम् । स्थिताङ्गिगुल्फमध्ये' तु पूर्वसूत्रं प्रसारयेत् ॥ २१२ ॥
 द्वयन्तरं च 'तथांशं च समभङ्गं यथा कुरु । कुञ्चितं दक्षिणं पादं वामपादं तु सुस्थितम् ॥ २१३ ॥
 'सव्यपूर्वकरेणैव देव्याः सव्यकरं ग्रहेत् । वरदं वामहस्तं तु परहस्तद्वयोरपि ॥ २१४ ॥
 परशुं सव्यहस्ते तु मृगं वामे तु संघरेत् । जटामकुटसंयुक्तं दिव्याभरणभूषितम् ॥ २१५ ॥
 दिव्यवस्त्रैरलंकृत्य प्रवालसदृशप्रभम् । श्यामवर्णनिभां गौरीं दुक्लवसनाम्बिताम् ॥ २१६ ॥
 उत्पलं वामहस्ते तु मकुटं केशवन्धितम् । सुस्थितं वामपादं चापीतरं कुञ्चिताम्बितम् ॥ २१७ ॥
 ईषल्लम्बितवक्त्राढ्यां दक्षिणे तु व्यवस्थिताम् । तस्याश्चैवापरे पाशे श्रीभूमि चैव कारयेत् ॥
 तयोर्हस्तोभयाभ्यां तु गौर्यास्वपरं संस्पृशेत् । देवस्याग्रे च कुण्डे तु जुहुयात् प्रजापतिः ॥ २१९ ॥
 होमस्योत्तरदेशे तु हरिर्वर्धनि संयुतः । देवस्य वरदे हस्ते गौरीं ददेत्तदम्बुना ॥ २२० ॥
 शक्रादिसर्वदेवाश्च शक्तियुक्ता वृताः स्थिताः ।

दक्षिणामिमुखो विष्णुर्होमस्योत्तरदिक्स्थितः । शम्भोर्नस्तिप्रसीमान्तं श्रेष्ठं हीनं स्तनान्तकम् ॥
 तयोर्मध्येऽष्टमार्गेण नवधा केशवोदयम् । श्यामवर्णः समाभङ्गः शङ्खवर्कं परे करे ॥
 हिरण्यकरकेशापः पूर्वहस्तद्वयोरपि । संप्राप्त्य वरदे हस्ते दद्याद्दुर्लभपूर्वकम् ॥
 अनादिगोत्रसंभूतः स शिवः परमेश्वरः । आदिगोत्रासुर्मां गौरीं तत्रैवास्मै दद्यान्महम् ॥
 इत्युक्त्वा वरदे हस्ते दद्याद्भक्त्योदकं हरिः । अष्टलोकेशविद्येशः सिद्धयक्षणणादयः ॥
 ऋषयश्चैव गन्धर्वा मातरश्चान्यदेवताः । ततश्छक्तिमोपेता हृदयान्जलिसंयुताः ॥
 संश्रान्तमनसोपेताः सर्वोदय परितः स्थिताः । एवं कल्याणमूर्तिस्तु ॥

voir aussi *Ajitāgama*, 36, 260-267.

- 1 A : तु pour च 2 A : मध्ये pour मध्ये 3 C, G, vi pour प्र
 4 B : तथेश्च 5 A : तथा pour यथा 6 C, G : संस्थितम्
 7 A : मध्ये पूर्वं pour सम्बन्धपूर्वं 8 A : विषा pour पर
 9 A : संस्मरेत् 10 A : प्रवालसदृशं विभुम् 11 C : मुकुटं 12 A : संस्थितं ; C : संस्थितं
 13 A : तु इतरं pour चापीतरं 14 A, B : वक्त्राढ्यां pour वक्त्राढ्यां 15 A : तस्यां चैव परे
 16 A : श्रीभूमि चैव ; B : क्षाभूमिश्चैव ; G : श्रीभूमिश्चैव 17 C : कारयेत्
 18 A : गौर्यां स्वपरसंस्पृशौ ; B : गौर्यां स्वपरसंस्पृशौ ; C : भव्यां स्वपरसंस्पृशौ 19 A : तु pour च
 20 A : हरिर्वर्धनसंयुतः
 21 La forme grammaticale correcte est वर्धनी ; mais le mètre ne serait pas respecté.
 22 A : गौरीदत्तं pour गौरीं ददेत्
 23 A : सर्वदेवय pour सर्वदेवाश्च ; B : सर्वं देवाश्च ; G : दिव्यदेवाश्च
 24 Il semble qu'il y ait là une lacune; voir page 75 note 9

[¹नक्षरूपम् ; तत्र भुजङ्गत्रासनन्तम्]

भुजङ्गत्रासमुद्दण्डमत्युद्दण्डं विधा भवेत् ॥ २२१ ॥

²व्यसं चतुर्भुजं शान्तं द्विपादं ³च जटाधरम् । ⁴सुस्थितं दक्षिणं पादमपस्मारोपरि स्थितम् ॥ २२२ ॥
तस्य जान्वन्तमुद्दृत्य ⁵वामपादं ⁶तिरस्तलम् । पताका ⁷दक्षिणे हस्ते ⁸वामहस्ते तु वर्तितम् ॥ २२३ ॥

⁹प्रकोष्ठे तु ¹⁰पताकायां सपत्रं पत्रगं भ्यसेत् । ¹¹डमकं सव्यहस्ते तु वामहस्तेऽग्निमुद्धरेत् ॥ २२४ ॥

¹²कर्णान्तं दक्षिणे सूचि द्विक्रान्ताग्रिकराग्रकम् ¹³। द्विक्रान्तं स्यात्पताकाग्रं नाभ्यन्तं जानुरुद्धृतः ॥
तज्जानुपरिवृत्तस्य ¹⁴मणिवन्धान्तरं ¹⁵मनुः । ¹⁶तज्जङ्गादक्षिणे हस्ते ¹⁷मध्याग्रान्तं मुखं भवेत् ॥ २२६ ॥

¹ cf. *Kāmikāgama* II 45, 1-13a:

एतन्मूर्तिप्रतिष्ठां तु वक्ष्ये तत्प्रलक्षणांनितान् । चतुर्भुजत्रिणेत्रव संविकीर्णजटायुतः ॥

जटामकुटसंधुको वक्रनागफणावृतः । पृच्छगाः पारर्कगास्ताः स्युः पवाद्येकैकद्विद्वितः ॥

विशालसंख्यावशानाः स्युर्जटास्ताः सान्तरालकाः । धुत्तरारण्यधाकादिपुष्पयुक्ताः समिह्रलाः ॥

कृताक्षजलिपुरोपेतशाह्व्या दक्षिणस्थया । बालचन्द्रेण संयुक्तो वामपार्श्वस्थितेन च ॥

युक्तो वकुलमालाभिर्मुष्कादामोरगादिभिः । व्याघ्राजिनाम्बरो दीप्तः सर्वाभरणभूषितः ॥

कामदोर्मूलमालम्बिद्वीपिचमम्बिरान्वितः । दिव्याम्बरान्वितो वापि सुगाजिनयुतोऽपि वा ॥

करस्थवक्रकपालेन नानापुष्पैरलंकृतः । धृतवाराहदन्तामः शार्दूलनखकच्छपः ॥

शाङ्खिकैर्मणिभिः प्रोतमालया इदि भूषितः । स्थितो दक्षिणपादेन वामेनोपरिवर्तिता ॥

कुशितावर्तमानाङ्घ्रिः सुप्रसारिततत्करः । अम्बिकामुखविम्बाञ्जध्रमरीकृतलोचनः ॥

आश्वत्थिद्विर्णयुक्तस्तद्वन्नूपुरशोभितः । वामदक्षिणकर्णाद्व्यपत्रिकानककुण्डलः ॥

दक्षाभयकरस्थेन भुजङ्गेनोत्फण्णेन च । वामापरकरस्थेन वहिना दक्षकेन तु ॥

द्विगिञ्जमेन रामायुक्त उपर्वितेन संयुतः । गोक्षीरिधवलप्रख्यं आदित्याङ्गुलभङ्गमुक्त् ॥

मानसपुंसमायुक्तस्तपस्मारोपरि स्थितः ।

voir aussi *Ajitāgama* 36, 228b-233

¹ A : विशालं pour व्यसं ² A : तु pour च ³ A : जटाधनुः ; C : जटातनम् ; G : जटाननम्

⁴ A : संस्थितं ⁵ B : उत्सृज्य pour उद्धृत्य ⁶ A : व्यकरतलम् ; B : विकराङ्गुलम् ⁷ A : दक्षिणं हस्तं

⁸ Le ms. B omet la portion entre le premier pāda du śloka 223b et le second pāda du śloka 224b et lit: पताका दक्षिणे हस्ते वामहस्तेऽग्निमुद्धरेत्

⁹ B omet le śloka 224

¹⁰ C : पदाकायां

¹¹ A : डमकं pour डमकं

¹² A : कर्णादं ; C : अर्कान्तं ; G : कर्णान्तं

¹³ A : कशाग्रहम् pour कराग्रकम् ; C : कशाग्रहम् ; G : कशाग्रहम्

¹⁴ A : परिवर्तस्व pour परिवृत्तस्य

¹⁵ C, G : मनुम् pour मनुः

¹⁶ A : तज्जङ्गादक्षिणे ; C, G : तज्जङ्गाद्वर्तिने

¹⁷ B : मध्याकान्तं

BHUJANGATRĀSA-NETI

अर्धचन्द्रं तु घुत्तुरं नागं स्फीतशिरस्तथा । वक्रपक्षसमायुक्तं मानुषपुण्ययुतं शिरः ॥ २२७ ॥

*तनवस्तु जटाभारा जटाश्रे जाह्नवी धरेत् ।^१ दक्षिणे तां विना वापि शिरश्चक्रसमन्वितः ॥ २२८ ॥

कुण्डलं दक्षिणे कर्णे पत्रं वै चामकर्णके । दक्षिणे कर्णपुष्पं वाप्युभयोरपि चैव वा ॥ २२९ ॥

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च कुण्डलं चर्माम्बरयुतम् । प्रभामण्डलसंयुक्तमपस्मारोपरि स्थितम् ॥ २३० ॥

[नतमानं सूत्रपातश्च]

घर्मरुद्रार्कमात्रं वा नतमानं विधीयते । प्रभामण्डलमध्यात्तु ललाटोष्णीपमध्यमात् ॥ २३१ ॥

नीत्वा तु दक्षिणे व्योममात्रं^{१०} नेत्रान्तमाश्रितम् । सव्यनासापुटान्ते च^{११} द्विकक्षायां^{१२} नाभिमध्यमे २३२

^{१३} वामोर्वाभ्यन्तरे^{१४} लम्ब्यं^{१५} सव्याङ्गिगुल्फमध्यमे । लम्बितं पूर्वसूत्रं^{१६} स्यात्तललाटसूत्रकान्तरम् ॥ २३३

^{१७} गुल्फसूत्रान्तरं चैव वेदं^{१८} मात्रमिति स्मृतम् । द्विकक्षामध्यात्तु^{१९} सूत्रान्तरं^{२०} वसुमात्रमुदाहृतम् ॥ २३४

^१ B : च pour तु ^२ B : शीत pour स्फीत ; G : वीर ^३ G : धृतं pour युतं

^४ A, G : तनवस्तु जटाभारं जटामे ; C : तनवस्ततटाभारजटामे

^५ Pour la définition de la जाह्नवी voir *Kāmtkāgama* II 46, 45-47a:

देवस्य वक्रमानेन जाह्नव्यायाम् उच्यते । द्विभुजा च त्रिणेत्रा च करण्डमकुटान्विता ॥

सर्वाभरणसंयुक्ता कृताञ्जलिपुटान्विता । ऊर्ध्वभागदधोभागं तोषाकारेण कारयेत् ॥

गङ्गादेव्यानया देवः संयुक्तो वा विवर्जितः ।

^६ A : दक्षिणे तां विना वापि ; B : दक्षिणे ताभिनो वापि ^७ B, G : पुष्पमालां pour कर्णपुष्पं

^८ C : वर्णं pour चर्मं

^९ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 68, 4b-8a:

प्रायुक्तविधिना ग्राह्यं विम्बमानं द्विकक्षितम् । उतमदशात्तलेन सर्वाङ्गं परिकल्पयेत् ॥

मानुषरुद्रशांशेन तुष्टे रतान्तं भवेत् । उष्णीपमध्यमात्सव्ये ललाटान्मध्यदक्षिणे ॥

नीत्वा शिवाङ्गुलं सव्ये नेत्रान्ते च पुटान्तके । हनोः सव्ये तु द्विकक्षायां मध्ये नाभे च मध्यमे ॥

वामोर्वाभ्यन्तरे चैव श्विवाङ्गुली गुल्फमध्यमे । प्रभामण्डलमध्यात्तु पूर्वसूत्रं प्रलम्बयेत् ॥

^{१०} A, B, C : मात्रां pour मात्रं ^{११} A : पुटं चैव pour पुटान्ते च ^{१२} A : द्विकक्षायां pour द्विकक्षायां

^{१३} B, C, G : वामोर्वाभ्यन्तरे ^{१४} C : लम्ब्यं ; G : लम्ब्य

^{१५} A : सव्याङ्गिं pour सव्याङ्गिः ; B : सव्याङ्गिः ^{१६} B : स्यात्तललाटे सूत्रवेऽन्तरम्

^{१७} cf. *Aṅsumatkāśyapa* 68, 8b-10:

ललाटात्सूत्रनीत्रं तु युगात्तं वार्धहीनकम् । गुल्फात्सूत्रान्तरं चैव तद्वदेन विधीयते ॥

द्विकक्षामध्यात्तु सूत्रान्तरं सार्धं सप्तशतं वाङ्गुलम् । मकुटे वक्रपक्षमात्सार्धाष्टांशं तत्रैव च ॥

ऊर्ध्वकुक्षिं सृजेत्पूर्वसूत्रं एवं प्रकल्पयेत् ॥

^{१८} A : सूत्रं pour मात्रं ^{१९} C : मध्यं तु pour मध्यात् ^{२०} C, G : सूत्रान्तरं pour सूत्रान्तरं

- 'सूत्रात् बकपशात्रे' मूर्तिरङ्गुलमिष्यते । स्पृष्टोर्ध्वकुक्षिमालम्ब्य युक्त्या शेषान्तरं विदुः ॥ २३५ ॥
 'सूत्राद्वर्तितवाह्रं' सप्ततत्कराग्रजम् । तस्मादपरवाह्रं वेदमात्रमुदाहृतम् ॥ २३६ ॥
 'तस्मादनलहस्तां' चत्वारिंशतिमात्रकम् । तत्सूत्रात्सव्यवाह्रं विशत्यङ्गुलमिष्यते ॥ २३७ ॥
 'तस्माद्द्वमरुके हस्ते मणिबन्धस्य' वाह्यके । विशत्यङ्गुलमाख्यातं चत्वारिंशति वाङ्गुलम् ॥ २३८ ॥
 'द्विकान्तमणिबन्धोर्ध्वं' सूच्यग्रात्कर्णसीमं तु । सूच्यग्रात्कर्णवाह्यान्तं चत्वारिंशतिमात्रकम् ॥ २३९ ॥
 सपञ्चचत्वारिंशद्वा 'पञ्चाशदान्तराङ्गुलम् । 'पताका' तलमध्यात्तु सूत्रमर्कद्वयाङ्गुलम् ॥ २४० ॥
 ['तन्मध्यमाङ्गुलाग्रं तु द्विकाम्बुसमोद्धृतम् ।] 'तद्वस्ते कूर्परं सूत्राच्चत्वारिंशतिमात्रकम् ॥ २४१ ॥

१ A : सूत्रं तु २ A : अग्र pour अग्रे ; C, G : अग्र ३ A : स्पृष्टोर्ध्वं pour स्पृष्टोर्ध्वं

४ A : युक्ता pour युक्त्या

५ cf. *Amṣumatkūśyapa* 68, 11-12, 16b-19 et 23:

तत्सूत्राङ्गुलबाह्वमर्धमधिककलाङ्गुलम् । तस्मादपरवाह्रं युगाङ्गुलमुदाहृतम् ॥

तस्मादधिकरामान्तं सप्तत्रिंशाङ्गुलं तु वा । चत्वारिंशतिमात्रं वा"..... ॥

दक्षिणे पूर्वसूत्रात् बाह्वं विशदङ्गुलम् । तस्माद्द्वमरुके हस्ते मणिबन्धस्य वाह्यकम् ॥

अष्टविंशतिमात्रं वा त्रिंशद्द्वयमेव वा । चत्वारिंशतिमात्रं वा वामे संख्याः कमानयेत् ॥

तद्वस्ते मणिबन्धोर्ध्वं द्विकाम्बुसमं भवेत् । इमरुके मध्यपीठस्य सूचि कण्ठान्तिमुद्धृतम् ॥

तर्जनीयं तु सूचिः स्यात्तर्जनी कण्ठिका भवेत् । सूच्यग्रात्कर्णसीमान्तं चत्वारिंशतिमात्रकम् ॥

सपञ्चचत्वारिंशच्च पञ्चाशन्मात्रकं तु वा ।

६ B : सूत्राद्वर्तितवाह्रं

७ A : सप्तदशकराग्रजम्

८ A : तस्मादापर pour तस्मादपर

९ Les manuscrits C et G omettent les *śloka* 237 et 238a

१० La forme grammaticale correcte est चत्वारिंशद्

११ B : तस्माद्द्वमरुके हस्ते

१२ A : वाह्यकम्

१३ B : द्विकान्तमणिबन्धार्धं ; C : द्विकान्तं मणिबन्धोर्ध्वं १४ C : सूच्यं कर्णसीमकम्

१५ B : मध्यायात् pour सूच्ययात्

१६ C : पञ्चाशद्द्वयान्तराङ्गुलम्

१७ cf. *Amṣumatkūśyapa* 68, 24b-26a:

दक्षिणे पूर्वहस्तं तु अग्रमयं परिकल्पयेत् । शकसूत्रादग्रमये हस्ते मध्यं भागुद्वयाङ्गुलम् ॥

तन्मध्यमाङ्गुलाग्रं तु द्विकाम्बुसमोद्धृतम् । सूत्रात्कोर्परनीयं च चत्वारिंशतिमात्रकम् ॥

१८ B : पताकि pour पताका ; C : पदाकं

१९ Après 240b les mss A, B et C ajoutent les demi-*śloka* 243b et 244a.

२० Les Mss A, B et C omettent le demi-*śloka* 241a

२१ A : तद्वस्त्रैः कोर्परं pour तद्वस्ते कूर्परं

'सूत्रात्कक्षान्तरं तत्र भान्वङ्गुलमिति स्मृतम्' । सूत्रान्मध्योदरे^१ वामे नीवं^२ वेशाङ्गुलं भवेत् ॥२४२॥
 वामस्फिक्रिण्डनीवं तु सूत्राद्द्वै द्वादशाङ्गुलम् । सूत्रात्कुञ्चितजानोस्तु^३ द्वयन्तरं तु दशाङ्गुलम् ॥२४३॥
 स्थिताङ्गिजानोर्बामाङ्गिजानुनीवं कलाङ्गुलम् । स्थिताङ्गिर्बामपाण्यन्तं वेदद्राङ्गुलं भवेत् ॥ २४४ ॥
 स्थितजानूद्गतपाण्योः पञ्चविंशतिमात्रकम् । कूर्पराङ्गोलहस्तस्य नाभिरैकादशाङ्गुलम् ॥ २४५ ॥
 तद्वस्ते मणिबन्धात् वामजान्वन्तरं रुरो^४ । वसुनन्दशांशं वा जङ्गामध्याग्रकान्तकम् ॥ २४६ ॥
 नवधर्माङ्गुलं वापि रुद्राङ्गुलमथापि वा । डोलादभयहस्तान्तं दशनन्दाङ्गुलं तु वा ॥ २४७ ॥
 तत्रानुक्तानि नीव्राणि यथासौन्दर्यमाचरेत् । वामे गौरीसमायुक्तं^५ चर्ममुण्डासमायुतम्^६ ॥ २४८ ॥

^१ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 68, 28-39:

सूत्रात्कक्षान्तरं सध्यपारवं द्वादशमात्रकम् । सूत्रान्मध्योदरं वामे नवाङ्गुलमुदाहृतम् ॥
 वामस्फिक्रिण्डनीवं तु सूत्राद्द्वै द्वादशाङ्गुलम् । सूत्रात्कुञ्चितजानोस्तु द्वयन्तरं तु दशाङ्गुलम्
 नवाङ्गुलं चाष्टमात्रं च जानुनीवं यथाक्रमम् । भानुकरदशाङ्गुल्यं नतमानेन कल्पयेत् ॥
 स्थिताङ्गिजानोर्बामाङ्गिजानुनीवं कलाङ्गुलम् । त्रिपञ्चमनुमात्रं वा जान्वोरन्तरमान्तरम् ॥
 स्थिताङ्गि नलकामध्याग्रामपाण्यन्तरं बुधः । सवेदकत्वारिंशच्च स्वङ्गुलं तु विधायते ॥
 ससप्तषट्चत्वारिंशदङ्गुलं वाच तद्भवेत् । स्थितजानूद्गतपाण्योर्बतुविंशतिमात्रकम् ॥
 प्रपञ्चिंशतिमात्रं वा जानोः पाण्यन्तरं द्विधा । उद्धृताङ्गितलान्तं च स्थितजानूर्ध्वतः समम् ॥
 उद्धृताङ्गैस्तु जानूर्ध्वं नाभिसूत्रसमं भवेत् । कोर्पराङ्गोलहस्तस्य नाभिसूत्रादशाङ्गुलम् ॥
 एकादशाङ्गुलं वाच कल्पयेत्कोर्परान्तकम् । तद्वस्ते मणिबन्धात् वामजानोस्तु द्वयन्तरम् ॥
 दशाङ्गुलं वाच कर्तव्यं नवाङ्गुलमथापि वा । डोलहस्ते तु मध्यस्थाद्गुलापादिशेषतः ॥
 वामपादे तु जङ्गान्तमन्तरं धर्ममात्रकम् । नवाङ्गुलान्तरं वापि रुद्राङ्गुलमथापि वा ।
 डोलहस्ताभयान्तं तु द्वयन्तरं तु दशाङ्गुलम् । अन्यान्युक्तानि नीव्राणि यथासौन्दर्यमाचरेत् ॥

^२ Le ms. C omet les *śloka* 242 et 243

^३ A : उदरं pour उदरे ; G : अन्तरं

* A : जानोस्तु pour जानोस्तु

^४ B omet le demi-*śloka* 244b

^५ B : स्थितजानूर्ध्वपाण्यन्तं ; C : स्थितवामोद्गतं पाण्योः ; G : स्थितं जान्वोद्गतं पाण्योः

^६ A : कोर्परं pour कूर्परं

^७ A : गुरोः pour रुरो

^८ A : गुरोः pour रुरो

^९ C, G : अत्र pour तत्र

^{१०} A : धर्मपिण्डि pour चर्ममुण्डा ; B : चर्ममुण्डी

^{११} cf. *Kārikāgama* II 46, 49b-50:

“पारवर्णा वेशी कल्पयेत्तद्विधानतः ॥

कूर्पाङ्गुलीरिति वाच भद्रकालीमथापि वा । भुजङ्गत्रास आख्यातः”

[उद्दण्डनूतम्^१]

भुजङ्गत्रासमाख्यातमुद्दण्डमधुनोच्यते । त्रियक्षं चाष्टहस्तं च द्विपादं शीरसन्निभम् ॥ २४२ ॥
 जटामकुटसंयुक्तं नागेन्द्रकं च धुत्तुरम् । नानावर्णाभ्वरैर्युक्तं सर्वाभरणसंयुतम् ॥ २४७ ॥
 सवक्त्रं दक्षिणं पादमपस्मारोपरि स्थितम् । उद्धृतं वामपादं चाप्युष्णीषोर्ध्वार्कमात्रकम् ॥ २४१ ॥
 अभयं शूलपाशं च डमरं दक्षिणे करे । घण्टां चैव कपालं च डोलं चैवाग्निपात्रकम् ॥ २४२ ॥
 बहुष्टमुद्धृताङ्गैस्तु कर्णाङ्गानुद्धयाङ्गुलम् । जङ्गामध्यात्तु बाह्वन्तर्मान्वङ्गुलमुदाहृतम् ॥ २४३ ॥
 जानोस्तु डोलाबाह्वुश्च द्वादशाङ्गुलमिष्यते । लम्बान्तराप्रसूत्रस्य पार्श्वदेवं विधीयते ॥ २४४ ॥
 वामे गौरीसमायुक्तमुमयोईस्तयोरपि । स्कन्दं धृत्वा तु लज्जादयामीषङ्गं लम्बिताननाम् । २४५ ॥

^१ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 68, 78-81:

उष्णीषोर्ध्वेऽर्कमात्रान्तं सव्यपादं समुद्धरेत् । सवक्त्रं वामपादं तु अपस्मारोपरि स्थितम् ॥
 भुजङ्गकसमायुक्तमेतत्पञ्चमुच्यते । अभयं शूलपाशं च डमरं दक्षिणे करे ॥
 कपालमग्निपात्रं च घण्टां हस्तिकरोपमम् । गजहस्तोपमं हस्तं प्रसार्य दक्षिणाङ्गुलम् ।
 बहुष्टममरुतस्य पूर्वसूत्रं प्रसारयेत् । विहं पञ्चममृतस्य एवमेवेति विद्यते ॥

cf. *S'ritattvanidhi* (éd. Bombay) pp. 66-67:

अथ संहारताण्डवध्यानम् —

त्रिणेत्रं चाष्टहस्तं च सुविकीर्णजटान्वितम् । कुक्षितं वामपादं तमपस्मारोपरि स्थितम् ॥
 उद्धृतं दक्षिणं पादं व्यापूचमोत्तरीयकम् । अभयं शूलपाशौ च डमरं दक्षिणे करे ॥
 कपालं चाग्निपात्रं च दर्श[दधद्?] निष्मयहस्तकम् । गजहस्तोपमं वामे चतुर्दशभिः समन्वितम् ॥
 गजहस्तोपमं सव्यमपसव्याङ्गुलं तथा । नन्दीशं सव्यभागे तु वामे गौरीसमन्वितम् ॥
 सप्तमं वृत्तमाख्यातं जगद्बुद्धिकरं भवेत् ॥ शिष्टं प्रथमवृत्तवत् ॥ गौरवर्णः ॥

voir aussi *Ajitāgama* 36, 236-237.

- ^१ A : नागेन्द्रकं प्रयुतम् ; B : नागेन्द्रकं प्रयुतम् ; C : नागे चार्कं च धुत्तुरम् ; G : नागेवार्कं च धुत्तुरम्
^२ A : सवक्त्रं pour सवक्त्रं ; C, G : सवक्त्रं ^३ A : तु उष्णीष pour चाप्युष्णीष
^४ A : अभयं शूलकपालं च ; C, G : अभयाङ्गुलपाशं च ^५ B : घण्टां ^६ A : डोलं
^७ G : कण्ठो pour कर्णाद् ^८ C : जङ्गामध्यात् तु ; G : जङ्गामध्यात् तु ^९ B : जानन्ती pour बाह्वन्तरं
^{१०} A : जानोस्तु ^{११} A : पार्श्वदेव pour पार्श्वदेवं ; B : पार्श्वदेव ; C : पार्श्वदेवं तु ; G : पृथग्देवी
^{१२} A : लज्जादयाम् pour लज्जादयाम्

UDDANDANETTA

ATYUDDANDA NR̥TTA

[अत्युद्गण्डनत्तम्^१]

उद्गण्डमेवमाख्यातम् ; अत्युद्गण्डमथोच्यते । 'स्वतः स्ववस्थितं वामपादमण्ड्येऽन्यमूर्ध्वगम्'^२ ॥२५६॥

'द्विरष्टकसमायुक्तं जटामकुटमण्डितम् । डमरुकाभववज्रं' च शूलं पाशं तथैव च ॥ २५७ ॥

'दृङ् दण्डं च नागं च दक्षिणेऽष्टभुजे' भवेत् । 'डोलं गजोपमं चाग्निं मिथुनं वलयं तथा ॥ २५८ ॥

वृषद्वयं च घण्टां च कपालं वामपाशवंके । 'प्रागुक्तं पूर्वसूत्रं तु वामपाशवं प्रसारयेत् ॥ २५९ ॥

'नीत्रं वेदांशतः सर्वे'^३ प्रागिवैव प्रकल्पयेत् । वामपाशवं स्थितं स्कन्दं^४ सव्यहस्तोद्गतं नतम् ॥२६०

^१ cf. *Aṁsumatīśyapa* 68, 83-86a:

दोभिः षोडशभिर्युक्तं वामे गौरीसमायुतम् । हस्ताभ्यामुद्गतं स्कन्दं स्तनं तस्य प्रसारितम् ॥

अभयं शूलपाशं च वज्रं डमरुकं ध्वजम् । वीताले सूचिहस्तं च दक्षमष्टकरं भवेत् ॥

अनलं गजहस्ताभं षोडकं विस्मयं तथा । घण्टां चैव कपालं च क्षुरिकां सूचिमेव च ॥

वामे त्वष्टभुजा ख्याताः शेषं पञ्चमण्डितवत् ।

cf. *Sṛitattvanidhi* (6d Bombay) p.66:

दोभिः षोडशभिर्युक्तं वामे गौरीसमाभितम् । स्कन्दं दक्षिणपारशं तु सव्यहस्ते धृतान्जलिम् ॥

नभसं डमरुं चैव वज्रं शूलं च विभ्रतम् । पाशं दृङ् तथा दण्डं नागं चैव दक्षिणे करे ॥

सव्यानुगं करं चैव वामे पूर्वकरं तथा । अनलं पुस्तकं चैव वरदं केतुषेदकम् ॥

घण्टां चैव कपालं च वामपारशंऽष्टभिः करैः । सर्वलक्षणसंयुक्तं शेषं प्रथमण्डितवत् ॥

त्रैपुरं ताण्डवं प्रोक्तम् ॥ गौरवर्णः ।

cf. *Silparatna* II 22, 53-57:

दोभिः षडङ्गसंयुक्तं [षोडशभिर्युक्तं] वामे गौरीसमायुतम् । स्कन्दो भयात्कराभ्यां तु मातुः स्तनहृदोदरात् ॥

निर्पीडय वा कराभ्यां तु वामभागोद्धृताञ्जलिम् । एवं गौरी निरीक्ष्येशं भीत्यातिस्नेहनिस्मयात् ॥

अभयं डमरुं चैव वज्रं शूलं तथैव च । पाशं दृङ् तथा दण्डं नागं चैव दक्षिणे करे ॥

सज्जानुगकरं डोलं वामं गजकरोपमम् । अनलं मिथुनं चैव वलयं केतुमेव च ॥

घण्टां चैव कपालं च वामपारशंऽष्टहस्तके । पादौ पञ्चमण्डितस्य विधिवत्द्विधीयते ॥

^२ C : सपादं सुस्थितं ; G : सपदं सुस्थितं ; B : अन्यमूर्ध्वगम् pour अन्यमूर्ध्वगम्

^३ C, G : भुजाष्टकं pour द्विरष्टक ; C : वक्रं pour वज्र ; A : दृङ् च दण्डनागं च

^४ A : मुञ्जं pour भुजे ; A : डोलागजोपम्याग्निमिथुनं ; C : डोलं गजेन पश्याग्नि ; A : प्रागुक्तपूर्वसूत्रं तु

^{१०} A : नीत्रे वेदांशतः सर्वे ; B : नीत्रे वेदांशतः सर्वे

^{११} La forme grammaticale correcte est सर्वस्मिन्

^{१२} A : सव्यहस्ताञ्जननामता ; B : सव्यहस्तं ; C : सव्यहस्ता जननाता ; G : सव्यहस्ता जनानतम्

करणड'मकुटोपेता सर्वाभरणभूषिता । 'गौरी चैवं तु' वामे तु ह्यन्यत्र चर्ममुण्डनी ॥ २६१ ॥
नत्तं करोति 'स ह्येवमृषयश्चामराः स्थिताः । नत्तमेवं समाख्यातं मिक्षाटनमथ शृणु ॥ २६२ ॥
[मिक्षाटनलक्षणम्^१]

पादयोः पादुकोपेतं वामपादं तु सुस्थितम् । गमनोत्सुकमन्यं तु हीपदुद्धृतपार्णिकम्^२ ॥ २६३ ॥
'सुविकीर्णजटाभारं जटामण्डलमेव वा । 'कोपिनं वाधवानन्दं'^३ नानानागैश्च भूषितम् ॥ २६४ ॥
^४ 'सव्ये पूर्वकरं कृष्णमृगाढयं वेशमुद्रया । कपालं तु घरेहामे^५ ब्रह्मणस्तुर्ध्वमूर्धजम् ॥ २६५ ॥
^६ 'डमरुं दक्षिणे त्वन्ये^७ । 'वामे त्वन्यच्च पिच्छभृत् । सितवलोत्तरीयं वा'^८ नामं वा हरिणीत्वचम् ॥ २६६ ॥
द्विमुजं वाध कर्तव्यं विना पिच्छमृगाढयकम् । डमरुकं विना शूलं तत्करेणैव धारयेत् ॥ २६७ ॥
^९ 'शूलाग्रेण घरेहैत्यं दैत्येन्द्रस्य शिरोऽथवा । पूर्वसूत्रप्रसारं^{१०} तु कङ्कालस्याग्रकस्य च ॥ २६८ ॥
एवं मिक्षाटनं प्रोक्तम् ; कङ्कालमथ-वक्ष्यते ।

[कङ्कालक्षणम्^{११}]

रक्तकञ्चुकवद्भाङ्गं जटामकुटमण्डितम् ॥ २६९ ॥

- ^१ C, G : मुकुट pour मकुट ^२ C et G omettent 'le demi-Sloka 261b
^३ A : गौरीमेव तु ; B : गौरीमेव तु ^४ A : सचैवम् pour सद्येवम्
^५ cf. *Kāraṇāgama* I 11, 351-356a:

त्रियेजं चतुर्भुजं नमरुपं किञ्चित्स्मिताननम् । आशूतालङ्कृताभङ्गि पादे पादुकसंयुतम् ॥
दक्षिणे तु करार्थं तु हरिणास्यानुर्णं भवेत् । दक्षिणावरहस्तं तु डमरुकयुतं भवेत् ॥
वामे कगलहस्तं तु अपरं पिच्छधारिणम् । कुचितं दक्षिणं पादं वामपादं तु सुस्थितम् ॥
समभ्रस्वानकं कुपाद्गमनोत्सुकहृत्कम् । कपालोपेतहस्तस्य शृष्ठं नाभिसमं भवेत् ॥
मणिबन्धाच्च नामेस्तु द्वयन्तरं शोडशाङ्गुलम् । शेषं सर्वं विशेषेण कङ्कालस्योक्तवद्भवेत् ॥
एवं मिक्षाटनं प्रोक्तम्^{१२}

^{१३} voir aussi *Ajitāgama* 36, 219-223.

^{१४} B : पाणिकम् pour पार्णिकम्

^{१५} A : स्व pour तु

^{१६} A : कोपिनं वाध वन्दं वा

^{१७} B : नानानागविभूषितम्

^{१८} C : सर्वे pour सव्ये

^{१९} A : त्रियुगः pour त्रयुगः ; B : त्रियुगा

^{२०} A : डमरुकं pour डमरु

^{२१} La forme grammaticale correcte est त्वन्यस्मिन्

^{२२} A : वामे त्वन्यं च

^{२३} A, B : नाहं pour नामं

^{२४} A : शूलाग्रे वा pour शूलाग्रेण

^{२५} C : प्रसादं pour प्रसारं ; G : प्रवादं

^{२६} cf. *Kāraṇāgama* I 11, 303-310a:

“कङ्कालं त्वयुना शृणु ।

चतुर्भुजं त्रियेजं च कपर्दमकुटान्वितम् । पादे पादुकसंयुक्तं किञ्चिद्गमनोत्सुकम् ॥

सर्वाभरणसंयुक्तं यज्ञामृषोपशोभितम् । शङ्खं तु वामकर्णे तु दक्षिणेन च कृष्णलम् ॥

BHIKṢĀTANA

KANKĀLA

'धुत्तूरपुष्पं' नामं च वामे 'सव्येन्दुशेखरम् । किञ्चित्प्रहसितास्यं च 'गणैर्गैयसमन्वितम् ॥ २७० ॥
 कर्णकुण्डलसंयुक्तं वामे शङ्खदलं' तु वा' । वामे पूर्वकरे' ढक्कां प्रहारं दक्षिणे धरेत् ॥ २७१ ॥
 'दक्षिणे 'परहस्तस्तु 'मृगवक्त्रे तु व्यापृतः । वामे परे तु 'पिच्छं स्यात्सकलास्थि'^१समन्वितम् ॥२७२

श्रीमन्नखरं कुर्यादक्षिणे क्षुरिकायुधम् । डमरं वामहस्ते तु प्रहरं दक्षिणे करे ॥
 कङ्कालदण्डमूले तु पिच्छदण्डस्य मूलकम् । वामे त्वपरहस्तेन संगृहोतं तु कल्पयेत् ॥
 उभयोर्दण्डकायं तु अंसत्रयोपरि विन्यसेत् । कृष्णामुखगतं हस्तं दक्षिणे परहस्तकम् ॥
 नानानागसमायुक्तं किञ्चित्प्रहसिताननम् । बलिपात्रधरं भूतदेवं वामे तु कारयेत् ॥
 भिक्षादानोन्मुखस्त्रीभिर्नोद्दिताभिः समाकुलम् । नानाभूतसमायुक्तं नानाशीलासमन्वितम् ॥

cf. *Aṃśumatkāśyapa* 75, 2b-6a:

शुद्धरवेताभरणं च सर्वाभरणभूषितम् । रत्नकञ्चुकबद्धाज्जटासङ्कुटमण्डितम् ॥
 धुत्तूरपुष्पं नामं च वामे सव्येन्दुशेखरम् । हसितं वक्त्रं संचार्यं सुगैयगणसेवितम् ॥
 किञ्चित्प्रकाशितान्तस्वदशनं सुमिलासितम् । गेयश्चकारसंयुक्तमास्यमेवं प्रकीर्तितम् ॥
 कर्णौ कुण्डलसंयुक्तौ वामे शङ्खा[सङ्ख?]दले तु वा । पूर्वहस्तद्वयोर्बहि ढक्का सव्ये प्रहारकम् ॥

cf. *S'ilparatna* II 22, 116b-119:

कङ्कालमूर्तिर्न वक्ष्ये पादयोः पादुकान्वितम् । सुस्वितं वामपादं तु गमनापेक्षयापरम् ॥
 पादमीषत्समुद्भूत्य करोत्यधिकसुन्दरम् । शुद्धरवेतनिधं चारुसर्वाभरणभूषितम् ॥
 रत्नकञ्चुकबद्धाज्जटासङ्कुटमण्डितम् । धुत्तूरपुष्पं नामं च वामे दशेन्दुशेखरम् ॥
 किञ्चित्प्रकाशितान्तस्वदशनांशुविराजितम् ।

voir aussi *Ajītagama* 36, 224-228.

- 1 A : धुत्तूर pour धुत्तूर * B : सव्ये तु pour सव्येन्दु
 2 La meilleure lecture semble être गणैर्गैयसमन्वितम् ou गणैर्गैयैः समन्वितम्
 3 A : जले pour दले * G : मुना pour तु वा * A : धरे pour करे

1 cf. *Aṃśumatkāśyapa* 75, 6b-10a:

दक्षिणे हरिणीवक्त्रे व्यापितं सिंहकर्णवत् । वामहस्ते तु पिच्छं च कङ्कालास्थि च धारयेत् ॥
 तदस्थ्याकृति निर्मासं द्विपादद्विकरान्वितम् । कृष्णश्यामनिभाकारमगने दण्डवेशनम् ॥
 दण्डं कङ्कालपादौ द्वौ रज्जुना बन्धयेद्दुधः । केतुकिङ्किणिनेत्राढयं निष्कान्तं रुधिरं [रुधिरं?] तु वा ॥
 एतत्कङ्कालनाम्ना तु वामस्कन्धोपरि न्यसेत् । अनेकभूतैर्जायाभिः सेवितं त्वादरान्वितः ॥

cf. *S'ilparatna* II 22, 120-123a:

दक्षिणे हरिणीवक्त्रे व्यापितं सिंहकर्णवत् । वामहस्ते च दण्डं तु कङ्कालास्थि च धारयेत् ॥
 तदस्थ्याकृति निर्मासं द्विपादं द्विकरान्वितम् । कृष्णश्यामनिभाकारमगने दण्डवेशनम् ॥
 दण्डं कङ्कालपादौ द्वौ रज्जुना बन्धयेद्दुधः । केतुदण्डेन नेत्राभ्यां निष्कान्तं रुधिरं तु वा ॥
 एवं कङ्कालदण्डं तु वामस्कन्धोपरि न्यसेत् ।

- * A : परहस्तं तु * A : मृगे वक्त्रे तु व्यापितम् 10 G : खत्रं pour पिच्छं 11 A : अहि pour अस्थि

'तदस्याकृति निर्मासं द्विपादं द्विकरान्वितम् । कृष्णश्यामनिभाकारमपरे दण्डवेशनम् ॥ २७३ ॥
 'दण्डे कङ्कालपादौ द्वौ नागपाशेन बन्धयेत् । नेत्राभ्यां किङ्किणीकेतु 'वाक्रान्तं त्वरजधारया ॥ २७४ ॥
 'कङ्कालमेतदस्थि स्यात्स्कन्धोपरि निधापयेत् । 'द्विविधैर्भूतजायाभिः' सेवितं त्विति'कामतः ॥ २७५ ॥
 'बलिपात्रं घरेद्भूतं' ¹⁰ 'वामपार्श्वे मनोत्सुकम् । ¹¹ 'दर्श्या पात्रे बलिं दद्युर्जायास्तु ¹² 'नतवाससः ॥ २७६ ॥
 'ललाटे वामपार्श्वे तु नेत्रान्ते तत्पुटान्तके । अधरस्य तु ¹³ 'हिक्काया मध्ये हृदयमध्ये ॥ २७७ ॥
 नामेस्तु दक्षिणे ¹⁴ 'वेदमात्रं नीत्वा प्रसारयेत् । वामपादे तु गुल्फस्य मध्ये सूत्रं प्रलम्बयेत् ॥ २७८ ॥
 आमङ्गलसममङ्गलवाप्यतिमङ्गलमथापि वा । ¹⁵ 'व्याघ्रचर्माम्बरोपेतं दुकूलवसनान्वितम् ॥ २७९ ॥

¹ A : तस्याकृति pour तदस्याकृति ; G : तदस्याकृति ; le mot आकृति se trouve ici au neutre au lieu du féminin.

² A : दण्ड pour दण्डे ; B : दण्डं ³ B : कराल pour कङ्काल

⁴ A : कन्तान्ताद्भ्रुवधारया ; B : कन्तान्ताद्भ्रुवधारया ; C, G : कन्तान्तद्भ्रुवधारया

⁵ B : कङ्कालमेकदा स्थित्या स्कन्धोपरि ⁶ B : सविधैः pour द्विविधैः

⁷ A : जल्पति pour जायाभिः ; B : जायादि ⁸ A : अधि pour अति

⁹ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 75, 10b-12a:

बलिपात्रधरं भूतं वामपार्श्वे गमनान्वितम् । दर्श्या त्वर्न तु तस्यामे निधाय कृतजायया ॥

किञ्चित्प्रकाशितं योनि संयुक्ता नम्रनाशसः । संप्रान्तमनसोपेता जायाः सर्वास्त्वनेकशः ॥

cf. *S'Ilparatna* II 22, 123b-125a:

बलिपात्रभूतं भूतं वामेऽप्ये गमनान्वितम् । दक्षिणेऽन्म तु तत्पार्श्वे निधाय कृतजायया ॥

किञ्चित्प्रकाशितं योनि संयुतानतवाससा । संप्रान्तमनसोपेतं [ताः] जायाः सर्वास्त्वनेकशः ॥

¹⁰ A : बलिपात्रान्तरे भूतं ; B : बलिपात्रं तरेद्भूतं

¹¹ A : वामे पार्श्वे गमनोत्सुकम् ; B : वामपार्श्वे गमनोत्सुकम् ; la meilleure lecture semble être गमनोत्सुकम्

¹² C : सर्वं pour दर्श्या ¹³ A : नतवाससा

¹⁴ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 75, 12b-14:

ललाटेवामपार्श्वे तु नेत्रान्ते तत्पुटान्तके । हन्तस्तस्य तु वामे तु हिक्कामध्ये हृदस्तथा ॥

नामेः सव्ये युगाङ्गुल्यं वामपादस्य गुल्फके । मध्ये तु लम्बयेद्ब्रह्ममूर्धं हीनाधिकं विना ॥

आमङ्गलसोपमार्गेण नतमालं प्रकल्पयेत् ।

¹⁵ A : हिक्कायां ¹⁶ A : वेद pour वेद

¹⁷ cf. *Aṅsumatkāśyapa* 75, 15-18a

व्याघ्रचर्माम्बरोपेतं दुकूलवसनान्वितम् । दक्षिणे कटिपार्श्वे तु क्षुरिकां चैव बन्धयेत् ॥

क्षुरिकां हेमसंकाशासुभ्रुवधारसमन्विताम् । उभयोः पार्श्वयोर्हस्ते नानाजागनिभूषितम् ॥

ऋषिभिर्देवगन्धर्वसिद्धविद्याधरादिभिः । हृदयान्जलिसंयुक्तैः संप्रान्तमनसान्वितैः ॥

संनानितं सदानन्दं सेवितं तैः सुपूजितम् ।

cf. *S'Ilparatna* II 22, 125b-128:

व्याघ्रचर्माम्बरोपेतं दुकूलवसनान्वितम् । दक्षिणे कटिपार्श्वे तु क्षुरिकां चैव बन्धयेत् ॥

क्षुरिका हेमसंकाशा रूपबन्धसमन्विता । यशस्विशरसिद्धाद्यैः सेवितं पूजितं युतम् ।

वामरैरकेचन्द्राभ्यां नीजितं रत्नभूषितं । अञ्जनां सुस्थितार्थं तु सर्वलोकोपकारकम् ॥

कङ्कालमोचनार्थं तु [स] क्वात्स्कङ्कालकाभिः ।

ARDHANĀRĪ

नानानागसमोपेतं सर्वाभरणभूषितम् ।¹ भिक्षाटनमिवायुक्तं² युक्तं चान्यं प्रकल्पयेत् ॥ २८० ॥
एवं कङ्कालमाख्यातमर्घनारिहोच्यते ।

[अर्घनारीश्वरलक्षणम्³]

चतुर्बाहुर्द्विबाहुश्च⁴ द्विविधः स विधीयते ॥ २८१ ॥

⁵समभङ्गोऽप्यमङ्गः स्यात्सूत्राद्यस्त एव हि । दक्षिणं सुस्थितं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् ॥ २८२ ॥

गौरीरूपं तु वामे तु दक्षिणाधेश्वरात्मकम् । अभयं परशुं सव्ये⁶ त्वन्यमुक्षणस्तु⁷ कोर्परं ॥ २८३ ॥

⁸तदन्यवामहस्तं तु पुष्पधृक्कटकं भवेत् । द्विभुजे सव्यहस्तं⁹ तु¹⁰ वरदं ह्यभयं तु वा ॥ २८४ ॥

वामं पुष्पधरं ख्यातं दक्षिणेश्वरभूषणम् । गौर्यास्त्वाभरणं वामे तथैव¹¹ दिव्यवाससम् ॥ २८५ ॥

¹²पुस्तनं दक्षिणे विद्याद्वामे स्त्रीणां पयोधरम् । शेषं युक्त्या तु कर्तव्यं पुंस्त्वं स्त्रीत्वं विशेषतः ॥ २८६ ॥

अर्घनारिः¹³ समाख्यातः; दक्षिणामूर्तिकं शृणु ।

[दक्षिणामूर्तिलक्षणम्¹⁴]

¹⁵अयं चतुर्भुजं शान्तमार्जवं¹⁶ मार्दवान्वितम् ॥ २८७ ॥

¹ C : भिक्षाटनसमायुक्तं

² C, G : युक्त्या वण्डं pour युक्तं चान्यं

³ cf. *Aṅsumatīkāśyapa* 72, 1-9:

अथार्घनारीमूर्तेस्तु वक्ष्येऽहं शृणु सुव्रत । चतुर्भुजं च द्विभुजं द्विविधं परिकीर्तितम् ॥

समभङ्गस्थानकोत्तमार्गेणैव नतादयः । सुस्थितं दक्षिणं पादं वामपादं तु कुञ्चितम् ॥

वामेऽर्धपार्श्वीयुक्तं दक्षिणेऽर्धं महेश्वरम् । अभयं परशुं सव्ये हस्ते तत्तु शिवांशकम् ॥

धृषभमूर्ध्नि विन्यस्तकोर्परं वामहस्ताकम् । तदन्यवामहस्ते तु कटकं पुष्पसंयुतम् ॥

द्विभुजे वरदं सव्ये वामहस्ते तु पुष्पधृत् । शितत्वाभरणं सव्ये वामे स्त्रीभूषणान्वितम् ॥

पुस्तनं दक्षिणे पार्श्वे वामे स्त्रियः पयोधरम् । अथवा कुञ्चितं सव्यं पादं वामं तु सुस्थितम् ॥

सव्यं शूलधरं हस्तं वामं पुष्पधरं भवेत् । वरदं दक्षिणं हस्तमन्योः शिरकोर्परम् ॥

कपालं दक्षिणे हस्ते वामहस्तं प्रसारितम् । दक्षिणे रौद्रदृष्टिः स्याद्दामपार्श्वे तु शीतलम् ॥

दुकूलं चोरमध्यान्तं सव्ये गुल्फान्तमन्यके । एवं समासतः प्रोक्तमर्घनारीधरं हरम् ॥

voir aussi *Ajītāgama* 36, 247-251.

⁴ B : द्विपादं च pour द्विविधः स ; C G : द्विविधं तद् * A : समभङ्गात्समभङ्गं स्यात्

⁵ A : त्वदीयमुक्षस्तु कोर्परम् C : अन्यमुक्षणस्तु कोर्परम् ; G : अन्यकलस्तु कोर्परम्

⁶ C, G : तदन्यं वामहस्ते तु * B : पुष्पं हत्कटकं भवेत् * B : हस्ते pour हस्तं

¹⁰ B : वरदस्य परं तु वा ¹¹ B, C, G : तथैव ¹² A : पुंस्तददक्षिणे ; B : पुंस्तं तु दक्षिणे

¹³ A : अर्घनारी

¹⁴ cf. *Aṅsumatīkāśyapa* 79, 20b-23:

अन्योन्याद्वितलं विधु स्फक्विपण्णघः प्रकल्पयेत् । ज्ञानमुद्रा हृदः स्थाने त्वभ्यन्तरमुखां करम् ॥

वरदं वामहस्तं तु मेढ्रपीठोपरि न्यसेत् । अपरे दक्षिणे चाब्जं मालाशं वामहस्ताके ॥

नासाग्रं तु समीक्षाशावाजैवं सूत्रदेहके । अपरे तु जटा लम्बा कृपिभिः सेवितं वरम् ॥

योगमूर्तिरितिः ख्यातम् ॥

अन्योन्याङ्कितौ द्वौ च सिक्कपिण्डाधः प्रकल्पयेत् । हृदये ज्ञानमुद्रां तु ह्यभ्यन्तरमुखं करम् ॥ २८८ ॥
वरदं वामहस्तं तु कटिसूत्रोपरि न्यसेत् । दक्षिणे परहस्तेऽक्षमालाङ्गवामसूचिका ॥ २८९ ॥

cf. *Kāṅikāgama* II 51, 1b-9a; 10-14a ; 21-25 et 30-40:

व्याख्यानयोगयोगेषु निष्ठस्य त्रिविधस्य च । व्याख्यानयुग्जानमुद्रातो गेयी वीणासमन्वितः ॥
द्वाभ्यां विरहितो योगी स नानाकारभेदतः । चतुर्भुजद्विजनेत्रस्तु कुन्देन्दुधवलप्रभः ॥
इवेतविद्रुमहेमामः श्यामाभो वा प्रकीर्तितः । व्याघ्रचर्माम्बरो वापि दिव्याम्बरधरस्तु वा ॥
उत्तरीयसमोपेतः शुक्लयज्ञोपवीतकः । विकीर्णमूर्ध्नो वापि अटामकुट एव वा ॥
पङ्किकाबन्धनो वापि सत्करोटिकया युतः । धुत्तूरारम्बधैर्नागपत्रैश्चन्द्रेण मण्डितः ॥
पद्ममुद्रासमोपेतो पद्माङ्कित्वाणिसंयुतः । अधस्ताद्ददृक्षस्य शैलादूर्ध्वं भितः पुनः ॥
व्याघ्रचर्मोपरिष्ठात् स्थितो वीरसनोऽथवा । लम्बितं दक्षिणं पादं तज्जानपरि संस्थितम् ॥
वामाङ्कितानलकं कुर्यात्सम्बन्धस्तं तु मुद्रया । संदर्शसंज्ञयोपेतो वामहस्तस्यपुस्तकः ॥.....
अथवा नागसंयुक्तो वामहस्तः समीरितः । वरदं तं विजानीयाज्जानुस्थमणिबन्धकः ॥
दण्डहस्तो वदा स स्यात्प्रकोष्ठं जानुसंस्थितम् । विकसत्पद्मसंकाशस्त्वधस्ताद्विस्तृताङ्गुलिः ॥
परदण्डये चाक्षमालाङ्गालासमन्वितः । पद्मं वा चोत्पलं वापि व्यालं वामे तु कल्पयेत् ॥
कटकौ तौ प्रकर्तव्यौ प्रसन्नसमलोकनः । नासाग्रद्विष्टियुगवामहस्तो वा स्यात्सुपुस्तकः ॥
आभङ्गसहितं कुर्याद्दिग्मध्ये तु वामतः ।सजटामकुट्टा देवचूचुकास्मगलान्तकाः ॥
तत्तत्कलासमोपेताः शुक्लयज्ञोपवीतिनः । शुक्लाद्यम्बरसंयुक्ता भस्मरुदाक्षसंयुताः ॥
औशिकः कारयपः श्यामस्वितरः पीतवर्णकः । रक्तवर्णो भरद्वाजो धूम्राभावत्रिगौतमी ॥
एवमेकं द्वयं वापि त्रयं वा पाश्चर्योर्न्यसेत् । व्याख्यानमूर्तिरेवं स्याद्रेपमूर्तिस्ततो मतः ॥
ऊर्ध्वाधोमध्यकटकौ तस्मां सर्पकरावुभौ । वीणा तु दक्षिणे वाये दक्षिणे कटकस्थिता ॥
दक्षिणे कटकं चोत्स्थितायां विनिवेशयेत् । व्याख्यानसहितस्त्वेव संदर्शस्य समास्थयुक्त ॥
तत्राक्षिपातयोगेन वदा कुञ्चितलोकनः । प्रसृतो वामहस्तः स्याद्योगमूर्तिरथ मतः ॥
अथ कुञ्चितवामाङ्कित्युग्मसिक्कपातपार्णिकः । उद्धृतं तस्य जान्वप्रं दण्डकोर्परकान्तयुक्त ॥
संदर्शदक्षिपातश्च आभङ्गं चैव पूर्वकत् । नानामूर्तेस्तु संकीर्णं नानाव्यालैस्तु संयुतम् ॥
नानामुनिपणैः सार्धं सिद्धविद्याधरैरपि । भूतैश्च क्लृप्तैरन्यैः पुण्यवृक्षैश्च मण्डितम् ॥
शैलं कुर्यात्तु तत्सार्वभौमवृक्षस्तु शाङ्गुलः । फलशाखोपशाखावधो नानापक्षिसमायुतः ॥
तन्मूले दक्षिणे छायानिषण्णः कृपया युतः । रजोपशोभिते पीठे व्याघ्रचर्मोत्तरच्छदे ॥
आसीनो मुनिभिः सन्धकौशिकदिभिरादरात् । शिवद्विजकुलस्यादिभूतैस्तु परितः स्थितैः ॥
आगमाहितचेतोभिः परमेशेन दीक्षितैः । एवं तु दक्षिणामूर्तेर्मूर्तिभेदा उदाहृताः ॥
व्याख्यानयुग्जानदः प्रोजो गेययुग्भुक्तिदो मतः । सयोगो मुक्तिदो ज्ञेय इति ज्ञात्वा समाचरेत् ।
आसीनो वा स्थितो वापि ऋषिभिः संकृतो न वा । षट्कृत्तविहीनो वा भूताद्यावत् एव वा ॥
भूतस्थलम्बपादो वा दक्षिणेशः समीरितः ।

voir aussi *Ajītāgama* 36, 252-256.

10 A : त्रिनेत्रं pour त्र्यक्षं

11 A : मारदं स्थितम्

DAKṢINĀ MŪRTI

नासाग्रं तु समीक्ष्याक्षि स्वल्पासितप्रकाशकम् । अपरे पाश्र्वयोश्चैव जटाधाराः प्रलम्बयेत् ॥२९०॥
ऋषयः पाश्र्वयोश्चैव नीत्या तृप्तिं प्रकल्पिताः । बाह्योश्चैव जटाभारे व्याला यानसमन्विताः ॥२९१॥
सृगपक्ष्यादयश्चैव योगाभ्यासं प्रचारिताः । दक्षिणामूर्तिराख्याता योगमूर्तिस्तथैव हि ॥ २९२ ॥

[रत्नन्यासः^{१०}]

प्रतिमालक्षणं^{११} ह्येवं प्रतिष्ठां शृणु सुव्रत^{१२} । सुकृते मण्डपे रम्ये वितानाच्चैरलंकृते^{१३} ॥ २९३ ॥
स्थण्डिलं शालिभिः कुर्याद्भिः पुष्पैः परिस्तरत् । विष्टरं स्थापयेत्सिमन्प्रोक्षयेद्भूद्येन तु ॥ २९४ ॥
माणिक्यं मरकतं चैव वैडूर्यं चैव नीलकम् । मौक्तिकं स्फटिकं चैव पद्मरागं च वज्रकम् ॥
प्रवालं नव रत्नानि मध्यादीशावसानकम् । ब्रह्मादिलोकपालानां मन्त्रेणैव क्रमेण तु ॥ २९६ ॥
हिरण्यशकलास्तत्र विन्यसेद्भूद्येन तु । गन्धादिभिः समन्वच्यं सर्वातोद्यसमन्वितम् ॥ २९७ ॥
ततो विम्बं दृढा योज्य स्थपतिः क्षिप्रमाचरेत् ।

^१ A : नासाग्रान्तु

^२ A : समीक्ष्याक्षि स्वल्पासिताः प्रकाशिताः ; C : समीक्ष्याष स्वल्पासिताः प्रकाशिताः ; G : समीक्ष्याक्ष्यस्वल्पासिता प्रकाशिता

^३ A : प्रलम्बिताः

^४ A : नीत्या pour नीत्या

^५ C : बालेन्दुजटाभारं

^६ A : व्याला यातसमन्विताः ; C, G : व्यालयानसमन्वितम्

^७ A : योगान्मासं प्रचारिताः ; B : योगाभ्यासं प्रकल्पिताः ; C : योगात्मा संप्रचारिताः ; G : योगात्मासंप्रचारिताः

^८ A : दक्षिणामूर्तिनाख्याता

^९ A : योगमूर्तिस्तथैव हि ; G : योगमूर्तिं तथैव हि

^{१०} cf. *Virāgama* 63, 23-28a:

रत्नन्यासं प्रकर्तव्यमाचार्यः शिल्पिना सह । रत्नन्यासं प्रकर्तव्यं सत्यकश्य पदेऽथवा ॥

शालिना विकिरेत्तत्र तण्डुलं च तिलं न्यसेत् । नववज्रसमायुक्तां प्रतिमां तत्र विन्यसेत् ॥

माणिक्यं मध्यमे स्वाप्य परितः स्थापयेत्कृत्वात् । इन्द्रनीलं च वैडूर्यं स्फटिकं मरकतं तु च ॥

पद्मरागं प्रवालं च वज्रं मौक्तिकमुच्यते । पूर्वादिषु न्यसेदेतान्यथैव समुच्चरन् ॥

सिंहासनस्यदेव्याथ रत्नन्यासं च कारयेत् । अर्धनारीश्वरस्यैव शिवभागे तु विन्यसेत् ॥

सुस्तिग्धं कारयेत्तत्र शालयेत्प्रतिमां ततः ॥

voir aussi *Ajitāgama* 40, 14-20a.

^{११} A : लक्षणैः pour लक्षणं

^{१२} Le ms. C ajoute: इति श्रीमद्रीरवतन्त्रे प्रतिमालक्षणविधिर्नाम एकोनत्रिंशत्पटलः; Le ms. G ajoute: इति श्रीमद्रीरवतन्त्रे प्रतिमालक्षणविधिः नवविंशतिः । मद्देशस्थापनविधिः

^{१३} C, G : सुकृते pour सुकृते

^{१४} B : कृतम् pour कृते

^{१५} B, G : माणिक्यं

^{१६} G : मरकतं

^{१७} Le ms. B omet la portion entre le premier pāda du *śloka* 295a et le second pāda du *śloka* 295b et lit: माणिक्यं मरकतं चैव पद्मरागं च वज्रकम्

[नेत्रोन्मीलनम्¹]

विभ्यशुद्धिं ततः कृत्वा स्थण्डिलेऽन्यत्र विन्यसेत् ॥ २९८ ॥

नेत्रं द्वययुते ऋक्षे नेत्रमोक्षणमाचरेत् । स्वर्णं सूचिप्रहाराभ्यां भ्रूरेखादीन्सुलेखयेत् ॥ २९९ ॥

भ्रूरेखां पद्मरेखां च² कृष्णमण्डलरेखया । ज्योतिर्मण्डलरेखां च³ लेखयेन्नेत्रमन्त्रतः ॥ ३०० ॥

ततः स्वर्णरेखाभ्यां तु नेत्रेणोन्मीलनं कुरु । क्षीराज्यमधुसंयुक्तमक्षेणाक्षेषु तर्पयेत् ॥ ३०१ ॥

'मधुवाता ऋतायेति' मधुपात्रं प्रदर्शयेत् ।⁴ घृतं मिमिक्षेति मन्त्रेण⁵ घृतपात्रं तु दर्शयेत् ॥ ३०२ ॥⁶ 'गौर्धेनुमव्यमन्त्रेण सवत्सां गां प्रदर्शयेत्'⁷[कुम्भाम्पिकः⁸]

.....कुम्भाद्वीजसमन्वितम् ॥ ३०३ ॥

¹ cf. *Santānasamhitā* 21, 14b-21a:

ताम्रपात्रमयं कृत्वा तस्याधे विन्यसेद्बुधः । क्षीरं मधु घृतं चैव विन्यसेद्देशिकोत्तमः ॥

सवत्सां ऋषिलां धेनुं प्रतिमाधे व्यवस्थिताम् । सुवर्णरेखसंयुक्तं स्वर्णकूर्चसमन्वितम् ॥

वक्ष्णे प्रतिमां वक्ष्णा स्वर्णसूच्या च लेखयेत् । भ्रूवं च लेखयेत्तत्र पद्मरोमाणि लेखयेत् ॥

कृष्णं च मण्डलं लिख्य करवीरोपमं भवेत् । श्वेतं कृष्णं तथा रक्तं त्रिविधं लोचनश्रमम् ॥

ऋषिलां दर्शयेत्पश्चाद्गणान्दर्शयेत्ततः । शिल्पिणा मोक्षयित्वा तु पुण्याई कारयेद्बुधः ॥

नेत्रे तु विन्यसेत्क्षीरमयुताक्षरगतिना । मधुवाता ऋतायेति मधु तत्रैव लेपयेत् ॥

घृतं मिमिक्षेति मन्त्रेण घृतं कूर्चसमन्वितम् । नखयुक्तेन हस्तेन विन्यसेन्नेत्रमध्यमे ॥

voir aussi *Ajītāgama* 40, 20b-32.² A : त्रयं द्वय ³ C : सूची pour सूचि ⁴ A : सुलेपयेत् ; B : सुनोजयेत्⁵ A : पद्मरेखां ; B : पद्मरेखां ; C : पद्मरेखां ⁶ B : वा pour च ⁷ B : वा pour च⁸ cf. *Mahānārāyaṇa Upaniṣad* 9, 8.⁹ A : मधुपात्रेषु दर्शयेत् ; C, G : मधुपात्रेण दर्शयेत्¹⁰ cf. *Mahānārāyaṇa Upaniṣad*, 9, 11.¹¹ A : घृतपात्रेण दर्शयेत् ; B : घृतं पात्रेण दर्शयेत् ; C : घृतपात्राणि दर्शयेत्¹² cf. *Āpastambamantrapāṭha* 2, 10, 9¹³ Dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition il y a une lacune après // 303a: les portions traitant अलाधिवस, शयनाधिवस, कुम्भस्थापन, होम et une partie du rituel à exécuter le jour du कुम्भाम्पिक sont omises. Voir *Ajītāgama*, *paṭala* 40, *śloka* 32b-114 pour les passages correspondants.¹⁴ cf. *Kāmikāgama* I 68, 91-94 et 97-98:

शिवकुम्भं समुद्रस्य वर्षन्त्या सह देशिकः । परिशारघटैर्युक्तं सर्वालकारसंयुतम् ॥

हर्म्यप्रदक्षिणं कृत्वा प्रतिमाधे नवेत्पदान । कुम्भाद्वीजं समादाय प्रतिमाहृदि विन्यसेत् ॥

तत्कुम्भस्यजलेनैव श्रापयेत्परमेधरम । वर्षन्त्या बीजमादाय तत्पीठे विन्यसेद्बुधः ॥

देवेन सहजा देवी तस्यास्तु हृदि विन्यसेत् । विभिन्नपीठा देवी चेतृथकश्रापनमारभेत् ॥.....

अर्चनोक्तं समभ्यर्च्य वक्ष्णापरणपुष्पकैः । प्रभूतं तु हविर्दद्यात्तान्बूलादिसमन्वितम् ॥

श्रापनं कल्पयेद्वा चेतुस्रवेत घृतं तु वा । अत्रायुक्तं तु यत्सर्वं लिङ्गस्थापनवधयेत् ॥

voir aussi *Ajītāgama* 40, 106-112,

आदायाञ्जलिहस्ताभ्यां प्रतिमाहृदि विन्यसेत् । गौरीं तथैव वर्धन्या 'गौर्यास्तु हृदि विन्यसेत् ॥ ३०४
 'कुम्भाद्भिरपिपिच्याथ चार्चनोक्तं समर्चयेत् । चलोदरं 'चेद्विभ्वं तु प्रासादाभ्यन्तरे द्वयम् ॥ ३०५ ॥
 'एकत्रिपञ्चसप्ताहं व्याप्य 'सोत्सवमाचरेत् । स्नपनं कारयेत्पश्चान्महाहविर्निवेदयेत् ॥ ३०६ ॥
 एवं यः कुरुते 'पुंसां स याति परमां गतिम् ॥ ३०७ ॥

इति 'श्रीमद्रौरवतन्त्रे क्रियापादे 'प्रतिमालक्षणविधिर्नाम १० पञ्चत्रिंशः पटलः

- १ C : गौर्यां च २ A : रम्भाद्भिः pour कुम्भाद्भिः ; C : कुम्भाद्यैः ३ A : च pour चेद
 ४ A : एकं pour एक ५ A : वाप्यं pour व्याप्य ६ B : सोत्सवम् pour सोत्सवम्
 ७ G : पुंसः pour पुंसां ८ B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे क्रियापादे
 ९ A : महेशस्थापनपटलः पञ्चत्रिंशः ; G : महेशस्थापनविधिपटलस्त्रिंशतितमः
 १० B : पट् pour पञ्च

[षट्त्रिंशः पटलः]

[विष्णुस्थापनविधिः]

[विष्णुस्थानम्]

विष्णुपूजां प्रवक्ष्यामि संक्षेपात्तु हरो शृणु । ग्रामादिषु च मध्ये च दिशाष्टास्वन्तरालके ॥ १ ॥
सागराणां तु पार्श्वे वाप्यरण्ये नदीतीरके । तटाकतीरोक्तदिशि कर्तव्यं हरिमन्दिरम् ॥ २ ॥
प्रासादमण्डपादीनि^१ कर्तव्यान्युक्तमानवत् ।

[विष्णुलक्षणम्^२]

चतुर्भुजं द्विनेत्रं च प्रशान्तं कृष्णसंनिभम् ॥ ३ ॥

किरीटमकुटं दिव्यं^३ राजभूषणभूषितम् । संपातस्थानकं पद्मपीठस्योपरि संस्थितम् ॥ ४ ॥

अभयं^४ दक्षिणे^५ पूर्वहस्ते वामे तु^६ दण्डधृक् । दक्षिणे परहस्ते^७ च चक्रं वामे तु शङ्खधृक् ॥ ५ ॥

पीताम्बरधरं नाना^८ चित्रवस्त्रविभूषितम् । दक्षिणेऽदक्षिणे धीमः^९ संस्थिते^{१०} हरिदीक्षिते^{११} ॥ ६ ॥

तयोरङ्गी^{१२} हरेः पार्श्वे सुस्थितावन्यकुञ्चितौ^{१३} । कृत्स्नं प्रतिमां^{१४} लोहैर्मृदा वा^{१५} धातुजैरपि ॥ ७ ॥

^१ Pour विष्णुस्थापनविधि voir *Acintyaviśvarādākhyā* 64, *Kāraṇāgama* 1 99, *Pārameśvarāgama* (T. No 140) pp 46-47, *Virāgama* (T. No. 123) pp. 32-37 et *Santānasamhitā* 33.

^२ cf. *Kāmikāgama* I, 67, 15a: वरुणे विष्णुवासः स्यात्

cf. *Kāraṇāgama* I 99, 6b-7a:

ग्रामस्य वाहणे भागे समं कुर्वाद्दिशेषतः । अथवा वायुदिग्भागे गरुडालयमुत्तमम् ॥

^३ B : संक्षेपेण ; C : संक्षेपाच्च * B : ग्रामादीनां च * B : तु pour च

^४ B : दिशाष्टास्वन्तरालके ; E, F, G : दिशिराष्टास्वन्तरालके

^५ La forme grammaticale correcte est नदीतीरके ; mais le mètre ne serait pas respecté.

^६ B : आदीनां pour आदीनि * B : कर्तव्यसुक्तं pour कर्तव्यान्युक्तं

^७ cf. *Virāgama* (T. No. 123) pp. 32-33:

आर्क्षीर्न स्थानकं वापि शयनं वापि कारयेत् । स्वतन्त्रं परिवारेण स्थापनं विधिपूर्वकम् ॥...

एकवक्त्रं द्विपार्श्वं च चतुर्हस्तसमायुक्तम् । चक्रं दक्षिणहस्ते तु शङ्खकं वामहस्तेके ॥

अभयं दक्षिणे हस्ते वामे दण्डं च हस्तेके । नेत्रद्वयसमायुक्तं सुस्थितं पद्मपीठके ॥

कौस्तुभमणिशंशुकं ललाटे हेमपट्टकौ । पीताम्बरधरं देवं रजामणिसंनिकितम् ॥

सर्वाभरणसंयुक्तं किञ्चिद्ग्रहसिताननम् । आभूषितसहितं चैव कारयेद्देशिकोत्तमः ॥

शिलालोहमृदा कुर्वाच्छास्त्रदष्टेन कर्मणा ॥

voir aussi *Ajīrāgama* 36, 289-293.

^८ B : राजभूषितभूषणम् * A : संपादस्थापनं पद्मं पीठस्योपरि सुस्थितम्

^९ C, F, G : दक्षिणं * B : पूर्वं हस्ते ; C, F, G : पूर्वं हस्तं * B : दण्डवत् ; F : दण्डधृत्

^{१०} C : तु pour च * B : पीताम्बरं गदायुक्तं * E, F : छत्र pour चित्र

^{११} A : संस्थितो ; B, C, F, G : संस्थितौ * हरित् = विष्णुः * C, F : हरिति कितौ

^{१२} B, C : अङ्गी pour अङ्गी * B : कुञ्चितम् pour कुञ्चितौ ; C F G : कुञ्चितौ

^{१३} B : लोहैर्भूतगतायुक्तं वा * A : धातुजं तु वा

[प्रतिमामानम्¹]

द्वारोदयसमं तुह्यं² परं मध्यं कनीयसम् । तथोमध्ये तु षट्त्रिंशत्त्रिंशतिविनवोदयम् ॥ ८ ॥

'महाध्वरोदयं ख्यातं' कर्माचां चाथ वचिम ते । 'मूलचैरोदयेऽग्न्यंशं परं' घात्वंशकेशधम् ॥ ९ ॥

³'कन्यसं स्यात्तयोर्मध्ये' ⁴'प्रशस्तं सप्तविंशतिः ।

[मन्त्राः¹¹]

¹¹'वान्तमीकारसंयुक्तमग्निबीजसमन्वितम् ॥ १० ॥

विन्दुनादसमायुक्तं मूलमन्त्रं हरेर्विदुः । स्वनामाद्यक्षरेणैव विन्दुनादसमन्वितम् ॥ ११ ॥

¹²'देव्योर्मूलं समाख्यातं' ¹³'ब्रह्माङ्गान्प्राग्बहुद्वरेत् ।

[रत्नन्यासो नेत्रोन्मीलनं च¹⁴]

रत्नन्यासं हृदा कुर्यान्नेत्रेणैवाक्षिमोचनम्¹⁵ ॥ १२ ॥

¹ cf. *Virāgama* (T. No. 123) p. 33:

पूजांशोच्चप्रमाणेन कर्तव्यं प्रतिमां प्रति । तेन गर्भं तथा हित्वा एकैकं प्रतिमोच्छ्रयम् ॥

चतुर्णां षष षट्तालं प्रतिमां कारयेत्ततः ।

² A: मध्यं चैव pour परं मध्यं ; C: परमध्य ; G: परं मध्य ³ C: षट्त्रिंशत्त्रिंशतिविनवोदयम्

⁴ A: महाध्वरोदयं ; B: महाध्वरोदयं ; E: महाध्वरोदयं ; F: महाध्वरोदयं ; G: महाध्वरोदयं

⁵ A: कर्मशामथ वजिते ⁶ A: मूलं चैरोदये न्यंशं ; B, C: मूलं चैरोदये न्यंशं ⁷ B: घात्वंशकेशधम्

⁸ C: कन्यसः स्यात् ⁹ A: मध्यं ¹⁰ A: प्रशस्तम्

¹¹ cf. *Virāgama*, p. 34:

सप्तमे तु चतुर्थे तु सप्तमे तु द्वितीयकम् । प्रथमस्वादिसंयुक्तं विन्दुनादसमन्वितम् ॥

विष्णुमूलमिदं ज्ञेयं विष्णुबीजं ततः शृणु । प्रथमस्वादिसंयुक्तं विन्दुनादविभूषितम् ॥

विष्णुबीजमिदं मन्त्रं त्रिदशैरपि दुर्लभम् । हृत्वा ब्रह्म समाख्याता दीर्घां ह्यङ्गानि चोच्यते ॥

¹² A: वान्तमीकारसंयुक्तम् ; B: वान्तमीकारसंयुक्तम् ; E: वान्तमीकारसंयुक्तम्

¹³ A: देव्या मूलं ¹⁴ Le mot अङ्ग se trouve au masculin au lieu du neutre.

¹⁵ cf. *Virāgama* pp. 34-35:

रत्नन्यासं प्रकर्तव्यं लक्षणैः समन्वितम् । शैलजे लोहजे वापि मृण्मये वापि कारयेत् ॥

स्थितिभूतिं प्रतिष्ठाप्य रत्नन्यासं तु कारयेत् । नवनमोक्षणं कुर्यान्नेत्रद्वययुते दिने ॥

स्वर्णसूचिकया चैव धूरेकां शिलिपना लिखेत् । मण्डलं च सवालिख्य प्रच्छन्नषट्संयुतम् ॥

सुवर्णनखसंयुक्तं मध्वाग्र्यं चैव तर्पयेत् । अक्षिहोर्मं तु नेत्रेण आध्वेनैव शताहुतिः ॥

कर्मिणां दर्शयेत्प्रधान्नेत्रद्वययुते दिने । ब्रह्मणान्मोक्षयेत्त्र[न्दर्शयेत्त्र]ब्रह्मज्ञानमन्त्रतः ॥

¹⁶ B: अक्षिमोक्षणम् pour अक्षिमोचनम् ; C: अक्षिमोचनम्

'गावं' 'गौर्धेनुमन्येन' 'ब्रह्मजज्ञानतो' 'द्विजम्' । 'इदं' विष्णिवति मन्त्रेण 'क्षत्रियं' संप्रदर्शयेत् ॥ १३ ॥

[प्रतिमाशुद्धिः, जलाधिवासश्च]

ब्रह्माङ्गैः 'प्रतिमाशुद्धिं' कृत्वा गन्धादिभिर्यजेत् । सर्वालंकारसंयुक्तं ग्रामं कुर्यात्प्रदक्षिणम् ॥ १४ ॥

जलाधिवासनं कुर्यात्सकल^{१०} । ^{११}'प्रतिष्ठामण्डपं' चैव कुण्डसंस्कारकं तथा ॥ १५ ॥

[शयनाधिवासः^{१२}]

स्थण्डिलं वेदिकायां तु शालिभिस्तिष्ठतण्डुलैः । कृत्वा पञ्चं समालिख्य दर्भान्पुष्पान्^{१३} परिस्तरेत् ॥ १६ ॥

शयनं कल्पयेत्तस्मिन्नण्डजाद्यैरनुक्रमात् । ^{१४}'नागेन्द्रं' चार्चयेत्तत्र गन्धपुष्पादिभिरुषधैः^{१५} ॥ १७ ॥

जलादानीय विम्बं तु स्नानवेद्यां निधापयेत् । गन्धैर्गन्धोदकैश्चैवाप्यखेणैवाभिषेचयेत् ॥ १८ ॥

गन्धाद्यैरर्चयेद्धीमान्बध्वा प्रतिसरं ततः । लम्बकूर्चसमायुक्तं नववस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १९ ॥

शयने शाययेत्पश्चात्प्राक्शिरश्चोर्ध्ववक्त्रकम् । पीताम्बरेण संहाद्य ^{१६}'श्रीभूमी' पार्श्वयोस्तथा ॥ २० ॥

^१ C : गन्धं pour गावं ; G : गवां

^२ cf. *Āpastambamantrapāṭha* 2, 10, 9

^३ cf. *Taittirīyāranyaka* 10, 1, 10

^४ B : द्विजाः pour द्विजम् ^५ cf. *Taittirīyasaṃhitā* 1, 2, 13, 1

^६ A : अक्षय्यं pour क्षत्रियं

^७ cf. *Santānasamhitā* 33, 21b-25a:

जलाधिवासनं पश्चात्पूर्वोक्तविधिना सह । ग्रामप्रदक्षिणं कुर्यात्सर्वातोद्यसमन्वितम् ॥

नववस्त्रेण संवेष्ट्य प्रतिमां कूर्चसंयुताम् । प्रतिमां कण्ठधने तु जले चैवाधिवासयेत् ॥

अष्टौ कुम्भान्शुभादाय सूत्रेण परिवेष्टितान् । कूर्चैर्नैव समायुक्तान्पूरयेद्गन्धतोयकैः ॥

पूर्वादीशानपर्वन्तमष्टमूर्तीश्च विन्यसेत् । गन्धपुष्पादिना पूज्य गीतवृत्तेन संयुतम् ॥

^८ A : प्रतिमां शुद्धिः ; G : प्रतिमा शुद्धं ^९ A : सकलं pour सकल

^{१०} La portion traitant du rituel de जलाधिवास dans le सकलस्थापन ou प्रतिमालक्षण *patala* est omise dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition. voir page 122 note 13

^{११} cf. *Virāgama* p. 35:

मण्डपं कारयेत्तत्र सप्ताह्नवहस्तकम् । मध्यमे वेदिकां कुर्यात्परितः कुण्डमुच्यते ॥

दिशासु चतुरश्राणि वृत्तकुण्डं विदितुं च । इन्द्रईशानयोर्मध्ये धोन्वाकारं भवेत्तथा ॥

^{१२} B : प्रतिष्ठां मण्डपे ; C : प्रतिष्ठां मण्डपं

^{१३} cf. *Virāgama* p. 36:

शालिना विकिरेद्वेषां तण्डुलाद्यैः तिलैः न्यसेत् । वास्तुहोमं दिना कुर्यात्तलक्षणेन समन्वितम् ॥

शयनं पश्चात् कल्प्य मूलेन प्रतिमां न्यसेत् । प्रच्छन्नपटसंयुक्तं गन्धपुष्पादिनार्चयेत् ॥

श्रीभूमी चैव विप्रन्द्र दक्षिणे चोत्तरे न्यसेत् ॥

^{१४} Le mot पुष्प se trouve au masculin au lieu du neutre.

^{१५} A : नागेन्द्रमर्चयेत्तत्र ; G : नागेन्द्रचर्म चेतत्र

^{१६} A : बुधाः pour बुधः

^{१७} B : श्री भूमि

[कुम्भस्थापनम्^१]

रुद्रसंख्यान्नवान्कुम्भान्स्त्रयस्त्रयस्त्रयान्^२ । 'सकूर्चान्हेमपुष्पाढपान्परितोऽष्टौ घटान्यसेत् ॥ २१

त्रिषु मध्ये हरिं 'ध्यायेच्छ्रीभूमी 'दक्षिणोत्तरे । वासुदेवं हरिं कृष्णमच्युतं 'चानिरुद्धकम् ॥ २२ ॥

प्रद्युम्नं श्रीधरं देवं धरणीपतिमेव च । शक्राद्यष्टघटेष्वर्च्यं^३ तत्तम्भूलेन पूजयेत् ॥ २३ ॥

[होमः, कुम्भाभिषेकश्च^४]

'हविष्यान्तं समभ्यर्च्यं ततो होमं समाचरेत् । अग्न्याधानादिकं सर्वमग्निं^५ कार्योक्तमाचरेत् ॥ २४ ॥

समिदाज्यं^६ चक्रेल्ललाजान्दक्षिं^७ दुग्धं प्रियङ्गु च । 'शिरोऽन्तं^८ 'सद्यमन्त्रादि प्रत्येकं तु शताहुतिः ॥ २५ ॥

'इदं विष्णुव्रतिमन्त्रेण^९ 'पूर्णाहुतिमथाचरेत् । प्रभाते स्नानवेद्यां तु स्थापयेच्च^{१०} 'यथाक्रमम् ॥ २६ ॥

'कुम्भान्मन्त्रं^{११} न्यसेद्विम्बहृदि ह्यभ्यर्च्यं^{१२} सेचयेत् । 'श्रीभूमी च तथाभ्यर्च्यं^{१३} 'हविष्यान्तं प्रपूजयेत् ॥

^१ cf. *Santānasamhitā* 33, 33b-37:

अभितः कलशानष्टौ विन्यसेत्साधिवैवतान् । विष्णुश्च पूर्वतः स्थाप्यो महाविष्णुर्महानसे ॥

शाम्ये चैव सदाविष्णुं निकृतां नारायणं तथा । पश्चिमे वासुदेवं तु संकर्षणं तु वायवे ॥

प्रद्युम्नं चोत्तरे न्यस्य ईशान्यामनिरुद्धकम् । स्वैः स्वैर्मन्त्रैश्च संस्थाप्य पूजयेच्छिबशास्त्रित् ॥

सकूर्चान्साभिधानांश्च सब्रह्मन्हेमसंयुतान् । प्रधानकुम्भमीशान्यां विन्यसेद्विष्णुमूलतः ॥

पार्श्वोर्ध्वोर्ध्वनी न्यस्या श्रीभूमिस्तत्र देवता ॥

^२ A : सूत्रवक्त्रान्बुसंयुतान् ; C : स्वर्णवस्त्रान्बुपुरितान् ; G : सब्रह्मन्बुपुरितान् ^३ G : सकूर्चं pour सकूर्चान्

^४ B : स्थाप्य श्रीभूमिं ; C, F, G : चैव श्रीभूमी ^५ C, F, G : दक्षिणोत्तरे ^६ A omet च

^७ A : षटेऽभ्यर्च्यं pour षटेऽभ्यर्च्यं

^८ cf. *Vīrāgama* p. 36:

ततो होमः प्रकृत्यः पलाशसमिधा सह । समिदाज्यचक्रेल्ललाजान्मन्त्रैर्हृत्वा तु देशिकः ॥

इदं विष्णुर्विचक्रमेण आज्येनैव शताहुतिः । विष्णोर्नकं च मन्त्रेण चरुणा च शताहुतिः ॥

हुत्वा हुत्वा स्पृशेत्प्रतिमां व्याहृतिं जुहुयात्ततः । वेदना वेदनत्वात्तु[?] गणानां त्वेति होमयेत् ॥

ततः प्रभाते विमले क्लानं कृत्वा तु देशिकः । स्थितिन्वासं प्रकृत्यं पूर्वतश्चणसंयुतम् ॥

ततोऽवसानहोमं तु समिदाज्यचक्रेत्सह । विष्णुबीजेन मूलेन हृदयेन कमाद्भुनेत् ॥

सर्वद्वयसमायुक्तं हृद्यवाहं समुच्चरन् । स्विष्टमग्नेति मन्त्रेण जुहुयात्तदनन्तरम् ॥

स्थापयेत्प्रतिमां तत्र मालुपे तु पदे तथा । स्थापयेद्विष्णुकुम्भं तु विष्णुबीजेन संयुतम् ॥

देव्योः कुम्भेन देव्योस्तु स्थापयेत्स्वस्वमन्त्रतः ॥

^९ A : हविषान्तं ^{१०} B : कार्योक्तमार्गतः ^{११} C, G : चक्रे शीरं pour चक्रेल्ललाजान्

^{१२} A : दुग्धं pour दुग्धं ; B : सुद्रं ^{१३} A : शिरोऽन्तं pour शिरोऽन्तं ^{१४} C : च सदा मन्त्र्यं pour सद्यमन्त्रादि

^{१५} cf. *Taittirīyasamhitā*, 1, 2, 13, 1

^{१६} C, F, G : पूर्णाहुतिं समाचरेत् ^{१७} A, B : नरादरिम pour यथाक्रमम्

^{१८} B : कुम्भान्मन्त्रं न्यसेन्मन्त्रं ; C, G : कुम्भं मन्त्रं न्यसेद्विम्बे ^{१९} G : श्रीभूमिश्च

^{२०} A : हविषान्तं प्रयोजयेत् ; B : हविषान्तं प्रयोजयेत्

इदं विष्ण्वति मन्त्रेण नित्याचनं समाचरेत् ।

[परिवारपूजा]

द्वारस्य दक्षिणे शङ्खमूर्तिं वामे तु चक्रकम् ॥ २८ ॥

पुरस्ताद्गण्डं पूज्य इदयेऽञ्जलिसंयुतम् । विमलं च विघातारं विक्रमं विजयं तथा ॥ २९ ॥

पुष्टिमूर्तिं च वृद्धिं च त्रिपद् चामिवृद्धिदम् । गरुडध्वजमारोप्याप्युत्सवं चोक्तमागतः ॥ ३० ॥

[स्नपनम्]

कर्तव्यं स्नपनं चैव मध्यकुम्भे हरिं यजेत् । चर्चन्वोः पार्श्वयोश्चैव श्रीभूमौ च क्रमाद्यजेत् ॥ ३१ ॥

परिवाराचनं देवानर्चयेत्कलशे न्यसेत् । तत्तन्मन्त्रमनुस्मृत्य स्थाप्याभ्यर्चनमाचरेत् ॥ ३२ ॥

अनुक्तमन्त्रोपचारादि कर्तव्यं तु ममोक्तवत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] विष्णुस्थापनविधिर्नाम षट्त्रिंशः पटलः

¹ cf. *Teittiriyasanhitā* 1, 2, 13, 1.

² B : नित्यार्चनमाचरेत्

³ cf. *Aparāṅgītapreṣā* p. 332:

शङ्खः प्रचण्डश्च त्र्यम्बकविजयस्तथा । धाता चैव विघाता च सुभद्रो भद्र एव च ॥

दक्षिणोत्तरकन्धे गज्जा च शंभुना स्थिते । उत्तरे भवेत्कर्मोः क्षेत्रपाला उदुम्बरे ॥

कण्ठके मातरः कार्या प्रद्वान्निपुणस्तथा । वासुदेवादिभेदाश्च द्वारेषु परिकल्पयेत् ॥

वासुदेवं संकर्षणं प्रथमं चानिरुद्धकम् । चतुर्भुगप्रभेदेषु द्वारेषु परिकल्पयेत् ॥

येषां परिकरा ये स्तुतास्तद्द्वारेषु कल्पयेत् । भवेयुः सुखदा नित्यं कर्तव्यान्तरकस्य तु ॥

इति विष्णुस्थापने द्वारदेवताः ॥

cf. *Kāraṅgama* I 99, 18b-20a:

परिवारादिसंयुक्तं स्थापयित्वा विशेषतः । संकर्षणादिमूर्तीनां (मूर्तीस्तु!) पूर्वादिषु च विन्यसेत् ॥

अचवान्यकारेण परिवारविहीनकम् । मया संक्षेपतः प्रोक्तं विशेषं पाचरात्रवत् ॥

* C : वामेन च क्रमम् ; F : वामेन वा क्रमम् ; G : वामे क्रमं तथा * G : इदये भूमिसंयुतम्

* C, F : विमलं च * C, F, G : चामिवृद्धिभिः * A : गरुडध्वजं समारोप्य

* C, F, G : अन्यौ पार्श्वयोश्चैव * B : शिवं भूमिं च बोधयेत् ; C, F, G : श्रीभूमिं च ततो यजेत्

¹¹ B : परिवाराचनं देवानर्चयेत् * A : अनुक्तोपचारी च ; C : अनुक्तोपचारादि

¹² A : कर्तव्यं तु नमोक्तवत् ; B : कर्तव्यं तु नमोन्तकम् * A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

¹³ A : विष्णुस्थापनपटलः सप्तत्रिंशः ; B : विष्णुस्थापनं नाम सप्तत्रिंशः पटलः ; C : विष्णुस्थापनविधिर्नाम अष्टत्रिंशत्पटलः ; F : विष्णुस्थापनविधिः षट्त्रिंशत्पटलः ; G : विष्णुस्थापनविधिः पटलः अष्टत्रिंशत्

[सप्तत्रिंशः पटलः]
[मोहिनीस्थापनविधिः]
[मोहिन्युत्पत्तिः]

प्रवक्ष्यामि समासेन मोहिनीस्थापनं परम् । देवासुरमहायुद्धे त्वमृतोन्मथने सति ॥ १ ॥
'अमृते मन्थनेनैव' संभूते च विलोडनात् । देवारतानपि संगृह्य व्यतिक्रमकृतासुरान् ॥ २ ॥
'हिसार्धं' मित्रवद्भाष्य^{१०} भद्रवचमशनीयकम् ।^{११} इत्युक्त्वा सुहृद्ः कार्यं^{१२} तेऽमृते तु यदा कृताः ॥
^{१३} तदा जायात्मना कृष्णो^{१४} ददात्तेषां भृतामृतम् ।^{१५} विजिता दानवास्त्वेवं संविशेयुस्तु मां यदा ॥ ४ ॥
^{१६} तदा तु कृष्णजायां चामोहयं यत्तु मोहिनी ।

^१ Pour मोहिनीस्थापनविधिं voir *Kāraṇāgama* I, 101 et *Sūkṣmāgama* cité dans la *S'ivālaya-
ulrmaṇḍasthāpanadīpikā* (T. No 122) pp 152-158.

^२ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 1-5a:

मोहिनीस्थापनं कश्ये समासेन प्रजापते । देवासुरमहायुद्धे त्वमृतं मथने सति ॥
पीयूषमथने काले संभवे च विलोडने । देवस्थावपि संगृह्य वति... कृतासुरान् ॥
हिसार्धं मे मन्त्रवद्भाष्य भवामो तांशनी ययम् । इतरत्वा सहकारी ते अमृता देयता कृता ॥
तदा जायात्मना कृष्णदशाक्षेनामृतामृतम् । विजिता दानवास्त्वेवं संविशेयुस्तु मां यदा ॥
तदा तत्कृष्णजायां तु हैमे माभात्तु मोहिनी ।

cf. *Sūkṣmāgama*, p. 152:

प्रवक्ष्यामि समासेन मोहिनीस्थापनं परम् । देवासुरमहायुद्धे त्वमृतं मथने सति ॥
अमृतं मथनं चैव संवेशु क्वलोडके । देवस्थापितसंगृह्य व्यतिरिक्तकृतासुरान् ॥
हंसमन्त्रैव तद्भाष्य भवामेतांशनीयताम् । उदरत्वासहकारीदमृता देयता कृता ॥
तदा आपन् मनः कृष्ण ददातेषां भृतामृतम् । विजिता दानवास्त्वेवं संविशेयुस्तु मां यदा ॥
तदा तत्कृष्णामायां तु अहं मोहात्तु मोहिनी ॥

॥ १ ॥ Pour la légende de la Mohini voir le *Brahmaṇḍapurāṇa*, *uttarabhāga*, *adhyaṅga* 9 et 10 et
le *Bhāgavatapurāṇa* V(II) 8-12.

* B : देवासुरमहायुद्धे सति त्वमृतमन्थने

* A : अमृतोन्मथनं चैव ; G : अमृतानां मथनेनैव ; E, G : अमृतानां मथं चैव

* A : संभवे च विलोडने ; B, G : संभवेच्च विलोडने ; C : संभवे तद्विलोडने

* A, B, E, G : देवास्थावपि ; G : देवास्तावपि

* A : व्यतिक्रमकृतान्पुरान् ; B : व्यतिक्रमकृतीन्पुरान् ; C : व्यक्ति चापि सुरासुरान् ; E : व्यक्ति चमसुरासुरान्

* A : हिसार्धं ; B : हिसार्धं * A : मैत्र pour मित्र

^{१०} A : भवामेतांशनीयकम् ; C : हवामेतांशनीयकम् ; G : हवामेताः शनीयकम्

^{११} A : इतरत्वा सुहृत्कारी ; B, C, G : इतरत्वा सहकारी

^{१२} A : दमृतादेयता कृता ; B : अमृतादेयता कृता ; C : ते अमृते यदा तु तम् G : ते अमृते यदा कृता

^{१३} A : तदा जायात्मनः कृष्णः ; B : तदा जायां मनः कृष्णः ^{१४} A : ददातेषाममृतामृतम्

^{१५} C : विजितान्दानवास्त्वेवं ^{१६} C : तदा तत्तु pour यदा तु

[मन्वोद्धारः^१]

‘कलाणं तु समुद्रृत्य चतुर्दशस्वरान्वितम् ॥५॥

विन्दुनादसमायुक्तमस्यास्तु^२ मूलमन्त्रकम् । ब्रह्माज्ञान्यपि तेनैव चोद्धरेदुक्तमार्गतः ॥ ६ ॥[मोहिनीस्थानम्^३]

‘ग्रामबाह्येष्टदेशे च मोहिन्यावासकं परम् । प्रागुक्तेनैव हर्म्यं तु कर्तव्यं मण्डपादिकम् ॥ ७ ॥

गरुडं सिंहमुखं वा कल्पयेद्दीवमञ्जके ।

[प्रतिमा^४]

‘‘प्रतिमां द्वारमानेन गर्भमानेन वा कुरु ॥ ८ ॥

‘‘लोहजं शैलजं वापि^५ मृण्मयं दाहजं तु वा । धातुजं वाथ कर्तव्यमनेनैव प्रकारतः ॥ ९ ॥^१ cf. *Kāraṇḍgama* I 101, b-6:कलाणं तु समुद्रृत्य चतुर्दशस्वरान्वितम् । विन्दुनादसमायुक्तमस्यास्तु मूलमन्त्रकम् ॥
ब्रह्माज्ञान्यपि तेनैवाप्युद्धरेदुक्तमार्गतः ।^२ A : कलाणं तु ; C : कलशान्तरं^३ A : मध्यास्तु pour अस्यास्तु ; B : मध्यास्तु ; F : तस्यास्तु^४ C : उत्तरेदुक्तमाहतः ; E : उत्तरेदुक्तमाहतः^५ cf. *Kāraṇḍgama* I 101, 7-8a:ग्रामबाह्ये मनोरम्ये मोहिन्यावासकं परम् । प्रागुक्तेनैव हर्म्यं तु कर्तव्यं मण्डपादिकम् ॥
गरुडं सिंहमुखं वा कल्पयेद्दीवमञ्जके ।^६ C : ग्रामबाह्येष्टदेशे च मोहिन्यावासकोपरि^७ A : मण्डपादिश ; C : मण्डपादिशः^८ E : वृषम् pour सिंहम्^९ cf. *Kāraṇḍgama* I 101, 8b-16:प्राग्द्वारस्य समानेन गर्भमानेन तत्कुरु । लोहजं शैलजं वापि मृण्मयं दाहजं तथा ॥
धातुजं वाथ कर्तव्यमनेनैव प्रकारतः । द्विनेत्रा द्विभुजा शान्ता द्विपादा श्यामलप्रभा ॥
करण्डमकुटोपेता सर्वाभरणभूषिता । पद्मपीठोपरिष्ठात् पीतवस्त्रधृता वरा ॥
आसीनं स्थानकं वापि कल्पयेत्कल्पवितानः । त्रिभङ्गस्थानकं चेत् [पीठे] सव्याङ्घ्रिशायिनी ॥
सम्बित्तं वामपादं तु सव्यहस्ताधृतोत्पला । प्रसार्य वामहस्ते तु वरदं कटकं तु वा ॥
अन्यस्ताप्ये तु शूलं वा कपालं वामहस्तके । एवं संकल्पयेन्नोहीदक्षिणे द्विभुजं हरम् ॥
चतुर्हस्तं प्रकर्तव्यं वामाङ्घ्रिं बिष्टरे शयेत् । सम्बयेदक्षिणं पादमभयं वरदान्वितम् ॥
टङ्गं कृष्णमृगं वामे दक्षिणेऽवरकेसरी(ऽपरे!) । जटामकुटसंयुक्तं सोमेश्वरमिवाकृति ॥
केवलं मोहिनीं चैव कल्पयेत्कल्पवितानः ।^{१०} A : प्राग्द्वारसमानेन ; B : प्राग्द्वारि समानेन ; C : प्राग्द्वारं च मानेन G : प्राक् तद्द्वारं तु मानेन^{११} C : हर्म्यं ; G : हेवज^{१२} B : मृण्मयं

- 'द्विनेत्रां द्विभुजां शान्तां द्विपादाऽम्बजनप्रभाम् । 'करण्डमकुटोपेतां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १० ॥
 'पद्मपीठोपरिष्ठात्तु 'पीतवासोधृताम्बराम् । स्थानकं 'वासनं वापि कल्पयेत्कल्पवित्तमः ॥ ११ ॥
 विभङ्गस्थानकं चेत्तु पीठे 'सव्याङ्गि शायिनीम् । लम्बितं वामपादं तु 'सव्यहस्ते धृतोत्पलाम् ॥ १२ ॥
 'प्रसार्यवामहस्ते तु वरदं कटकं तु वा । 'अन्यत्सव्ये तु शूलं वा कपालं वामहस्तके ॥ १३ ॥
 एवं संकल्पयेन्मोही^{१०} दक्षिणे^{११} द्विभुजं हरम् । चतुर्भुजं^{१२} 'वा कर्तव्यं वामाङ्गि विष्टरे शयेत् ॥ १४ ॥
 लम्बयेद्दक्षिणं पादमभयं वरदान्वितम् । टङ्कं कृष्णमृगं^{१३} 'वामेऽवामे वरकरे धरेत् ॥ १५ ॥
 जटामकुटसंयुक्तं^{१४} 'सोमेश्वरमिवाकृतौ । केवलं^{१५} 'मोहिनीं चैव कल्पयेत्कल्पवित्तमः ॥ १६ ॥

[द्वारपालिकाः^{१६}]

- अष्टाङ्गी कोटरी चैव दक्षिणेऽदक्षिणे^{१६} स्थिता । 'द्विनेत्रे द्विभुजे शान्ते^{१७} 'वामरामालिकाकरे ॥ १७ ॥
 पार्श्वयोगर्भगेहे तु^{१८} 'प्रवेशस्य तु पार्श्वयोः । 'रक्तश्यामनिभे एते कल्पयेत्केशवन्धिते^{१९} ॥ १८ ॥
 शङ्किनी टङ्किनी चैव^{२०} 'बाह्यद्वारे तु पार्श्वयोः । दक्षिणेऽदक्षिणे^{२१} 'शूलं डमरुं चैव धारयेत् ॥ १९ ॥

^१ E, F : द्विनेत्रा द्विभुजा शान्ता द्विपादाऽम्बजनप्रभा ; G : द्विनेत्रा द्विभुजां शान्ता द्विपादान्तवम्बजनं प्रभा

^२ E, G : करण्डमकुटोपेता सर्वाभरणभूषिता * B : पद्मपीठोपरि प्रविष्टां तु

^३ A : पीतवासोधृताम्बराम् ; B : पीतवासोदृतां परम् ; C : पीतं वासाधृताम्बराम् ; G : पीतं वासाधृताम्बराम्

^४ A : वासकं * C : सव्याङ्ग pour सव्याङ्गि ; E : सर्वाङ्ग * B : सव्यहस्तोद्धृतोत्पलाम्

^५ C : आचार्यं वामहस्तेन ; G : आचार्यं वामहस्ते वा * B : अपसव्ये च शूलं तु

^६ A : मोही pour मोही^{१०} * B : द्विभुजां हराम्^{११} * A : वाय pour वा

^७ A : वामे वरकरे धरेत् ; B : वामे वरदं च करे धरेत्

^८ A : सोमेश्वरमिवाकृतिम् ; C : सोमेश्वरमवाकृतिम् ; G : सोमेश्वरमिवाकृतिः^{१४} * A : मोहिनी तस्य

^९ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 17-19:

अष्टाङ्गी कोटरी चैव दक्षिणेऽदक्षिणे स्थिता । द्विनेत्रे द्विभुजे शान्ते वामरामालिकाकरे ॥
 पार्श्वयोगर्भगेहे तु प्रवेशस्य तु पार्श्वयोः । रक्तश्यामनिभे एते कल्पयेत्केशवन्धिते ॥
 शङ्किनी टङ्किनी चैव बाह्यद्वारसुपार्श्वयोः । दक्षिणेऽदक्षिणे शूलं डमरुं चैव धारयेत् ॥

^{१०} A : स्थिताः ; B : स्थिताम् ; C, F : स्थितः

^{११} A : द्विनेत्रौ द्विभुजौ चाङ्गी ; G : द्विनेत्रौ द्विभुजौ शान्तौ

^{१२} A : वामरामालिकः करः ; C, F : वामरौ मालिकाकरः ; G : वामरौ मालिकाकरः

^{१३} B : प्रवेशस्य तु च पार्श्वयोः^{१८} * A : रक्तश्यामनिभावेतौ ; C, F : रक्तश्यामनिभाकारौ

^{१४} A, C, F : बन्धितौ pour बन्धिते^{१९} * A : बाह्यद्वारसुपार्श्वयोः^{२०} * G : शूलडमरुं चैव

[षोडशपरिवारदेवताः¹]

अंगिनी आंगिनी चैव इंगिनी ईंगिनी तथा । उंगिनी ऊंगिनी चैव ऊंगिनी ऊंगिनी तथा ॥ २० ॥

लुंगिनी लुंगिनी चैव एंगिनी ऐंगिनी तथा । ओंगिनी औंगिनी चैव अंगिनी अःगिनी तथा ॥ २१ ॥

इन्द्रादिक्रमयोगेन स्थापयेत्परिवारकान् । एवं षोडशपरिवारान्दिग्विदिक्स्थापयेत्ततः² ॥ २२ ॥

'अमया वरदाः सर्वे' प्रासादाभिमुखे³ स्थिताः ।

[मण्डपः⁴]

प्रासादस्याग्रतः कुर्यान्मण्डपं नवहस्तकम् ॥ २३ ॥

मध्ये तु वेदिकां कुर्यादग्निभागकविरुताम्⁵ । तदन्यंशसमुत्सेधा⁶ कर्तव्या सोपवेदिका ॥ २४ ॥

चतुर्दिक्चक्रिकुण्डानि वृत्ताकाराणि कल्पयेत् ।

[रत्नन्यासः, नेत्रोन्मीलनं च⁷]

रत्नन्यासं तु मूलेन⁸ हृदा नयनमोक्षणम् ॥ २५ ॥

मध्ये घृतं सवत्सां गां ब्राह्मणान्दर्शयेत्ततः । नेत्रमन्त्रं समुच्चार्य⁹ पञ्चकन्याः प्रदर्शयेत् ॥ २६ ॥

¹ cf. *Kāraṇḍgama* I 101, 20-23a:

अंगिनी आंगिनी चैव इंगिनी ईंगिनी तथा । उंगिनी ऊंगिनी चैव ऊंगिनी ऊंगिनी तथा ॥

लुंगिनी लुंगिनी चैव एंगिनी ऐंगिनी तथा । ओंगिनी औंगिनी चैव अंगिनी अःगिनी तथा ॥

इन्द्रादिक्रमयोगेन स्थापयेत्परिवारकान् । एवं षोडशपरिवारान्दिग्विदिक्स्थापयेत्ततः ॥

अमयावरदाः सर्वे प्रासादाभिमुखस्थिताः ।

² E, F : इन्दुनी राजनी तथा

³ E, G : इङ्गिनी

⁴ A : अंगिनी तथा

⁵ B : षोडशैवं परिवारान् ; C, G : एवं षोडश परीवारं

⁶ C : दिगो दिक्स्थापयेद्बुधः

⁷ C, F, G : अमयं pour अमया

⁸ B : चैव pour सर्वे

⁹ B : अभिमुख pour अभिमुखे ; E, F, G : अभिमुखाः

¹⁰ cf. *Sūkṣmāgama* pp. 154-155:

प्रासादस्याग्रतः कुर्यान्मण्डपं नवहस्तकम् । मध्ये तु वेदिकां कार्या अग्निभागकविरुताम् ॥

तदन्यंशसमुत्सेधा कर्तव्या वेदिका तथा । चतुर्दिक्चक्रिकुण्डानि वृत्ताकाराणि कल्पयेत् ॥

¹¹ A : विरुताम् pour विरुताम्

¹² A : तदन्यंशं समुत्सेधं ; B : तस्य न्यासं समुत्सेधं ; C, F, G : तस्यांशं समुत्सेधं

¹³ B, C, F, G : कर्तव्यां pour कर्तव्या

¹⁴ B : स्नानवेदिका

¹⁵ cf. *Kāraṇḍgama* I 101, 25-26a:

रत्नन्यासं तु मूलेन हृदा नयनमोक्षणम् । सर्भिर्मधु सवत्सां गां बान्धवं विप्रं प्रदर्शयेत् ॥

नेत्रमन्त्रं समुच्चार्य पञ्च कन्याः प्रदर्शयेत् ।

¹⁶ A : हृदा वै धनमोक्षणम् ; B, G : हृदा वै नयनमोक्षणम्

¹⁷ A : पञ्चकन्या

[जलाधिवासः^१]

इदा स्नाय्य सुवस्त्राद्यैरलंकृत्य विशेषतः । ग्रामप्रदक्षिणं कृत्वा जलाधिवासनं कुरु ॥ २७ ॥
एकरात्रं त्रियामं वा यामं वापि जले वसेत् ।

[शयनाधिवासः^१]

स्थण्डिलं कारयेद्देयां शालिभिस्तिलतण्डुलैः ॥ २८ ॥

लाजपुष्पकुशांस्तीर्य शयनं नववस्त्रतः । गन्धाद्यैस्तु समभ्यर्च्यं बध्वा प्रतिसरं ततः ॥ २९ ॥
शयने शाययेद्देवीं प्राक्शिरश्चोर्ध्ववक्त्रकाम्^१ । नववस्त्रेण संछाद्य गन्धाद्यैस्तु समर्चयेत् ॥ ३० ॥

[कुम्भस्थापनम्^२]

स्थापयेन्मोहिनीकुम्भं^३ तद्विम्बस्य शिरोऽन्तिके । सकूर्चवस्त्रहेमाढ्यमद्भिः पूर्यं पिधाय च ॥ ३१ ॥
मूलमन्त्रं न्यसेत्तस्मिन्ध्यात्वा^४ मोहिनीमर्चयेत् । दौवारिकावृत्तान्कुम्भान्परितः परिकल्पयेत् ॥ ३२ ॥

[होमः^५]

इद्विरन्तं समभ्यर्च्यं ततो होमं समाचरेत् । पलाशब्बदिराश्वत्थमुडुम्बरं^६ समित्कमात् ॥ ३३ ॥
समिदाज्यचर्कूललाजान् सर्पपांश्च यवांस्तिलान् । अज्रमांसमपूपं च फलं सक्तुं इदादिभिः ॥ ३४ ॥

^१ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 26b-27:

इदा स्नाय्य सुवस्त्राद्यैरलंकृत्य विशेषतः । ग्रामप्रदक्षिणं कृत्वा जलाधिवासनं कुरु ॥
एकरात्रं त्रियामं वा प्रहरं वा जले वसेत् ।

^२ A : सुवर्णाद्यैः pour सुवस्त्राद्यैः ^३ C et F omettent les *śloka* 27b et 28a

^४ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 28-30a:

स्थण्डिलं कारयेद्देयां शालिभिस्तिलतण्डुलैः । लाजपुष्पकुशांस्तीर्य शयनं नववस्त्रतः ॥
गन्धाद्यैस्तु समभ्यर्च्यं बध्वा प्रतिसरं ततः । शयने शाययेद्देवीं प्राक्शिरश्चोर्ध्ववक्त्रकाम् ।
नववस्त्रेण संछाद्य गन्धाद्यैस्तु समर्चयेत् ।

^५ C, F, G : शालिभिस्तिलतण्डुलैरपि ^६ A : लाजपुष्पाङ्कुरास्तीर्य ^७ A : वक्त्रकम् pour वक्त्रकाम्

^८ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 30b-32:

स्थापयेन्मोहिनीकुम्भं तद्विम्बस्य शिरोऽन्तिके । सकूर्चवस्त्रहेमाढ्यमद्भिः पूर्यं पिधाय च ॥
मूलमन्त्रं न्यसेत्तस्मिन्ध्यात्वा च मोहिनीं वसेत् । दौवारिकावृत्तान्कुम्भान्परितः परिकल्पयेत् ॥
इविष्यान्तं समभ्यर्च्यं^९

^९ A, B : स्थापयेन्मोहिनीं कुम्भे ^{१०} A : तद्विम्बं च ^{११} B सकूर्चवस्त्रहेमाढ्यः परिपूर्णां पिधाय च

^{१२} A : मोहिनिम् pour मोहिनीम् ^{१३} A : दौवारिकान्कृतान्

^{१४} cf. *Kāraṇāgama* I 101, 32b-36a:

“तथो होमं समाचरेत् ।

पलाशब्बदिराश्वत्थमुडुम्बरं च समित्कमात् । समिदाज्यचर्कूललाजान् सर्पपांश्च यवांस्तिलान् ॥
अज्रमांसमपूपं च फलं सक्तुं इदादिभिः । शतमर्घं तदर्घं वा प्रत्येकद्वितीमाचरेत् ॥

शतमघं तदघं वा प्रत्येकाहुतिमाचरेत् । द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा 'तत्तदङ्गैः स्पृशाहुतिः ॥ ३५ ॥
ततः पूर्णाहुतिं कुर्यान्मूलमन्त्रेण देशिकः ।

[कुम्भाभिषेकः]

एवं 'जागरणं रात्रौ प्रभाते सुमुहूर्तके ॥ ३६ ॥

शयनाद्देवीमुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुताम् । 'हर्म्यं प्रदक्षिणीकृत्य गर्भगेहं 'समाविशेत् ॥ ३७ ॥

स्थापयेन्मूलमन्त्रेण तत्तदङ्गानि 'विन्यसेत् । घटाद्वीजं हृदि 'न्यस्य 'तदङ्गैरभिषेचयेत् ॥ ३८ ॥

द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा तत्तदङ्गैः स्पृशादिभिः [स्पृशेत्तथा] । ततः पूर्णाहुतिं कुर्यान्मूलमन्त्रेण देशिकः ॥
एवं जागरणं रात्रौ'

cf. *Sūkṣmāgama* p. 156:

“ततो होमं समाचरेत् ।

पलाशाखादिराक्षत्यमुदुम्बरसमित्कनात् । समिदाज्यचर्चैल्लागान्सर्पमांथ यवास्तिलान् ॥

शोधूमं च अपूर्णं च फलं सक्तुं हृदादिभिः । शतमघं तदघं वा प्रत्येकाहुतिमाचरेत् ॥

द्रव्यान्ते व्याहृतिं हुत्वा तत्तदङ्गैः स्पृशेत्तथा । ततः पूर्णाहुतिं कुर्यान्मूलमन्त्रेण देशिकः ॥

एवं जागरणं रात्रौ'

¹⁶ A : हविषान्तं

¹⁶ C, F, G : औदुम्बर pour उदुम्बर

¹⁷ A : समिदाज्यचर्चं ; C : समिदाज्ये चरुन्

¹⁸ On trouve dans le *Sūkṣmāgama* अजमांसं au lieu de शोधूमं ; voir page 133, note 14.

¹ A : तत्तदङ्गैः स्पृशादिभिः ; B : तत्तदङ्गैः स्पृशाहुतिः ; C : तदङ्गैश्च हृदादिभिः ; E, F : तदङ्गैश्च स्पृशादिभिः

² cf. *Kāraṇāgama* I 101, 36-40:

“प्रभाते सुमुहूर्तके ।

शयनाद्देविमुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुताम् । हर्म्यं प्रदक्षिणीकृत्य गर्भगेहं समाविशेत् ॥

स्थापयेन्मूलमन्त्रेण तत्तदङ्गानि विन्यसेत् । घटाद्वीजं हृदि न्यस्य तदङ्गैरभिषेचयेत् ॥

परिवारघटांश्चैव तत्तत्पीठेऽभिषेचयेत् । ब्रह्माङ्गैरभिषिच्यथा हृदा गन्धादिभिर्ब्रजेत् ॥

हविष्यान्तं समभ्यर्च्यं वस्तमांसं हृदा ददेत् । परिवारबलिं चैव तद्दक्ष्येण दापयेत् ॥

प्रतिष्ठा यजनं होवम्”

cf. *Sūkṣmāgama* pp. 156-157:

प्रभाते सुमुहूर्तके ।

शयनाद्देविमुद्धृत्य सर्वालंकारसंयुताम् । हर्म्यं प्रदक्षिणीकृत्य गर्भगेहं समाविशेत् ॥

स्थापयेन्मूलमन्त्रेण तत्तदङ्गानि विन्यसेत् । घटाद्वीजं हृदि न्यस्य तदङ्गैरभिषेचयेत् ॥

परिवारघटांश्चैव तत्तत्पीठेऽभिषेचयेत् । ब्रह्माङ्गैरभिषिच्यथा हृदा गन्धादिभिर्ब्रजेत् ॥

हविष्यान्तं समभ्यर्च्यं धूपदीपं हृदा ददेत् । परिवारबलिं चैव तद्दक्ष्येण [च] दापयेत् ॥

प्रतिष्ठामर्चनं होवम्”

¹ F, G : जागरणं

² B, E, F, G : देविम् pour देवीम्

³ G : हर्म्यप्रदक्षिणं हुत्वा

⁴ C, F, G : समाचरेत्

⁵ B : कल्पयेत्

⁶ C : न्यस्येत् pour न्यस्य

⁷ C : तत्तत्कुम्भाभिषेचयेत्

परिवारघटांश्चैव तत्तत्पीठेऽभियेचयेत् । ब्रह्माङ्गरमिषिच्याथ हृदा गन्धादिमिर्यजेत् ॥ ३९ ॥

'हविरन्तं समभ्यर्च्य' वस्तमांसं हृदा ददेत् । परिवारबलिं चैव तद्भूयेणैव दापयेत् ॥ ४० ॥

[उत्सवः^१]

प्रतिष्ठा 'चाचनं ह्येवमुत्सवं' चाधुनोच्यते । सिंहध्वजोक्षकेतु वा 'गरुडं'^{१०}वापि रोपयेत् ॥ ४१ ॥

पञ्चायुधसमायुक्तं चकमूर्तिं^{११}समन्वितम् । सन्धिदेवावाहनादि सर्वं^{१२}कुर्यान्महोत्सवम् ॥ ४२ ॥

शूलं^{१३}कपालं दण्डं च^{१४}खड्गचापौ तथैव च ।^{१५}मोहिन्यायुधाः पञ्चैते^{१६}पञ्चमूर्त्याधिदैवताः ॥ ४३ ॥

यागे तु वेदिकायां तु स्थापयेन्मोहिनिवर्धनीम्^{१७} ।^{१८}अग्निन्यादीनि^{१९}वर्धन्याः परितः स्थापयेद्ब्रह्मः ॥

^१ A : हविषान्तं ^२ C : वस्तमांसं

^३ On trouve dans le *Sūksmāgama* वस्तमांसं au lieu de धूपदीप ; voir page 134, note 2.

^४ G : शब्देणैव तदर्पयेत्

^५ cf. *Kāraṇāgama* I 101, 40b-52a:

उत्सवं चाधुनोच्यते ॥

सिंहध्वजोक्षकेतु वा गरुडं वापि रोपयेत् । पञ्चायुधसमायुक्तं चकमूर्तिसमन्वितम् ॥

सन्धिदेवावाहनाद्यं सर्वं कुर्यान्महोत्सवे । शूलं कपालं दण्डं च खड्गं चापं तथैव च ।

मोहिन्यायुधाः पञ्चैते पञ्चमूर्त्याधिदैवताः । यागे तु वेदिकायां तु स्थापयेन्मोहिवर्धनीम् ॥

अग्निन्यादीनि वर्धन्या परितः स्थापयेद्ब्रह्मः ॥

तत्तन्मन्त्रं न्यसेदयायेद्विधान्तं समर्चयेत् । तस्यैन्द्रेऽग्निं तु संकल्प्य पञ्चकुण्डे तु होमयेत् ॥

समिदाज्यबर्हिल्लाजान्सर्षपास्तिलमुद्गरकान् । वस्तानां रुधिरं मांसमर्षं च कुलुत्पकम् ॥

सयात्यन्नान्तमन्त्रैस्तु मोहिन्यास्तु शताहुतिम् । पञ्चाशत्पञ्चविंशत्या प्रतिद्वयं तु होमयेत् ॥

होमान्ते तु बलिं दद्यात्सर्वालंकारसंयुतम् । घोषिणीं मर्दिनीं घोरीं पालिनीं पिङ्गलीं तथा ॥

मङ्गतिर्विकृतिमर्दिनीं भृङ्गिणीं सन्धिदेवताः । मध्यादीणावसानेषु बलिं दद्यात् सन्धिषु ॥

शुद्धान्तं मांससंयुक्तं बलिं दद्यात्स्वमन्त्रतः । नवाहं वाथ सप्ताहं पञ्चाहं ह्येवमाचरेत् ॥

बह्वन्ते चोत्सवं कुर्याद्देवीं मोहनमूर्तिकाम् । यानं च परिवेषं च युक्त्या शेषं समाचरेत् ॥

एवं द्वित्रिदिनं वापि वनयात्रां समाचरेत् । अन्यत्सर्वं च कर्तव्यमुत्सवस्य ममोक्तवत् ॥

^६ B : हि pour च

^७ Le mot उत्सव se trouve au neutre au lieu du masculin.

^८ A : सिंहध्वजोक्षके ऊर्ध्वा ^९ C, F, G : गरुडं ^{१०} C, F : वा विरोपयेत्

^{११} E : मुक्ति pour मूर्ति ^{१२} A : कुर्यान्महोत्सवम् ; B : कुर्यान्महोत्सवम्

^{१३} A : कपालदण्डं च ^{१४} A : खड्गं चापं तथैव च ; B : खड्गं च परसु तथा

^{१५} A : मोहिन्यायुधपञ्चैते ; C, F : मोहिन्यायुधं पञ्चैते ^{१६} A : पञ्चमूर्त्याधिदैवतम्

^{१७} A : मोहवर्धनीम् ; B : मोहिनी वर्धनीम् ^{१८} C : अग्निन्यासादीनि ^{१९} A : वर्धिन्यां

तस्यमन्त्रं न्यसेदधायिद्विविरन्तं^१ समर्चयेत् । तस्यैन्द्रेऽग्निं तु संकल्प्य^२ पञ्चकुण्डे तु होमयेत् ॥ ४५ ॥
 समिदाव्यचक्रल्लो जात्सर्पपांस्तिलमुद्गकान् । वस्तोधिरं च मांसं च त्वपूपं च कुलस्थकम् ॥ ४६ ॥
 सद्याद्यस्त्रान्तमन्त्रैस्तु मोहिनि्यास्तु शताहुतीः । पञ्चाशत्पञ्चविंशत्या प्रतिद्रव्यं तु होमयेत् ॥ ४७ ॥
 होमान्ते तु बलिं दद्यात्सर्वालंकारसंयुतम् । घोषिणी मर्दिनी घोरी पालिनी पिङ्गली तथा ॥ ४८ ॥
 मर्षिणी विकृतिमर्दी^३ भृङ्गिणी सन्धिदेवताः । मध्यादीशावसानेषु^४ बलिं दद्यात्तु सन्धिषु ॥ ४९ ॥
 शुद्धान्नं मांससंयुक्तं बलिं दद्यात्स्वमन्त्रतः । नवाहं वाथ सप्ताहं पञ्चाहं वा समाचरेत् ॥ ५० ॥
 बलयन्ते चोत्सवं^५ कुर्यादेव्यं मोहिनिमूर्तये । यानं च परिवेषं च युक्त्या शेषं समाचरेत् ॥ ५१ ॥
 एषं द्वित्रिदिनं वापि वनयात्रां समाचरेत् । अन्यत्सवं च^६ कर्तव्यमुत्सवस्य ममोक्तवत् ॥ ५२ ॥

इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे[क्रियापादे]^७ मोहिनीस्थापनविधिर्नाम सप्तत्रिंशः पटलः

- १ B, C, F, G : द्विविरन्तं pour हविरन्तं २ A : तस्यैन्द्रोग्निं ; B : तस्येन्द्रोग्निं ; C, F, G : तस्येन्द्रोग्निं
 ३ G, G : पञ्चकुण्डं तु ४ B : वस्तमांसप्रतिनिधिरपूपं च गुलोद्भवम् ५ A : शताहुति ; C, G : शताहुतिम्
 ६ A : घोरी घोषिणी मर्दिनी च ; B : घोषिणी घोषिणी चैव ; G : घोरी घोषिणी मर्दिनी च
 ७ B : मर्दिनी पालि पिङ्गली
 ८ B : मर्षिणी विकृती मर्दी ; F : मरीची विकृति मदी ; C, G : मरिची विकृती मदी
 ९ C : ब्रह्मिणी pour भृङ्गिणी ; F : ब्रह्मणी ; G : ब्रह्मिणी
 १० B, C, F, G : इत्तु pour इत्तु ११ A : वैवमाचरेत् ; C, F, G : होवमाचरेत्
 १२ A : कुर्यादेव्यं मोहिनिमूर्तिनाम् ; B : कुर्यादेव्यं मोहनमूर्तिकाम्
 १३ B : कर्तव्यमुत्सवस्य मयोक्तवत् ; C, F, G : कर्तव्यमुत्सवं होवमुक्तवत्
 १४ A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे
 १५ A : मोहिनीस्थापनविधिपटलोऽष्टत्रिंशः ; B : मोहिनीस्थापनं नामाष्टत्रिंशः पटलः ; C : मोहिनीस्थापनविधिर्नाम
 षट्त्रिंशः पटलः ; E : मोहिनीस्थापनविधिः सप्तत्रिंशत्पटलः ; F, G : मोहिनीस्थापनविधिपटलः सप्तत्रिंशत्

[अष्टत्रिंशः पटलः]

[नागराजप्रतिष्ठा¹]

[मन्त्रोद्धारः²]

नागराजप्रतिष्ठां तु³ प्रचक्ष्यामि समासतः । सप्तमस्वरमुद्धृत्य प्रथमस्वरमथापि वा ॥ १ ॥

बिन्दुनादसमायुक्तं मूलमन्त्रमिति स्मृतम् । ब्रह्माङ्गानि च तेनैवमुद्धरेत्तत्क्रमेण तु⁴ ॥ २ ॥

[प्रतिमालक्षणम्⁵]

रुद्रमात्रं समारभ्य द्विद्वयकूलविवर्धनात् । सैकसप्ततिमात्रान्तमायामं⁶ त्रिंशतिर्भवेत् ॥ ३ ॥

¹ Pour नागराजप्रतिष्ठविधिं voir *Kāraṇāgama* II, pp. 403-404, et *Kāraṇāgama* (T. No. 120) pp. 82-90, *Virāgama, paṭala* 91, *Sūksmāgama, paṭala* 83 et 84 et *Siddhāntadīpikā* (T. No. 120) pp. 98-128.

² cf. *Siddhāntadīpikā* (T. No. 120), p-114:

प्रणवं पूर्वमुच्चार्य त्ववर्गस्य चादिकम् । आदिवर्गद्वितीयेन तच्चतुर्दशसंयुतम् ॥
बिन्दुनादसमायुक्तं शेषराजस्य मन्त्रकम् ॥

³ B : च pour तु

⁴ A : सप्तस्वरं समुद्धृत्य

⁵ B : चाथवा प्रथमस्वरम्

⁶ A : ब्रह्माङ्गानि चोक्तेनैवम्

⁷ B : उत्तरे तत्क्रमेण

⁸ cf. *Sūksmāgama* 83, 1-13:

नागस्य लक्षणं वक्ष्ये शृणु त्वं तत्प्रभञ्जन । स्वर्णरजततामेण शिलयेष्टक्याथवा ॥
दाक्षजैर्दर्मसृष्टिर्वा भुजङ्गं तं प्रकल्पयेत् । एकहस्तं समारभ्य वस्त्रकूलविवर्धनात् ॥
चतुर्विंशतिहस्तान्तं नागशामं प्रकल्पयेत् । आद्यादिशोभनोपेतं शुभमानं परिग्रहेत् ॥
तन्मानं शतधा भज्यैकांशं चाङ्गुलं भवेत् । वेदांशं सुखमानं स्याद्भ्रांशं सुखविस्तृतम् ॥
धान्वंशं फणदीर्घं स्यात्सर्वांशं फणविस्तृतम् । नासापुटान्तरं पादं नाशितारं शिवाङ्गुलम् ॥
तत्समं नासिदीर्घं स्याद्योमांशं दृष्टिमण्डलम् । तन्मध्ये यवमानेन कृष्णमण्डलमाचरेत् ॥
तद्विस्ताराधमानेन ज्योतिर्मण्डलकं भवेत् । पक्षदीर्घं द्विभागं स्यात्तद्विस्तारं शिवांशकम् ॥
पक्षं पश्चाङ्गुलाधं तु कर्णं पश्चाङ्गुलं भवेत् । वेदांशं कर्णविस्तारं युज्य सिंहस्य कर्णवत् ॥
चतुर्दन्तसमायुक्तं दन्तदीर्घं तदङ्गुलम् । करण्डमकुटैर्वापि चित्रवस्त्राकृतित्तु वा ॥
मध्ये फणार्धमानेन तस्य पार्वं फणो भवेत् । फणसप्तैषु वा प्रोक्तं त्रिफणं वा समाचरेत् ॥
नाहं वै षोडशाङ्गुल्यं बालान्तं चाङ्गुलं भवेत् । पद्मपीठेपरिष्ठितु त्रिपद्ममण्डलान्वितम् ॥
नासिमध्यममूत्रं तु बालाग्रमूत्रमूत्रकम् । अंशं वा द्वित्रिंशं वा हीनाधिक्यं न दोषभाक् ॥
शोभाङ्गुलसमोपेतं युक्त्या सर्वं समाचरेत् । नागलक्षणमेवोक्तम् ॥

⁹ A : रुद्रमात्रसमारभ्य ; B : रुद्रमात्रं समावाह्य ; C, G : मुद्रामात्रं समारभ्य

¹⁰ B : सैकविंशतिमात्रान्त्रम् ; C : सैकसप्ततिमात्रान्तं

¹¹ La forme grammaticale correcte est त्रिंशद् ; mais le mètre ne serait pas respecté.

'आयादि' बहुणोपेतं 'यत्तन्मानं प्रगृह्य च । 'सैकसप्ततितन्मानं भजेदेकांशमङ्गुलम् ॥ ४ ॥
 'वेदांशं मध्यविस्तारं मान्वंशं 'तत्र नाहकम् । अधः 'पुच्छाप्रविस्तारो 'मध्याद्यं क्रमात्कृशम् ॥ ५ ॥
 फणायामं तु मान्वंशं वस्वंशं फणविस्तृतम् । 'वनमर्घाङ्गुलं प्रोक्तं 'मध्यमगन्धुलं भवेत् ॥ ६ ॥
 एवं 'पञ्चफणावक्तं पञ्च'मूर्धंसमन्वितम् । अक्षिद्विपञ्चसंयुक्तं जिह्वाविंशतिसंयुतम् ॥ ७ ॥
 दशधोत्रसमायुक्तं दशष्टम्भं समायुतम् । दशदंष्ट्रासमायुक्तं द्विरण्यसदृशप्रभम् ॥ ८ ॥
 धोत्रं सुविरमात्रं 'स्याच्छृङ्गमर्घाङ्गुलं भवेत् । एवं 'वे' 'नागराजं तं 'युक्तं युक्त्या तु कल्पयेत् ॥ ९ ॥
 लोहजं शैलजं 'वापि दाहजं 'वा प्रकल्पयेत् । मृण्मयं वाथ कर्तव्यं 'धातुजं वा विशेषतः ॥ १० ॥
 मट्रे 'वा पद्मपीठे वा 'शाययेदपरार्धकम् । 'पूर्वार्धं वक्तुमुद्धृत्य प्राङ्मुखं 'वापरार्धकम् ॥ ११ ॥
 द्वित्र्येकपञ्चचलयं 'कृत्वान्योद्धृतमेव वा । 'अन्यद्दिपाद्द्विभुजं नेत्र'द्वयसमन्वितम् ॥ १२ ॥
 करण्डमकुटोपेतं 'नागपञ्चफणं शिरः । अमयं इक्षिणे हस्ते वरदं वामहस्तके ॥ १३ ॥
 पीठे तु 'शाययेद्ग्रामपादमन्यं तु' लम्बयेत् । 'त्रयद्वयेकफणोपेतं नागरूपं तु वा कुरु ॥ १४ ॥
 [रत्नन्यासः, नेत्रोन्मीलनं च']
 रत्नन्यासं तु मूलेन हृदा चैत्रोचनम्^{३३} । कृत्वा तु मधु सर्पिश्च सलिलं नालिकेरकम् ॥ १५ ॥

- १ B : अव्यतिः pour आयादि
 २ A : षड्युत pour बहुण
 ३ B : यत्तन्मानं तु विंगतिः
 ४ B : सैकसप्ततिकं मानं
 ५ C : वेदान्त pour वेदांशं ; F : वेदाङ्ग
 ६ C : तत्रिनाहकम्
 ७ A : पूजा pour पुच्छ
 ८ A : मध्यमार्धं
 ९ A : वनमर्घाङ्गुलं ; C, F : वनं मध्याङ्गुलं
 १० A : मध्यमगन्धुलं ; B : मध्यं मध्याङ्गुलम्
 ११ A : पञ्चफणं वक्तं
 १२ C, G : मूर्धनि pour मूर्धं
 १३ C : समानतम् pour समायुतम्
 १४ A : वा षड्ग्रमध्याङ्गुलं
 १५ B : हि pour वै
 १६ A : नागराजानां
 १७ A : युक्तियुक्त्या तु ; B : युक्तियुक्तं तु ; C : युक्त्या युक्त्यानु ; G : युक्तियुक्तानु
 १८ C, G : वाथ
 १९ B : वाथ कल्पयेत्
 २० C, G : धातुजं ; F : धुमानं
 २१ C, F : च pour वा
 २२ B : शाययेत् परार्धकम् ; G : शाययेदपरार्धकम्
 २३ B : पूर्वार्धं वक्तुमुद्धृत्य ; C : पूर्वं वक्तव्यं च मुद्धृत्य ; F, G : पूर्वं वक्तव्यं समुद्धृत्य
 २४ A : वा परान्तकम्
 २५ G : धृत्वा pour कृत्वा
 २६ B : अन्यं द्विपादं द्विभुजं
 २७ A : त्रय pour द्वय
 २८ C : नामं pour नामं
 २९ C : शाययेद् pour शाययेत्
 ३० A : अन्यत्तु pour अन्यं तु
 ३१ A : त्रिद्वेकवणोपेतं ; B : त्रिद्वयेकवणोपेतं
 ३२ cf. Virāgamā 91, 30b-35a:
 रत्नन्यासं प्रकर्तव्यं लक्षणैः समन्वितम् । शैलजं लोहजं वापि दाहजं वापि कारयेत् ॥
 द्विपदमूर्तिं प्रतिष्ठाप्य रत्नन्यासं तु कारयेत् । मनोन्मीलनं कुर्यान्नेत्रद्वययुते दिने ॥
 स्वर्णसूचिकया चैव धूरेखां चित्पिपता लिखेत् । मण्डलं च समालिख्य प्रच्छन्नपटसंयुतम् ॥
 स्वर्णसूचिसमायुक्तं मध्याङ्ग्यं चैव तर्पयेत् । अक्षिहोमं तु नेत्रेण आज्यैर्नैव शतहृत्तिम् ॥
 कपिलां दशरथेष्वान्नेत्रद्वययुते दिने । ब्राह्मणान्दर्शयेत्त्रयस्रजज्ञानमन्त्रतः ॥
 ३३ B : मोक्षणम् pour मोचनम्

क्षीरं हिरण्यसंयुक्तं तन्मन्त्रेण प्रदर्शयेत् । ईशानेन तु मन्त्रेण 'ब्राह्मणान्दर्शयेत्ततः' ॥ १६ ॥
हृदा 'गव्याभिपेकं तु स्नापयेद्ब्रह्मतोयकैः ।

[जलाधिवासः^१]

नानापुष्पैरलंकृत्य ग्रामं कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥ १७ ॥

'जलमध्ये न्यसेद्विन्ध्यं पूर्वोक्तविधिना कुरु ।

[यागमण्डपः^२]

प्रासादस्याग्रतः कुर्यान्मण्डपं सप्तहस्तकम् ॥ १८ ॥

'मध्ये तु वेदिकां कृत्वा मण्डपस्य त्रिभागतः । 'तत्रिभागैकमुत्सेधं दर्पणोदरसन्निभम् ॥ १९ ॥

प्राच्यां कृत्वात्तिकुण्डं तु पश्चं वा वृत्तमेव वा ।

^१ G : ब्राह्मणं pour ब्राह्मणान् ^२ C : पुनः pour ततः ^३ G, C : गव्याभिधिच्याय

^४ cf. *Kāraṇāgama* (T. No. 120), pp. 83-84:

विन्ध्यशुद्धिं ततः कृत्वा पश्चाद्ग्रामप्रदक्षिणम् । जलाधिवासनं कार्यं कण्ठदन्ने जले शुभे ॥
गङ्गां च यमुनां चैव नर्मदां च सरस्वतीम् । सिन्धुं गोदावरीं चैव कावेरीं च जलान्तरे ॥
संकल्प्य स्वस्वनामानि जले नारां तु शाययेत् । अभितः कलशानष्टौ पूर्ववत्स्नापयेद्गुरुः ॥
दिवसं दिवसार्धं वा एकशामं जलोपितम् ।

cf. *Virāgama* 91, 35b-39a:

घामप्रदक्षिणं कुर्यात्तिलोहजस्य विधीयते । जलाधिवासनं कुर्यात्पञ्चगव्येन स्नापयेत् ॥
प्रतिमां कण्ठदन्ने तु जले चैवाधिवासयेत् । बह्व्युग्मेन संवेष्ट्य प्रच्छन्नपटसंयुतम् ॥
मूलमन्त्रेण विन्ध्यं जले चैवाधिवासयेत् । अभितः कलशानष्टौ लोकपालाधिदेवतान् ॥
गन्धपुष्पादिना पूज्य पायसान्नं बलिं दयेत् । एकरात्रं त्रिरात्रं वा पञ्चरात्रमथपि वा ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 84, 20:

विन्ध्यशुद्धिं ततः कुर्याद्ग्रामाग्रतः तदन्तरे । जलाधिवासनं पश्चात्^५

^६ Les manuscrits A, B, C, E et F omettent le demi-*śloka* 18a.

^७ cf. *Virāgama* 91, 40-41a:

मण्डपं कारयेत्त्रयसप्तशतहस्तकम् । तन्मध्ये वेदिकां कुर्यात्परितः कुण्डमुच्यते ॥
चतुरध्यानि कुण्डानि पूर्वपद्मेममाचरेत् ।

cf. *Sūkṣmāgama* 84, 11b-14a:

शिवालयेऽन्वदेशे तु मण्डपं चतुरधकम् । धर्मैरन्प्राष्टहस्तं वा कलास्तम्भसमन्वितम् ॥
मण्डपं तु त्रिधा भज्य मध्यभागे तु वेदिका । रश्मिमात्रसमुत्सेधा दर्पणोदरसन्निभा ॥
चतुर्द्वारसमायुक्तमलंकुर्याद्विशेषतः । योनिकुण्डान्जकुण्डं वा पश्चिमे तु प्रकल्पयेत् ॥

^८ Le ms. G omet le second pāda du *śloka* 19a, les *śloka* 19b, 20a et le premier pāda du *śloka* 20b et lit : मध्ये तु वेदिकां कृत्वा प्रोक्षयेदस्त्रमन्त्रतः

^९ B : तत्र pour तत्ति

[शयनाधिवासः^१]

गोमयालेपनं कृत्वा प्रोक्षयेद्दक्षमन्त्रतः ॥ २० ॥

स्थण्डिलं वेदिकायां तु शालिमिस्तिलतण्डुलैः । शयनं कल्पयेत्तत्र गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् २१ ॥

जलादानीय विम्बं तु स्नापयेत्पञ्चगव्यकैः । शुद्धाद्भिरभिषिच्यथा बध्वा प्रतिसरं हृदा ॥ २२ ॥

गन्धादिभिः समभ्यर्च्य नवचक्षेण वेष्टयेत् । शयने शाययेत्पश्चात् प्राक्शिरश्चोर्ध्वं वक्त्रकम् ॥ २३ ॥

[कुम्भस्थापनम्^२]

तस्य दक्षिणपार्श्वे तु कूर्वादिभिः समन्वितम् । गन्धाम्बुपूरितं कुम्भं नागराजामिन्द्रितम् ॥ २४ ॥

^१ cf. *Sūksmāgama* 84, 14b-15a:

उद्वास्य शिल्पिनं पश्चाद्भुवनभोजयेत्कमात् । गोमयेनोपलिव्याथ वास्तुहोमं च कारयेत् ॥

cf. *Kīraṇāgama* (T. No. 120) p. 84:

गोमयेनातुलिव्याथ शालिपिष्टेन रन्जितम् । स्थण्डिलं वेदिकोर्ध्वं तु श्रेणाहकृत्शालिभिः ॥

तण्डुलैश्च चतुर्दोशैर्दोषद्वयतिलैरपि । तन्मध्ये नलिनं कृत्वा साष्टपत्रं सकर्णिकम् ॥

^२ C : शुद्धाद्यैः pour शुद्धाद्भिः^२ Le ms. B omet le second pāda du śloka 22b et le premier pāda du śloka 23a et lit

शुद्धाद्भिरभिषिच्यथा नवचक्षेण वेष्टयेत्

^३ C : शिरश्चोर्ध्वं च वक्त्रकम्^४ cf. *Virāgama* 91, 39b-46a:

जलादानीय पूर्वैद्युः स्नापयेत्पञ्चगव्यकैः । शयनं पञ्चभिः कल्प्य मूलेन प्रतिमां न्यसेत् ॥

प्रच्छन्नपदसंयुक्तं गन्धपुष्पादिनाचरेयेत् । अभितः कलशान्तीं विन्यसेज्जागबीजतः ॥

सर्वस्नानाधिधानीश्च सहिरण्यान्सकूर्चकान् । अनन्तो वायुकिरचैव तस्रः काकण्ड एव च ॥

शङ्खश्चैव महाशङ्खः शङ्खपालस्तथैव च । गुलिकाद्यष्टनागानां वेदिकुम्भेषु पूजयेत् ॥

मध्यकुम्भे तु संपूज्य नागराजं प्रपूजयेत् । तत्तस्वनाममन्त्रेण पूजयेत् यथाकमम् ॥

दद्याद्भूलौदनं चैव ताम्बूलं दापयेत्ततः ।

cf. *Sūksmāgama* 84, 20b-26a:

“ रक्षाकन्धं ततः परम् ॥

निद्राकुम्भसमायुक्तं शयनं परिकल्पयेत् । वेदिमध्ये विशेषेण साष्टदोशैश्च शालिभिः ॥

तन्मध्ये नलिनं लिख्य तिलतण्डुलसंयुतम् । दशकुम्भसमायुक्तं त्रिसृष्टैः परिवेष्टितम् ॥

अन्तःकूर्चसमायुक्तं नालिकेरोपरि न्यसेत् । प्रतिभारजसंयुक्तं कूर्चैवस्त्रादिवेष्टितम् ॥

आवाहनादिमार्गेण स्थापयेत् निचक्षणः । मध्यमे नागराजं च नागविम्बे तु पूजयेत् ॥

नागकन्यां समावाह्य तद्दामे वर्धनीं न्यसेत् । पूर्वादीशानपर्यन्तमनन्ताद्यचरेयेत्सुधीः ॥

गन्धाहृतैश्च पुष्पैश्च नैवेद्यैश्च प्रपूजयेत् ।

^५ B : कृपादिभिः ; F : वामादिभिः

स्थापयेत्परितोऽष्टौ च कुम्भान्संस्थापयेत्तथा¹ । 'अनन्तादीभ्यसेत्तेषु'² 'हविरन्तं' 'समर्चयेत् ॥ २५ ॥

[होमः³]

ततो होमं प्रकुर्वीत ह्यनेन विधिना बुधः । समिदाज्यचर्कैल्लाजान् 'सक्तक्षीर्यवांस्तिलान् ॥ २६ ॥

कदली पनसं चैव सर्पपांश्च यथाक्रमम् । 'सघायस्त्रावसानेस्तु प्रत्येकं पञ्चविंशतिः ॥ २७ ॥

'[स्पर्शाहुतिं ततो हुत्वा पूर्णाहुतिमथाचरेत् ।

[कुम्भाभिपेकः¹⁰]

ततः प्रभाते धिमले स्त्रामं कृत्वा तु देशिकः ॥ २८ ॥

उत्थाप्य शयनाश्रमं स्थापयेच्च ततः परम् । प्रायश्चित्तं ततो हुत्वा त्वष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ २९ ॥

¹ B, C : ततः pour तथा

² Le ms. A ajoute: तस्य दक्षिणपार्श्वे तु कूर्वादिभिः समन्वितम् ; voir *śloka* 24a

³ B : न्यसेत्तत्र pour न्यसेत्तेषु ; C : यजेतेषु ⁴ A : हविरान्तं ⁵ C : समर्चयेत्

¹⁰ cf. *Kāraṇāgama* (T. No. 120) pp 87-88:

अग्न्याधानादिकं सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् । कुण्डमध्ये यजेद्वीमाश्रमस्थाहुतिरूपकान् ॥

समिदाज्यचर्कैल्लाजान्सर्पपांश्च यवांस्तिलान् । होमद्रव्याणि सप्तैतान्होमवेदे शिञ्चेतमः ॥

पद्ममूलमन्त्रैश्च प्रत्येकं तु सहस्रकम् । सर्पपायनिमन्त्रैश्च अष्टोत्तरसहस्रकम् ॥

द्रव्ये प्रति विशेषेण कुर्यात्स्पर्शाहुतिं तथा । मकुटं वदनं चैव हृदयं तामिगुण्यकम् ॥

पादौ चैव तु तदूर्ध्वं हुत्वा तेनैव मन्त्रतः । मूर्धादिपादपर्यन्तं हुत्वान्ते च तथा सृशेत् ॥

एवं जापरणं रात्रौ प्रभाते स्थापनं कुरु ॥

cf. *Virāgama* 91, 46b-50a:

ततो होमं प्रकर्तव्यं पलाशसमिधा सह । समिदाज्यचर्कैल्लाजान्सर्पपांश्च यवांस्तिलान् ॥

शालिनीवारगोधूमं मुद्गेनैव समन्वितम् । पद्ममूलमूलज्जेन कमादृत्वा तु देशिकः ॥

इदं विष्णुरिति मन्त्रेण आग्नेनैव शताहुतिम् । विष्णोर्नैकं च मन्त्रेण चक्षुषा च शताहुतिम् ॥

हुत्वा हुत्वा सृशेन्मूर्तिं व्याहृतिं सुहुयात्ततः । वेदेना वेदेन त्वा तु गणानां त्वेति होमयेत् ॥

cf. *Sūksmāgama* 84, 26b-30:

ततः कुण्डान्तिकं गत्वा होमं कुर्याद्विचक्षणः । अनिन्कार्योक्तमग्नेर्णाग्निमध्ये सुपूजयेत् ॥

समिदाज्याश्रमशालीस्तु यवगोधूमवैभवम् । अपाश्रमं च नीवारं त्रिपङ्कतिलसर्पम् ॥

लार्जं पलाशसंयुक्तं होमयेत्तु यथाक्रमम् । नागजपाश्रममूलैस्तु प्रत्येकं होममाचरेत् ॥

सहस्रं वा तदर्धं वा तदर्धार्धमवापि वा । अष्टोत्तरशतं वापि पञ्चाशत्सर्वाविंशतिः ॥

प्रायश्चित्ताहुतिं हुत्वा पूर्णाहुतिमवाचरेत् ॥

⁷ A : सक्त्यु pour सक्त ⁸ A : सघायस्त्रावसाने तु ; B : सघायस्त्रावसानं तु ; C : सघायस्त्रावसाने तु

¹⁰ Dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition, il semble qu'il y ait une lacune après le *śloka* 27b et avant 32a, on ne trouve en effet aucune description de *kuṃbhābhipeka*. Les *śloka* proposés entre crochets à titre de reconstruction hypothétique, ont pour seul objet de suggérer le contenu de cette lacune, et s'appuient pour cela sur l'autorité du *Rauravāgama-paddhati* (T. No 120)

¹⁶ cf. *Kāraṇāgama* (T. No. 120) pp. 89-90:

आचार्या मूर्तिर्पैः सार्वं श्रानत्रयमवाचरेत् । उत्थाप्य शयनाश्रमं स्थापनं च ततः परम् ॥

प्रायश्चित्तं ततो हुत्वा अष्टोत्तरसहस्रकम् । अष्टमन्त्रं ततः कृत्वा बन्धयेत्सुरदं कुरु ॥

सुमुहूर्ते सुलगने च गुरवे संनिवेदयेत् । कुम्भानुदस्य शिरसा आह्वानकलशोदकम् ॥

सुमुहूर्ते सुलग्ने च गुरवे संनिवेदयेत् । कुम्भानुद्धृत्य शिरसा चावृत्तान्कलशोदकान् ॥ ३० ॥
 अभिषिच्य यथाम्यायं पूजयेत्सर्पराजकम् । पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैर्गन्धोदकैश्चक्षुसारकैः ॥ ३१ ॥
 क्षीरतण्डुलचूर्णेन नारिकेलोदकेन च । [अभिषिच्य क्रमेणैवमुपचारांश्च दापयेत् ॥ ३२ ॥]
 पायं सद्येन दत्त्वा तु वामेनाचमनीयकम् । अघोरेणाध्वयं दत्त्वा चाख्येणैवामिषेचनम् ॥ ३३ ॥
 गन्धमीशानमन्त्रेण पुष्पं वै हृदयेन तु । धूपं तु शिरसा दत्त्वा दीपं नेत्रेण दापयेत् ॥ ३४ ॥
 माल्यमाभरणं चैव कचचेनैव दापयेत् । नैवेद्यं हृदयेनैव नमस्कारोऽस्त्रमन्त्रतः ॥ ३५ ॥
 वेदिकायां स्थापयित्वा 'स्रपनोक्तं समाचरेत् । एवं यः कुरुते मर्त्यः सर्वरोगाद्भिमुच्यते ॥ ३६ ॥
 इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] "नागराजप्रतिष्ठा नामाष्टत्रिंशः पटलः ॥

अभिषिच्य क्रमेणैतद्वत्त्वा चैव समाचरेत् । धूपदीपं च नैवेद्यं ताम्बूलाद्युपचारकैः ॥
 पुष्पाञ्जलिं ततो दत्त्वा प्रणम्य दण्डवद्भुवि । मन्त्रहीनं क्रियाहीनं द्रव्यहीनं कृपानिधे ॥
 यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु ते । यजमानस्ततो द्रव्यवस्त्रालंकारभूषणैः ॥
 गान्तिकुम्भाभिषेकं च दानानि च यथाक्रमम् । आचार्यं पूजयेत्पश्चाद्दक्षिणं भूमिदानकम् ॥
 कृपणं पश्चनिष्कं स्थान्मध्यमं तु तदर्धकम् । तदर्धमधमं ज्ञेयमाचार्यस्य तु दक्षिणा ॥
 ऋत्विगभ्यो दक्षिणां दद्याद्भृगुपुत्रीं पूजयेत्कृमात् । दशदानं ततः कृत्वा सर्वभ्यो भूरिदक्षिणाम् ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र अष्टोत्तरशतानि च । आशीर्त्तादास्ततो ब्राह्म्याः सर्वान्क्रामानवाप्नुयात् ॥

cf. *Virāḡama* 91, 50b-54a:

ततः प्रभाते विमले स्थाने कृत्वा तु देशिकः । स्थितिन्वासं प्रकर्तव्यं पूर्ववत्तलक्षणांनितम् ॥
 ततोऽवसानहोमं तु समिदाग्धचरुभिः सह । नागभूलेन हृदये मन्त्रेणैव कमान्पसेत् ॥
 सर्वद्रव्यसमायुक्तं हव्यवाहं समुच्चरन् । दिवष्टमनेतिमन्त्रेण जुहुयात्तदनन्तरम् ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र यागकुम्भाभिषेचयेत् । महाहविर्निकेद्याथ ताम्बूलं दापयेत्ततः ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 84, 31-39:

उत्थाप्य शयनाह्विनं स्वर्गाहुतिनवाचरेत् । स्वस्थाने स्वापयेद्भिम्बं न्यस्य कृत्वा यथाक्रमम् ॥
 अग्नौ मूर्तिं समुत्थाप्य कुम्भस्योपरि विन्यसेत् । आचार्यं पूजयेत्पश्चाद्दक्षिणां च प्रदापयेत् ॥
 यात्रादानं पुरा कृत्वा दशदानं ददेत्कृमात् । वेद्याः कुम्भं समुत्थाप्य भिम्बाये विन्यसेत्कृमात् ॥
 कुम्भाह्वीजं समुत्थाप्य सर्वस्योपरि विन्यसेत् । तद्दामे वर्धनीं न्यस्य एकं चैर्षाठके न्यसेत् ॥
 अनन्ताद्यष्टनामांश्च पूर्वोदिकलशान्पसेत् । महाभिषेकसंयुक्तं वस्त्रैर्गन्धैरलंकृतम् ॥
 पुष्पमाल्यैरलंकृत्य सर्वाभरणभूषितम् । महार्चनेद्यसंयुक्तं ताम्बूलं धूपदीपकम् ॥
 उपचाराणि सर्वाणि दापयेत्तु विचक्षणः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दक्षिणाभिश्च दापयेत् ॥
 अनेन विधिना यस्तु करोति स्वामनं यदि । नागेन्द्रस्य प्रसादेन सर्वान्क्रामानवाप्नुयात् ॥
 आवुरारोग्यपुत्रार्थमैश्वर्यादिसृष्टिदम् । इह लोके सुखं प्राप्य पुण्यलोकं लभेत्सुधीः ॥

¹ B : कचचेनैवमाचरेत् ; C : कचचेनैव तु दापयेत्

² B : वन्दनं चाख्यमन्त्रतः

³ A : वेद्यायां स्थापनेनैव ; C : नैवेद्यास्थापनेनैव

⁴ A : कृपणं तु

⁵ A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीरौरवतन्त्रे

⁶ A : नागराजप्रतिष्ठा एकलेखवारिषः पटलः ; B : नागराजप्रतिष्ठा नामैकोनचत्वारिंशः ; C : नागराजप्रतिष्ठाविधि-
 नाम पञ्चत्रिंशत्पटलः ; E : नागराजप्रतिष्ठाविधिः षट्त्रिंशत्पटलः ; F : नागराजविधिपटलः षट्त्रिंशत्तमः

[एकोनचत्वारिंशः पटलः]

[प्रासादलक्षणविधिः¹]

[सदनविधानम्²]

वक्ष्येऽहं सदनानां तु संक्षेपाल्लक्षणं करो । एकहस्तं समारभ्य द्विद्विहस्तविवर्धनात् ॥ १ ॥
 एकसप्ततिहस्तान्तं षट्त्रिंशत्सदनं भवेत्³ । विस्तारसदृशाद्दुर्वं पादमर्धं त्रिपादकम् ॥ २ ॥

¹ Pour प्रासादलक्षणं voir *Aṃśumatkāśyapa*, *paṭala* 6, 8, 9, 21, 22, 24 et 26 à 40, *Ajita*, *paṭala* 12 à 14, *Kāmika* I 49, 50, 53, 55 et 60, *Kāraṇa* I 5 et 7, *Kiraṇa* III 25, *Dipta*, *paṭala* 2, 5 et 6 à 9, *Santānasamhitā*, *paṭala* 5, et *Suprabheda* I 31.

² cf. *Aṃśumatkāśyapa* 22, 37b-58a:

त्रिचतुर्हस्तमारभ्य द्विद्विहस्तविवर्धनात् । नवपङ्क्तिकरान्तं तु आभासैकतलं भवेत् ॥
 एवमष्टविधं मानं युग्मायुग्मं चतुश्चतुः । पञ्चषड्विहस्तमारभ्य द्विद्विहस्तविवर्धनात् ॥
 रुद्रभानुकरान्तं तु आभासद्वितलेऽष्टधा । सप्ताष्टहस्तमारभ्य द्विद्विहस्तविवर्धनात् ॥
 त्रिक्रिकलाकरान्तं तु आभासत्रितले दश । ग्रहकर्म समारभ्य सप्ताष्टाधिकसङ्कल्पः ॥
 चतुष्पञ्चतलं वाथ युग्मायुग्माश्च ते दश । विस्तारं सप्तषट्पञ्चभागं कृत्वा द्विजोत्तम ॥
 रसभूतयुगांशं तु विस्ताराद्योपयेत्कमात् । विस्तारद्विगुणं चैव तस्मादष्टांशनाधिकम् ॥
 पञ्चधाभ्युदितं तुङ्गमाभासे सदने द्विज । शान्तिकं पौष्टिकं चैव जयदं चाद्भूतं तथा ॥
 सार्वकामिकमित्येतदभिधानं कमाद्भवेत् । हस्तैरेतैस्तु वृद्धया वा हान्या वा पूर्णमाचरेत् ॥
 आभासं हर्म्यमाख्यातं विकल्पमधुना शृणु । नवपङ्क्तिकरात्सप्तषट्पञ्चाशत्करान्तकम् ॥
 द्विद्विहस्तविवर्धनात् चतुर्विंशतिसंख्याया । पञ्चभूमिं समारभ्य यावदुर्कतलं कनात् ॥
 अधममध्यमोत्कृष्टास्त्रयो भेदास्तलं प्रति । सप्ताष्टाधिकसङ्कल्पादि त्रिद्विहस्तविवर्धनात् ॥
 षट्सप्ताधिकारात्पञ्चतमुर्चं प्राग्वि संख्याया । एवं विकल्पमाख्यातं छन्दमार्गमथ शृणु ॥
 त्रिचतुर्दशहस्तादि द्विद्विहस्तविवर्धनात् । पञ्चषट्पष्टिहस्तान्तं त्र्यासं चै सप्तविंशतिः ॥
 चेदभूमिं समारभ्य भानुभूम्यवसानकम् । अधममध्यमोत्कृष्टं मानं स्याद्दै तलं प्रति ॥
 सप्ताष्टदशहस्तादि त्रिद्विहस्तविवर्धनात् । पञ्चषण्णवतिर्यावदुर्चं प्राग्वि संख्याया ॥
 अधममध्यमोत्कृष्टं तुङ्गभेदं तलं प्रति । छन्दमेषं समाख्यातं जतिहर्म्यमथ शृणु ॥
 सप्ताष्टदशहस्तादि द्विद्विहस्तविवर्धनात् । यावत्सप्ततिहस्तान्तं सप्तविंशतिसंख्याया ॥
 चतुर्भूमिं समारभ्य यावदुर्कतलावधि । तावद्विस्तारमाख्यातमुत्सेधं शृणु सुप्रत ॥
 एकद्विपतिहस्तादि त्रिद्विहस्तविवर्धनात् । यावदायातहस्तान्तमुर्चं प्रागुक्तसंख्याया ॥
 अधममध्यमोत्कृष्टमुत्सेधं चै कमोदितम् । एवं जतिविमानं तु सप्तविंशतिधोदितम् ॥
 जतिच्छन्दविकल्पं च आभासेन द्विजोत्तम । महतीष्वन्तरात्पाश्च क्षुद्रनाम्न कमोदिताः ॥

³ B : शृणु pour करो

⁴ A : द्विहस्तं च pour द्विद्विहस्त ; B : द्विहस्तादि

⁵ B, G : सैक pour एक ; F : सैक ⁶ A, B : तदनन्तरम् pour सदनं भवेत्

⁷ G : विस्तारं pour विस्तार

'समं सपादमुत्सेधः पञ्चधा शान्तिकादयः । शान्तिकं पौष्टिकं चैव जयदाद्भुतमेव च ॥ ३ ॥
 'सार्वकामिकमित्येते सदनस्य 'प्रकीर्तिताः । आदौ तु सप्तमानं तु क्षुद्राख्यसदनस्य तु ॥ ४ ॥
 तदन्ते सप्तमानं 'वाप्याभासाख्यं प्रशंसितम् । 'सप्तसंख्योदिताद्यन्ते विकल्पमभिधीयते ॥ ५ ॥
 तदन्ते 'तत्समं छन्दं 'शेषाष्टौ 'जातिरुच्यते । एकद्वित्रितलं वापि क्षुद्रमानेषु कारयेत् ॥ ६ ॥
 त्रिचतुष्पञ्चद्वीर्वा कुर्यादाभासमानके । षट्सप्ताष्टतलं वापि 'विकल्पे तु विधीयते ॥ ७ ॥
 'दशनवाष्टभूमीर्वा छन्दमाने तु कल्पयेत् । त्रयोदशकलाभूमी 'जातिहृष्ये 'प्रशंसिते ॥ ८ ॥
 त्रिचतुर्भागमारभ्य द्विदिभागविवर्धनात् । सप्ततवसुभागादय 'चत्वारिंशांशकावधिः ॥ ९ ॥
 'एकाद्यकंतलान्तानां यथायुक्त्या प्रकल्पयेत् ।

¹ cf. *Aṅsumatīkāya* 26, 15-27as

हर्म्योच्चं नमुधा भज्य एकांशं हि तलोन्नतम् । द्विभागं चरणायामं प्रस्तरं चैकभागया ॥
 गतोच्चं त्वेकभागेन द्विभागं शिखरोदयम् । एकांशं स्तूपितुङ्गं तु कल्प्यैवं शान्तिकं भवेत् ॥
 शान्तिके मन्थानं तु दशाष्टसप्तभागकम् । एकांशरहितं शेषं मन्थं वा प्राग्भवेत् वा ॥
 एवं शान्तिकमाख्यातं पौष्टिकं बाधुना शृणु । सदनोच्चं नवांशे तु शिवांशं तु तलोदयम् ॥
 अर्धपादसमायुक्तं द्वयंशं तु चरणोदयम् । मन्थानं तथैकांशं सार्धपादांशकं गलम् ॥
 सविभागत्रिभागं तु शिखरोदयमीरितम् । स्तूप्युत्सेधं तथैकांशं पौष्टिकं सदनं विदम् ॥
 सदनोच्चं दशांशे तु अधिष्ठातोदयं शिवम् । सार्धद्वयंशं तु पादोच्चं प्रस्तरं तु शिवांशकम् ॥
 साध्यांशं गलमानं तु गुणांशं शिखरोदयम् । एकांशं स्तूपिमानं तु जयदं तदुदाहृतम् ॥
 रुद्रांशे हर्म्यतुङ्गे तु सपादांशं धरातलम् । सार्धद्वयंशं तु पादोच्चं प्रस्तरं तु शिवांशकम् ॥
 अथ्यध्यांशं तु कण्ठोच्चं सार्धद्वयंशं तु शीर्षकम् । शेषं स्तूप्युदयं ख्यातं त्वद्भूतं सदनं भवेत् ॥
 तुङ्गे सप्तांशभागे तु त्रिपादांशं धरातलम् । पक्षांशं पादतुङ्गं तु त्रिपादांशं तु प्रस्तरम् ॥
 त्रिपादांशं गले मानं शिखरोच्चं द्विभागकम् । स्तूप्युत्सेधं तथैकांशमेतत्स्यसार्वकामिकम् ॥
 शान्तिकाद्युदयोपेतं हर्म्यगण्यं कनोदितम् ॥

² A, B : सार्वकालिक pour सार्वकामिक

³ G : प्रकीर्तितम्

⁴ A : आभासाख्याप्रशंसिता ; B : आभासाख्या प्रशंसिता

⁵ A : सप्तसंख्यादिता द्वयान्ते ; B ; F : सप्तसंख्यादि तयान्ते ; G : सप्तसंख्योदितयान्ते

⁶ C : सप्तमछन्दं pour तत्समं छन्दं

⁷ B : शेषेऽष्टौ

⁸ C, F G : ज्योति pour जाति

⁹ A : विकल्प तु

¹⁰ B : नवाष्टदश pour दशानवाष्ट

¹¹ A : छन्दमाने pour जातिहृष्ये

¹² A : प्रशंसितः

¹³ A, B : चत्वारिंशत्कारावधि

¹⁴ A, B : एकाद्येकं pour एकाद्यकं

[प्रासादालंकारः¹]

²गृहपिण्डयल्लिन्दहारं च ³युक्तियुक्तं तु ⁴कल्पयेत् ॥ १० ॥

⁵व्योमांशं ⁶कर्णकूटानां ⁷पञ्जराणां तथैव च । ⁸कोष्ठायासं तदक्षारं ⁹द्वारान्तरमथार्धकम् ॥११॥

¹ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 28, 64-66:

मानसुत्रान्तरं धर्मभागं कृत्वा द्विजोत्सव । गर्भगेहं तु वेदांशं गृहपिण्डयंशमावृतम् ॥

परितोऽलिन्दमेकांशं द्वारं भागेन कल्पयेत् । तेष्वेककूटविस्तारं मध्ये कोष्ठायतं द्वयम् ॥

तयोर्गन्धैकभागेन पञ्जरव्यासमुच्यते । द्वारान्तरमथांशेन पञ्जरस्य तु पार्श्वयोः ॥

cf. *ibid.*, 29, 2:

रव्यंशे मानसुत्रान्तः कूले गर्भगृहं रसम् । गृहपिण्डयल्लिन्दहारदि प्रत्येकं चैकभागया ॥

cf. *ibid.*, 29, 37-38a:

मानसुत्रान्तरं नन्दभागं कृत्वा विशेषतः । गर्भगेहं गुणांशं स्वाद्भागेन गृहपिण्डिका ॥

अलिन्दमंशेन कर्तव्यं द्वारं भागेन कल्पयेत् ॥

cf. *ibid.*, 29, 46b-47:

गोहव्यासं तु धर्मांशं कृत्वा नाडीगृहं चतुः । गृहपिण्डयंशमानेन अलिन्दं चैकभागया ॥

द्वारव्यासं शिवांशेन परितः परिकल्पयेत् ॥

cf. *ibid.*, 31, 2-3a:

विस्तारं स्वया भव्य गुणांशं गर्भगेहकम् । द्विभागं गृहपिण्डोऽस्यादलिन्दं चैकभागया ॥

द्वारा भागेन कर्तव्या ॥

² A : प्रहणणाडयमिन्द्रहारा च ; B : प्रहणणाडयमिन्द्रहारा ; G : प्रहणणुइहारा च

³ A : युक्तियुक्त्वा * B : योजयेत् * C : व्योमांशु

⁴ Pour क³कूट voir *Aṃsumatkāśyapa* 30, 30, 2a:

तलं प्रस्तुदितव्याससमार्धं कर्णकूटकम् ॥

⁵ Pour पञ्जर voir *Aṃsumatkāśyapa* 30, 20-27:

⁶ पञ्जरस्त्वधुनोच्यते ॥

उपानादुत्तरान्तं तु नवभागविभाजिते । उपपीठमथांशेन पक्षांशं तु धरातलम् ॥

वेदांशं चरणायासं मन्मथयर्धभागया । अर्धंशं वेदिकायानं करोतान्तं गलोदयम् ॥

प्रतिवाजनसोमान्तं पञ्जरोत्त्वमुदाहृतम् । प्रासादस्य च बाह्ये तु वथाशोभाञ्जनितिः ॥

पञ्जरं नासिकाकारं कूटकोष्ठकृतिस्तु वा । हस्तिशृङ्गविमानस्य शिखराभमथापि वा ॥

एवं त्वनेकभेदेन पञ्जराकृतिरुच्यते । येषुष्टं तत्र कर्तव्यं हर्म्योष्णनेकभूमिषु ॥

एवमादितले कुर्यादन्तरप्रस्तरान्वितम् । मानसुत्रात्तु निष्कान्तं युक्तमेवं समाचरेत् ॥

पञ्जरं नीजरहितं प्रस्तरोर्ध्वे विशेषतः । कर्णकूटसमं सार्धं त्रिपादं वाथ विस्तृतम् ॥

तद्व्याससदृशं तुर्जं युक्त्वा पञ्जरमाचरेत् ॥

⁶ Pour कोष्ठ voir *Aṃsumatkāśyapa* 30, 2b:

वायव्यार्धं तु कोष्ठं स्याच्चतुष्पादैकभित्तिः ।

⁷ A : कोष्ठावस्तु पदक्षांशं ; B : पदाक्षांशं तु कोष्ठार्धं

⁸ A : द्वारान्तरमार्धकम् ; B : द्वारं तत्परमार्धकम् ; G : द्वाराणां तत्परमार्धकम्

'सप्तमध्येऽर्धमध्ये च 'कोष्ठान्सकल्पयेद्बुधः । 'कण्ठेषु कर्णकूटानि 'तयोर्मध्ये तु पञ्जरान् ॥ १२ ॥
 'द्वारान्तरं तयोर्मध्ये कल्पयेत्कल्पवित्तमः । अविष्टानोपरिष्ठात्^१ 'प्रस्तरोर्ध्वे तु वा बुधः ॥ १३ ॥
 'देवेश्वरप्रतिष्ठा' तु कर्तव्या 'सकलस्य वा ।

[गर्भगृहम्^{१०}]

^{११} प्रासादव्यासस्याग्न्यंशे व्योमांशं गर्भगेहकम् ॥ १४ ॥

प्रासादाद्यं^{११} तु वा^{१२} भूतभागेऽग्न्यंशं तु वा गृहम् । शेषं^{१३} 'मिति विशालं स्यात्क्षुद्राणां तु करो विदुः ॥
^{१४} गृहपिण्डमलिन्दद्वाराध्याप्याभासाद्यं^{१५} तु योजयेत् ।^{१६} द्वारालिन्दं^{१७} गृहपिण्डेर्वाह्यतः परिकल्पयेत् ॥
 एकादिनवसंख्यातमलिन्दं^{१८} युक्तितो भवेत् ।^{१९} कण्ठे कण्ठे तु सोपानमलिन्देषु^{२०} प्रकल्पयेत् ॥ १७ ॥
^{२१} अलिन्दालिन्दसंवेशं प्रदक्षिणवशात्कुरु । गर्भगेहादलिन्दान्तं^{२२} घनं शैलेष्टकादिभिः ॥ १८ ॥
 उपर्युपरि सोपानं^{२३} द्वारालिन्दं प्रमानयेत्^{२४} ।

^१ B : सप्तमध्ये pour सप्तमध्ये ; G : सप्तमध्ये

^२ B : कोष्ठान् pour कोष्ठान्

^३ A : कर्णेषु कर्णकूपानि ; C : कण्ठेषु कण्ठकूटानि

^४ B : तयोर्मध्ये तु पञ्जरम्

^५ A : द्वारान्तरं तयोर्मध्ये ; B : द्वारान्तरान्तयोर्मध्ये ; C : द्वारान्तरान्तयोर्मध्ये

^६ A : वा pour तु

^७ A : प्रस्तरोर्ध्वे तु कार्यः ; C : प्रस्तरोर्ध्वेत्सर्वं बुधः ; G : प्रस्तरोर्ध्वेद्वा वा बुधः

^८ C, G : प्रतिष्ठां pour प्रतिष्ठा

^९ A, B, G : सकलं तु वा

^{१०} cf. *Aṅgamaśāstra* 26, 11-14a;

हर्म्यतारत्रिभागेकं गर्भगेहस्य विस्तृतम् । पञ्चभागे विभागं च वेदांशं सप्तभाजिते ॥

दशांशे भूतभागं तु रसांशं श्रद्धाजिते । त्रयोदशांशे सप्तांशं वस्त्रंशं त्रिभिर्भाजिते ॥

सप्तदशांशे नवांशं च व्यासार्धं च द्विजोत्तम । गर्भगेहस्य विस्तारं नवधा कीर्तितं मया ॥

शेषं मिति विशालं स्यात्परितः कल्पयेद्बुधः ।

voir aussi *Ajltāgama* 17, 21-27.

^{११} A : प्रासादव्यासस्योऽंशे

^{१२} G : अल्पं pour अर्धं

^{१३} A : भूतभागान्वंशं

^{१४} C, G : भक्ति pour भिति

^{१५} A : गृहपिण्डमलिन्दद्वारा च ; B : हेमपिण्डमलिन्दद्वारा च ; C : गृहपिण्डमलिन्दद्वारा च

^{१६} A : आभासाध्यां pour आभासाद्ये

^{१७} B : द्वारालिन्दं ; C : आरालिन्दं ; G : आरालिन्दं

^{१८} A : गृहे पण्डितवाह्यतः ; C : गृहे पण्डितं वाह्यतः ; G : गृहे पण्डितमप्रतः

^{१९} A : युक्तितो परे ; B : युक्तितो परे

^{२०} A, B : कर्णे कर्णे तु

^{२१} B : अलिन्देषु pour अलिन्देषु

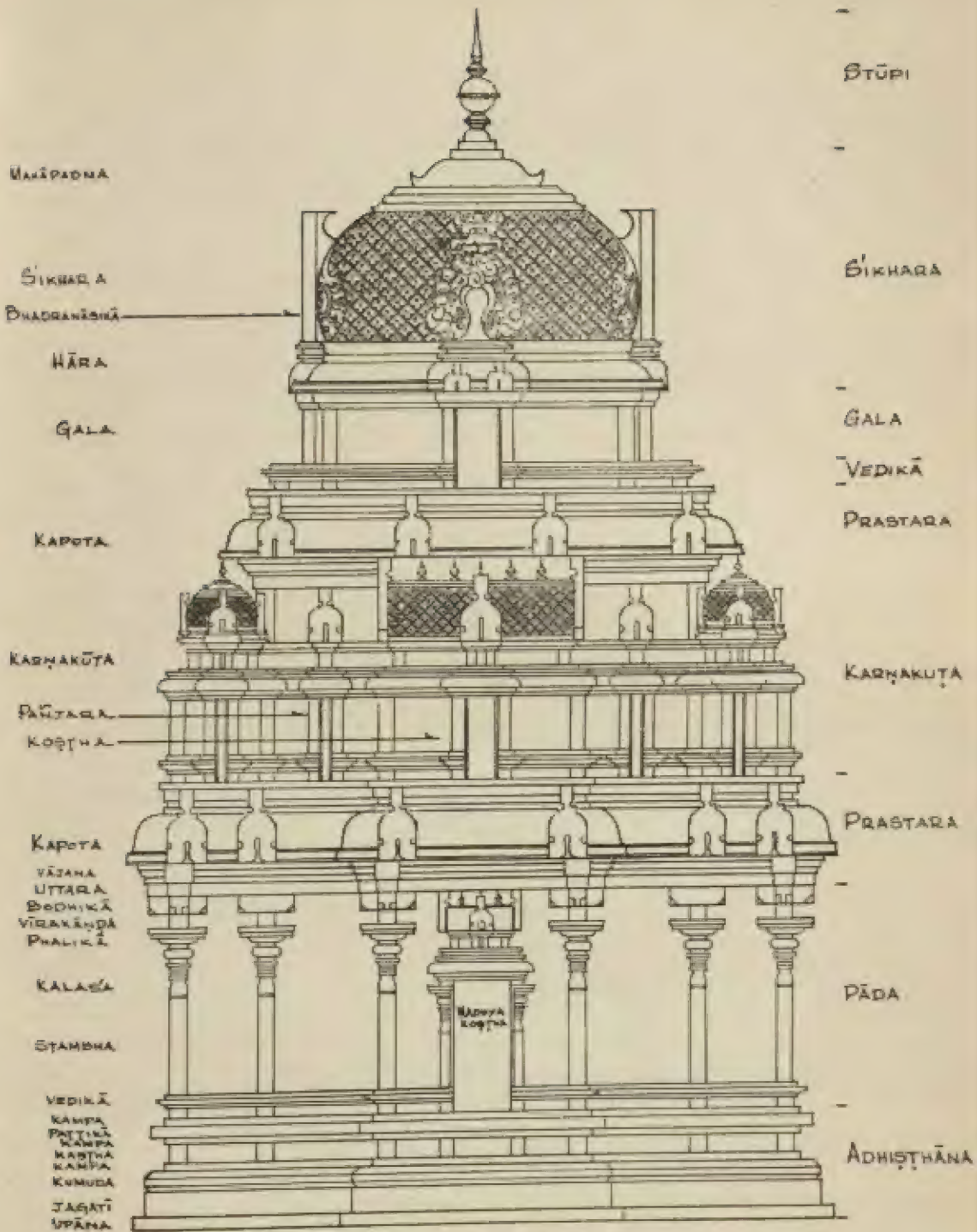
^{२२} B : परिकल्पयेत्

^{२३} A : अलिन्दालिन्दसंवेशं ; B : अलिन्दालिन्दसंवेशं ; C : अलिन्दादिन्दुसंवेशं ; F : अलिन्दादिन्दुसंवेशं

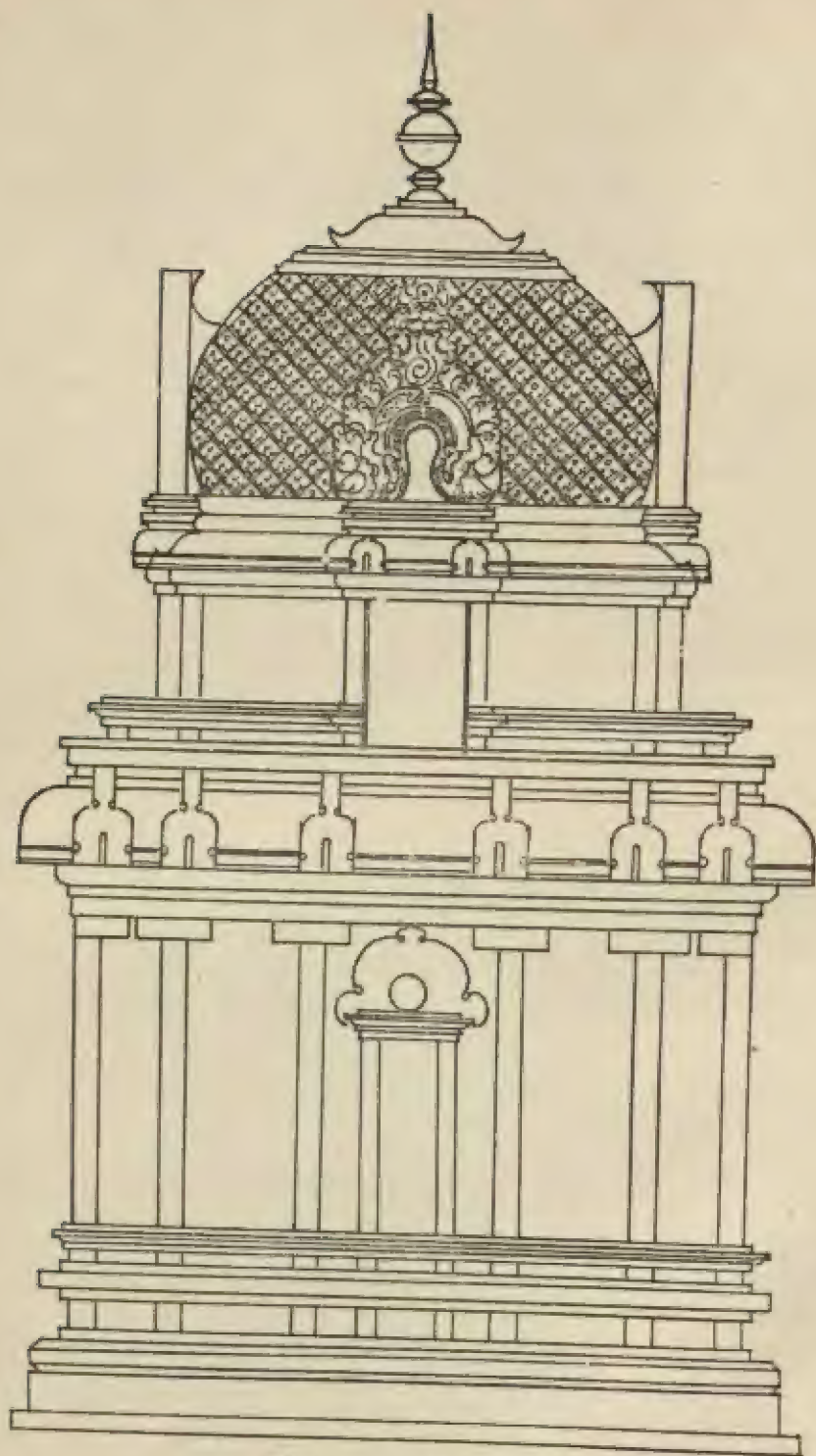
^{२४} B : अलिन्दान्तं pour अलिन्दान्तं

^{२५} C : द्वारालिन्दं ; C, F : द्वारालिन्दं

^{२६} B : न्यसेत् pour नयेत्

NĀGARĀ VIṂĀNA

VESAVA VIMĀNA

[पङ्गः¹]

व्योमाक्षिशिवचन्द्राश्विनीरुद्राश्चाष्टभागके ॥१९॥

²आधारं चरणं ³मन्त्रं ⁴श्रीवशीर्षं च कुण्डलम् । मानमेकतले कुर्याद्बुद्धाशो द्वितलोदये ॥ २० ॥

अधिष्ठानाङ्गिमञ्जुः ⁵प्रस्तरं गलमस्तकम् । स्थपिमानं क्रमादेकं ⁶द्वैकद्वैकमक्षिकम् ॥ २१ ॥

⁷एकस्मादस्थ भागोर्ध्वं गुणभागो न भाजिते । त्रितलस्य तलादीनामुच्चमेवं विधीयते ॥ २२ ॥

⁸कृत्वैवं मानकं युक्त्या कलाभौमान्तकं नयेत् ।

[नागरादिलक्षणम्¹]

¹²कुण्डलान्तमधिष्ठानाद्देदार्षं¹³ नागरं भवेत् ॥ २३ ॥

¹ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 26, 15-16:

हर्म्यं च वसुधा भव्य एकांशं हि तलोत्तमम् । द्विभागं चरणायामं प्रस्तरं चैकभाग्यम् ॥

गलोच्चं त्वेकभागो द्विभागं शिखरोदयम् । एकांशं स्तूपितुङ्गं तु कृत्वैवं शान्तिकं भवेत् ॥

cf. *ibid.*, 27, 6-9a:

प्रासादोच्चं तु विभजेदष्टविंशतिसंख्यया । गुणांशं धरातलोत्सेवं रसांशं चरणोदयम् ॥

प्रस्तरोत्सेधमग्न्यंशं भूतांशं चरणोदयम् । द्विभागं प्रस्तरोत्सेधमेकांशं वेदिकोदयम् ॥

द्विभागं गलमानं तु सार्धवेदोद्योर्ध्वकम् । स्तूपुच्चं सार्धभागं तु कल्पितं शान्तिकं भवेत् ॥

cf. *ibid.*, 28, 6b-10a:

प्रासादस्योच्चये मानुद्विगुणांशे विभाजिते । द्विभागं धरातलोच्चं वै वेदांशं चरणोदयम् ॥

मन्त्रमानं द्विभागेन पादोनचतुरंशकैः । पादायामं च सार्धार्धं प्रस्तरोच्चमुदाहृतम् ॥

सार्धत्रिभागं पादोच्चं सपादांशं तु मष्टकम् । अर्धांशं वेदिकाभागं गलमानं शिवांशकम् ॥

सार्धैर्न्यंशं तु शिखरं स्तूपुच्चं त्वेकभागकम् । एवं हि कल्पितं गेहं शान्तिकं त्विति विद्यते ॥

voir aussi *Ajītāgama* 12, 6¹-6⁵a:

² A : आधारशरणं ³ C, F : पवनं pour मन्त्रं ⁴ B : चकी pour श्रीव

⁵ C, F, G : द्वितलोदयम् ⁶ A : प्रस्तरा pour प्रस्तरं ⁷ C, F : स्तूपि pour स्तूपि

⁸ A : द्वैकं द्वैकमष्टकम् ; G : द्वैकद्वैकमष्टकम् ⁹ A : एकस्यादस्थ ; B : एकः स्यादस्थ

¹⁰ A : कृत्वैवमनसा युक्त्या ; F : कृत्वैवमनसा युक्त्या ; G : कृत्वैवं मनसा युक्त्या

¹¹ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 24, 31-32:

जन्मादि स्तूपिपर्यन्तं युगात् न नागरं भवेत् । वस्वर्धं शीर्षकं कण्ठं श्रविडं भवनं भवेत् ॥

वृत्तश्रीवशिरोपेतं वेसरं हर्म्यमीरितम् । कूटकोष्ठविहीनायां हर्म्याणां कथितास्त्वियमे ॥

cf. *Kāmikāgama* I 49, 108b-110a:

उपानास्तूपिपर्यन्तं युगात् न नागरं भवेत् । कण्ठात्प्रभृति कृतं यद्वेसरं परिकीर्तितम् ॥

कण्ठात्प्रभृति वस्वर्धं श्रविडं परिकीर्तितम् । सार्वदेशिकधाम्न्येतन्नागरायं प्रकीर्तितम् ॥

cf. *Dipitāgama* 7, 12b-15:

जातित्रयं विधातव्यं प्रासादाणां विशेषतः । नागरं श्रविडं चैव वेसरं च त्रिधा मतम् ।

उपानास्तूपिपर्यन्तं युगात् न नागरं भवेत् । चतुरभायतं चैव अष्टार्धं च विशेषतः ॥

प्रासादं श्रविडं विद्याद्वेसरं चाथ वक्ष्यते । कृतं वृत्तायतं चैव द्रुपद्भूतं तमैव च ॥

प्रासादं वेसरं विशालत्रिविधं तत्प्रकृत्यते ॥

'तला रुद्रावधि प्रोक्ताः 'कण्ठाद्वा कुण्डलान्तकम् । कुण्डलान्तमुपानादि वृत्तं' वेसरमुच्यते ॥२५॥

'मण्डलं स्याद्रलादूर्ध्वं 'शेषं वेदाश्रमेव वा ।

[अधिष्ठनम्^१]

प्रतिबन्धाह्निकबन्धं^२ वाप्यधिष्ठानं तु कारयेत् ॥ २५ ॥

[स्तम्भाः^३]

ब्रह्मकान्तं तु वा विष्णुकान्तं वा रुद्रकान्तकम् । चरणाकृति^४ कर्तव्यं कुम्भ^५ मण्डपादिसंयुतम् ॥ २६ ॥

कुम्भ^६ मण्डपादिरहितं^७ बोधिकासहितं तु वा । सवेदिकन्धरं पादं^८ मण्डपं प्रत्यभिपश्यन्^९ ॥ २७ ॥

cf. *Santānasamhitā* 5, 10-11a:

उपानादित्पिपर्यन्तं चतुरश्रं नागरं भवेत् । चतुरश्रावताष्टाशं प्रासादं द्रविडं भवेत् ॥

वृत्तं वृत्तायतं चापि द्वयभश्च तु वेसरम् ॥

voir aussi *Ajītāgama* 12, 65b-68a:

^१ A : कुण्डलासनविष्ठानाद् ; C : कुण्डलान्तावधिष्ठानाद् ^२ G : वेदाश्रं pour वेदाश्रं

^३ C, F, G : कला pour तला ^४ A : कर्णाद्वा pour कण्ठाद्वा ^५ A : कुम्भं pour वृत्तं

^६ A : मण्डलस्य pour मण्डलं स्याद् ^७ A : शेषोवेदाश्रमेव वा ; B : शेषोवेदाश्रमेव वा

^८ Pour प्रतिबन्धं voir *Aṃśumatkāśyapa* 6, 30b-32:

अधिष्ठानस्य चोत्सेधे एकोनविंशदशके । उपानं वैकभागेन सप्तशतैर्बन्धनी भवेत् ॥

पश्चात् कुमुदाचर्चं तु आलिङ्गं वैकभागया । त्रिपदं वैकभागेन प्रत्युत्सेधं द्विभागया ॥

बाजनं वैकभागेन प्रतिबन्धमिदं भवेत् ।

voir aussi *Ajītāgama* 13, 18-10.

Pour अह्निकबन्धं voir *Aṃśumatkāśyapa* 6, 33b-36a:

अधिष्ठानस्य चोत्सेधे पञ्चविंशति भाजिते । शिवांशं पादुकोत्सेधं जगती वसुभागया ॥

घातेशं कुमुदाचर्चं तु व्योमांशं कम्पमानकम् । अनलांशं गलोत्सेधं शूर्यशं चोर्ध्वकम्पकम् ॥

महापृष्ठी गुणांशं तु तदूर्ध्वेऽशेन कम्पकम् । पादवन्धमिति कथातम्^१

voir aussi *Ajītāgama* 13, 2-4.

^२ A : वा अधिष्ठानं तु

^३ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 8, 10-14a:

मूलादप्यं युगाश्रं तु कुम्भमण्डपादिसंयुतम् । ब्रह्मकान्तमिति कथार्तं वस्त्रश्रं विष्णुकान्तकम् ॥

रसाश्रमिन्द्रकान्तं स्यात्तन्ध्रकान्तं कलाश्रकम् । कण्ठमानेन तन्मूलं वेदाश्रं तु प्रकल्पयेत् ॥

स्तम्भाश्रं वैकभागेन चतुरश्रसमन्वितम् । तयोर्मध्यं तु वस्त्रश्रं बोधशाश्रमयापि वा ॥

वृत्ताकारं तु वा त्रिपु कुम्भमण्डपादिसंयुतम् । रुद्रकान्तमिदं कथार्तं मूलादप्यं तु वर्तुलम् ॥

कुम्भमण्डपादिहीनं यत्तदपि रुद्रकान्तकम् ।

cf. *Kāmikāgama* I 53, 15-21a:

पञ्चपदगुणितो चापि स्तम्भालंकार इष्यते । उच्यते चतुरश्रं च वृत्तं वा तत्रकीर्तितम् ॥

सर्वं तच्चतुरश्रं तु कुम्भमण्डपसमन्वितम् । ब्रह्मकान्तं विजानीयाद्दशाश्रमत्रिगुणमानतः ॥

मण्डवेऽष्टाश्रं पौतिकान्तं मध्यश्रमं प्रकल्पयेत् । सर्वत्राष्टाश्रसंयुक्तं कुम्भमण्डपादिसंयुतम् ॥

विष्णुकान्तं स्वयं नासा..... । समत्रिभागमानेन चतुरश्राष्टाश्रकः ॥

कुम्भमण्डपादिरहिता रुद्रकान्तस्तु कीर्तितः ।

voir aussi *Ajītāgama* 14, 14-19a.

PRATIBANDHA

VĀJANA

PRATI

ANTARI

ĀLIṅGA

KAPOTA

ŪRDHYAPADMA

KAMPA

KANṬHA

KAMPA

PADMA

KUMUDA

ŪRDHYAPADMA

KAMPA

PADMA

MAHĀPADMA

UPĀNA

VĀJANA

ANTARI

KAPOTA

ŪRDHYAPADMA

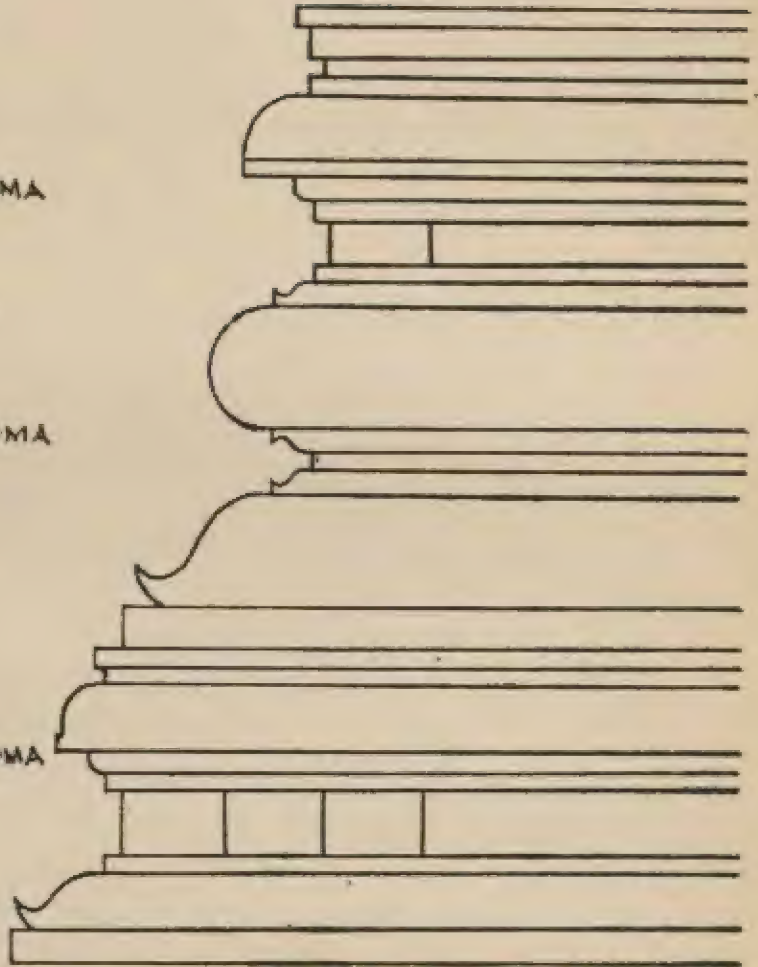
KAMPA

KANṬHA

KAMPA

PADMA

UPĀNA

ĀDHIṢṬHĀNA

|

UPAṬṬHA

|

PĀDABANDHA

KAMPA
PAṬṬIKĀ
KAMPA
KANṬHA
KAMPA
PADMA

KUMUDA

ŪRDHVA PADMA
KAMPA
PADMA

JAGATI

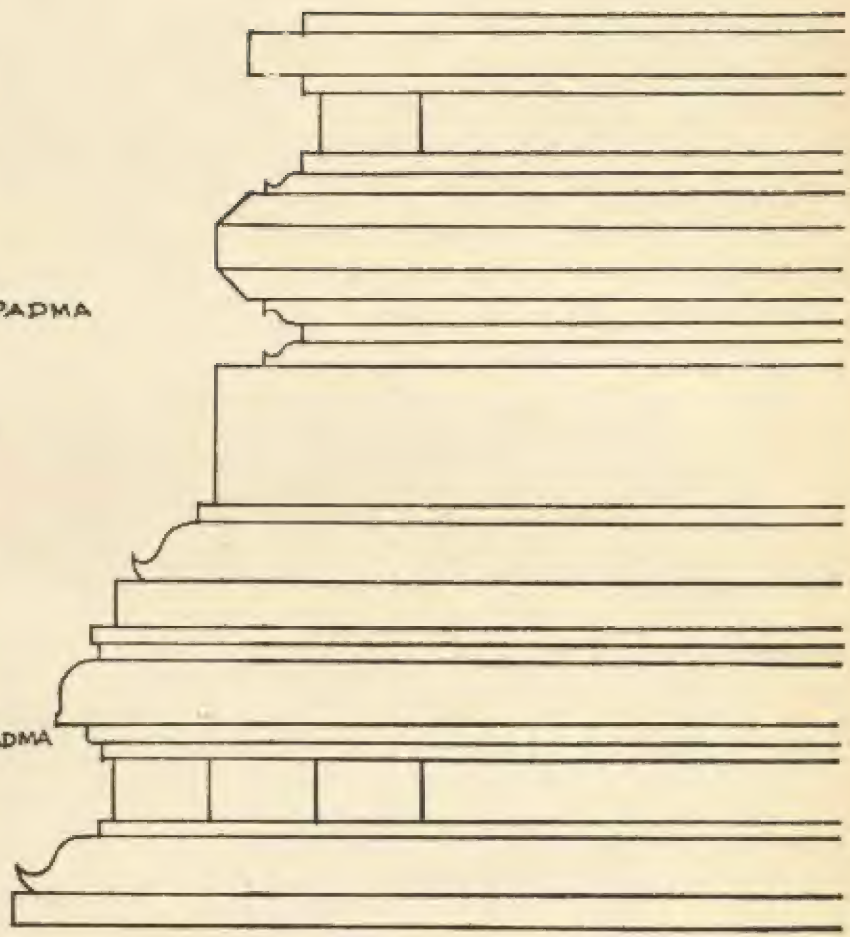
KAMPA
PADMA

UPĀNA
YAJANA
ĀNTARI

KAPOTA
ŪRDHVA PADMA
KAMPA

KANṬHA
KAMPA
PADMA

UPĀNA

ADHIṢṬHĀNA

UPAṬṬHA

BRAHMAKĀNTA

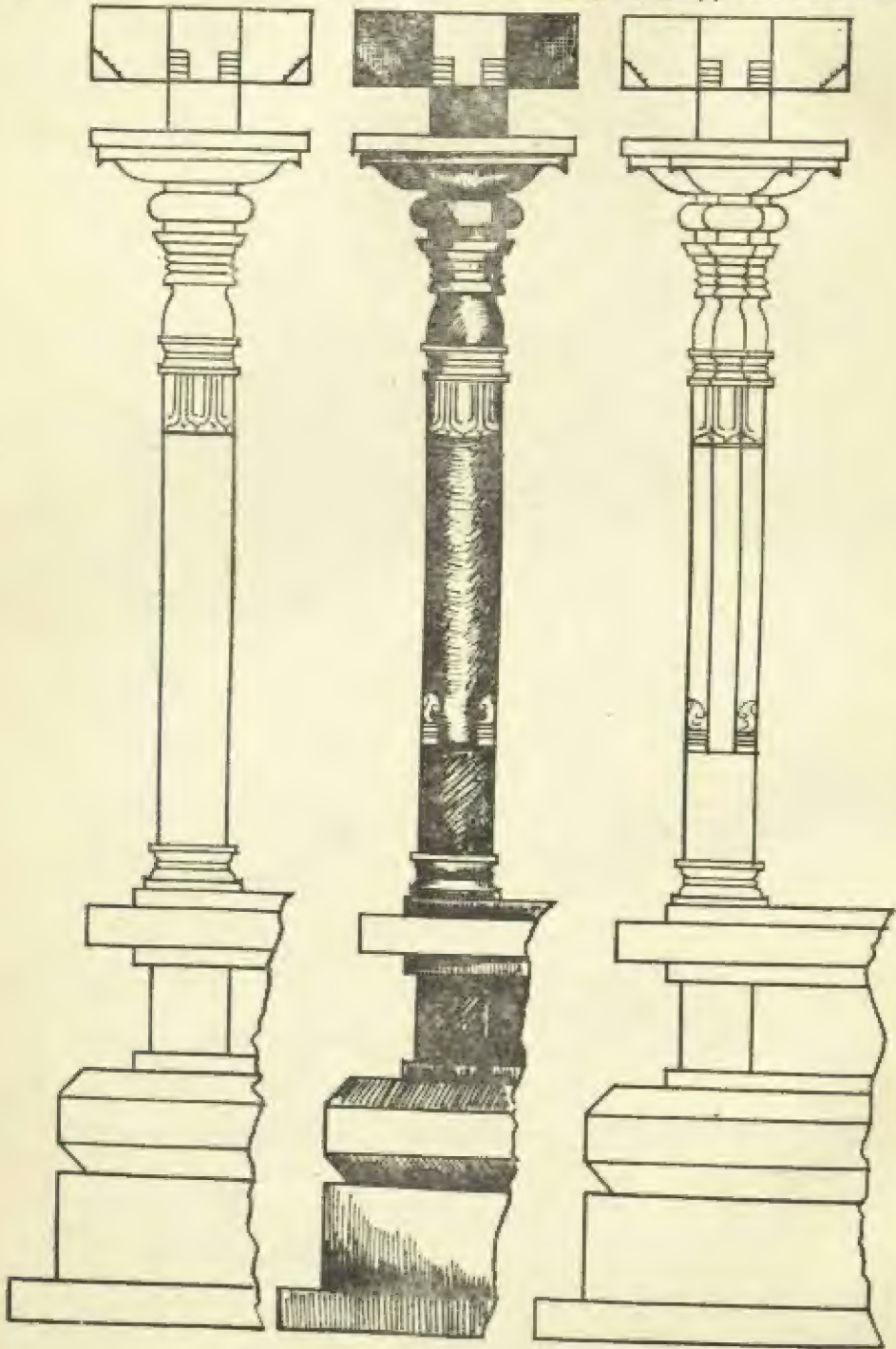
RUDRAKĀNTA

VIṢṆUKĀNTA.

(CATURAS'RA STAMBHA)

(VṚTTASTAMBHA)

(AṢṬĀG'RA STAMBHA)

'शिखरे तु महाशासु कल्पयेद्भद्रनासिकाः' । अमद्रनासिकाः कोणे कल्पयेद्वेसरे बुधः ॥२८ ॥
 चिना वाप्यल्पनासायास्तस्मिन्निष्ठं^१ समद्रकम्^२ । नागरे दिशि भद्राः स्युः कोणेषु युगमल्पकम् ॥ २९ ॥
 'तदल्परहितं वापि समद्रं भद्रनासिकम्' ।

* Le mot आकृति se trouve au neutre au lieu du féminin.

^{१०} A : दण्डादि pour मण्डवादि ; C F, G : मण्डादि ^{११} A : मण्डादि ; F : मण्डादि

^{१२} Pour बोधिका voir *Sūksmāgama* 35, 26-27a:

स्तम्भाप्रतारमानं स्वाद्वोधिकोत्सेधमुच्यते । उत्सेधनिगुणं वापि चतुःषण्णुणं तु वा ॥

षट्सप्ताष्टगुणं वाथ बोधिकादीर्घमिष्यते ।

voir aussi *Ajitāgama* 37, 29-30.

^{१३} Pour मन्त्र voir *Kāmikāgama* I 55, 204b-205a:

प्रस्तरं चैव गोपानं कपोलं मन्त्रमेव वा । नीत्रमित्येवमाख्यातं प्रस्तरस्य द्विजोत्सवाः ॥

^{१४} B : अङ्गप्रत्यङ्गपञ्जरम्

^१ cf *Aṃśumatkāśyapa* 21, 21b-23:

पादं प्रति कपोलेषु कल्पयेत्स्वस्तिकाकृतिम् । मध्ये च कूटशालानां पञ्जरे चाल्पनासिकाः ॥

कल्पयेत् विशेषेण शिखरे भद्रनासिकाः । शालामयोस्तु कर्तव्या ललाटाध्याया तु नासिका ॥

कल्पयेत्पञ्जरस्थाने महानास्याध्यनासिका ॥

ibid., 26, 43b-45a:

तदेव वैदिककण्ठं शिखरं च धटं तथा । पस्वश्रपष्टसंयुक्तं चतुर्दिग्भद्रनासिकाः ॥

अमद्रनासीचत्वारः शिखरे तु विदिक्स्विताः । पादं प्रत्यल्पनास्यादयं स्वस्तिकबन्धं तदुच्यते ॥

ibid., 24, 8b-12:

“ आकृतिं शृणु सुव्रत ॥

कूटकोष्ठानि निष्कान्तिर्मानसूत्रे तु संस्थिता । उन्नताननतोपेतौ कूटकोष्ठौ यथाकमम् ॥

एकाकारतलस्तम्भपत्रतोरणसंयुतम् । क्षुद्रकोष्ठसमाशुक्तं महानास्यपरे द्विज ॥

वैदिकाजालकोपेतं कूटं वेदाधर्शीर्षकम् । एकानेकतलं वापि सालिन्दं वा विहीनकम् ॥

वेदाधर्शीर्षकं कण्ठं शालाकारमथापि वा । नागरं भवनं ख्यातं तद्वेशे तु प्रकल्पितम् ॥

cf. *ibid.*, 29, 26-30:

वेसरे कूटकोष्ठादिनीत्रं स्यात्समसूत्रकम् । वृत्ताकारशिरोपेतं कर्णकूटं प्रकल्पयेत् ॥

वृत्तं गर्भगृहाकारं बाह्ये वृत्ताममेव वा । वृत्तश्रीवशिरोपेतं यथेष्टशिखरेण वा ॥

सालिन्दं वा समद्रं वा लोकनेकतलं तु वा । समार्थं सायताश्रं वा वृत्तं वृत्तायतं तु वा ॥

द्व्यध्ववृत्तं तु वा हृन्मयं कूटकोष्ठादिभिर्युतम् । उन्नताननतोपेतौ कूटकोष्ठौ यथाकमम् ॥

समौ वा कूटकोष्ठौ वा बहुभूम्येकमेव वा । वेधरं भवनं ख्यातम् ”

^२ B, G : सु pour तु ^३ A : नासिकाः pour नासिकाः ^४ A : नासिकाः pour नासिकाः

^५ A : तस्मिन्नाष्टौ ; C : तस्मिन्विष्टौ ; G, F : तस्मिन्नाष्टौ ^६ A : नागरो ; C, G : नागरो

^७ A : भाद्रासु pour भद्राः स्युः ^८ B : तदल्परहितं ; C, G : तदल्परहितं

^९ C, F, G : नासिका pour नासिका

[प्रस्तरोपरि वृषभूतादिकल्पनम्¹]

प्रस्तरे गलमूले तु कोणेपूक्षान् प्रकल्पयेत् ॥३०॥

'तत्रोक्षास्तु विना भूतान् हृदयेऽञ्जलिं विन्यसेत् । कल्पयेद्वाह्यवक्त्रास्तु' नृपतेस्तु जयार्थिभिः² ॥
 'पुष्टिकामाद्बृषः कल्प्यस्ताविमौ' मोक्षकामिनाम्³ । करालमुद्गकुलमापकलकचिकणवर्णकम् ॥ ३२
 क्रमशः कल्पयेद्दीमान्⁴

[दिशामूर्तिकल्पनम्¹⁰]दिशामूर्तिरथोच्यते¹¹ । स्कन्दं हर्म्यमुखे¹² कल्प्य 'सहजं वा विनायकम् ॥ ३३ ॥

¹ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 26, 68b-74a;

गलावस्तातु मबोधेन कोणेषु वृषभं कुरु । कोणं प्रति वृषं वैकं वृषभं शयनं कुरु ॥
 भूतं वायु चतुष्कोणे हृदयाञ्जलिसंयुतम् । कल्पयेत्पद्मपीठोर्ध्वे त्वासीनं तु गृहत्तु ॥
 जानोदममिकोणे तु प्रमोदं नैकते भवेत् । प्रमुखं वायुकोणे तु दुर्मुखं त्वीशकोणके ॥
 श्वेतं रक्तं तथा पीतं कृष्णनग्न्यादिषु कमात् ।... करालमुद्गकुलमापकलकचिकणवर्णकम् ॥
 नानालंकारसंयुक्तं नानालौलासमन्वितम् । नानाकीडसमायुक्तं सुभया दाहभिस्तथा ॥
 उचितं कल्पयेद्दीमान् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 7, 88b 89:

प्रस्तरोपरि कोणेषु भूतं वा वृषभं कुरु । भूतं चैदासनं कुर्यात्कुलाञ्जलिपुटान्वितम् ॥
 वृषभं शयनं कुर्यात्सर्वलक्षणसंयुतम् ॥

cf. *Diptāgama* 6, 22b: उशं कुर्याच्चतुष्कोणे प्रस्तरोपरि सुस्थितम् ॥

² A : कोणेवृषभं प्रकल्पयेत् ; B : कोणेपूकं प्रकल्पयेत् ; C, F, G : कोणेषु क्षिप्र कल्पयेत्

³ A : तत्रोक्षास्तु ; B : तत्रोक्षास्तु ; F : तत्रोक्षास्तु * C, F : पिता pour विना

⁴ B : वक्त्रं तु pour वक्त्रास्तु ; G : वक्त्रस्तु * B : दयार्थिभिः

⁵ A : पुष्टिकामां कल्प्य ; B : पुष्टिकामो वृषं कल्प्य ; F : इष्टकामार्थसंकल्प्य

⁶ A : तौ विना pour ताविमौ * C, F : कामिना pour कामिनाम्

¹⁰ cf. *Aṃsumatkāśyapa* 29, 58b-67:

तलं प्रति विमानानां दिग्मूर्तिरथ वक्ष्यते । स्कन्दं वै पूर्वदिग्भागे दक्षिणामूर्तिं दक्षिणे ॥
 पश्चिमे विष्णुमूर्तिं वा लिङ्गोद्भूतमथापि वा । धातारमुत्तरे विप्र द्वारस्थाने तु वर्जयेत् ॥
 मष्टपे दक्षिणे भद्रे स्थापयेत् विनायकम् । पूर्वे च पश्चिमे तस्थुश्चतुर्मुर्तिं प्रकल्पयेत् ॥
 दुर्गामुत्तरदिग्भागे क्षेत्रपालं तथैव च । स्थानकं वासनं वापि दिशामूर्तिं प्रकल्पयेत् ॥
 एवं धरातलोर्ध्वे तु कर्तव्यं द्विजसत्तम । स्कन्दं वा पूर्वदिग्भागे शक्ये वा हस्तिरोपितः ॥
 दक्षिणे दक्षिणामूर्तिं वीरभद्रमथापि वा । पश्चिमे नारासिंहं तु सौम्यमूर्तिमथापि वा ॥
 उत्तरे तु विधातारं धनदं वा द्विजोत्तम । प्रस्तरोपरि कर्तव्यमेकद्वित्रितले तथा ॥
 चतुर्भूम्यादिमहाशासु महेशास्तु वषेष्टकम् । उमास्कन्दादिसहिता महेशाः परिकीर्तिताः ॥

दक्षिणामूर्तिनं याम्ये हरिलीलां तु वाकणे ।^१सौम्यदेशे विधातारं धनदं वा प्रकल्पयेत् ॥ ३४ ॥

^२सुखासनादिदेवांस्तु सर्वत्र परिकल्पयेत् । प्रासादलक्षणं प्रोक्तं शृणु ^३मण्डपलक्षणम् ॥ ३५ ॥

इति 'श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] ^४प्रासादलक्षणविधिर्नामैकोनचत्वारिंशः पटलः

अन्वामरांश्च गन्धर्वान्सिद्धान्दैत्यमरुद्गणान् । कलान्तं युगभूम्यादि ग्रीवे च प्रस्तरान्तके ॥
एष्वष्टमूर्तिमष्टसु कल्पयेत्कल्पनितमः ॥

cf. *Diptāgama* 6, 78b-80:

प्रासादपार्श्वे पृष्ठे च दिशामूर्तिं तु विन्यसेत् । सेनापतिर्भवेत्पूर्वं दक्षिणामूर्तिर्दक्षिणे ॥

पश्चिमे नारसिंहं तु उत्तरे च पितामहम् । तन्मण्डपस्य पार्श्वे तु विघ्नमूर्तिं प्रकल्पयेत् ॥

सौम्ये कात्थायनीं कुर्वन्महिषस्य शिरःस्थिताम् ॥

cf. *Santānasamhitā* 5, 62b-64:

प्रासादपार्श्वे पृष्ठे च दिशामूर्तिं च विन्यसेत् । स्कन्दं तु पूर्वदेशे तु दक्षिणामूर्तिं दक्षिणे ॥

पश्चिमे लिङ्गोद्भवं च उत्तरे तु पितामहम् । मण्डपस्य तु पार्श्वे तु विघ्नमूर्तिं तु दक्षिणे ॥

उत्तरे चैव दुर्गां च कुर्वदिकतलस्य तु ।

^{११} B, C, F, G : दिशामूर्तिमथोच्यते ^{१२} B : सुखं pour सुखे ^{१३} C, F, G : कृत्वा

^{१४} A : सहजा वा विनायकम् ; B : सहजा वापि नायकम् ; C, F, G : सगजं वा विना गजम्

^१ A : सौम्ये देशे ^२ C : सुख pour सुख , G : उप ^३ A : मण्डप pour मण्डप

^४ A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

^५ A : प्रासादलक्षणविधिश्चत्वारिंशः पटलः ; B : प्रासादलक्षणे नाम चत्वारिंशः पटलः ; C : प्रासादलक्षणविधिर्नाम द्वात्रिंशत्पटलः ; F, G : प्रासादलक्षणविधिपटलः द्वात्रिंशत्

[चत्वारिंशः पटलः]

[मण्डपलक्षणविधिः¹]

[मुखमण्डपः²]

प्रवक्ष्यामि 'समासेन मण्डपानां' तु लक्षणम् । प्रासादसदृशं 'सार्धत्रिपादं' मुखमण्डपम् ॥ १ ॥
सर्वेषां विस्तृतं 'हर्म्यतारतुल्यं' विधीयते । एकं वा द्वित्रिदण्डं वा 'पार्ष्ववैशार्धमण्डपम्' ॥ २ ॥

[मण्डपमानम्³]

साष्टद्वस्तं समारभ्य द्विद्विहस्तविवर्धनात् । 'त्रयोविंशच्छतं' यावत्तावन्मण्डप⁴ विस्तृतम् ॥ ३ ॥

विस्तारसदृशायामं सपादं सार्धमेव वा । पादोनद्विगुणं वाथ द्विगुणं वा सपादकम् ॥ ४ ॥

⁵ 'सार्धं' त्रिपादं त्रिगुणं नवधायामसंमतम् ।

[अन्तरालम्⁶]

⁷ 'मण्डपाख्यद्वयोरन्तरन्तरालं' प्रकल्पयेत् ॥५॥

¹ Pour मण्डपलक्षणं voir *Aṃśumatkāśyapa* 43, *Ajita* 37, *Kāmika* I 70, *Kāraṇa* II 6, *Kiraṇa* III 25, *Dīpa* 14, *Santānasaṃhitā* 12 et *Sūkṣma* 45.

² cf. *Kāmikāgama* I 70, 1-9a:

लक्षणं मण्डपानां तु वक्ष्यते विप्रसत्तमाः । उक्तानामपि सर्वेषां धात्रामेऽग्रमण्डपम् ॥

तन्मानसममानं तु श्रेष्ठमित्यभिधीयते । मण्डपं सममानं चेत्सान्तरालं सवैशकम् ॥

युग्मस्तम्भसमायुक्तं युक्त्या सर्वात्रशोभितम् । सार्धद्वस्तं द्विद्वस्तं वा प्रासादार्धमवापि वा ॥

अन्तरालस्य दीर्घं स्यादन्यत्संधिगतं तु यत् । तन्मध्यममिति प्रोक्तं त्रिगुणं चोत्तमं भवेत् ॥

एकदण्डं द्विदण्डं वा त्रिदण्डं तस्य वैशानम् । सावकाशान्तरालं चेत्स्माद्द्विगुणं भवेत् ॥

पार्ष्वसोपानसंयुक्तं मूलसोपानभित्तिकम् । तदर्थं भित्तियुक्तं वा तदष्टांशेन भित्तिकम् ॥

प्रासादमष्टधा कृत्वा हानवैदष्टभागतः । यावद्विभागमानं तु भवेद्वादशमानकम् ॥

मूलघात्रो भवेच्छुद्धिर्मण्डपं तद्दिपार्ष्वयोः । अन्तरालप्रदेशोक्तं वैशयुक्तं प्रकीर्तितम् ॥

अग्रमण्डपभीदकस्याप्रासादसमबुद्धकम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 37, 39b-41.

³ F : महासेन pour समासेन * C : च pour तु

⁴ C : सच : त्रिपादमुपमण्डपम् ; E : साद्यत्रिपादमुपमण्डपम् G : सार्धत्रिपादमुपमण्डपम्

⁵ A : हर्म्यं तारतुल्यं ; C, G : हर्म्यतारं तुल्यं * C : पार्ष्वं वैशार्धमण्डपम् ; F, G : पार्ष्ववैशार्धमण्डपम्

⁶ cf. *Kāmikāgama* I 70, 34-35:

पञ्चद्वस्तं समारभ्य व्योमहस्ताविद्वितः । एकत्रिंशत्करान्तं तु विस्तारस्तस्य संमतः ॥

विस्तारपादद्वया तु यावद्द्वेदगुणं भवेत् । आयामं कल्पयेत्तस्य विस्तारे भित्तिक्रम्यते ॥

voir aussi *Ajitāgama* 37, 1-3.

⁷ C : द्वयोर्विशरशतं ¹⁰ C, G : मण्डप pour मण्डप

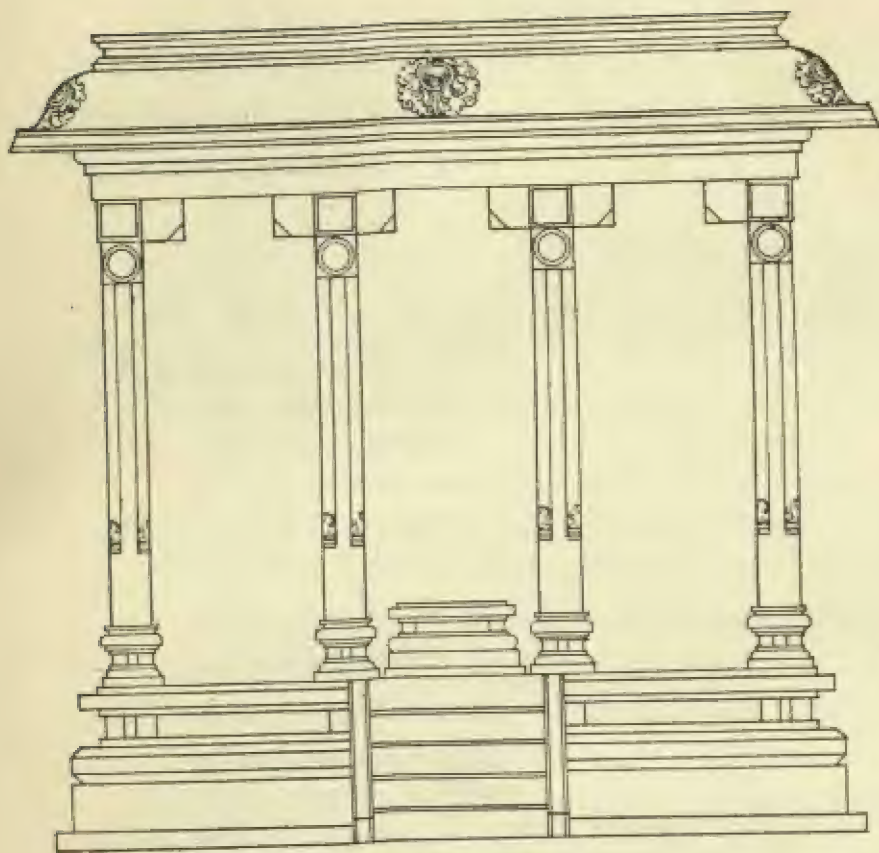
⁸ cf. *Ajitāgama* 37, 37-39.

¹¹ A : सार्धत्रिपादद्विगुणं

⁹ A : मण्डपाख्यं pour मण्डपाख्यं

□ *Handwritten text*

□ *Handwritten text*
□ *Handwritten text*
□ *Handwritten text*

MĀNCA

ĀṄGHRI (PĀDA)

ĀDHISṬHĀNA

MĀṆḌAPA

लावकाशाभतरालं वा ^१मण्डपाकारमेव वा । ^२एकद्वित्रिचतुष्पञ्चदशसप्तष्टकरं तु वा ॥ ६ ॥
नवहस्तं तु ^३वा तस्य तत्संख्यापङ्क्तिमेव वा । ^४पङ्क्तिश्चेन्मण्डलस्योक्तपङ्क्तिमानवशाञ्चयेत् ॥७ ॥
पार्श्वयोर्वेशमुक्तं वा 'जालकं वा विनाथवा' ।

[समाश्रमण्डपः^५]

समाश्रमण्डपं^६ चादौ प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ ८ ॥

पङ्क्तित्रयं^७समायुक्तं कलास्तम्भसमन्वितम् । अष्टिष्टानाङ्गि^८मञ्जाख्यवर्गत्रयसमन्वितम् ॥ ९ ॥
पञ्चपङ्क्तिविशालं^९वा स्यादायामे^{१०} तथैव च । ^{११}षट्त्रिंशद्वात्रसंयुक्तं मध्यैऽशं कूटमेव वा ॥ १० ॥

^१ A, C, G : मण्डपाकार एव वा

^२ B : एकद्वित्रिचतुष्कं वा षड्वा सप्ताष्टकं तु वा ^३ B : तत्संख्या pour वा तस्य

^४ C : पठन्ति चेन्मण्डलस्य पङ्क्तिमानवर्थं नयेत् ; G : पङ्क्तिश्चेन्मण्डलस्योक्तं पङ्क्तिमानवशाञ्चयेत्

^५ C, F, G : वेद pour वेश

^६ Pour जालकं voir *Kārikāgama* I 35, 158b-163:

ऋजुजालकमाद्यं स्थावराक्षं कुञ्जरक्षकम् । गोमूत्रं गणिका पत्रं नन्द्यावर्तं च सप्तधा ॥

ऋजुकम्पयुतं यत् ऋजुजालकमुच्यते । कर्णगत्या यदा थोत्रं गवाक्षमिति कीर्तितम् ॥

तदेव चतुरश्रोत्वं कुञ्जराक्षमिति स्मृतम् । विदिग्द्वारगता इष्टिर्गोमूत्रमिति कीर्तितम् ॥

मूलमप्यप्रगुलिकमृदुभिस्यन्तरार्चितम् । नानाच्छिद्रसमायुक्तं गणिकाजालकं भवेत् ॥

पत्रैर्विचित्रितं रन्ध्रं पत्रजालकमिष्यते । पञ्चमूत्रगतं रन्ध्रं प्रादक्षिण्यकमेण तु ॥

नन्द्यावर्तमिति प्रोक्तं वेद्युद्धे जालकं नयेत् ॥

^७ B : वापि नाथवा

^८ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 43, 44 84a:

उपपीठमधिष्ठानं चरणं प्रस्तरं तथा । नीववेशमलंकारं गण्यं प्रागिव विद्यते ॥

भक्तित्रयसमायुक्तं षोडशस्तम्भसंयुतम् । कलाल्पनासिकोपेतं मध्ये कूटं तु एव वा ॥

मण्डितं वाथ सर्वत्र चतुर्द्वारयुतं तु वा । इष्टदिग्द्वारमेवं वा द्वयजालककोट्टरिकम् ॥

बाह्ये सोपानसंयुक्तं चित्रं तत्तोरणादिभिः । तोरणादिविहीनं वा कल्प्यैवं प्रथमं भवेत् ॥

चतुर्भक्त्या विशालं तु इष्टदिग्द्वारसंयुतम् । पूर्वे परे द्विभक्त्यैकभक्त्या विस्तृतनीवकम् ॥

मध्यस्थाङ्गि परित्यज्य ऊर्ध्वे कूटद्विभक्तिकम् । भानुद्विगुणसंख्याङ्गियुक्तं विंशतिनासिकाः ॥

द्वाराशासु चै सोपानं कर्णे लाङ्गलभित्तिकम् । वसुपञ्जरसंयुक्तं द्वितीयं मण्डपं भवेत् ॥

पञ्चभक्त्या युगात् तु मध्ये कूटं त्रिभागया । मण्डपं परितोऽशेन द्वात्रिंशच्चरणाश्रितम् ॥

भानुद्विगुणनासाढ्यं पञ्चराष्टकसंयुतम् । इष्टदिग्द्वारसंयुक्तं द्वारान्ध्रैव कुडवकम् ॥

द्वारस्थाने तु सोपानं सर्वालंकारसंयुतम् । कुड्यं कुम्भलताद्यैस्तु भूमितं तु तृतीयकम् ॥

चतुरश्रं तु षड्भक्त्या मध्ये कूटं द्विभागया । तत्कूटमष्टपादाढ्यं मध्ये रत्नसमायुतम् ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तमिष्टदिग्द्वारमेव वा । द्विभक्तिविस्तृतं चैव भक्त्या नीवं समायुतम् ॥

इष्टदिग्भद्रसंयुक्तं चतुर्दिग्भद्रमेव वा । चत्वारिंशति चच्छाङ्गियुक्तं वा तत्र योजयेत् ॥

चतुर्विंशाल्पनासाढ्यं कुड्यं कुम्भलतान्वितम् । तोरणाष्टकसंयुक्तं चतुर्थं मण्डपान्वितम् ॥

चतुरश्रं तु सप्तोक्तं षड्वङ्गिकसमायुतम् । नवभागेन तन्मध्ये कूटं वा मण्डिताङ्गणम् ॥

द्वात्रिंशदल्पनासाढ्यं चतुर्दिग्भद्रसंयुतम् । त्रिभानौकांशविस्तारं निर्गमं मुखभद्रकम् ॥

मध्ये 'नन्दांशकूटं वा सर्वमण्डितमेव वा । 'सप्तांशे विस्तृतायामे चतुष्पष्टपङ्क्तिसंयुतम् ॥ ११ ॥
'मण्डितं स्यात्त्रिचर्गाढयं' षष्टपङ्क्तिसहितं तु वा । 'मध्ये बांशं तु कूटं' स्यान्नन्दांशे विस्तृतायते ॥

मध्ये रजसमोषेतं इष्टदिककुड्यसंयुतम् । सर्वालंकारसंयुक्तं पदमं परिकीर्तितम् ॥
युगाधमष्टभक्त्या तु अशीतिचरणान्वितम् । चतुर्भगिन तन्मध्ये ह्यूर्ध्वकूटं प्रकल्पयेत् ॥
चतुर्दिग्द्वारसंयुक्तं मध्येकांशेन कूटकम् । सर्वालंकारसंयुक्तं षष्ठमं मण्डपं भवेत् ॥
नवभक्त्या युगाधं तु शतपादसमन्वितम् । गुणांशकांशविंशं तु नीलभद्रं चतुश्चतुः ॥
चतुर्द्वारसमायुक्तमिष्टद्विग्द्वारमेव वा । मुखे सोपानमग्न्यंशैर्न्यासदीर्घसमन्वितम् ॥
मध्येरजसमायुक्तं षष्ठनासिकान्वितम् । सर्वालंकारसंयुक्तं सप्तमं मण्डपं भवेत् ॥
चतुरश्रं दशांशं तु मान्वाधिकदशांशकम् [शताङ्किकम्] । मध्ये चैकाष्टदिशि च नवकूटसमायुतम् ॥
कूटोपरि नीलतांशे त्वन्तरालं प्रकल्पयेत् । प्राग्बन्मुखेन सोपानं दिशि भद्रसमन्वितम् ॥
सर्वालंकारसंयुक्तमष्टमं मण्डपं भवेत् । रुद्रभक्त्या युगाधं तु मध्येऽग्न्यंशेन कूटकम् ॥
मुखे सोपानसंयुक्तमिष्टद्वारभद्रसंयुतम् । द्वारान्यत्रैव कुड्यं वा इष्टभागावसानकम् ॥
सर्वालंकारसंयुक्तं नवमं मण्डपं भवेत् । द्वादशांशे युगाधं तु मध्ये हृदयंशेन कूटकम् ॥
मण्डपस्य तु बाह्ये चाप्यंशेनालिन्दमिष्यते । चतुर्दशंशेन विस्तारं निष्कावन्तं स्याच्चतुर्दिशि ॥
साष्टपङ्क्तिशतं पादान्मध्यरङ्गे तु कल्पयेत् । सर्वालंकारसंयुक्तं दशमं मण्डपं भवेत् ॥
युगाधं त्रयोदशांशेन मध्येऽग्न्यंशेन कूटकम् । इष्टदिककुड्यसंयुक्तं चतुर्दिग्भद्रसंयुतम् ॥
प्राग्मुखे नन्दभागेल मुखभद्रं प्रकल्पयेत् । सद्भयनवर्तीयुक्तैरङ्गिभिश्च समन्वितम् ।
तोरणैर्जालकैश्चान्यैरलंकारसमन्वितम् । सर्वालंकारसंयुक्तं रुद्रांशं मण्डपं भवेत् ॥
मनुभागैर्युगाधं तु मध्ये हृदयेन कूटकम् । वेदाधिक्ये तु विंशतिं दिशतं चरणान्वितम् ॥
मण्डपं कुड्यसंयुक्तं चतुर्दिग्भद्रसंयुतम् । नन्दादिभद्रसंयुक्तमिष्टभक्त्या विशेषतः ॥
सर्वालंकारसंयुक्तं द्वादशं मण्डपं भवेत् । निषधभित्तिविस्तारमावृतं चतुरभकम् ॥
मध्ये कूटं गुणांशेन ऊर्ध्वं कूटसमन्वितम् । गुणांशं विस्तरायामे मुखभद्रसमन्वितम् ॥
इष्टदिककुड्यसंयुक्तमन्यत्राङ्गिसमन्वितम् । तोरणैर्जालकैश्चान्यैरलंकारसमन्वितम् ॥
पञ्चाशद्दुर्ध्वं चाधिक्यं दिशतं चरणान्वितम् । सर्वालंकारसंयुक्तं मण्डपं तु त्रयोदश ॥
एवं हि मानभेदेन युगाधं मण्डपं विदुः । इत ऊर्ध्वं चतुस्त्रिंशद्दशांशमावसानकम् ॥
चतुरश्रं मण्डपं कुर्यात्सर्वालंकारसंयुतम् । भिन्नस्तम्भं च परितः कर्तुरिच्छावशात्प्रयेत् ॥
समाधमण्डपं कुर्यात् ॥

१ C, G : मण्डपं pour मण्डपं

१० F : न्याय pour त्रय ; G : नव

११ A : पञ्चादशं वर्गात्रय pour मन्वाद्यवर्गात्रय ; B : पञ्चादशं वर्गाद्वय ; C, G : पञ्चादशवर्गाद्वय

१२ B omet वा १३ B ajoute च après स्यादायामे १४ B : षट्त्रिंशद्दशांश

१ B : मन्दांश pour मन्दांश

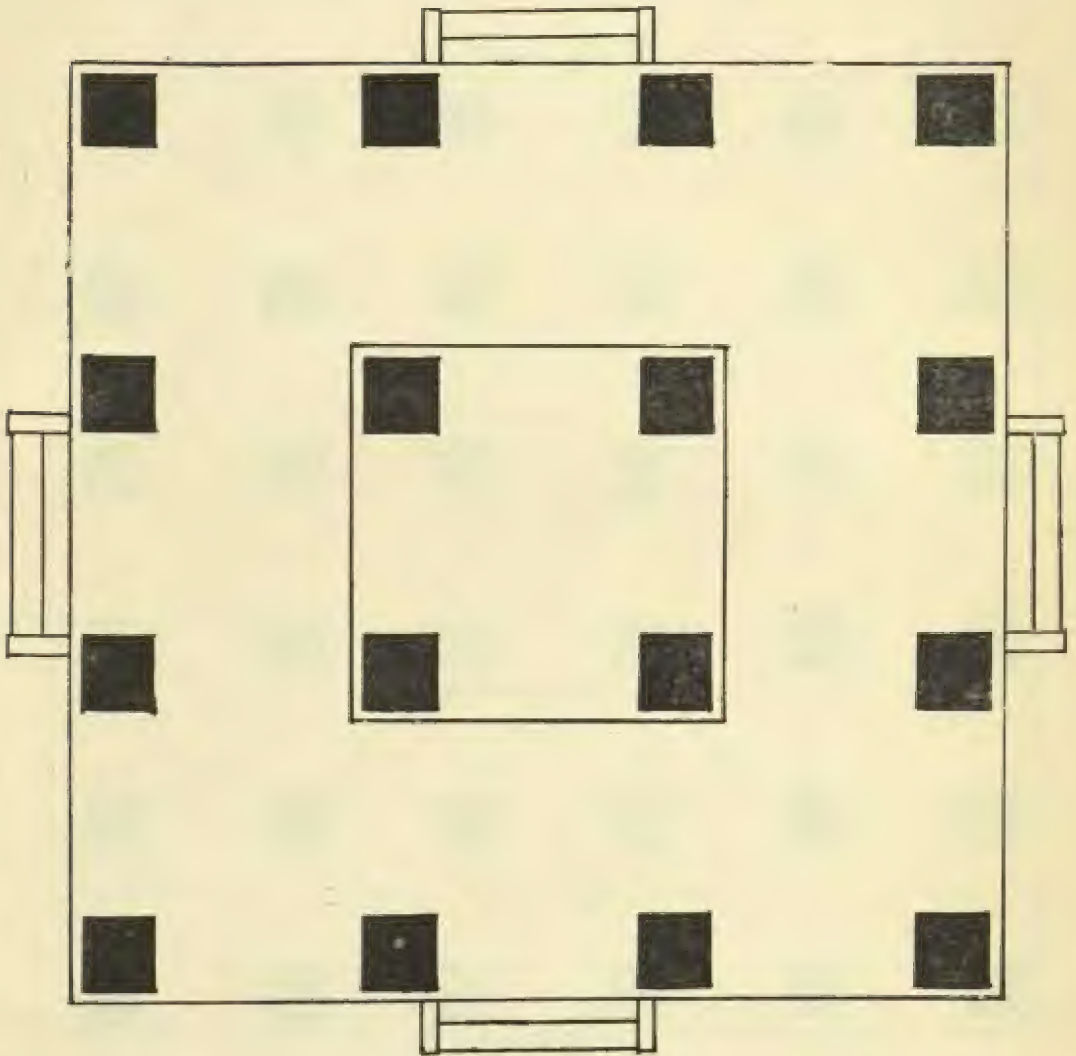
१५ C : सप्तविंशद्दवायामे ; F : सप्तविंशद्दवायामे G : सप्तांशविस्तृतायामे

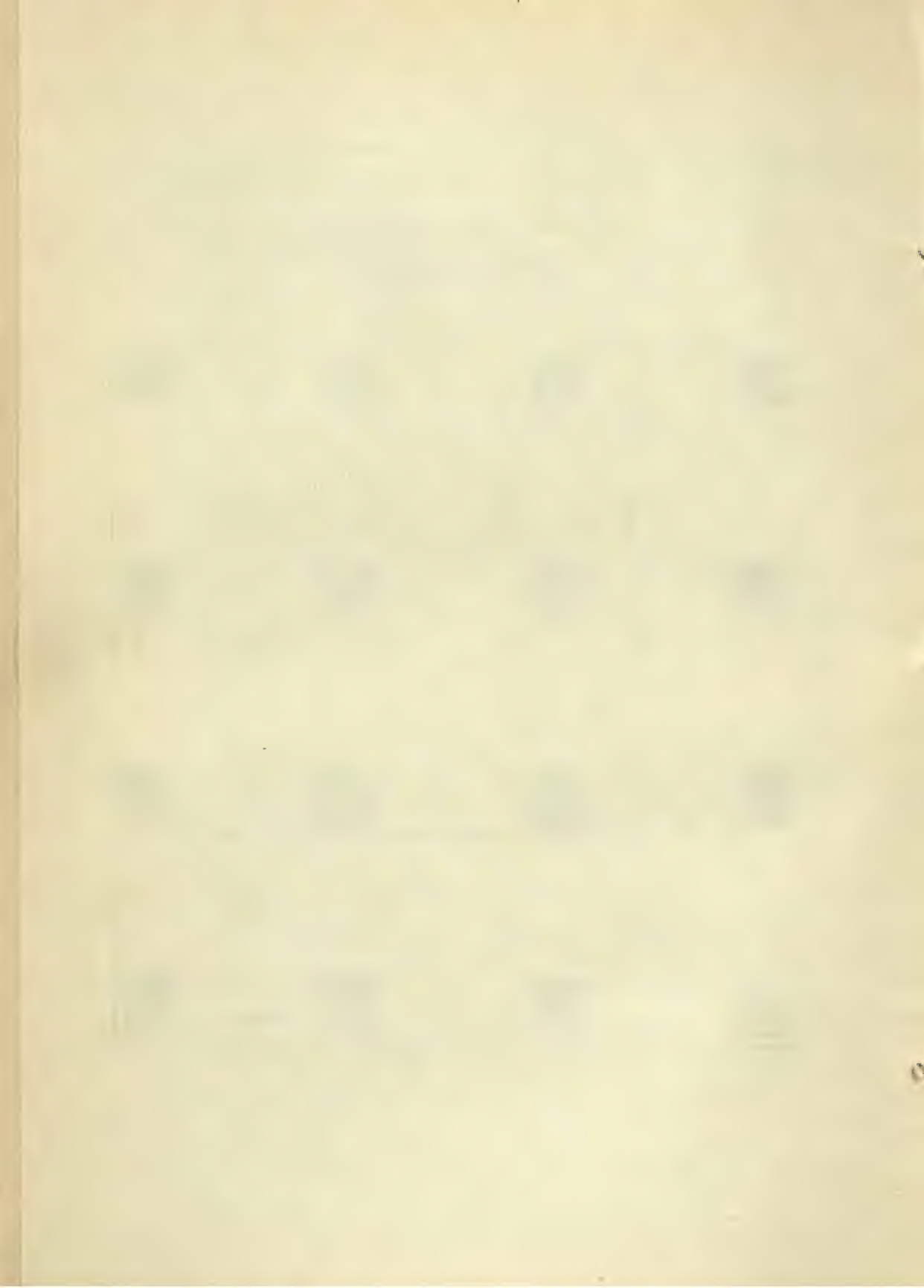
१६ G : मण्डितस्य त्रिचर्गाढयं १७ C : तदङ्गिसहितं तु वा , G : षडङ्गिसहितं तु वा

१८ B : मध्येऽग्न्यान्तकूटं

१९ C, F, G : स्यान्नन्दांशविस्तृतायते

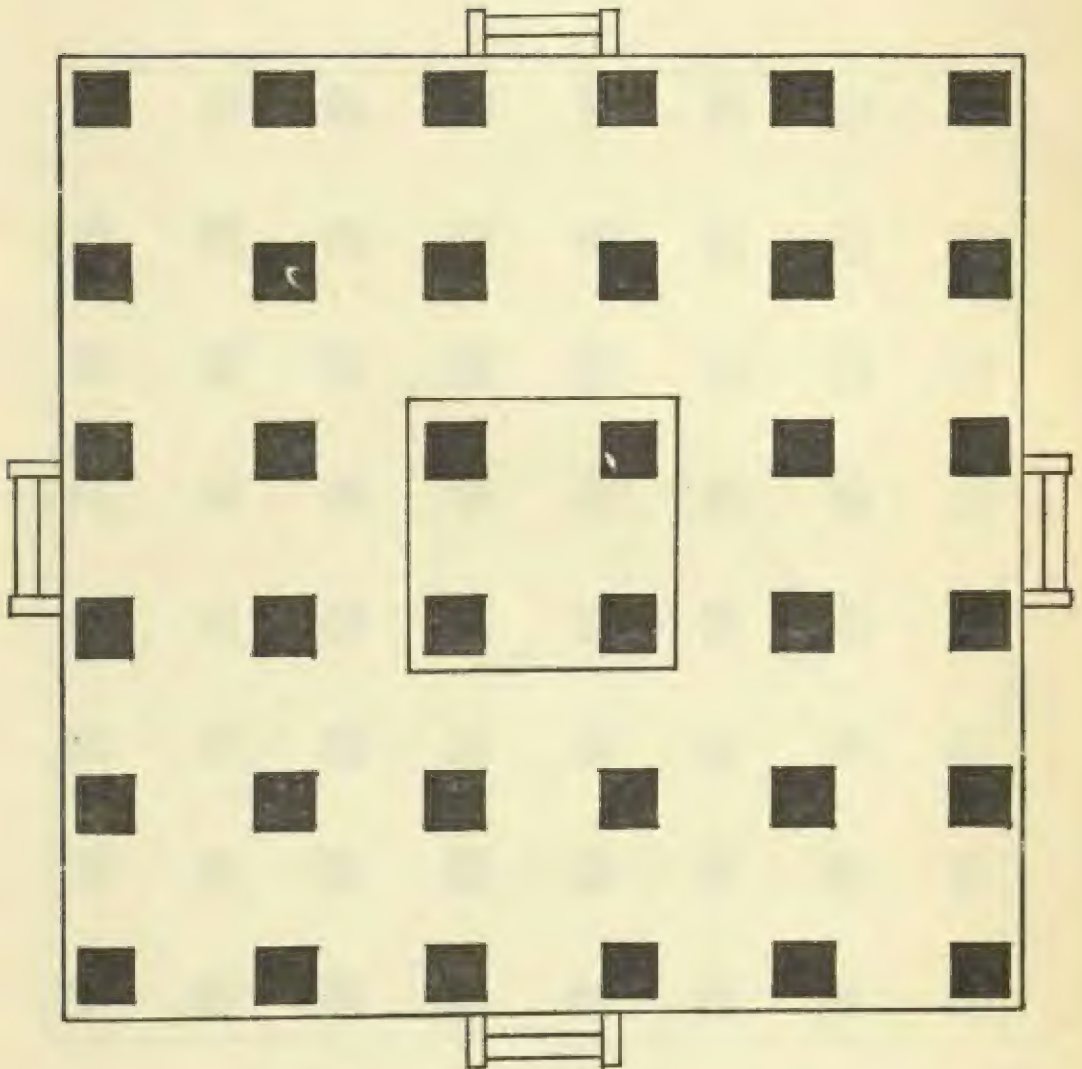
CATURASRAMANTAPA
16 STAMBHA

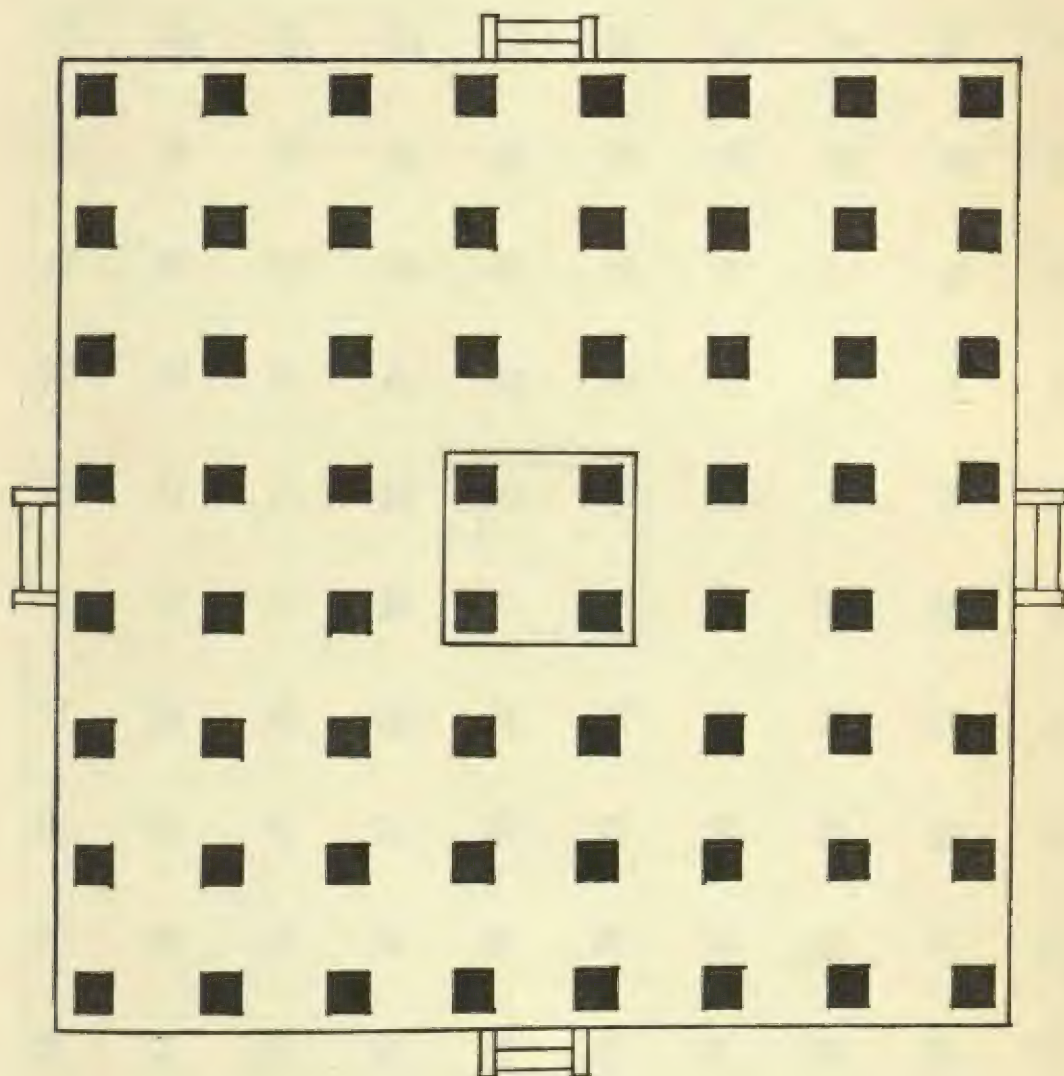

CATURAS'RA MAṆṬAPA .

36 STAMBHA

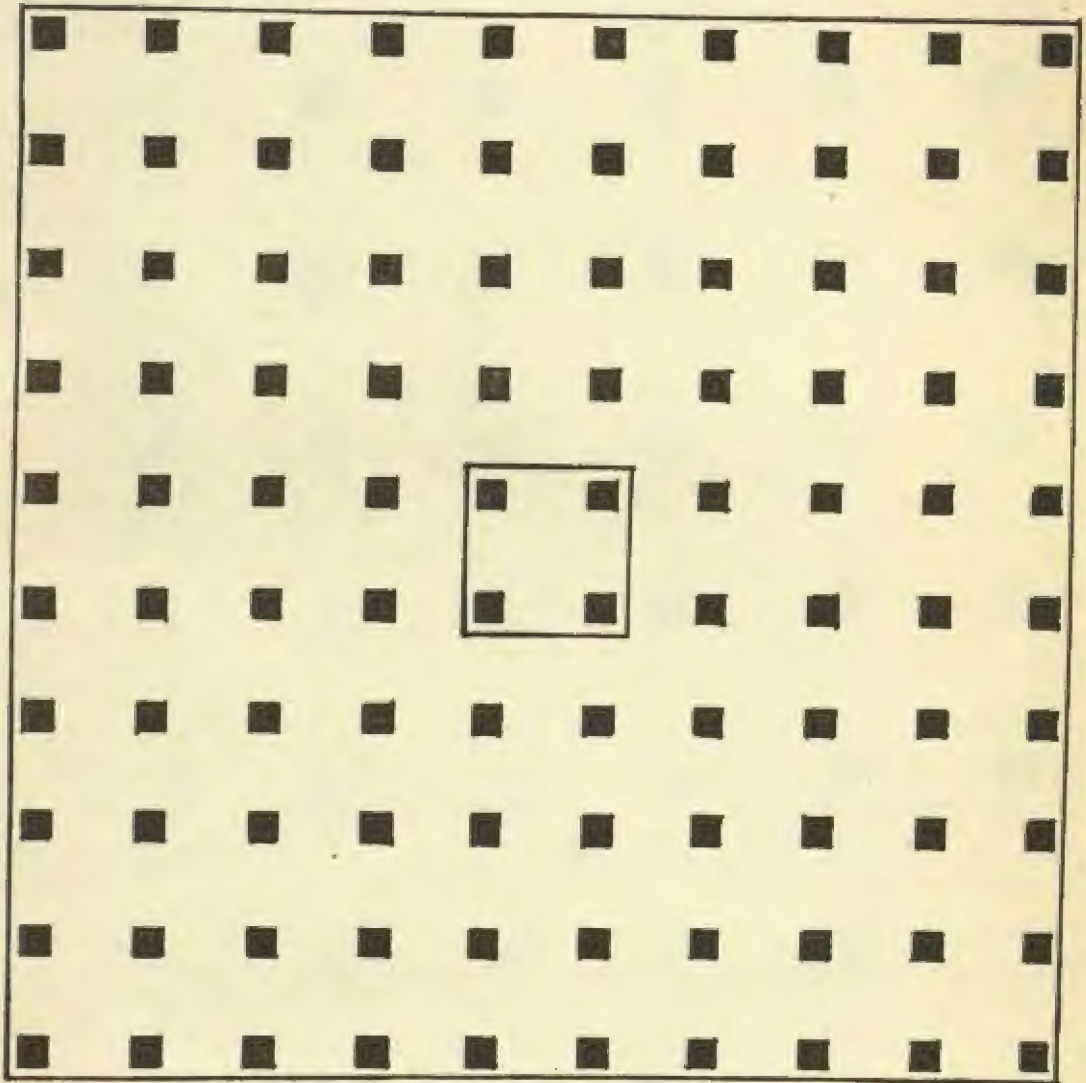
CATURAS'RA MANTAPA.
64 STAMBHA

1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

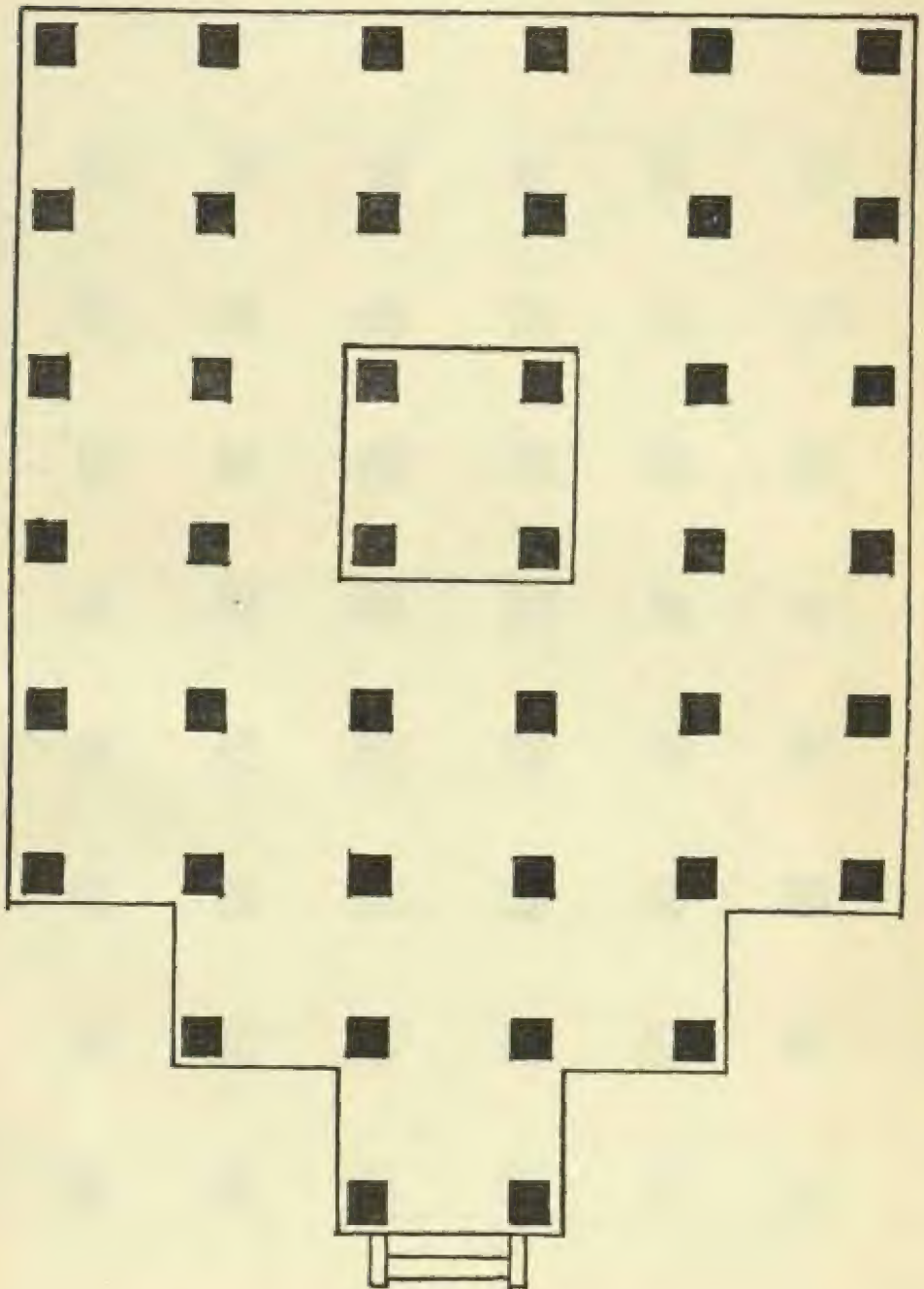
1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48
49	50	51	52	53	54	55	56
57	58	59	60	61	62	63	64
65	66	67	68	69	70	71	72
73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88
89	90	91	92	93	94	95	96
97	98	99	100	101	102	103	104
105	106	107	108	109	110	111	112
113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128
129	130	131	132	133	134	135	136
137	138	139	140	141	142	143	144
145	146	147	148	149	150	151	152
153	154	155	156	157	158	159	160
161	162	163	164	165	166	167	168
169	170	171	172	173	174	175	176
177	178	179	180	181	182	183	184
185	186	187	188	189	190	191	192
193	194	195	196	197	198	199	200

CAṬURAS'RA MAṆṬAPA.
100 STAMBHA

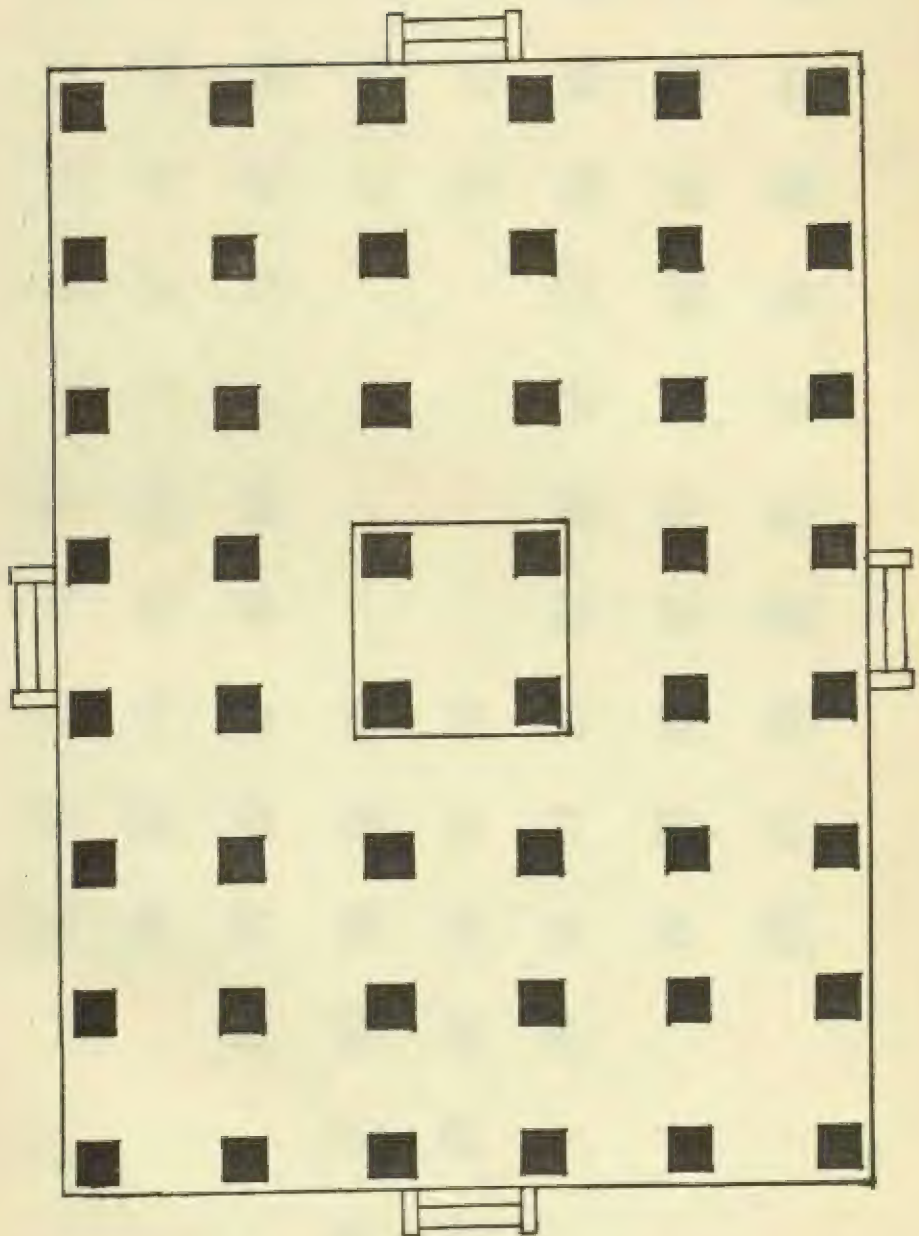
ĀYATĀS'RAMAṆṬAPA.

42 STAMBHA

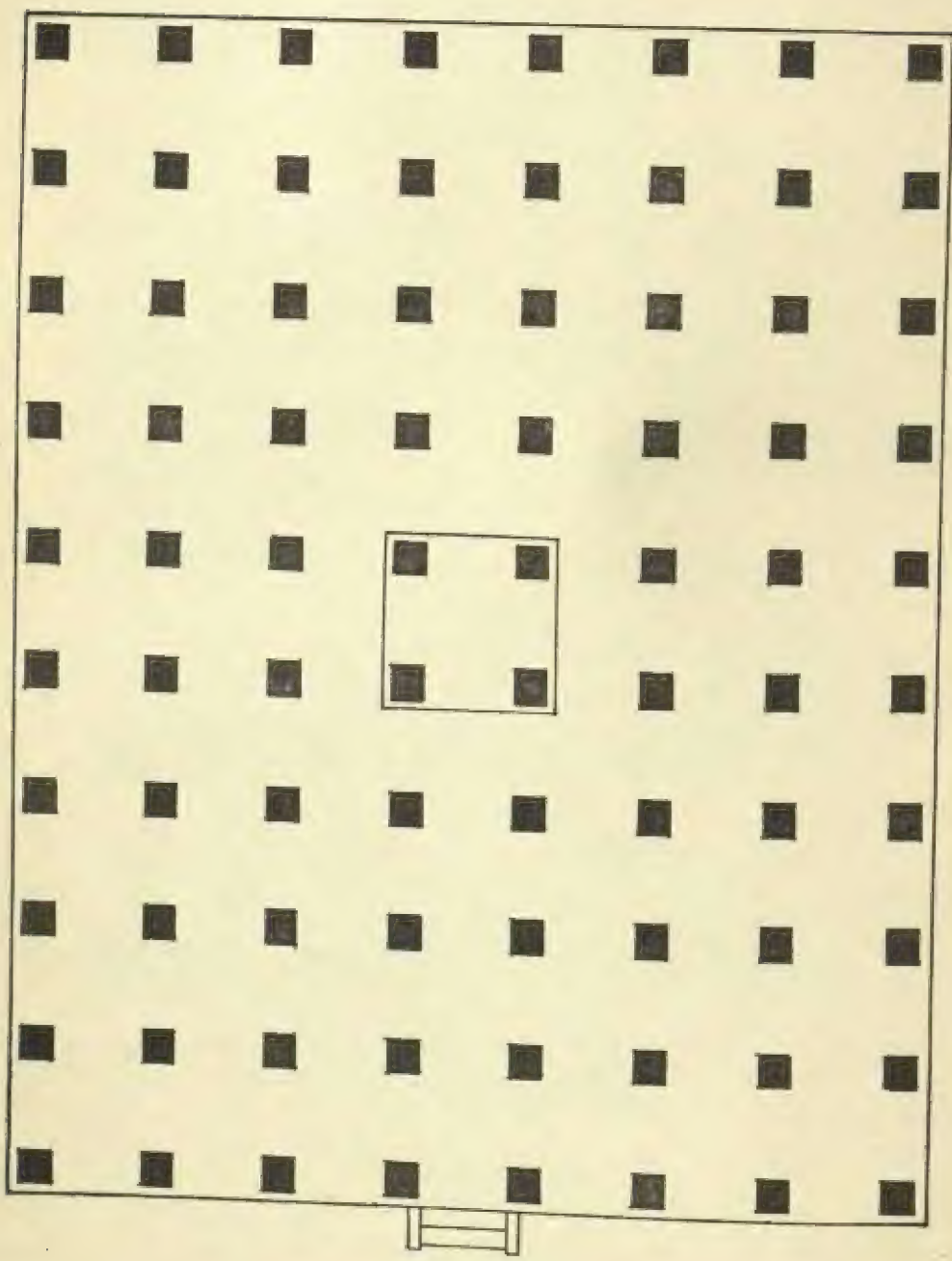

ĀYATĀS'RAMAṆṬAPA.

48 STAMBHA

ĀYATĀS'RAMAṆṬAPA.
80. STAMBHA.

'शतपादयुतं मण्डं मध्ये कूटं नवांशकम् । सपण्णवतिपादादधमेतद्युक्तिं परञ्चरेत् ॥ १३ ॥

[आयताश्रमण्डपः]

पञ्चपङ्क्तिविशाले तु 'आयामे सप्तपङ्क्तयः । समूर्तिश्चत्वारिंशत्स्यादङ्घ्रिसंख्यास्य' कथ्यते ॥ १४ ॥

मध्येऽग्निपञ्च ताराय' पङ्क्तयः कूटमाचरेत् । 'साक्षबत्वारिंशत्यङ्घ्रिप्रयोगस्तु' विधीयते ॥ १५ ॥

द्विद्विपङ्क्तिं 'विवद्वयैश्च त्रिगुणान्तं समाचरेत् । 'अपरेऽग्निपङ्क्तिरङ्गः स्यादग्र 'त्वेकाग्रमद्रकम्' ।

'विस्तारे सप्तपङ्क्तिः स्यादायामे' नवपङ्क्तयः । 'अशीतिचरणादर्थं' 'स्यान्तिवर्गादर्थं तु मण्डितम्' ।

'अन्यथान्यायतं मण्डधमन्तः पक्षांशकूटकम् । तत्र मूर्त्यङ्घ्रिरहितमपरेऽग्न्यंशरङ्गकम्' ॥ १६ ॥

त्रिगुणान्ताक्षपङ्क्तिः 'स्याद्वद्वयानेन सयुक्तिना । 'बलार्थं बाह्यतः कुडमण्डपपङ्क्तिषु कल्पयेत् ॥

'एकानेकतलं वापि कर्णकूटादिमिस्तु धा । समाश्रं रूपनार्थं तु 'परिवेषार्थमायतम्' ॥ २० ॥

उक्तमाने समाश्रंश्च त्वायतांश्चैवमाचरेत् । अघ्न्यष्टानाङ्घ्रिमन्त्रं च मूलधासः समं नयेत् ॥ २१ ॥

¹ B : शतपादैर्युक्तमण्डं ² C, G : मण्डलं pour मण्डं ³ B : मध्यकूटं ⁴ C, G : च pour न

⁵ A : परि pour पर ⁶ A omet च dans आयामे ⁷ A : च pour अस्व

⁸ C : तारायां pour ताराय ⁹ A : साक्षात् pour साक्ष ¹⁰ A, G : प्रयोगस्य pour प्रयोगस्तु

¹¹ B : प्र pour वि ¹² A : अपरो pour अपरे ; C : अपरे पङ्क्तिरेवं स्यात्

¹³ C : त्वेकाग्रमद्रकम् ; G : त्वप्राग्रमद्रकम्

¹⁴ A : विस्तारं pour विस्तारे ¹⁵ B : आयामं pour आयामे ¹⁶ A, B : अशीतिचरणात्वं

¹⁷ A : स्यं तु त्रिवर्गादधमण्डितम् ; B : स्यात्तत्र वर्गाद्यमण्डितम्

¹⁸ A : तन्यतन्वाहृतं ; C, F, G : अन्यतान्वाहृतं ¹⁹ C, F : अपरेऽग्न्यां शरंशकम्

²⁰ A : स्याद्वद्वयानेन सयुक्तिना ; B : स्याद्वद्वयानेन सुभक्तिका ²¹ B : बलार्थं बल्यन्तकुडमं शीर्षपङ्क्तिषु

²² A : एकानेन तलं ; B : एकानेतलं

²³ A : परिवेषादधमुच्यते ; B : परिवेषार्थमन्ततः ; C : परिवेषार्थमायतम्

²⁴ Pour आयताश्रमण्डप voir *Aṃśumatkāśyapa* 43, 88b-125a:

भक्तिव्यविशालं तु पञ्चभक्त्यायतान्वितम् । एकराश्रवं पुरे वाच द्वारमंशेन कल्पयेत् ॥

पारश्रवं वारयुतं चेत् त्रिशदङ्घ्रिसमन्वितम् । तदेव परितोऽशेन मण्डपाभ्यन्तरस्य च ॥

लुपारोहणकं क्रुयदिष्टविशाङ्घ्रिसंयुतम् । पुरे वारयुतं चेत् चरणं चाष्टविंशतिः ॥

अथवा वारहीनं तु विरश्चरणांनितम् । पादं प्रत्यल्पनासादर्थं वेदिजालकतोरणम् ॥

नानाकुम्भलतायैस्तु कल्पितं प्रथमं भवेत् । चतुर्भक्तिविशालं तु आयामे तु षडंशकम् ॥

मण्डपं परितोऽशेन कूटमभ्यन्तरेतरम् । द्विभक्तिवित्तुतं चैकभक्त्यायतमुच्चमद्रकम् ॥

द्वित्रिशच्चरणोपेतं मण्डपस्य द्वितीयकम् । विशाले पञ्चभक्तिः स्यादायामे सप्तभक्तयः ॥

त्रिपञ्चभक्तिविस्तारं दीर्घमध्ये सभा भवेत् । मण्डपं परितोऽशेन इष्टदिग्भद्रसंयुतम् ॥

चत्वारिंशतिपादादर्थं सर्वालंकारसंयुतम् । वेदिकाद्यैः समायुक्तं तृतीयं मण्डपं भवेत् ॥

रसभक्तिविशालं तु नमुभक्त्यायतान्वितम् । द्विचतुर्भक्तिविस्तारं दीर्घमध्ये सभोदयम् ॥

'अन्यं न्योमाङ्गुलारभ्य यावत्सप्तदशाङ्गुलम् । द्विद्वयङ्गुलविवद्वया तु नवमानान्तरं 'हरो ॥ २२ ॥
'मूलहर्म्यसमादूर्ध्वे हीनं वाप्यधिकं त्रिषु । 'सवेशं परितः 'कुड्यमिष्टांशो कुड्यमेव वा ॥ २३ ॥
इति 'श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] 'मण्डपलक्षणविधिर्नाम चत्वारिंशः पटलः

मण्डपं परितोऽक्षांशमिष्टदिग्मुखभद्रकम् । पश्चिमं व्याङ्गि संयुक्तं नाभिकदिभिर्भूषितम् ॥
नानालंकारसंयुक्तं चतुर्षु मण्डपं भवेत् । तारे सप्तविभागे तु नवभक्त्यायतान्वितम् ॥
त्रिभक्तिविस्तृतं त्र्यम्बकस्यायामं सभाङ्गणम् । मण्डपं परितोऽक्षांशमिष्टदिग्भद्रसंयुतम् ॥
त्रिभक्तिविस्तृतं चैकभक्त्यायाममुखभद्रकम् । सप्ततिः स्यादधिक्यं पादमित्यभिधीयते ॥
सर्वालंकारसंयुक्तं पञ्चमं मण्डपं भवेत् । नवभक्तिविशालं तु दशभक्त्यायतान्वितम् ॥
द्विचतुर्भागविस्तारं दीर्घमध्ये सभोदयम् । परितो मण्डपोऽर्न्वशमध्यस्तम्भविचित्रितम् ॥
इष्टदिग्मुखभद्रांशं चतुर्दशं च स्रजत । पण्यक्तपङ्क्ति संयुक्तं सर्वालंकारसंयुतम् ॥
पञ्चमं मण्डपं खेवं प्रोच्यते तु शिवहर्कम् । नवभक्त्या विशालं तु रुद्रभक्त्यायतान्वितम् ॥
एकांशं भक्तिविस्तारं दीर्घमध्ये सभा भवेत् । परितो वेदभारं तु मण्डपं परिकल्पयेत् ॥
त्रिचतुर्भागविस्तारदीर्घं स्यान्मुखमण्डपम् । सर्वालंकारसंयुक्तं सप्तमं मण्डपं भवेत् ॥
दशभक्त्या विशालं तु द्विभक्त्यधिकमायतम् । द्विचतुर्भागवत् तारं तयोर्मध्ये सभाङ्गणम् ॥
परितोऽलिन्दमेकांशं मण्डपादूर्ध्वं शचाह्यतः । तद्बाह्योऽलिन्दमेकांशं युक्त्यान्तस्तम्भ संयुतम् ॥
इष्टदिग्भद्रसंयुक्तमष्टमं मण्डपं भवेत् । तदेव शिवांशाधिकं विस्तृत्यामे त्रिपञ्चांशेन सभाङ्गणम् ॥
परितोऽलिन्दमेकांशं मण्डपं दूर्ध्वं शचाह्यतः । तद्बाह्योऽलिन्दमेकांशं नवमं मण्डपं भवेत् ॥
आदित्यांशविशालं तु द्विभागाधिकमायतम् । चतुष्पञ्चममध्ये तु सभायारं कर्ण[सभाकाराङ्गणं ?] तु वा ॥
बाह्योऽलिन्दमेकांशं मण्डपे दूर्ध्वं शचाह्यके । सान्तालिन्दमेकांशं दशमं मण्डपं भवेत् ॥
विस्तृते तु अगत्यंशे तद्दशंशाधिकमायतम् । त्रिपञ्चांशे सभामध्ये तस्यालिन्दांशमाकृतम् ॥
मण्डपेऽत्र विमालं तु तद्बाह्योऽलिन्दमागया । आलिन्दं तु विना वापि मण्डपं तु युग्मांशकम् ॥
भद्र[रुद्र?] मण्डपमाह्यातमिष्टदिग्भद्रसंयुतम् । मन्वैशं तु च विस्तारे द्विभागाधिकमायतम् ॥
द्विचतुर्भागस्यायामं तारमध्ये सभाङ्गणम् । तद्बाह्योऽलिन्दमेकांशं मण्डपं चतुरश्रकम् ।
मण्डपाह्याह्यतोऽलिन्दं भागमेवं विधीयते । चतुर्दश[द्वादशं?] मण्डपं ख्यातमिष्टदिग्भद्रसंयुतम् ।
त्रिपञ्चांशे विशाले तु द्विभागाधिकमायतम् । तिथ्यंशमण्डपं मध्ये सभाङ्गणमिति स्तुतम् ।
अङ्गणावृतमेकांशमलिन्दं तु विधीयते । तद्बाह्ये चतुरश्रं स्थानमण्डपं प्रविधीयते ।
तस्याह्यतांशतोऽलिन्दं त्रयोदशं मण्डपं भवेत् । षोडशंशे विशाले तु द्विभागाधिकमायतम् ।
चतुर्विंशाङ्गणोपेतं बाह्योऽलिन्दांशमानतः । तद्बाह्ये चतुरंशेन मण्डपं स्याद्विशेषतः ॥
तस्याह्यतांशतोऽलिन्दं चतुर्दशं मण्डपं भवेत् । जात्यादि आयतं विद्यात्तन्निन्द्यासमुच्यते ॥
जालकं च कर्ता च मन्त्रो युक्त्या विशेषतः । इष्टदिक्चरणं कुड्यं कल्पयेत्परितो बुधः ॥
एवं हि मनुभेदं च सावर्तं मण्डपं विदुः ॥

¹ A : अन्य pour अन्यं ; G : अन्य * A : चुरोः pour हरो

² A : मूलमन्त्रे समादूर्ध्वे ; C, F, G : मूलहर्म्ये समादूर्ध्वे * B : सत्वांशं pour सवेशं

³ A : कुर्मादिंशो * A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omel श्रीमद्रौरवतन्त्रे

⁴ A : मण्डपलक्षणविधिरेकचत्वारिंशः पटलः ; B : मण्डपलक्षणं नामैकचत्वारिंशः पटलः ; C : मण्डपलक्षणविधिर्नाम त्रिंशत्पटलः ; F : मण्डपलक्षणविधिर्नाम पटलत्रयं त्रिंशत् ; G : मण्डपलक्षणविधिः पटलः त्रयस्त्रिंशतिः

PRĀKĀRA

MAHĀMARYĀDĀ

MARYĀDĀ

MADHYA HĀRA

ĀNṬARHĀRA

ĀNṬARMAṆḌALA

ĠARBHAGṠHA

[एकचत्वारिंशः पटलः]

[प्राकारलक्षणविधिः^१]

[प्राकारमानम्^२]

प्रवक्ष्यामि^३ समासेन प्राकाराणां तु लक्षणम् । प्रासादसदृशस्यासं त्रिपादं^४ वार्धमेव वा ॥ १ ॥
 अन्तर्मण्डलविस्तारं चिचिधं^५ पादबाह्यतः । जगतो बाह्यतो वापि होमाद्बाह्यमथापि वा ॥ २ ॥
 अन्तर्मण्डलविस्तारद्विगुणोऽन्तरहारकः । त्रिगुणं मध्यहारं स्यान्मर्यादापि^६ चतुर्गुणम् ॥ ३ ॥

^१ Pour प्राकारलक्षण voir *Aṃśumatkāśyapa* 42, *Ajita* 38, *Kāmika* I 71, *Kāraṇa* I 8, *Dīpta* 12, *Saṃtānasamhitā* 11 et *Suprabhedā* I 31.

^२ cf. *Aṃśumatkāśyapa* 42, 2-7a:

प्रासादस्य विशालार्धं गुणभागविभाजिते । चतुर्भागैकभागं वा अन्तर्मण्डलवित्तुतम् ॥
 अन्तहारविशालं तु तद्बाह्ये द्विगुणं हि तत् । मध्यहाराविशालं तु बाह्ये तन्मण्डलत्रयम् ॥
 मर्यादित्तु विशालं तु बाह्ये त्वादित्तुर्गुणम् । महामर्यादिविस्तारमादेः पञ्चगुणं भवेत् ॥
 प्रासादचरणातीव होमाद्वा प्रथमस्य तु । नीवं द्वितीये प्रथमाद्वितीयात्तृतीयानीकम् ॥
 तृतीयाच्चतुर्गुणान्तं तस्मात्तु तु पञ्चके । प्राकारं प्रति निष्कान्ताभ्युक्तानि कुड्यसौमकम् ॥
 कुड्यमध्यावसानं वा कुड्यबाह्यमथापि वा ।

cf. *Kāmikāgama* I 71, 1-10 et 63-64a

अथ वक्ष्ये विशेषेण प्राकाराणां तु लक्षणम् । प्रासादस्य विशालार्धं दण्डमित्वभिधीयते ।
 एकद्वित्रिचतुष्पञ्चदण्डैर्मध्यात्समन्ततः । एकप्राकारकल्पितस्तु पञ्चधा परिकीर्तितम् ॥
 मूलालयविशाले तु त्रिधापञ्चे पदं भवेत् । तेन भागेन तद्बाह्ये द्विगुणत्रिगुणं तु वा ॥
 त्रिचतुर्गुणकं चापि चतुष्पञ्चगुणं तु वा । पञ्चपदगुणमितं च प्राकारद्वयकल्पनम् ॥
 एवं चतुर्विधं प्रोक्तं त्रिप्राकारस्तु कथ्यते । प्रासादस्य चतुर्भागो नस्तु दण्डमिहोच्यते ॥
 तस्य द्वित्रिचतुर्भागैस्त्रिचतुष्पञ्चभिस्तथा । चतुष्पञ्चपदंशैस्तु पञ्चपदसप्तभिस्तथा ॥
 षडसप्तष्टमिहोऽष्टं त्रिप्राकारप्रकारकम् । पञ्चधा कथितं वैदशाकारं शृणुत द्विजाः ॥
 त्रिप्राकारस्य बाह्ये तु एकैकाङ्गुलवर्धनात् । नवभागावसानं तु समन्तात्परिवर्धयेत् ॥
 एवं पञ्चविधं प्रोक्तं चतुष्प्राकारमानकम् । एवं चतुष्प्राकारेऽपि प्रासादस्य विशालकम् ॥
 समन्ताद्दधमानं च त्रिचतुर्भागानाकम् । दण्डार्धं योजयेद्धीमान्..... ॥
 अन्तर्मण्डलमाद्यं स्यादन्तहारो द्वितीयिका । तृतीया मध्यहारा स्याद् मर्यादाक्या चतुर्विका ॥
 महामर्यादिकांश्या च पञ्चमी परिकीर्तिता ॥

voir aussi *Ajita*gama 38, 1-7.

^३ F : महासेन pour समासेन * A : प्रासादसदृशं वाच्य ; B : प्रासादसदृशस्यार्थ
^४ A : सार्धमेव वा ; C, G : वार्ध एव वा * A : पाद pour पाद
^५ A : जडतो pour जगती ; B : जडता ; G : जगते
^६ A : अन्तर्मण्डलविस्तारं त्रिगुणान्तरहारका ; B : अन्तर्मण्डलविस्तारं त्रिगुणान्तरहारकम्
^७ A : मध्यहारस्यामथापि ; B : मध्यहारस्यामथापि
^{१०} C : मर्यादापि pour मर्यादापि ; G : मर्यादापि

पञ्चपट्टसप्तगुणितं 'महामार्यादिकं तथा । 'सकुड्यमुक्तमानं तु 'कुड्याद्यन्तरमेव वा ॥ ४ ॥
प्राकाराद्वाह्यतो 'व्यासं प्रत्येकं परिकल्पयेत् ।

[प्राकाराणां हस्तमानम्]

त्रिपञ्चसप्तहस्तेन विस्तारः प्रथमस्य तु ॥ ५ ॥

नवैकादशहस्तं च त्रयोदशं 'द्वितीयके । पञ्चसप्तदशं हस्तं 'तृतीयकोनविंशतिः ॥ ६ ॥

'पञ्चहस्तसमाधिक्यहस्तं स्यात्तु चतुर्थके । एकोनविंशतिहस्तमेकत्रिंशतिहस्तकम् ॥ ७ ॥

¹⁰ 'त्रिंशतिहस्तं च ¹¹ 'पञ्चमस्य विशालकम् ।

[कुड्यविस्तारः¹²]

एकहस्तं समारम्भ गुणाङ्गुलविवर्धनात् ॥८॥

* B : महामार्यादिकं

² cf. *Kāmikāgama* I 71, 28:

भित्त्यन्तरालमानं वा भित्तिबाह्यमायापि वा । भित्तिप्रमाणं तु वा कुड्यादिप्राकाराणां प्रमाणकम् ॥

³ A : कुड्याद्यन्तरमेव वा ; G : कुड्याद्यन्तरमेव वा

⁴ A : वासं pour व्यासं

⁵ cf. *Kāmikāgama* I 71, 10b-16a:

हस्तमानेन चोच्यते ॥

द्विहस्तादिककुड्या तु नवहस्तावसानकम् । एषु प्राकारमानं तु क्षुद्राणामष्टधा मतम् ॥

द्विहस्तं च त्रिहस्तं च त्रिचतुर्हस्तमेव च । चतुष्पादकरं चैव पञ्चपट्टकरमेव च ॥

षट्सप्ताष्टकरं चैव अष्टनन्दं तथैव च । नन्ददीर्घादिकं चैव द्विप्राकारप्रमाणकम् ॥

अस्नादिककरद्वया तु रुद्रहस्तान्तमेव च । त्रिप्राकारप्रमाणं तु वेदप्राकारकं तथा ॥

एकैकहस्तकुड्या तु रविहस्तावसानकम् । चतुष्प्राकारमानं तु क्षुद्रादीनां प्रकीर्तितम् ॥

जातिच्छन्दविकल्पाभासादीनां तु समीरितम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 38, 8-12.

* G : तथा pour नव * B : तृतीयके

⁶ B : तृतीयकोनविंशतिः ; la forme grammaticale correcte est तृतीय एकोनविंशतिः

⁷ A : पञ्चहस्तसमाधिक्यं ; C, G : पञ्चहस्तं समाधिक्यं ¹⁰ A भूयस् pour त्रयस्

¹¹ C : पञ्चमस्य pour पञ्चमस्य

¹² cf. *Kāmikāgama* I 71, 36-39a:

एकहस्तं समारम्भ चैकाङ्गुलविवर्धनात् । द्विहस्तान्तः सङ्घट्टः शालानां चैव विस्तारः ॥

तद्विस्तारप्रमाणेन यावत्त्रिशङ्कुणं भवेत् । त्रिगुणं तु समारम्भ क्षुद्रे महति मन्दिरे ॥

प्राकारोत्सेध उद्दिष्टो मूलादूर्ध्वं तदप्रतः । षडंशं तु समारम्भ मानत्पोठशभागिकम् ॥

तावत्कल्पा समूलं तु चैकांशेन तदप्रकम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 38, 18-22.

'हस्तद्वयावधियाविवनवधा कुड्यविस्तरम् ।^१ कुड्यव्यासत्रयारभ्य^२ यावत्सद्दिगुणावधि ॥ ९ ॥
नवधा सालनुहं तु ;

[प्राकारविधिः^३]

'मालिका ह्यन्तरे विदुः । त्रिचतुष्पञ्चहस्तं वा मालिकाव्यासमीरितम् ॥ १० ॥

मूलहर्म्यं^४ तलोत्तुङ्गत्रिपदाधारमस्य तु । चरणं प्रस्तरं चैव^५ मूलहर्म्यंसमं नयेत् ॥ ११ ॥

'ओज^६ ख्या तु पङ्क्तिः स्यात्कुर्यात्सर्वत्र^७ पङ्क्तिकाः ।^८ मूलप्रकृतितुल्यं स्वात्मप्रकृतिः^९ प्रथमस्य तु ॥

गुणमात्रं तु वा पटकं प्रत्येकं^{१०} बाह्यतोन्नतम् ।^{११} एकद्वयत्रिसालं वा कल्पयेदनुपूर्वशः ॥ १३ ॥

'छत्राभं बुद्बुदाकारं^{१२} मर्धचन्द्राकृतिः शिरः ।^{१३} ओजस्संख्यावयं वापि भूतं वा परिकल्पयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीमद्रीरवतन्त्रे [क्रियापादे]^{१४} प्राकारलक्षणविधिर्नामैकचत्वारिंशः पटलः

^१ A : हस्तद्वयविधि pour हस्तद्वयावधि ^२ A : कुड्यवासास pour कुड्यव्यास

^३ B : यानदादि pour यानत्तदि

^४ cf. *Kārikāgama* I 45, 1-5:

अथ वक्ष्ये विशेषेण मालिकालक्षणं द्विजाः । चतुर्धा मालिका शाला सभा मुण्डजसौधजे ॥
शालाश्यामपि शालाज्ञा निष्कान्ता नतरोभिता । सा शाला मालिका शेषा शास्त्रेऽस्मिन्कामिकाहये ॥
सभावद्विहिता बाह्ये प्रासादवदलंकृता । ऊर्ध्वप्रत्यूहसंयुक्ता या सभा सा च मालिका ॥
यथेष्टदिशि संयुक्ता भोगभूमिसमन्विता । प्रासादव्यासदीर्घांश्चा ग्रोक्ता प्रासादमालिका ॥
मण्डपस्थोक्तविस्तरायामनुहं विभूषिणी । सर्वत्र मुण्डाकारत्वात्कथिता मुण्डमालिका ॥

voir aussi *Ajitāgama* 38, 23-29a.

^५ A : मालिकाभ्यन्तरे विदुः ^६ C : तलोत्तुङ्गात् pour तलोत्तुङ्ग

^७ A : मूलहस्तसमुजयेत् ; B : मूलहस्तसमं नयेत्

^८ A : ओजसंख्यानुपङ्क्तिः ; G : दशसंख्यानुपङ्क्तिः ^९ A : पङ्क्तयः ^{१०} A : मूलं pour मल

^{११} B : प्रकृति pour प्रकृतिः

^{१२} C : बाह्यतोन्नतिः ; la forme grammaticale correcte est बाह्यत उन्नतम्

^{१३} A : एकद्वित्रिसालं वा ; B : एकद्वित्रिसालं वा

^{१४} cf. *Aṅgamaśāstra* 42, 55-61a:

“ऊर्ध्वभूमिं वदाम्यहम् ।

मूलाप्रस्तम्भतुङ्गं तु धर्मनन्दाद्यथा भजेत् । एकांशहीनमहं युच्चं तथैवोर्ध्वं तु भूमवः ॥

प्रस्तरं च तथा कार्यमेकानेकतलेऽपि वा । प्रस्तरोपरि कर्तव्यं भित्तिभेककरोदयम् ॥

छत्राकारशिरोपेतं सभाकारमथापि वा । गोपानं वाध वारं वा संकल्प्याभ्यन्तरे द्विज ॥

मूललोष्टैर्लौहलोष्टैर्वा सारदारुमयैस्तु वा । गोपानाच्छादनं कुर्यात्तुपोपरि शिरोऽन्वितम् ॥

सभाकारनिर्दं ख्यातं लुपावारविहीनकम् । मण्डपाकृतिरित्युक्तं प्रस्तरोर्ध्वे विशेषतः ॥

बाह्यकुड्यविहीनं तु मण्डपाकारमण्डितम् । छत्राकारनिर्दं ख्यातं यथेष्टं तेषु कल्पयेत् ॥

cf. *Kārikāgama* I. 71, 39b-41:

अधिष्ठानादिवर्गाह्वं खण्डहर्म्यादिमण्डितम् । कजुपकियुतं वापि प्राकारं तु प्रकल्पयेत् ॥

छत्रादिशिखरोपेतमूर्धस्थवृषभान्वितम् ॥

^{१५} C : विनाभं बुद्बुदाकार ; G : छत्रविनाम्बुदाकार

^{१६} B : द्रव्यसंख्याकृतं वापि ; G : दशसंख्याकृतं वापि ^{१७} A : श्रीरीरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रीरवतन्त्रे

^{१८} A : प्राकारविधिः द्विचत्वारिंशः पटलः ; B : प्राकारविधिर्नाम द्विचत्वारिंशः पटलः ; C : प्राकारलक्षणविधिर्नाम

चतुस्त्रिंशत्पटलः ; F : प्राकारलक्षणविधिपटलश्चतुस्त्रिंशत् ; G : प्राकारलक्षणविधिः पटलः चतुस्त्रिंशत्

[द्विचत्वारिंशः पटलः]

[गोपुरलक्षणविधिः¹]

[गोपुरमानम्²]

प्रवक्ष्यामि समासेन गोपुराणां तु लक्षणम् । मूलप्रासादसदृशं गोपुराणां तु³ विस्तृतम् ॥ १ ॥
 'सपादं सार्धं पादोनद्विगुणं' द्विगुणं तु वा । आयामं गोपुराणां तु पञ्चसाले तु संमतम् ॥ २ ॥
 एको वानेकभूमिर्वा⁴ गण्यादीन्सदनोक्तवत् । आयामसदृशं तुङ्गं⁵ सदृशं तारद्वयं तु वा ॥ ३ ॥

¹ Pour गोपुरलक्षण voir *Aṅsumatkāśyapa* 44, *Aṅsumadāgama* 45, *Kāmika* I 75, *Kāraṇa* 18 et 115 et 94, *Dīpta* 12, *Suprabheda* I 31 et *Sūkṣma* 34.

² cf. *Aṅsumatkāśyapa* 44, 1-6:

अथ वक्ष्ये विशेषेण गोपुराणां तु लक्षणम् । अन्तर्गण्डलशालादिभ्यधुना प्रोच्यते कर्मात् ॥
 द्वारशोभा द्वारशाला द्वारप्रासादहर्म्यके । द्वारगोपुर इत्येते कर्मात्रात् प्रकीर्तिताः ।
 एकद्वित्रितलं वापि द्वारशोभां तु कल्पयेत् । द्विभूमिर्वा त्रिभूमिर्वा चतुर्भूमिरथापि वा ॥
 द्वारशाला तु कर्तव्या साले स्यात् द्वितीयके । त्रिचतुष्पञ्चभूमि वा द्वारप्रासादमारभेत् ॥
 चतुष्पञ्चतलं वापि षट्पतलं वाथ इर्म्यकम् । पञ्चषट्सप्तभूमिर्वा द्वारगोपुर इत्येते ॥
 अथवा सर्वसालेषु एकद्वित्रितलं तु वा । सोपपीठमचिह्नानं विना वा उपपीठकम् ॥

cf. *Aṅsumadāgama* 45, 9b-10 et 14-19a:

विस्तारायाममुत्सेधं प्रोच्यते रविसत्तम । मूलप्रासादमित्यारं द्विगुणं त्रिगुणं तु वा ॥
 चतुष्पञ्चगुणं वाथ शोभादीनां च विस्तृतम् ।.....

आयामं च ततः षण्णु ॥

सपादं सार्धं पादोस्ति [पादोनं] द्विगुणं त्रिगुणं तु वा । द्विगुणं तु सपादांशमेवमायं प्रगृह्यताम् ॥...

उत्सेधमधुनोच्यते ॥

विस्तारं सप्तधा भज्य शोभोच्चं रुद्रभाग्या । विस्तारमष्टधा कृत्वा सार्धांशांशसमन्वितम् ॥

द्वारशालोदयं कर्त्वा त्रिपादं त्रिगुणं तु वा । द्विगुणं साष्टभागं तु प्रासादस्य तदुच्छ्रयम् ॥

वतरादि शिखान्तं च माप्रोच्चं तु प्रगृह्यताम् ।

cf. *Aṅsumatkāśyapa* 44, 30-33a:

“तेषां तुङ्गमधोच्यते ॥

विस्तारं सप्तधा भज्य शोभोच्चं रुद्रभाग्या । तारादर्धाधिकं तुङ्गं द्वारशालोच्छ्रयं भवेत् ॥

सप्तभागे तु रुद्रांशं भान्वंशं वा तृतीयके । विस्तारे तु नवांशे तु सर्वशोच्चं चतुर्थके ॥

विस्तारद्विगुणोत्सेधं महागोपुरमिष्यते । होमादिस्वभूमिर्वन्तं प्रोक्तोच्चं तु प्रगृह्यताम् ॥

voit aussi *Ajitāgama* 38, 31-42

³ B : विश्रुतम्

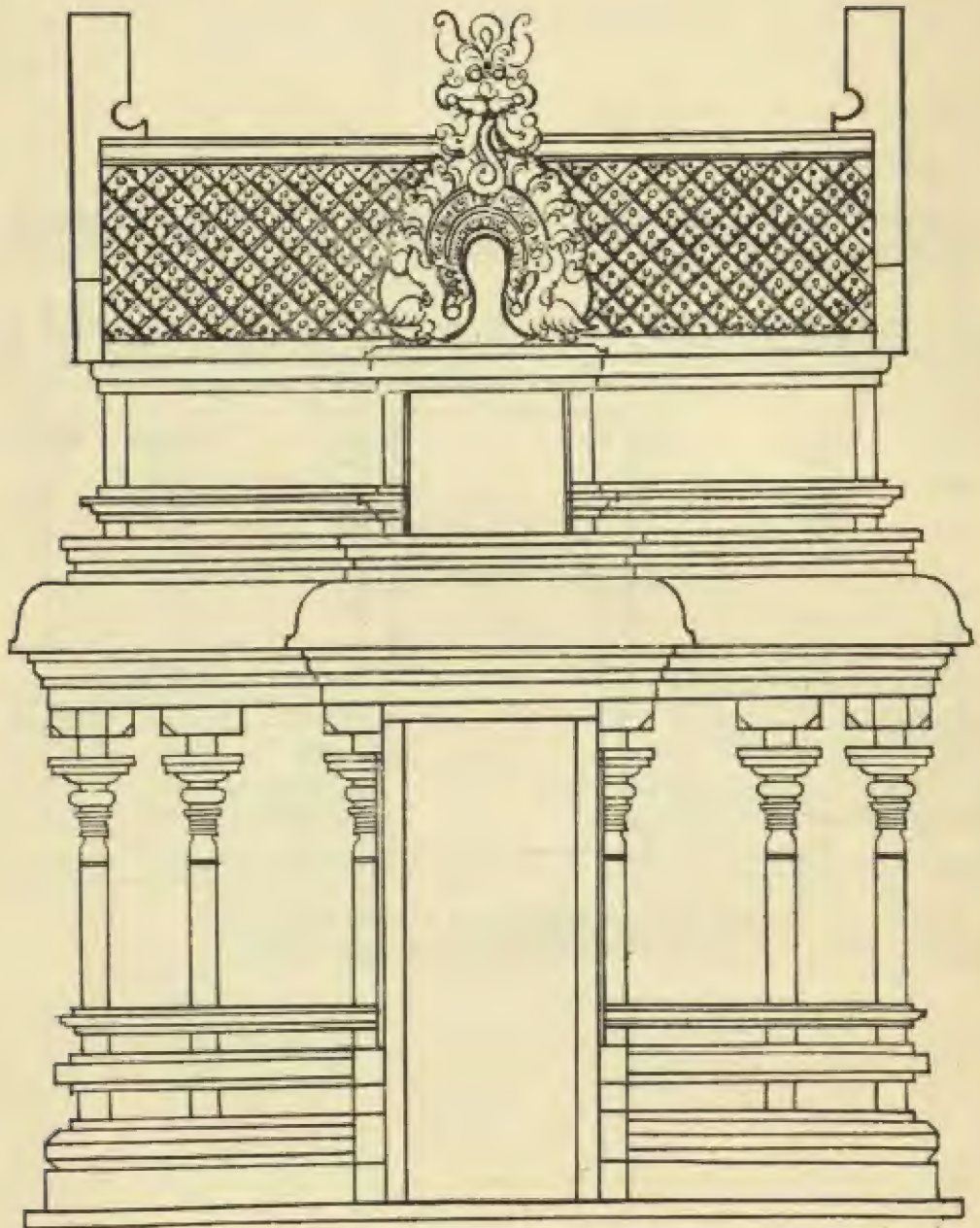
⁴ A : सपादं सार्धं पादोनं ; B : सपादसार्धं पादोनं ; C : सपादं सार्धं पादोनं

⁵ A : त्रिगुणं pour द्विगुणं

⁶ A : गण pour गण्या

⁷ B : सदृशान्तरद्वयं तु वा ; C : सदृशान्तरयन्तु वा ; G : सदृशान्तरयन्तु वा

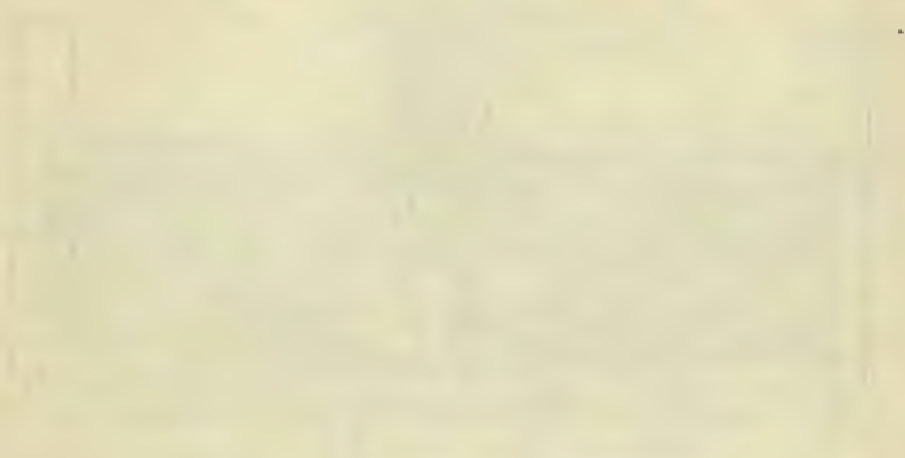
SĀLĀKĀRAS'IRO GOPURA

1914

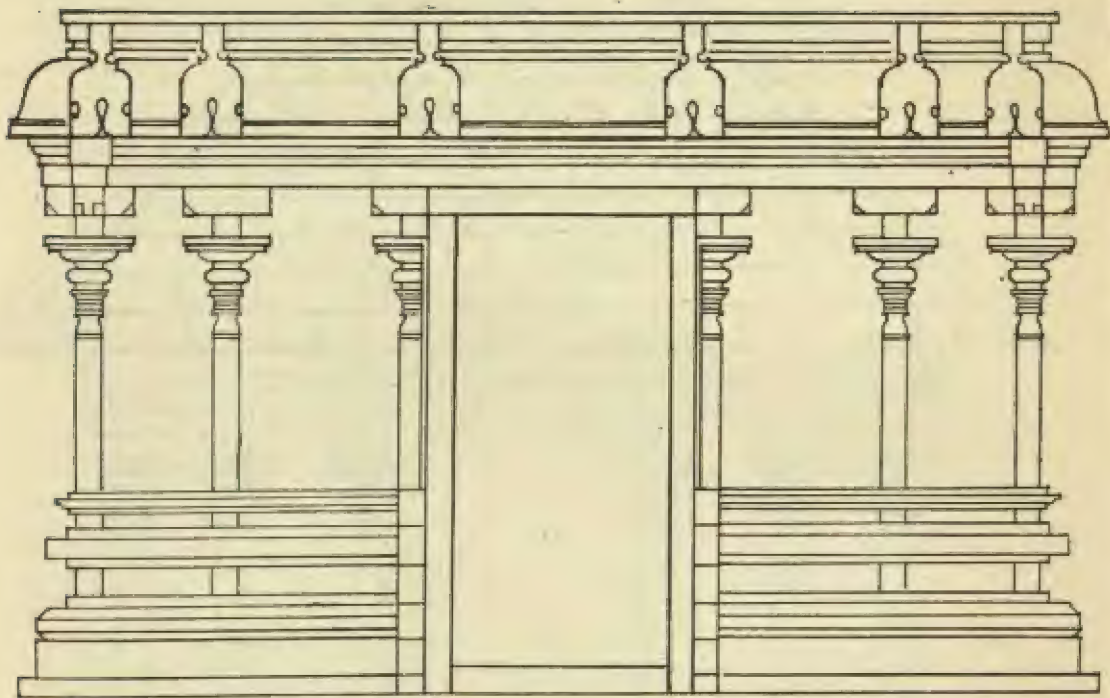
1

2

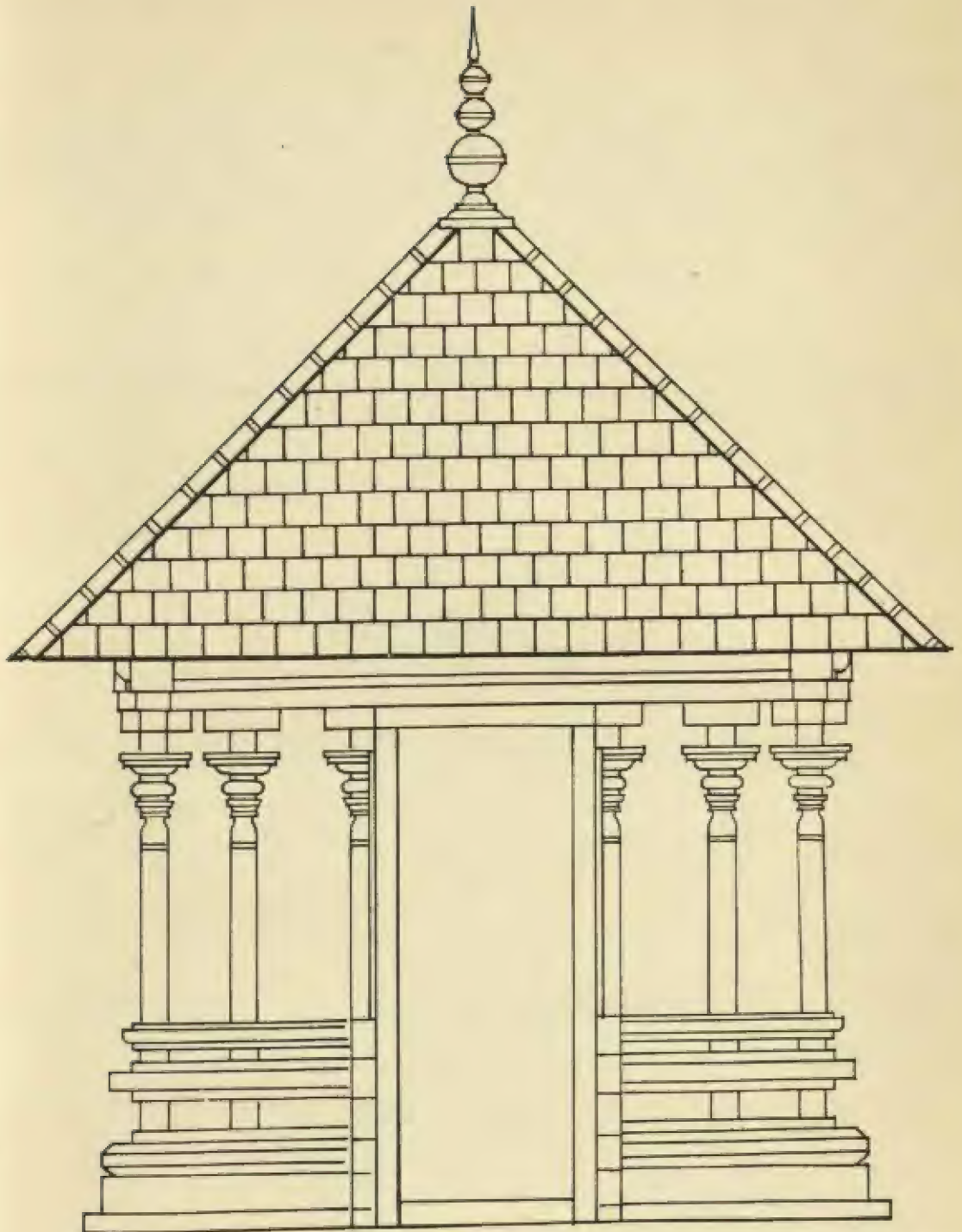

1914

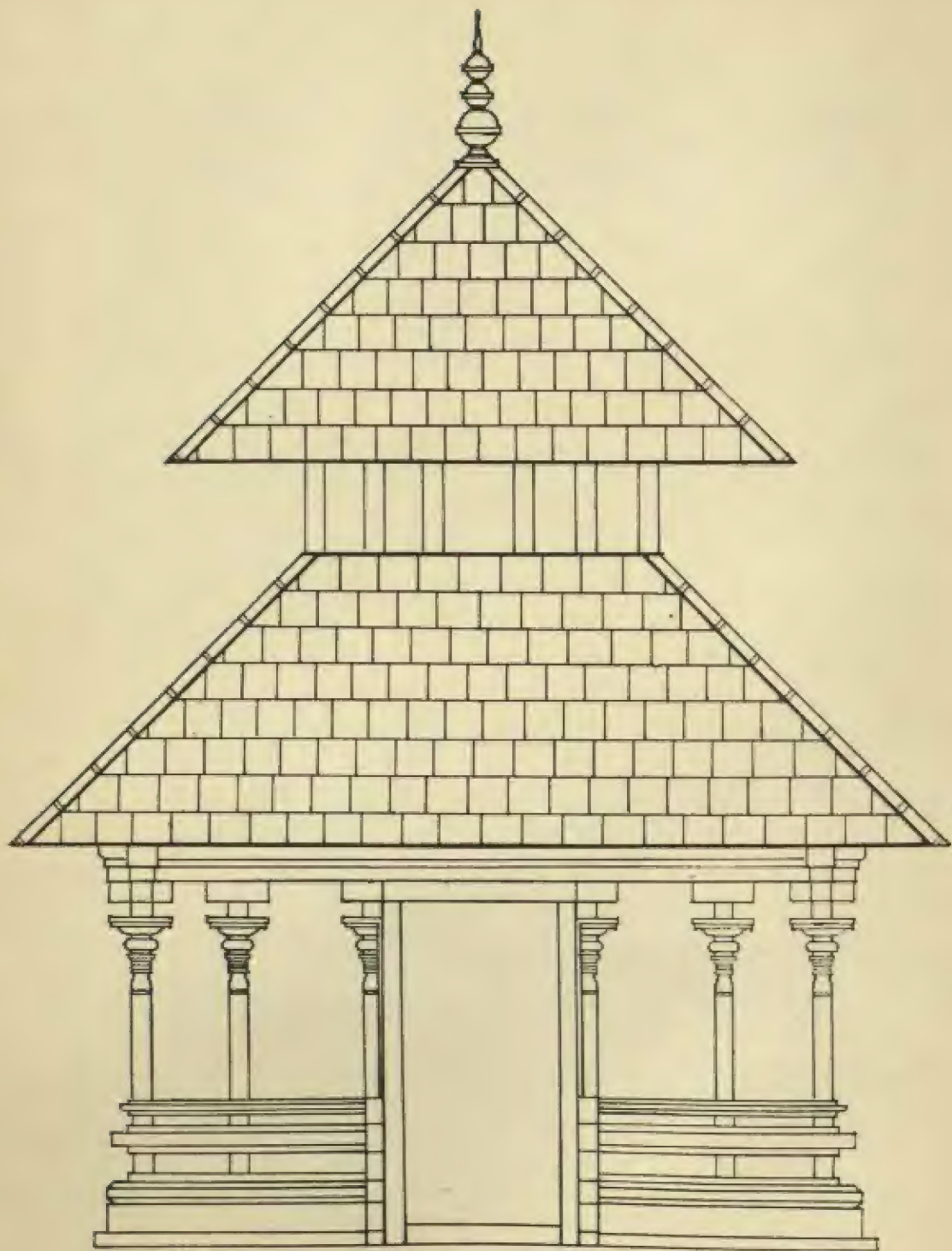

MANḌAPĀKĀRAŚIRO GOPURA

LUPĀKĀRĀŚIROGOPURA

CHATRĀKĀRĀŚIRO GOPURA

[अलंकारः^१]

'शालाकारं शिरः कार्यं हर्म्याकारमथापि वा । 'लुपारोहशिरो वापि 'मण्डपं वा सहारकम् ॥ ४ ॥

'छत्राकारं तु वा मूर्ध्नि कल्पयेत्कल्पवित्तमः ॥ ५ ॥

इति 'श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] 'गोपुरलक्षणविधिर्नाम द्विचत्वारिंशः पटलः

^१ cf. *Aṅsumadāgama* 45, 193b-202a:

मण्डपं वा यथा द्वारशोभां चैव प्रकल्पयेत् । दण्डवद्द्वारशालां च प्रासादं रथवत्कुरु ॥

मालिकाकृतिः कर्तव्या द्वारहर्म्यमिति स्मृतम् । शालाकारं प्रकर्तव्यं महागोपुरमिष्यते ॥

सर्वत्र गोपुराकारं कल्पयेद्विप्रसृज्य । अथवा द्वारशालादि शृणु वक्ष्ये विशेषतः ॥

एकद्वित्रितलं वापि सर्वालंकारसंयुतम् । मुखे मुखे महानासी पार्वयोर्वंशानासिका ॥

पादं प्रत्यल्पनासाढ्यं युग्मस्यूपिसमन्वितम् । लुपारोहशिखायुक्तं मण्डपाकृतिकं तु वा ॥

श्रीकरं त्विति विद्यमातं सर्वकामफलप्रदम् । शालाकारशिरोयुक्तं षण्णासि मुखशृङ्गयोः ॥

पार्वयोर्वंशानासाढ्यं युग्मस्यूपिकयान्वितम् । अन्तः पादोत्तरैर्युक्तं सर्वालंकारसंयुतम् ॥

अतिकान्तमिदं नाम सर्वदेशेषु योग्यकम् । मुखे मुखे च षण्णासी पार्वयोर्वंशानासिका ॥

सभाकारं शिरः स्कन्दकान्तं विजयमेव च । एवं त्रिविधमाख्यातं द्वारशोभादि कल्पयेत् ॥

cf. *Aṅsumatkāśyapa* 44, 112-120:

“ अलंकारमथोच्यते ॥

मण्डपाभां यथा द्वारशोभां कुर्वाद्भिजोत्तम । दण्डं वा द्वारशाला स्वात्प्रासादं सदनाकृतिः ॥

मालिकाकृति कर्तव्या द्वारहर्म्यं द्विजोत्तम । शालाकारं प्रकर्तव्यं द्वारगोपुरमुच्यते ॥

सर्वं वै गोपुराभां वा कल्पयेत्कल्पवित्तमः । तेषादी द्वारशोभां तु वक्ष्येऽहं द्विजसत्तम ॥

एकद्वित्रितलं वापि सर्वालंकारसंयुतम् । मुखे मुखे महानासी पार्वयोर्वंशानासिका ॥

स्वस्त्याहस्यल्पनासाढ्यं प्रापुक्तविधिना द्विज । युग्मस्यूपिसमायुक्तं लुपारोहशिरस्तु वा ॥

मण्डपाकृतिकं वापि श्रीकान्तं तदुदाहृतम् । शालाकारशिरस्तस्मिन् षण्णासी मुखशृङ्गयोः ॥

पार्वयोर्वंशानासाढ्यं युग्मस्यूपिसमन्वितम् । अन्तः पादोत्तरैर्युक्तमतिकान्तमिदं परम् ॥

मुखे मुखे च षण्णासी पार्वयोर्वंशानासिका । सभाकारं शिरः स्कन्दकान्तं विजयमेव हि ॥

एवं त्रिविधनीत्या तु द्वारशोभाः प्रकल्पयेत् ॥

* G : शालाकारमलंकार्यं * A, B : लुपारोहशिरो * G : मण्डं वापि pour मण्डपं वा

* A : चित्राकारं * A : श्रीरौरवतन्त्रे ; B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

* A : गोपुरविधिः त्रिचत्वारिंशः पटलः ; B : गोपुरलक्षणं नाम त्रिचत्वारिंशः पटलः ; C : गोपुरलक्षणविधिर्नाम

पञ्चविंशत्पटलः ; F : गोपुरलक्षणविधिपटलः पञ्चविंशत् ; G : गोपुरलक्षणविधिः पटलः पञ्चविंशत्

[त्रिचत्वारिंशः पटलः]

[मुकुटादिविभूषणविधिः¹]

[मकुटलक्षणम्²]

अथ संक्षेपतो वक्ष्ये 'मकुटादिविभूषणम् । 'शुद्धजाम्बूनद् वापि सौवर्णं राजतं तु वा ॥ १ ॥

ताम्रं वापि प्रकृतं³ यथावित्तानुसारतः । स्वायम्भुवादिलिङ्गानां 'शुद्धजाम्बूनदेन तु ॥ २ ॥

¹ Pour मुकुटादिविभूषणविधि voir *Aṃsumatkāśyapa* 64, *Ajita* 22, *Kāraṇa* 1 18, *Dipta* 98, *Vimalāgama* 40, *Suprabheda* 1 22 et *Sūksma* 51, 52 et 55.

² cf. *Sūksmāgama* 51, 1-2 et 12-24:

मकुटस्य विधिं वक्ष्ये शृणु त्वं तत्प्रत्यञ्जन । तल्लक्षणं त्रिधा प्रोक्तं किरीटं च करण्डकम् ॥

जटामकुटमेतेषु जटामकुटलक्षणम् । वक्ष्यते निष्कलस्यापि सकलस्य च साम्प्रतम् ॥

देहबन्धा[लब्धा]ङ्गुलं गृह्य सकले तट्यमाप्यतः । चतुर्विंशाङ्गुलं वापि त्रिःशप्ताङ्गुलमेव वा ।

अष्टादशाङ्गुलं वाथ मकुटोत्सेधकं कुरु । सकलेऽप्येवमेव स्वाभिष्कले तु विधीयते ॥

शिरोवर्तनतस्तारं नाहं तत्सम्बुध्यते । विस्तारधमत्तुङ्गं स्वात्सप्ताह्नवकांशके ॥

एकांशेनाधिकं वापि कुर्यादायादिसंयुतम् । तुङ्गतारवशेनैव आयादीनपि कारयेत् ॥

ललाटमुकुलान्तं च मानयेन्मानसूत्रकम् । युग्मसंख्याजटायुक्तं तज्जटापरितोद्युतम् ॥

अथवा तिर्यग्ूर्ध्वस्थजटाभिः परिमण्डितम् । अर्कांशे तु तदुत्सेधे एकांशेन जटोदयम् ॥

कनिष्ठानामिकाध्वाङ्गुलीनाहमथापि वा । ललाटपङ्कसंयुक्तं शिरसो वर्तनोर्ध्वतः ॥

चतुष्परितसंयुक्तं तदुत्सेधवशेन च । अथवा पूर्वोत्सेधं तदर्धेन विराजितम् ॥

मौलिमूलविशालं च तत्रिभागैकमेव वा । तदप्रविस्तरं चैव कमेण तु धर्त[रुष्वा]नयेत् ॥

तज्जटोदयमानेन द्विगुणं मुकुलोदयम् । तत्रपं मुकुलं वाथ यथावत्तु समाचरेत् ॥

वामे तु शिबगङ्गां च तदर्धद्वयमानतः । वामेऽर्धंशशिसंयुक्तं सव्ये नागार्कपुष्पकैः ॥

नागार्कपुष्पसंयुक्तं नानारत्नोपशोभितम् । नानाचित्रकियोपेतं मकुटं कारयेद्द्वयः ॥

अत्रायुक्तं तु यत्सर्वं युक्त्यालंकारमाचरेत् । मकुटस्य विधिः प्रोक्तः⁴

cf. *Kāraṇāgama* 1 18, 333-336a:

मकुटस्य विधिं शृणु ॥

कर्पूदमकुटं चैव किरीटमकुटं तथा । करण्डमकुटं चैव..... ॥

नानारत्नसमायुक्तं सर्वं ह्येन कारयेत् ॥

cf. *Kārikāgama* 11 43, 20b-25a:

उष्णीषभूषणं कुर्यात्त्रिमात्रेण विशेषतः । पार्श्वयोः पुरतः पृष्ठे चतुष्परिसमन्वितम् ॥

मध्ये चकरकुटं स्यात्सप्तकोटरसंयुतम् । पार्श्वयोः पत्रकुटं स्यात्पृष्ठे स्यात्करण्डकम् ॥

अग्रे दशाङ्गुलं तस्य मूलं तु मुखविस्तरम् । तत्रत्रिगुणनाहं तु वामेऽवामेऽर्धचन्द्रकम् ॥

वामे महाकणि तस्य सर्वालंकारभूषितम् । जटाभिः पत्रभिर्पृष्ठे त्रिमात्रेण विशेषतः ॥

एकधा तु विधातृस्या शेषाभिः पार्श्वलम्बनम् । जटामकुटमेतदि धर्वालंकारमौरितम् ॥

voir aussi *Ajita* 22, 68b-69.

³ C, F, G : मकुटस्य तु लक्षणम्

⁴ Les manuscrits C et F omettent les demi-*śloka* 1b et 2a.

⁵ B : रजतं pour राजतं ⁶ C, G : मातुषाणां तत्रैव च

सौघर्णं वा प्रकर्तव्यमन्यद्वै' मानुपस्य 'तु । 'पूजांशोच्चे त्वथाष्टांशे होकांशं' मकुटोदयम् ॥ ३ ॥

'द्वियंशं वा त्रियंशं वा चतुरंशमथापि वा । 'अथवा मानमात्राभ्यां देहमात्रमथापि वा ॥ ४ ॥

चतुरङ्गुलमारम्य 'त्रियङ्गुलविवर्धनात् । अष्टाविंशाङ्गुलं यावन्नवभेदमिति स्मृतम् ॥ ५ ॥

शिरोनाहपरीणाहं सर्वलिङ्गेषु योग्यकम् । उष्णीपांशं^१ प्रकर्तव्यमेकद्वित्रिचतुर्ष्वपि ॥ ६ ॥

पञ्चपटुं सप्तमात्रं वा योजयेत् सुखावहम् ।^{१०} तदूर्ध्वं मकुटोत्सेधं मुकुलान्तं विचक्षणः ॥ ७ ॥

अथवा तत्समोपेतमायादिशुभसंयुतम् ।^{११} चतुष्पूरसमायुक्तं^{१२} पत्रचित्राद्यलंकृतम्^{१३} ॥ ८ ॥

शम्भोर्जटाभिषेकं^{१४} तु जटाबन्धनमण्डितम् । गङ्गाचन्द्रसमायुक्तं कर्णं^{१५} पुष्पसमन्वितम् ॥ ९ ॥

'मूलादष्टांशहीनं वा षोडशंशमथापि वा । तन्मध्यमांशे वा कुर्यान्नवभेदमुदीरितम्^{१६} ॥ १० ॥

अप्राक्तलांशहीनं तु पञ्चतारमिति स्मृतम् ।^{१७} पञ्चतारत्रिभागैकचतुष्पञ्चपटुं शकैः ॥ ११ ॥

उत्सेधं^{१८} मुकुले तद्वत्सर्वरत्नविचित्रितम् । नृपाणामेवं^{१९} कर्तव्यं जटाबन्धं विनाचरेत् ॥ १२ ॥

[स्वर्णपुष्पम्^{२०}]

अथवा मूर्ध्नि पुष्पं वा दलाष्टकसमन्वितम् । कर्णिकाकेसरैर्युक्तं दलैर्वा षोडशैर्युतम् ॥ १३ ॥

^{२१} सर्वरत्नविचित्रैस्तु लिङ्गमूर्ध्नि^{२२} सुयोजयेत् ।

^१ B : अन्ये द्वे pour अन्यद्वै

^२ B : च pour तु ^३ A : पूजांशोच्चमथाष्टांशमेकांशं

^४ Les mots tels que अंश, उदय, उत्सेध etc se trouvent au neutre au lieu du masculin ; voir *Rauravāgama* vol. I, p. 69 note 6.

^५ A : : द्विघांशं वा त्रयांशं वा ^६ Les manuscrits A et B omettent le demi-*śloka* 4b.

^७ B : द्वियङ्गुल pour त्रियङ्गुल ^८ B : अन्तं pour अंशं ^९ G : इस्त pour सप्त

^{१०} A : तन्मूर्धं pour तदूर्ध्वं ; B : तन्मूर्ध्नि

^{११} B : चतुष्पुरी pour चतुष्पूर ; C : चतुष्पूरि ; F, G : चतुष्पुरिम ^{१२} F, G : संयुक्तं pour समायुक्तं

^{१३} C : पवित्राद्यैरलंकृतम् ^{१४} B : च pour तु ^{१५} F : पूर pour पुष्प

^{१६} Les manuscrits C, E, F et G omettent les *śloka* 10a à 13a

^{१७} B : उदाहृतम् pour उदीरितम् ^{१८} B : पञ्चतारं विभागैकं ^{१९} A, B : मुकुलं pour मुकुले

^{२०} A : एव pour एवं

^{२१} cf. *Kāraṇāgama* I 18, 331b-333a:

पुष्पलक्षणमुच्यते ॥

अन्यङ्गुलं तु विस्तारं मध्यमे कर्णिकायुतम् । दलाष्टकसमायुक्तं सरजं कावनेन तु ॥

सुवर्णकुमुदं ह्येवम् ॥

cf. *Suprabhedāgama*, I 22, 203-204:

“सुवर्णकुमुदं शृणु ॥

द्वादशाङ्गुलविस्तारं वसुभाणार्धमेव वा । मध्यमे कर्णिकायुक्तं दलाष्टकसमन्वितम् ॥

पुष्पमेव समाख्यातम् ॥”

voir aussi *Ajitāgama* 22, 65-67.

^{२२} B : कार्यं सर्वविचित्रैस्तु ^{२३} E, G : मूर्ध्नि pour मूर्ध्नि

[गोलका']

[^१स्वर्णपुष्पविधिः प्रोक्तो गोलकालक्षणं शृणु ॥ १४ ॥यावल्लिङ्गस्य विस्तारं पूजामागोच्छ्रयं तथा । ^२अर्धाङ्गुलप्रवृद्धया तु हात्सेर्षं सप्तधा भवेत् ॥ १५ ॥^३ऊर्ध्वं सुपिरसंयुक्तमङ्गुलस्य प्रमाणतः । ^४मानुषस्यैव लिङ्गस्य सूत्राग्रे सुपिरत्रयम् ॥ १६ ॥

अर्धगोलकया वाथ त्रिविकं चतुरंशकम् । पञ्चांशं वाथ कर्तव्यं सुपिरत्रयसंयुतम् ॥ १७ ॥

लिङ्गोत्सेधसमं कृत्वा शेषं सूत्रेण योजयेत् । पिण्डिकागोलकां कुर्याच्चतुर्भागैव सा विधा ॥ १८ ॥

^५त्रिमासा वैकमासा वा यथा पीडाकृतिर्भवेत् । वृत्ता वा चतुरश्रा वा यथापीठं समावृता ॥ १९ ॥

अधस्तात्पादुकां कृत्वा द्विव्यङ्गुलप्रमाणतः । गोलकालक्षणं प्रोक्तं पट्टलक्षणमुच्यते ॥ २० ॥

[पट्टम्^६]^७एकाङ्गुलान्तु^८ विस्तारं यावदेकादशान्तकम् । लिङ्गनाहं तु ईर्ष्यं स्याच्चतुष्पञ्चांशं^९मेव वा ॥ २१ ॥^{१०}पट्टसप्ताष्टांशकं वाथ शेषं सूत्रेण योजयेत् ।[कर्णवृत्तम्^{११}]

कर्णवृत्तं तथा कुर्याद्द्व्यङ्गुलस्य प्रमाणतः ॥ २२ ॥

अङ्गुलाङ्गुलप्रवृद्धया तु^{१२}विंशत्यङ्गुलकान्तकम् । ^{१३}भेद एकोनविंशः स्यात्तन्मध्यै^{१४}रत्नबन्धनम् ॥ २३ ॥^१ cf. *Kāraṇāgama* I 18, 327b-330a:

गोलकालक्षणं शृणु ॥

अर्धाङ्गुलसमायामं पूजामागसमायुतम् । नाहं चैन परिश्रावं कुर्याद्विमेन गोलकम् ॥

प्राग्बलक्षणमुद्धृत्य सूत्राग्रे सुपिरत्रयम् । नानारजसमायुक्तं लिङ्गवत्कारयेत्ततः ॥

गोलकालक्षणं प्रोक्तम् ॥

voir aussi *Ajitāgama* 22, 88b-93.^२ Dans tous les manuscrits utilisés pour cette édition il semble qu'il y a une lacune après *śloka* 14a. Le *śloka* proposé entre crochets à titre de reconstruction hypothétique, est pour seul objet de suggérer le contenu de cette lacune, et s'appuyer pour cela sur l'autorité du *Diptāgama* 98, 371.^३ Les manuscrits C, E, F et G omettent les *śloka* 15b à 16.^४ Le manuscrit B omet le demi-*śloka* 16a^५ A : प्रमाणकम् * A : मानुष्य pour मानुष^६ A : शेषसूत्रेण * A : विभागशेकभागं वा * A : वृत्तं वा चतुरश्रं वा^७ cf. *Kāraṇāgama* I 18, 330-331:^८ पट्टलक्षणमुच्यते ॥

नशाभाङ्गुलमानेन पट्टात्वं प्रकीर्तितम् । लिङ्गनाहं तु नाहं स्यात्पट्टं द्वैमेन कारयेत् ॥

पट्टलक्षणमेवं स्यात् ॥

रत्नमंकाफलैश्चापि भूपयेत्^१ मनोहरम् । कर्णकुण्डलमाख्यातं चन्द्रखण्डवर्धिं शृणु ॥ २४ ॥

[चन्द्रखण्डः]

चतुरङ्गुलदैर्घ्यं^२ तु विस्तारश्चाङ्गुली भवेत् ।^३ विस्तारादङ्गुलीवृद्धया^४ दैर्घ्यात्पञ्चकुलवृद्धितः^५ ॥ २५ ॥

मध्यविस्तार एषं तु मध्यादग्रं क्रमात्कृशम् ।

[जाह्नवी^६]

अर्धं तु जाह्नवीपीडं तद्वर्धं योषिदाकृतितः ॥ २६ ॥

ऊर्ध्वकाया प्रकतंध्या हस्ताभ्यां^७ वन्दिनी यथा । सर्वाभरणसंयुक्ता करण्डमकुटान्विता ॥ २७ ॥

एषं तु जाह्नवीं कल्प्य यथास्थानं तु योजयेत् ।

[उत्तरीयम्^८, हारो^९ यज्ञोपवीतं च^{१०}]

अर्धाङ्गुलप्रविस्तारमुत्तरीयं विशेषतः ॥ २८ ॥

cf. *Dīptāgama* 98, 375a: पट्टे पञ्चाङ्गुलं तारं लिङ्गनाहं च दैर्घ्यकम् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 22, 205a: पट्टं च भागविस्तारं लिङ्गनाहं च दैर्घ्यकम् ।

voir aussi *Ajītāgama* 22, 73-77a.

^१ à la place des *śloka* 21 et 22a, on a en A et B:

एकाङ्गुलात् विस्तारो यावदेकोनविंशतिः । अष्टाङ्गुलविबुद्धया तु लिङ्गनाहस्तु दैर्घ्यकम् ॥

तदर्धं वा तद्वर्धं वा पञ्चांशं वा पञ्चशकम् । सप्तोद्धतन्दभार्गं वा शेषं सूत्रेण योजयेत् ॥

^२ C : एकाङ्गुलं तु ^३ C : अङ्गुलं पञ्चांशं ^४ C : पट्टसप्तोशकं वाय

^५ cf. *Amśumatkāśyapa* 64, 26-28:

कुण्डलव्यासतुर्ध्वं तु त्रिचतुष्पञ्चमात्रकम् । युक्तं वै कुण्डलं कृत्वा कर्णे स्तब्धोपरि न्यसेत् ॥

अथवा कर्णयोर्विप्र कृतकुण्डलकं न्यसेत् । कृतकुण्डलविस्तारमष्टादशयवं भवेत् ॥

वेदाङ्गुलं तु सतुर्ध्वं कुम्भादग्रमुकुलोत्पलम् । अन्यं वा सुन्दरोपेतं कल्पयेत्कृतकुण्डलम् ॥

^६ A, B : विंशत्यङ्गुलमन्तकम् ^७ A : भेद एकोनलिङ्गः स्यात् ; C : भेद एकोनविंशत्या

^८ A : रत्नबन्धकम्

^९ C : तत् pour तु ^{१०} B : स्यात् pour तु A : विस्तारादि pour विस्तार

B : वृद्धिदः pour वृद्धितः

^१ cf. *Kāmikāgama* II 46, 45-46:

देवस्य वक्त्रमानेन जाह्नव्यायाम उच्यते । द्विमुखा च त्रिनेत्रा च करण्डमकुटान्विता ॥

सर्वाभरणसंयुक्ता कृताङ्गुलिपुटान्विता । ऊर्ध्वमागादधोभार्गं तोयाकारेण कारयेत् ॥

^२ B : वन्दिनीयथा ; E, F, G : वन्दनीयकम्

^३ cf. *Kāraṇāgama* I 18, 209b-211a:

“ उत्तरीयविधिं शृणु ॥

बाणहस्तायतं वापि वेदहस्तायतं तु वा । तालमात्रप्रविस्तारं बन्धयेत् द्विपुच्छकौ ॥

यज्ञोपवीतबद्धार्थमुत्तरीयं विशेषतः ॥

voir aussi *Ajītāgama* 22, 70-72.

भङ्गलङ्गुलवर्धना तु यवघाष्टाङ्गुलान्तकम्^१ । हारं यज्ञोपवीतं च लिङ्गायामसमन्वितम् ॥ ३१ ॥
रत्नैर्मृत्काफलैश्चापि बन्धयेत्तु मनोहरम् । पद्मामरणं प्रोक्तं प्रभालक्षणमुच्यते ॥ ३० ॥

[प्रमा^२]

प्रमां वा तोरणैर्वापि योजयेत्तु 'मनोहरम्' । स्वर्णराजततामैर्वा यथाविज्ञानुसारतः ॥ ३१ ॥
'त्रियङ्गुलं समारभ्य षट्पङ्कजलवर्धनात्' । सप्तविंशतिमात्रान्तं विस्तारं पञ्चषा भवेत् ॥ ३२ ॥
एवं लिङ्गोर्ध्वविस्तारं पार्श्वविस्तारमुच्यते । 'त्रियङ्गुलं समारभ्य द्वियङ्गुलविवर्धनात्' ॥ ३३ ॥

^१ cf. *Aṅgmatkāśyapa* 64, 57-61a:

श्रीवे हारं विजानीयादिककाघस्तात्पञ्चङ्गुलम् । लम्ब्यं वेदाङ्गुलं तारं यवत्रयघनान्वितम् ॥
नानारत्नैर्हिरण्यैश्च हारं कृत्वात्सुन्दरम् । द्विककामुश्रोपरिष्ठात्तु उपवीतं तु बन्धयेत् ॥
स्वार्धं वाथ रत्नं वा हेमवृत्तमणिं तु वा । उपश्रीवमिदं कथ्यते इन्माता त्वष्टुनोच्यते ॥
कण्ठदुदरबन्धान्तमक्षमालां तु बन्धयेत् । एतद्दृश्यमाला स्थास्त्कन्धमाला तथोच्यते ॥
स्कन्धे तु स्कन्धमाला स्थानानापुर्वीर्विराजिता ॥

^२ cf. *Aṅgmatkāśyapa* 64, 52-55:

यज्ञोपवीतं संयुक्तं यवाष्टांशघनान्वितम् । उपवीतं त्रिस्त्रिसूत्रमुदरसूत्रसमन्वितम् ॥
एवमेवोसूत्रं स्यादुपवीतघनं समम् । वामस्कन्धोपरि न्यस्त्वा नाभ्यधस्त्वङ्गुलान्तरम् ॥
यज्ञोपवीतदीर्घं स्यात्त्राभेर्देशिणपार्श्वके । अपरे वंशमाश्रित्य यज्ञसूत्रं निधापयेत् ॥
उरःसूत्रं समालम्ब्य स्तनादष्टाङ्गुलान्तरम् । यज्ञोपवीतमेवं स्यात् ॥

^१ B : अन्ततः pour अन्तकम्

^२ cf. *Vimalāgama* 40, 2-9:

ईश्वर उवाच—पुरा ताण्डनकाले तु भवा वीर विजृम्भितम् । ऊर्ध्वलोकांतरं देशं महासिमिरसंकुले ॥
तस्मिन्काले महावीर सूर्यकोटिसमप्रभः । मूलाग्निश्रवितो ज्वालामालाजालसमन्वितः ॥
मदीये मौलिदेशे तु प्रभारूपमधारयत् । किं तु प्रणव एवाशे षट्त्रिंशत्तत्त्वदीप्तिभिः ॥
प्रभाकारेण संप्रप्तो मां मुदा सेवते सदा । आकर्ण्य महावीर देव दासुने पुरा ॥
संक्रांतं मया तत्र येन केनापि हेतुना । एते महर्षयः सर्वे मत्कृतौ शोधनिर्भराः ॥
आमिचारकष्टोमाग्निमनलर्पं मय्यवाकिरन् । तदग्निदीप्तिजालैश्च प्रभाकारेण सेवते ॥
इत्येतेन प्रकारेण प्रभायाः कथ्यन्ते विधिः । वीर तस्मादलंकारः सदा मे मौलिभागतः ॥
स्वर्णेन रजतेनापि ताम्रेणापि च दासुणा । दीप्तिमिध्व प्रभां कुर्वीदयवा मकरतोरणम् ॥

cf. *Sūktāgama* 55, 1-22:

कथ्यामि सकलादीनां प्रभामण्डलक्षणम् । स्वर्णराजतलोहेन कारयेत् प्रभञ्ज ॥
बिम्बस्य शोभनार्थाय मण्डलं त्रिविधं कुरु । वह्निमण्डलमादौ तु द्वितीयं भानुमण्डलम् ॥
तृतीयं चन्द्रवृत्तं च त्रिविधं मण्डलं भवेत् । एकं वापि द्वयं वापि त्रयं वापि प्रकल्पयेत् ॥
बिम्बोदरार्धं संगृह्य ग्रामयेत्चन्द्रबिम्बवत् । जलुभ्यामावसानं च जह्नुमध्यावसानकम् ॥
विंशतिं सकारैर्वै भ्रमोभागे प्रकल्पयेत् । मण्डलस्य तु विरतातमाग्निभागादिनन्दतः ॥

'नवत्रिंशच्चैव यावत्तावदेकोनविंशतिः । पाश्चविस्तारमेवं हि बोधव्यविस्तार उच्यते ॥ ३४ ॥

चतुरङ्गुलमारभ्य द्विद्वयङ्गुलविघर्षनात् । चत्वारिंशतिमात्रान्तं भेद एकोनविंशतिः ॥ ३५ ॥

'द्विवङ्गुलं समारभ्य ह्येकैकाङ्गुलविघर्षनात् । पटङ्गुलावसानं तु विवरं पञ्चधा भवेत् ॥ ३६ ॥

नानावल्लिसमायुक्तं सर्वरत्नविचित्रितम् । चित्रपत्रसमायुक्तं मकरार्धविभूषितम् ॥ ३७ ॥

लिङ्गायामं त्रिधा कृत्वा व्योमांशं चरणोदयम् । प्रमादीर्घो द्विभागः स्यादथवा पञ्चभागतः ॥ ३८ ॥

द्विभागं पादद्वयं तु त्रिभागं प्रमया कुरु । 'लिङ्गोदयाद्यं' पादः स्यात्तत्समं प्रमया कुरु ॥ ३९ ॥

मध्यविस्तारमेवोक्तं पञ्चभागांशदीनकम् । मूलग्रन्थविशालं तु क्रमेण परिकल्पयेत् ॥
मकरास्ये तु संयोज्यं मकारं कृतमेव वा । त्रयोदशाङ्गुलं स्यात् मकरास्ये तु वीक्षितम् ॥
विस्तारं रुद्धा भज्य भुक्तादामं द्रयांशकम् । वेत्रमधार्शिकं प्रोक्तमिन्दुत्सेधं द्रयांशकम् ॥
अधार्शिकं वेत्रमुत्रं तु महावेत्रं त्रियांशकम् । तद्वेत्रतुङ्गमधार्शिकमिन्दुत्सेधं द्रयांशकम् ॥
वेत्रमधार्शिकमित्युक्तं तस्योर्ध्वेऽग्निं प्रकल्पयेत् । पञ्चाङ्गुलसमुत्सेधं विस्तारं च त्रियाङ्गुलम् ॥
सप्तजिह्वासमायुक्तमथवा पञ्चाङ्गुलकम् । पार्श्ववर्षि त्रिजिह्वं तु कर्मात्सीर्णं प्रकल्पयेत् ॥
सर्वाङ्गानां प्रकीर्णं शोभाफलसमन्वितम् । वह्निमण्डलमेवोक्तं भानुमण्डलकं शृणु ॥
वह्निमण्डलबाह्ये तु कल्पयेद्भानुमण्डलम् । विस्तारायाममानं तु पूर्वोक्तविधिना कुरु ॥
विस्तारं सप्तधा भज्य वेत्रमंत्रेण कल्पयेत् । पुष्योच्चं पञ्चभागं च वेत्रं भागेन कल्पयेत् ॥
पुष्पमष्टदलोपेतं पञ्चभागां संकर्षिकम् । रत्नानि विन्यसेन्मध्ये कृताकारं प्रकल्पयेत् ॥
नक्षत्रसंख्यया पुष्पे कुर्यात्कुमुदकुड्मलम् । पथस्य मुकुलाकारं तस्योर्ध्वं तु प्रकल्पयेत् ॥
भानुमण्डलमेवोक्तं चन्द्रमण्डलकं शृणु । भानुमण्डलबाह्ये तु कल्पयेच्चन्द्रमण्डलम् ॥
तस्य विस्तारतुङ्गं च पूर्वोक्तविधिना कुरु । वेत्रद्वयसमायुक्तं मध्येष्वर्जं प्रकल्पयेत् ॥
दलैः षोडशभिर्युक्तं कल्पयेत्पूर्ववत्सुधीः । कुमुदं कुड्मलाकारं तस्योर्ध्वं तु प्रकल्पयेत् ॥
नक्षत्रसंख्यया पुष्पे कुर्यात्कुमुदकुड्मलम् । पुष्पस्याभ्यन्तरे चैव रज्जुबन्धं प्रकल्पयेत् ॥
चन्द्रमण्डलमेवोक्तं कल्पयेदतिमुन्दरम् । अत्र किञ्चिद्विशेषोऽस्ति वह्निमण्डलकस्य च ॥
महावेत्रस्य मध्ये तु कल्पयेदज्ञपुष्पकम् । प्रभामण्डलमेवोक्तम् ॥

voir aussi *Ajītāgama* 22, 84b-88a.

° B : मनोहरः * Les manuscrits A et B omettent les *śloka* 32 et 33a.

° A : त्रयाङ्गुलं

° A : त्रिशापि चैव ततावद् ; B : त्रिशापिचैव ततावद्देनेकोनविंशतिः

° La forme grammaticale correcte est चत्वारिंशद्.

° Les manuscrits A et B omettent les *śloka* 36 et 37

° C : पल्लव pour वल्लि

° F : वक्र pour पत्र

° A : शरण pour वरण

° A : पाद pour भागं

° A : लिङ्गोदयाद्यंपादोक्तत्वायं

° B : पद् for कु

लिङ्गोदयप्रभा अपि 'यन्त्रनाराचसंयुता । सप्ताष्टनवभागो' तु लिङ्गायामे' विभाजिते ॥ ४० ॥
द्वयशेन तोरणं कल्प्य शेषं पादोच्चमेव हि । प्रासादचरणाकारं पट्टाकारमथापि वा ॥ ४१ ॥
सर्वालंकारसंयुक्तं शेषं 'तु सकलोकवत् । स्थलोर्ध्वं यन्त्रिकोर्ध्वं तु योजयेत् दृढीकृतम्' ॥ ४२ ॥

[यन्त्रिका]

यन्त्रिका पीठिकोत्सेधा यन्त्रनाराचसंयुता ।

[भूषणयोजनविधिः^१]

पत्रमेवं समापाद्य शुद्धिं कृत्वा विचक्षणः ॥ ४३ ॥

'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा मृत्तोयैः' पत्रतोयकैः । पञ्चगव्यामृतैश्चैव क्षालयेच्छुद्धवारिणा ॥ ४४ ॥

तत्सद्देवान्समभ्यर्च्य कुम्भे वा करकेऽपि वा । शान्तिहोमं^{१०} ततः कृत्वा कुम्भोर्ध्वं^{११} स्नापयेत्पुनः ॥ ४५ ॥
नैवेद्यान्तं^{१२} समभ्यर्च्य सुमुहूर्ते तु योजयेत् । आचार्यं पूजयेत्पश्चाद्यथावित्तानुसारतः ॥ ४६ ॥

इति श्रीमद्रौरवतन्त्रे [क्रियापादे] मकुटादिविभूषणविधिर्नाम त्रिचत्वारिंशः पटलः

^१ B : यत्र pour यत्र

^२ A : भागं pour भागे

^३ A : आवास pour आयामे

^४ B : तो pour तु

^५ A : कृतिम् pour कृतम्

^६ cf. *Diptāgama* 98, 379-381a:

यन्त्रिकालक्षणं शृणु ॥

आयसी कल्पयेद्यन्त्री द्विवक्त्रां बलवान्विताम् । मध्याङ्गुलपरीणाहमर्गलस्वार्हकं तथा ॥
यन्त्रिकालक्षणं प्रोक्तम् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 22, 66-68:

"यन्त्रिकां च ततः शृणु ॥

आयसेन प्रकर्तव्यं नालं वै मध्यमाङ्गुलम् । कलाटार्गलसंबन्धं यथायुक्तं भवेदिह ॥
द्विवक्त्रं च ततः कृत्वा पूर्वपश्चिमसंयुतम् । मूले बलयसंयुक्तं सुस्निग्धं च भवेदिह ॥
यन्त्रिका च तथा प्रोक्ता ॥

^७ cf. *Vimalāgama* 40, 10-18:

कृत्वा स्थिरे मुहूर्ते च प्रतिष्ठातन्त्रमार्गतः । अह्वराभ्यर्पयित्वाय पुण्याहं वाचयेत्सुधीः ॥
सिंहस्य मकरस्यापि नेत्रोन्मीलनमक्षिप्तु । कृत्वा शास्त्रविधानेन शिल्पिनं च विसर्जयेत् ॥
पुण्याहं वाचयेत्त्रय मध्याज्यं प्रोक्षयेद्दशैः । मामप्रदक्षिणं कृत्वा सर्वालंकारसंयुतम् ॥
जलाधिवासनं कृत्वा वेदिमध्ये विनिक्षिपेत् । पूर्वोक्तमष्टपं कृत्वा प्रच्छादनपटेन च ॥
बिम्बमावेष्ट्य सर्वाङ्गं गन्धपुष्पैः समर्चयेत् । तेजोरूपमथावाह्यं प्रधानकुम्भमर्चयेत् ॥
वर्धन्यामादिशाक्तिं च कुम्भेऽष्टदिशि दिक्पतीन् । समिदाज्यचर्कैलाजतिलसर्षपतण्डुलान् ॥
प्राणप्रतिष्ठां कुर्याच्च प्रभाज्ज्वालामु तन्त्रवित् । परमान्नं च नैवेद्यं ताम्बूलं च समर्पयेत् ॥
नीराजनविधिं कृत्वा सर्वालंकारसंयुतम् । आचार्यमर्चयेत्त्रय वक्रहेमाङ्गुलीयकैः ॥
भूषणानां च सर्वधामेनं कुर्याद्विशेषतः । यः करोत्येवमीशस्य ज्योतिर्लोकमवाप्नुयात् ॥

^८ A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^९ A : पितृ pour पत्र

^{१०} A : तथा pour ततः

^{११} A : स्नापयेत् pour स्नापयेत्

^{१२} B : समुद्रुत्य

^{१३} B omet श्रीमद्रौरवतन्त्रे

^{१४} A : मकुटादिविभूषणविधिश्चतुश्चत्वारिंशः पटलः ; B : मकुटादिविधिर्नाम चतुश्चत्वारिंशः पटलः ; C : मकुटादिभूषण-
विधिर्नाम पञ्चचत्वारिंशः पटलः ; E : मकुटादिभूषणविधिः पञ्चत्रिंशत्पटलः ; F : मकुटादिभूषणविधिपटलः पञ्चचत्वारिंशत्

[चतुश्चत्वारिंशः पटलः]

[प्रायश्चित्तविधिः^१]

[प्रासादपतने^२]

अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविधिक्रमम् । प्रासादे पतिते चैव द्वितीयं तरुणालयम् ॥ १ ॥
कल्पयित्वा तु 'पूजाशमानेनैव तु लिङ्गकम् । कृत्वा संस्थाप्य विधिना 'नित्यार्चनादि कारयेत् ॥ २ ॥
प्रासादं पूर्ववत्कृत्वा पुनः स्थापनमाचरेत् । जलसंप्रोक्षणं कृत्वा शान्तिहोमं समाचरेत् ॥ ३ ॥

[सुधाकर्महीने^३]

सुधाकर्मविहीने तु सुधां कृत्वा तु पूर्ववत् । स्नपनं कारयेत्पश्चाद्दिशाहोमं समाचरेत् ॥ ४ ॥

[प्रासादाङ्गविच्छेदे^४]

'प्रासादाङ्गे तु कूटादौ विच्छिन्ने 'संभवे सति । तदङ्गानि पुनः कृत्वा दिशाहोमं समाचरेत् ॥ ५ ॥

^१ Pour प्रायश्चित्तविधि voir *Amśumadāgama* 37, *Acintyavisvasādākhya* 72, *Kāmika* 11 30 et 31, *Kāraṇa* I 144, *Kālotara* 38, *Makuta* 6, *Vira* 52 et 87, *Santānasamhitā* 56 et 66, *Sahasra* 7, *Suprabhedā* I 55 et *Sūkṣma* 60 et 62.

^२ cf. *Amśumadāgama* 37, 332b-333:

प्रासादे पतिते चैव राजराष्ट्रस्य दोषकृत् । बालस्थानं तु संकल्प्य स्थपयेद्विधिपूर्वकम् ॥

सदनं पूर्ववत्कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 20-21a:

मन्दिरे पतिते यत्र राजराष्ट्रक्षयो भवेत् । बालस्थानं ततः कृत्वा स्थापयेद्विधिपूर्वकम् ॥

पूर्ववद्भवनं कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 5:

प्रासादे पतिते भिन्ने बालस्थानं तु कारयेत् । प्रासादं पूर्ववत्कृत्वा जलसंप्रोक्षणे कुम् ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 18b-19:

प्रासादे पतिते चैव पूर्वकालक्षणेयुतम् । प्रासादं कारयेद्विधि स्थापनं पूर्ववत्कृत्वा ॥

जलसंप्रोक्षणं कुर्यात्तिलस्य तु विशेषतः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 43b-44:

प्रासादे पतिते भिन्ने छिन्ने नष्टे तथैव च । बालालये शिवं नीत्वा विमाने पूर्ववत्कृते ॥

विधिवत्प्रोक्षणं कृत्वा पश्चादुत्सवमाचरेत् ॥

^३ B : पूजाशमानेनैव * B : नित्यार्चनादिकं चरेत्

^४ cf. *Virāgama* 52, 19:

गर्भगेहे सुधाहीने सुधाकर्म समाचरेत् । शान्तिहोमं ततः कुर्यात्स्नपनं तत्र कारयेत् ॥

^५ cf. *Amśumadāgama* 37, 334-340a:

हर्म्यं तु स्फोटने भिन्ने कूटे वायु विहीनके । अनाङ्गिर्भवेत्पश्चात्पुनः संधानमाचरेत् ॥

शान्तिहोमं ततः कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् । महानास्थल्पनास्योश्च उपानादेर्विहीनके ॥

विमानस्थानवेवानामत्रोपाङ्गविहीनके । तद्राष्ट्रे वर्षवर्ष्यं वा महामारी प्रवर्तते ॥

[प्रासादादाहे दिङ्मूर्तिवृषमादिछेदादौ च]

'प्रासादे त्वग्निदग्धे चेदिङ्मूर्तिवृषमादिके । 'मिन्ने छिन्ने च चलिते पुनः कृत्वा तु पूर्ववत् ॥ १ ॥
क्षीराभिषेचनं चैव दिशाहोमं तु कारयेत् । शान्तिहोमं प्रकुर्वीत पुण्याहप्रोक्षणं ततः ॥ ७ ॥
व्योमव्यापि समुच्चार्यं प्रोक्षयेत्पञ्चगव्यकैः ।

[लिङ्गप्रतिमादीनां चलनादौ]

लिङ्गं वा प्रतिमा वापि पिण्डिका वा विशेषतः ॥ ८ ॥

चलिते स्फुटिते मिन्ने 'दग्धे वा त्वनलेन तु । 'प्राग्द्रव्यैः 'प्रागिव कुर्यात्प्रतिष्ठां सम्यगाचरेत् ॥ ९ ॥
स्नपनं शान्तिहोमं च कर्तव्यं हि करो विदुः ।

[आचरणपीठादिहीने]

आलयावतपीठादिहीने ^{१०}तु कल्पयेद्बुधः ॥ १० ॥

^{११}स्नपनं चोक्तवत्कुर्यात्क्षेमार्थं ^{१२}स्थाप्य देशिकः ।

सद्यः संधानकं कृत्वा संशोक्षणमथाचरेत् । स्यूषिदग्धस्य विच्छिन्ने पतिते त्वेकभिजके ॥

तद्वाष्टे रोगसंभूतिर्भूतिस्त्वन्यथा भवेत् । तद्दोषशमनार्थाय स्थापयेत्तु विचक्षणः ॥

स्यूषिर्गविहीने च महामारी प्रवर्तते । पूर्वप्रमाणं कर्तव्यं योजयेत्तु विचक्षणः ॥

तद्दोषशमनार्थाय सन्धक्संप्रोक्षणं कुरु ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 21b-23:

भवने स्फुटिते मिन्ने कूटशालाविहीनके । सिंहकूटमहानासीकपोते च विहीनके ॥

प्रीवाप्रस्तरहीने चाथ्यनुनासीविहीनके । अनावृष्टिर्भवेत्पश्चात्पुनः संधानमाचरेत् ॥

स्नपनं कारयेच्छम्भोः शान्तिहोमं समाचरेत् ॥

⁷ A : प्रासादाद् वा तु कृतानि विच्छिन्नम्

⁸ B : संधवेद्यदि

¹ A : प्रासादान्वग्निदग्धं

² B : इन्दुमूर्ति pour दिङ्मूर्ति

³ B : छिन्ने मिन्ने

⁴ A, B : तु पुण्याहं pour प्रकुर्वीत

⁵ cf. *Aṅgama* 37, 340b-343a et 471-472a:

पिण्डिकाचलिते मिन्ने विच्छिन्ने बन्धनादिके । स्त्रीनाशः स्याद्गर्वां नाशः सुखितं कारयेद्बुधः ॥

विधिना बन्धनं कृत्वा संशोक्षणमथाचरेत् । लिङ्गे बेरे च चलिते मिन्ने च स्फुटिते तथा ॥

रूपस्य मरणं शीघ्रं दुर्मिश्रं जायते भुवि । अनुकर्मविधानोक्तमार्गेण स्थापयेन्नवम् ॥

लिङ्गे वा प्रतिमायां वा अग्निना द्धिते सति । तद्दामेऽग्निभयं चैव राजा दुर्जयमानुयात् ॥

गव्येन स्नपयेच्छम्भु स्नपनं पञ्चविंशतिः ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 44, 24-26:

पिण्डिकाचलिते चैव पिण्डिके बन्धनादिभिः । आयानां नाशनं प्रोक्तं सुखितां पिण्डिकां कुरु ॥

विधिना कारयेद्बन्धनं देशिकोत्तमः । लिङ्गे च चलिते वके स्फुटिते च प्रजापते ॥

रूपस्य मरणं शीघ्रं दुर्मिश्रं जायते भुवि । श्रीर्गोद्धारणमार्गेणाप्युद्धृत्य स्थापयेन्नवम् ॥

cf. *Makūṭāgama* 6, 95b-97a:

लिङ्गं तु स्फुटितं मिन्नं भन्नं छिन्नं तथैव हि । दग्धं जौर्णं परित्यज्य स्थापयेत्तु नवीकृतम् ॥

स्नपनं तत्र कुर्वीत यथाविभववित्तुतम् । सर्वदोषप्रशान्त्यर्थं नाममन्त्रं शतं जपेत् ॥

cf. *Virāgama* 57, 11b-13:

लिङ्गं वा पीठमैत्रं वा स्फुटितं दग्धमेव वा । आलस्यानं प्रकर्तव्यं पूर्वां कुर्वीत देशिकः ॥

स्नपनं तत्र तु तस्मिन् स्थापयेन्नलिङ्गम् ॥

[चण्डालार्तवाविस्पर्श^१]

'चण्डालैर्वार्तवैर्वापि'स्पृष्टं लिङ्गादि सन्न वा ॥ ११ ॥

'विस्वज्याशेष'मृत्पात्रं शकृदालेपनं^{१०} कुरु । 'कुशाद्भिश्चैव गव्यैश्च प्रोक्ष्य पुण्याहमाचरेत् ॥ १२ ॥

* A : दहित्वे न तु लेपि तु ' A : प्राग्दवै ; B : प्राग्दव्यं

* A : प्रागिवै pour प्रागिव ; C, F : प्रागिवत्

* cf. *Kāmikāgama* II 30, 392b-397a:

परिवारविहीने तु भृत्यवर्गस्य नाशनम् । परिवारं समापात्र प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ॥
बलिपीठविहीने तु सर्वदोषावहो भवेत् । संकल्प्य पूर्ववत्पीठं ततस्तत्स्थापनं नयेत् ॥
तज्जोर्णे स्फोटिते दाहे पतनादौ सति द्विजाः । शान्तिहोमं तदा कृत्वा संप्रोक्षणमयाचरेत् ॥
प्राकारे गोपुरे जीर्णे पतिते स्फोटनादिके । राज्ञो भयंकरं प्रोक्तं शान्तिहोमं तदा नयेत् ॥
ततः संप्रोक्षणं कुर्यात्संधानं स्फोटनादिषु । कृत्वा गव्येन संप्रोक्ष्य शान्तिमेकाहमाचरेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 54b-55:

बलिपीठविहीने च मोनाशो भवति ध्रुवम् । पूर्ववत्कल्पयेत्पीठं स्थापयेद्विधिना ततः ॥
क्षणं कारयेच्छम्भोः पूजयेत् विशेषतः ॥

cf. *Virāgama* 52, 66:

बाह्यपीठविहीने तु क्षणं तत्र कारयेत् । शिल्पिना कारयेत्पीठं स्थापयेत्तत्क्षणैर्भूतम् ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 72:

बाह्यपीठविहीने तु शिल्पिना कारयेत्ततः । क्षणं च तथा कार्यं पूर्वैकविधिना सह ॥

¹⁰ B : सं pour तु

¹¹ A : क्षणं

¹² C : क्षण्य pour स्थाप्य

¹ cf. *Kāmikāgama* II 30, 401-411a:

शिल्पिभिः पाणचण्डालरजकाद्यैरवापि वा । स्पृष्टे पीठेऽथ लिङ्गे वा बेरादौ तत्र वासिनः ।
राष्ट्रे शत्रुजनैर्मर्त्याः पीडयन्ते सर्व एव ते । मृद्गाण्डास्तु त्यजेद्वैतः सृष्टानासन्नकानपि ॥
गोमयालेपनं कृत्वा पुण्याहं च शुक्तमः । गव्येन क्षणं कृत्वा संप्रोक्षणमवाचरेत् ॥
ऋतुस्त्रीपातकाद्यौचकाकैः स्पर्शिते सति । शान्तिहोमादिकं कार्यं प्रायुक्तं रजकैरपि ॥
चण्डालपाणकाद्यैश्चेच्छान्तिकर्माधिकं नयेत् । गर्भगेहे प्रविष्टे तु क्षणं शान्तिहोमयुक्तं ॥
संप्रोक्षणं विना कुर्यात्किपि कुम्भकृत्कादिभिः । ऋतुस्त्रीपातकाद्यैश्चेत्प्रविष्टं गर्भगेहम् ॥
तदा संप्रोक्षणं कुर्यात्केवलं प्राक् प्रचोदितम् । चण्डालरजकाद्यैश्चेच्छान्तिहोमसमायुतम् ॥
संप्रोक्षणं विधातव्यं कमादेवं त्रिधा मतम् । शान्तिकर्म दिशाहोमं कमात्संप्रोक्षणं नयेत् ॥
त्रिःप्रकारैः कमादर्धमाष्टपस्य प्रवेशने । प्रथमेन द्वितीये च चण्डालविहितं तु यत् ॥
प्रायश्चित्तमृत्तुस्त्रीणां स्वर्षनादौ विधीयताम् । प्रतिमामाष्टपावेवो त्रिप्रकारैः कमेण वै ॥
शान्तिहोमं च मृत्यार्थ्यं दिशाहोमं कमाजयेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 59-62 et 80-81a:

लिङ्गे वा प्रतिमे स्पृष्टे ऋतुस्त्रीभेकत्स्करैः । गर्भगेहप्रविष्टे वा जनानां नाशनं भवेत् ॥
मृद्गाण्डानि विस्वज्याथ गोमयैर्नोपलेपयेत् । पर्यग्निकरणं कृत्वा पुण्याहं वाचयेत्ततः ॥
क्षणं कारयेत्पश्चाद्भिरुपनेत्रेण धर्षयेत् । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा प्राङ्गणान्भोजयेत्ततः ॥

मूर्तिहोमं ततः कृत्वा ततः क्लपनमाचरेत् ।

[अर्चनादिहीने^१]

एकमासाचने हीने नैवेद्याङ्गविहीनके ॥ १३ ॥

अन्तर्मण्डलशालादिरभिसृष्टे विशेषतः । संप्रोक्ष्य पञ्चगव्येन पुण्याहं वाचयेत्ततः ॥
विलोमैः संकरैरन्यैः सृष्टे लिङ्गे च पीठके । प्रविष्टे गर्भगेहे वा महाभारीः क्लोपनम् ॥
वाचयेत् च तपोऽन्यत्र राष्ट्रं चापि विनशति । सृष्ट्वाण्डानि विसृज्याथ पञ्चशुद्धिक्रमाद्यजेत् ॥
गोमयेनोपलिप्याथ पुण्याहं वाचयेत्क्रमात् । क्लपनं कारयेत्तत्र मूर्तिहोमं ततः कुरु ॥
प्रागुदीरितमाग्रेण संप्रोक्ष्यमथाचरेत् ॥

cf. *Makutāgama* 6, 16-17a:

औग्दस्पर्शने चैव चण्डालस्पर्शनेऽपि च । क्लपनं पञ्चविंशतु शिबमन्त्रं शतं हुनेत् ॥
पुण्याहं वाचयेत्तत्र भक्त्या चैव प्रपूजयेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 81-83a:

लिङ्गे वा क्रीतुके वापि सर्मापे ऋतुसंभवे । प्राकारे गोपुरे चैव पञ्चगव्येन शुष्यति ॥
पुण्याहं वाचयेत्तत्र शान्तिहोमं तु कारयेत् । क्लपनं तत्र कर्तव्यं तदीपशमनाथ च ॥
सृष्टेश्चापि तु विपेन्द्र जलसंप्रोक्षणं कुरु ॥

cf. *Santānasaphitā* 56, 32a: चण्डालस्पर्शने लिङ्गे जलसंप्रोक्षणं भवेत् ।

* A : चण्डालैर्वाक्तिपैर्वापि ; B : चण्डालैर्वाक्तिपैर्वापि

* A : सृष्टे pour सृष्टं ; B : सृष्ट C : सृष्टे

* A : प्र pour वि * B : शेष pour अशेष * B : आप्लावनं pour आलेपनं

* E : कृशानुद्धिश्च

1. pour अर्चनाहीने voir *Kānika* II 30, 203b-205a:

दिनानि यानि हीनानि धृज्या नित्यसंज्ञया । तदहःसंज्ञया कृयतिप्रायश्चित्तं पुरोदितम् ॥

एकमासावधियश्चित्तः संप्रोक्षणं नयेत् । नान्यथा देवदेवस्य संनिधिं द्विजसत्तमाः ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 93a et 96:

स्यान्मङ्गो भवेदाशौ नित्यपूजाविहीनके । अहोरात्रविहीने तु क्लपनं शान्तिहोमयुक् ॥

मासाहूर्णविहीने तु जलसंप्रोक्षणं कुरु ॥

cf. *Makutāgama* 6, 9b-10a:

पूजाहीनौ तु मासान्तं कलशानां शतत्रयम् । हृन्मन्त्रेण शतं हुत्वा क्षीरान्नं च निवेदयेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 31b et 31b-39a:

नित्यार्चनविहीने तु शान्तिहोमं तु कारयेत् । दिगाहोमं चार्धमासे क्लपनं चैव कारयेत् ॥

इत ऊर्ध्वं तु मासे स्याज्जलसंप्रोक्षणं कुरु ॥

cf. *Santānasaphitā* 56, 47b-49:

नित्यार्चनविहीने तु प्रायश्चित्तं ऋणु धिये । स्थिरलिङ्गाचर्चनाहीने क्लपनं तत्र कारयेत् ॥

साथरात्रात्परं देवि जलसंप्रोक्षणं भवेत् । चललिङ्गेऽर्चनाहीने द्विगुणं पूजयेत्ततः ॥

मासाहोपरि हीने तु क्लपनं तत्र कारयेत् ॥

गन्धद्रव्यादिहीने च द्विगुण प्रतिसन्धिकम् । सन्धिदीपविहीने तु द्विगुणं दीपमाचरेत् ॥ १४ ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 6a: पूजाहीने तु मासान्तं त्रिशतैः कलशैः पुनः ।

pour नैवेद्याङ्गहीने voir *Kāraṇa* I 144, 160b- 163a:

नैवेद्ये च विहीने तु मूलान् च प्रवर्तते । वर्षहीनं भवेत्लोके पञ्चाशत्कलशैर्यजेत् ॥

मूलेन शट्शतं जप्त्वा प्रभूतहविषं ददेत् । उपदंशवृत्तापूपमूपहीनं निवेदिते ॥

तद्गामस्य क्षयः प्रोक्तः षोडशैः कलशैर्यजेत् । अघोरं दिशतं जप्त्वा शोपदंशं निवेदयेत् ॥

cf. *Makuṭāgama* 6, 38:

नैवेद्यादिविहीने च दुर्भिक्षं जायते ध्रुवम् । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा मूलमन्त्रं शतं हुनेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 42a et 84b-85a:

नैवेद्ये च विहीने तु द्विगुणं च निवेदयेत् ।.....उपदंशादिविच्छिन्ने पुण्याहं वाचयेत्ततः ।

उपदंशं पुनर्दद्याद् ॥

cf. *Santānasaṃhitā* 56, 5 b: नैवेद्ये च विहीने तु द्विगुणं दापयेच्छिवे ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 16b-17a:

नैवेद्ये च विहीने तु द्विगुणं तु निवेदयेत् । हविर्विष्यविहीने तु द्विगुणेन तु बुद्धिमान् ॥

cf. *Sūkṣmagama* 62, 27-28a:

नैवेद्ये चोपदंशे च हीने दुर्भिक्षसंभवः । तद्दोषशमनार्थाय क्षामयेत्पञ्चगव्यैः ॥

ईशमन्त्रं शतं जप्त्वा तद्भुवं द्विगुणं ददेत् ॥

pour गन्धादिद्रव्यहीने voir *Aṃśumadāgama* 37, 185b-186a:

गन्धपुष्पविहीने च अनावृष्टिर्न संशयः । मूललिङ्गे विशेषेण नवकैरभियेचयेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 128b-130a et 138b-139a:

गन्धद्रव्यविहीने च दोषे क्षीराभिषेचनम् । संधिद्रव्यविहीने च शान्तिहोमं च कारयेत् ॥

अहोरात्रविहीने च शान्तिहोमं समाचरेत् । क्षपनं कारयेच्छम्भोः पूजयेत् विशेषतः ॥.....

पुण्यार्घ्यधूपहीने चाप्यनावृष्टिर्भविष्यति । मूलमन्त्रं शतं जप्त्वा तद्भुवं द्विगुणं ददेत् ॥ ॥

cf. *Virāgama* 52, 62b-63a:

गन्धपुष्पविहीने तु धूपहीने तथैव च । पुण्याहं कारयेत्तत्र द्विगुणं दापयेत्ततः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 17b: नित्यद्रव्यविहीने तु तदानीं द्विगुणं चरेत् ॥

Pour सन्धिदीपहीने voir *Kāraṇa* I 144, 148-149a:

संध्यादीपविहीने तु द्विगुणं रोपयेत्ततः । फलं प्रोक्तं तु मन्त्राणां तत्सर्वं निष्फलं भवेत् ॥

शान्तिहोमं ततः कृत्वा मूलमन्त्रं शतं जपेत् ॥

Pour नित्यादिदीपहीने voir *Aṃśumadāgama* 37, 319-321:

निर्वाणदीपहीने तु क्षामयैस्त्वन्वधा मयेत् । तद्दोषशमनार्थाय पुनः क्षानं समाचरेत् ॥

एकाहस्य विहीने तु महामारी प्रवर्तते । पुनर्दोषं समारोप्य नवकैरभियेचयेत् ॥

क्रियादीपविहीने तु तस्मिन्निष्फला भवेत् । तद्दोषशमनार्थाय बहुभुवं शतं जपेत् ॥

नित्यादिदीपहीने तु त्रिगुणं दीपमाचरेत् । गव्याभिषेचनं कुर्याच्छान्तिहोमं समाचरेत् ॥ १५ ॥

cf. *Kāmikāgama* II 30, 243-244a et 298b:

दीपानामथ वैकल्ये जपेदघोरशतत्रयम् । दीपानि द्विगुणं पश्चाद्देवदेवे प्रदापयेत् ॥
रक्षादीपस्य विच्छेदेऽप्येवं द्विगुणमापयुक् ।... सौख्यदीपस्य विच्छेदे घोरैकशतं जपेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 130b-131a:

सौख्यदीपविहीने च क्षुब्धं ग्रामवासिनाम् । आरोप्य द्विगुणं दीपमघोरेण शतं जपेत् ॥

ibid. 143b-147:

हीने निर्वाणदीपे तु लोकोन्मत्तं समाचरेत् । एकाहे तु विहीनं स्याद्विगुणं रोपयेत्ततः ॥
पश्चाद्दे शान्तिहोमं च दशाहे जपनं कुरु । अर्धमासे विहीने च जपनं शान्तिहोमयुक् ॥
एकमासे विहीने च दुर्भिक्षं जायते ध्रुवम् । जपनं मूर्तिहोमं च कारयेत्तु विशेषतः ॥
मासाद्दूर्ध्वविहीने च शान्तिहोमं तु कारयेत् । पवमानं जपित्वाथ मूलैर्न त्रिशतं जपेत् ॥
जपनं कारयित्वाथ विधना पूजयेच्छिवम् ।

ibid. 149b-154a:

नैवेद्ये दीपहीने च दुर्भिक्षं जायते ध्रुवम् । एकसंख्याविहीने च तदीपं द्विगुणं भवेत् ॥
सन्धिद्वयविहीने च कुर्याद्गव्याभिषेचनम् । सन्धिद्वयविहीने च शान्तिहोमं च कारयेत् ॥
अहोरात्रविहीने च जपनं कारयेत्ततः । पश्चाद्दे जपनं कुर्यात्पश्चरयेच्छान्तिहोमकम् ॥
दशाहे जपनं गव्यं मूर्तिहोमं तु कारयेत् । एकमासविहीने तु दिशाहोमं तु कारयेत् ॥
जपनं कारयेच्छन्भोः पूजयेत्तु विशेषतः । मासाद्दूर्ध्वविहीने तु जलसंप्रोक्षणं कुरु ॥

ibid. 76-77a:

बलिदीपविहीने च लक्ष्मीप्रमाद्वृता भवेत् । क्षुरिकाबीजमुक्यैश्च प्रत्येकं तु शतं जपेत् ॥
द्विगुणं दीपमारोप्य बलिशेषं समाचरेत् ॥

cf. *Makutaḡama* 6, 39:

यागप्रदीपहीने च उन्मादो जायते ध्रुवम् । घोरमन्त्रं शतं जप्या दीपमारोपयेद्दध्रुवम् ॥

ibid. 58-59:

बलिदीपविहीने च लक्ष्मीनाशो भवेद्दध्रुवम् । पञ्चत्रयपञ्चानि प्रत्येकं तु शतं जपेत् ॥
द्विगुणं दीपमारोप्य बलिशेषं समाचरेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 43b-45a:

गर्भगोहे दीपहीने पुण्याहं तत्र कारयेत् । दीपं संयोजयेत्तत्र प्रासादेन तु मन्त्रतः ॥
नित्योत्सवे दीपहीने पुण्याहं तत्र कारयेत् । पुनर्दीपं समायोज्या पुनर्नित्योत्सवं कुरु ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 58b-59a:

नित्योत्सवे दीपहीने पुण्याहं वाचयेत्ततः । पुनर्दीपं समायोज्येवं भूतबली त्रिवे ॥

[मङ्गलास्त्रादिहीने^१]

मङ्गलास्त्रादिहीने तु कृत्वा तान्स्थापयेद्बुधः^२ । शान्तिहोमं ततः कृत्वा स्त्रापयेद्दोषशान्तये ॥ १६ ॥

[मङ्गलास्त्रादिपतने^३]

पतिते मङ्गलास्त्रादौ^४ क्षालयेत्पञ्चगव्यकैः । तन्मन्त्रेण शतं कृत्वा प्रोक्षयेद्बुधयेन तु ॥ १७ ॥

^१ cf. *Kāraṇāgama* I 144, 48b-51a:

आयुधानां विहीने च तस्करात् भयं भवेत् । दशाक्षरेण मन्त्रेण होमयेच्छतसंख्यया ॥
कृत्वा च लक्षणेनैव प्रोक्षयेत् शिवाम्भसा । अष्टमङ्गलहीने च आयानां चैव नाशनम् ॥
शान्तिहोमं ततः कृत्वा कारयेत्लक्षणाश्रितम् । पञ्चगव्येन संशोष्य स्त्रापयेद्विधिपूर्वकम् ॥

cf. *Virāgama* 52, 56b-57:

अष्टमङ्गलरूपे वा आयुधे वा विहीनके । ततन्मन्त्रेण होतव्यमष्टोत्तरशतं पृथक् ॥
तत्स्वरूपं पुनः कृत्वा प्रोक्षयेत्पूर्वकत्कमात् ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 62b-63a:

आयुधे च विहीने तु शान्तिहोमं तु कारयेत् । आयुधं शिल्पिना कृत्वा पुण्याहं वाचयेत्ततः ॥

^२ B : ततः pour बुधः

^३ A, B : स्त्रापयेद् pour स्त्रापयेद्

^४ cf. *Kāmikāgama* II 30, 806:

दशायुधानि वा भूमी संभूतानि पतन्ति चेत् । निर्वाणानि तदा कुर्याच्छान्तिहोमं करापहम् ॥

ibid., 809:

शूलास्त्रे पतिते राज्ञो भयं भवति तत्र च । घामादौ वा दिशादौ दक्षार्चनाश्रितम् ॥

ibid., 825b-826a:

आयुधान्नाललिङ्गेशवाहने पतिते भुवि । गुरुः शतं जीदुर्गोरं द्विगुणं शंकरास्त्रयोः ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 67-69 :

शूलास्त्रे पतिते चैव भिन्ने नष्टे तथैव च । तद्द्वामस्य च राष्ट्रस्य शत्रुभिर्भयमादिशेत् ॥

पतितेऽभिवेचनं कुर्याच्छान्तिहोमं तु कारयेत् । अन्नमन्त्रेण मतिमाप्नुहुयाच्छतसंख्यया ॥

शेषस्थाने बलिं दद्यात्प्रविशेषागमष्टपम् ।

ibid., 72b 74a:

आयुधेषु प्रणष्टेषु भिन्नेषु पतितेषु वा । प्रवर्तते महामारी गात्रो नश्यत्यसंशयः ॥

विन्दुर्धनं तु मन्त्रेण जपेदष्टशतं सुधीः । नष्टे भिन्ने च कर्तव्यं पूर्ववत्लक्षणाश्रितम् ॥

cf. *Makutāgama* 6, 48-50a:

शूलास्त्रे पतिते चैव भिन्ने नष्टे तथैव च । तद्द्वामस्य च राष्ट्रस्य शत्रुभिः पीडनं भवेत् ॥

कृत्वाभिवेचनं पतिते शान्तिहोमं तु कारयेत् । अन्नमन्त्रेण जुहुयाज्जपेत् शिवमन्त्रतः ॥

शेषस्थानबलिं दत्त्वा प्रविशेषागमष्टपम् ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 63b-64a:

प्रमादात्पतितेऽप्यस्त्रे शान्तिहोमं समाचरेत् । जपनं तत्र कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सह ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 23:

शूलास्त्रं पतितं वापि आयुधं चाष्टमङ्गलम् । शूलस्य जपनं तत्र अन्येषां च शतकृतिः ॥

^५ A : आदि pour आदी

[नित्यकर्मविहीने नित्योत्सवविहीने च^१]

नित्यकर्मविहीने तु चान्याह्ने द्विगुणं चरेत् । नित्योत्सवविहीने तु^२ रूपनं शान्तिहोमकम् ॥ १८ ॥
कृत्वा नित्योत्सवं कुर्यात्सर्वदोषोपशान्तये ।

[स्थलकर्म सुधाकर्म-अष्टबन्धहीने^३]

स्थलकर्मविहीने तु सुधाकर्मविहीनके^४ ॥ १९ ॥

^१ cf. *Kāmikāgama* II 30, 272-277

नित्योत्सवो विहीनश्चेत्सर्वदोषकरो गुणाम् । तदा देवं समभ्यर्च्यविधारेणैव शतं हुनेत् ॥
संधिवधेऽपि हीने तु शान्तिहोमं समाचरेत् । अहोरात्रे विहीने तु रूपनं कारयेच्छिवे ॥
पञ्चाहात् तदेव स्यादधोरशतहोमयुक्तम् । दशाहं रूपनं शान्तिहोमसंयुक्तमाचरेत् ॥
तस्य पक्षकविच्छेदे शान्तिः स्यात्स्वप्नेन तु । एकमासान्तरे हीने स्नपनं च दशाहुतिः ॥
शान्तिस्तदूर्ध्वं स्यात्किं तु विदिनं ब्राह्मणोत्तमाः । पक्षान्तरे ततोऽप्यूर्ध्वं यदि निष्कृतिर्दक्षकम् ॥
वर्धयेद्युग्मसंख्यातपक्षपक्षावसानकम् । नित्योत्सवश्च कर्तव्यो निष्कृतेरनु देशिकैः ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 13-122a;

नित्योत्सवविहीने तु धान्यगताो भवेद्द्रुवम् । संध्यैकेन विहीने तु रूपयेत्यष्टगव्यकैः ॥
मूलमन्त्रं शतं जप्त्वा चोत्सवं पूर्ववत्कुरु । संधिवधविहीने तु शान्तिद्वयं जपेद्दुः ॥
एकाहोत्सवहीने च रूपनं कारयेत्प्रभोः । पञ्चाहे चोत्सवे हीने मूलेनैव शतं हुनेत् ॥
रूपनं कारयेच्छम्भोः पूजयैद्विधिपूर्वकम् । दशाहे रूपनं कुर्याच्छान्तिहोमं तु कारयेत् ।
पञ्चाहे चोत्सवे हीने मूर्तिहोमं तु कारयेत् । रूपनं कारयेच्छम्भोः पूजयित्वा विधानतः ॥
मासे नित्योत्सवे हीने विद्याङ्गैर्ब्रह्मपक्षकैः । मासादूर्ध्वविहीने तु दिशाहोमं तु कारयेत् ।
कृत्वा संपूज्य देवेशं मूलेनैव शतं जपेत् । षण्मासाद्दत्तरान्तं वा नित्योत्सवविहीनकम् ॥
चोरबाधा भवेत्लोके दुर्भिक्षं स्यात्प्रजापते । षडङ्गैर्बीजमुख्यैश्च शिवाणैश्च दशाक्षरैः ॥
प्रत्येकं त्रिशतं कृत्वा मूलेनैव शतं हुनेत् । तत्संख्यातैर्भेषं कुर्यात्स्नपनं कारयेद्विभोः ॥
अष्टोत्तरशतैः कुम्भैः सहस्रकलशैर्जपेत् ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 55

नित्योत्सवे विहीने तु रूपनं तत्र कारयेत् । पुनर्नित्योत्सवं कुर्यात्^५ ।

cf. *Sūksmāgama* 62, 33-34:

नित्योत्सवविहीने च परचक्रद्वयं भवेत् । शान्तिहोमं ततः कृत्वा रूपनैरभिषेचयेत् ॥

त्रियम्बकमनु जप्त्वा पश्चात्तन्त्रं शतं जपेत् । नित्योत्सवं ततः कृत्वा^६

^२ B : च pour तु

^३ cf. *Kāraṇāgama* I 144, 39b-40:

सुधाकर्मविहीने च स्थलकर्मविहीनके । प्रवर्तते महामारी पुनः संधानमाचरेत् ॥

पुण्याहं वाचयेत्पञ्चाङ्गव्यैरेवाभिषेचयेत् ॥

cf. *Kāmikāgama* II 30, 259b 361a:

अष्टबन्धे तु विष्णुधे राट्टे औषधैर्वादिशेत् । अष्टबन्धं त्रिबन्धं वा कृत्वान्ते रूपनं जपेत् ॥

पुरातनं परित्यज्य शाक्रेणाश्वं समुच्चरन् । अघोरेण शतं होमं समिदाज्यतिलौदनैः ॥

cf. *Santānasamhitā* 56, 28b et 30:

बन्धहीने तु देवेशं कारयेदष्टबन्धनम् ।.....अष्टबन्धं प्रकर्तव्यं जलसंप्रोक्षणं ततः ॥

शिवेन लिङ्गं स्तुष्ट्वा च जलसंप्रोक्षणं कुरु ॥

^४ A : विधिपक्षम् pour विहीनके

'अष्टबन्धविहीने च 'विशिष्टे 'बन्धनादिके । 'सुशिष्टं शीघ्रतः कुर्यात्संप्रोक्षणमथाचरेत् ॥ २० ॥

[संवत्सरोत्सवहीने]

संवत्सरोत्सवे^६ हीने मूर्तिहोमं समाचरेत् । 'ततस्त्वपरमासे 'तु प्राग्दिने चोत्सवं कुरु ॥ २१ ॥

'अपरपक्षं च वज्र्ये^७त्तु पूर्ववत्सर्वमाचरेत् ।

[ध्वजदण्डस्य पीठस्य वा छेदादौ^८]

ध्वजदण्डे तु पीठे वा छिन्ने भिन्नादिसंभवे ॥ २२ ॥

शीघ्रं पूर्ववदापाद्य^९ 'स्थापनं तु समाचरेत् । 'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा स्थापनं शान्तिहोमकम् ॥ २३ ॥

[बलिदान-परिवेष-नीराजन-तीर्थसंग्रह-तीर्थकार्य-हीनेषु^{१०}]

'बलिदानविहीने तु परिवेषविहीनके । 'नीराजनविहीने तु तीर्थसंग्रहहीनके ॥ २४ ॥

स्थापनं शान्तिहोमं च कृत्वा सर्वं समाचरेत् । तीर्थक्षेत्रं तीर्थकार्यं^{११} तु हीने निष्फलमादिशेत् ॥ २५ ॥

'ततस्त्वपरमासे तु^{१२} 'पुनरुत्सवमाचरेत् । 'अत्रानुक्तं तु यत्सर्वं शान्तिहोमेन शाम्यति ॥ २६ ॥

[अद्भुतशान्तिः^{१३}]

'लिङ्गे वा प्रतिमायां वा स्वेदे वा रोदने सति । 'वलमीकमृदि सत्यां चेद्रक्तकन्याप्रदर्शने ॥ २७ ॥

'प्रासादे च मरुद्भिन्ने^{१४} पीठे सरीसृपोद्भवे । 'उलूकपिङ्गलकापोतगभंगोद्भववेशने ॥ २८ ॥

^१ A : अष्टबन्धनहीने च ^२ C : विस्पष्टे ^३ A, C : बन्धनादयः ^४ A : सुशिष्टा pour सुशिष्टं

^५ cf. *Amṣumadāgama* 37, 352-353a:

अन्दोत्सवविहीने च राष्ट्रे कल्याणनाशनम् । तद्वेषशमनार्थाय स्थापनं कारयेद्बुधः ॥

तत्संख्यातदिनान्तं तु लब्धमासे तु कारयेत् ॥

^६ B : उत्सव pour उत्सवे ^७ A : ततः स्वर pour ततस्त्वपर ; C, F : ततः संभव

^८ B : च pour तु ^९ A : अपरपक्षात् पश्चात् ; B : अपरे पश्चात् पश्चात् ; C : अपरपक्षं च वज्र्येष्टं

^{१०} cf. *Kāraṇḍgama* I 144, 26b-29a:

ध्वजदण्डादिके हीने ध्वजवेदिविहीनके । परचक्राद्भयं भूमौ क्षिल्पिनं हन्ति देशिकम् ॥

पुनः सलक्षणं दण्डं स्थाप्य शान्तिद्वयं जपेत् । सर्वलक्षणसंयुक्तां वेदिं संकल्प्य पूजयेत् ॥

ध्वजदण्डे तु विच्छिन्ने पररुपाद्भयं भवेत् । शान्तिहोमं ततः कृत्वा पुनः संधानमाचरेत् ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 19-20:

ध्वजस्य ध्वजदण्डस्य षण्ठायास्तु विशेषतः । भिन्ने छिन्ने च पतिते चोरप्रस्तादिसंभवे ॥

कृत्वा तत्पूर्ववत्सर्वं पुनरुत्थापनं कुरु । हृदयेन शतं कृत्वा स्थापयेत्पद्मगव्यकैः ॥

^{११} A : स्थापनं pour स्थापनं ^{१२} A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^{१३} Pour बलिदानविहीने voir *Kārika* II 30, 798-800:

बलिदाने विहीने च क्षुद्धाया जायते रुणाम् । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा यानन्ते वा बलिं नयेत् ॥

देवालये बलिहीनो यदाधोरक्षतं जपेत् । यस्यां दिशि बलिहीनो ग्रामादौ संहिताहूतिम् ॥

तत्प्रशापतेर्मन्त्रशतैर्जापसमन्वितम् । विधाय यत्नकाले वा तदन्ते वा बलिं नयेत् ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 63b-64:

बलिदानविहीने च क्षुद्राधा जायते रूणाम् । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा प्रभूतहविषा हुनेत् ॥
बलिद्रव्यं समापाद्य बलिदानं समाचरेत् ॥

cf. *Makūṭāgama* 6, 11b-15:

बलिहानौ तु संध्यायामन्यत्र द्विगुणं चरेत् । द्विसंध्यं बलिहानौ तु द्विगुणं चान्यसंचिषु ॥
त्रिसंध्यं बलिहानौ तु कर्ता ऋपनमाचरेत् । द्रव्यहादारभ्य मासान्तं बलिविच्छेदनं यदि ॥
शिवाग्निं पूर्ववत्कृत्वा ऋपनं तु शताष्टकम् । मासोर्ध्वं बलिहानौ तु शिवाग्निं पूजयेत्कृत्वा ॥
सहस्राज्याहुतिं हुत्वा शिवमन्त्रेण देशिकः । अष्टोत्तरशतैरेव कलागैः ऋपनं चरेत् ॥
भारद्वयं तु नैवेद्यमेकाहोत्सवमाचरेत् ॥

cf. *Virāgama* 52, 52-53:

बलिकर्मविहीने तु ऋपनं दिवसे तथा । पचाहे बलिहीने तु दिशाहोमं तु कारयेत् ॥
पुनर्बलिकर्मं कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना सह । बलिद्रव्यविहीने तु द्विगुणं च प्रयोजयेत् ॥

cf. *Santānasaphitā* 56, 60b-61:

बलिहीने तु देविशि शान्तिहोमं तु कारयेत् । पुनर्बलिभ्रमं कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना सह ॥
बलिद्रव्यविहीने तु द्विगुणं योजयेत्ततः ॥

cf. *Suprabhedāgama* I 55, 7b-11:

संध्यायां बलिहीने तु रुद्रमन्त्रं शतं जपेत् । द्विसंध्यं बलिहीने तु शताध्यर्धं जपेद्गुरुः ॥
त्रिसंध्यं बलिहीने च ऋपनं कारयेत्ततः । द्विषादि च मासान्तं बलिविच्छेदकर्मणि ॥
शिवाग्निं पूर्ववदयत्वा ऋपनं तु शताष्टकम् । बलौ मासोर्ध्वहीने तु शिवाग्नी तत्र बुद्धिमान् ॥
सहस्राज्याहुतिं चाङ्गैः शिवैरेव तु देशिकः । अष्टोत्तरशतैः कुम्भैः ऋपनं कारयेद्गुरुः ॥
नित्योत्सवं पुनः कुर्यात्पूर्ववच्च विशेषतः ॥

Pour परित्रेपविहीने voir *Kāraṇa* I 144; 92:

परित्रेपविहीने च लोकोन्मत्तं समादिशेत् । शिवमन्त्रं शतं जपवा व्योमव्यापि तथैव च ॥

cf. *Makūṭāgama* 6, 73:

परित्रेपकमे हीने लोकस्थाज्ञानमादिशेत् । शिवमन्त्रं शतं हुत्वा व्योमव्यापिशतं जपेत् ॥

Pour नीराजनेविहीने voir *Kāmikāgama* II 30, 301-302:

नीराजने तदङ्गे वा हीनेऽग्निभयमादिशेत् । देवं संस्तव्यं गव्येन समभ्यर्च्यदिराद्गुरुः ॥
द्विगुणं तु नयेत्पचाद्यानि हीनानि तानि च । शान्तिहोमस्तु वा कार्या मूर्तिहोमोऽथवा मतः ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 144, 93-94a:

नीराजनेविहीने तु वह्निना तु भवं भवेत् । महेश्वरस्य बीजेन शतं जपत्वा विशेषतः ॥
नीराजनं ततः कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना सह ॥

cf. *Makūṭāgama* 6, 74-75a:

नीराजनेविहीने तु पावकेन भवं भवेत् । मूलप्रकृतिबीजं तु शतं जपत्वा विशेषतः ॥
नीराजनं ततः कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना सह ॥

Pour तीर्थहीने voir *Sakalāgama-prāyaścitta*, p. 85:

तीर्थाङ्कुरविहीने च तीर्थसंश्रद्धहीनके । अनाच्छिर्भवेत्लोके मूर्तिहोमं समाचरेत् ॥

महातीर्थदिने गौरि सद्यः सर्वं समाचरेत् ॥

ibid., p. 134:

प्रतिसंबत्सरं मासं तिथिं निश्चित्य ऋक्षकम् । प्रारब्धेऽप्युत्सवे हीने तदन्यत्र कृते सति ॥

तद्ग्रामस्य सद्यः प्रोक्तस्तद्दोषशमनाय च । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा व्रतनं कारयेत्प्रभोः ॥

पुनरुत्सवमारभ्य पूर्ववत्सर्वमाचरेत् । यथेष्टमासेऽप्यथ वा प्रारभेदुत्सवं ततः ॥.....

अनुक्तं यद्भवेत्किञ्चिच्छान्तिहोमेन शान्ति ॥

cf. *Kāmikāgama* II 30 347:

महातीर्थे निलुप्ते स्वात्स यागो निष्फलो हिजाः । शान्तिं कृत्वा तदर्थं तु तीर्थकार्यं ततो नयेत् ॥

¹⁴ A : चलितेऽथ विहीने तु ; C : बलिघानविहीने तु ; E : बलिघानविहीने तु ; F : बलिनैवेयहीने तु

¹⁵ C : नीराञ्जन pour नीराञ्जन ¹⁶ A : कार्यं pour कार्यं ¹⁷ C, F : आविशेत् pour आदिशेत्

¹⁸ C : ततः स्वपर pour ततस्वपर ¹⁹ C : पूर्ववत्सर्वमाचरेत्

²⁰ A : कर्तानुक्तं pour अत्रानुक्तं ; B : कर्तव्यं ; C, F : कर्तानुक्तं

²¹ cf. *Suprabhedāgama* I 55, 48b.63a:

अथाद्गतानां शान्तिं तु वक्ष्ये दोषविनाशिनीम् । सर्वं विवर्णं संप्राप्ते प्रतिमारोदनेऽपि च ॥

ज्वरमारिसमुत्पन्ने रोगस्फोटोदिसंभवे । नवप्रासादपतने चैत्यवृक्षस्य पातने ॥

एवमादिसमुत्पन्ने ग्रामादीनां च दोषकम् । तद्दोषशमनार्थं तु त्रिसप्ताहं तु शान्तिकम् ॥

भूमिकम्पे दिशा दाहे प्रतिसूर्यप्रदर्शने । दिवा नक्षत्र उत्पन्ने रात्राविन्द्रधनुस्थिते ॥

दुर्भिक्षे शत्रुवर्धनं राजराष्ट्रभवंकरः । मानपूर्णं तथा शान्तिं कुर्याद्दोषनिवृत्तये ॥

प्रासादमण्डपाद्येषु कल्मीकं यत्र दृश्यते । रक्तकन्यासमुत्पन्ने प्रासादे मधुसंश्रिते ॥

प्रविष्टे पिपीलिकोलुके प्रासादाभ्यन्तरे तथा । तत्प्रदेशं खनित्वा तु पूरयेच्छुद्धपांडुभिः ॥

पद्मगव्येन संशोष्य पुनः शान्तिं तु कारयेत् । शान्तिं संक्षेपतो वक्ष्ये श्रृणु तत्त्वं गजानन ।

इविषं द्विगुणं कृत्वा दीपैः पुष्पैर्बिशेषतः । शीतकुम्भं तु विधिना शिवस्तोषर्चं निधापयेत् ॥

दिशाहोमं ततः कृत्वा मूर्तिहोमं विशेषतः । चतुर्दिक्षु चतुर्वेदैः पूर्वमध्यापनं तथा ॥

यथावत्स्त्रपनं नित्यं तथा वित्तानुसारतः । कृतं क्षीरं यथाशक्ति अभिषिञ्चेत् नित्यशः ॥

नालिकेरस्य सलिलैरभिषेकं समाचरेत् । तदन्ते रात्रिचूर्णं तु लिङ्गमुद्भृत्यं शोधयेत् ॥

प्रभूतहविषं नित्यं तदन्ते द्विगुणं श्रुतम् । एवं शान्तिस्तु तत्प्रोक्तं सर्वादिच्छिन्नाशनम् ॥

शान्तिरेवं कृतं यत्र घनधान्याभिवर्धनम् । अनुक्तानां तु सर्वेषां विदित्वा गुरुलाघवम् ॥

उक्तैरेवं प्रकारैस्तु प्रायश्चित्तानि कारयेत् । शान्तिहोमं गुरुः कुर्याच्छेषार्थां तु यथोक्ततः ॥

Pour प्रतिमारोदने स्वैदे voir *Kānika* II 31, 9b-11:

प्रतिमारोदने स्वैदे रूपस्य सृतिमादिशेत् । सर्वेषां प्राणिनां नाशं सद्यः कुर्यात्प्रतिक्रियाम् ॥

कृत्वा तु प्रतिमाद्युद्धिं श्रेष्ठं शान्तिं समाचरेत् । शान्तिहोमं च विप्राणां भोजनं नित्यमाचरेत् ॥

तदन्ते चोत्सवं कुर्याद्यथावित्तं मुनीधराः ॥

cf. *Sūksmāgama* 60, 38b-41a:

प्रतिमारोदने चैव गोनाशः सस्यनाशनम् । तन्मण्डलाधिपो राजा प्रामराष्ट्रं विनरयति ॥

कृत्वा तु प्रतिमाशुद्धिं संश्लेषणमवाचरेत् । पक्षं पक्षद्वयं वापि समिद्धिः शान्तिहोमकम् ॥
 क्षपनं कारयेन्नित्यं दिशाहोमसमन्वितम् । ब्राह्मणान्भोजयेन्नित्यं प्रदीनान् चैव भोजयेत् ॥

Pour बल्मीकसंभवे voir *Aṃśumadāgama* 37, 442b-446:

अन्तर्मण्डलसालादौ मालिकामण्डपे ततः । परिवारालये चैव केवलं गोपुरालये ॥
 आस्थानमण्डपे चास्मिन्गृहे वा उपवेशमनि । पचनालयेऽथ चुल्लयां वा बल्मीके समुपस्थिते ॥
 परचक्राद्द्वयं राज्ये तद्द्वामश्व विनश्यति । मूर्तिहोमं ततः कृत्वा नवकैरभिवेचयेत् ॥
 गर्भार्धमण्डपे चैव महामण्डप एव च । बल्मीकं यदि संदृष्टं तत्राष्टे कलहो भवेत् ॥
 तद्दोषशमनायार्थं क्षपनं पञ्चविंशतिः ॥

cf. *Virāgama* 87, 45:

बल्मीके तु समुत्पन्ने प्रायादि मधुकुङ्कुवे । व्यपोष्य सकलं तत्र दिशाहोमं तु कारयेत् ॥

Pour उलूकादिप्रवेशे voir *Aṃśumad* 37, 602b-606a:

उलूकगृध्रकाकादिगर्भगेहप्रवेशने । तद्ग्रामवासिनां चैव भूपतीनां तु नाशनम् ॥
 लिङ्गशुद्धिकमेणैव कुर्याद्द्रव्याभिवेचनम् । क्षपनं कारयित्वा तु शान्तिहोमं तु कारयेत् ।
 क्रमेतैः पिङ्गलैश्चैव गर्भगेहप्रवेशने । तत्राष्टनाशनं चैव भूपतीनां तु नाशनम् ॥
 लिङ्गशुद्धिकमेणैव कुर्याद्द्रव्याभिवेचनम् । क्षपनं कारयित्वा तु मूर्तिहोमं तु कारयेत् ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 60, 147-149a:

गोमयुः पिङ्गलो गृध्र उलूकश्चैव वायसः । आलयान्तः प्रविष्टश्चेन्त्यपवेशमान्तरेऽपि वा ॥
 बालानां स्त्रीगणानां च नाशमेव समादिशेत् । शीतकुम्भं ततः कृत्वा शान्तिहोमं समाचरेत् ॥
 ब्राह्मणान्भोजयित्वा तु तदन्ते क्षपनं कुरु ॥

Pour दिवा तारकदृष्टौ voir *Virāgama* 87, 46:

दिवा नक्षत्रदर्शे तु सहस्रकलशं ततः । ज्ञापयेद्देवदेवेशं महाहविर्निवेदयेत् ॥

Pour प्रतिसूर्यप्रदर्शने voir *Kāmika* II 31, 74b-75:

प्रतिसूर्योदये वापि प्रतिचन्द्रप्रदर्शने । जायते भूपतलवन्यो यत्र राट्टे भवेदिदम् ॥
 नवाहायकेरात्रान्तं शान्तिमिष्टं समाचरेत् ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 60, 101b.103:

आदित्योदयकाले तु प्रतिसूर्यस्य दर्शने । परचक्राद्द्वयं भूमौ ज्वरमस्ता नरास्तथा ॥
 अध्वस्यसमिधा चैव शान्तिहोमं तु कारयेत् । तदन्ते क्षपनं कुर्यात्प्रुजयेत् विशेपतः ॥
 प्रभृतहविषं दत्त्वा एवं सप्ताहमाचरेत् ॥

Pour अनाकृष्टौ voir *Sūkṣma* 60, 128-129:

अनावृष्टिसमुत्पन्ने गोनाशः सख्यनाशनम् । समिधा आदिरेणैव शान्तिहोमं तु कारयेत् ॥
 क्षीराभिवेचनं कृत्वा तदन्ते क्षपनं कुरु । कुर्यादिवं तु सप्ताहं शीतकुम्भं ततः कुरु ॥

Pour रात्राविन्द्रधनुर्दृष्टौ voir *Kāmika* II 31, 76-78a:

रात्राविन्द्रधनुर्दृष्टे परचक्राद्द्वयं भवेत् । शुक्लादिक्रमहं त्यक्त्वा दिवा तारकदर्शने ॥
 अनाकृष्टिर्ध्रुवं लोके प्रहनक्षत्रपातने । बाहनानां भयं विधातदर्थं शान्तिमाचरेत् ॥
 नवाहायकेरात्रान्तं विभवस्वारुरूपतः ॥

दिवा तारकदृष्टौ च प्रतिसूर्यप्रदर्शने । ज्वरे जनपदव्याधौ 'त्वनावृष्टौ स्वकालके ॥२९॥
 रात्राविन्द्रधनुर्दृष्टौ 'पाषाणपांसुचर्षके । घृतासृग्गादिवर्षे च वृक्षादन्यफलोद्भवे ॥ ३० ॥
 वृक्षाज्जलादिस्त्रावे 'च प्रासादेऽशनिपातने । 'पुण्याहप्रोक्षणं कृत्वा 'विशेषान्तु हरं यजेत् ॥ ३१ ॥
 पञ्चब्रह्मशिवाङ्गैश्च गन्धैः कृत्वामिषेचनम् । दिशाहोमस्तु कर्तव्य एकमासप्रतन्द्रितः ॥ ३२ ॥
 मूर्तिहोमं ततः कृत्वा शान्तिहोममनन्तरम्^१ । 'अघानुकाङ्गतानां तु शान्त्यर्थं मूर्तिहोमकः ॥ ३३ ॥
 अनुक्ते 'नित्यकार्ये तु स्नपनं शान्तिहोमकः ।

cf. *Virāgama* 87, 30:

पुच्छनक्षत्रसंदर्शे रात्राविन्द्रधनुर्वृते । महामारीप्रवृत्ते तु स्नपनं तु सहस्रकम् ॥

cf. *Sūksmāgama* 63, 104-106:

रात्राविन्द्रधनुर्दृष्टवद्भि नक्षत्रदर्शने । महानक्षत्रपाते च अनावृष्टिर्न संशयः ॥

ज्वरमस्ता नराः सर्वे बाहानानां क्षयो भवेत् । पूजयित्वा शिवं तत्र महास्नपनमाचरेत् ॥

शान्तिहोमं ततः कुर्यादक्षयसमिधा ततः । एवं कृत्वा तु सप्ताहं तदन्ते चोत्सवं कुरु ॥

Pour घृतासृग्गादिवर्षे voir *Kāmika* II 31, 15-17a:

मधुक्षीराज्यवृष्ट्यादौ राष्ट्रकोभं समादिशेत् । मृतौलापमासृगाद्यैर्वा वर्षां चेत तत्रेव हि ॥

तद्दूर्घैः स्नपनं कुर्याद्भूमिकन्योक्तमार्गतः । विशेषाच्छिवमभ्यर्च्य भूरिनैवेद्यसंयुतम् ॥

शैवान्संभोजयेत्पश्चादेवं सप्ताहमाचरेत् ॥

Pour वृक्षादन्यफलोद्भवे voir *Sūksmāgama* 60, 55b-59:

वृक्षे स्थानान्तरं प्राप्ते वृक्षे वाग्न्यफलोद्भवे । तदन्वकुसुमोत्पन्ने रसगन्धाम्यसंभवे ॥

मर्त्यानां चैव सर्वेषां दुःखं तद्राष्ट्रवासिनाम् । तज्जातिवृक्षं संस्थाप्य पूर्वस्थाने विशेषतः ॥

शान्तिहोमं ततः कुर्यान्नियूरभमिधा सह । शिवं संपूज्य विधिवत्सप्ताहं स्नपनं कुरु ॥

क्षीराभिषेचनं कृत्वा वास्तुदेवं प्रपूजयेत् । तत्तत्फलानि सर्वाणि पुण्यैः सर्वैर्यजेच्छिवम् ॥

सर्वगन्धसमायुक्तं पूजयेत् विशेषतः ।

Pour प्रासादेऽशनिपातने^२ voir *Kāmika* II 31, 52b-59:

लिङ्गे वेरे विमाने वा मण्डपे गोपुरादिषु । परिवारालये साले देवेशास्थानमण्डपे ॥

सभास्त्रशनिपाते च राज्ञो व्याधिं समादिशेत् । नक्षत्रकारे मार्गेण क्रमाच्छान्तिं समाचरेत् ॥

तत्र लिङ्गे च पीठे च वेरे वायं विधिर्भवेत् । दिशाहोमं ततः कृत्वा महास्नपनसंयुतम् ॥

अष्टोत्तरशतस्नानयुतं पञ्चामृतान्वितम् । पञ्चगव्यसमोपेतं मधुक्षीरचूर्तरपि ॥

सहस्रादिवचतुष्टान्तैः प्रस्थमानैर्महेश्वरम् । आशयित्वा च येद्विद्वान्भोजयेच्छान्तिहोमयुक्तम् ॥

एवं कृते तु सप्ताहमन्ते चोत्सवमाचरेत् । प्रासादे सर्वेषां भिन्ने प्राग्बदेव मुनीधराः ॥

अकन्यात्पतिते धान्नि यदुक्तं तद्ब्रूवाचरेत् । प्रायश्चित्तं तथैव स्थानमण्डपादौ शिवाप्रजाः ॥

शैवान्संभोजयेत्तिस्रं शिवशास्त्रविशादान् ॥

^{२९} A : लिङ्गं वा प्रतिमां वापि त्वेदं वा ^{३०} A : बल्मीकसदसति ; C : बल्मीकं सदसद

^{३१} A et B omettent les *śloka* 28 et 29a ^{३२} F : रथे pour पीठे ^{३३} E, F : pour ठलूक

^१ A : स्वनावृष्टौ ^२ B : पाषाणे pour पाषाण ^३ B : तु pour च ^४ A : पुण्याहं प्रोक्षणं

^५ C, F : विशेषं तु ^६ A : अनन्तरे pour अनन्तरम् ^७ A : मन्त्रानुक्तं हितानां तु

^८ A : नित्यकार्ये तु

[मूर्तिहोमः^१]

शिवालये चतुर्दिक्षु^२ चान्यतस्त्वविशेषतः ॥ ३४ ॥

कुण्डं वेदाश्रकं कृत्वा शोघनादींश्च कारयेत् । अग्न्याधानादिकं^३ कुर्यादग्निकार्योक्तमागतं ॥ ३५ ॥

'समिदाज्यचरुक्षीरं दधिमधुतिलं तथा । सर्पपं लाजसक्तुं^४ च यवश्चैकादश स्मृताः ॥ ३६ ॥

हृदादीशानमन्त्रैस्तु प्रत्येकं तु शताहुतिः । सिंघाटमग्नेतिमन्त्रेण^५ पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥ ३७ ॥

'मूर्तिहोम इति ख्यातः सर्वदोषनिवारकः'^६ ।

[शान्तिहोमः^७]

आज्यापूपपयो^८ शान्तिहोमश्चैव तु पञ्च च ॥ ३८ ॥

^१ cf. *Yogajñgama* 17, 3-7:

“ मूर्तिहोममथ शृणु ॥

प्रासादस्य चतुर्दिक्षु अन्तर्मण्डपके बुधः । चतुरध्रं स्थण्डिलं कृत्वा ईशाने वृत्तस्थण्डिलम् ॥

अग्निकार्यक्रमेणैव अभिमुखं च कल्पयेत् । ईशाने सदाशिवं मन्त्रं पूर्वं तु ईशामन्त्रकम् ॥

दक्षिणे रुद्रमन्त्रं तु पश्चिमे विष्णुमन्त्रकम् । उत्तरे ब्रह्ममन्त्रं तु यथाशक्त्या तु होमयेत् ॥

हविर्निवेदयेत्पश्चात्पुनः कारयेच्छिवम् । द्विगुणं पूजयेत्तत्र महाहविर्निवेदयेत् ॥

मूर्तिहोममिति प्रोक्तम् ”

cf. *Vīṛāgama* 56, 9-16a:

“ मूर्तिहोमं ततः शृणु ॥

शिवाग्रे मण्डपं कृत्वा स्थण्डिलं शान्तिभिः कुरु । मध्यमे स्थापयेत्कुम्भं समूर्ध्वं सापिधानकम् ॥

सवस्त्रं सहिरण्यं च सकूर्चं वारिपूरितम् । अभिनः कलशानश्रौ अष्टमूर्तिं च विन्यसेत् ॥

आदित्यश्च तथा चाग्निः सोमो धरणिरेव च । आकाशश्चैव वायुश्च वरुणो यजमानकः ॥

पूर्वादीशानपर्यन्तं पूजयेद्ब्रह्मपुष्पकैः । पञ्चत्रयेण संपूज्य गन्धपुष्पादिना ततः ॥

कलशाद्वाह्यतो विप्र अष्टदिक्षुष्ट होमयेत् । समिदाज्यचरुक्षीरं यत्नेन सह देविकः ॥

एकैकाष्टगतं चैव ईशानादीनि होमयेत् । पश्चात् क्रापयेत्तत्र मूलबेरे विशेषतः ॥

हविर्निवेदयेत्पश्चाच्छिवस्य परमेष्ठिनः । मूर्तिहोममिति ख्यातम् ”

^२ A : चैतन्यं च विशेषतः ; B : चैतन्यं तु विशेषतः ; C, E, F : कुर्यात् pour कृत्वा

^३ A, F : समिदाज्यचरुक्षीरं ; C : समिदाज्यं चरुक्षीरं ; A : सकर्चुं pour सक्तु

^४ C : पूर्णाहुतिं समाचरेत् ; A : मूर्तिहोममिति ख्यातं ; A : निराकरम् pour निवारकः

^५ cf. *Kāraṇāgama* I 144, 1-9:

अथातः संप्रवक्ष्यामि शान्तिहोमविधिकमम् । सर्वदोषविनाशार्थं सर्वसंपत्सुखावहम् ॥

प्रवचनस्याघतः कुर्वान्मण्डपं चतुरश्रकम् । भूमिशुद्धिं पुरा कृत्वा गोमयेनोपलेपयेत् ॥

प्रोक्षयेच्छिवमन्त्रेण शान्तिपिटैर्विचित्रयेत् । तन्मध्ये स्थण्डिलं कुर्याच्छुद्धतोयेन पांडुना ॥

अग्न्याधानादिकं सर्वमग्निकार्योक्तमाचरेत् । पलाशसमिधं सद्योजातमन्त्रेण होमयेत् ॥

आज्यं हुत्वा तु वामेन चरुं वै चौरमन्त्रतः । पुरुषेण हुनेत्तलार्जं श्रीपत्रं शिखया हुनेत् ॥

सद्वस्त्रं वा तदर्धं वा तदर्धार्धमवापि वा । अष्टोत्तरशतं वापि प्रत्येकं जुहुयात्कृत्वात् ॥

क्षरिकाशीजमुख्येन 'व्योमव्याप्याख्यमन्त्रतः । 'हरो मूलेन मन्त्रेण प्रत्येकाष्टशताहुतिः ॥ ३९ ॥
बीजमुख्येन मन्त्रेण पूर्णाहुतिमथाचरेत् । 'शान्तिहोम इति ख्यातः सर्वदोषप्रशान्तये ॥ ४० ॥

[दिशाहोमः]

आलयस्य चतुर्दिक्षु पद्मं वा वृत्तकुण्डकम् । कृत्वा शिवाग्निं संकल्प्य समिदाज्यौदनैस्तथा ॥ ४१ ॥

लाजं सक्तुतिलैर्दमैः सर्पपैर्पद्मवेणुभिः । गुलकन्दफलैश्चैव मधुक्षौरैस्त्रिपञ्चकैः ॥ ४२ ॥

द्रव्यान्ते व्याहृतिं कृत्वा यदस्वेति ततो हुनेत् । जयादिरभ्याधानं च राष्ट्रभृच्च कमाद्बुनेत् ॥

पूर्णाहुतिं ततो दत्त्वा शिवमन्त्रेण देशिकः । सद्योजातेन मन्त्रेण पाषकं तु विसर्जयेत् ॥

आचार्यं पूजयेत्तत्र तत्रहेमाद्रुलोकैः । शान्तिहोम इति ख्यातः सर्वदोषनिवृत्तानः ॥

cf. *Virāgama* 55, 2-10:

शान्तिहोममहं वक्ष्ये शृणुष्व कमलासन । पूर्वोक्तमष्टपं वापि अग्निशालामथापि वा ॥

अग्निकुण्डेषु होतव्यं स्थण्डिले वापि कारयेत् । चतुरर्धं वाथ इत्तं वा अग्निकुण्डं तु कारयेत् ॥

त्रिमेषालासामयुक्तमथवा एकमेषलम् । एवं तत्रैव संकल्प्य दर्पणोदरवत्कृतम् ॥

शोधनं क्षालनं चैव शोषणं पाचनं तथा । भक्षित्वा तु मूर्च्छित्वा तु हृदयेन प्रतिलिखितम् ॥

काष्ठं तु शिरसा दद्याज्ज्वालयेदक्षमन्त्रतः । उपस्थानं शिरसा कृत्वा परिस्तरणमेव च ॥

दशदर्भैः समायुक्तं पूर्वं चैव परिस्तरेत् । दक्षिणे पश्चिमे चैव उत्तरे च परिस्तरेत् ॥

परिधीन्द्रक्षिणे न्यस्य पश्चिमे चोत्तरे न्यसेत् । पात्राणां साधनं चैव होमयेत्क्रमशस्ततः ॥

समिधा पद्मत्रयेण आज्यं चैव षडङ्गकैः । अचोरेण चर्हं कृत्वा जुहुयात् शताहुतौः ॥

द्रव्यं प्रति विशेषेण व्याहृतिं जुहुयात्ततः । शान्तिहोममिति ख्यातम् ॥

10 A : दद्यात् pour घानाः

7 A : व्योमव्याप्याख्यमन्त्रकम् ; C, F : पूर्णाहुतिं समाचरेत्

8 C et F omettent les demi-sloka 39b et 40a 9 A : शान्तिहोममिति ख्यातं

* cf. *Kāraṇāgama* I 144, 1-13a:

अथ वक्ष्ये विशेषेण दिशाहोमविधिकमम् । सर्वदोषहरं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥

मन्दिरस्य चतुर्दिक्षु मष्टपं कारयेत्ततः । प्रोक्षयेत्पुष्पेणैव गोमयेनोपलेपयेत् ॥

पुण्याहं वाचयेत्तत्र सिष्टचूर्णैर्विचित्रयेत् । प्रोक्षयेच्छिवतोयेन स्थण्डिलं बालुकैः कुह ॥

आदानन्ते च कर्तव्यमप्रिकार्योक्तमार्गतः । अक्षत्वं पूर्वदिग्भागे याम्ये चोदुम्बरं हुनेत् ॥

वटहोमं तु वासुधां त्रय्यशाखां तु चोत्तरे । समिदाज्यचर्हैल्लाजान्सर्पं च यवं तिलम् ॥

वैणवं मापमुद्रं च श्रीपत्रं कदलीफलम् । समिधं सबमन्त्रेण वामेनाज्यं च होमयेत् ॥

अचोरेण चर्हं कृत्वा लाजं हुत्वा नरेण तु । सर्पपं बहुरूपेण हृदयेन यवं हुनेत् ॥

तिलं हुत्वा तु शिरसा वैणवं शिखया हुनेत् । मार्पं कवचमन्त्रेण मुद्रं नेत्रेण होमयेत् ॥

श्रीपत्रमस्त्रमन्त्रेण मूलेन कदलीफलम् । शतमर्धं तदर्धं वा प्रत्येकं जुहुयात्कमात् ॥

द्रव्यान्ते व्याहृतिं कृत्वा यदस्वेति ततो हुनेत् । जयादिरभ्याधानं च राष्ट्रभृच्च कमाद्बुनेत् ॥

पूर्णाहुतिं ततो दद्यात्सद्योजातेन देशिकः । प्रायश्चित्तादिकं सर्वं जुहुयाद्धारमन्त्रतः ॥

तत्पुष्पेण मन्त्रेण पाषकं तु विसर्जयेत् । आचार्यं पूजयेत्तत्रहेमाद्रुलोकैः ॥

दिशाहोम इति ख्यातः सर्वहृत्रिमनाशनः ।

पञ्चब्रह्मशिवाङ्गं क्षुरिकामूलमन्त्रतः । त्रियम्बकेति मन्त्रेण गौरीगायत्रिमन्त्रतः ॥ ४३ ॥
 द्रव्यं प्रतिशतं होमः पञ्चाशद्वा तदर्धकम् । कृत्वा मूलेन मन्त्रेण पूर्णाहुतिं समाचरेत् ॥ ४४ ॥
 'दिशाहोम इति ख्यातो ह्यस्पृश्य'स्पृश्यदोषहा ॥ ४५ ॥

इति 'श्रीमद्वैरवतन्त्रे [क्रियापादे]प्रायश्चित्तविधिर्नाम' चतुश्चत्वारिंशः पटलः^१

cf. *Virāgama* 56, 1b-9a:

दिशाहोमं प्रवक्ष्यामि शृणु च चतुरानन । प्रासादस्य चतुर्दिक्षु दिशाहोमं तु कारयेत् ॥
 अग्निमुखं च संकल्प्य पूर्वोक्तेन विधानतः । हस्तमात्रेण विप्रेन्द्र स्थण्डिलं कारयेत्ततः ॥
 प्रासादस्य चतुर्दिक्षु पूर्वं तु चतुरश्रकम् । दक्षिणे चार्धचन्द्राभं वृत्तं चैव तु वाहणे ॥
 पर्वं चैव तु सौम्यायां कुण्डं वा स्थण्डिलं तु वा । प्लक्षं चैव तु पूर्वयामुदुम्बरं च दक्षिणे ॥
 अश्वत्थं वाहणे चैव षटं चैवोत्तरे दिशि । एवंविधैः समिद्धिश्च होमयेदेषिकस्तथा ॥
 सहस्रं वा तदर्धं वा अष्टोत्तरशतं तु वा । सद्यादीशानपर्यन्तं जुहुयात् शताहुतीः ॥
 आज्येन चण्डा चैव जुहुयात् शताहुतीः । तण्डुलैस्तिक्ष्णमिश्रैश्च ईशानेन वाताहुतीः ॥
 ब्रह्मान्ते चैव ब्रह्मान्ते व्याहृतिं जुहुयात्ततः । दिशाहोममिदं प्रोक्तम् ॥

^१ A : सकथु pour सकु

^२ A : दिशाहोममिति ख्यातम् ^३ B : अस्पृश्य pour स्पृश्य

^४ A : श्री pour श्रीमद् ; B omet श्रीमद्वैरवतन्त्रे ^५ A, E et F omettent नाम

^६ A, B : पञ्चचत्वारिंशः पटलः ; C, E : पञ्चविंशतिः पटलः ; F : पटलः पञ्चविंशतिः

[पञ्चचत्वारिंशः पटलः]

[पवित्रारोपणविधिः]¹

[पवित्रारोपणकालः²

अतः परं प्रवक्ष्यामि पवित्रस्य तु लक्षणम् । 'ज्येष्ठमध्यकनिष्ठेन पवित्रस्य वरं दिनम् ॥ १ ॥

आषाढे श्रावणे मासि शुक्लपक्षे विधीयते । 'प्रोष्ठमासेऽश्विने मासे 'कृष्णपक्षे त्वथाचरेत् ॥ २ ॥

'अधिवासानन्तरं चैव पवित्रं तु समाचरेत् ।

[यागमण्डपः]³

'पूर्ववन्मण्डपं कृत्वा कुण्डवेदीः⁴ प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

¹ Pour पवित्रारोपणविधिं voir *Rauravāgama* vol I, p. 147 note 1; voir aussi *Acintyavāsisvasādākhya* paṭala 61 et *Santānasamhita*, paṭala 70.

² cf. *Aṃsumadāgama* I4, 4b-12:

आषाढे श्रावणे मासे प्रोष्ठमासे तथैव च । अधिनीकृतिक्लमासे पवित्रारोपणं कुर्व ॥
पूर्वपक्षे चतुर्दश्यामाषाढे च पवित्रकम् । अन्येषु सर्वमासेषु पक्षयोः क्षितकृष्णयोः ॥
चतुर्दश्यामाषाढ्यां पवित्रं विधिवत्कुरु । कृत्तिकादीपतः पश्चात्त्राचरेत् पवित्रकम् ॥
मेधादिमिथुनाकेषु यदा दर्शद्वयं भवेत् । अन्धान्तरे यावदावरयं मिथुनाके हरिः स्वपेत् ॥
कर्कटाश्यादिके वापि यदा दर्शद्वयं भवेत् । शेते विष्णुः सदाषाढे भादे च परिवर्तते ॥
कार्तिके स प्रबुध्येत शुक्लपक्षे हरेर्दिने । ते मैत्रश्रवणोपेते पावने परिकीर्तिते ॥.....
आषाढपक्षे द्वादश्यां पौर्णमास्यामथापि वा । सुप्ते तदा तु कर्तव्यं पवित्रारोहणं शिवे ॥

cf. *Kāraṇāgama* I 122, 4b-5:

आषाढादिचतुर्मासाः शस्ता अन्यास्तु वर्जयेत् । कर्तव्यं पक्षयोः शुक्लकृष्णयोरुभयोरपि ॥
चतुर्दश्यामाषाढ्यामारोहेतु पवित्रकम् ॥

voir aussi *Rauravāgama* vol I, *kriyāpāda*, paṭala 25, śloka 4b-6a

³ A : ज्येष्ठमासेन दत्तेन + A : प्रोष्ठमासे च मासे च ° A : कृष्णपक्षमासाचरेत्

⁴ A : अभियेकानन्तरं चैव

⁵ cf. *Kāraṇāgama* I 122, 22-28a:

निर्दिष्टदिवसात्पूर्वरात्रे कुर्वधिवासनम् । हर्म्याग्नि मण्डपं कुर्याद्दिशाहस्ताष्टद्वस्तकम् ॥
विकारस्तम्भसंयुक्तं चतुर्दशिसमायुतम् । तन्मध्ये वेदिकं कुर्यात्स्त्रिभागैकभागतः ॥
विस्तारस्थ चतुर्भागमुत्सेधं तु विधीयते । वेधा मूले तु परितश्चोपवेदिं प्रकल्पयेत् ॥
युगाङ्गुलप्रविस्तारं तदर्धं चोच्छ्रयं भवेत् । चतुर्दिक्षु च कुण्डानि तुर्याथं पद्यमेव वा ॥
वृत्तकुण्डं तथैशान्ये कारयेद्विधिपूर्वकम् । तोरणैश्च ध्वजैश्चैव दर्भमालाङ्कुरैस्तथा ॥
मङ्गलाष्टकसंयुक्तं स्तम्भकैश्चसंयुतम् । गोमयालेपनं कृत्वा शालिपिष्टेन चित्रयेत् ॥
प्रोक्षयेत्पद्मगन्धेन मण्डपं कुशवारिणा ॥

गोमयेन तु 'शुद्धिं च' द्वारतोरणमङ्गलम् । 'दर्भमाल्यैश्च पुष्पेण' तलस्यान्तरलंकृतम् ॥ ४ ॥
पुण्याहं वाचयित्वा तु 'पञ्चगव्येन प्रोक्षयेत्' । 'वास्तुदेवांस्तु संपूज्य' दर्पणादि ततः परम् ॥ ५ ॥
अष्टमङ्गलद्वाराणां' तत्तद्देवांस्तु पूजयेत् ।

[अङ्कुरार्पणम्¹⁰]

¹¹प्रासादे मण्डपे चैव बलिपीठे स्नानमाचरेत् ॥ ६ ॥

स्नानादिविशेषेण ¹²देवदेवं च पूजयेत् । सन्तोष्य च नमस्कृत्य विज्ञाप्य च ततः परम् ॥ ७ ॥
यागगृहमुपागम्य चाङ्कुरानर्पयेद्बुधः ।

[पवित्रसूत्राणि¹³]

ब्रह्मक्षत्रियविट्¹⁴शूद्रसूत्रितैस्तन्तुर्कर्युतम् ॥ ८ ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 11, 23-26:

प्रासादस्यामदेशे वा उत्तरे दक्षिणेऽपि वा । रुद्रहस्तं समारभ्य द्विद्विहस्तविधर्षनात् ॥
त्रयीविशक्तान्तं च समं च चतुरश्रकम् । तत्रिभागैकभागेन वेदिकां संप्रकल्पयेत् ॥
हस्तमात्रं तदुत्सेधं दर्पणोदरसंनिभम् । वेदिकायां पुरो भागे कुण्डं कुर्यात्सलक्षणम् ॥
सर्वाङ्कारसंयुक्तं मण्डपं भूपयेत्सुग्रीः । गोमयालेपनं कृत्वा पुण्याहप्रोक्षणं कुरु ॥

voir aussi *Rauravāgama* vol. I, *kriyāpāda*, *paṭala* 25, *śloka* 32-35.

¹⁰ B : पूर्वं तु pour पूर्ववत् * A : वेदीं pour वेदीः

¹¹ A : शुद्धेन pour शुद्धिं च * B : द्विद्वि pour द्वार * A : दर्भमाला च

¹² A : न इत्यन्तरलंकृतम् ; B : नलत्पन्तरलंकृतम् * B : पञ्चगव्यमवाचरेत् * B : वास्तुदेवांश्च

¹³ A : तर्पणान्ततः परम् * A : द्वारं च pour द्वाराणां * A : तत्र देवांस्तु pour तत्तद्देवांस्तु

¹⁴ cf. *Yogajāgama* 13, 11-12:

अङ्कुरानर्पयेत्तत्र पूर्वोक्तविधिना सह । द्वादशं षोडशं चैव पञ्चविंशतिमेव वा ॥
पञ्चदशाधिकं चैव अष्टोत्तरशतं तु वा । स्नपनं द्रव्यसहितं स्नापयेद्विधिपूर्वकम् ॥

cf. *Suprabhedāgama* 11 7, 8-10:

कृत्वाङ्कुरार्पणं पूर्वं कर्तव्यमधिवासनम् । स्नपनं तु यथाशक्ति क्षिपामि तु विज्ञेयतः ॥
विशेषपूजनं कृत्वा नमस्कृत्वा विशेषतः । मया कृतानि दानानि द्रव्याणोह कृतानि च ॥
अनया पूजया सर्वाः संपूर्णास्तु प्रसीदत । एवं विज्ञाप्य तं शम्भुं नमस्कृत्वा तु मक्तिः ॥

cf. *Sūkṣmāgama* 11, 29b-30:

पञ्चगव्यामृतेनैव स्नपनैरभियेचयेत् । नैवेद्यं दापयेच्छम्भोर्भूपदीपादिकं ददेत् ।
देवदेवं नमस्कृत्या स्नापयेत्तु पवित्रकम् ।

¹¹ A : प्रासादं मण्डपं चैव बलिपीठं

¹² A : देवदेवेन

¹³ cf. *Aṃśumad* 43, 9b-10a:

दर्भजं बलकलोत्थं वा क्षीमं कार्पासजं तु वा । यथासंस्कारमार्गेण संयद्देविकोत्तमः ॥

'श्रेष्ठमध्याधमं चैव मूलागौः सर्वतन्तुकम् । विक्रयं तु च वा क्षौमं वृक्षोत्थं चैव तद्दुघः ॥ ९ ॥
'तत्पूर्वोक्तैस्तु कृत्वा च यथाविभवसंप्रहम् । पश्चाद् धूमं च कृष्णं च स्पर्शनेन प्रवेशितम् ॥ १० ॥
'संकुलं सूक्ष्मदोषं च प्रथमं बल्मीकशुद्धितम् । अन्नमन्त्रेण प्रक्षाल्य पुनर्मस्मिन्^१ निक्षिपेत् ॥ ११ ॥
कुङ्कुमं चन्दनं चैव कर्पूरं चागहं तथा । सद्योजातेन प्रक्षाल्य बलयं हस्तमात्रकम् ॥ १२ ॥

[गन्धपवित्रम्^{१०}]

^{११}त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य^{११} क्लृप्तं कुर्याद्विधिक्रमम् । साष्टोत्तरशतं वापि ह्येकप्रस्थि तु रक्तकम् ॥ १३ ॥

cf. *Acintyavisvasādākhya* 61, 9-11 et 17-18:

हैमजं राजतं ताम्रं कृतादिषु यथाक्रमम् । कलौ युगे च कार्पासतन्तुना च पवित्रकम् ॥
त्रिगुणं त्रिगुणीकुर्याद्विजकन्यादिकैः कृतम् । सूत्रं शुभं च धौतं च शोभितं तन्तु कल्पयेत् ॥
क्षौमपद्मजवल्कलेत्थपद्मशणोद्भवम् । सूत्रं मौञ्ज्यादिसंभूतं योग्यं तत्र पवित्रके ॥
सूत्रशुद्धिरजातेन गुण्यकेन सुरञ्जितम् । अचोरेण तु शुद्धिर्नैव कत्रमन्त्रेण पूजयेत् ॥
हरिचन्दनकर्पूरकस्तूरीकुङ्कुमैस्तथा । निशागौरिकराजैश्च रञ्जयेत् पवित्रकम् ॥

cf. *Suprabheda* II 7, 15-10a:

सूत्रं प्रागेव संभ्राजं निर्मितं दिजकन्यया । यथासंभवसूत्रं वा शोधयेतोयमस्मना ॥
voir aussi *Rauravāgama* vol I, *kriyāpāda*, *paṭala* 25, 6b-11a:

^{१२} A : सूत्रं कृत्वा तु pour सूत्रसूत्रितैः; ce demi-*śloka* est cité dans le *Pavitrotsavavidhi* p. 123.

^१ B : श्रेष्ठमध्यापवर्चैव * B : विक्रये तु * B : तत्पूर्वार्धकं * A : प्रवेशकम्

^{१०} B : सकलं * B : बल्याङ्क pour बल्मीक * A : शुद्धिदम् pour शुद्धितम्

^{११} A : मस्मेन pour मस्मिन् * Ce demi-*śloka* est cité dans le *Pavitrotsavavidhi*, p. 124.

^{१०} cf. *Suprabheda* II 7, 16b-24a:

तत्सूत्रं द्विगुणं प्रोक्तं तदेव द्विगुणं भवेत् । नवसंख्यं तु यत्सूत्रं पवित्रं कनकसिद्धिदम् ॥
कामाद्याः शक्यस्तत्र नवसूत्राधिदेवताः । त्रिज्ञोत्सेधसमायामं प्रासादे तु पवित्रकम् ॥
हस्तमात्रसमायामं पवित्रमिद् शोभनम् । सूत्रैर्विधयेद्विद्वानवधा तु पवित्रकम् ॥
नवषोडशविंशद्विधमन्त्रयमेव च । पञ्चविंशच्च द्वात्रिंशच्च षट्त्रिंशन्मन्त्रयमन्त्रयम् ॥
पञ्चाशत्सप्ततिरचैव नवतिशोत्तमन्त्रयम् । एतेषां तु यथाशक्या पवित्रं लक्षणान्वितम् ॥
प्रशान्तायेति मन्त्रेण मन्त्रयित्वा पवित्रकम् । तस्य मध्ये दशप्रस्थि बध्वा सूत्रेण देशिकः ॥
नवसप्तशतसूत्रैर्वा प्रस्थि कृत्वा विचक्षणः । इन्द्रादिलोकपालाश्च प्रन्थीनामधिदेवताः ॥
आत्मार्येऽप्येवमाख्यातं सूत्रसंप्रहर्षणं कर्मात् । सकलानां तु विम्बानां तद्दुत्सेधं प्रचोदितम् ॥

cf. *Sūkṣma* II, 10-22a:

तन्तुना त्रिगुणीकृत्य दशशुद्धया ततः कर्मात् । शतमशोत्तरं चैव तन्तुनामुत्तमं भवेत् ॥
तन्तूनां द्वादशैर्नैव द्वादशदित्यदेवतम् । पञ्चाशत्तन्तुसंख्याता तन्तूनां मध्यमा मता ॥
तन्तूनां त्रिषोडशवाता तु त्रिमुर्ध्वधिदेवता । पञ्चविंशतिसंख्याता तन्तूनां कन्यसा स्मृताः ॥
अथवान्यप्रकारेण तन्तुसंख्यां शृणु त्वय । एकाद्येकैकशुद्धया तु तन्तूनां त्रिषोडशसंख्याया ॥
प्रन्थयस्तन्तुसंख्याता यथेश्प्रस्थिसंयुताः । एकद्वित्र्यङ्गुलं वापि प्रन्थियमानं प्रकल्पयेत् ॥
प्रन्थयस्त्रिभङ्गदेशे वा कल्पयेत्कल्पवित्तमः । एभिर्लक्षणसंयुक्तं कुर्याद्द्वन्द्वपवित्रकम् ॥

पञ्चदशचतुर्गन्थि श्वेतं रक्तं तु कृष्णकम् । सप्तविंशतिश्वेतं च द्वाष्टप्रन्थि तु 'कृष्णकम् ॥ १४ ॥
 'पञ्चाशत्तु संख्यया च कुङ्कुममिति कल्पयेत् । 'इत्येतद्गन्थिसूत्रेण कृत्वा 'तु देशिकोत्तमः १५ ॥
 उत्तमं हस्तमात्रेण नवसूत्रेण कल्पयेत् । 'गन्धपवित्रकं कृत्वा लिङ्गपीठप्रमाणकम् ॥ १६ ॥
 दशप्रन्थि नवप्रन्थि बन्धयित्वा तु तद्गुरुः^६ । लिङ्गनाहप्रमाणेन 'तत्त्वत्रयं समुच्चरन् ॥ १७ ॥
 एकाङ्गलप्रमाणेन कृत्वा पवित्रं देशिकः । गौरीगणेशस्कन्धे च माहेश्वरे च चान्यके ॥ १८ ॥
 अन्येषां परिवाराणां 'सौरं' नाहप्रमाणकम् ।

[पवित्राधिवासः^७]

मण्डलस्थं^८ शिवं चैवाभ्यर्च्यं हृन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ १९ ॥

महापवित्रं वक्ष्यामि गङ्गागौरिवतारकम् । पञ्चप्रन्थिसमायुक्तमामन्त्रणपवित्रकम् ॥
 दूर्वाशतैः समभ्यर्च्य तस्मान्निर्गन्धपवित्रकम् । गौरिकापरुकारमीरचन्दनै रक्तचन्दनैः ॥
 हरिद्राकृष्णकर्तुरै रज्जयेद्गन्थिमध्यमे । आत्मविद्याशिवेनैव त्रितयं लिङ्गमूर्धनि ॥
 पवित्रं पिण्डके त्वेन परिवारामरादिषु । पवित्रमेकं कर्तव्यं महेशे तद्विशेषतः ॥
 शिरोमाला उरोमाला बाहुमालोपवीतकम् । मणिबन्धाक्षमाला च सकलेऽप्येवमाचरेत् ॥
 पवित्रमेकं सर्वैवामल्पतन्तु विधीयते । प्राप्तं यगशालां च प्राकारं पचनालयम् ॥

त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य तन्तुना वेष्टय देशिकः ।

voir aussi *Rauravāgama*, vol I 25, 20b 23.

^१ ce demi-sloka est cité dans le *Pavitrotsavavidhi*, p. 124.

^२ A : कम्बलं P pour कल्लतं ; P. *vitrotsavavidhi*: कल्ल

^३ B : रक्तकम् ^४ A : पञ्चादशं तु संख्या च ^५ A : इत्येते pour इत्येतद् ^६ B : वै pour तु

^७ B : गन्धपवित्रं कृत्वा तु ^८ A : तद्गुरुम्

^९ A : तत्त्वत्रयं समुच्चरेत् ; B : तत्त्वत्रयमुच्चरन् ^{१०} A : सौरनाह pour सौरं नाह

^{११} cf. *Aṃsumad* 43, 51-58:

मण्डलेशं समभ्यर्च्य उपदेशस्य मार्गतः । कर्तारिं दन्तकाष्ठं च जिह्वाशोधनमेव वा ॥
 मूर्चिकां श्रोत्रशोधं वा नखशोधनमेव वा । पूर्वभागे तु संस्थाप्य पुरुषमन्त्रमनुस्वरन् ॥
 रजनीं पञ्चगव्यं च कौपीनं खण्डवस्त्रकम् । तैलमामलकं चैव पञ्चासृतं च दक्षिणे ॥
 अधोरमन्त्रमुच्चार्य पूजयेत् विचक्षणः । ईशाहरं युक्तरं केदाशोधनमञ्जनम् ॥
 पुष्पमाभरणं चैव नखयज्ञोपवीतकम् । चन्दनं वाहणे चैव श्यक्षरं मन्त्रमुच्चरन् ॥
 क्रमण्डलं योगपटमोडयार्णं भैक्षपात्रकम् । व्याघ्राजिनं वेदण्डं चामरं छत्रदर्पणम् ॥
 पादुके भसितं चैव मात्रादण्डं च क्षत्रकम् । वागदेवमनुस्मृत्य सौम्ये तु ह्यापयेद्दूधः ॥
 एवं क्रमेण संस्थाप्य प्रोक्षयेच्छान्तिमन्त्रकैः । पञ्चाद्धोमं प्रकर्तव्यमतिकार्यंतिमार्गतः ॥

cf. *Kāraṇa* I 122, 28b-40:

स्थण्डिलं कारयेद्दिवान्दशरोणैश्च क्षालिभिः । तण्डुलैः समलंकृत्य तिलदर्भैः सुपुष्पकैः ॥
 तन्मध्ये पद्ममालिष्य साष्टपत्रं सकर्णिकम् । शिवकूर्मं न्यसेन्मध्ये अक्षेशमङ्गवर्धनीः ॥

दण्डं 'तदक्षमालयं च कापीनं' 'भैक्षपात्रकम्' दक्षपात्रं 'तु संस्थाप्य तत्पात्रेण 'तिरोहितम् ॥ २० ॥
 'अन्येषु चापि पात्रेषु 'गोरोचनकुशोदकम् । पाटोरकुडुमं चैव नागवल्लीं च दर्पणम् ॥ २१ ॥
 'शुद्धपात्रे तु निक्षिप्य ह्युत्तरेण तु सस्थिते । पादुकां योगवेष्टं' च 'शुद्धपात्रे तु निक्षिपेत् ॥ २२ ॥
 ईशकोणे स्थिते चैव तत्पात्रेण 'तिरोहितम् । पवित्रं 'दन्तशोधं च कर्णिकां 'नखशोधनम् ॥ २३ ॥
 शुद्धपात्रे तु' निक्षिप्य पूर्वदेशे 'स्थिते बुधः । 'पवित्रे गन्धमालिप्य शुद्धपात्रे तु' निक्षिपेत् ॥ २४ ॥
 अक्षमन्त्रेण संप्रोक्ष्य संहिताममिमन्त्रयेत्' । कुण्डस्य' पश्चिमे भागे 'मण्डलेषु तु निक्षिपेत् ॥ २५ ॥
 दर्मासनोपरि न्यस्य पवित्रं देशिको बुधः । 'पवित्ररक्षां विज्ञाप्य 'यागेश्वरं तु दैवकम् ॥ २६ ॥
 'मृगीचर्मणश्छादेन तन्तुनाभेन वेष्टयेत् ।

[होमः^{२७}]

कुण्डसंस्कारपूर्वेण 'त्वग्निसंधानपूर्वकम् ॥ २७ ॥

कुम्भागे मण्डलं चैव विधिवत्प्रजयेद्द्रवः । गन्धादिकं समभ्यर्च्य पात्रं वेद्युपरि न्यसेत् ॥

शातकुम्भमयं वायु तापं वा क्रांस्यमेव वा । तन्मध्ये विन्यसेत्सूत्रं नववस्त्रेण वेष्टयेत् ॥

अभ्यर्च्य गन्धपुष्पाद्यैर्हृदयेनैव देशिकः । दर्शयेत्सुरभीमुद्रां तालमुद्रां तथैव च ॥

ईशाने तु पवित्रं च तैलामलकं पूर्वके । दण्डाक्षमालाशभ्यादिभिज्ञापात्राणि दक्षिणे ॥

शालाकां केशशोधं च कर्णिकां नखशोधनीम् । उत्तरे विन्यसेद्धीमान्पश्चिमे तु विशेषतः ॥

तान्बुलं योगपटं च चामरं गन्धमालिकाम् । ईशानादीनि सथान्तं तत्तन्मन्त्रेण मन्त्रयेत् ॥

पादुकां दर्पणं नखं पञ्चमृत्पञ्चगव्यकैः । छत्रं मृगानिजं चैव दन्तकाष्ठं तथैव च ॥

इन्द्रादीशानपर्यन्तं वेद्यां क्रमेण विन्यसेत् । नैर्ऋते त्वञ्जनं न्यस्त्वा भस्म वैशानगोचरे ॥

न्यसेद्विष्मालवोऽथैव प्रत्येकं नखवेष्टितम् ॥ गन्धपुष्पादिभिः पूज्य हृदयेनैव देशिकः ॥

न्यस्त्वा शुद्धाख्यमेवं तु मूलेनैव शतं हुनेत् ॥

voir aussi *Rauravāgama* vol I, 25, 36-42 et 59-63.

¹ A : शिवे चैव बलयं

¹ B : तु यक्षमालां च ² A : भिक्ष pour भैक्ष ³ A : न pour तु ⁴ A : तिरोधकम्

⁵ A. : अन्येषाणां च पात्राणां ⁶ A : गोरोचके शोधनम् ⁷ A : शुद्धपात्रेण

⁸ A : वेष्टं pour वेष्टं ⁹ B : शुद्धि pour शुद्ध ¹⁰ A : तिरोधकम् ¹¹ A : दन्तशोधने

¹² A : चन pour नख ¹³ A : पात्रेण pour पात्रे तु ¹⁴ A : स्थितं pour स्थिते

¹⁵ A : पवित्रं गन्धमालिप्य ¹⁶ A : पात्रेण pour पात्रे तु ¹⁷ A : मन्त्रकम् pour मन्त्रयेत्

¹⁸ A : कुण्डेन ¹⁹ A : मण्डलेन ²⁰ A : पवित्रं रक्षविज्ञापे ²¹ A : यागेश्वरेण

²² A : मृगीचर्ममनधादेन तन्तुनासेन वेष्टयते

²³ cf. *Kāmika* II 18, 39-44:

कुण्डसंस्कारमारभ्य पूर्णान्तं होममाचरेत् । समिदाज्ज्वरकूललाजांस्तिलसस्येन्द्रसंयुतान् ॥

पलाशादुम्बराद्यत्वक्काः प्रागादिदिक्षु च । शमीबादिरभीषुक्षप्लवाः स्युर्वह्निकोणतः ॥

प्रधाने तु पलाशाः स्याच्छतं सार्धं शिवस्य तु । शिवाद्दशांशतोऽङ्गानां कुण्डे प्राधानिके भवेत् ॥

तदर्धमन्त्रकुण्डेषु नरादिषु हृदादिषु । स्थालीपाकं हविः हत्वा तद्बुदा विभजेत्त्रिधा ॥

अग्निहृदयमध्ये तु 'नित्येन पूजयेच्छिवम् । 'पूजावैकल्यतार्थं च 'पवित्रं तु निवेदयेत् ॥ २८ ॥
 पवित्रेण निवेदार्थं मूलमन्त्रशताहुतिः । सर्वसाक्षिशिवं चात्र 'पवित्रोपरि पूजयेत् ॥ २९ ॥
 पञ्चब्रह्मपडङ्गानां' प्रत्येकमेकविंशति । 'अतिरक्ताख्यजिह्वायां हुत्वा तु तिलसर्पंपम् ॥ ३० ॥
 लाजमाज्यं च माषं च कनकायां तु 'होमयेत् ।

[गन्धपवित्रारोपणम्]

पश्चात्तु पञ्चब्रह्मेण' पडङ्गेनाभिमन्त्रयेत् ॥ ३१ ॥

शिवांशमग्निभागं च मध्वाज्याभ्यां तु मिश्रितम् । कुर्यादात्मीयभागं तु केवलेन घृतेन च ॥
 हृदा देवांशमभ्यर्च्य तमादाय शिवान्तिकम् । गत्वा संपूज्य देवेशम्''

ibid., 55b-57a:

संस्कारात्मकं सर्वकृत्यसाक्षिणमव्ययम् । गोप्तारं संश्रयं कर्मफलप्राप्तिनिकन्धनम् ॥

अनुस्मरन्शिवं ब्रह्मपडङ्गशिवमन्त्रतः । त्रिःसप्तकृत्वः संपातं तथैव लुहुर्याततः ॥

voir aussi *Rauravâgama* vol I, 25, 43-45.

* A : अभिजातेन पूर्वकम्

† B : नित्यं वै pour नित्येन * A : प्रजा pour पूजा † A : पवित्रेण तु वेदयेत्

‡ B : पवित्रं परिपूजयेत् * A : पडङ्गानि pour पडङ्गानां † A : अतिरिक्तेन जिह्वेन कृत्वा

§ A : होमकम्

• cf. *Acintyavisvasâdâkhyâ* 61, 10b-103a:

यागधामरूपस्थानप्रासादानलसंधयम् । कारकौषं च सूत्रेण वर्मणा परिवेष्टयेत् ॥

पूजितायाश्च सूर्याय दत्त्वा गन्धपवित्रकम् । समावन्त्य कृतन्यासः प्रणिपत्य कृताहर्षकः ॥

दद्याद्ब्रह्मपवित्रं तु नन्द्यादिद्वारपालके । प्रविश्य वास्तुनायाय ब्रह्मणेऽपि ददेत्ततः ॥

साङ्ख्येभ्यो लोकपालेभ्यः पवित्राणि त्वनामभिः । शिवकुम्भादिवर्धन्यां दद्याल्लम्बोदराय च ॥

अभ्यर्च्य विघ्नराजं च देशिकाङ्घ्रिपदाम्बुजम् । पूजयेद्ब्रह्मपुष्पेण दत्त्वान्नं च पवित्रके ॥

पश्चादोषधीलिप्तं मानोन्मानविवर्जितम् । पुष्पदूर्वादिसंयुक्तं धूपितं च विशेषतः ॥

एकप्रच्यल्पसूत्राढ्यं चतुर्वर्गकलोदयम् । मन्त्राभिमन्त्रितं तन्तु विधायान्मलिमध्वतः ॥

आमन्त्रणपदं ह्येतदेशिकेऽपि यजेद्यथा । ओं समस्तविधिविच्छिद्दशूरणेश्च मखं प्रति ॥

प्रभो वामन्त्रयामि त्वां त्वदिच्छा व्याप्तिकारिका । तत्सिद्धिमनुजानीहि भातं च विदचित्तपदे ॥

सर्वथा सर्वदा शम्भो नमस्तेऽस्तु प्रसीद मे । आमन्त्रितोऽसि देवेश सह देव्या गणेश्वरैः ॥

मन्त्रैर्लोकपालैश्च सहितः परिवारकैः । निवेदयाम्यहं तुभ्यं प्रभाते तु पवित्रकम् ॥

नियमं च करिष्यामि परमेश तवाज्ञया । आमन्त्र्य देवमित्येवं रेचकेनामृतोक्तम् ॥

मूलं शिवान्तमुच्चार्य तच्छिवाय निवेदयेत् । जपैः स्तोत्रैः प्रणामैश्च तोषयेत्परमेश्वरम् ॥

cf. *Kâmika* II 18, 57b-67:

दत्त्वा गन्धपवित्रं च मानोराचम्य देशिकः । यागधामरूपस्थानप्रासादानलसंधयम् ॥

कारकान्मखसूत्रेण वर्मणा परिवेष्टयेत् । दद्याद्ब्रह्मपवित्रं तु नन्द्यादिभ्यः प्रदक्षिणम् ॥

प्रविश्य पूर्ववच्चान्तर्ब्रह्मणे च पवित्रकम् । तदेतानि पवित्राणि भगवन्संस्तुतानि हि ॥

अर्पयामि घटस्थाय शिवायाश्चोषयेदिति । समर्प्य रक्षणायास्मै तेभ्यो गन्धपवित्रकम् ॥

आदौ वा कुम्भवर्धन्योर्दत्त्वा यायाच्छिवान्तिकम् । स्वमूर्तो गुरुवक्त्रौ च दद्याद्ब्रह्मपवित्रकम् ॥

- 'दिवन्धं चास्त्रमन्त्रेण कवचेनावकुण्ठनम्' । मूलेन चामृतीकृत्याव्यर्घ्येणैव च योजयेत् ॥ ३२ ॥
 शिवकुम्भं दक्षपार्श्वे 'दर्मासने तु विवेशयेत् । पश्चाद्गन्धपवित्रं तु गृहीत्वा देशिको बुधः ॥ ३३ ॥
 प्रथमं 'मण्डपं पूज्य यथामार्गेण पूर्ववत् । 'ऊर्ध्वकायस्तु पूजेत तन्मन्त्राणि समुच्चरन् ॥ ३४ ॥
 'पवित्राणि तु दत्त्वा चाव्यर्घ्येणैव च योजयेत् । बालमग्निं तु संबन्धित्य पवित्रेण तु योजयेत् ॥ ३५ ॥
 'कुण्डे देवं च संपूज्य दत्त्वैव तु पवित्रकम् । कुण्डे त्वन्यांश्च देवांश्च 'पवित्रेण च योजयेत् ॥ ३६ ॥
 पश्चाद्भूपं तु संपूज्य घातारमधिदैवतम् । पवित्रेण तु संयोज्याव्यर्घ्यं मूर्ध्नि 'सुयोजयेत् ॥ ३७ ॥
 'दीपं चैव तु संपूज्य 'ह्यकं चैवाधिदैवतम् । 'दीपदेवे तु संयोज्य 'पञ्चब्रह्मेण पूजयेत् ॥ ३८ ॥

[घण्टायां गन्धपवित्रारोपणम् ॥]

दिवन्धनावकुण्ठेन पश्चाद्घण्टां ^{१३}समुच्चरन् । मणिर्वासुकिर्देवत्यः सुपिरं सोमदैवतम् ॥ ३९ ॥

एकप्रनियसमायुक्तमल्पतन्तुविनिर्मितम् । धूपितं पुष्पसंयुक्तं समादायाङ्गलौ गुरुः ॥
 आमन्त्रणपवित्रं तत्सुधामुद्राप्ररोचतम् । शिवायारोप्य तन्मूर्ध्नि रेचकेन शिवाणना ॥
 आमन्त्रणात्मकं मन्त्रं पठेदेवेशसजिधौ । समस्तविधिविच्छिद्यपुरणेश मखं प्रति ॥
 प्रभो वामन्त्रयामि त्वां त्वदिच्छा व्याप्तिकारिका । तस्तिद्धिमनुजानीहि यन्तश्चिदचित्पदे ॥
 सर्वथा सर्वदा शम्भो नमस्तेऽस्तु प्रसीद मे । जप्त्वा निवेश देवाय स्तुत्वा नत्वा क्षमापयेत् ॥
 दद्यादाशाविषानां तु तदस्त्राणां पवित्रकम् ॥

voir aussi *Rauravāgama* vol I, 25, 46-58.

* La forme grammaticale correcte est पञ्चब्रह्मणा ; mais le mètre ne serait pas respecté.

- ^१ A : दिवन्धनास्त्रमन्त्रेण ^२ A : सुण्ठनम् pour कुण्ठनम् ^३ A : दर्मासनं तु ^४ A : मण्डपे
^५ A : ऊर्ध्वकायेन ^६ A : पवित्रेण तु दत्तेन ^७ A : कुण्डदेवेन pour कुण्डे देवं च
^८ A : पवित्रेणाकमेण च ^९ A : सुयोजकम् ^{१०} A : दीपेन तु च ^{११} A : अर्केण चाधिदैवतम्
^{१२} A : दीपदीपेन ^{१३} voir p. 190 note 9
^{१४} cf. *Sakalāgamasamgraha* 768b-769:

घण्टायां वासु [वास्तु?] देवत्यं जिह्वायां तु सरस्वती । अनन्तो बलये प्रोक्तो नाराचो मन्त्रनादकः ॥
 शूलं त्रिमूर्तिदेवत्यं वृत्ताकारं नभो भवेत् ॥.....

ibid., 771b-772a:

घण्टाशब्देन गच्छन्ति दानकाश्च भयंकराः । अगच्छन्ति च सुप्रीताः शिवेन सह देवताः ॥

cf. *Āgamavacanagrantha*, p. 56:

मणीनां वासु[वास्तु?] देवत्यं जिह्वायां तु सरस्वती । दण्डं चैवाग्निदेवत्यं नाद ईश्वर एव च ॥

सुपिरं सोमदैवत्यं बलये वासुकिस्तथा । तालाग्रमिन्दुदैवत्यं दण्डे चैव तु भास्करः ॥

बद्धा विष्णुश्च रुद्रश्च त्रिशूलस्त्याधिदेवताः । राक्षसाश्चासुराश्चापि पिशाचा ब्रह्मराक्षसाः ॥

गच्छन्ति घण्टाघोषेण देवसान्निध्यमेव च ॥

cf. *Kāraṇa* I 30, 188-189a:

पूजाकाले तु घण्टावास्ताडनार्थं प्रयोजनम् । नक्षराक्षसपैशाचदानवा ब्रह्मराक्षसाः ॥

देवसान्निध्यपूजार्थं गच्छन्ति मणिशब्दतः ॥

जिह्वा सरस्वती चैव 'नालमिन्द्राधिदैवतम् । 'शूलं त्रिमूर्तिदैवस्य' तत्तन्मन्त्रेण पूजयेत् ॥ ४० ॥
महाघण्टानिनादेन 'राक्षसा असुरास्तथा । ब्रह्मराक्षसपैशाचपूर्वाश्च 'तेन चिन्तिताः ॥ ४१ ॥
दूरं गच्छन्ति नादेन यान्ति देवाः सुसन्निधिम् । पवित्रेण तु निक्षिप्य चार्घ्येण तु सुयोजयेत् ॥ ४२ ॥

[मस्मपात्रे सूक्ष्मवयोश्च गन्धपवित्रारोपणम्]

मस्मालयं तु संपूज्य शक्तिमन्त्रं समुच्चरन् । मस्मालये तु शक्तीनां तन्तु ब्रह्माधिदैवतम् ॥ ४३ ॥
बन्धेन रज्जुद्वयेन मस्म तत्तच्छिबेन तु । गन्धपवित्रं संपूज्य 'पश्चात्सूक्ष्मवपूजनम् ॥ ४४ ॥
'अधः कुम्भे तु रुद्रेण चेश्वरेण तु मध्यमम् । अग्रे सदाशिवं 'चैव तत्त्वत्रयं तु पूजयेत् ॥ ४५ ॥
पवित्रेण तु संयोज्य चार्घ्यं मूर्ध्नि ^{१०}सुयोजयेत् ।

[सौरादिगुर्वन्तं गन्धपवित्रयोजनम्]

पश्चात्सौरादिदेवानां^{११} पवित्राणि निवेदयेत् ॥ ४६ ॥

^{१२}पादौ प्रक्षाल्य चाचम्य मस्म ^{१३}निक्षिप्य तुद्रुः । सकलीकरणं कृत्वा समादायार्घ्यपात्रकम् ॥ ४७ ॥
द्वारतोरणदेवांस्तु^{१४} पवित्रेण तु योजयेत् । अष्टमङ्गलदेवांस्तु^{१५} पूर्वादीशान्तमर्चयेत् ॥ ४८ ॥
पवित्रेण तु युक्तेन ^{१६}लोकपालांस्तु योजयेत् । ^{१७}पवित्रेण तु योगस्तु वास्तुदेवे तथा भवेत् ॥ ४९ ॥
अङ्गलत्रयमुच्छित्य पवित्रे बलं योजयेत् । पश्चिमेन तु लक्ष्मीं च सरस्वतीं तु चोत्तरे ॥ ५० ॥
^{१८}पवित्राणां तु बन्धेन चार्घ्यं मूर्ध्नि तु योजयेत् । ब्रह्मविष्णु च संपूज्य पवित्रं तत्प्रकीर्तितम् ॥ ५१ ॥
^{१९}दशाधुघानि संपूज्य पवित्रेण तु योजयेत् । कुम्भवर्धनीं संपूज्य पवित्रं गन्धयुक्तकम् ॥ ५२ ॥
^{२०}मण्डलस्थं तु देवं तु सद्यादिना तु पूजयेत् । पवित्रेण तु संयोज्य ^{२१}चार्घ्यं लिङ्गं तु पूजयेत् ॥ ५३ ॥
अधिकोणादि चेशान्तं ^{२२}पवित्रमर्घ्यं लिङ्गके । ^{२३}पाद्याचमनार्घ्याणि दत्त्वा तु देशिको बुधः ॥ ५४ ॥
^{२४}देशिकान् सप्त संपूज्य पवित्रेण तु योजयेत् ।

[देवदेवे गन्धपवित्रारोपणम्]

^{२५}देवदेवं नमस्कृत्य पाद्याचमनार्घ्यकम् ॥ ५५ ॥

१ A : नालमिन्द्रस्य दैवतम्

२ A : विशूलं pour शूलं

३ A : तन्मन्त्रेण तु

४ A : राक्षसानसुरं तथा

५ A : तन्तु pour तेन

६ A : अग्रं तु दैवतम्

७ A : पश्चात्सूक्ष्मवो पूजयेत्

८ A : अधो कुम्भेन

९ A : पूज्य pour चैव

१० A : सुयोजकम्

११ A : देवेन pour देवानां

१२ Les loka 47a, 48b, 49a, 50, 51, 52a est 54b sont cités dans le Pavitrotsavavidhi, pp. 157-158.

१३ A : निक्षिप्यते गुरुः

१४ A : देवेन pour देवांस्तु

१५ A : देवेन pour देवांस्तु

१६ B : लोकपालान् सुयोजयेत्

१७ A : पवित्रेण तु योगेन वास्तुदेवान् तथा भवेत्

१८ A : पवित्रेण

१९ A : दशाधुघेन

२० A : मण्डलस्थेन देवेन सद्यादीनां तु

२१ A : अर्धलिङ्गे तु pour चार्घ्यं लिङ्गं तु

२२ A : पवित्रमर्धलिङ्गकम्

२३ A : पाद्याचमनमर्घ्येण

२४ A : सप्तदेशिकं संपूज्य

२५ A : देवं देवीं

१ दद्यादर्घ्यं तथा मूर्ध्नि चास्ये त्वाचमनं तथा । १ पादयोः पाद्यमित्युक्तं तत्तन्मन्त्रं समुच्चरन् ॥ ५६ ॥
 अष्टत्रिंशत्कलान्यासमण्डपुष्पेण योजयेत् । गन्धपवित्रं संगृह्य शिवमन्त्रं समुच्चरन् ॥ ५७ ॥
 देवेशं सहदेव्यकंगणेशलोकपालकम् । सहितं परिवारेण निवेदयामि तुभ्यकम् ॥ ५८ ॥
 प्रभाते तु पवित्रं च तत्त्वमन्त्रं समुच्चरन् । नियमं च करिष्यामि परमेश तवाह्वया ॥ ५९ ॥
 गन्धपवित्रं बिल्वं च दूर्वाक्षतैस्तु युक्तकम् । देवदेवे तु दत्त्वा तु तत्त्वत्रयेण चिन्तितम् ॥ ६० ॥
 १ आत्मतत्त्वाच्छिवान्तं च गृहस्थानां विधीयते । शिवतत्त्वादि ह्यात्मान्तं मुक्तिकामः प्रकल्पयेत् ॥ ६१ ॥
 १ तत्तत्सर्वाणि त्वर्ष्येण दत्त्वा तु देशिको बुधः । पूषं दीपं च दत्त्वा तु पायसान्नं निवेदयेत् ॥ ६२ ॥
 पाद्यमाचमनं दत्त्वा चोपचारं निवेदयेत् ।

[अग्निस्थशिवं प्रति क्रिया^१]

कुण्डदेशे प्रदेशे चाग्नौ पवित्रं निवेदयेत् ॥ ६३ ॥

^१ A : दद्यादर्घ्यं तु मूर्धेन

^२ A : पाद्यं पादयमित्युक्तं

^३ A : निवेदमात्मतुभ्यकम्

^४ Le Rauravāgama suit l'ordre des mantra d'ātmātattva à Śivatattva pour les bhuktikāma et de Śivatattva à āmatattva pour les muktikāma Les autres āgama et les manuels suivent l'ordre inverse, de Śivatattva à āmatattva pour les bhuktikāma et d'āmatattva à Śivatattva pour les muktikāma ; cf. Kāmikāgama II 18, 91b-94:

पूरयेति द्विसुचार्यं मन्त्रव्रतपदं ततः । नियमेश्वरायेति पदं स्वाहेत्यन्तं समुच्चरन् ॥

आत्मतत्त्वाधिपतये शिवाय नम इत्यपि । तत्त्वविद्याशिक्षाकार्यं च मुक्तिकामः पदं पठेत् ॥

पवित्रकन्धं मूर्ध्नि दद्याद्भोगी शिवादिक्म् । शिवाणुमादातुच्चार्यं शिवविद्यात्मकं पुनः ॥

सर्वतत्त्वेश्वरायेति दद्याद्ब्रह्मवतारकम् ॥

cf. *Acintyaviśvasādhakhyā* 61, 128b-137a:

आत्मतत्त्वे प्रकृत्यन्ते पालिते पद्ययोनिना । उच्चार्यं मूलमाद्यन्तं पवित्रेणात्तवेच्छिवम् ॥

विद्यातत्त्वे च विद्यान्ते पालिते विष्णुकारणे । ईश्वरान्तं समुच्चार्यं पवित्रमधिरोपयेत् ॥

शिवान्ते शिवतत्त्वेऽपि रुद्रकारणपालिते । शिवान्तं मूलमुच्चार्यं पवित्रमधिरोपयेत् ॥

सर्वेश्वरणपालयेषु सर्वतत्त्वेषु सुव्रत । मूलं तथा[न्तमुच्चार्यं]दद्याद्ब्रह्मवतारकम् ॥

मुमुक्षूणां पवित्रं तु चात्मविद्याशिवैः कमात् । बुभुक्षूणां च संप्रोक्तं शिवविद्यात्मभिः कमात् ॥

स्वाहान्तं वा नमोऽन्तं वा मन्त्रैरेवमुदीरयेत् । देविकः सर्वदेवानां पवित्रं कुर्यात्[कारयेत्?] पुनः ॥

ओं हां आत्मतत्त्वाधिपतये शिवाय स्वाहा । ओं हां विद्यातत्त्वाधिपतये शिवाय स्वाहा ॥

ओं हां शिवतत्त्वाधिपतये शिवाय स्वाहा । एवं क्रमेण देवाय पवित्रं कारयेत्पुनः ॥

ओं हां सर्वतत्त्वाधिपतये शिवाय स्वाहा । अनेनैव तु मन्त्रेण कुर्याद्ब्रह्मवतारकम् ॥

^५ Le ms. A omet les sloka 62 et 63.

^६ cf. *Kāmikāgama* II 18, 68-73a:

दत्त्वा बलिस्थदेवाय तृतीयार्शं चरोर्गुरुः । आमन्त्रणपवित्रं च दद्यात्तत्त्वैव पूर्ववत् ॥

इन्द्राय प्रतिगृह्णति नस्यन्तं प्रणवादिक्म् । अन्येषां चैव मूर्तानां कमाद्याद्बहिर्बलिम् ॥

शायन्त्यां क्षेत्रपालाय दत्त्वाचम्य बलि पुनः । प्रायश्चित्तं ततो हुत्वा पूर्णां दत्त्वा ततो गुरुः ॥

पश्चान्मूलं तु संचिन्त्य शतं चार्घं तु होमयेत्^१ । अन्तर्बलिं च कृत्वा च बहिर्बलिं निवेदयेत् ॥ ६४ ॥
 'तत्तन्मन्त्रेण सचिन्त्य चरुं पवित्रमिथकम् । पूर्णाहुतिं ततो हुत्वा'^२ त्वशौ पूर्वं तु मिथकम् ॥ ६५ ॥
 पादौ प्रक्षाल्य चाचम्य पश्चाद्भस्म तु निक्षिपेत् । 'मण्डलस्थे तु देवे तु नाडीसंधानयोजनम्'^३ ॥ ६६ ॥

[पवित्ररक्षा']

पश्चाच्छुद्धे तु पात्रे चाप्यादाय मन्त्रशुद्धितम् । सूत्रेणाहृतबन्धेन तत्तन्तुमितं बुधः ॥ ६७ ॥
 पङ्क्तेन तु संपूज्य तन्मन्त्रेणाभिमन्त्रयेत्^४ । कुम्भदक्षिणभागे तु^५ 'पवित्राणां तु संस्थितिः ॥ ६८ ॥

भूर्भुवःस्वःपदैर्व्यस्तैः समस्तैरपि होमयेत् । अग्नये त्वय सोमाय ताभ्यां स्विष्टकृदाहुतिम् ॥
 स्वाहान्तैदीर्घपूर्वैस्तु हुत्वा मन्त्रैर्व्योदितैः । मण्डलस्थशिवेनैव पावकस्यं शिवं ततः ॥
 नाडीसंधानमार्गेण योजयेद्भावनयेच्छिवम् ॥

cf. *Acintyavisvasādākhya* 61, 103b-109:

तुलीयार्शं चरोहृत्वा विददीत शिवाग्नये । पूर्वादिदिग्वासिभ्यो दिगीशमातृगणकक्षेत्रपालेभ्यः स्वाहेति ॥

आशां नात्रा विभेदेन सर्वदिक्षु बहिर्बलिम् ॥

अथ दद्यात् वायव्यां क्षेत्रपालबलिं गुरुः । आचम्य विधिवच्छिद्रपूरकं होममाचरेत् ॥

पूर्णाहुतिं व्याहृतिं च हुत्वा कन्धीत पावकम् ।

तत्र ओं हां अग्नये स्वाहा । ओं हां सोमाय स्वाहा ॥ ओं हां अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा । ओं हां अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा ॥

कुर्यादाहुतिभिरचैवं चतुर्भिर्नन्दिकेश्वर । देवं तत्त्वण्डलेऽभ्यर्च्य बभौ तु तदनन्तरम् ॥

नाडीसंधानविधिना योजयेन्नन्दिकेश्वर ॥

^१ A : होमकम् pour होमयेत् ^२ B : तन्मन्त्रेण तु चिन्त्येन ^३ A : च कृत्वा च pour ततो हुत्वा

^४ A : अग्निपूर्वं pour त्वशौ पूर्वं

^५ A : मण्डलस्थेन देवेन ^६ A : योजकम् pour योजनम्

^७ cf. *Acintyavisvasādākhya* 61, 110-113:

अह्नमन्त्रेण संशुद्धिं शुद्धपात्रेण क्लृण्वन् । हृदयाद्येन मन्त्रेण पवित्राण्यधिरोपयेत् ॥

पङ्क्तेन कलामन्त्रैर्नद्याङ्गैश्च यथाविधि । अह्नमन्त्रैर्विशेषेण अपं कुर्यात्समाहितः ॥

भक्तियुक्तः शिवं नत्वा रक्षणार्थं समर्चयेत् । पुष्पधूपदिभिरचैवं संपूज्य विधिना तदा ॥

सिद्धान्तपुस्तकं चार्च्यं विधिना नन्दिकेश्वर । भक्त्या पदान्तिकं गत्वा गुरोर्दद्यात्पवित्रकम् ॥

cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 81:

पूते वंशदिसंभवे पात्रे अह्नमन्त्रेण च हृदयादिभिः चिन्त्येन, तस्मिन्मूलेन पवित्राण्यधिरोप्य, पुनः हृदयकवचास्त्राणि चिन्त्येन,
 अन्वेन विधाय, सूत्रैरावेष्ट्य, संपूज्य, संहितामन्त्रैः संपूज्य, कलशवृत्तस्थे रक्षाार्थं समर्च्य, विज्ञाप्य, लोकपालांश्च वागरक्षणे
 सावधानांश्च संभाष्य, तिस्रस्त्वमपि शिवं संपूज्यानुज्ञाप्य, सिद्धान्तपुस्तके गुरौ च पवित्रं दत्त्वा,

cf. *Mānasīvagurudevapaddhati*, p. 213:

सिद्धान्तपुस्तकाधिष्ठिते विद्यापीठे शिवबद्धं विद्यानामभिरभ्यर्चितं दशाक्षरीवागीश्वर्यां प्रणवहृदयमूलविद्यातत्त्वात्मने
 नमोऽन्तं गन्धपवित्रमोष्यारत्रिकुन्तुतापस्त्रिवर्गसंपुटे पात्रे महापवित्राणि संस्थाप्य, मन्त्रसंहितयाभिमन्त्र्याह्नवर्गभ्यां संरक्ष्या-
 दीपूज्य, कुम्भस्थाप्य रक्षां विज्ञाप्य,

^१ A : मन्त्रकम् pour मन्त्रयेत्

^२ A : भागेन pour भागे तु

^३ A : पवित्रेण pour पवित्राणां

पवित्राणां तु रक्षायै विज्ञाप्य कुम्भदेवकम्^१ । 'स्रुकस्रुवौ घूपदीपौ च' पवित्रं पुष्पगन्धकौ ॥ ६९ ॥
अन्यद्रव्याणि चादाव पश्चिमेन तु 'संस्थितिः । पश्चाद्गुरुं नमस्कृत्य तत्पत्न्यै तु नमस्कृतिः ॥ ७० ॥

[पञ्चगव्यचर्वाद्यासेवनम्^१]

यागालयाद्बहिर्गत्वा चाचम्य भस्म निक्षिपेत् । सकलीकरणं कृत्वा त्रिःकृत्वा 'मण्डलं गुरुः ॥ ७१ ॥
'दर्भासनं तु संकल्प्य दक्षिणेन तु मण्डले । 'तदुपरि स्थितो वापि' पूर्वं चाभिमुखो गुरुः ॥ ७२ ॥
वस्तरे मण्डले शिष्यं पूर्वमुखं स्थितं परम् । पञ्चगव्यं तु^{१०} पीत्वा चाप्याचामयेत् शिष्यकम् ॥ ७३ ॥
'स्थितोत्तरमुखं शिष्यं पूर्वमेव तु कल्पयेत् । चरुमागाष्टकबलं कृत्वा 'पिण्डं तु मुक्तिवत् ॥ ७४ ॥
पश्चादास्पस्य शुद्धिं तु ह्याचाम्यं च ततः परम् । दन्तशुद्धिं च कृत्वा चाप्यास्य^{११} शुद्धिमतः परम् ॥ ७५ ॥
भस्मपात्रं तु निक्षिप्य सकलीकरणं ततः । घोरमन्त्रं शतं जप्त्वा^{१२} नमस्कृत्य तु देशिकः ॥ ७६ ॥
प्रायश्चित्तास्त्रमन्त्रेण^{१३} शतमाज्येन होमयेत् । नृत्तगीतेन संतोष्य कृत्वा पूर्णाहुतिं बुधः ॥ ७७ ॥

^१ B : देशिक pour देवकम् ^२ Le demi-sloka 69b est cité dans le Pavitrotsavavidhi p. 163.

^३ A : पवित्रे पुष्पेण गन्धकम्

^४ A : संस्थितम्

^५ cf. Kāmikāgama II 18, 44-45a:

निःसृत्य यागधानस्तु समाचम्य गुरुः शुचिः । पञ्चगव्यं चरुं दन्तधावनं च कमाद्भजेत् ॥
आचम्य पुनरप्यन्ते स्वपेच्छिवमनुस्मरन् ॥

cf. Aelntyavisvasādākhya 61, 114-117a:

बहिर्निर्गत्य चाचम्य गोमये मण्डलत्रये । पञ्चगव्यं चरुं दन्तधावनं च विनिक्षिपेत् ॥
विधिनाचम्य साक्षिष्यकृतसंगीतको गुरुः । स्वपेदनुस्मरणीशं बुभुक्षुर्दर्भसंस्तरे ॥
सुमुशुरप्यनेनैव प्रकारेणाभिसंविशेत् । केवलं भस्मशय्यायां सोपवासः समाहितः ॥
पवित्रस्पाधिवासोऽयं विधिरत्र समाहितः ॥

cf. Kriyādīpikā p. 125:

बहिर्निःसृत्याचम्य गृहस्थो गोमयानुलिप्तपश्चिमपूर्वकृतमण्डलत्रयेषु पूर्वतः पञ्चगव्यं चरुं दन्तधावनं च कमादा-

सेव्याचामेत् । " गव्यमात्रं यतेरुक्तं न प्रारयं चरुभोजनम् ।" इति वचनाद्विरक्तो मण्डलत्रयेषूत्तरास्यचरुं विना कमात्पञ्चगव्यप्राशनं
दन्तधावनं शुद्धाचमनं च कुर्यात् । गृहस्थः शुचिः शय्यां दर्भरास्तीर्य प्रकारत्रयेण तिलादिना रक्षां कृत्वा शिवमनुस्मर-
न्मुष्यात् । निरक्तस्तु एवं भस्मशय्यायां सुष्यात् ॥

^६ A : मण्डले कुरु ^७ Les sloka 72 et 74a sont cités dans le Pavitrotsavavidhi pp. 166-167.

^८ A : ततोपरि pour तदुपरि ^९ A : पूर्वं चापि मुखो गुरुः ^{१०} A : पीत्वा च आचम्येत् तु शिष्यकम्

^{११} A : स्थितोत्तरमुखे शिष्ये ^{१२} A : पिण्डेन मुक्तिवत् ^{१३} A : शुद्धिस्तः pour शुद्धिमतः

^{१४} A : नमस्कृतं तु ^{१५} A : आज्यशतं तु होमकम्

पश्चात् मूलमन्त्रेण शतं जप्त्वा तु 'तद्बुधः । पश्चात् भुक्तिकामे तु दर्मासनं तु मिश्रकम् ॥ ७८ ॥
दर्मासनं तु संकल्प्य 'भुक्तिकामे त्वमिश्रकम् । मिश्रकेण तु तत्काले 'शिवपादे तु दण्डवत् ॥ ७९ ॥

[अधिवासानन्तरेतिकर्तव्यता*]

इत्येतमधिवासं च कृत्वा तु देशिको बुधः । 'प्रातः ज्ञात्वा शुचिर्भूत्वा प्रासादं तु 'प्रविश्य च ॥ ८० ॥
पादौ प्रक्षाल्य चाचम्य सकलीकरणं ततः । पूर्ववद्भूतशुद्धिं च स्थानशुद्धिं च पूर्ववत् ॥ ८१ ॥
अन्तर्यामिं च कृत्वाथ 'विशेषार्घ्यं 'तु कल्पयेत् । द्वारदेवांश्च संपूज्य गर्भगोडं 'प्रविश्य च ॥ ८२ ॥
वास्तुदेवांश्च संपूज्य देशिकान्सप्त पूजयेत् । 'गन्धपवित्रं संगृह्य शुद्धपात्रे तु निक्षिपेत् ॥ ८३ ॥
विधाय मण्डलं मध्ये पवित्रं स्थापयेत्ततः । देवदेवेशपूजार्थं लोकपालास्तु 'पूजयेत् ॥ ८४ ॥
दशायुधानि संपूज्य 'चार्य्येणैव तु योजयेत् । 'धूपदीपं तु दत्त्वा च यागरक्षां समुच्चरन् ॥ ८५ ॥

* B : देशिकः pour तद्बुधः

* B : भुक्तिकाम्यं तु मिश्रकम्

* A : शिवो पादेन दण्डवत्

* cf. *Aṅsumadāgama* 14, 65b-84a:

'प्रभाते ज्ञानमाचरेत् ॥

सकलीकरणं कृत्वा सामान्यार्घ्यकरो गुरुः । संप्रोक्ष्य बहुरूपेण पवित्राण्यवरोपयेत् ॥
तानीशमण्डले पात्रे षण्णेशार्थं प्रगृह्य च । अष्टपुष्पिकया देवं समभ्यर्च्य हृदाणुभिः ॥
यागशालां प्रविश्याथ सकलीकरणं कुर्व[चरेत्] ! सामान्यार्घ्यं च संकल्प्य प्रोक्षयेदक्षमन्त्रतः ॥
भन्वादिगुरुपर्यन्तमर्चयेद्देशिकोत्तमः । कुण्डमन्त्रेण संप्रोक्ष्य हृदयेन समर्चयेत् ॥
प्रवृत्तस्य वक्त्रमन्त्रेण अधोरेण शतं हुनेत् । अक्षणेन शतं हुत्वा सृष्ट्या गौर्यवतारकम् ॥
मूलेनाजयेन जुहुयात्संपातं पश्चिंशतिम् । सर्वैर्द्रव्यं समाहृत्य स्निग्धकृद्धोममाचरेत् ॥
नैवेद्यं दापयेच्छम्भोर्धूपदीपादिकं ददेत् । भन्वादिगुरुपर्यन्तं दशार्जौर्यवतारकम् ॥
ब्रह्मकुम्भे च वर्धन्यां दद्याद्गौर्यवतारकम् । पद्मगव्यामृतं कल्प्य क्लृप्तं कल्प्य देशिकः ॥
विष्नेध्वरं समभ्यर्च्य द्वारदेवान्समर्चयेत् । गर्भगोडं प्रविश्याथ लिङ्गं पीठस्थलेन च ॥
क्षालनं चाक्षमन्त्रेण शिवमन्त्रैः समर्चयेत् । पूर्वभागे न्यसेद्व्यमानीयान्तः प्रविश्य च ॥
कर्त्रिकां हृदयेनैव दद्यातेनैव देशिकः । शिरसा दन्तकाष्ठं च शिबया दन्तशोधनम् ॥
सूचिकां क्लृप्तचैर्न मेवेण श्रोत्रशोधनम् । नखशोधनमन्त्रेण दद्यातेनैव देशिकः ॥
दक्षिणे स्थापितं द्रव्यमानीयान्तः प्रविश्य च । कौपीनादिरश्मन्तं सयादीशान्तकं ददेत् ॥
व्योमव्यापि समुच्चार्य पद्मगव्यामृतेन च । संक्राम्य देवदेवेशं क्लृप्तैरभिषेचयेत् ॥
वक्त्राक्षणेन संभृज्य लिङ्गं पीठं विशेषतः । पश्चिमे स्थापितं द्रव्यं संगृह्यान्तः प्रविश्य च ।
ईशाहरं हृदा चैव सूकाहरमक्षमन्त्रतः । दद्याद्वोरमन्त्रेण केशशोधनमञ्जनम् ॥
युवं वस्त्रेति मन्त्रेण वस्त्रेणाच्छादयेत्प्रभुम् । यज्ञोपवीतं हृदयात्पुष्पमाभरणं तथा ॥
चन्दनेन सामालिष्य गन्धद्वारेतिमन्त्रतः । नैवेद्यं दापयेच्छम्भोर्धूपदीपादिकं ददेत् ॥
पञ्चान्मण्डपमाविश्य हृदयात्पीठशं हुनेत् ॥

* Les *śloka* 80b à 83b sont cités dans le *Pavitrotsavavidhi* p. 171.

* A : प्रवेशयेत्

* A : अतः परम् pour ततः

* A : च pour अथ

* A : च pour तु

* B : प्रवेशयेत् pour प्रविश्य च

* A : गन्धं पवित्रं संग्रह्य

* B : च pour तु

* B : चार्य्येण तु सुयोऽचरेत्

* B : धूपं दीपं तु

'स्नानवेदी तु संकल्प्य पश्चात्स्नानं कल्पयेत् । मण्डले पूर्वदेशे तु' धान्यासनं त कल्पयेत् ॥ ८६ ॥
 पञ्चविंशत्पदं कल्प्य धान्यासने तु मध्यमे । 'कोष्ठकानि च संकल्प्य मध्यकोष्ठे तु कुम्भकम् ॥ ८७ ॥
 कुम्भपूर्वं तु तत्कोष्ठे वर्धनी तु सुपूजयेत् । लोकपालास्तु' संपूज्य पूर्वादीशान्तकोष्ठके ॥ ८८ ॥
 'ब्रह्मविष्णु विपुत्र्याथ पूजयेत् दशायुधम् । कलामन्त्रेस्तु संपूज्य तत्तन्मन्त्रेण पूजयेत् ॥ ८९ ॥
 'शक्त्यादिशक्तिपर्यन्तं कुम्भमध्ये तु तं शिवम्' । धूपदीपं च दत्त्वा चाप्यर्घ्यं मूर्तिं सुयोजयेत् ॥ ९० ॥
 वर्धनीं पाशुपताख्येण 'पूर्वतस्तु सुपूजयेत् । 'तत्स्थाने तु पूर्वं तु' पञ्चगव्यं तु कल्पयेत् ॥ ९१ ॥
 पञ्चामृतं च कल्पेन पूर्वमेव सुदेशिकः । 'तत्स्थानात्तु धिवर्ज्याथ समादायार्घ्यपात्रकम् ॥ ९२ ॥
 शिवस्थानं' समाधित्य पञ्चगव्येन स्नापयेत् । 'त्रिकलं पञ्चामृतं चैव स्नापयेन्नलिकेरकम् ॥ ९३ ॥
 'स्नानं तु गन्धतोयेन स्नानं सहस्रधारया । 'स्नानवेदीं विसर्ज्याथ पश्चासने तु संस्थितम् ॥ ९४ ॥
 शक्त्यादिशक्तिपर्यन्तं नित्यं संपूजयेच्छिवम् । 'आसनं मूर्तिमूलं च कृत्वा त्रयं तथा बुधः ॥ ९५ ॥
 विद्यादेहं तु 'संकल्प्य 'नेत्रमुद्रां तु दर्शयेत् । मूलेनाववाहनं चैव 'शिवयोगस्य चिन्तनम् ॥ ९६ ॥
 स्थापनं संनिधानं च संनिरोधनयोजनम् । दिग्बन्धनावकुण्ठने धेतुमुद्रा तु दर्शयेत् ॥ ९७ ॥
 पाद्यान्नमाध्यं दत्त्वा तु पञ्चवक्रत्राय तद्बुधः । पुष्पदूर्वाक्षतः पूज्य मूलमन्त्रं तु 'चिन्तयन् ॥ ९८ ॥
 पवित्रं 'परिमृश्याथ 'पञ्चस्नानं तु कल्पयेत्' । 'तोर्यं ब्रह्मेण संकर्ष्यं नवब्रह्मेण योजयेत् ॥ ९९ ॥
 उपवीतं च 'लेपनं पट्टं 'मकुटकुण्डलम् । द्वारकेयूरमालाश्च त्वर्घ्यं मूर्तिं 'सुयोजयेत् ॥ १०० ॥
 'गन्धपवित्रमादाय त्वस्त्रमन्त्रेण योजयेत् । यागेश्वरे तु देवेशे कुम्भवर्धनिमण्डले' ॥ १०१ ॥

¹ Le demi-sloka est cité dans le *Pavitrotsavavidhi* p. 172.

² A : पूर्वदेशेन 3 A : कोष्ठे केन तु 4 B : च P/Pr तु

⁵ A : ब्रह्म विष्णुश्च पूजयेत् दशायुधानां पूजयेत्

⁶ B : शक्त्यादि pour शक्त्यादि 7 B : योजयेत् pour तं शिवम् 8 A : पूर्वेण तु

⁹ Le *slokas* 91b, 92a, 94, 95, 96, 98b, 99, 100 101, et 102 : sont cités dans le *Pavitrotsavavidhi* pp. 172 à 178.

¹⁰ A : ततः स्थाने तु पूर्वेण 11 A : तत्स्थानं तु 12 A : स्नानं pour स्नानं

¹³ B : पञ्चामृतं च त्रिकलं 14 & स्नानं गन्धं तु तोयेन सहस्रधारयेण स्नानकम्

¹⁵ B : स्नानवेदीविसर्ज्येन 16 A : आसनं मूर्तिकल्पेन

¹⁷ A : कल्पेन pour संकल्प्य 18 B : नेत्रमन्त्रं च चिन्तयेत् 19 A : शिवभोगं तु pour शिवयोगस्य

²⁰ B : चिन्तयेत् 21 A : परिमार्जित 22 A : पवित्रात्

²³ cf. *Diptāgama* 58, 76:

संध्यापूजनकाले तु सूत्रमादाय बुद्धिमान् । पवित्रं पञ्चगव्येन प्रोक्षयेत्पञ्चमन्त्रकैः ॥

²⁴ B : पवित्रं तोयवर्ज्येन 25 B : लेपेन 26 B : मकुटमण्डलम् 27 A : सुयोजकम्

²⁸ A : गन्धं पवित्रमादाय 29 La forme grammaticale correcte est वर्धनीमण्डले.

इत्येतत्सर्वदेवानामष्टपुष्पं तु 'चिन्त्यसेत् । पञ्चब्रह्म षडङ्गं च मूलमन्त्रं समुच्चरन् ॥ १०२ ॥
 सप्तसंख्याहुतिं हुत्वा चाभ्यं वै तण्डुलं तिलम् । प्रायश्चित्तास्त्रमन्त्रेण 'चाष्टशतं तु 'होमयेत् ॥ १०३ ॥
 मूलेन चौषडन्तेन पूर्णाहुतिं तु 'होमयेत् । पश्चात्पवित्रं पूर्वं तु वृषप्रालाद्वद्विके ॥ १०४ ॥
 घृषदीपेन दत्त्वा च 'पश्चाद्ब्रह्मै सपुष्पकम् । घृषदीपं तु दत्त्वा च समिद्धते च सर्षपम् ॥ १०५ ॥
 तिलं चरुं च माषादथं लाजमाषतिलं तथा । अष्टाविंशतिसंख्याकं स्वाहान्तं शिवमन्त्रकम् ॥ १०६ ॥
 'अग्नौ होमं तु कृत्वा च पूर्णाहुतिं तु योजयेत् । अन्तर्बद्धिर्बलिं दत्त्वा तन्मन्त्रेण तु देशिकः ॥ १०७ ॥
 पायसान्नं यथाशक्ति मूलेनाज्याहुतिं बुधः । ब्रह्ममन्त्रं समुच्चार्यं 'वक्त्रैकीकरणार्थकम् ॥ १०८ ॥
 द्वादशान्ते तु होमं च 'पश्चाद्ब्रह्माहुतिर्होमकम् । ब्रह्मादिकारणत्यागे 'पञ्चमन्थि तु 'चिन्तयन् ॥ १०९ ॥

[पूर्णाहुतिः]

हृदयं चैव जिह्वं च भूमध्यं ब्रह्मन्त्रकम् । सुपुस्रायास्तु मार्गेण बिन्दुस्थानं तु योजयेत् ॥ ११० ॥
 अमृतं तु विचिन्त्याथ मूलेन चौषडन्तकम् । पञ्चविंशतिमात्रेण कुम्भकेन चतुष्पथम्^{१०} ॥ १११ ॥
 तत्तत्स्थानं तु संगृह्य शङ्खसन्निभमुद्रया । आज्येन चासृतीकृत्य पूर्णाहुतिं तु देशिकः ॥ ११२ ॥
 'पश्चादाचमनं दत्त्वा काम्यं विज्ञापयेद्बुधः । पुष्पाञ्जलिं नमस्कृत्य 'स्तोत्रेणैव तु योजयेत् ॥ ११३ ॥
 'होमरक्षां च निक्षिप्य कुण्डदेशात्तु वजेयेत् ।

^१ B : वजेयेत् ^२ A : तु pour वै ^३ B : अष्टदशं तु ^४ A : होमकम्

^५ A : होमकम् ^६ A : पश्चाद्ब्रह्मैष्टपुष्पकम्

^७ A : अमोहेन तु ^८ A : वक्त्रेण करणार्थकम् ; B : वक्त्रेण कारणार्थकम्

^९ cf. *Kriyākramadyōtikāvyaḥkhyā prabhā*, p. 166 :

“कृत्यते च मुञ्चैकता ।

सथादिपञ्चवक्त्रेभ्यो घृतधारां क्षिपेत्तथा । अग्निक्वणमवारभ्य वायुक्वणान्तनीतया ॥

निर्कृतेः क्णोणमारभ्य रुद्रक्वणान्तनीतया । कुर्वीत बदनेकत्वमविच्छिन्नाज्यधारया ॥

^{१०} B : पश्चाद् व्याहृतिं हुनेत्

^{११} cf. *Kāraṇāgama* I 30, 218b-220a:

पञ्चमन्थि तथाच्छ्रेय शरभेदारमयोजनम् । जानुमन्थिस्तु प्रथमं नाभिमन्थिद्वितीयकम् ॥

गलमन्थिस्तृतीयं तु ललाटे तु चतुर्थकम् । पार्श्वं तु शिरोमन्थि च्छेदयेत्तु हृदा पुरा ॥

^{१२} A : चिन्तितम्

^{१३} cf. *Jñānarāmāvali* (citée dans le *Kriyākramadyōtikāvyaḥkhyā prabhā*, p. 157):

हृदा चतुष्पथं कार्यं सोमेश्रामकृशाद्रयान् ।

^{१४} Le *śloka* 113 est cité dans le *Pavitraotsavavahni*, p. 174

^{१५} A : स्तोत्राणां तु

^{१६} A : होमरक्षणे

[पवित्रारोपणम्^१]

^१परिचारं च स्नानेन शुद्धवस्त्रेण योजयेत् ॥ ११४ ॥

यज्ञोपवीतं पवित्रं चोष्णीपं चोत्तरीयकम् । इत्येतैरभ्यलङ्कृत्य ^२तन्मूर्ध्नि चास्त्रशुद्धितः ॥ ११५ ॥

मूर्ध्नि पवित्रपात्रेण विन्यसेदध्वंपात्रकम् । परिचारकोऽन्नमुच्चार्यं सर्वमङ्गलं घोषयेत् ॥ ११६ ॥

^३प्रासादं प्रदक्षिणं कृत्वा पञ्चपञ्चप्रदक्षिणम् । द्वापदिवास्तुनाथान्तं^४ पवित्रेण तु योजयेत् ॥ ११७ ॥

पश्चाद्गर्भगृहं विशय ^५त्वाचायः स्वात्मपूजनम् । ^६आत्मपवित्रं दत्त्वा चाप्युपचारं निवेदयेत् ॥ ११८ ॥

^७पश्चाच्छिवाय चाध्वेण दत्त्वा वै चाष्टपुष्पकम् । ^८पवित्राणि तु संगृह्य गन्धपुष्पेण पूजयेत् ॥ ११९ ॥

^९दूर्वाक्षतैस्तु युक्तं धूपदीपं निवेदयेत् । पवित्रं ^{१०}शिवाय दद्यात्तु तत्त्वत्रयं समुच्चरन् ॥ १२० ॥

^{११}शिवतरवात्मनस्त्वान्तमुच्चरेन्मुक्तिकामकः । आत्मतरवाच्छिवान्तं च मुक्तिकामे विधीयते ॥ १२१ ॥

^{१२}सर्वकार्यं तु शुद्ध्यर्थं गङ्गावतारं योजयेत् । ^{१३}इत्थं पवित्रं दत्त्वा च कालव्याप्ते तु बुद्धिमान् ॥ १२२ ॥

आत्मतरवादि माथान्तं सर्वतत्त्वं तु चिन्तयन् । ^{१४}शिवात्मने निवेद्यैव गङ्गावतारं बुद्धिमान् ॥ १२३ ॥

^१ cf. *Aṃśumadāgama* 14, 84b-95a:

परिचारकमाह्वय सोष्णीपं सोत्तरीयकम् । पवित्रं वाहयित्वा तु सर्वालंकारसंयुतम् ॥
हर्म्यप्रदक्षिणं कृत्वा द्वारदेशं प्रविश्य च । द्वारदेवान्समभ्यर्च्य दद्याद्दूर्वाक्षतारकम् ॥
गर्भगृहं प्रविश्याथ पूजयेत्परमेष्ठिनम् । आत्मविद्यादिभिस्तत्त्वैर्दद्याद्दूर्वाक्षतारकम् ॥
शङ्खधोषसमायुक्तं सर्वालंकारसंयुतम् । महेशप्रतिमादीनां परिवारामरादिषु ॥
प्राकारे बलिपीठे च दद्याद्गङ्गावतारकम् । प्रभूतहविषं दत्त्वा धूपदीपादिकं ददेत् ॥
ओडचाण्मीक्षमन्त्रेण पुरुषासोगवेष्टनम् । शिक्षापात्रमघोरेण वामेनैव कमण्डलुम् ॥
व्याघ्राजिनं तु सद्यो न हृदा च वेत्तदण्डकम् । चामरं शिरसा चैव छत्रं वै शिष्ययापना ॥
यसितं कवचैर्नैव पाहुके नेत्रमन्त्रतः । मात्रादण्डमथास्त्रेण खड्गं तेनैव दापयेत् ॥
दद्यात्तित्यपवित्रं तु अन्नमन्त्रेण देशिकः । पश्चाजित्याग्निकार्यादिसंज्ञागोपं समाचरेत् ॥
महेश्वरं समभ्यर्च्य गन्धपुष्पस्रगादिभिः । सर्वालंकारसंयुक्तं बल्पन्तं चोत्सवं कुरु ॥
एकह्रं त्रियह्रं त्रिषि पञ्चसप्तह्रमेव वा । नवाह्रं वा प्रकर्तव्यं यानमेवं समाचरेत् ॥

^२ Le *dem-sloka* 114b est cité dans le *Pavitraśaravādhī* p. 179

^३ A : तन्मूर्ध्नि चाङ्गशुद्धिदम् * A : प्रासादप्रदक्षिणं * A : नार्थं च pour नाथान्तं

* A : आचार्यात्म पूजयेत् * A : आत्मे पवित्रं * A : पश्चाच्छिवमध्वेण

* A : पवित्रेण तु संगृह्य ^{१०} A : दूर्वाक्षतयुक्तेन ^{११} A : शिवदत्तेन

^{१२} voir p. 193, note 4.

^{१३} A : सर्वकार्यं तु

^{१४} cf. *Acintyavidīśasādākhya* 61, 125b-126a:

स्वरन्द्वात्रयमर्कं देवं प्रव्यादिति शङ्करम् । कालव्यापना तया वैव यदुष्टं मामके विधी ॥
ibid., 131b-132a:

सर्वकारणपालेषु सर्वतत्त्वेषु सर्वदा । मूलं लग्नान्तमुच्चार्य दद्याद्गङ्गावतारकम् ॥

^{१५} A : शिष्यात्मानं निवेदेन

पात्रुकं मस्मपात्रं च दण्डकौपीनमैक्षकम् । योगपट्टं केशशोषं शलाकाञ्जनपात्रकम् ॥ १२४ ॥
 'इत्थं पवित्रं' दत्त्वा च परिवारे पवित्रकम् । 'निवेद्याध्यंण दत्त्वा च 'पवित्राणि निवेदयेत् ॥ १२५ ॥
 'क्षेत्रपालं विशेषेण पूजयेत्त्वमितं गुरुः । याम'गेहमुपागम्य प्रायश्चित्तार्थं होमकम् ॥ १२६ ॥
 अस्त्रमन्त्रं समुच्चार्य शतं वार्धं तु होमयेत् । पूर्णाहुतिं तु कृत्वा च मूलमन्त्रं समुच्चरन् ॥ १२७ ॥
 पश्चाद्देवं तु संपूज्य चाष्टपुष्पेण योजयेत् । 'मन्त्रेणैव तु सर्वेषां शिवहस्तं प्रदापयेत् ॥ १२८ ॥
 विशेषेण तु संपूज्याप्युपचारं निवेदयेत् । 'पाद्याचमनं चार्घ्यं दत्त्वा जपं निवेदयेत् ॥ १२९ ॥
 तत्त्वमन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा शुद्धपवित्रकम् । धूपदीपं च दत्त्वा तु स्तोत्रनूतं च योजयेत् ॥ १३० ॥

[चण्डेशे निर्माह्यपवित्रारोपणम्]

निर्माह्यं तु पवित्रेण पुष्पेण ^१तु सुयोजयेत् । ^{१०}उद्गाहयेत्तु चण्डेशे पश्चाद्दोमं समाश्रयेत् ॥ १३१ ॥
 'तन्मन्त्रं तु समुच्चार्य शतं वार्धं तु होमयेत् । चण्डे पवित्रं ^{११}दत्त्वा तु चास्त्रमन्त्रं समुच्चरन् ॥ १३२ ॥
 तद्गस्म शुद्धपात्रेण चादायालिप्य ^{१२}हस्तकम् । तटाके मस्म निक्षिप्य पश्चात्स्नानं समाचरेत् ॥ १३३ ॥

^१ B : इत्येवं pour इत्थं

^{१०} Le demi-sloka 125a est cité dans 'e Pavitrotsavavidhi, p. 185.

^{११} A : पवित्रेण

^{१२} A : क्षेत्रपालाद् pour क्षेत्रपालं ^{१०} B : गृह pour गेह ^{११} B : मन्त्रं सर्वेषां सर्वेषां

^१ A : पाद्याचमनार्थं दत्त्वा जपं तु निवेदयेत्

^{१०} cf. *Amṣumadāgama* 14, 95-104:

लित्रत्ववित्रमुद्गास्य शालयेदस्त्रमन्त्रतः । तेन मन्त्रेण जुहुयात्समिदाज्याभर्कैः सह ॥
 शतमर्धं तदर्धं वां प्रत्येकं जुहुयात्कस्मात् । एवं दिने दिने कुर्यात्किनाभेनां समाचरेत् ॥
 अतरोहदिने प्राप्ते नित्यपूजां समाचरेत् । जयादिरभ्याघारं च राध्मूद्धोममाचरेत् ॥
 कुण्डेभ्यसि विस्तृज्याथ कुम्भमध्ये तु योजयेत् । पश्चात्कुम्भं समुद्धृत्य गर्भगेहं प्रविश्य च ॥
 संस्तप्य देवदेवेशं प्रभूतहविषं ददेत् । नित्यहोमं समारभ्य वृत्तान्तं पूर्वव्रजेत् ॥
 अर्धयामावसानान्ते चण्डेशानं समारभेत् । चण्डेश्वरं समभ्यर्च्यै क्पनाद्यैर्विशेषतः ॥
 बह्ममालयैरलङ्कृत्य रचेतयन्दनं लेपयेत् । आमन्त्रादिपवित्रं च चण्डनाथस्य रोपयेत् ॥
 पायसं च निवेद्याथ धूपदीपादिकं ददेत् । ततो होमं प्रकर्तव्यं स्वर्गिडले तु विशेषतः ॥
 लीलावस्यमिमांसेण होमं कुर्याद्यथाविधि । अमिमध्ये यजेच्चण्डं तन्मन्त्रेण हुनेत्कस्मात् ॥
 मनसा पूज्य चण्डेशं दिवापूजावसानके । पवित्राणि हुनेत्तत्र चण्डनाथं विसर्जयेत् ॥

^१ B : च pour तु

^{१०} A : उद्गाहनं तु

^{११} A : तन्मन्त्रेण तमुच्चार्य

^{१२} A : दत्तेन

^{१३} A : लिप्य pour लिप्य

[आचार्यपूजा¹]

आचार्यं पूजयेत्सम्पद्यन्नहेमाङ्गुलीयकैः । जङ्गमेन तु संपूज्य नैवेद्यं तु निवेदयेत् ॥ १३४ ॥

²दत्त्वा द्रव्यं यथाशक्ति पश्चाच्छिष्यं तु भक्तवत् । इत्थं पवित्रं संपूज्य पश्चाद्भुत्सवमाचरेत्³ ॥ १३५ ॥

इति 'श्रीमद्भौरवतन्त्रे [क्रियापादे] पवित्रारोपणविधिर्नाम' 'पञ्चत्वारिंशः पटलः ॥

¹ cf. *Aṅgumadāgama* 14, 105:

आचार्यं पूजयेत्तत्र वस्त्रहेमाङ्गुलीयकैः । एवं यः कुर्वते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥

cf. *Sahasrāgama* 26, 56:

आचार्यदक्षिणां दद्यादन्नहेमाङ्गुलीयकैः । धातुपञ्चसुनिष्कमाचार्यासि प्रदापयेत् ॥

² A : यथाशक्ति द्रव्यं दत्त्वा च ³ A : आभयेत् pour आचरेत् * A : श्री pour श्रीमद्

⁴ A omet नाम ⁵ A : पट् pour पत्र ; B : सप्त

[षट्चत्वारिंशः पटलः]

[अन्त्येष्टिविधिः¹]

[अन्त्येष्टिशब्दविचरणम्²]

अतः परं प्रवक्ष्यामि ह्यन्येष्टयाश्च विधिक्रमम् । अन्त्यत्वं³ परतत्त्वं चापीष्टिस्तत्त्वप्रवेशनम् ॥ १ ॥
विधिना योगमार्गेण ह्यन्येष्टिरभिधीयते ।

[विपन्नस्य स्नानालंकारादि⁴]

'सायुज्ययोगात्तत्काले शिवदर्शनं पूजयेत् ॥ २ ॥

देशिको ह्यात्मयोगे च तत्काले सव्यकरणके । शिवमन्त्रं समुच्चार्य भस्म सर्वाङ्गके क्षिपेत् ॥ ३ ॥

¹ Pour अन्येष्टिविधिं voir *Acintyavāsisvasādākhya* 67, *Kāmika* II 27, *Kālostara* 26, *Cintya* 28 à 30, *Makūṭa* 17 et *Svāyambhuva* 31.

² cf. *Cintya* 28, 16:

अन्त्यं च परमं तत्त्वमिष्टिश्च प्रविशेत् । विधिना योगमार्गेण संचिन्त्य परमं शिवम् ॥

³ A : अन्त्यत्वं A : च इष्टितत्त्वं प्रवेशकम्

⁴ cf. *Kāmika* II 27, 7b-20:

यस्य प्राणविशोगाख्यः कालो जन्तोः समागतः । विधाय स्नानानामनेयं मन्त्रसंनद्धविग्रहम् ।
मुमुक्षोश्च तथापनेयं मन्त्रकार्यं विधाय च । अष्टपुष्पिकया देवं पूजयित्वा मुमुक्षवे ॥
स्वकरेण परेषां वा कराभ्यां चन्दनादिभिः । संस्थाप्य तस्य हृदये लिङ्गरूपं महेश्वरम् ॥
स्पर्शयित्वाञ्जलिं तस्य मस्तके संनिधाप्य च । तदर्धमेतद्वाक्यं च देवदेवेशसंनिधौ ॥
दीक्षितोऽयं त्वया देव शिवाज्ञापरिपालकः । नेयः शिवत्वमचिरात्सपिण्डीकरणोत्तरम् ॥
एवं विद्याप्य देवेशं स्वस्थाने विनिवेशयेत् । एकधा बहुधा वापि क्रियामेनां समाचरेत् ॥
पठेदुक्तान्तिसमये कर्णापान्तेऽणुसहितम् । विशेषाच्छिवमन्त्रं च मन्त्रं पञ्चाक्षरं तु वा ॥
एतत्सर्वं विधेयं तु देशिकेनेतरैरेण वा । तद्गोत्रजेन बान्धेन वक्ष्यमाणं च कर्म यत् ॥
गतप्राणे नरे तस्य स्नानार्थं तीर्थसंभवम् । जलशतपटाद्यैस्तु सुकृतैः परिगृह्य वा ॥
तैः श्रापयेद्ब्रह्मस्पर्शचैल्लौकिकस्नानसंयुतम् । विधायैवं घटान्वापि कलशान्मन्त्रनोक्तितः ॥
संस्थाप्य वर्धनीहोत्रं केवलोदकसंयुतम् । स्थाण्डिलाद्यर्थं सनत्त्रं च सहिरण्यं सकूर्चकम् ॥
पिधानाशतसंयुक्तं विद्याङ्गहृदयार्चितम् । श्रापयेद्वा गृहे त्वेतच्छिवशाने वा समाचरेत् ॥
अथवा क्षपणोपेतं संस्थाप्यान्नेयमाचरेत् । कृत्वा संहारमार्गेण कौपीनं वसनं तथा ॥
परिवर्त्यैशिमालाद्यैर्भूषणैर्भूषणाहकैः ।

cf. *Cintya* 28, 7-9a:

निर्देशं तु समासद्य गोमयेनानुलेपयेत् । कृत्वा शरीरशुद्धिं तु रजन्ध्यामलकादिभिः ॥
नववस्त्रैरलंकृत्य मन्त्रमालयैरलंकृतम् । सर्वगन्धानुलिपताङ्गं भस्मोद्भूतविग्रहम् ॥
ब्रह्मसूत्रोत्तरीयं च दर्भानामुपरि न्यसेत् ।

⁵ B : सायुज्ययोगी तत्काले A : भस्म सर्वाङ्गं निक्षिपेत्

रुद्राक्षं^१ धारयेच्चैव पश्चात्स्नानं समाचरेत् ।^२ रुचिरासनं संकल्प्य त्वात्पासनं तु पूजयेत् ॥ ४ ॥
 तदासनसमायुक्तो नववस्त्रं तु बन्धयेत् । गोमूत्रं गोमयं भस्म^३ बल्मीकमृत्तिकायुतम् ॥ ५ ॥
 प्रक्षाल्य त्वस्त्रमन्त्रेण कलामन्त्रेण शुद्धितम् । ब्रह्मपङ्कजमुच्चार्य त्वभिमन्त्र्य तु देशिकः ॥ ६ ॥
 प्रेतस्नाने तु कृत्वा च तद्दूष्येण तु मिश्रकम् । पादादिब्रह्मरन्ध्रान्तमस्त्रमन्त्रेण चिन्तयन् ॥ ७ ॥
 स्नानतोयस्य शुद्धिं तु कलामन्त्रं समुच्चरन् । आत्ममन्त्रेण चास्त्रेण कृत्वा स्नानं समाचरेत् ॥ ८ ॥
 देहं तोयेन शुद्धं च कृत्वा कौपीनधारितम् । नववस्त्रं च बद्ध्वा तु भस्मरुद्राक्षधारणम्^४ ॥ ९ ॥
 सर्वभरणैरलंकृत्य^५ प्रेतोद्घासनमाचरेत् । गृहमध्ये तु^६ शुद्धे तु दर्भासने तु मिश्रयेत् ॥ १० ॥
 गन्धमाल्यैश्च युक्तं च पवित्रं^७ सव्यनामिके^८ यक्षोपवीतधरणं^९ दर्भसूत्रकयोजनम् ॥ ११ ॥
 हस्ताङ्गुष्ठकवन्धं च पादाङ्गुष्ठकवम् । शुद्धवस्त्रतिरोधानं दिग्बन्धनावकुण्ठनम् ॥ १२ ॥

[चूर्णोत्सवः^{१०}]

चूर्णोत्सवार्थं कोष्ठे तु मध्ये गोमयशोधिते । कुम्भवर्धनी संपूज्य स्थापयेद्दीशकोणके ॥ १३ ॥

^१ A : धारितं चैव

^२ Pour रुचिरासन voir *Kāraṇa* I 30, 69b-70:

ऊरुमानुद्भयं चैव पादायं चैव संपुटम् । ईषबाभाप्रदष्टिस्तु देहदीपं तु तदञ्जु ॥

रुचिरासनमाह्वयार्तं सर्वकार्येषु पूजितम् ।

^३ A : तत्तदासनमिन्त्रेण नववस्त्रेण बन्धकम्

^४ A : बल्मीकं मृत्तु उत्तमम्

^५ A : प्रातस्नानेन कृत्वा च

^६ A : चिन्तितम्

^७ A : स्नानतोयेन शुद्धेन

^८ A : देहतोयेन

^९ A : नववस्त्रेण बद्धेन

^{१०} A : धारयेत् pour धारणम्

^{११} B : सर्वभूषणैरलंकृत्य

^{१२} A : तत्तत्स्नानं तु वर्जयेत्

^{१३} A : शुद्धेन दर्भासने तु

^{१४} A : सव्यनामिकाम् ; la forme grammaticale correcte est सव्यनामिकायाम्

^{१५} A : धारेण pour धरणं

^{१६} cf. *Cintyāgama* 28, 9b-23a:

नितानध्वजसंयुक्तं दर्भमालाभिराश्रुतम् । तदग्रे मण्डपं कृत्वा मिष्टचूर्णैरलंकृतम् ॥

स्वर्णितं तत्र कर्तव्यं शालिताण्डुलकादिभिः । पञ्चकुम्भं तु संप्राप्य वर्धनीनांयुतं भवेत् ॥

समुत्पान्तामिधानांश्च सवस्त्रान्धारिपुरितान् । शिवकुम्भं च मध्ये तु वर्धनीं तस्य वामके ॥

चतुर्दिक्षु चतुष्कुम्भान्स्थापयेत् विद्योपतः । देवमन्त्रमनुस्मृत्य कुम्भमध्ये तु विन्यसेत् ॥

देवीमन्त्रमनुस्मृत्य वर्धनीमध्ये न्यसेत् । चतुरधार्धचन्द्रं च त्रिकोणं च पञ्चकम् ॥

सुहृत् च पृथिव्यादिमण्डलाकृतयः क्रमात् । पीतं शुक्लं च रक्तं च कृष्णार्धं सूत्रवर्णकम् ॥

पृथिव्यादीनि बीजानि लवरयहकारकाः । पृथिव्यादीनि भूतानि सव्यादीशान्तं योजयेत् ॥

तत्तत्कुम्भे न्यसेदेवं संहारकममेव हि । गृहद्वाराप्रतः स्थाने चूर्णोत्सवं समाचरेत् ॥

अथवा तु चितास्थाने चूर्णोत्सवं समाचरेत् । भस्मशुभ्रतर्जुं कृत्वा त्रिपुण्ड्रं विधिना बुधः ॥

संहारन्यासमेवोक्तं स्थाने प्रोक्षणसंयुते । अथ तु गोमयैलाप्य सुस्वतं कारयेत्सुधीः ॥

पूर्वं तु स्थाप्य भेरीं तु गन्धदिभिरधार्चयेत् । ताडयेद्देशिकादिस्तु पश्चाल्लूखलमर्चयेत् ॥

'लोकपालकपूजा च गन्धपुष्पाणि योजयेत् । धूपदीपेन संपूज्य चाप्यं वै मूर्तियोजनम् ॥ १४ ॥
ताम्बूलं तण्डुलं चैव हरिद्रां मन्त्रशुद्धिताम् । लूखलं मुसलं चैव दर्भबल्लं तु योजयेत् ॥ १५ ॥
त्रिमूर्तिदेवाः संपूज्याः कूचबन्धे तु तद्भवेत् । धूपदीपं तु देवानामध्ये दत्ते यजेद्बुधः ॥ १६ ॥
शाल्यासने च पूर्वं तु भेयां चैव सुपूजयेत् । वामे तु भद्रकालीं च सव्ये रुद्रं प्रपूजयेत् ॥ १७ ॥
यमतालं तु ताडेत पश्चाद्देवीं च ताडयेत् । पश्चद्योषं तु कृत्वा च स्तोत्रनृत्तं तु योजयेत् ॥ १८ ॥
तैलं हरिद्रां निक्षिप्य प्रेतमूर्ध्नि च दापयेत् । माहेश्वराणां दत्तं तु तैलं ताम्बूलकं भवेत् ॥ १९ ॥

[आसन्दिकामारोप्य प्रेतस्य श्मशाननयनम्^{१०}]

पश्चाद्दिमानं कृत्वा चाश्वत्थजम्बुकचूतकैः । उदुम्बरेण पूगैश्च बह्विबृक्षेण युक्तकम् ॥ २० ॥

लूखलं मुसलं भेरीं वेष्टयेद्भवेत् च । शिवभक्तैर्विज्ञेयेण शिववाचकपोषणम् ॥
शिवदासीं समभ्यर्च्य वल्लगन्धादिभिस्तथा । मुसलं पाणिसंयुक्तं लूखले च प्रवेशयेत् ॥
हरिद्रां चूर्णितां तैलं कल्पयेच्छिवशासने । भक्तेषु कल्पयेत्पश्चात्पारशैवेषु श्रेष्ठकम् ॥

^१ A : लोकपालकपूज्येन ^२ A : हरिद्रं मन्त्रशुद्धिदम् ^३ cf. Rauravāgama vol. I, p. 86, note 17

^४ A : त्रिमूर्तिदेवेन संपूज्य ^५ A : पश्चाद्हरिं ताडयेत्

^६ Pour पञ्चयोष voir *Kāraṇa* I 31, 34b-37a:

कुर्यात्पञ्चमहाशब्दं तथाशुभनिवृत्तये । दाहजं पृथिवीजातं शङ्खजं चाञ्जमुच्यते ॥
आग्नेयं लोहजं प्रोक्तं व.यव्यं वंशजं भवेत् । गेयं गगनजातं स्यात्पञ्चैते शब्दमुच्यते ॥
सुधिरं गानकं चैव चर्मबन्धं तथैव च । तन्त्रीवाचसमायुक्तं शब्दं पञ्चमहान्तकम् ॥

^७ A : माहेश्वरेण दत्तेन ^८ B : तैलं ताम्बूलवद्भवेत्

^९ cf. *Kāmikāgama* II 27, 21-27a:

दीक्षितानामभ्यान्वेषां शिवशासनधारिणाम् । अन्येषां च यथायोग्यं रात्रिचूर्णं च तैलयुक्तम् ॥
ताम्बूलसहितं सर्वं जनेभ्यो दापयेत्तदा ॥

^{१०} cf. *Kāmikāgama* II 27, 22b-32:

आसन्दिकं नयेदासन्दिकैरन्यैरनिन्दितैः । पुरुषायतमानं च बद्धजलनिवर्धनात् ॥
विहस्तान्तसमायामो त्रिचतुष्पञ्चमंशतः । सुविस्तारसमायुक्तामोजःसंकयान्तविष्टाराम् ॥
आसन्दिकं समारोप्य कृतान्तोर्ध्वकृतक्रियाम् । रक्तमालम्बरक्तनुपवितानालम्बनान्विताम् ॥
इनरं चेदयोत्कम्पया संस्थितं शिखयोगिनम् । निःसारवेदलंकृत्य शुभैस्तं सर्वभूषणैः ॥
शिखिकां वैदशीं शुद्धामानीयारोपयेच्छिवम् । स्वन्ता मुखरेणोच्चैरातीरोनाभ्रगामिना ॥
सङ्घेन समवस्थानां पृष्ठतश्चाभिनन्दितम् । शङ्खध्वनिसमायुक्तं गानध्वनिसमायुतम् ॥
तज्जातयोऽनुगच्छेत्पुरजुदपाटितमस्तकाः । निगूहपाक्षिजलं चाक्षुः शंसारसारभाविताः ॥
दक्षिणस्थशिरोयुक्तं बद्धाङ्गुष्ठान्वितम् । दर्भरज्ज्वा तमावेष्ट्य तदेशानी दिशं नयेत् ॥
दीक्षितैस्तुल्यजातीवैरपसव्योपवीतकैः । अपङ्क्तिरक्षमन्थैर्वा वाहयित्वादकान्वितम् ॥
बर्हिं च तत्पुरोऽन्वयेन सधूमं त्रिकट्टिल्वितम् । वाह्यैर्ध्वविभ्रामदक्षिणावन्तै मनाक् ॥
सुविशुद्धे भुवः पृष्ठे मृतं दक्षिणमस्तकम् ॥

अष्टहस्तप्रमाणेन चायामिति कल्पयेत् । चतुर्हस्तप्रमाणेन विस्तारं तु तथा भवेत् ॥ २१ ॥

इति लक्षणकासन्दी कृत्वा रक्तैस्तु वस्त्रकैः । 'पुण्ड्रभैरलंकारोऽप्येतं च तद्बुधः ॥ २२ ॥

'चतुर्भिः पुरुषैस्तु ल्येदीक्षोपेतैस्तु निक्षिपेत् । 'भ्रामप्रदक्षिणं 'कुर्याच्छ्रमशानासन्नसंस्थितौ ॥ २३ ॥

अन्तर्बलिं तु निक्षिप्य वहिर्बलिस्तथा भवेत् । प्रच्छन्नषट्मादय प्राङ्मुखं 'यातु घावतु ॥ २४ ॥

[मण्डपः^१]

गुह्यमौ रमशाने त् शवं संस्थाप्य तद्बुधः । पश्चान्मण्डपं संकल्प्य षट्त्रिंशद्द्विहस्तमात्रकम् ॥ २५ ॥

आयामविस्तरं प्रोक्तं चतुर्द्वारसमन्वितम् । मण्डपस्य तु मध्ये तु चायामं हस्तमात्रकम् ॥ २६ ॥

कुण्डं कृत्वाथ विस्तीर्णमण्डपं लसमन्वितम् । एकमेखलां कृत्वा तु चोर्ध्वं च चतुरङ्गलम् ॥ २७ ॥

हस्तमात्रप्रमाणेन वेदिकां वायुकोणके । अष्टाङ्गुलप्रमाणेन कृत्वा विस्तीर्णमुच्यते ॥ २८ ॥

करमानविधानेन चैशान्यां दिशि कोणके । सप्ताङ्गुलं तु विस्तीर्णं कृत्वा तद्वेदिकां बुधः ॥ २९ ॥

[चिताकल्पनम्^२]

कुण्डाग्निदिशि कल्पेत चतुर्हस्तं तु दीर्घकम् । विस्तीर्णं तु द्विहस्तेन चाष्टाङ्गुलं तु कल्पयेत् ॥ ३० ॥

^१ cf. *Acintyavisvasādākhya* 67, 3b-4:

स्वर्गसोपानयुक्ते च शवमारोपयेत्ततः । अपसन्धोपवांतिभिर्दीक्षितैस्तुल्यवातिभिः ॥

सस्त्रधैः शस्त्रमन्त्रस्य जपबुद्धौश्च धारयेत् ॥

^२ A : चतुर्भुजेषु दीक्षेण उपवांतं तु निक्षिपेत्. ^३ B omet les *Sloka* 23b & 169.

^४ A : कुर्यात् स्वशानासनसंस्थितम्. ^५ A : वास्तु

^६ cf. *Acintyavisvasādākhya* 67, 6-7:

चतुर्हस्तयुतं कूर्टं तत्कुर्यात्प्रपयान्वितम् । सर्वालंकारसंयुक्तं सर्वमालासुशोभितम् ॥

कुण्डं कुर्याद्विधानेन चतुरश्रैकमण्डलम् । षडङ्गुलोच्छ्रितं बाधौ तन्मृदा स्थण्डिलं भवेत् ॥

cf. *Kāmika* II 27, 37b-39:

अथ स्थानमदूरस्थमुदकस्य समं शुचि । प्राप्य कूर्टं प्रयां वापि विधायैवं तदन्तरे ॥

षडङ्गुलोच्छ्रयोपेतं मेखलकं युगाभकम् । कृत्वा कुण्डं विधानेन हास्तिकं तन्मृदाविले ॥

संकल्प्य स्थण्डिलं तद्वत् ॥

cf. *Cintya* 30, 2-5:

रमशाने मण्डपं चाथ षोडशस्तम्भसंयुतम् । दर्भमालाभिरावेष्ट्य पुष्पमालासमन्वितम् ॥

द्वादशायामसंयुक्तं सक्तुं तु कर्मण तु । चतुर्द्वारसमायुक्तं दर्भणोदरसंनिभम् ॥

मण्डपे नावुदिरभागे वेदिकां च प्रकल्पयेत् । तन्मध्ये त्वस्त्रिकुण्डं च कल्पयेत्तद्विचक्षणः ॥

^७ cf. *Acintyavisvasādākhya* 67, 8-9a:

चतुष्करं चिताच्चातं कुण्डदक्षिणतो भवेत् । विस्तीर्णाचारयुक्ताश्चमण्डपं लविहीनकम् ॥

कुण्डादित्रयमालिष्य गोमयाम्बुभिरेव च ॥

cf. *Kāmika* II, 27, 39b-41a:

^८ चिताच्चातं चतुष्करम् ॥

हस्तद्वितीयविस्तीर्णमण्डपं लगभोरकम् । कुण्डदक्षिणतः कुर्यान्निधायैवं त्रयं गुरुः ॥

गोमयेनोपलिष्याथ ॥

cf. *Cintya* 30, 6a: कुण्डस्थानेयदिभागे चितास्थानं प्रकल्पयेत् ॥

चितास्थानं तु कृत्वा चाप्येतत्त्रयं तु तद्गुह्यः । चितास्थानं च कुण्डं च वेदीं गोमयशुद्धितम् ॥ ३१ ॥

[मण्डलकल्पनम्^१]

पश्चाद्द्वणं च निक्षिप्य विजयास्त्रं जपेद्गुरुः । पञ्चविंशत्पदं चापि हरिद्रां मध्यपञ्चके ॥ ३२ ॥

नैर्ऋत्यां च चतुःश्वेतं रक्तमग्निचतुष्पदे । वायुकोणे चतुष्कृष्णमैशान्यां धूमवर्णकम् ॥ ३३ ॥

पूर्वं एकपदं स्वर्णं याभ्येकं कृष्णवर्णकम् । पश्चिमैकपदं श्वेतमुत्तरे रक्तवर्णकम् ॥ ३४ ॥

[द्रव्यसंकल्पनम्^२]

सर्वद्रव्याणि संकल्प्य दधंमालयेन बन्धयेत् । पुष्पमाल्यैरलंकृत्य पश्चात्परिविं कल्पयेत् ॥ ३५ ॥

द्वादशदर्भान्संगृह्य नवदधं तु कूर्चकम् । स्रुकूखवौ चापि संकल्प्य पश्चात्स्नानं समाचरेत् ॥ ३६ ॥

वर्धन्यां तु जलं पूर्य चास्त्रमन्त्रेण शुद्धितम् । मण्डपानुप्रदक्षिप्य वेदिकायां तु संस्थितः ॥ ३७ ॥

सर्वाङ्गोद्भूतं कृत्वा त्रिपुण्ड्रानि तु निक्षिपेत् । उष्णोपोत्तरवस्त्राण्युपवीतं विपरीतकम् ॥ ३८ ॥

पवित्रं धारयेत्पश्चाद्बुचिरासनसंस्थितः । उत्तराभिमुखो भूत्वा त्वाचमनार्घ्यपात्रकम् ॥ ३९ ॥

तिलसर्पपगोक्षीरं कुशकूर्चं तु तोयकम् । प्रणवाभ्येण शुद्धं तु तप्तोषैर्द्रव्यशुद्धितम् ॥ ४० ॥

पञ्चग्रन्थिकशुद्धिं तु मूतशुद्धिमतः परम् । स्थानशुद्धिं च कृत्वा चाप्यन्तर्यागं तु पूर्वकम् ॥ ४१ ॥

विपरीतन्यासं कृत्वा च पश्चाद्दर्शनीं पूजयेत् । वेदिकाप्रेशकोणे तु विकिरशालियुक्तके ॥ ४२ ॥

बलासने मूर्तिमावाह्य मूलेनावाहनं पुनः । गन्धामरणवस्त्राणि पुष्पमाल्यं निवेदयेत् ॥ ४३ ॥

धूपदीपं तु इत्वा चाप्यर्घ्यं मूर्ध्नि च योजयेत् । पाशुपताहयास्त्रेण ज्ञानखड्गं सुयोजयेत् ॥ ४४ ॥

[चितावास्तुपूजा^३]

अर्घ्यपात्रं समादाय नतोन्नतविवर्जितम् । चिताख्यासनं संपूज्य चास्त्रदण्डेन ताडयेत् ॥ ४५ ॥

^१ cf. *Cintya* 30, 10-12:

मध्यमे श्वेतवर्णं स्यादाभ्येष्ट्यां रक्तवर्णकम् । निर्ऋती श्यामवर्णं स्याद्वायव्ये कृष्णवर्णकम् ॥

ऐशान्यां तु सितं प्राथ्य एवमेव क्रमेण तु । पूर्वस्यां हेमवर्णं स्यादग्निगे श्यामवर्णकम् ॥

पश्चिमे शुक्लवर्णं स्यादुत्तरे रक्तवर्णकम् । एतेषां मण्डलं प्रोक्तम् ॥

^२ cf. *Kāmika* II 27, 41-46a:

“तत्समीपस्थितां भुवम् । शुचिस्ततो शुद्धमन्त्रकायश्चास्त्रालुकीकरः ॥

प्रदक्षिणक्रमाद्गत्वा स्थण्डिलान्तमुदरमुच्चः । विपरीतकृतन्यासो हेतिमन्त्रेण रक्षितः ॥

कृतान्तर्गमनेऽस्त्रेण समालभ्यास्त्रवर्धनीम् । तज्जलप्रक्षितैर्द्रव्यैः पूजां संकल्प्य चासनः ॥

आवर्त्य संहितामन्त्रान्कलाः संहारकर्त्तव्या । शस्त्रादिकारणोपेताः स्वस्मिन्विन्यस्य देशिकः ॥

संहारहरहस्तं च कृत्वा स्मृत्वा शिवं सङ्घत् । विकीर्य विकिरांस्तत्र कुशान्मस्मात्तिलानथ ॥

समाहृत्य विधानेन ॥

voir aussi *Kriyākramadyotikā*, *aparakriyāvidhī*, pp. 12-16 et *Kriyādikā* pp. 237-238

^३ Pour अस्त्रवर्धनीपूजा voir *Kriyākramadyotikā* pp. 396-397:

^४ *Kāmika* II 27, 46-51a:

“चित्तिवास्तु प्रपूजयेत् । पञ्चभागीकृते क्षेत्रे पञ्चपञ्चकोष्ठके ॥

पृथिव्यादी यथाह्वयैः पञ्चवर्णैर्विचित्रिते । वंशरज्ज्वादिसंपन्ने विन्यसेद्वास्तुधेवताः ॥

पञ्चवर्णेन सूत्रेण वन्द्येत्पृथ्व्यादिकोणकान् । ईशादि चाग्निकोणान्तमप्रदक्षिणतः पुरः ॥ ४६ ॥

पृथ्वी प्रथममभ्यर्च्य ब्रह्माणं तु समर्चयेत् । द्वितीयं जलं संपूज्य विष्णुदेवं तु पूजयेत् ॥ ४७ ॥

अग्निभूतं तु संपूज्य रुद्रदेवं समर्चयेत् । मरुत्तत्वं तु संपूज्य चेश्वरं तु समर्चयेत् ॥ ४८ ॥

आकाशं तु समर्च्य सदाशिवं तु पूजयेत् । पूर्वं एकपदे त्विन्द्रं यममेके च दक्षिणे ॥ ४९ ॥

सद्योजातं प्रतीच्यां तु चोत्तरे सोममर्चयेत् । पाद्याचमनार्घ्यं दत्त्वा धूपदीपं निवेदयेत् ॥ ५० ॥

तत्तन्त्रेण बलिं दत्त्वा पञ्चघोषेण घोषयेत् । पश्चाद्द्वारे तु देवांस्तु विपरीतं समर्चयेत् ॥ ५१ ॥

[अन्नपूजा]

धूपदीपं तु दत्त्वा च ह्यायुधानि तु पूजयेत् । वज्रादिचक्रपर्यन्तं विपरीतं तु पूजयेत् ॥ ५२ ॥

[मण्डपे शिवपूजा]

द्वारेषु दण्डं संस्थाप्य तत्तु सूत्रेण बन्धयेत् । वेदिकाबाधुदिग्मानो रुचिरासनसंस्थितः ॥ ५३ ॥

संहारन्यासं कृत्वा च मूर्तिमासनं कल्पयेत् । सद्यादीशान्तं कृत्वा च नेत्रं विद्यां तु कल्पयेत् ॥ ५४ ॥

अन्नादि हृदयान्तं चाप्यख्यं कवचकं बुधः । इत्युक्तस्तु करन्यासः^१ पश्चाद्देहे तु न्यासकम्^२ ॥ ५५ ॥

मूर्तिहृदयं संकल्प्य चासनं चाभिकल्पयेत् । जन्वादिब्रह्मरन्धान्तं सद्यादीशान्तं कल्पयेत् ॥ ५६ ॥

तत्र मध्ये भुवा सार्धं ब्रह्माणं पञ्चकोष्ठके । नैऋत्यां वारिणा सार्धं विष्णुं कोष्ठचतुष्टये ॥

आग्नेय्यामग्निना सार्धं रुद्रं कोष्ठचतुष्टये । वायुकोणे चतुष्कोष्ठे वायुना सममीश्वरम् ॥

भगनेन सदेशनमैशकोष्ठचतुष्टये । पूर्वादिवेदकोष्ठेषु शकादीशतुरो यजेत् ॥

निब्रनान्नाचर्चनां नित्यां स्वाहान्तेन बलि क्षिपेत् ॥

^१ Pour पञ्चवर्णं voir *Kālotara* cité dans la *Kriyākramadyotikā, aparokriyāvidhī* p. 18.

पीतं शुक्लं च रक्तं च कृष्णं च हरितं तथा । रवेतं स्वाच्छालिपिष्टेन रक्तमिष्टिक्या तथा ॥

श्यामं पलाशचूर्णेन मूलेनैव हरिश्चकम् । तुषाकारं कृष्णवर्णं पञ्चवर्णमिति स्मृतम् ॥

^२ cf. *Kāmika* II 27, 51b-52:

ऐशान्यां दिशि वर्धन्यामिष्ट्वा पात्रयुताक्षरम् । गुलात्कुलिशपर्यन्तान्यन्नाप्यष्टासु दिक्षु च ॥

निधाय पूजयेद्दर्शनैः पद्यारिकावपि ॥

^३ cf. *Kāmika* II 27, 53-54:

तिलदर्मान्तरे सम्प्रयजेन्मण्डलके धवम् । ऐश्वर्याद्यासनं दत्त्वा सदलाम्नोऽममध्वमे ॥

मनोन्मान्यादिबामान्तराशुचिकं प्रपूजयेत् । व्युत्कमासनमिष्ट्वैतं सार्धं संपूज्य शंकरम् ॥

^४ cf. *Kāmika* I 4, 38b-50a:

यथेष्टमासनं बध्ना ऋजुकायोत्तरासनः । चन्द्रनालिप्तहस्तौ द्वौ शोधयेदन्नमन्त्रतः ॥

परस्परौ च संसृश्य तलकौ हस्तदृष्टकौ । अमृतीकृत्य मूलेन वीपबन्तेन मन्त्रतः ॥

विद्याशरीरतां ध्यात्वा तयोः शक्त्यन्तसुप्तमम् । मूलेन शिवमावाह्यं श्रावण्यङ्गानि विन्यसेत् ॥

गृहस्थः सृष्टिमार्गेण करन्यासं तु कारयेत् । वानप्रस्थवर्तीनां च संहारन्यासमुच्यते ॥

अत्रुष्टादिकमिष्टान्तमीशात्सधावसानकम् । सृष्टिन्यासः समाख्यातः सद्यादीशानसानकम् ॥

नेत्रं नेत्रेण योजेत्त हृदयं हृदा कल्पयेत् । हृदयाद्यत्नपर्यन्तं कल्पयेत्तदिदं शुभः ॥ ५७ ॥
 दिक्पालवन्धनं कृत्वा विपरीतं तु तद्दुःखः । प्राणायामं तु कृत्वा च रेचकं पूरकुम्भकम् ॥ ५८ ॥
 पश्चादध्यादिपात्रं तु प्रक्षाल्य मन्त्रमुच्चरन् । हृदयमनुचिन्त्याथ हस्मृतेन तु पूरयेत् ॥ ५९ ॥
 पञ्चब्रह्मपङ्कजेन दूर्वाक्षतं च पुष्पकम् । पलालवङ्गकपर्पूरतिलसर्पपञ्चन्दनम् ॥ ६० ॥
 कुशकूर्चेन शाल्यन्नं क्षीरतोयेन युक्तकम् । तोयमध्ये तु संपूज्य तन्मन्त्रेणामिमन्त्रणम् ॥ ६१ ॥
 दिग्बन्धनावकुण्ठने धेनुमुद्रां तु दर्शयेत् । ततोयेन तु संप्रोक्ष्य वेदिकोपरि कल्पयेत् ॥ ६२ ॥
 मसमर्धेण लाजैश्च तिलशाल्ययुक्तकम् । वेदिकोपरि पूर्वं तु विपरीतं द्वारं पूजयेत् ॥ ६३ ॥
 लक्ष्म्यादिगणपान्तं च गङ्गारिनन्दिकान्तकम् । यमुनादि महाकालमासनं मूर्तिमूलकम् ॥ ६४ ॥
 पाद्यान्नमनाथ्यं दत्त्वा द्वूपदीपं तु योजयेत् । गङ्गां गणपतिं लक्ष्मीं तन्दिनं च सरस्वतीम् ॥ ६५ ॥

कनिष्ठायङ्गुलान्तं च संहारन्यासमुच्यते । अगतः सृष्टिसंहारकम एवात्र च कमः ॥

नेत्रे हस्ततले न्यस्य पश्चाद्गानि विन्यसेत् । अङ्गुलिदिकनिष्ठान्तकनिष्ठायङ्गुलवधि ॥

तर्जन्याङ्गुलके न्यासः सर्वास्त्रिङ्गुलतो भवेत् । तर्जन्यन्तं न्यसेद्दीमास्तर्जनीया मस्तकं न्यसेत् ॥

शुद्धाक्षवर्माचूडाकहदोऽङ्गुलिदितो न्यसेत् । सृष्टौ प्रतीपको न्यासः संहारो मोक्षकाङ्क्षिणाम् ॥

मूर्धादिः सृष्टिरित्युक्तो पादादिः संहतिर्भवेत् । विशेश्वराणां बीजानि चाङ्गुलिदि पुनर्न्यसेत् ॥

अमृतीहृत्य भावेन कञ्चेनावकुण्ठयेत् । एवं शिबीकृतौ हस्तौ समर्थौ सर्वकर्मसु ॥

सकलीकरणे संख्याकाले चाचमने तथा । करन्यासो विधातव्यस्तद्विशेषविधावपि ॥

^a cf. *Kāraṇa* I 30, 132b-136a:

अङ्गन्यासं ततः शृणु । मूर्धादि सृष्टिरोक्तं पादादिः संहतिर्भवेत् ॥

स्वमूर्ध्नि विन्यसेदीशं वक्त्रे वक्त्रं तु विन्यसेत् । न्यस्त्वाधोरं हृदि स्थाने वामं शृणु तु विन्यसेत् ॥

सवामन्त्रं न्यसेत्पादे ततस्त्वङ्गानि विन्यसेत् । हृदयं हृदये न्यस्य शिरः शिरसि विन्यसेत् ॥

शिखायां तु शिखां न्यस्य कञ्चं स्तनमध्येतः । लोचने तु न्यसेन्नेत्रमङ्गमङ्गप्रदेशके ॥

^b Pour प्राणायामं voir *Sivadharṃmottara* cité dans le *Sakalāgamasārasaṅgraha* pp. 27-28;

प्राणो वायुः शरीरस्थस्तस्य वासो निरोधनम् । रेचकः पूरकाश्चैव कुम्भकश्चिद्विधाः स्मृताः ॥

रेचयेद्दूर्जन्यासु च ह्यग्निशन्नाद्व्या गृह । पूर्ववत्पूरयेद्दीमान्वामेन तु समाहितः ॥

दृतिवत्पूरयेद्दीमान्मण्डरं बालवायुना । पूर्वं षोडशमात्रं तु पूरयेत्कुम्भकं ततः ॥

चतुष्पञ्चिकायां वा सम्यक्कुम्भेन पूरयेत् । आपूर्णैव ततो ध्यायेदत्मानमस्मृतेन तु ॥

रेचयेद्दक्षिणे वायुं वामेनापूरितोदरम् । कुम्भकं तु सगं कुर्यात्प्राणायामस्य लक्षणम् ॥

रेचनात्समुखं पथं पूरकात्पुष्पोभितम् । कुम्भकाच्छिवसायुज्यं प्राणायामफलं स्मृतम् ॥

इडा चन्द्रकला ज्ञेया विज्ञेया भास्कराञ्जिका । इयेन पूरयेद्वायुं नासिकामण्डलहयम् ॥

प्रणवाद्दशकं मात्रं प्रत्येकं कल्पितं तु वा । संहितामन्त्रसंयुक्तं पूरकादि कमात्सुखं ॥

न सुषति न गृह्णाति वायुमन्तर्बहिस्त्वितम् । संपूर्णकुम्भवतिष्ठेदचलः स तु कुम्भकः ॥

महाकालं च यमुनां स्थितांस्तु चिन्तयेद्बुधः । भूमिष्ठादिकशुद्धिं च प्राकारासुरशुद्धिकाम् ॥ ६६ ॥
द्वारपालान्वपमादि विपरीतं तु पूजयेत् । सप्तदेशिकान्संपूज्य विपरीतं तु तान्कमात् ॥ ६७ ॥
शक्त्यादिशक्तिपर्यन्तं विपरीतं समचयेत् । कुटिलोपरिकल्पेत विमलासनं चिन्तयन् ॥ ६८ ॥

[पञ्चासनानि^१]

सिंहासनं चतुष्कोणमनन्तासनं त्रिकोणकम् । पद्मं वर्तुलं विज्ञेयं षट्कोणं विमलासनम् ॥ ६९ ॥
योगासनं चाष्टकोणमेवमेवं प्रकल्पयेत् । आवाहनासनं पद्ममनन्तं ज्ञानकारणम् ॥ ७० ॥
विमलं चाचने चैव नैवेद्ये योगमासनम् । वस्त्राभरणलेपे तु सिंहासनं तु कल्पयेत् ॥ ७१ ॥
मूर्तेरावाहनं कृत्वा मूलेनावाहयेद्बुधः । अष्टत्रिंशत्कलान्यासं बहिर्मातृकमुच्यते ॥ ७२ ॥
अनन्तमातृकान्यासं विपरीतं न्यसेद्बुधः । पञ्चमहापङ्कजं च संहारं तु समचयेत् ॥ ७३ ॥

धूपदीपेन संयोज्य चास्याचमनयोजनम् । पङ्कजं तु यजेत्पश्चादिग्बन्धनावकुण्ठनम् ॥ ७४ ॥
पाद्याचमनार्घ्यं दत्त्वा पञ्चवक्त्रेषु बुद्धिमान् । विपरीतं च चिन्तेत सद्यादीशान्तमुच्यते ॥ ७५ ॥
पुष्पदूर्वाक्षतं चैव मूलमन्त्रेण पूजयेत् । पञ्चासनानि कृत्वा च विपरीतं तु कल्पयेत् ॥ ७६ ॥
गन्धपुष्पदीपधूपवस्त्राभरणसंयुतम् । सर्वोपचारं दत्त्वा च पवित्रं नित्यं योजयेत् ॥ ७७ ॥

^२जपकालेऽक्षमालां च न गुरोरपि दर्शयेत् । प्रच्छन्नपटमास्थाय विपरीताक्षमाल्यकम् ॥ ७८ ॥
जपनिवेदनं कृत्वा सव्यहस्ते तु मध्यके । पश्चाद्भृदि जपं दत्त्वा चाचैत्संहार उच्यते ॥ ७९ ॥

[अग्निकार्यम्^३]

अग्निकार्यार्थं विज्ञाप्य तत्स्थानं तु विवर्जयेत् । अर्घ्यपात्रं समादाय चाप्रदक्षिणं वेदिकाम् ॥ ८० ॥

^१ cf. *Kāraṇa* I 30, 252-254:

सिंहासनं चतुष्कोणमनन्तं च त्रिकोणकम् । पद्मं च वर्तुलाकारं षट्कोणं विमलासनम् ॥
योगासनं चाष्टकोणमासनं परिकल्पयेत् । आवाहनासनं योगं ज्ञाने सिंहासनं भवेत् ॥
अर्चनायां महापद्मं विमलाख्यं तु भोजने । स्तोत्रसंगीतनृतोत्पन्नान्तासनमिदोच्यते ॥

cf. *Kārika* I 4, 284b-285:

आवाहनासनं पद्ममनन्तं ज्ञानकर्माणि । विमलं चाचने विद्यानैवेद्ये योगमासनम् ॥
वस्त्रादीन्यन्यकर्माणि सिंहासने प्रकल्पयेत् ॥

^२ cf. *Kālotara cité dans le Sakalāgamasārasaṅgraha*, p. 113:

तथा मन्त्रं चाक्षमूत्रं गुरोरपि न दर्शयेत् । जपकाले तु गोप्तव्या जपमाला च पशुमुख ॥
परदृष्टिगता माला यदि स्वाशिकला भवेत् ॥

^३ cf. *Kārika* II 27, 55-57a:

संस्कृत्य पूर्ववत्कुण्डं शक्तिमभ्यर्च्य तत्र च । कन्यादाशोऽस्ति बहिर् विनिक्षिप्य प्रदक्षिणम् ॥
संस्कारैः पञ्चभिर्जातजातवेदोद्बन्धुजे । भवं जलं द्वाभ्यर्च्य तर्पयित्वासितैस्त्रिलैः ॥
साज्यैः पूर्णाभिशिष्टैश्च चिनुयात् चितिं ततः ॥

cf. *Acintyaviśvasādhakhyā* 67, 24:

प्रक्षिप्य दक्षिणे कुण्डे अनयेत्प्रागिवाजलम् । ईशं संपूज्य हुत्वाशौ हुनेत्पूर्णावसानकम् ॥

पश्चात्कुण्डसमीपे तु रुचिरासनसंयुतः । उत्तरामिमुखो भूत्वा कृत्वा न्यासमतः परम् ॥ ८१ ॥
कुण्डसंस्कारं कृत्वा चाप्यग्नेश्च जननान्तकम् । विपरीतं पूर्ववत्कृत्वा वृद्धाग्निं तु विचिन्तयेत् ॥ ८२ ॥
अग्नेर्द्वन्द्वपद्ये तु नित्यं संपूजयेच्छिवम् ।

[होमः^१]

मूलैः शताहुतिं हुत्वा शिष्यस्य जननार्थकम् ॥ ८३ ॥

देशिकस्तु सुतं कृत्वा चाध्वशुद्ध्या तु युक्तकम् । अध्वशुद्धिं विवर्जितं समयिनां तु तद्दुष्टः ॥ ८४ ॥
आत्मजातार्थहोमे तु मूलमन्त्रशताहुतीः । पाशत्रयैः पशुत्रयैश्च मलाद्यैर्व्याप्त उच्यते ॥ ८५ ॥
तत्कालेऽनलं प्रज्वाल्य चात्मभोगं विचिन्तयेत् । नवावस्था तु सा प्रोक्ता चात्ममन्त्रं समुच्चरन् ॥ ८६ ॥
महाजालप्रयोगेण शिवानुग्रहयुक्तके । उदकं क्षीरयुक्तं चाप्यात्मभोगः स उच्यते ॥ ८७ ॥
आवाहनं तु चाद्यस्य व्याप्तिः स शिवभोगकः । आत्मभोगं शिवे भोगं सर्वं मन्त्रेण दर्शयन् ॥ ८८ ॥

^१ cf. *Kāmika* II, 27, 65b-70a:

अग्नेर्द्व्यां श्वमिष्ट्याग्नेर्दक्षिणस्यां कुशासने । वीक्षणादिभिश्शुद्धस्य धारणाभिश्च पञ्चभिः ॥
ततोऽस्य मन्त्रकायस्य हृत्सरोरुहकोटरे । भोग्यकर्माशया रक्तमप्राप्ताधारदेहकम् ॥
महाजालेन तल्लिङ्गं संहृत्य विनिवेशयेत् । ओं हूं हामथ हूं हां हूं महाजालमिदं मतम् ॥
उक्तान्ते मृतदीक्षाभ्यां नस्यन्तां भावितो गुरुः । विद्यादेहं च तद्देहे संहृत्य पञ्च ताः कलाः ॥
सपद्मं शिषं न्यस्त्वा मूलेन जुहुयाच्छतम् । चैतन्यसंनिधानार्थम् ॥

ibid. 75b-76a:

अग्नेरुदस्य होमान्ते योजयेदमले पदे । वशुक्तो न पुनर्जातु परार्थीनो भवेदगुः ॥

cf. *Acintavāśvasādākhya* 67, 28b-31:

अथात्र धारणाद्युद्धे गन्धपुष्पादिपूजिते । महाजालप्रयोगेण जीवमादाय विन्यसेत् ॥
ओं हूं हां हूं हां हूं अमुक्त्वात्मने नमः । विद्यादेहं च तद्देहे मस्तके वदने हृदि ॥
नाभाधःशरीरे च शान्त्यतीतादिकाः कलाः । विन्यस्य विद्यातत्त्वं च शक्तिवक्तं तथा शिवम् ॥
चैतन्यसंनिधानाय शतं मूलेन होमयेत् ॥

voir aussi *Kriyādīpikā*, p. 241.

^२ cf. *Kāmika* II, 27, 1-3:

अन्त्येष्टिं तु प्रवक्ष्यामि दीक्षितानां द्विजेतोमाः । ब्राह्मणः क्षत्रियो वाथ वैश्वः शूरोऽनुलोमजाः ॥
आचार्याः साधका वा स्युः पुत्रकाः समयस्थिताः । गतासक्तो यदा तेषां क्षयान्त्येष्टिस्तु दीक्षितैः ॥
आचार्यादिब्रह्मणो स्यादध्वशुद्धिसमन्विता । अन्त्येष्टिरितरणो स्यादध्वशुद्धिविनिर्जिता ॥

^३ Pour महाजालप्रयोग voir *Kriyākramadyotikāvākyā prabhā*, p. 409:

एतद्वलक्षणमुक्तं मुद्रालक्षणे “अथ महाजालप्रयोगः—मृतशरीरे जीवन्त्यासार्व प्रणवोच्चारसमुद्भितं नादं मुष्ट्या
द्वादशान्तं नीत्वा, तेन नादेनैकीभूतहस्तैः स्वकर्मानुगुणमितस्ततो गच्छन्तमात्मानमाकलय्य, वादशक्त्या जालमिव सर्वतः
प्रसृतया गृहीतं विभाव्य, आत्ममन्त्रं समस्तं सुपुङ्गवमुच्चरजादह्वानं तर्जनीं त्रिधा भ्राम्य, दूरस्थितमात्मानमासन्नं विभाव्य,
तमङ्गुलमूलकन्याभायकृत्तिसंबो जनाङ्गुलीत्वा, मृगिमुद्रया हृन्मन्त्रेण स्वहृदये समाकृष्य, स्वनादात्मानं विभव्य, आत्ममन्त्रेण
संहारमुद्रया गृहीत्वा, प्राणप्रवाहेण बहिर्निर्गस्य, बाह्यद्वादशान्ते पुनः संगृह्य, चतुर्वसुद्रया तस्य वेदे नियोज्य क्षिपेत्” इति ॥

तदावाहने त्वात्मनो देहं त्वप्रसिमं ज्वलेत् । प्रेतं च ज्ञानचक्षुषा दर्शयेद्देशिको बुधः ॥ ८९ ॥

पश्चाद्दृश्यं ताडेतु नाराचमुद्रया बुधः । अर्घ्यं दत्त्वा च शिष्ये तु विद्यादेहं तु कल्पयेत् ॥ ९० ॥

आत्मानं तत्र संपूज्य तन्मन्त्रं तु समुच्चरन् । विशेषसंस्कारार्थं तु मूलमन्त्रशताहुतीः ॥ ९१ ॥

सर्वाङ्गोद्भूतं कुर्यात्त्रिपुण्ड्राणि तु निक्षिपेत् । अष्टत्रिंशत्कलान्यासं विपरीतं तु तद्बुधः ॥ ९२ ॥

नेत्रबन्धनं कृत्वा च मण्डपाप्रदक्षिणं कुरु । शिवहस्तं च संकल्प्य शिष्यमूर्धनि योजयेत् ॥ ९३ ॥

दक्षिणे कर्णे शिष्यस्य शिवमन्त्रं समुच्चरन् । नेत्रबन्धं विसृज्याथ कृत्वा पुण्याञ्जलिं बुधः ॥ ९४ ॥

नेत्रबन्धनं कृत्वा च मण्डपे तु समाचरेत् । नाडीसंधानं शिष्ये तु देशिको जानु बन्धयन् ॥ ९५ ॥

दर्शने नाडीं चित्ते तु कल्पयेत्संहारमुद्रया । शिष्यात्मानं समादाय त्वग्निहृदये योजयेत् ॥ ९६ ॥

मूलमन्त्रं समुच्चार्य कृत्वा विंशतिहोमकम् । अग्न्यात्मानं समादाय प्रेतदेहं प्रवेशयेत् ॥ ९७ ॥

पश्चाद्दर्शनं च संबन्धं प्रायश्चित्तान्तहोमकम् । अघोरमन्त्रं संचिन्त्य शतं वाघं तु तत्पदे ॥ ९८ ॥

[अध्वशोधनम्]

पश्चात्त्रिर्वाणसद्ये तु मूलमन्त्रशताहुतीः । शतं वाघं तु होमेत्तु घटिकामूलमन्त्रकैः ॥ ९९ ॥

अष्टाशताहुतीः कृत्वा षट्कोणे चापि कुण्डके । मन्त्राध्वदर्शनार्थं तु वृत्तकुण्डे च शिष्यके ॥ १०० ॥

मूलमन्त्रेण संचिन्त्य विंशदाहुतिं सद्गुरुः । पदाध्वदर्शनार्थं तु पद्मकुण्डे तु होमयेत् ॥ १०१ ॥

मूलमन्त्रेण शतं होमं पश्चाद्द्वण्डवदर्शनम् । त्रिकोणकुण्डे होमं च मूलमन्त्रं समुच्चरन् ॥ १०२ ॥

सुवनाध्वदर्शनार्थं योनिकुण्डेन चिन्तिते । मूलैः शताहुतीः कृत्वा पश्चात्त्वाध्वदर्शनम् ॥ १०३ ॥

त्रिकोणकुण्डे हुत्वा च त्वात्ममन्त्रं समुच्चरन् । मूलमन्त्रेण युक्तं च शतं वाघं तु होमयेत् ॥ १०४ ॥

कलाध्वदर्शनार्थं तु चतुष्कोणे च कुण्डके । कलामन्त्रैः शिवमन्त्रमष्टाशतं तु होमयेत् ॥ १०५ ॥

चतुष्कोणेषु कुण्डानि तत्कुण्डानि तु चिन्तयन् । उत्तराभिमुखो भूत्वा रुचिरासनसंस्थितः ॥ १०६ ॥

प्रथमं तत्त्वदर्शनं चाध्वनां दर्शनं तथा । द्वितीयमात्मदर्शनं तृतीयं शिवदर्शनम् ॥ १०७ ॥

१ Pour नाडीसन्धानं voir *Kriyākramadyotika* p. 409:

ततो नाडीसंधानं कुर्यात् । तद्यथा—दर्भमूलं मूलमन्त्रेण शिष्यकरतले दत्त्वा, तदर्थं स्वब्रह्मासंधी संनियोज्य, कुशाच्छलेन विसतन्तुनिर्भां शिष्यनाडीं पिङ्गलया विनिःसृत्य, शिष्यहृदये तत्पूरकेण प्रविश्य, रैचकेन विनिःसृत्य, स्वहृदयं पूरकेण प्रविश्य, एवं कुम्भबहोशाभ्यामपि नाडीं संधाय, तत्संधानार्थं मूलेनाहुतित्रयं जुहुयात् ।

२ La forme grammaticale correcte est पश्चात्सद्योनिर्वाणे

३ La forme grammaticale correcte est अष्टाधिकशताहुतीः

४ La forme grammaticale correcte est विंशत्याहुतिं.

५ La forme grammaticale correcte est अष्टाधिकशतं

पङ्कजमार्गाविघ्नार्थं 'पञ्चास्रं तु मनुं स्मरन् ।' पञ्चब्रह्मेण मूलेन शतं वाघं तु होमयेत् ॥ १०८ ॥

[कलाशोधनम्^१]

मूर्धादिपादपर्यन्तं कलासूत्रेण बन्धयेत् । पञ्चभागं च कृत्वा च मूर्ध्ववक्त्रं तु कल्पयेत् ॥ १०९ ॥
हृदयं नाभिगुह्यं च शान्त्यतीर्तां तु विन्यसेत् । शान्तिविद्याकले चैव प्रतिष्ठदीनि विन्यसेत् ॥ ११० ॥
शिष्ये हृदयपत्रे च पञ्चासनं तु विन्यसेत् । शक्त्यादिशक्तिपर्यन्तं पूजयेच्छाश्वतं शिवम् ॥ १११ ॥
पाद्याचमनार्थं दत्त्वा धूपदीपं सुयोजयेत् । पश्चात्कुम्भं तं संपूज्य तन्मन्त्रेण जपं बुधः ॥ ११२ ॥

[निवृत्तिकलाशोधनम्^२]

निवृत्त्यादिसन्निधानार्थं मन्त्रेणाहुतित्रयम् । ब्रह्म चावाह्यं संपूज्य द्वादशज्यं तु होमयेत् ॥ ११३ ॥
प्रथमं वागीश्वरौ वाह्यं द्वितीयं वा तथा भवेत् । तन्मन्त्रेण तु संपूज्य पञ्चपञ्चाहुतिर्भवेत् ॥ ११४ ॥
शिष्यं हृदये संभाष्य शिवमन्त्रेण वर्धयन् । अङ्कुशमुद्रयाकृष्य चात्ममन्त्रं समुच्चरन् ॥ ११५ ॥
मन्त्रेण शिष्ये संयोज्य चात्मानं ब्राह्म हस्तके । मन्त्रे पदे च वर्णे च ध्यापयेद्भूततत्त्वकम् ॥ ११६ ॥
'वागीं वागीश्वरं चैव संयोजयेत् जीवके । आत्ममन्त्रेण संपूज्य कृत्वा पञ्चाहुतिं बुधः ॥ ११७ ॥

^१ Pour पञ्चास्रं voir *Vatulasuddhākya* 8, 103b-106a:

ब्रह्मभेदमयं शृणु ।

शिवाखं क्षुरिकाखं च तथा पाशुपताखकम् ।
व्योमाखं चैव घोराखमखं पञ्चविधं भवेत् ॥
षडक्षरं शिवाखं स्वाक्षुरिका त्वष्टवर्णकम् ।
पाशुपतं तु पञ्चार्णं व्योमाखं तु दशार्णकम् ॥
चत्वारिंशद्घोराखमेवं पञ्चास्रमुच्यते ॥

^२ La forme grammaticale correcte est पञ्चपञ्चा

^३ cf. *Kāmikāgama* II 27, 70-77:

ततस्तत्त्वानि शोधयेत् ।

निवृत्त्यादिकमादाय युगपद्वा क्रमेण वा । कलाः स्वस्वाधिपाः प्राग्ब्रह्मैः संपूजयेत्ततः ॥
ताडनादिविभेदेन लिङ्गादादाय लिङ्गिणम् । योजयेत्पूर्ववत्तत्र अन्यकर्माधिकारिताम् ॥
भोगो लघोऽथ सञ्ज्ञितस्तत्त्वानां श्लोतसामपि । तिरोभावः पञ्चत्वस्य पाशविश्लेषभेदेन ॥
तद्गो व्युत्क्रमे कृत्यं कारणान्ना पशुदृतिः । विविच्य तेन पूर्वेण पशुं निवर्णिकर्मणा ॥
एवमेवोपरिष्ठाच्च पाशानन्वाश्लेषशोधयेत् । उच्यते कर्मपद्धत्या तानभ्येवं शिवाश्लेषि ॥
अग्नेरुदृत्य होमान्ते योजयेदमले पदे । यद्युक्तो न पुनर्नातु पराधीनो भवेदगुः ॥
कृतनिःशेषपाशान्तमिष्टेशं च विसर्जयेत् । निष्पादेहं च तदेहे संहृत्य स्वपदे गुरुः ॥
स्थण्डिलेशानमभ्येवं संहृत्य स्वपदे गुरुः ॥

^४ Pour निवृत्तिकलाशोधनं voir *Kriyākramadyotikā* pp. 417-422.

^५ La forme grammaticale correcte est वागीश्वरावावाह्यः ; la première lettre du mot आवाह्यः a été omise ici pour une raison métrique.

^६ On trouve ici dans ce *paśala* le mot वागी pour वागीशी ; le lettre शी dans वागीशी a été omise pour une raison métrique.

निशेषकरणार्थाय हृदयद्वादशाहुतिम् । पाशविमोचनार्थाय पञ्चपञ्चाहुतित्रयम् ॥ ११८ ॥
 गुह्ये तु पाशसूत्रं तु चिच्छिन्नमस्त्रमुच्चरन् । स्रुवमध्ये तु तत्सूत्रं वर्तुलं घृतपूर्णकम् ॥ ११९ ॥
 शिखायां मुण्डकेशे वा चाहुतीरस्त्रमुच्चरन् । पश्चादध्वं तु दद्यात्तु वागीशे योग उच्यते ॥ १२० ॥
 जन्माधिकारमोगार्थं शिखास्त्रमूलमन्त्रकैः । पञ्चपञ्चाहुतिं कुर्यादध्वं दत्त्वा तु नाग्निकम् ॥ १२१ ॥
 पश्चाद्ब्रह्म तु पूजेत ब्रह्माणं तु विसर्जयेत् । कुण्डादात्मानमादाय पूर्वसूत्रेण योजयेत् ॥ १२२ ॥
 वागी वागीश्वरं पूज्य पश्चाद्विसर्जनं बुधः । बौषडन्तेन मूलेन कृत्वा पूर्णाहुतिं बुधः ॥ १२३ ॥
 एवं निवृत्तिकलाशुद्धिः शुद्धाध्वानं तु चिन्तयेत् ।

[प्रतिष्ठाकलाशोधनम्^१]

प्रतिष्ठाकलां च पूर्वेण मन्त्रादिभुवनान्तकम् ॥ १२४ ॥

योगयुक्तां तु चिन्तेत्तु विष्णुमावाह्य पूजयेत् । वागीवागीश्वरो चैव तन्मन्त्रेण त पूजयेत् ॥ १२५ ॥
 पञ्चपञ्चाहुतिं कृत्वा तन्मन्त्राणि समुच्चरन् । शिवं हृदये पूर्वेणात्मानमाकृष्य हस्तके ॥ १२६ ॥
 वागीवागीश्वरयोश्च संयोगमथ चात्मनि । निशेषकरणार्थाय शिरोमन्त्रदशाहुतीः ॥ १२७ ॥
 पाशविमोचनार्थं तु चास्त्रमन्त्रशताहुतीः । नाभिसूत्रं तु छिन्देत्तु पूर्ववत्स्रुवमध्यगम् ॥ १२८ ॥
 अन्यपूर्णं तु स्रुग्बद्धं चास्त्रमन्त्रेण होमयेत् । पश्चादध्वं च दत्त्वा तु चात्मानं तु सुपूजयेत् ॥ १२९ ॥
 जन्माधिकारमोगार्थं शिखास्त्रमूलमन्त्रकैः । पञ्चपञ्चाहुतिं कृत्वा क्षुरिकास्त्रं समुच्चरन् ॥ १३० ॥
 विष्णुं च कुण्डे संपूज्य तन्मन्त्रेणाहुतित्रयम् । पश्चाद्विष्णोर्विसर्गार्थमात्मानं तत्र पूजयेत् ॥ १३१ ॥
 कुण्डादात्मानमादाय पूर्वसूत्रेण योजयेत् । आत्मनाध्वं च दत्त्वा तु वाग्वागीशौ विसर्जयेत् ॥ १३२ ॥
 पूर्वेण चैव संयोज्य कृत्वा पूर्णाहुतिं बुधः । प्रतिष्ठाकलायाः शुद्धिस्तु पृथग्भद्रं तु पूजयेत् ॥ १३३ ॥

[विद्याकलाशोधनम्^२]

तन्मन्त्रेणाहुतिं कृत्वा चाध्वं दत्त्वा च रुद्रकैः । वागीवागीश्वरो वाह्य तन्मन्त्रेणाहुतित्रयम् ॥ १३४ ॥
 पूर्वेणात्मानमादाय कुण्डके तं तु पूजयेत् । निःशेषकरणार्थाय शिखामन्त्रशताहुतीः ॥ १३५ ॥
 तिरोधपाशमोक्षार्थं पश्चाद्दुतिं तु मूलकम् । हृदयसूत्रं चिच्छिन्नं वर्तुलं घृतपूर्णकम् ॥ १३६ ॥
 स्रुवमध्ये तु निक्षिप्य त्वस्त्रमन्त्राहुतिं बुधः । पाद्याचमनाध्वं दत्त्वा चात्मानं तु सुपूजयेत् ॥ १३७ ॥

^१ Pour प्रतिष्ठाकलाशोधन voir *Kriyākramadyotikā* pp. 422-426.

^२ Pour विद्याकलाशोधन voir *Kriyākramadyotikā* pp. 426-429.

^३ La forme grammaticale correcte est वागीशोवागीश्वराभावात् ; voir p. 212 note 5.

जन्माधिकारभोगार्थं शिखास्त्रमूलमन्त्रकैः । पञ्चपञ्चाहुतिं कृत्वा पूर्णां रुद्रं विवर्जयेत् ॥ १३८ ॥
प्रायश्चित्तं तु होमेत्तु ह्यधोरमन्त्रमुच्चरन् ।

[शान्तिकलाशोधनम्^१]

निःशेषकरणार्थाय कवचेन शताहुतिः ॥ १३९ ॥

तिरोधपाशमोक्षार्थं स्वस्त्रमन्त्रेण होमयेत् । अष्टाहुतिं तु कृत्वा च कल्पयेत्संहारमुद्रया ॥ १४० ॥
'आत्ममादाय हस्ते तु तन्मन्त्रं तु समुच्चरन् । अग्निहृदये संयोज्य चात्मानं तु समर्चयेत् ॥ १४१ ॥
तन्मन्त्रेणाहुतिं कृत्वा द्वादशाहुतिर्लाजकैः । निःशेषार्थं तु होमेत्तु पञ्चपञ्चाहुतिं बुधः ॥ १४२ ॥
वक्त्रसूत्रं तु विच्छिन्नं शिखास्त्रमन्त्रमुच्चरन् । वर्तनात्स्रुग्मध्ये तु चाज्यपूर्णं तु होमयेत् ॥ १४३ ॥
वागीं वागीश्वरं बर्जेत्प्रायश्चित्तं तु होमयेत् । अस्त्रमन्त्रं समुच्चर्य चाष्टाशतं^२ तु होमयेत् ॥ १४४ ॥

[शान्त्यतीतकलाशोधनम्^३]

एवं शान्तिकलाशुद्धिः शान्त्यतीतमतः परम् । सदाशिवं समावाह्य तन्मन्त्रेणाहुतित्रयम् ॥ १४५ ॥
वागीवागीश्वरौ वाह्य पञ्चाहुतिं तु होमयेत् । निःशेषकरणार्थाय मूलमन्त्रशताहुतिम् ॥ १४६ ॥
तिरोधपाशमोक्षार्थं कवचमन्त्रं तु चिन्तयन् । पञ्चपञ्चाहुतिं कृत्वा त्रिविधेन तु होमयेत् ॥ १४७ ॥
'आत्ममादाय पूर्वेण त्वग्निहृदये योजयेत् । पाशसूत्रं शिखाच्छेदं गोमयेनाविलं बुधः ॥ १४८ ॥
वर्तुलं तत्तु स्रुग्मध्ये त्वाज्यपूर्णं च होमयेत् । पञ्चालैश्चापि मूलेन पूर्णाहुतिं तु देशिकः ॥ १४९ ॥
प्रायश्चित्तार्थमस्त्रेण त्वष्टाहुतीस्तु होमयेत् । सदाशिवं तु संस्पृश्य पूर्णाहुतिं तु होमयेत् ॥ १५० ॥
कुण्डादातथानमादाय शिवतत्त्वेन योजयेत् । त्रिविधव्यापितं चिन्तेत्तु शिवभोगं तथात्मके ॥ १५१ ॥
आत्मभोगं शिवे भोगं चिन्तयेत्तु सुयोजयेत् । पश्चात्कुण्डे शिवं पूज्य पराङ्मुखं च वर्जयेत् ॥ १५२ ॥
पराङ्मुखार्थं दत्त्वा चाप्युद्गासनं तु पूर्ववत् । अग्नेर्देवांस्तु संवर्ज्य वागीं वागीश्वरं तथा ॥ १५३ ॥
पराङ्मुखं च संपूज्य सर्वदेवांस्तु तद्बुधः । अन्तर्बलिं तथा कृत्वा बहिर्बलिस्तथा भवेत् ॥ १५४ ॥

^१ Ce *paṭala* se trouve dans les manuscrits A et B seulement ; mais le ms. B omet les *śloka* 23 à 169. Il semble qu'il y a ici une lacune. On peut supposer, d'après le contenu d'autres *paṭala* semblables que la portion manquante consiste en *śloka* sur la dernière portion de प्रतिष्ठाकलाशोधन et la première portion du शान्तिकलाशोधन.

^२ Pour शान्तिकलाशोधन voir *Kriyākramadyotikā* pp. 429-432.

^३ La forme grammaticale correcte est आत्मानमादाय

^४ La forme grammaticale correcte est अष्टाधिकशतं

^५ Pour शान्तिकलाशोधन voir *Kriyākramadyotikā* pp. 442-435.

^६ voir note 3.

[दहनविधिः^१]

अर्घ्यपात्रं समादाय कुण्डदेशात् वज्रयेत् । चितास्थानप्रवेशे तु काण्डशुद्धयं च देशिकः ॥ १५५ ॥
गोमयेनार्घ्यतोयेन त्वस्त्रमन्त्रं समुच्चरन् । उत्तरामिमुखो भूत्वा रुचिरासनसंस्थितः ॥ १५६ ॥
चक्रादींश्चापि वज्रान्तं विपरीतांस्तु पूजयेत् । ईशानादग्निपर्यन्तं तन्मध्येण बलि तथा ॥ १५७ ॥
धूपदीपं तथा दत्त्वा तद्देवांस्तु विवर्जयेत् । शिवस्थाने च तन्मध्ये चात्मनेन तु पूजयेत् ॥ १५८ ॥
रन्ध्रनोपरि मध्ये तु नववख्रेण युक्तके । तथोपरि तिलान्दर्मान्परिस्तीर्यास्त्रमन्त्रकैः ॥ १५९ ॥
तत्स्थाने चापि तन्मध्ये पाशुपतास्त्रमर्चयेत् । धूपदीपं तथा दत्त्वा चास्त्रदेवांस्तु वज्रयेत् ॥ १६० ॥
पश्चाच्छिवं समादाय त्वप्रदक्षिणं मिश्रयेत् । कुम्भवर्धनिकं देवं पराङ्मुखं च पूजयेत् ॥ १६१ ॥
अस्त्रदेवांस्तु द्वारेषुद्वासयेत् तदा बुधः । शवशिरसि दीप्तेन कुण्डाग्निना च प्रज्वलेत् ॥ १६२ ॥
स्रुकस्रवं च समादाय त्वाज्यपर्णं तु देशिकः । शिरःस्थानादिपादान्तं होमयेत् तदा गुरुः ॥ १६३ ॥
त्वमग्ने मन्त्रमुच्चार्य स्रुकस्रुवेणाज्ययुक्तकम् ।

[दहनानन्तरकरणीयविधिः^२]

वर्धनीं भुजयुक्तां च कृत्वा तद्द्वारयेज्जलम् ॥ १६४ ॥
प्रेताप्रदक्षिणं कृत्वा कवचमन्त्रं समुच्चरन् । शिरःस्थाने च ताडेत्तु वर्धनीं त्वमितं गुरुः ॥ १६५ ॥
मण्डपादीनि संवर्ज्य पराङ्मुखं च देशिकः । अस्त्रमन्त्रं च संब्रित्य पश्चात्स्नानं समाचरेत् ॥ १६६ ॥
ईशं सदाशिवं रुद्रं स्कन्दं नन्दीशमेव च । पञ्चाख्रेण च घोरेण तर्पयेत्त्वमितं बुधः ॥ १६७ ॥
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं द्रव्यहीनं च [पूरयेत्] । मूलं च पञ्चब्रह्माणि पश्चात्त्रं च मनुं स्मरन् ॥ १६८ ॥
एवं समुच्यतेऽन्त्येष्टिः पञ्चपातकनाशनी ॥ १६९ ॥

इति श्रीमद्भैरवतन्त्रे [क्रियापादे] अन्त्येष्टिविधिर्नाम^१ षट्चत्वारिंशः पटलः

^१ cf. *Kāmikāgama* II 27, 78-84a:

शक्वमभ्येत्य शय्यावामारोप्य पात्रतं कुशैः । आभ्यर्षीर्षमुदकपादं मुक्तानां स्रुकस्रुवान्वितम् ॥
आचार्यं साधकं चैव ताभ्यामन्यं तदुज्जितम् । तुरुष्कागुरुर्परचन्दनोत्तरदात्मिः ॥
संछाद्यानीयं कुण्डाग्निं शिरोदेशे विनिक्षिपेत् । मधुसतैलसर्पौषि प्रक्षिप्योऽज्ज्वलितेऽनले ॥
सर्षिर्मधुपयःपूर्णां स्रुकमुत्कृष्य पूजिताम् । गुरुः स्थित्वा शिरोदेशे सौम्याशाभिमुवाचनः ॥
पावकास्ते क्षिपेद्द्वारामिति वाक्यमुदीरयन् । त्वमग्ने दक्षिणः कालः कालेनैवोपपादिताम् ॥
गृहाण मन्त्रसंपूर्तां शय्यानेनां महाहुतिम् । प्रक्षिप्यावाङ्मुखां तत्र स्रुकस्रुवावयथन्तरम् ॥
निवृज्य संक्षिप्याकर्मकुशलांबतुरो गुरुः ॥

^२ cf. *Kāmikāgama* II 27, 84b-87a:

अप्रदक्षिणमादाय गृहीत्वा ऋद्रवर्धनीम् । उदक्षिप्यारोप्य वामांते छत्रमूर्ध्नां पराङ्मुखम् ॥
धारां विमुच्य संयुक्तवर्धर्मस्थैः प्रदक्षिणम् । अपमव्यकमात्कृत्वा वर्धनीं तामधोमुखीम् ॥
क्षिपेत्तत्र यतो देशाद्गुह्यता सास्त्रवर्धनी । ततो जलाशयं गत्वा कृत्वा प्रस्तीर्यं सस्कृत्वा ॥
तद्दर्शमपसव्येन प्रणवं हृदयं पुरा । शुद्धात्मत्रिति चेशाने शान्तपर्यन्तनामसुक् ॥
स्कन्दपूर्वं गणेशान्तं नमो वा भवपश्चिमम् । उक्त्वा शर्वादं मन्त्री त्रिः स्वधान्तं तर्पयेत्पुनः ॥

^३ A ; श्री pour श्रीमद्

^४ A omet नाम

^५ A : सप्त pour षट्

APPENDICE

Dans les deux manuscrits utilisés pour cette édition du *Rauravāgama* nous trouvons après le *paṭala* 28, un *paṭala* intitulé *Pañcasādākhyavidhi*; mais il est très difficile de l'accepter comme faisant partie de cet *āgama* pour les raisons suivantes :

(1) La version présente a été enseignée par *Iśvara* au sage *Ruru*; c'est ce nom seul qui se trouve à diverses reprises invoqué dans le texte, et c'est de lui que ce dernier dérive son nom. Or le *paṭala* en question est adressé à *Ṣaṇmukha*. cf. *Śloka* 1a et 22a.

(2) Le dernier *śloka* du *paṭala* indique que le *paṭala* suivant traite de la *śivopatti*¹; cependant, nous ne trouvons rien de tel ensuite.

(3) A propos des formes de *Mahēśa*, ce *paṭala* énumère 25 formes, ce qui n'est pas en accord avec le *pratimālakṣaṇapaṭala* (*paṭala* 35) qui ne donne l'énumération et la définition que de 14 formes.

(4) La plupart des *śloka* de ce même *paṭala* se trouvent dans le *Vātulaśuddhākya*, un *upāgama*. Les *śloka* 1 à 86 du *Pañcasādākhyavidhipaṭala* et les *śloka* 18b à 127a du *Vātulaśuddhākya* sont, à l'exception de quelques variantes, presque semblables même pour les *śloka* qui sont adressés à *Ṣaṇmukha*. Les *śloka* 87a à 107 de ce *paṭala* et les *śloka* 127b à 140 du *Vātulaśuddhākya* sont de contenu presque semblable avec une expression différente.

Toutes ces raisons font qu'il est difficile d'accepter ce *paṭala* comme partie intégrante du *Rauravāgama*; il est très probablement une interpolation faite au manuscrit original. Pourtant comme il se trouve dans les deux manuscrits: A (*Ki|velūr*), et B (*Dharmapuram*) nous le donnons en appendice.

[पञ्चसादारूप्यविधिः¹]

शिवस्य लक्षणं वक्ष्ये समासाच्छृणु षण्मुखा । शिवं परात्परं सूक्ष्मं नित्यं सर्वगमव्ययम् ॥ १ ॥

¹ pour पञ्चसादारूप्यविधि voir *Aṃśumaṅkāśyapa* 51, *Acintyavidīśasādākhya* 29, 30 et 37, *Ajta* 1 à 3, *Kāmika* I 4 at II 3, 37 et 43, *Kāraṇa* I 30, 64, 71, et 73 et II 8, *Kiraṇa* I 3 et 4 *Cintya* 27 et 33, *Dīpta* 5), *Niśāvākarika*, *Jānakāṇḍa* 49, *Paṇḍara*, *vidyāpāda* 1, *Makuṣa*, 4, *Maṭaṅgapārameśvara*, *vidyāpāda* 3, 4 et 5, *Mrgendra*, *vidyāpāda* 3, *Yogaja* 6, *Raurava*, *vidyāpāda* 1, 2, 4 et 5, *Vātulaśuddha* 1, *Vīra* 38, *Sahasra*, *Suprpbheda* I 33 et 34 et IV 1 et *Svāyambhuva* 35 et 36.

१ अनिन्दितमनौष्यमप्रमेयमनामयम् । २ शुद्धत्वाच्छिवमित्युक्तं परात्परम् ॥ २ ॥
 व्योमातीतं सुसूक्ष्मं हि नित्यं कारणशून्यकम् । व्याप्तेः सर्वगतं प्रोक्तमक्षीणं चाख्यं भवेत् ॥ ३ ॥
 अमलं ३ स्यादनिन्द्यं चाप्यसादृश्यमनूपमम् । प्रमाणव्यतिरिक्तत्वादप्रमेयमिति स्मृतम् ॥ ४ ॥
 अप्रमेयमनाकारमदृश्यत्वादनूपमम् ४ । ५ निर्गुणत्वाद्दिशेषेण त्वनामयमिति स्मृतम् ॥ ५ ॥
 इत्येतैलक्षणैर्युक्तं शिवरूपमिदोच्यते ।

[शिवसृष्टिः]

सृष्टयर्थं सर्वतत्वानां लोकस्योत्पत्तिकारणम् ॥ ६ ॥

योगिनामुपकाराय स्वेच्छया ६ चिन्तयते शिवः । तच्छिवस्य पराशक्तिः ७ सहस्रांशेन जायते ॥ ७ ॥
 ८ तच्छक्तेस्तु सहस्रांशादादिशक्तिसमुद्भवः । आदिशक्तिसहस्रांशादिच्छशक्तिसमुद्भवः ॥ ८ ॥
 इच्छशक्ति ९ सहस्रांशाज्ज्ञानशक्तिसमुद्भवः । ज्ञानशक्तिसहस्रांशात्क्रियाशक्तिसमुद्भवः ॥ ९ ॥
 एताश्च शक्तयः पञ्च निष्कलाश्चेति कीर्तिताः ।

[शक्तिसृष्टिः, तत्र पञ्चसादाख्यम्]

शिवसृष्टिरिति प्रोक्ता ; शक्तीनां सृष्टिरुच्यते ॥ १० ॥

योगिनां च यतीनां च ज्ञानिनां मन्त्रिणां तथा । ध्यानपूजानिमित्ताय निष्कलं सकलं भवेत् ॥ ११ ॥
 प्रथमं शिवसादाख्यममूर्तं तु द्वितीयकम् । तृतीयं १० मूर्तसादाख्यं चतुर्थं कर्तृनामकम् ॥ १२ ॥
 पञ्चमं कर्मसादाख्यं पञ्चसादाख्यमुच्यते । सदाशिवस्तयेशश्च ११ ब्रह्मा वै चेश्वरः स्मृतः ॥ १३ ॥
 ईशानश्चैव विद्येयास्तत्त्वभेदेन कीर्तिताः । ईशसदाशिवयोर्मूर्तिरीशान इति चोच्यते ॥ १४ ॥

१२ मूर्तिर्ब्रह्मेति संप्रोक्तं कर्ता चेश्वरो मतः । कर्म चेशान इत्युक्तमित्येवं हि द्विधा भवेत् ॥ १५ ॥

परात्परं परं चैव सूक्ष्माच्च सूक्ष्ममेव हि । स्थूलं चैव तु सूक्ष्मं हि शिवादि परिलक्ष्यते ॥ १६ ॥

[पञ्चतत्त्वेषु तत्त्व-मूर्ति-प्रभावाः]

एतेषु पञ्चतत्त्वेषु विशेषस्त्वधुनोच्यते । तत्त्वं मूर्तिः प्रभावश्च त्रिभेदो विद्यते क्रमात् ॥ १७ ॥

शिवादि तत्त्वमित्युक्तं मूर्तिः सदाशिवादयः । तथोयोगेन यद्रूपं तद्रूपं भाव इष्यते ॥ १८ ॥

भावः सादाख्यमित्युक्तमित्येवं परिलक्ष्यते । सन्ततं शिवभावत्वात्सादाख्यमिति कीर्तितम् ॥ १९ ॥

निष्कलं देहि चेत्युक्तं सकलं देह उच्यते । देहिदेहस्य १२ बन्धत्वं भावरूपमिति स्मृतम् ॥ २० ॥

१ A : अतीन्द्रियमनोगम्यमनामयमिदोच्यते

२ A : पशुत्वात् pour शुद्धत्वात्

३ A : चाद्भूतं ज्ञेयं pour स्यादनिन्द्यं च

४ A : अदृश्यं च मनोपमम्

५ A : निर्गुणत्वादिशेषेण

६ B : गृह्यते तनुम्

७ A : सहस्रांशेषु

८ A : तच्छक्तेषु

९ A : सहस्रांशे pour सहस्रांशात्

१० A : मूर्ति pour मूर्तं

११ B : ब्रह्माज्ञे चेश्वरः

१२ A : मूर्तिर्ब्रह्मिति

१३ A : बन्धुत्वं

सर्वेषां 'ध्यानपूजार्थं' सकलं निष्कलं भवेत् ।^१ एवं ज्ञात्वा विशेषेण सर्वकर्म समाचरेत् ॥ २१ ॥

[पञ्चसादाख्यतत्त्वानामुद्भवः, तेषां वर्णः रूपं च]

पञ्चसादाख्यतत्त्वानामुद्भवं हि पृथक् पृथक् । एषां वर्णं च रूपं च समासाच्छृणु पण्मुख ॥ २२ ॥

[शिवसादाख्यम्]

शान्त्यतीता पराशक्तिस्तस्याः पर्यायवाचकौ । 'पराशक्तेर्दशांशेन शिवसादाख्यसंभवः ॥ २३ ॥

'पराशक्त्युद्भवत्वाच्च शुद्धत्वाच्छिवमुच्यते । तद्रूपं सूक्ष्मरूपेण परं ज्योतिरिति स्मृतम् ॥ २४ ॥

'विद्युद्रूपमिवाकाशे प्रत्यक्षं सर्वतोमुखम् । शिवतत्त्वमिदं प्रोक्तं तत्त्वानामखिलालयम् ॥ २५ ॥

शिवसादाख्यमेवोक्तममूर्तं च तथैव च । आदिशक्तिश्च शान्तिश्च तस्याः पर्यायवाचकौ ॥ २६ ॥

[अमूर्तसादाख्यम्]

आदिशक्तेर्दशांशेन ह्यमूर्तस्य समुद्भवः । आदिशक्तेरमूर्तत्वादमूर्तं चेति कीर्तितम् ॥ २७ ॥

'अमूर्तत्वात्कलाहीनं भ्रममध्ये 'लिङ्गवद्भवेत् । सूर्यकोटिप्रतीकाशं ज्योतिस्तम्भाकृतिर्भवेत् ॥ २८ ॥

तस्याभ्रगतमूर्तिवामूर्तिवत्त्वाद्यगोचरम् । एतद्द्वं दिव्यलिङ्गं तु मूलस्तम्भ इहोच्यते ॥ २९ ॥

लिङ्गे वै सर्वमुत्पन्नं लयस्तत्रैव चोच्यते । 'अमूर्तमेवमाख्यातं 'समूर्तं तु तथा शृणु ॥ ३० ॥

[मूर्तसादाख्यम्]

इच्छाशक्तिश्च विद्या च तस्याः पर्यायवाचकौ । तच्छक्तेस्तु दशांशेन यथामूर्तिरिहोच्यते ॥ ३१ ॥

'इच्छामूर्तेर्गणित्वाच्च तस्मान्मूर्तिरुदाहृता । 'मूर्तिमत्त्वात्कलायुक्ता रूपं चेति प्रकीर्तितम् ॥ ३२ ॥

ज्वालान्निसदृशप्रख्यं दिव्यालिङ्गाकृतिर्भवेत् । तस्योद्यवांशैकमागे तु चैकवक्त्रेण संयुतम् ॥ ३३ ॥

त्रनेत्रं चारुवदनं सर्वावयवसंयुतम् । द्विहस्तं च द्विपादं च सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ३४ ॥

दक्षहस्तेन शूलं च वामहस्ते कपालकम् । सर्वावयवसंयुक्तं सर्वाभरणमूषितम् ॥ ३५ ॥

सर्वज्ञानगुणोपेतं 'लिङ्गमूर्तमुदाहृतम् । मूर्तसादाख्यमेवोक्तं कर्तृसादाख्यमुच्यते ॥ ३६ ॥

[कर्तृसादाख्यम्]

ज्ञानं चैव प्रतिष्ठा च तस्याः पर्यायवाचकौ । ज्ञानशक्तेर्दशांशेन कर्तृसादाख्यमुच्यते ॥ ३७ ॥

ज्ञानकर्तृत्वमावत्त्वात्कर्तृनामेति 'कीर्तितम् । ज्ञानं 'चिच्छुद्धरूपत्वात्स्फटिकामं तदुच्यते ॥ ३८ ॥

^१ A : ज्ञान pour ध्यान ^२ B : निष्कलं सकलं भवेत्

^३ Dans le ms. A le demi-sloka 21b se trouve après 22a.

^४ A : पराशक्तिदशांशेन ^५ B : पराशक्त्यात्मकत्वाच्च ^६ A : विद्यारूपम् pour विद्युद्रूपम्

^७ A : अमूर्तं pour अमूर्तं ^८ A : अपूर्तिं pour अमूर्तं ^९ A : योग pour लिङ्ग

^{१०} A : अमूर्तिरिति विख्याता ^{११} B : समूर्ति तु ततः शृणु ^{१२} A : इच्छामूर्तिगुणत्वाच्च

^{१३} A : मूर्तिवत्त्वात् ^{१४} B : लिङ्गमूर्तिरुदाहृतम् ^{१५} B : कीर्तिते ^{१६} B : लिङ्गं pour चित्

दिव्यलिङ्गं महादीर्घं महास्थूलं तथाश्रितम् । तस्य मध्यस्थिता मूर्तिरीश्वरांशे तु कारणम् ॥ ३९ ॥
चतुर्भुजं चतुर्वक्त्रनेत्रद्वादशभिर्युतम् । चतुरास्यचतुर्नासावसुश्रोत्रसमन्वितम् ॥ ४० ॥
अष्टहस्तं द्विपादं च सर्वलक्षणसंयुतम् । त्रिशूलं परशुं खड्गमभयं दक्षिणे करे ॥ ४१ ॥
पाशं नागं च घण्टां च वरदं वामहस्तके । सर्वालंकारसंयुक्तं सर्वाभरणभूषितम् ॥ ४२ ॥
एवं रूपसरोपेतं लिङ्गाकारमिहोच्यते । कर्तृसादाख्यमेवोक्तं कर्मसादाख्यमुच्यते ॥ ४३ ॥

[कर्मसादाख्यम्]

निवृत्तिश्च क्रियाशक्तिस्तस्याः पर्यायवाचकौ । क्रियाशक्तेर्दशांशेन कर्मसादाख्यमुच्यते ॥ ४४ ॥
'क्रिया कर्मेति विज्ञेया तस्मात्कर्मेति नामतः । लिङ्गं 'शम्भुरिति ज्ञेयं पीठं शक्तिरुदाहृतम् ॥ ४५ ॥
विन्दुमध्यगतो नादो नादमध्ये ध्वनिः स्मृतः । ध्वनिमध्यगतं तत्त्वं तत्त्वमध्यगतं शिवम् ॥ ४६ ॥
तस्माच्छिवमयं लिङ्गं सर्वतत्त्वालये स्मृतम् । लिङ्गे तु जायते तत्र जगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ ४७ ॥
तस्माँल्लिङ्गं विशेषेण कर्मरूपमुदाहृतम् । कर्मोदये तु सृष्टिः 'स्वात्क्रियान्ते संहृतिर्भवेत् ॥ ४८ ॥
एतत्कर्मेशरूपं च सृष्टिस्थितिलयात्मकम् । पञ्चसादाख्यसंयोगात्कर्मसादाख्यमुच्यते ॥ ४९ ॥
शिवसादाख्यभेदेन शिवरूपं समाश्रितम् । 'अमूर्तं हि स्वभावेन शिवसादाख्यमाश्रितम् ॥ ५० ॥
'मूर्तरूपं विशेषेण त्वमूर्तादीन्समाश्रितम् । कर्तृसादाख्यरूपं हि 'मूर्ताद्यपि तथा विदुः ॥ ५१ ॥
'कर्मरूपं क्रमेणैव कर्त्रादि च समाश्रितम् । प्रति'वक्त्रक्रमेणैव चैकैकं तु समाश्रितम् ॥ ५२ ॥
तस्मात्कर्मस्वरूपं च मूर्तादेराश्रितं विदुः । सर्वतत्त्वात्मकं ज्ञेयं सर्वाधारमिति स्मृतम् ॥ ५३ ॥

[कर्मसादाख्यस्य पिण्डरूपत्वम्]

तत्त्वे तु मूर्तिपिण्डाद्यात्पिण्डाकारमुदाहृतम् । पिण्डस्थं पिण्डमध्यस्थं पिण्डेन तु 'पुटीकृतम् ॥ ५४ ॥
पिण्डेन पिण्डितं पिण्डं पिण्डरूपमिहोच्यते । एतच्छिवमयं पिण्डं 'सर्वतत्त्वमयं विदुः ॥ ५५ ॥

[कर्मसादाख्यात् सर्वतत्त्वादिसंभवः]

'पञ्चमूर्तं पञ्चवक्त्रं पञ्चतत्त्वात्मकं विदुः । मूर्तीनां देहभेदेन गुणपञ्चात्मकैर्युतम् ॥ ५६ ॥
तद्देहे तु समासेन 'सर्वतत्त्वादिसंभवः । तस्य वक्त्रे तु 'संभूतान्सिद्धान्तान्छैवकान्बिदुः ॥ ५७ ॥

१ A : क्रिया कर्म इति-ज्ञेया २ A : शुभमिति ३ A : स्वात्क्रिया कर्महृतिर्भवेत् ४ A : अमूर्तिर्हि

५ A : मूर्तिरूपं ६ A : मूर्तिर्हि pour रूपं हि ७ A : मूर्तिर्हि वितयां विदुः

८ A : कर्मरूपक्रमेणैव वक्त्रादि च ९ A : वर्षां pour वक्त्र १० A : पदीकृतम् ११ A : सर्वतत्त्वमयं

१२ A : पञ्चमूर्ति पञ्चवक्त्रे १३ B : धृतम् pour युतम् १४ B : सर्वतत्त्वानि संभवेत्

१५ A : संभूता सिद्धान्तानि शिवं विदुः

सर्वज्ञानमयं देवं सर्वकारणकारणम् । एवं लिङ्गे तु कर्म स्यान्निष्कलं सकलं शिवम् ॥ ५८ ॥

[कर्मसादाख्यं सकलनिष्कलम्]

देहस्थं सकलं ज्ञेयं निष्कलं देहवर्जितम् । देहं चाहुः कलोपेतं घातुर्देहमिति स्मृतम् ॥ ५९ ॥

'तत्कलादि च घातूश्च षडङ्गैस्तु प्रकल्पयेत् ।' सर्वाङ्गैरपि संपूर्णा सर्वावयवसंयुता ॥ ६० ॥

एवं तु स्थितिमात्रेण मूर्तिः सकलरूपधृक् । भावे तु लिङ्गपीठस्य तस्मात्सकलनिष्कलम् ॥ ६१ ॥

सौन्दर्यं नास्ति तद्देहे मांसास्थिरुधिरं न हि । इन्द्रवाप इवाकाशे दर्पणे प्रतिबिम्बवत् ॥ ६२ ॥

इत्येवं मनसा कल्प्यं निष्कलं सकलं भवेत् ।

[भङ्गम्]

त्रिगुणं सत्यखङ्गं च दुर्भेद्योऽनुग्रहस्तथा ॥ ६३ ॥

ऋद्धिर्माया विवर्णं च नादः संहृतिरेव च । एते दशगुणाः प्रोक्तास्तेषां लक्षणमुच्यते ॥ ६४ ॥

त्रिगुणं शूलमित्युक्तं सत्यं परशुरुच्यते । खङ्गमीशप्रतापोऽयमभेद्यं वज्रमिष्यते ॥ ६५ ॥

ईशस्यानुग्रहश्चैव ह्यभयं तु प्रशस्यते । ऋद्धिः स्यान्नागरूपं तु पाशं मायास्वरूपकम् ॥ ६६ ॥

विवर्णमङ्कुशं चैव घण्टां नादात्मकं विदुः । संहारस्वशिरूपं तु पाशानां भस्मसात्कृतिः ॥ ६७ ॥

[उपाङ्गम्]

'एतद्वै गुणरूपं च साङ्गं चेति प्रकीर्तितम् । वस्त्रोपवीतमालाश्च गन्धमाभरणं तथा ॥ ६८ ॥

आसनावरणं चैवाप्युपाङ्गं चेति कीर्तितम् । अङ्गभाव इति प्रोक्तस्तस्य रूपमिदोच्यते ॥ ६९ ॥

[रूपम्]

कुन्देन्दुस्फटिकाभासं जटाभकुटमण्डितम् । पञ्चवक्त्रसमायुक्तं पञ्चवर्णसमन्वितम् ॥ ७० ॥

दशबाहुयुतोदग्रं द्विपादं पद्मसंस्थितम् । शूलं परशुखड्गौ च ^{१०}वज्राभयं च दक्षिणे ॥ ७१ ॥

^{११}नागं पाशाङ्कुशं चैव घण्टां वह्निं च वामके । सर्वलक्षणसंयुक्तं सर्वाभरणसंयुतम् ॥ ७२ ॥

दिव्याम्बरधरं देवमूर्ध्वबाहुं महोज्ज्वलम् । ^{१२}दिव्यगन्धानुलिप्ताङ्गं दिव्यवस्त्रेण वेष्टितम् ॥ ७३ ॥

शान्तरूपमिदं प्रोक्तं विशेषस्वधुनोच्यते । कर्मेशं पूर्ववक्त्रं स्यात्कर्तृ तद्दक्षिणं भवेत् ॥ ७४ ॥

अपरं ^{१३}मूर्तवक्त्रं स्यादमूर्तं चोत्तराननम् । ऊर्ध्वं च शिवसादाख्यं पञ्चसादाख्यमुच्यते ॥ ७५ ॥

ईशानादीनि मूर्धानि ^{१४}सृष्टिरेवाकृतिर्भवेत् । प्राग्वक्त्रं पूर्वमुद्दिष्टं पश्चिमायां तु पश्चिमम् ॥ ७६ ॥

दक्षिणाभिमुखं याम्यमुत्तरायां तथोत्तरेः । एवं पञ्चात्मतत्वाच्च सर्वकारणकारणम् ॥ ७७ ॥

^१ B : घातुर्भेदमिति

^२ A : तत्कलादि चतुर्धा च विध्यस्वे तु

^३ A : सर्वाङ्गानि च संपूर्णा

^४ A : इन्द्रवापमिनाकाशे

^५ A : ततः pour तथा

^६ B : खङ्गमीशप्रतापाय महेशं वज्रमिष्यते

^७ B : प्रदरयति

^८ B : एते च गुणरूपाश्च सांशाश्चति

^९ A : पद्मसंस्थितम्

^{१०} A : वज्रं चाभयं दक्षिणे

^{११} A : पाशं चैवाङ्कुशं चैव

^{१२} B : दिव्यगन्धेन लिप्ताङ्गं दिव्यवस्त्रोपवेष्टितम्

^{१३} A : मूर्तिं pour मूर्ति

^{१४} B : सृष्टिरेवाकृतिर्भवेत्

[स्थापनादिकर्म कर्मसादाख्ये कर्तव्यम्]

लिङ्गरूपमिदं प्रोक्तमिति शास्त्रस्य निर्णयः । एतद्दे कर्मरूपत्वात्कर्मकमेति कारयेत् ॥ ७८ ॥

कर्मादीनि कलादीनि कर्म चेति निगद्यते । तस्माद्दे स्थापनादीनि कर्मकमेति कारयेत् ॥ ७९ ॥

लिङ्गे वा स्थण्डिले वापि मण्डले हृदयेऽपि वा । ध्यात्वा सदाशिवं पूज्य विधिवत्स्थापनं कुरु ॥ ८० ॥

कर्तृकादिवतुर्णां तु^१ 'स्थापनादि न कारयेत् । योगिनां मन्त्रवज्ज्येयं वक्त्रदेवं^२ भवं विदुः ॥ ८१ ॥

एतैश्च लक्षणैर्युक्तं कर्मसादाख्यमुच्यते^३ । शिवादिकर्मपर्यन्तं क्रमेण परिकीर्तितम् ॥ ८२ ॥

[महेशः]

सादाख्यलक्षणं प्रोक्तं महेशं शृणु तत्त्वतः । कर्मेशस्य सहस्रांशात्ममहेशस्य समुद्भवः ॥ ८३ ॥

महेशं सकलं विद्यास्पृष्टिस्थितिलयात्मकम् । पञ्चविंशतिभेदैस्तु तन्मूर्तिः पञ्चविंशतिः ॥ ८४ ॥

[महेशरूपभेदाः]

पञ्चविंशतिं संप्रोक्तमेकवक्त्रं त्रिनेत्रकम् । एतच्छिवभयं पिण्डं रूपभेदमथ शृणु ॥ ८५ ॥

प्रथमं च सोमधारि द्वितीयमुमया सह^४ । तृतीयं तु वृषारूढं चतुर्थं^५ नत्तरूपकम् ॥ ८६ ॥

'पञ्चमं वैवाहमूर्तिं षष्ठं पाशुपतं तथा । गङ्गाधरं सप्तमं च त्वष्टमं^६ त्रिपुरान्तकम् ॥ ८७ ॥

नवमं^७ गौरिसंवाद् दशमं गौर्यनुग्रहम् ।^८ उमयालिङ्गितं पद्माद्रुद्रोमासहितं तथा ॥ ८८ ॥

त्रयोदशमुनाराध्यं^९ सुखासीनं चतुर्दशम् ।^{१०} कङ्कालं तु पञ्चदशं केशवार्धं च षोडशम् ॥ ८९ ॥

किरातं च सप्तदशमर्धनारीश्वरं तथा ।^{११} चक्रप्रसादमेकोनविंशं विघ्नप्रसादकम् ॥ ९० ॥

एकविंशं चैकपाद् दक्षिणामूर्तिकं तथा । मिश्राटनं त्रयोविंशं^{१२} चतुर्विंशं च कालहम् ॥ ९१ ॥

^{१३} लिङ्गोद्भवमुमाकान्तं पञ्चविंशतिभेदकम् ।

[रुद्ररूपम्]

प्रोक्तो महेशभेदस्तु रुद्रभेदमतः शृणु^{१४} ॥ ९२ ॥

सहस्रांशात्ममहेशस्य रुद्रोद्भवस्ततः शृणु । चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च जटामकुटमण्डितम् ॥ ९३ ॥

ज्वालाग्निसदृशप्रख्यं^{१५} टङ्कशूलसमन्वितम् । वरदाभयसंयुक्तं रुद्ररूपमिति स्मृतम् ॥ ९४ ॥

[रुद्रब्रह्मविष्णुवाद्युत्पत्तिः]

तदेवस्य सहस्रांशाद्ब्रह्मविष्णुसमुद्भवः । तच्छिवे दक्षिणांशे तु ब्रह्माभूत्स्पृष्टिकारणम् ॥ ९५ ॥

१ B : च pour तु २ A : स्थापनादीनि कारयेत् ३ A : भ्वाद्भिः ४ B : उत्तमम् pour उच्यते
 ५ B : युतः pour सह ६ A : द्रव्यकारणम् ७ B : पद्मोद्वाहमूर्तिस्तु
 ८ A : तथा चैव pour सप्तमं च ९ A : त्रिपुराननम् १० B : गौरीसंवाहो
 ११ A : उमया सहितं १२ A : उमासाध्यं pour उमाराध्यं १३ A : कङ्कालं केशवार्धं च षोडशं त्रिपुरान्तकम्
 १४ A omet les demi-sloka 90b et 91a. १५ A : चतुर्विंशति कालह १६ A : सुखासनमुमाकान्तं
 १७ A : अतः परम् pour अथ शृणु १८ A : टङ्कशूलधरास्वितम्

तच्छिवे वामपाश्वे तु 'विष्णुर्ह्यासीत्तथैव च । आदित्यो दक्षिणे नेत्रे चन्द्रो वै वामलोचने ॥ ९६ ॥
जातवेदा ललाटे तु ह्यास्ये वेदसमुद्भवः । घ्राणे वायुः समुत्पन्नः श्रोत्रे 'कृतयुगादयः ॥ ९७ ॥
गले गणेशः संभूतो हृदये पण्मुखस्तथा । नाभेर्वै द्वादशादित्याः सर्वलोकपिसंज्ञकाः ॥ ९८ ॥
रुद्राश्चैव तु सर्वे वै पञ्चास्रं 'क्षेत्रपालकः । विद्याहानिं च देवस्य मूलाघारे समुद्भवाः ॥ ९९ ॥
कटिदेशे तु वसवो गुह्यदेशे 'भवादयः । 'ऊरुभ्यामश्विनौ जातौ 'तद्देशे त्वष्टमङ्गलम् ॥ १०० ॥
धर्माधर्मादिदेवाश्च जङ्गाजाता दशायुधाः । क्षुरिका बीजमुख्यं च 'पादपङ्कजयोस्तथा ॥ १०१ ॥
अधिरक्षोगणाः सिद्धा नागा विद्याधरास्तथा । गन्धर्वाप्सरसश्चैव 'पादमूलसमुद्भवाः ॥ १०२ ॥
अष्टाविंशतिकोटयस्तु देवा रोमसमुद्भवाः । 'नद्यश्च सागराः सर्वे रोममूलसमुद्भवाः ॥ १०३ ॥
'यत्स्थाने जननं तेषां तत्स्थाने च लयो भवेत् । तत्त्वानामासनं तत्र तच्छिवाकृतिरुच्यते' ॥ १०४ ॥
सशीर्षं प्रणवान्तस्तु प्रणवः सर्वकारणम् । 'रुद्राङ्गम्यादिदेवान्तमीश्वरस्थितिरैश्वरम् ॥ १०५ ॥
शिवात्सदाशिबोद्भूतिस्तस्माच्चैव महेश्वरः । 'महेश्वराच्छिवाद्रुद्रो रुद्राद्विष्णुसमुद्भवः ॥ १०६ ॥
विष्णोर्ब्रह्मा समुद्भूतः 'कृत्यदेवसमुद्भवः । तस्माद्धै देवतादीनां शृणुष्व 'जनकाञ्जनिम् ॥ १०७ ॥
शिवस्य लक्षणं प्रोक्तं शैबोत्पत्तिविधिं शृणु ॥ १०८ ॥

इति 'श्रीरौरवतन्त्रे' 'पञ्चसादाख्यविधिपटलः सप्तविंशः ॥

- १ A : विष्णुस्वामी तथैव च २ A : कृतयुगादिकम् ३ A : क्षेत्रलामकम् ४ A : विद्याहरश्चैव देवानां
५ A : भवादयः ६ B : ऊर्वाश्च त्वश्विनौ ७ A : तद्देशे तु स्वमङ्गलम् ८ A : पादयोः पङ्कजस्तथा
९ B : पादमूले pour पादमूल १० B : रुद्रेशः pour नद्यश्च ११ A : यत्स्थाने गणयैर्ष्या
१२ B : इत्यते pour उच्यते १३ A : रुद्राङ्गमादिदेवांश्च ईश्वरस्थितिरैश्वरम् १४ A : महेश्वराच्छिबो रुद्रो
१५ A : कृत्यदेवैः समुद्भवाः १६ A : जनकाञ्जनः १७ B omet श्रीरौरवतन्त्रे
१८ B : पञ्चसादाख्यो नाम सप्तविंशः पटलः

BIBLIOGRAPHIE

I

IMPRIMÉS

- Ajitāgama*, éd. par N. R. Bhatt, vol. I, 1964; Vol. II, 1967, Publications de l'Institut Français d'Indologie, N° 24.
- Aparājitapṛicchā* par Bhuvanendra; éd. par P. A. Mankad, Gaekwad's Oriental Series, Baroda N° 115, 1950.
- Āpastambamantrapāṭhaḥ: Āpastambamantrabrāhmaṇa* éd. par M. Winteraitz, Oxford, 1897.
- Brahmāṇḍapurāṇa*, Veṅkṭeśvara Steam Press, Bombay 1957.
- Īśānaśivagurudevapaddhati* par Īśānaśivagurudevamiśra; éd. par T. Gaṇapatiśāstri, vol. I *Sāmānyapāda*, vol. II *Mantrapāda*, vol. III *Kriyāpāda*, paṭala 1-30; vol. IV *Kriyāpāda*, paṭala 31-64 et *Yogapāda*, Trivandrum Sanskrit Series n° 69, 72, 77 et 83, 1925.
- Kāmikāgama*, 2 vols., Civaṇṇa Napotayantraṇālai, Cintātiripēṭṭai, Madras, 1909 (car. grantha).
- Kāraṇāgama*, Civaṇṇa Napotayantraṇālai, Cintātiripēṭṭai, Madras (vol. I *Pūrvakāraṇāgama*, 1921; vol. II *Uttarakāraṇāgama*, 1901) (car. grantha).
- Kiraṇāgama*, Śivāgamasiddhāntaparipālanasamgha, Dēvakōṭṭai, 1932 (I *Vidyāpāda*; II *Kriyāpāda*; III *Caryāpāda*; IV *Yogapāda*) (car. grantha).
- Kriyādīpikā*, par Śivāgrayogīndrajñānaśivācārya, éd. par Muttukumara tampirān, Madras, 1929 (car. grantha).
- Kriyākramadyotikā* (ou *Aghoraśivācāryapaddhati*) par Aghoraśivācārya, avec le commentaire *Prabhā* de Nirmalamaṇidesika, Chidambaram, 1927 (car. grantha).
- Kriyākramadyotikā, aparakriyāvidhi*, par Aghoraśivācārya, Tenintiya arcakar caṅkam, Madras, 1971.
- Mahānārāyaṇopaniṣad*, éd. par G. A. Jacob, Bombay Sanskrit and Prakrit Series, N° 35, 1888.

- Mṛgendrāgama* (*vidyāpāda* et *yogapāda*), avec les commentaires de Bhaṭṭanārāyaṇakaṇṭha et Aghoraśivācārya; *Sivāgamasiddhāntapari-pālanāsaṅgha*, Devakoṭṭai, 1928.
- Nāṭyaśāstra*, de Bharata, avec le commentaire *Abhinavabhāratī* par Abhinavagupta; éd. par M. Ramakrishna Kavi et J. S. Pade; 4 vols. Gaekwad's Oriental Series, Baroda, N° 36, 68, 124 et 145; 1934-1964.
- Pavitrotsavavidhi*, CivañāNapotayantraçālai, Cintātiripēṭṭai, Madras, 1929 (car. grantha).
- Rauravāgama* vol. I éd. par N. R. Bhatt, Publications de l'Institut Français d'Indologie N° 18, 1961.
- Sakalāgamasārasaṅgraha*, CivañāNapotayantraçālai, Cintātiripēṭṭi, Madras, 1912, (car-grantha)
- Silparatna* de Śrikumāra, 2 vols, Trivandrum Sanskrit Series, N° 73 et 98 Trivandrum 1922-1929.
- Somaśambhupaddhati* par H. B. Lachaux; 2 vols; Publications de l'Institut Français d'Indologie, n° 25, 1963-1969
- Sritattvanidhi*, 3 vols., Tanjāvūr Sarasvati Mahāl Library Series, N° 104, 1963-1966.
- „ Veṅkaṭeśvara Steam Press, Bombay, Saka 1823.
- Suprabhedāgama* CivañāNapotayantraçālai. Cintātiripēṭṭai, Madras, 1907 (I *Kriyāpāda*; II *Caryāpāda*; III *Yogapāda*; IV *Jñānapāda*) (car. grantha).
- Taittiriyabrāhmaṇa*, 3 vols., Ānandāśrama Sanskrit Series n° 37, Poona, 1934.
- Taittiriyāranyaka*, avec le commentaire de Bhaṭṭabhāskara, 3 vols., Government Oriental Library Series, N° 26, 27 et 29, Mysore, 1902.
- Taittiriyasaṃhitā*, 6 vols., Ānandāśrama Sanskrit Series, n° 24, Poona, 1940.
- Vātulaśuddhākhyam*, CivañāNapotayantraçālai, Cintātiripēṭṭai, Madras 1912.
- id. (ou Āgamarahasyam) éd. par Talakāḍu āgamika Kṛishna dikṣita, Bangalore 1958.

II

MANUSCRITS

- Acintyaśivasādākhya*, copies des manuscrits de M. K. Sundareśa Baṭṭar, Madurai et de A. Rāmanātha gurukkaḷ, Kaṇḍanūr (T n° 7 et 8)
- Aṃśumadāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukkaḷ, KīLvelūr et de M. K. Sundareśa Baṭṭar, Madurai (T n° 3 et 6)
- Aṃśumatkāśyapa*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukkaḷ KīLvelūr et Nāgarāja gurukkaḷ, Periyakuḷam (T n° 1 et 2)
- Cintyāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukkaḷ, KīLvelūr et de Svāminātha Śivācārya, Tiruvāḍudurai (T n° 13 et 14)
- Diptāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukkaḷ, KīLvelūr et de M. K. Sundareśa Baṭṭar, Madurai (T n° 15 et 16).
- Jñānaratnāvali*, copie du manuscrit R. No. 14898 de Madras Government Oriental Manuscripts Library (T n° 231)
- Kālottara*, copies des manuscrits R. No. 14343 et 16805 de Madras Government Oriental manuscripts Library, (T n° 59 et 60).
- Makuḷāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukkaḷ, KīLvelūr, de Kanaka dikṣitar, Firunelvēli et de A. Rāmanātha gurukkaḷ, Kaṇḍanūr (T n° 18, 19 et 20).
- Mataṅgapārameśvara*, copie du manuscrit R. No. 16794 de Madras Government Oriental Manuscripts Library (T n° 196)
- Pārameśvarāgama*, copie du manuscrit de S. Sambanda gurukkaḷ, Madras (T n° 141).
- Rauravāgamapaddhati*, copie du manuscrit de Svaminatha Śivācārya Mylapore, Madras (T n° 120)
- Sahasrāgama*, copie du manuscrit de Akṣaya gurukkaḷ, KīLvelūr (T n° 33)
- Sakalāgamaprāyaścittam*, copies des manuscrits du Kailāsa Bhaṭṭar, Tirunelveli (T n° 160, 181 et 203).
- Santānasamhitā*, copie du manuscrit d'Adyar Library and Research centre, Madras (T n° 67).

- Sūkṣmāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukka], KīLvelūr, de Kanaka dikṣitar, Tirunelvēli et de J. Viśvanātha gurukka], Mēlmaṅgalam (T n° 36, 37 et 38).
- Svāyambhuvāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukka], KīLvelūr et de Kanaka dikṣitar, Tirunelvēli (T n° 39 et 40).
- Siddhāntadīpikā*, copie du manuscrit de Svaminātha Śivacārya, Mylapore, Madras (T n° 120).
- Sivālayanirmāṅasthāpanadīpikā*, copie du manuscrit de Svaminātha Śivācārya, Mylapore, Madras (T n° 122).
- Virāgama*, copies des manuscrits de Akṣaya gurukka], KīLvelūr, de Subrahmaṅya gurukka], KuNRakkuḍi et de Rāmanātha gurukka], Kaṇḍanūr (T n° 29, 30 et 31).
- Yogajāgama*, copies des manuscrits de M. K. Sundarśeṣa Baṭṭar, Madurai et de J. Viśvanātha gurukka], Mēlmaṅgalam (T n° 24 et 26)

TABLE DES PLANCHES

			Face page
I.	Bhadrapīṭha		27
II.	Padmapīṭha		28
III.	Dvārapāla : Nandi et Mahākāla		56
IV.	„ Daṇḍi et Muṇḍi		„
V.	„ Vijaya et Bhṛṅgi		„
VI.	„ Gopati et Ananta		57
VII.	Parivāraṣṭaka		60
VIII.	Someśa		67
IX.	Uttamadeśatāla (Sukhāsana)		92
X.	Somāskanda		94
XI.	Vṛṣārūḍha		96
XII.	Tripurāri		100
XIII.	Candraśekhara (Kevala)		103
XIV.	Caturbhujakālāri		107
XV.	Aṣṭabhujakālāri		108
XVI.	Kalyāṇamūrti		109
XVII.	Bhujāṅgatṛāsa-nṛtta		110
XVIII.	Uddāṇḍa-nṛtta		114
XIX.	Atyuddāṇḍanṛtta		115
XX.	Bhikṣāṭana		116
XXI.	Kaṅkāla		117
XXII.	Ardhanārī		119
XXIII.	Dakṣiṇāmūrti		120
XXIV.	Nāgaravimāna		146
XXV.	Vesaravimāna		147
XXVI.	Pratibandha		148
XXVII.	Padabandha		„
XXVIII.	Stambha		149
XXIX.	Maṇṭapa		153
XXX.	Caturaśra-maṇṭapa	16 stambha	154
XXXI.	„	36 „	„
XXXII.	„	64 „	„
XXXIII.	„	100 „	„
XXXIV.	Āyataśra-maṇṭapa	42 stambha	„
XXXV.	„	48 „	„
XXXVI.	„	80 „	„
XXXVII.	„	80 „	155
XXXVIII.	Prākāra		157
XXXIX.	Gopura : Śalākāśirogopura		160
XL.	„ Maṇḍapākāśirogopura		„
XLI.	„ Lupākāśirogopura		„
XLII.	„ Chatrākāśirogopura		161

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several columns and appears to be a list or a set of records.]

1911

1911

1911

1911

1911

TABLE DES MATIÈRES

	Page
Preface	i
Manuscripts du Rauravāgama utilisés pour la présente édition	xvi
उपोद्घातः	xvii
क्रियापादः	
सप्तविंशः पटलः बाललिङ्गस्थापनविधिः	१—१३
बाललिङ्गस्थापने द्वैविध्यम्	१
बालस्थापनस्यावश्यकता	११
तरुणालयस्थानं तरुलक्षणं च	३
बाललिङ्गम्	४
मण्डपः	११
शयनाधिवासः, कुम्भस्थापनं च	६
होमः	=
वास्तुहोमः	९
अधिवासानन्तरं कुर्यम्	११
बाललिङ्गस्थापनं कुम्भाभिर्यकञ्च	१०
द्वितीयतरुणालये विशेषः	१२
बाललिङ्गविसर्जनम्	१३
अष्टाविंशः पटलः लिङ्गस्थापनविधिः	१४—२९
लिङ्गस्थापनफलम्	१४
लिङ्गमानम्	११
समखण्डलिङ्गम्	१५
वर्धमानलिङ्गम्	११
शिवाधिकलिङ्गम्	१६
स्वस्तिकलिङ्गम्	११
शिरोवर्तनम्	११
लक्षणोद्धारः	१७
लिङ्गशुद्धिः	१८
बलाधिवासः	११
मण्डपः	१९
ज्ञानमण्डपः	२०
शयनाधिवासः	११
कुम्भस्थापनम्	२१
कुम्भमध्ये सदाशिवध्यानम्	११
वर्धन्वा मनोन्मनीध्यानम्	२२

विश्वेश्वरध्यानम्	२३
होमः	२३
पूर्णहृत्तिः	२४
भान्धार्यापूजा	२४
लिङ्गस्य गर्भगोहानयनम्	२५
आधारशिलास्थापनम्	२५
रज्जादिन्यासः	२५
लिङ्गस्थापनम्	२६
पिण्डिकालक्षणम्	२६
भद्रपीठम्	२७
पद्मपीठम्	२७
लिङ्गपीठशुद्धिः	२८
कुम्भाभिषेकः	२८
लिङ्गप्रतिष्ठाफलम्	२९

एकोनविंशः पटलः पिण्डिकास्थापनम्	३०—३४
आधारशिला	३०
जलाधिवासः	३१
मण्डपः	३१
शयनाधिवासः	३२
कुम्भस्थापनम्	३२
होमः	३३
जीर्णपिण्डिकाविमर्जनम्	३३
पिण्डिकास्थापनम्	३४
कुम्भाभिषेकः	३४

विंशः पटलः क्षेत्रलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः	३५—४६
क्षेत्राह्वयम्	३५
रमद्याने क्षेत्रलिङ्गस्थापनम्	३६
शिवालये क्षेत्रलिङ्गस्थापनम्	३८
क्षेत्रलिङ्गविवये बालस्थापननिषेधः	३९
मण्डपः	४०
जलाधिवासः	४०
लिङ्गशुद्धिः	४०
शयनाधिवासः	४१
कुम्भस्थापनम्	४१
होमः	४२

आधारशिलादिन्यासः	४३
रत्नादिन्यासः	४४
लिङ्गस्थापनम्	४५
पिण्डिकायोजनम्	४६
पूणहुतिः, कुम्भाभिषेकश्च	४७ - ५४
एकत्रिंशः पटलः गौरीस्थापनविधिः	४७
गौरीप्रतिष्ठात्रैविध्यम्	४८
गौरीलयणम्	४९
रत्नादिन्यासः	५०
नेत्रोन्मीलनम्	५१
ग्रामप्रदक्षिणम्, जलाधिवासश्च	५२
मण्डपः	५३
शयनाधिवासः	५४
कुम्भस्थापनम्	५५
होमः	५६
कुम्भाभिषेकः	५७
द्वाविंशः पटलः द्वारपालस्थापनविधिः	५४ - ५९
द्वारपालस्थानं तन्मानं च	५४
प्रतिमाद्रव्यम्	५५
द्वारपाललक्षणम्	५६
नेत्रोन्मीलनं कुम्भस्थापनादि च	५७
होमः	५८
कुम्भाभिषेकः	५९
त्रयस्त्रिंशः पटलः परिवारस्थापनविधिः	६० - ६६
परिवाराष्टकस्थानम्	६०
उक्षास्थानं विम्बविष्टरस्थानं च	६१
पीठलक्षणम्	६२
वृषभः	६३
त्रिशूलम्	६४
महापीठम्	६५
स्थापनम्	६६
चतुस्त्रिंशः पटलः सोमेश्वरस्थापनविधिः	६७ - ७४
सोमेश्वरस्थानं तन्मानं च	६७
श्वरप्रतिमालक्षणम्	६८
देवीमानम्	६९

सोमेश्वरलक्षणम्	११
नेत्रोन्मीलनम्	७०
जलाधिवासः	७१
मण्डपः	७२
शयनाधिवासः	११
कुम्भस्थापनम्	११
होमः	७३
कुम्भामिश्रकः	११
पञ्चत्रिंशः पटलः प्रतिमालक्षणम्	७५ — १२३
विषद्वेषः	७५
गर्भगेहतः प्रतिमानम्	७६
लिङ्गवशात् प्रतिमानम्	११
द्वारतः स्तम्भतश्च प्रतिमानम्	११
कार्त्तिक्यांशयो जनम्	११
आयादिशुद्धिः	७७
अङ्गमानम्	७८
सुखासनलक्षणम्	९२
सूत्रन्यासः	११
सुखासनमूर्तिरूपम्	९३
सोमास्कन्दः	९४
स्कन्दलक्षणम्	९५
शृंगारुडलक्षणम्	९६
त्रिपुरारिलक्षणम्	९८
आभङ्गादिष्वन्तरम्	११
आभङ्गम्	९९
समभङ्गम्	११
अतिभङ्गम्	१००
त्रिपुरारिमूर्तिस्वरूपम्	११
चन्द्रशेखरलक्षणम्	१०१
सूत्रन्यासः	११
केवलम्	१०३
गौरीसहितं गौरालिङ्गितं च	१०५
कालहारिलक्षणम्	१०६
चतुर्भुजकालारिरूपम्	१०७
अष्टभुजकालारिरूपम्	१०८
कल्याणमूर्तिः	११

वृत्तरूपम् ; तत्र भुजङ्गवासवृत्तम्	११०
नतमानं सूत्रपातश्च	१११
उद्दण्डवृत्तम्	११४
अत्युद्दण्डवृत्तम्	११५
भिक्षाटनलक्षणम्	११६
कङ्काललक्षणम्	"
अर्धनारीश्वरलक्षणम्	११९
दक्षिणामूर्तिलक्षणम्	"
रत्नन्यासः	१२१
नेत्रोन्मीलनम्	१२२
कुम्भाभिवेकः	"

षट्त्रिंशः पटलः विष्णुस्थापनविधिः १२४—१२८

विष्णुस्थानम्	१२४
विष्णुलक्षणम्	"
प्रतिमामानम्	१२५
मन्त्राः	"
रत्नन्यासः, नेत्रोन्मीलनं च	"
प्रतिमाशुद्धिः, जलाधिवासश्च	१२६
शयनाधिवासः	"
कुम्भस्थापनम्	१२७
होमः, कुम्भाभिवेकश्च	"
परिवारपूजा	१२८
जपनम्	"

सप्तत्रिंशः पटलः मोहिनीस्थापनविधिः १२९—१३६

मोहिन्द्युत्पत्तिः	१२९
मन्त्रोद्धारः	१३०
मोहिनीस्थानम्	"
प्रतिमा	"
द्वारपालिकाः	१३१
षोडशपरिवारदेवताः	१३२
मण्डपः	"
रत्नन्यासः, नेत्रोन्मीलनं च	"
जलाधिवासः	१३३
शयनाधिवासः	"

कुम्भास्थापनम्	१३३
होमः	३१
कुम्भाभिषेकः	१३४
उत्सवः	१३५
षष्ठत्रिंशः पटलः नागराजप्रतिष्ठा	१३७—१४१
मन्त्रोद्धारः	१३७
प्रतिमालक्षणम्	"
रत्नन्यासः, नेत्रोन्मीलनं च	१३८
जलाधिवासः	१३९
यागमण्डपः	"
शयनाधिवासः	१४०
कुम्भास्थापनम्	"
होमः	१४१
कुम्भाभिषेकः	"
एकोनचत्वारिंशः पटलः प्रासादलक्षणविधिः	१४३—१४९
सदनविधानम्	१४३
प्रासादार्थकारः	१४४
गर्भगृहम्	१४६
शङ्कर्यः	१४७
नागरादिलक्षणम्	"
अग्निष्ठानम्	१४८
स्तम्भाः	"
प्रस्तरोपरि वृषभूतादिकल्पनम्	१४०
दिशामूर्तिकल्पनम्	"
द्वारिंशः पटलः मण्डपलक्षणविधिः	१५२—१५६
मुखमण्डपः	१५२
मण्डपमानम्	"
अन्तरालम्	"
समाश्रमण्डपः	१५३
बाह्यताश्रमण्डपः	१५५
एकत्रिंशः पटलः प्राकारलक्षणविधिः	१५७—१५९
प्राकारमानम्	१५७
प्राकारान्नां इत्यनेनम्	१५८

कुक्ष्यविस्तारः	१५८
प्रकारविधिः	१५९

द्विचत्वारिंशः पटलः गोपुरलक्षणविधिः	१६०—१६१
गोपुरमानम्	१६०
अलंकारः	१६१

त्रिचत्वारिंशः पटलः मकुडादिविभूषणविधिः	१६२—१६९
मकुडलक्षणम्	१६२
स्वर्णपुष्पम्	१६३
गोलका	१६४
पट्टम्	"
कर्णवृत्तम्	"
चन्द्रखण्डः	१६५
जाह्नवी	"
उत्तरीयम्, द्वारः, यज्ञोपवीतं च	"
प्रभा	१६६
यन्त्रिका	१६८
भूषणयोजनविधिः	"

चतुश्चत्वारिंशः पटलः प्रायश्चित्तविधिः	१६९—१८४
प्रासादपतने प्रायश्चित्तम्	१६९
सुधाकर्महीने "	"
प्रासादाद्बिच्छेदे "	"
प्रासाददाहे "	१७०
दिकर्तृशुभभादिच्छेदादौ "	"
लिङ्गप्रतिमादीनां चलनादौ "	"
आवरणपीठादिहीने	"
वण्डालार्तवादिस्पर्शे	१७१
अर्चनादिहीने "	१७२
मङ्गलादिहीने "	१७५
मङ्गलादिपतने "	"
नित्यकर्मविहीने "	१७६
नित्योत्सवविहीने "	"
स्थलकर्म-सुधाकर्म-जलकर्महीने	"
संवत्सरोत्सवहीने "	१७७

ध्वजदण्डस्य पीठस्य वा च्छेदादौ प्रायश्चित्तम्	१७७
बलिदान-परिवेष-नीराजन-तीर्थसंग्रह-तीर्थकार्यहीनेषु	"
अद्भुतशान्तिः	"
मूर्तिहोमः	१८२
शान्तिहोमः	"
दिशाहोमः	१८३

पञ्चत्वारिंशः पटलः पवित्रारोपणविधिः

१८५—२०१

पवित्रारोपणकालः	१८५
यागमण्डपः	"
अङ्कुरार्पणम्	१८६
पवित्रसृष्टाणि	"
गन्धपवित्रम्	१८७
पवित्राधिवासः	१८८
होमः	१८९
गन्धपवित्रारोपणम्	१९०
घण्टायां गन्धपवित्रारोपणम्	१९१
भस्मपात्रे स्फुटस्फुरणस्य गन्धपवित्रारोपणम्	१९२
सौरादिगुर्वन्तं गन्धपवित्रयोजनम्	"
देवदेवे गन्धपवित्रारोपणम्	"
अग्निस्त्वशिशं प्रति क्लृप्ता	१९३
पवित्ररक्षा	१९४
पञ्चगव्यसर्वाधिसोवनम्	१९४
अधिवासानन्तरं प्रति कर्तव्यता	१९६
पूण ह्युक्तिः	१९८
पवित्रारोपणम्	१९९
चण्डेशो निर्मात्यपवित्रारोपणम्	२००
आचार्यपूजा	२०१

षट्चत्वारिंशः पटलः अन्त्येष्टिविधिः

२०२—२१४

अन्त्येष्टिश्चावद्विवरणम्	२०२
विपन्नस्य क्षातालंकारादि	"
कुर्णोत्सवः	२०३
आसन्दिक्कामारोन्ध्र श्रैतस्य रमणालम्बनम्	२०४
मण्डपः	२०५
विताकल्पनम्	"

मण्डलकल्पनम्	२०६
द्रव्यसंकल्पनम्	"
चितावास्तुपूजा	"
अस्त्रपूजा	२०७
मण्डपे शिवपूजा	"
पञ्चासनानि	२०९
अभिकार्यम्	"
होमः	२१०
अध्वशोधनम्	२११
कलाशोधनम्	२१२
निरृतिकलाशोधनम्	"
प्रतिष्ठाकलाशोधनम्	२१३
विद्याकलाशोधनम्	"
शान्तिकलाशोधनम्	२१४
सान्त्वयतीतकलाशोधनम्	"
दहनविधिः	२१५
दहनानन्तरकरणीयविधिः	"

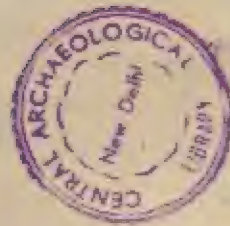
Appendice पञ्चसादाख्यविधिः

२१६—२२२

शिवसृष्टिः	२१७
शक्तिसृष्टिः, तत्र पञ्चसादाख्यम्	"
पञ्चतरवेषु तत्त्व-मूर्ति-प्रभावाः	"
पञ्चसादाख्यतरवानामुद्भवः, तेषां वर्णः, रूपं च	२१८
शिवसादाख्यम्	"
अमूर्तसादाख्यम्	"
मूर्तसादाख्यम्	"
कर्तृसादाख्यम्	"
कर्मसादाख्यम्	२१९
कर्मसादाख्यस्य पिण्डरूपत्वम्	"
कर्मसादाख्यात् सर्वतरवादिसंभवः	"
कर्मसादाख्यं सकलनिष्कलम्	२२०
अङ्गम्	"
लपाङ्गम्	"
रूपम्	"
स्थापनादिकर्म कर्मसादाख्ये कर्तव्यम्	२२१
महेशः	"

महेश्वरभेदाः	२२१
स्वरूपम्	२२
सद्व्यवस्थावृत्तिः	२२
Bibliographic	223
Table des planches	227
Table des matières	229

65296

ERRATA

page	ligne	au lieu de	lire	page	ligne	au lieu de	lire
xvii	17	०पादिष्टाः	०पदिष्टाः	13	6	राष्ट्रं	राष्ट्रं
„	24	०हृता	०हृताः	15	1	कनिष्ठाशां	कनिष्ठानां
xviii	5	पुत्रवं	पुत्रवं	19	2	त्रिरात्रं वाधि०	त्रिरात्रं वाधि०
„	14	चोदित	चोदितो	22	2	पाशाङ्कुशं	पाशाङ्कुशं
„	18	कर्तारौ	कर्तारो	26	1	हृदयेन	हृदयेन
„	19	ऽन्यादि	ऽन्यादि	27	5	स्थादिभागं	स्थादिभागं
xix	27	रुग्ण	रुग्णा	32	4	०र्यष्टा	०र्यष्टा
xxi	20	प्रतिपादितौ	प्रतिपादितौ	33	4	०धानाधिकं	०धानाधिकं
xxiii	1	निदिष्टोऽत्र	निदिष्टोऽत्र	37	14	72b-47	72b-74
„	28	व्यत्यासो	व्यत्यासो	43	1	व्याहृति	व्याहृति
xxiv	1	प्रतिसंबत्सरं	प्रतिसंबत्सरं	45	1	समर्चयेत् ॥	समर्चयेत् ॥
„	3	निवेदितव्य०	निवेदन०	46	7	समर्चयेत् ॥	समर्चयेत् ॥
„	13	प्रतिमादीनां	प्रतिमादीनां	49	1	हृदा	हृदा
„	„	प्रायश्चित्त०	प्रायश्चित्त०	62	5	कृपोर्चनं	कृपोर्चनं
xxviii	28	सोमास्फुन्द०	सोमास्फुन्द०	66	1	प्रत्येक	प्रत्येकं
„	„	कामरि	कामरि	67	4	सोमेश०	सोमेश०
xxix	5	हृर्वध	हृर्वध	74	1	घृतशिरो०	घृतशिरो०
xxx	11	नेयमूर्ति०	नेयमूर्ति०	75	27	śloka 16	śloka 1b
„	2९	भक्तिव्यति	भक्तिव्यति	76	20	34,	36,
xxxi	3	वर्णनं	वर्णनं	79	3	यवान्वितम् ।	यवान्वितम् ।
xxxii	15	गन्धपवित्रा०	गन्धपवित्रा०	80	3	कटिपार्धा०	कटिपार्धा०
„	27	सप्रपञ्चं	सप्रपञ्चं	83	3	दीप०	दीप०
xxxiii	24	कृतवद्भयो	कृतवद्भयः	112	6	दद्याद्भुलम्	दद्याद्भुलम्
xxxiv	3	कृतवद्भयो	कृतवद्भयः	113	3	वेददद्याद्भुलं	वेददद्याद्भुलं
4	4	समम्	समम्	„	5	वसुनन्द०	वसुनन्द०
7	16	22	29	115	6	नतम्	नतम्
8	1	शिवद्विजाः	शिवद्विजः	130	10	101, b-6:	101, 5b-6:
9	6	स्वस्वान्मनैव	स्वस्वान्मनव	133	13	हृदादिभिः	हृदादिभिः
„	22	35-33	35-43	134	6	षटाहीन इदि	षटाहीन इदि
11	6	शिवण्डयन्त	शिवण्डयन्तं	135	7	वर्धनीम	वर्धनीम्
13	1	सुवर्तां	सुवर्तां	„	„	स्थापयेद्भुधः	स्थापयेद्भुधः

page	ligne	au lieu de	lire	page	ligne	au lieu de	lire
146	2	परिष्ठातु	परिष्ठातु	197	12	धेनुमुदा	धेनुमुदा
147	3	कुर्याद्दिशो	कुर्याद्दिशो	"	14	कल्पयेत् ।	कल्पयेत् ।
"	21	12, 6-65a	12, 61-65a	"	18	योजयेत् ।	योजयेत् ।
148	19	13, 18-10	13, 8-10	198	11	वैषडन्तकम्	वैषडन्तकम्
159	6	ओज ऋद्या	ओजस्संख्या	199	6	त्वान्वायः	त्वान्वायः
165	1	खण्डवधि	खण्डविधि	200	11	हस्तकम् ।	हस्तकम् ।
172	1	चरेत् ।	चरेत् ।	202	13	अन्यत्वं	अन्यत्वं
173	1	द्विगुण	द्विगुणं	207	6	तत्तन्त्रेण	तन्मन्त्रेण
175	2	कृत्वा	कृत्वा	212	4	प्रतिष्ठादीनि	प्रतिष्ठादीनि
188	1	क्षरिका०	क्षरिका०	"	6	तं संपूज्य	तु संपूज्य
190	1	अभिहृदय०	अभिहृदय०	"	8	। नवृत्यादि०	नवृत्यादि०
"	17	10b-103a	90b-103a	213	10	वागीश्वरो	वागीश्वरी
191	2	विशेषयेत् ।	विन्यसेत् ।	"	"	त पूजयेत्	तु पूजयेत्
"	"	गद्दीत्वा	गद्दीत्वा	"	13	पूर्ववत्	पूर्ववत्
"	22	<i>Sakalā-</i> <i>gama-</i> <i>saṃgraha</i>	<i>Sakalā-</i> <i>gama-</i> <i>sārasaṃ</i> <i>graha</i>	"	22	घृतपर्णकम्	घृतपूर्णेकम्
194	28	P. 81	P. 181	215	10	त्वाज्यपर्ण	त्वाज्यपूर्ण
195	7	कल्पयेत् ।	कल्पयेत् ।	218	17	दिश्वलिङ्गा०	दिश्वलिङ्गा०
196	9	योजयेत् ।	योजयेत् ।	"	18	त्रिनेत्रं	त्रिनेत्रं
197	1	त कल्पयेत्	तु कल्पयेत्	220	24	मूर्धानि	मूर्धादि
"	6	तत्स्थाने	तत्स्थाने	221	23	[सद्गद्गा०	[सद्गद्गा०
"	7	तस्य नात्	तस्थानात्	"	30	अथ शृणु	अतः शृणु
				235	6	१६२-१६९	१६२-१६९
				238	3	सद्गद्गाविष्वा०	सद्गद्गाविष्वा०

Shairi su -

65296

CATALOGUED.

PUBLICATIONS DE L'INSTITUT FRANÇAIS D'INDOLOGIE

Nos.

1. Kāraṇelane—*Kāraikkālammeiyār*, œuvres éditées et traduites. Introduction par Jean Filliozat. 1956.
2. Jean Filliozat—*Les relations extérieures de l'Inde* (1)
 1. *Les échanges de l'Inde et de l'Empire Romain aux premiers siècles de l'ère chrétienne.*
 2. *La doctrine brahmanique à Rome au IIIème siècle.* 1956.
3. Madeleine Biardeau—*Le Tattvabindhu de Vācaspatimīśra*. Edition critique traduction et introduction. 1956.
4. J. Monchanin, J. Filliozat, A. Bareau—*Entretiens* 1955. 1956.
5. Louis Renou—*Etudes sur le vocabulaire du Rgveda*. Première série. 1958
6. Suzanne Siauve—*La voie vers la connaissance de Dieu (Brahma-Jijñāsā) selon l'Anuvyākhyāna de Madhva.* 1957.
7. Dev Raj—*L'esclavage dans l'Inde ancienne d'après les textes palis et sanskrits.* Avec une préface du Dr. Jean Filliozat. 1957.
8. Alain Daniélou—*Tableau comparatif des intervalles musicaux.* 1958.
9. Alain Daniélou—*La musique du Cambodge et du Laos.* 1957.
10. André Bareau—*La vie et l'organisation des communautés bouddhiques modernes de Ceylan.* 1957.
11. Alain Daniélou et N. R. Bhatt—*Textes des Purāṇa sur la théorie musicale.* Vol. I, Edition critique, traduction française et introduction. 1959.
12. Charlotte Vaudeville—*Kabir Granthāvali (Doha).* Avec introduction traduction et notes. 1957.
13. Madeleine Biardeau—*Sphoṭa Siddhi (La Démonstration du Sphoṭa) par Maṇḍana Mīśra.* Introduction, traduction et commentaire. Texte sanskrit établi par N. R. Bhatt avec la collaboration de T. Ramanujam 1958.
14. Suzanne Siauve—*Les noms védiques de Viṣṇu dans l'Anuvyākhyāna de Madhva (Brahma-Sūtra I, 1, adhikaraṇa 2 à 12).* Texte avec traduction et notes. 1959.
15. Charlotte Vaudeville—*Etude sur les sources et la composition du Rāmāyāṇa de Tulsi-Dās.* Traduction en hindi par J. K. Balbir. तुलसीदास रचित रामचरितमानस का मूलाधार व रचनाविषयक समालोचनात्मक एक अध्वयन, fasc. I. 1959 fasc. II. 1965.
16. Alain Daniélou et N. R. Bhatt—*Le Gītālakāra.* L'ouvrage original de Bharata sur la musique. Edition critique, traduction française et introduction. 1959.
17. Rasik Vihari Joshi—*Le rituel de la dévotion kṛṣṇaīte.* Préface par Jean Filliozat 1959.
18. N. R. Bhatt—*Rauravāgama*, édition critique, Vol. I, Introduction : Les Āgama givaītes, par Jean Filliozat. 1961. Vol. II 1972.
19. R. Dessigane, P. Z. Pattabiramin et J. Filliozat—*La légende des jeux de Civa à Madurai d'après les textes et les peintures* Vol. I Texte—Vol. II Planches. 1960.
20. Claude Jacques—*Gayāmahātmya.* Introduction, édition critique et traduction française. 1962. 1962.
21. Charlotte Vaudeville—*Les dhā de Dhola Mārū.* Avec introduction traduction et notes. 1962.

PUBLICATIONS DE L'INSTITUT FRANÇAIS D'INDOLOGIE

- Nos. (suite)
22. Sayida Surriya Hussain—*Garcin de Tassy, Biographie et étude critique de ses oeuvres.* 1962.
 23. N. R. Bhatt—*Mṛgendrāgama (Kriyāpāda et Caryāpāda) avec le commentaire de Bhaṭṭa Nārāyaṇakaṇṭha, édition critique.* 1962.
 24. N. R. Bhatt—*Ajīrāgama, édition critique.* Vol. I. 1963. Vol. II. 1967.
 25. Hélène Brunner-Lachaux—*Le rituel quotidien dans la tradition śivaïte de l'Inde du Sud selon Somaśambhu—Somaśambhupaddhati, Introduction, traduction et notes 1ère partie. Le Rituel quotidien. 1963. 2ème partie. Rituels occasionnels.* 1968.
 26. Pierre-Sylvain Filliozat—*Le Pratāparudriya de Vidyānātha—avec le commentaire Ratnāpaṇa de Kumārasvāmin. Traduction, introduction et notes.* 1963.
 27. Dessigane, P. Z. Pattabiramin et J. Filliozat—*Les légendes civaïtes de Kāncīpuram.* 1964.
 28. Ch. Vaudeville—*Bārahmāsā. Les chansons des douze mois dans les littératures indo-aryennes.* 1965.
 29. J. Filliozat et P. Z. Pattabiramin—*Parures divines du sud de l'Inde.* 1966.
 30. Michèle Lupsa—*Chants à Kālī de Rāmprasād. Introduction, texte bengali, traduction et notes* 1967.
 31. R. Dessigane et P. Z. Pattabiramin—*La légende de Skanda.* 1967.
 32. M. E. Adicéam—*Contribution à l'étude d'AiyāNār-Sāstā.* 1967.
 33. J. Filliozat—*Un catéchisme tamoul du XVIe siècle en lettres latines.* 1967.
 34. P. Joshi—*Industrialisation et Société dans l'Inde du Nord. Introduction par J. Filliozat: Observations sur l'étude des sociétés et de l'économie de l'Inde.* 1967.
 35. F. Gros—*Le Paripāṭal; Texte tamoul, introduction, traduction et notes.* 1967.
 36. P. S. Filliozat—*OEuvres poétiques de Nilakaṇṭha Dīkṣita. I. Texte, traduction et notes.* 1967.
 37. *Index des mots de la littérature tamoule ancienne, Vol. I. 1967; Vol. II 1968; Vol. III, 1970.*
 38. Suzanne Siauve—*La Doctrine de Madhva* 1968.
 39. François Gros et R. Nagaswamy—*Uṭtaramērūr. Légendes, Histoire, Monuments, avec le pañcavaradakṣetra mūhātmya* édité par K. Srinivasacharya. 1970.
 40. B. Dagens—*Mayamata. Traité sanskrit d'architecture 1ère partie. Édition critique, traduction et notes.* 1970.
 41. N. S. Shukla—*Le Karṇānanda de Kṛṣṇadāsa, Édition et traduction annotée.* 1971.
 42. P. Z. Pattabiramin—*Sanctuaires rupestres du Sud de l'Inde. I Andhra* 1971.
 43. Suzanne Siauve—*Les hiérarchies spirituelles selon l'anuvyākhyāna de Madhva* 1971.
 44. Capitaine de Vaisseau Cordier—*Historique et Statistique de Karikal. Texte rédigé en 1825. Présentation par François Gros. Vol. I.* 1971.
 45. Jean Filliozat—*Un texte tamoul de dévotion vishnouite. Le Tiruppāvai d'Āṣṭāḷ.* 1971.

Central Archaeological Library,
NEW DELHI. 65296

Call No. Sa2HS/Bha

Author— Bhatt, N.R.

Title— Rauravagama

Borrower No.

Date of

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.
